

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΥΠΟ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΡΟΣΣΙΟΥ

Δ. Φ., πρώην Γεν. Έφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων, Τακτ. Καθηγητοῦ
τῆς Ἀρχαιολογίας παρὰ τῷ Β. Ὁθωνεῖω Πανεπιστημίῳ, Ἑταίρου Ἀν-
τεπιστέλλοντος τοῦ Β. Καταστήματος τῶν Γαλλιῶν καὶ τῶν ἐν Βερολίῳ
καὶ ἐν Μονάχῳ Β. Ἀκαδημιῶν τῶν Ἑπιστήμῳν, Τακτ. Ἑταίρου τῆς ἐν
Ῥώμῃ Ἑταιρίας δι' ἀρχαιολογικὴν ἀλληλογραφίαν, Ἑταίρου Ἐπιτίμου
τῆς ἐν Λειψία Ἑλλην. Ἑταιρίας, κ.τ.λ.

~~~~~  
"Ἐξόν μοι τῶν ὑποθέσεων τινὰς λαθεῖν υποθέσεων ἐπὶ τὴν  
"οὐδὲν ἔχουσιν ἱερὰς ἀρχαιολογίας ἀπέκλινα".  
~~~~~

ΔΙΑΝΟΜΗ ΠΡΩΤΗ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΧΡΙΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΕΚ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

1841.

(Πωλεῖται παρὰ Α. ΝΑΕΤ βιβλιοπώλῃ.)

15

Non enim de architectura sic scribitur, ut historiae aut poemata. - -
Vocabula, ex artis propria necessitate concepta, inconsueti sermone
objiciunt sensibus obscuritatem.

Vitruv. l. V. praef.

ΤΟΙΣ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙΣ
ΤΟΥ ΘΘΩΝΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΕΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΟΙΣ

ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΑΙΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙΣ

ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΙΣ ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ

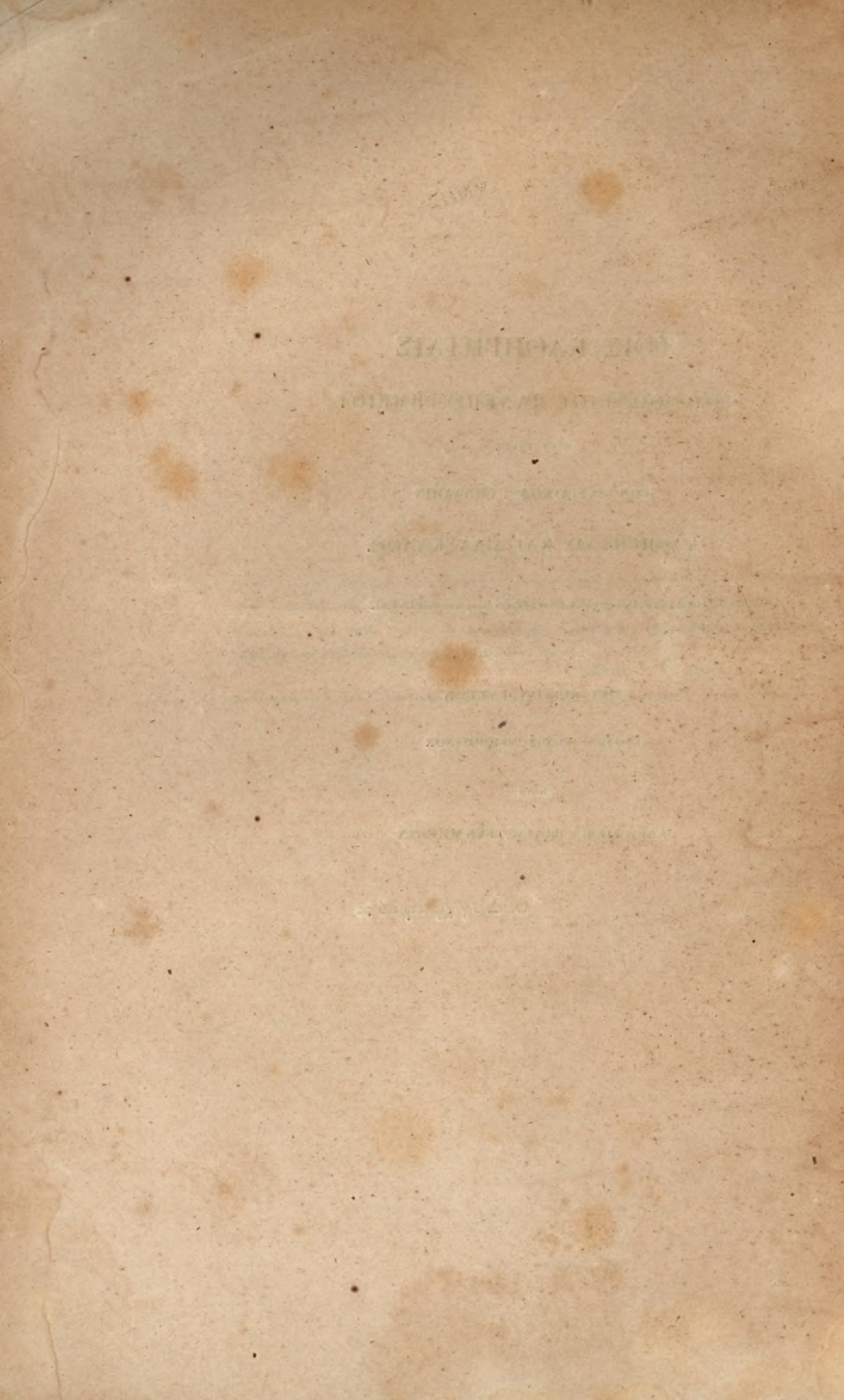
ΤΗΝ ΒΙΒΑΟΝ ΤΑΥΤΗΝ

ΚΟΙΝΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΚΑΙ

ΑΔΕΛΦΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

Ὁ Συγγραφεύς.

Πρὸς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας.

Δεκαεἷς σχεδὸν μῆνες παρήλθον, ἐξ ὅτου προανήγγειλα τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος βιβλίου, σκοπεύων τότε νὰ κάμω παρευθὺς καὶ ἑναρξιν τῆς τυπώσεως, καὶ νὰ ἀποπερατώσω ὅλον τὸ ἱστορικὸν μέρος (τὴν κυρίως ἱστορίαν τῆς τέχνης) ἐπὶ 16 μέχρι 18 τυπογραφικῶν φύλλων. Ἀλλ' ἀνεβλήθη τὸ ἔργον πάλιν δι' ἀπρόβλεπτά τινα καὶ μὴ ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεώς μου ἐμπόδια· καὶ ἐν τοσούτῳ ἠῦξησεν ἡ χειρόγραφος ὕλη δι' αἰεὶ νέας ἐπεξεργασίας καὶ νέων προσθηκῶν. Τέλος πάντων ἤρξατο ἡ τύπωσις τὸν παρελθόντα Νοέμβριον· καὶ ἐπὶ καιρὸν διακοπεῖσα πάλιν δι' ἄλλων ἐργασιῶν τοῦ Β. Τυπογραφείου, ἡ ἐξ αἰτίας τῆς ὑπηρεσίας μου, προεχώρησε μέχρι τοῦ τέλους τῆς τετάρτης ἐποχῆς τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης· ὥστε συνεπληρώθησαν ἤδη, ἕνεκα τῆς σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς ὕλης, τὰ 46 φύλλα, ὅσα διὰ τῆς ἀγγελίας τοῦ βιβλιοπωλοῦ ὑπεσχόμην εἰς τοὺς φιλομούσους συνδρομητάς. Ὅθεν ἔκρινα εὐλογον, πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἐκδώσω μόνον τὸ ἤδη τυπωθὲν μέρος ὡς πρῶτην διανομὴν (livraison)· καὶ ἂν ἴδω, ὅτι τὸ δοκίμιον τοῦτο ἀξιοῦται εὐμενοῦς ὑποδοχῆς παρὰ τοῦ δημοσίου, θὰ προσθῶ τὸν ἐρχόμενον χειμῶνα τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἱστορίας τῶν τεχνῶν (τὴν Τυρρηνικὴν, τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ τὴν ἡνωμένην Ἑλληνορωμαϊκὴν τέχνην), καὶ σύντομον τεχνολογίαν, ἐν ὅλοις 12-14 φύλλα, χωρὶς τῶν πινάκων, ὥστε ὅλον τὸ σύγγραμμα θὰ ἀποτελῇ εὐλογον τόμον 32 περιπου φύλλων τυπογραφικῶν.

Ταῦτα πρὸς δικαιολογίαν μου ἕνεκα τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῆς πρώτης ὑποσχέσεώς μου. Οἱ ΚΚ. Συνδρομηταὶ βλέπουσιν ὅτι ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα οὐδαμῶς ζημιοῦνται, λαμβάνοντες τὸν ὅποιον ὑπεσχόμην ἀριθμὸν φύλλων, βραδύτερα μὲν, ἀλλ' ὠριμώτερον ἐπεξεργασθέντα· τὸ δ' ἔτι ἐλλείπον θέλει συμπληρωθῇ διὰ τῆς δευτέρας διανομῆς, προστιθεμένης καὶ τῆς τεχνολογίας. Ὅθεν μένει καὶ διὰ τὴν πρώτην διανομὴν ἡ προσδιωρισμένη τιμὴ, δηλ. 7 δραχμαὶ διὰ τοὺς συνδρομητάς, διὰ δὲ τοὺς μὴ συνδρομητάς δραχμ. 8.

Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ βιβλίου ἠκολούθησα ἐν γένει τοῦ Κ. Ο. Μυλλέρου, τὸ ἐγγχειρίδιον (Handbuch der Archäologie, 2 te Ausg Breslau 1835), ὡς τὸ εὐμεθοδιώτερον καὶ πληρέστερον ἐξ ὅσων ὑπάρχουσι. Διαφωνῶ δὲ πρὸς αὐτὸν οὐ μόνον κατὰ τὰς καθολικὰς ἰδέας ὡς πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάδοσιν τῆς τέχνης (ὅθεν καὶ ἤλλαξα τὴν τάξιν τῶν ἐθνῶν, ἀρχόμενος ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν φυλῶν), ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, φερ' εἰπεῖν, περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν διαφόρων κλάδων τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι καὶ τῆς θαυμάσιον ἀναπτύξεώς τῶν. Διὰ ταῦτα οὐδαμοῦ ἐστάθην ἀπλούς μεταφραστὴς τοῦ ἀρχετύπου, ἀλλὰ προσέθηκα, ἀφῆρεσα, μετέβαλον, διώρ-

θωσα κατὰ τε τὰς ιδίας μου παρατηρήσεις καὶ κατὰ τὰς ἐρεῦνας ἄλλων, ὅσον τοῦ Θυρσίου, Ροσέττου, Γεράρδου καὶ Λετρονίου. Πολλὰς παραπομπὰς τοῦ Μυλλέρου παρέλιπον, διότι τὰ βιβλία, εἰς ἃ ἀναφέρονται, οὐδὲ ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι· ἀντ' αὐτῶν δὲ προσέθηκα πολλὰς νέας παραπομπὰς εἰς βιβλία ἐκδοθέντα μετὰ τὰ 1835, καὶ πολλὰς νέας μαρτυρίας τῶν παλαιῶν συγγραφέων, ἀναφέρων μάλιστα ἐκ τούτων τὰς σπουδαιότερας αὐτολεξεῖ, πρὸς μείζονα εὐκολίαν τῶν σπουδάζόντων. Ὡστε πέποιθα ὅτι εἰς ὅλον τὸ σύγγραμμά μου δὲν ὑπάρχει παράγραφος, ὅστις δὲν ἐτροποποιήθη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ὅτι μόλις εὐρίσκεται ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη πρότασις αὐτολεξεῖ μεθερμηνευθεῖσα.

Εἰς τὸ λεκτικὸν ἐτόλμησα, καίτοι ἀλλογενὴς τὴν γλῶσσαν, οὐκ ὀλίγους νεωτερισμούς, τοὺς μὲν ἐξ ἀνάγκης, τοὺς δὲ ἐκ προαιρέσεως. Ἐκ μὲν ἀνάγκης, διότι, κατὰ τὸν Βιτρούβιον (βιβλ. Ε΄. προοιμ.): » οὐχ » οὕτω γράφομεν περὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ὥς ἂν οἱ ἱστορίας ἢ ποιήματα » συντάττοντες· ἀλλὰ καινοφανῆ ὀνόματα, κατὰ τὰς οἰκείας τῆς τέχνης » χρεῖας συντεθειμένα, τῷ ἀσυνήθει τοῦ λόγου ἐμποδῶν γίνεται τῇ ἐν- » νοίᾳ. » Ὅθεν ἠναγκάσθην καὶ ἐγὼ νὰ συνάξω ὅσον ἐδυνάμην ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἑκατέρας γλώσσης καὶ νὰ εἰσαγάγω πάλιν τοὺς τεχνικοὺς ὅρους· ἐὰν δὲ ποὺ ἔλειπον τοιοῦται, νὰ πλάσω νέους. Ἐκ προαιρέσεως δὲ, διότι φρονῶ ὅτι ὀφειλομεν, μάλιστα εἰς συγγράμματα ἐπιστημονικά, νὰ πλησιάζωμεν ὅσον ἔνεστι πρὸς τὸν ἀρχαῖον τύπον τῆς θαυμαστῆς ταύτης γλώσσης, οὐ μόνον εἰς τὰς καθ' ἑκάστα ὀνομασίας καὶ λέξεις, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν σύνταξιν. Δὲν ἀμφιβάλλω μὲν ποσῶς, ὅτι ὑπ' ἀμφοτέραις ταύταις τὰς ἐπόψεις πολλάκις καὶ ἐσφάλην, διότι

» ἔργμασιν ἐν χαλεποῖς πᾶσιν ἀδεῖν χαλεπὸν »

τὰ δὲ πλεῖστα ἐλπίζω ὅτι κατάρθωσα· ἀλλὰ περὶ τούτου περιμένω τὴν εὐμενῇ κρίσιν τῶν ἐδημόνων.

Ἀθήνησι, 25 Μαΐου 1841.

A. P.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

ΟΡΙΣΜΟΣ, ΕΚΤΑΣΙΣ, ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ὅρισμός.

§. 1. Ἡ Ἀρχαιολογία εἶναι ἡ ἐπιστήμη, ἣτις λέγει 1
τὰ ἀρχαῖα, ἣτις δίδωσι λόγον περὶ τῶν ἀρχαίων ἢ τῶν
ἀρχαιοτήτων. Κατὰ τὸ ἔτυμον τῆς λέξεως λοιπὸν ἡ ἀρχαιο-
λογία π. χ. τινὸς ἔθνους ἔπρεπε νὰ συμπεριλαμβανῇ τὴν ἐντε-
λῇ γνῶσιν ὅλης τῆς ἀρχαιότητός του, ἢ τῶν ἀρχαίων πολι-
τικῆν του ἱστορίαν (res gestae, cognitio rerum), τὴν γνῶσιν τῆς
γραμματείας του (historia literaria), τὴν ἐξήγησιν τῆς θρησκείας
καὶ μυθολογίας του (res sacrae), τὴν περιγραφὴν τοῦ πολιτεύ-
ματος καὶ τῶν νόμων του (antiquitates juris publici), τὴν κα-
τάστασιν τῆς τέχνης, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου του,
τὴν διήγησιν τῶν οἰκιακῶν διατάξεων καὶ ἐθίμων του, καὶ πάντα
τὰ τοιαῦτα. Εἰς ταύτην τὴν εὐρυτέραν καὶ γενικωτέραν σημα-
σίαν, ὡς ἱστορικὴν καὶ διηγηματικὴν πραγματείαν περιλαμβά-
νουσαν πρὸς τῇ πολιτικῇ ἔθνους τινὸς ἱστορίαν καὶ τὰ λοιπὰ
παρ' αὐτῷ μνήμης ἄξια, ἰδίως τὰ παμπάλαια καὶ μυθώδη, ἐξ-
ελάβανον οἱ παλαιοὶ τῆς ἀρχαιολογίας τὸ ὄνομα.

Οἱ δὲ νεώτεροι φιλόλογοι ἔδωκαν εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαιο- 2
λογίας ἄλλην στενωτέραν σημασίαν, προσδιορίζαντες αὐτὴν διὰ
τὴν ἐπιστήμην τῆς ἱστορίας τῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὡραίων

(εἰκαστικῶν) τεχνῶν, καὶ τῶν εἴτε σωζομένων εἴτε ἐκ διηγήσεως μόνον γνωριζομένων ἀξιολόγων τεχνουργημάτων. Ἡ χρῆσις αὕτη εἶναι μὲν αὐθαίρετος, καὶ ἐναντία εἰς τὸ παράδειγμα αὐτῶν τῶν παλαιῶν ἀλλὰ παρεδέχθησαν αὐτὴν πάντα τὰ νεώτερα ἔθνη, ὅθεν, διὰ τὸ ὅσον ἔνεστιν ὁμοιόμορφον τῶν ἐπιστημονικῶν ὁρισμῶν, τὴν παραδεχόμεθα καὶ ἡμεῖς. Ἐπαγγελλόμενοι λοιπὸν τὴν ἀρχαιολογίαν τῶν τεχνῶν, ἐννοοῦμεν ἱστορικὴν σύνοψιν τῆς γενέσεως, ἀναπτύξεως, προόδου καὶ πτώσεως τῆς τέχνης παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὅμοι μετὰ σημειώσεων περὶ τῶν ἀξιολογωτέρων τεχνιτῶν καὶ τῶν διαπρεπεσέρων ἢ ἄλλως πως μνήμης ἀξίων τεχνουργημάτων. Ἀλλὰ τίνα ἐννοοῦμεν ἐνταῦθα τὴν τέχνην;

1. Πλάτων *Ἰππία Μείζ.* σ. 285: «Περὶ τῶν γενεῶν, ὦ Σώκρατες, τῶν αἰετῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν κατοικήσεων, ὡς τὸ ἀρχαῖον ἐκτίσθησαν αἱ πόλεις, καὶ συλλήθδην πάσης τῆς ἀρχαιολογίας ἡδιστα ἀκροῦνται». Παρομοίως Διόδ. ὁ Σικελ. 1, 4 «τὰς πρὸ τῶν Τρωϊκῶν πράξεις καὶ μυθολογίας» ὀνομάζει «τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολογίας». Περὶ Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ Φλαυτίου Ἰωσήφου τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν.

2. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος ἀρχαιολογία παρὰ τοῖς νεώτεροις πρὸ Champollion-Figeac, *Archéologie* p. 4. Siebenkees, *Hdb. der Archäol.* 1. C. F. Petersen *Einf. in d. Stud. d. Archäol.* S. 1-5. Ἰδὲ καὶ E. Gerhard, *Grundz. d. Archäol.* (in *Hyperb. Röm. Studien.* 1. Th. S. 5. καὶ 20), ὅστις θέλει νὰ διακριθῇ ἡ ἀρχαιολογία εἰς τρία μέρη, τὴν γινώσκιν τῆς θερηκαίας, τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης, καὶ τὴν σύνοψιν τῶν τεχνουργημάτων. Τὴν δὲ γινώσκιν τῶν πολιτευμάτων καὶ νόμων, τῆς δημοσίου οἰκονομίας, τῶν στρατιωτικῶν διατάξεων κ. ἑ. ὀνομάζουσιν οἱ νεώτεροι κυρίως ἀρχαιοτήτας (*antiquities, Alterthumskunde*).

Τέχνη (ars).

- 1 §. 2. Τέχνη (ἀπὸ τοῦ τέκω, τίκτω, ὅθεν τέκτων· πρὸς τὸ τέκω, τύχω, τεύχω) δηλοῖ κατὰ τὸ ἔτυμόν της γένεσιν τίνα, ποιῆσιν, κατασκευὴν, ἀπεργασίαν, δημιουργίαν, ἐργαζομένην καὶ ἐνεργοῦσαν καθ' ὁρισμένους τινας κανόνας καὶ πρὸς τινὰ σκοπόν. Διὰ ταῦτα καὶ πᾶσαι αἱ βάναντοι δημιουργίαι ὀνομάζονται τέ-

χναι. Ἐνταῦθα δὲ χαίρειν ἔωντες τὰς βαναύσους τέχνας ἢ χει- 2
ροτεχνίας, τὰς ἀτεχνῶς χρειώδεις καὶ ταῖς τοῦ καθημερινοῦ βί-
ου ἀνάγκαις καὶ ἀπαιτήσεσιν ὑπηρετικὰς, ἐκλαμβάνομεν τὴν τέ-
χνην εἰς ὑψηλότεραν τινα ἔννοιαν, ὡς ἐλευθέραν τοῦ νοὸς δη-
μιουργίαν, ἥτις, διὰ τὴν γίνηται αἰσθητικῶς καταληπτὴ, ἐνδύεται
ἐξωτερικὰς καὶ σωματικὰς μορφάς· ἥτοι ἄλλως εἰπεῖν, ἥτις τὰ
ἰδανικὰ πλάσματά της, διὰ τῆς συνεργείας βαναύσων τεχνῶν,
ἀποτυποῖ εἰς αἰσθητὰς ὕλας, διὰ τὰ πίπτωσιν ὑπὸ τὰς αἰ-
σθήσεις.

1. Τὸ Γερμανικὸν ὄνομα τῆς τέχνης, Kunst, δηλοῖ δυνάμιν τινα ἢ ἱκανότητα,
ἀπὸ τοῦ ῥήματος können (δύναμαι, ἱκανός εἰμι)· ἡ γνῶσιν καὶ ἐπιστήμην, ἀπὸ
τοῦ kennen (γινώσκω, ἐπίσταμαι).

2. Διὰ τὴν γίνηται αἰσθητικῶς καταληπτὴ, ἐλέχθη ἐπιτήδης, οὐχὶ
δὲ μόνον ὀρατῶς· ἐπειδὴ τινὲς τῶν τεχνῶν, ὡς εὐθὺς θὰ ἴδωμεν, ἐνεργοῦσι καὶ
εἰς ἄλλας παρὰ τὴν ὄρασιν αἰσθήσεις, π. γ. ἡ ᾠδὴ καὶ ἡ σύμπασα μουσικὴ εἰς
τὴν ἀκοήν.

Διάφοροι ἐλευθέριοι τέχναι (artes liberales).

§. 3. Ἡ ἐλευθέρα ἐκείνη δημιουργία τοῦ νοὸς φανεροῦται 1
μὲν καὶ εἰς ἄλλας τέχνας κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ διὰ μέ-
σων διαφορῶν· διὰ μὲν τῆς φωνῆς, ὡς εὐχλωττία ἢ ῥητορικὴ 2
(eloquentia), καὶ, συμπαραλαμβάνουσα τὸ μέτρον καὶ τὸν ῥυ-
θμὸν, ὡς ποίησις (τέχναι λογοποιητικαὶ ἢ λαλοῦσαι, redende
Künste)· διὰ δὲ τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῶν ἤχων, ὡς μουσικὴ· διὰ δὲ
τῶν καθ' ὠρισμένους ῥυθμοὺς κινήσεων τοῦ σώματος, ὡς γυμνα-
στικὴ καὶ ὀρχησις (ὀρχηστικὴ, παρτόμιμος ὀρχησις)· ἡ ὁμοῦ
διὰ λόγων, ᾠδῶν καὶ μιμητικῆς ὀρχήσεως, ὡς δραματικὴ τέχνη
(τραγωδία καὶ κωμωδία), καὶ εἴ τινες εἰσιν ἄλλαι συγγενεῖς
τῶν εἰρημένων τέχναι, αἵτινες πᾶσαι κοινὸν σκοπὸν ἔχουσιν τὴν
ἐκφρασιν ἢ μιμητικὴν παράστασιν διανοίας τινός, συναριθμοῦν-
ται μὲν μετὰ τῶν δημιουργικῶν καὶ ὠραίων τεχνῶν, καλοῦνται
δὲ ἐλευθέριοι τέχναι, ἅτε πρέπουσαι τοῖς ἐλευθερίως πεπαιδευ- 3
μένοις. Ἀλλ' οὔτε ἡ θεωρία, οὔτε ἡ ἱστορία τῶν τεχνῶν τού-

των εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἀρχαιολογίας, ἀναφέρονται δὲ ἐν ταῦθα μόνον διὰ τὸ συγγενές.

2. Ταύτας σχεδὸν τὰς τέχνας ἐννοεῖ ὁ Πλάτων ὑπὸ τὴν προσηγορίαν τῶν καλῶν ἐπιτηδεύματων, Ἰππία μείζ. σελ. 286 καὶ ἄλλαχού.

Κοινὸν γνώρισμα ὅλων τῶν εἰρημένων τεχνῶν εἶναι τὸ μιμητικόν, κατὰ τὸν Ἀριστ. Ποιητ. 1. «Ἐποποιᾷ δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, ἔτι δὲ κωμῶν, » διὰ καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη καὶ καθαριστικῆς, » πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον». Καὶ παρακάτω περὶ τῆς συγγενείας αὐτῶν πρὸς τὰς κυρίως εἰκαστικὰς τέχνας: «Ὡσπερ καὶ χρώμασι καὶ » σχήμασι πολλὰ μιμοῦνται ἱκανοὶ τινες ἀπεικάζοντες (οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ » δὲ διὰ συνθείας), ἕτεροι δὲ τῇ φωνῇ οὕτω καὶ ταῖς εἰρημέναις τέχναις ἀπα- »σαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἀρμονίᾳ κ. ἔ. » Περὶ » περὶ συγγενείας τῶν λαλουσῶν τεχνῶν πρὸς τὰς εἰδωλοποιητικὰς Πλούτ. πρό- »τερον Ἀθηναῖοι κ. ἔ. 3: «Ὁ Σιμωνίδης τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σι- »ωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν». Περὶ τῆς μουσικῆς Πλάτ. Νόμ. 2, σ. 668. c.: «Τοῦτό γε πᾶς ἂν ὁμολογοῖ πε- »ρὶ τῆς μουσικῆς, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτὴν ἐστὶ ποιήματα μίμησις τε » καὶ ἀπεικασίς». Περὶ δὲ τῆς ὀρχηστικῆς Λοῦκ. π. ὀρχήσ. 35: «Οὐκ » ἀπήλλακται δὲ καὶ γραφικῆς καὶ πλαστικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν ταύταις εὐρυθμίαν » μάλιστα μιμουμένη φαίνεται, ὥς μηδὲν ἀμείνων μῆτε Φειδίαν αὐτῆς, μῆτε Ἀ- »πελλῆν εἶναι δοκεῖν». — Περὶ δὲ μιμήσεως ἐν γένει πρὸς. ἔτι Πλάτ. Πολ. 10, σ. 602, κ. ἔ. Ἐπινόμ. σ. 975. d.

3. Artes ἢ doctrinae liberales. Πρὸς. Cic. de Invent. 1, 25. De Orat. 3, 32. Plin. 35, 36, 8: Hujus (Παμφύλου) auctoritate effectum est, ut pueri ingenui ante omnia graphicen, hoc est picturam in buxo, docerentur, recipereturque ars ea in primum gradum liberalium.

Ἀντικείμενα τῆς ἀρχαιολογίας.

- 1 §. 4. Περιορίζεται δὲ ἡ ἀρχαιολογία εἰς μίαν τριάδα τεχνῶν, αἵτινες ἀποτυποῦσαι τὰ νοητὰ ἢ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἰδανικά δημιουργήματά των εἰς ἀφύχους ὕλας, δύνανται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην νὰ προσαγορεύωνται προσφωῶς δημιουργικαὶ ἢ κατὰ τὸν Πλάτωνα εἰκαστικαὶ (εἰδωλοποιητικαὶ) καὶ μιμητικαὶ τέχναι.
- 2 Ἄλλο χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι, ὅτι διὰ μόνης τῆς ὁράσεως κινουῦσι καὶ ἐκπληροῦσι τὴν φάντασίαν ἡμῶν. Αἱ τρεῖς αὗται τέχναι εἶναι ἡ οἰκοδομητικὴ ἢ ἀρχιτεκτονικὴ ἢ γραφικὴ ἢ ζωγραφία καὶ ἡ πλαστικὴ ἢ ἀνδριαντοποιία ἢ δὲ ἱστορία

αὐτῶν καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀρχαιο-
λογίας. Αἱ δὲ βάνουσαι χειροτεχνίαι (ἡ τεκτονικὴ) συμπερι-
λαμβάνονται εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν μόνον καθ' ὅσον ὑπηρετοῦσιν
ὡς ὄργανα εἰς τὰς εἰρημένας εἰκαστικὰς τέχνας, ἔνεκα τῆς αἰ-
σθητικῆς ἀποτυπώσεως τῶν ἰδανικῶν πλασμάτων τῶν· ἡ καθ' ὅ-
σον δανείζονται παρ' αὐτῶν ἰδέας καὶ σχήματα διὰ νὰ καλλω-
πίξωσι καὶ ἐπικοσμήσωσι τὰ ἰδιά των δημιουργήματα· ἡ τέλος,
καθ' ὅσον ἡ γῶσις τῶν ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ὀρθὴν κατάληψιν καὶ
ἐξήγησιν γραφικῶν ἢ πλαστικῶν ἔργων.

1. Δημιουργικαὶ τέχναι, bildende Künste. — Εἰκαστικαὶ τέ-
χναι, Πλάτ. Νόμ. 2. σ. 667. d. i.e τῇ τῶν ὁμοίων ἐργασίᾳ, ὅσαι τέχναι εἰ-
« καστικάι ». — Μιμητικὴ τέχνη, αὐτοῦ. σ. 668. a. — Ὁ αὐτὸς πάλιν Σε-
φίστ. σ. 235-236, μεταχειρίζεται ὡς γενικώτερον τὸ ὄνομα εἰδωλοποιη-
τικὴ (εἰδωλοποτικὴ, εἰδωλοργικὴ), ὑποδιαίρει δὲ ταύτην εἰς
τὴν ἀτεχνῶς τῆς φύσεως μιμητικὴν, « ὅποταν κατὰ τὰς τοῦ παραδείγματος ἑυ-
» μετρίας τις ἐν μήκει καὶ βάθει καὶ πλάτει, καὶ πρὸς τοῦτοις ἐτι χρώματα ἀπο-
» διδοὺς τὰ προσήκοντα ἐκάστοις, τὴν τοῦ μιμήματος γένεσιν ἀπεργάζεται »,
ἥνπερ καλεῖ εἰκαστικὴν, καὶ εἰς τὴν κατ' ὀπτικοὺς κανόνας, διὰ τὸ μακρό-
θεν δεῖν ὁρᾶσθαι (« διὰ τὴν ἐκ καλοῦ θέαν »), φαντάσματα μᾶλλον ἢ σύμμετρα μι-
μήματα ἀπεργαζομένην, ἥνπερ φανταστικὴν προσαγορεύει. Πρ6. Πολιτ.
10, σ. 598. c.

2. Διὰ νὰ ἔχη τις ὀρθὴν κρίσιν περὶ τεχνουργημάτων, ἀπαιτεῖται γύμνασις καὶ
ἐξίς τοῦ ἔθους ὀρᾶν. Πρ6. τὸ ῥητὸν τοῦ Novalis, II, S. 127: Der Maler malt
eigentlich mit dem Auge; seine Kunst ist die Kunst regelmässig und
schön zu sehen. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων ἐθεώρει ἤδη (Πολ. 6, σ. 484. d.) ὡς κύ-
ριον ἔργον τοῦ ζωγράφου τὸ « εἰς τὸ ἀληθέστατον ἀποδελῆπειν, κἀκείσε ἀεὶ ἀνα-
» φέρεν τε καὶ θεᾶσθαι ὡς οἷόν τε ἀκριβέστατα »,.

4. Τεκτονικὴν καλοῦμεν ἐνταῦθα, ἐν ἐλλείψει ἄλλης γενικῆς προσηγορίας,
τὰς κατὰ τι μετεχούσας τῆς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν φύσεως χειροτεχνίας, οἷον
τὴν ξυλουργικὴν, τὴν κεραμευτικὴν, τὴν χαλκευτικὴν, τὴν λιθουργικὴν.

Ἀφορισμοὶ περὶ φύσεως καὶ συγγενείας τῶν ὡραίων τε-
χνῶν συλλήβδην.

§. 5. Μολονότι ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς θεωρίας τῶν ὡ-
ραίων τεχνῶν (§. 3) καὶ τῶν ἀμοιβαίων πρὸς ἀλλήλας σχέσεων
καὶ βαθμῶν συγγενείας δι' ὧν συνέχονται, κυρίως δὲν ἀνήκει εἰς

τὴν ἀρχαιολογίαν, ἅτε ἐπιστήμην καθαρῶς ἱστορικὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν αἰσθητικὴν ὡς μέρος τῆς φιλοσοφίας, μολταυτά προσθέτομεν, πρὸς σαφεστέραν κατάληψιν τῆς φύσεως τῶν κυρίως εἰκαστικῶν τεχνῶν, ἔτι ἀφοριστικὰς τινὰς καὶ αὐτοσχεδίους παρατηρήσεις.

- 2 Αἱ μὲν τῶν εἰρημένων τεχνῶν, ὅσαι τὰ νοούμενα παρ' αὐτῶν πλάσματα (τὰς ἰδέας) ἀμυδρῶς μόνον καὶ τρόπον τινὰ αἰνιγματωδῶς ἐκφράζουσιν, ἐπαρκοῦνται πρὸς τοῦτο εἰς μαθηματικὰς ἀναλογίας· αἱ δὲ, ὅσων τὰ νοήματα εἶναι πλέον διωρισμένα καὶ εὐκρινῆ καὶ ὡσάν ἀτομικά, δανείζονται μορφὰς καὶ τύπους παρὰ τῆς ὑψηλοτέρας, πλέον ἀνεπτυγμένης, ἢ, βραχέως εἰπεῖν, τῆς ὀργανικῆς φύσεως. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι, ἐπειδὴ ὁ νοῦς εἶναι κύριος τῶν μαθηματικῶν ἀναλογιῶν, καὶ ἐλευθέρως διαχειρίζεται καὶ διευθετεῖ αὐτάς, ἡ δημιουργοῦσα φαντασία εἰς ἐκείνας τὰς τέχνας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι ἥττον περιορισμένη καὶ ἐλευθερωτέρα, ἐν ᾧ αὗται μᾶλλον ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν ἐνυπαρχουσῶν
- 3 εἰς τὴν φύσιν μορφῶν, ἅσπερ μιμοῦνται. Τοῦ μὲν πρώτου εἶδους τέχνη εἶναι ἡ ρυθμικὴ, ἡ μουσικὴ, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ· τοῦ δὲ ἐτέρου ἡ γραφικὴ καὶ πλαστικὴ. Ἡ ρυθμικὴ μετρεῖ τόνους καὶ σωμάτων κινήσεις (χρονικὰ καὶ τοπικὰ μεγέθη καὶ διαστήματα), καὶ γίνεται οὕτως ἡ κοινὴ βᾶσις τῆς μετρικῆς, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ὀρχηστικῆς· καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, βάσιν ἔχουσα τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, ὁδηγεῖται ὑπὸ τῆς εὐρυθμίας εἰς τὴν ἀρμονικὴν σύνθεσιν τῶν διαφόρων γεωμετρικῶν σχημάτων ἀλλὰ τέλος καὶ αὐτὴ ἡ γραφικὴ τε καὶ πλαστικὴ φυλάττουσιν εἰς τὰ πλάσματά των μαθηματικούς τινὰς κανόνας καὶ εὐ-
- 4 ρυθμόν τινα ἀρμονίαν. Ἀφ' ἐτέρου δὲ μέρους ἡ ὀρχηστικὴ π.χ., καίτοι θεμελιουμένη ἐπὶ τῆς ρυθμικῆς, βάλλει εἰς κίνησιν ἐμψυχα σώματα, καὶ ὑπάγεται ἐπομένως κατὰ τοῦτο οὐχ ἥττον εἰς τοὺς νόμους τῆς ὀργανικῆς φύσεως· καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, καίτοι οὐσιωδῶς μαθηματικὴ οὖσα, δανειζομένη ὅμως καὶ αὐτὴ στολισμούς, σχήματα καὶ μορφὰς οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀψύχου ἢ

τῆς τῶν φυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐμφύχου ἢ ζωϊκῆς φύσεως, γίνεται οὕτως καὶ εἰδωλοποιικὴ τέχνη. ὥστε πᾶσαι αἱ τέχναι αὐταὶ συνέχονται πανταχόθεν ὡσάν δίκτυον, καὶ ἐξαρτῶνται ἢ μία ἐκ τῆς ἄλλης.

3. Ἡ ῥυθμικὴ διακοσμῇ μήκη καὶ βραχύτητας (Πλάτ. Πολιτ. 3, σ. 400. c.) καὶ ἡ ἁρμονία μετρεῖ φθόγγους, ἤχους καὶ συμφωνίας (αὐτόθ. 7, σ. 531. a). -- Ῥυθμοῦ δὲ καὶ ἁρμονίας πλήρης εἶναι πᾶσα τέχνη, αὐτόθ. σ. 401. a. «Ἔστι δέ περ πλήρης μὲν γραμμικῇ αὐτῶν, καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη δημιουργία» πλήρης δὲ ὑφαντικῇ καὶ παικίλῃ, καὶ οἰκοδομίᾳ, καὶ πᾶσα αὐτῇ τῶν ἄλλων σκευῶν ἐργασία.

Περὶ γραμμικῆς καὶ πλαστικῆς Plin. 35, 36, 8: Ipse (Πάμφιλος ὁ ζωγράφος) primus in pictura omnibus literis eruditus, praecipue arithmetice et geometricae, sine quibus negabat artem perfici posse.

Ἀμοιβαῖαι σχέσεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, πλαστικῆς καὶ γραμμικῆς. — Σκοπὸς καὶ οὐσία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

§. 6. Ἀνατιθέντες δὲ, ὡς εἵπομεν, τὴν περαιτέρω ἀνάπτυ- 1
ξιν τῶν τοιούτων θεωριῶν εἰς τὴν αἰσθητικὴν, ἐπανερχόμεθα εἰς τὰς τρεῖς τέχνας, αἵτινες εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀρχαιολογίας. Ἐκ τούτων οὖν ἡ μὲν ἀρχιτεκτονικὴ ἐπιστηρίζεται μάλ-
λον εἰς μαθηματικοὺς κανόνας καὶ εἰς γεωμετρικὰ σχήματα, αἱ δὲ ἕτεραι δύο προτιθενται μᾶλλον τὴν μίμησιν τῆς ὀργανικῆς φύσεως. Ἐκτὸς δὲ τούτου διαφέρουσιν ἐτι οὐσιωδῶς καὶ 2
κατὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ εἶναι πρακτικὴ τέχνη καὶ βιωφελέσι σκοποῖς ὑπηρετικὴ· πλὴν ἐξαίρεται ἐκ τοῦ ταπεινοῦ ὁμίλου τῶν βαναύσων χειροτεχνιῶν, καὶ ἀναβιβάζεται εἰς τὴν ὑψηλοτέραν τάξιν τῶν δημιουργικῶν καὶ εἰκαστικῶν τεχνῶν, καθόσον δὲν ὑποτάσσεται μόνον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀνάγκης καὶ τὰς χρείας τοῦ βίου, ἀλλ' ἐκανοποιούσα καὶ ἐκπληροῦσα τὰς ἀνάγκας ταύτας, προτίθεται ἐτι ὑψηλότερόν τι, ἐκφράζουσα ἐν ταύτῳ εἰς τὰ ποιήματά της ἀφορημένην τινὰ διάνοιαν, ἰδεῖν τινὰ προσφυῇ καὶ συγγενῇ μετὰ τοῦ πρακτικοῦ ἢ χρεϊώδους σκοποῦ ἐκάστης οἰκοδομῆς.

2. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀποθέλει οὐ μόνον εἰς τὸ χρήσιμον (utilitas), ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ χαρίεν (venustas) καὶ ἀξιοπρεπές (dignitas). Cic. de Orat. 3,46: Columnae et templa et porticus sustinent: tamen habent non plus utilitatis quam dignitatis. Capitolii fastigium illud et ceterarum aedium non venustas, sed necessitas ipsa fabricata est. Nam quum esset habita ratio, quemadmodum ex utraque tecti parte aqua delaberetur; utilitatem templi fastigii dignitas consecuta est: ut, etiamsi in coelo statueretur, ubi imber esse non posset, nullam sine fastigio dignitatem habiturum fuisse videatur. — Ἄλλην ἰδίαν ἐκφράζει π. χ. οὐρανιμῆκης Γοτθικὴ ἐκκλησία, ὡς οἶκος θεοῦ, καὶ ἄλλην ὑπόγειος Αἰγυπτιακὴ σύριγγς, ὡς κατοικία νεκρῶν.

Σχέσις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς πρὸς τὰς εἰκονοποιοὺς τέχνας.

- 1 §. 7. Διὰ τὴν ἐπιτυχάνη δὲ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ σκοποῦ τούτου, προσκαλεῖ τὴν βοήθειαν τῶν ἄλλων δύο τεχνῶν, τῆς
- 2 γραφικῆς καὶ τῆς πλαστικῆς. Αἱ τέχναι αὗται καθ' ἑαυτὰς οὐδένα ἔχουσι χρειώδη ἢ πρακτικὸν σκοπὸν, προτίθενται δὲ μόνην τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐμφύτου τῷ ἀνθρώπῳ αἰσθήσεως τοῦ καλοῦ (κάλλους), καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι μὲν, ἢ τοῦλάχιστον φαίνονται ὅτι εἶναι, ὑψηλότεραι, ἐλευθεριώτεραι καὶ εὐγενέστεραι τῆς οἰκοδομητικῆς· ἀλλὰ ὡς τοιαῦται, οὔσαι ἀπρακτοί, ἐὰν ἔμενον καθ' ἑαυτὰς μεμονωμέναι, δὲν ἤθελον ἔχειν οὐδὲ ὑπαρξιν, οὔτε ἤθελον εὑρεῖν ὑποδοχὴν καὶ ἐμφύχωσιν παρὰ τῶν ἀνθρώπων· ὅθεν προσδέονται μάλιστα ἄλλης τέχνης προστάτιδος, μεθ' ἧς ἡνωμέναι καὶ ἥτινι βοηθοῦσαι καὶ ὑπηρετοῦσαι νὰ ἔρχωνται εἰς οὐσίαν, ὥς νὰ δύνωνται νὰ ἀναπτύσσωνται, καὶ νὰ ἐπιτυγ-
- 3 χάνωσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Ἡ δὲ προστάτις αὕτη τέχνη εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἥτις τοιοῦτοτρόπως ἀποδεικνύεται ἡ ἡγεμὼν καὶ βασιλὶς τῆς τριάδος τῶν δημιουργικῶν ἢ εἰκαστικῶν τεχνῶν. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἀνεγείρουσα οἰκοδομήματα καὶ ἄλλα κατασκευάσματα, προσδιορίζει τίνι τρόπῳ καὶ κατὰ τί αἱ ἀδελφαὶ αὐτῆς τέχναι νὰ συνεργάζωνται πρὸς τελειοποίησιν καὶ ἐπικό-
- 4 σημωσιν αὐτῶν. Τοιοῦτος ἦν ὁ ἐξάρχῃς σύνδεσμος τῶν τριῶν τεχνῶν· ὕστερον δὲ ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γραφικὴ ἀφέθησαν μὲν κατὰ τι τῆς ὑποδουλώσεως ταύτης καὶ ἀπηλευθερώθησαν· ἀλλ' ὁ-

πόταν, ἀπομακρυνόμεναι λίαν τῆς προστατίδος, βούλονται νὰ ἔχωσιν ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον ὑπαρξιν, εὐκόλως ἐξοκέλλουσιν εἰς πλάνην, καὶ ἀναγκάζονται νὰ ἐπανέρχωνται ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἐκείνης. -- Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεώς των. Δεῖ 5 δὲ προσθεῖναι ἔτι τινὰ περὶ τῆς οὐσίας τῶν δύο κυρίως εἰδωλοποιητικῶν τεχνῶν, καὶ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐνεργοῦσι.

2. Πᾶσαν μὴ ἀμέσως χρεώδην ἢ πρακτικὴν τέχνην ἢ ἐπιστήμην ἐκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι παιδιὰν, παίγνιον, ludum, ἕως καὶ αὐτὰ τὰ γραμματεδιδασκαλεῖα (ludus literarum, Liv. 3,44).

3. Ἐνταῦθεν ἔχει καὶ ὁ ἀρχιτέκτων (Baumeister) τὸ ὄνομά του, διότι ἄρχει τῶν λοιπῶν τεκτόνων. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ᾔηται εἰδήμων καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπιστημῶν, καὶ μάλιστα τῶν δύο εἰδωλοποιικῶν τεχνῶν, καὶ νὰ γνωρίζῃ καλῶς τὴν οὐσίαν, τὰς δυνάμεις, τὰ μέσα καὶ τὰ ὅρια των. Vitruv. 1, 1, 1: Architectura est scientia pluribus disciplinis et variis eruditionibus ornata, cujus iudicio probantur omnia quae ab ceteris artibus perficiuntur opera. Ea nascitur ex fabrica (πρακτικῆς τεχνουργίας) et ratiocinatione (λογισμοῦ, φιλοσόφου θεωρίας). καὶ αὐτόθι §. 3: eum (architectum) et ingeniosum esse oportet, et ad disciplinas docilem; neque enim ingenium sine disciplina aut disciplina sine ingenio perfectum artificem potest efficere.

4. Ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γραφικὴ ἀνεπτύχθησαν πανταχοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ εἰς τὴν ἐπικόσμησιν τῶν ναῶν καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομημάτων. -- Ἐργον τῆς γραφικῆς εἶναι νὰ στολίζῃ τοὺς τοίχους καὶ ἄλλα ἐμβαδὰ τῶν οἰκοδομῶν μὲν γραφάς· καὶ ἐὰν ὑστερον ἠθέλησε νὰ ζωγραφίσῃ καὶ πίνακας κινητοὺς (tabulas), ἀναγκάζεται ὅμως νὰ καταφεύγῃ πάλιν εἰς τὰ οἰκοδομηματα, διὰ νὰ τοποθετῇ αὐτοὺς ἐπὶ τῶν τοίχων. Παρομοίως ἡ πλαστικὴ εἰργάζετο κυρίως ἀγάλματα καὶ πρόστυπα ζῶα εἰς τοὺς ναοὺς, ἵνα ἐπομένως ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ἀνάλογον πρὸς τὸ οἰκοδόμημα μέγεθος. -- Ἀποπλάνησις τῆς ἀνδριαντοποιίας εἶναι π. χ. ἡ ποίησις ὑπερόγκων κολοσσῶν, εἴτε ἐν τοῖς ναοῖς, εἴτε καὶ ἐν ὑπαίθρῳ, οἵτινες ἐκτρέπονται πάσης συμμετρικῆς ἀναλογίας πρὸς τὰ μεγέθη τῶν περιεστώτων οἰκοδομημάτων (πρβ. περὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς Στράβ. 8, c. 171 Τχ.γ.)· μολοντί ἡ ἀποπλάνησις αὕτη ἤρξατο σχεδὸν ὁμοῦ μετὰ τῆς τέχνης (εἰς τὴν Αἴγυπτον), καὶ ἐν μέρει προέκαλεσθη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Οὐσία, μέσα καὶ ὅρια τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς γραφικῆς.

§. 8. Ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γραφικὴ κοινὴν μὲν ἔχουσι τὴν μί- 1
μησιν ὀργανικῶν μορφῶν, διαφέρουσι δὲ κατὰ τὰ μέσα καὶ τὸν

- 2 τρόπον τῆς ἀπεργασίας. Ἡ μὲν πλαστικὴ παριστάνει σωματικῶς αὐτὰς τὰς ὀργανικὰς μορφάς, ἐκτυπούσα αὐτὰς εἰς διαφό-
- 3 ρους ὕλας· ἡ δὲ γραφικὴ διὰ γραμμῶν, διὰ φωτὸς καὶ σκιάς ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐμβαδοῦ ἀπεργάζεται μόνον ὅψιν τινὰ ἢ φάντασμα (ἀπαυγὴν, ἀπαύγασμα) τῶν σωματῶν, καὶ οὕτως ἐπιτυγχάνει τοῦ σκοπομένου, καθότι ἡ ὄρασις ἡμῶν ἀντιλαμβάνεται σωματικῶν μορφῶν μόνον διὰ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιάς.

1. Φιλόστρ. Εἰκὼν προσμ. σ. 3. (ἐκδ. Ιακωβίου): «Βασανίζοντι δὲ τὴν γένεσιν τῆς τέχνης, μίμησις μὲν εὐρημα πρεσβυτάτον, καὶ συγγενέστατον τῇ φύσει. Εὖρον δὲ αὐτὴν σφεὶ ἄνδρες, τὸ μὲν ζωγραφίαν, τὸ δὲ πλαστικὴν φήσαντες. Καὶ πλαστικῆς μὲν πολλὰ εἶδη· καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πλάττειν, καὶ ἡ ἐν χαλκῷ μίμησις, καὶ οἱ ξιόντες τὴν λυγδίνην ἢ τὴν Παρίαν λίθον, καὶ ὁ ἐλέφας, καὶ νῆ Δία ἡ γλυφικὴ, πλαστικὴ. Ζωγραφία δὲ συμβέβηται μὲν ἐκ χρωμάτων, πράττει δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείω σοφίζεται ἀπὸ τούτου γε ἐνός ὄντος, ἢ ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐτέρᾳ τέχνῃ. Σκιάν τε γὰρ ἀποφαίνει, καὶ βλέμμα γιγνώσκει, ἄλλο μὲν τοῦ μεμνηότες, ἄλλο δὲ τοῦ ἀλγοῦντος ἢ χαίροντος κ. ἐν.

2. Τὴν πλαστικὴν ἐννοεῖ ὁ Πλάτ. Σοφιστ. σ. 235 d. (ιδ. §. 4. i): «κατὰ τὰς τοῦ παραδείγματος ἑυμετρίας ἐν μ. ἢ κ. εἰ καὶ β. ἄθ. εἰ καὶ π. λ. ἄθ. εἰ.»

3. Διὰ τοῦτο φανταστικὴν ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ Πλάτ. αὐτ. σ. 236.

Χρῆσις χρωμάτων.

- 1 §. 9. Ποικίλον χρωματισμὸν, εἴτε διὰ τῶν φυσικῶν χρωμάτων, εἴτε διὰ συμβολικῶν τινῶν (couleurs conventionnelles), ἐπιδέχονται ἀμφοτέρων τούτων τῶν τεχνῶν τὰ δημιουργήματα.
- 2 Τὰ μὲν φυσικὰ χρώματα μεταχειρίζονται, ὅποταν προτίθωνται ἐντελῇ μίμῃσιν καὶ ἀληθῆ ἀπεικασίαν τῶν φυσικῶν παραδειγμάτων.
- 3 ἄλλοτε δὲ προτιμῶσι συμβολικὰ χρώματα, αἰνιττόμεναι μόνον δι' αὐτῶν τὰ τοῦ φυσικοῦ παραδείγματος ἀληθῆ καὶ ποι-
- 4 κίλα χρώματα. Πολλάκις δὲ καὶ ἀρκοῦνται ἐνὶ μόνον χρώματι, ἰδίως ἡ πλαστικὴ, παρομοίως δὲ καὶ ἡ γραφικὴ (μονοχρώματα
- 5 ἢ μονόχρωμα ἔργα). Τεχνούργημα πάντῃ ἀχρωμον δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ· ἐπεὶ καὶ ὁ λευκὸς λίθος καὶ ὁ χαλκὸς καὶ ὅποια-δήποτε ἄλλη ὕλη ἔχει φυσικὸν τι χρῶμα. Διὰ ταῦτα εἶναι καὶ

μάταιος ἡ χρωματοφοβία τῶν νεωτέρων, ἥτις ἐγεννήθη ἐξ ἐσφαλμένων αἰσθητικῶν θεωρημάτων. — Κατ' ἐξοχὴν δὲ, καὶ κατὰ μείζο- 6
να ἔκτασιν παρὰ εἰς τὴν πλαστικὴν, ἀνήκει ἡ χρῆσις τῶν χρωμάτων εἰς τὴν γραφικὴν, ἥτις μεταχειριζομένη ποικίλα καὶ ὅσον ἔνεστι μιμητὰ τῆς φύσεως χρώματα παύει τοῦ νὰ ᾖ ἀπλῶς γρῆφις, σκιαγραφία ἢ ἰχνογραφία, καὶ γίνεται ἀληθῶς ζωγραφική.

1. Οἱ νεώτεροι ἐνόμιζον μὲν ἕως πρὸ οὐ πολλοῦ, ὅτι τῆς πλαστικῆς τὰ ἔργα δὲν ἦσαν ἐπιδεκτικὰ χρωματισμοῦ· ἀλλὰ πρὸ μιᾶς σχεδὸν γενεᾶς ἤρχισαν οἱ ἀρχαιο-
λόγοι τε καὶ τεχνῖται δι' ἀκριβεστέρων παρατηρήσεων νὰ πείθονται, ὅτι καὶ οἱ παλαιοὶ πολλάκις ἐδίδον ποικίλον χρωματισμὸν εἰς τὰ πλαστικὰ ἔργα· νέαι δὲ ἀνακαλύψεις σχεδὸν ὁσημέραι ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ τέχνη εἰς τὸν μεσαιῶνα διεποίκιλλε καὶ ἐζωγραφεῖ τὰ δημιουργήματά της, ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ μυρίων εἰκόνων καὶ ἄλλων ἀναθημάτων, εἴτε ξυλίνων εἴτε λιθίνων, εἰς τὰς ἀρχαιοτέρας ἐκκλησίας· π. χ. ἐν Βενετίᾳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀ. Ἰωάννου καὶ Παύλου εἶναι ὁ ἀνδριὰς ἐπὶ τοῦ μνήματος τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Στένου (1413) διὰ παντός ἐζωγραφημένος· καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Sta Maria dei Frari ἔχει ἡ λιθίνη εἰκὼν τοῦ ἡγεμόνος Νικολάου Τρόνου (περὶ τὰ τέλη τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος) ἐσθῆτα μεγάλως ἀνθεστὶς διανοημένην. Πρὸς G Semper, über bemalte Architectur und Plastik bei den Alten. Altona 1834. 8. F. Kugler, über die Polychromie und ihre Grenzen. B. 1835. 4. Ἐν μέρει δὲ καὶ M. Letronne, sur l'emploi de la peinture historique murale. P. 1836. 8. R. Wiegmann, die Malerei der Alten. Hannover 1836. 8.

2. Ὅτι ὁ Πλάτων καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς πλαστικῆς μίμησιν θεωρεῖ τὰ χρώματα ὡς ἀναγκαῖα καὶ οὐσιώδη, μαρτυρεῖ σαφέστατα Σοφιστ. σ. 235. d. (Id. §. 4. σμ. 1). Σχεδὸν δὲ πανταχοῦ, ὅπου περὶ μιμήσεως γίνεται λόγος, συνδυάζει καὶ συνάπτει σχήματα καὶ χρώματα, π. χ. Νόμ. 2, σ. 669. α.: « εἰ τις ἀγνοεῖ τῶν μεμιμημένων ὅτι ποτέ ἐστιν ἑκάστων τῶν σωμάτων, ἀρ' ἂν » ποτε τό γε ὁρθῶς εἰργασμένον αὐτῶν γνοίη; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, ὅον τοὺς ἀριθμούς τοῦ σώματος, καὶ ἐκάστων τῶν μερῶν τὰς θέσεις ἃς ἔχει, ὅσοι τέ εἰσι » καὶ ὅποια παρ' ὅποια αὐτῶν κείμενα τὴν προσήκουσαν τάξιν ἀπέληψε, καὶ ἔτι » δὴ χρώματα τε καὶ σχήματα ». καὶ ὀλίγον κατωτέρω· « τί δ' εἰ γινώσκωμεν ὅτι τὸ γεγραμμένον ἢ τὸ πεπλασμένον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ τὰ μέρη πάντα τὰ ἐαυτοῦ καὶ χρώματα ἅμα καὶ σχήματα ἀπέληφεν ὑπὸ τῆς τέχνης ». Πάλιν δὲ Πολιτ., 2, σ. 373. 6.: « μιμηταὶ εἰ περὶ τὰ σχήματα τε καὶ χρώματα ».

4. Εἰς τὰ συμβολικὰ ἢ μάλλον συμβόλαια χρώματα ἀνήκει π. χ. ὁ ἐρυθρὸς χρωματισμὸς διὰ μίλτου (minium) πολλῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων καὶ ξράνων, καὶ ἡ χρύσεος τῆς κόμης πολλῶν ἀνδριάντων. Πολλὰ μάλιστα τῆς

χρῆσις συμβολικῶν χρωμάτων ἐν τῇ πλαστικῇ τέχνῃ τῶν Αἰγυπτίων. -- Γνωρίζει δὲ καὶ ἡ γραφικὴ χρώματα συμβολικά, εἶον τὴν λευκὴν σάρκα τῶν γυναικῶν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἀρχαιότερας γραφάς.

5. Μονόχρωμα τῆς γραφικῆς ἔργα εἶναι π. χ. αἱ δι' ὅλου μέλαιναί γραφαὶ εἰς πολλὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα· ὑπῆρχον δὲ καὶ μονοχρώματα ἐρυθρὰ (Plin. 33, 39. 35, 5) καὶ λευκὰ (ex albo, Plin. 35, 36, 2), περὶ ὧν Ἀριστοτ. Ποιητ. 6: « εἰ γὰρ τις ἐναλείψει τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ἐμοίως εὐφράναιε, » καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα». Πρβ. Wiegmann, Malerei der Alten S. 208. Μονοχρώματα δὲ τῆς πλαστικῆς εἶναι ὅσα ἔργα δὲν ἐχρῶσθησαν τεχνικῶς οὔτε κατὰ μέρος κατεχρυσώθησαν, εἶον οἱ χαλκοὶ ἀνδριάντες ἢ τὰ ἐξ ἐβένου ξύλου ξάνα.

6. Πρβ. περὶ τῶν ὀνομασιῶν τούτων κάτω §. 11, σμ. 3.

Ὅρια τῆς πλαστικῆς καὶ γραφικῆς.

- 1 §. 10. Τὰ μέσα ἅπερ αἱ δύο αὗται τέχναι μεταχειρίζονται, διαγράφουσιν ἤδη ἀφ' ἑαυτῶν καὶ προσδιορίζουσι τὰ φυσικὰ τῶν
- 2 ὕρια. Ἡ πλαστικὴ, μιμητικῶς παριστάνουσα φυσικὰ σώματα διὰ τεχνουργητῶν σωμάτων, εἶναι ὡς ἐκ τούτου πολλῷ πλέον περιορισμένη, καὶ περικλείεται σχεδὸν εἰς τὴν παράστασιν μόνοι τοῦ κορυφαίου προπλάσματος τῆς φύσεως, δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος· τόσῳ μᾶλλον, καθόσον καὶ τὸ ὀγκῶδες, δυσεῦρετον καὶ πολυτελὲς τῶν ὑλῶν, ἐξ ὧν ἀπεργάζεται τὰ εἰδωλά της, καὶ ὁ δυσχερὴς καὶ πολύπονος τρόπος τῆς ἐργασίας αὐ-
- 3 ξάνουσι τὰς δυσκολίας. Ἡ δὲ γραφικὴ, μετ' εὐκολίας διαχειριζομένη μέσα τόσον ἀπλά, ὅσα εἶναι γραμμαὶ, χρώματα, φῶς καὶ σκιά, δύναται νὰ συμπεριλαμβάνῃ εἰς τὸν κύκλον τῶν παραστά-
- 4 σεῶν της σχεδὸν σύμπασαν τὴν ὁρατὴν φύσιν. Ἡ μὲν πλαστικὴ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της ἔχει πρόβλημα καὶ ἀντικείμενον μόνον τὰ στερεὰ, τὰ μόνιμα, τὰ ἀκριβέσι γραμμαῖς περιγράπτα· ἡ δὲ ζωγραφικὴ δύναται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος νὰ παριστάνῃ καὶ τὰ ἐγγύς καὶ τὰ τηλόθεν· αὕτη μιμνῆται καὶ τὰ βρευστὰ καὶ τὰ μετέωρα κ. ἐ.

1. Τὸν ἀγαθὸν ὀντιναοῦν δημιουργὸν δεῖ, κατὰ τὸν Πλάτωνα, « τὰ τε ἀδύνατα ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὰ δυνατὰ διαισθάνεσθαι, καὶ τοῖς μὲν ἐπιχειρεῖν, τὰ δὲ εἶναι » (Πολιτ. 2, σ. 360. e.).

3. Ἴδε Φιλόστρ. Εἰκόν. προοίμ. (άνωτ. §18. σημ. 1).

4. Ὁ Πλάτων ἐταν λέγει (Πολιτ. 3, σ. 396. 6), ὅτι οἱ δημιουργοῦντες μιμοῦνται « ἵππους χρεμετίζοντας, καὶ ταύρους μυκωμένους, καὶ ποταμούς ψοφούντας, καὶ θάλατταν κυποῦσαν, καὶ βροντάς καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα », ὅπλον ὅτι ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ζωγραφίαν.

Κλάδοι τῆς πλαστικῆς καὶ γραφικῆς.

§. 11. Σημειωτέον ἔτι, ὅτι ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα τῆς πλα- 1
στικῆς, κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτῶν τῶν παλαιῶν, συμπεριλαμ-
βάνομεν ἐνταῦθα τὴν ποίησιν καὶ τῶν περιφανῶν ζώων ἢ σκο-
λιῶν ἔργων (statues à ronde bosse), καὶ τῶν ἐπειρασμέ-
νων τύπων ἢ ἀναγλύφων (reliefs, hauts-reliefs, bas-reliefs),
καὶ τῶν κοίλων γλυφῶν (sculpturae, intaglio)· ἐπομένως δὲ 2
καὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς τέχνης, οἵτινες ἀπεργάζονται
τὰ εἰρημένα εἶδη δημιουργημάτων, ἥγουν τὴν κυρίως καλουμένην
πλαστικὴν, τὴν ἐκ μαλακῶν ὕλῶν πλάττουσαν (πηλο-, κηρο-,
χαλκοπλαστικὴν κ. ἑ.), καὶ τὰς κατὰ προπλάσματα μὲν, ἐκ
σκληρῶν δὲ ὕλῶν ἐργαζομένης τέχνης, οἷον τὴν ξοανοποιίαν,
τὴν λιθοξοίαν (sculptura), τὴν τορευτικὴν καὶ ἐλεφαντουργίαν
(caelatura), τὴν γλυφικὴν ἢ σφραγιδογλυφίαν (sculptura), καὶ
τὴν συγγενῇ ταύτης τέχνην τοῦ νομισματοκόπου.

Παρομοίως δὲ συντάττομεν ὑπὸ τὴν γενικὴν τῆς γραφικῆς 3
προσηγορίαν ὅλας τὰς ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐμβαδοῦ διὰ γραμμῶν, περι-
γραμμάτων, φωτὸς, σκιᾶς καὶ χρωμάτων ἀπεικάζουσας τι τέ-
χνας, οἷον τὴν ἀπλὴν γραφίδα (dessin), τὴν (κυρίως ὑπηρετικὴν
τῇ ἀρχιτεκτονικῇ) ἰχνογραφίαν, τὴν σκιαγραφίαν, τὴν (πάλιν
ὑπηρετικὴν τῇ οἰκοδομίᾳ) ποικιλίαν (Ornamentzeichnung), τὴν
ζωγραφίαν, τὴν ποίησιν τῶν ψηφοθετημάτων (mosaïque) καὶ
εἴ τινες εἰσὶν ἄλλαι.

Πολλὰ δὲ τεχνουργήματα εἶναι τρόπον τινὰ σύμμικτα ἔργα 4
τῆς πλαστικῆς καὶ γραφικῆς, ὥστε δὲν δύνανται ἀποκλειστικῶς
ν' ἀπονέμωνται εἰς ἑκατέραν αὐτῶν, ἢ τοῦλάχιστον πρέπει νὰ
θεωρῶνται καὶ νὰ ἐπικρίνωνται κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὰς ἀ-

παιτήσεις ἀμφοτέρων. Π. χ. αἱ ἐπὶ ὀμαλοῦ ἐμβαδοῦ γλυφαί, εἴτε ἐκτυποὶ (reliefs) εἴτε κοίλαι (gravures), δανεῖζονται τὴν σύνθεσιν καὶ διάθεσιν των (composition) μᾶλλον παρά τῆς γραφικῆς, ἡ δὲ ἀπεργασία των εἶναι τῆς πλαστικῆς. Ἄλλο κοινὸν γέννημα ἀμφοτέρων τῶν τεχνῶν εἶναι τὰ ἀγγεῖα τὰ ἔχοντα γράφας.

1. Τὰ ἐμπεριεχόμενα εἰς τοῦτον τὸν παράγραφον μένουσι ν' ἀναπτυχῶσι λεπτομερέστερα εἰς τὰ ἐξῆς· ἐνταῦθα δὲ ἀναφέρονται μόνον κεφαλαιωδῶς, ὡς γενικοὶ ὅρισμοί.

Περὶ τῆς γενικωτέρας χρήσεως τῆς προσηγορίας πλαστικῇ πρὸς Φίλοσοφ. Εἰκ. προοίμ. (Ἰδ. ἀνωτ. §. 8. σμ. 1), μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Οὐέλκέρου σ. 195.

Ganze ἢ runde Figuren (figures de ronde bosse), ζῶα περιφανῆ (Ἀθῆν. 5, σ. 199. πρὸς Müller, H. d. A. § 323, Anm. 4), ὅταν δὲ αὐτὰ ᾖναι συντεταγμένα κατὰ μίξονα συστήματα καὶ συμπλέγματα (figures entrelacées), σχολιά. ἔργα (Στράβ. 14, σ. 174 Τχ. πρὸς Brøndsted, Voy. et Rech. II, p. 160 κ. ἑ.).

Relief (εἴτε haut, εἴτε bas-relief) Ἑλληνιστὶ ὀνομάζεται τύπος, ζῶδιον ἐκτυπον ἢ πρόστυπον· πολλάκις δὲ ἐκφράζεται καὶ διὰ τοῦ ῥήματος ἐπειργάσθαι, ἐπειργασμένον εἶναι (Παυσ. 8, 9, 1: «ἀνὴρ ἐπείργασται· στήλη Πελοπίδης ὁ Λυκόρτα», καὶ αὐτ. §. 2: «ἀνὴρ ἱππεὺς ἐπείργασμένος ἐστὶν ἐπὶ τῇ στήλῃ»), ἡ ἐκτετυπωμένον εἶναι (Πλάτ. Συμπ. σ. 193: «οἱ ἐν ταῖς στήλαις καταγραφὴν (en profil) ἐκτετυπωμένοι, διαπεπρισμένοι κατὰ τὰς δύναις, γεγονότες ὥσπερ λίσπαι». πρὸς Παύσ. 6, 14, 4). -- Ἡ καινὴ συνῆθεια μεταχειρίζεται τὰ ὀνόματα ἀνάγλυφον ἢ ἀναγλυπτον· ταῦτα δὲ εἶναι ἥττον εὐχρηστα. -- Κοιλανόγλυφος (bas-relief en creux) καλεῖται ὁ τύπος, ὅταν αὐτὸ τὸ ἐμβαδόν, ᾧ ἐπείργασται, εἶναι ἐκκεκοιλωμένον, π. χ. ἐπὶ τῆς ἐν τῷ Ἀθηνῶν Μουσείῳ στήλης τοῦ Ἀριστοῦ, ἔργον τοῦ Ἀριστοκλέους.

Κοίλας γλυφάς ἐννοοῦμεν τὰς ἐν ταῖς σφαγῇσι καὶ δακτυλιδαῖς ἐν εἰσοχῇ ἐγγεγλυμμένας εἰκόνας (Π. 3. 11, 8) ἢ γράφας (Πλούτ. Σύλλ. 3) ἢ γλυφάς (ὁ αὐτ. Τιμολ. 31. Περμπ. 80) ἢ σημεῖα (Ἀριστοφ. Ἰππ. 947 κ. ἑ.).

3. Γραφίς καλεῖται ἡ pictura linearis, ἡ δι' ἀπλῶν περιγραμμάτων (lineamenta) ἀπεικάζουσα τι (ὡς umbrā hominis lineis circumductā, Plin. 35, 5), ἣτις εἶναι ἡ βάσις ἀπάσης τῆς γραφικῆς, ὅθεν καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα δεῖ εἶναι ἔμπειρον αὐτῆς (Vitr. 1, 1, 3). Συγγενὴς αὐτῆς εἶναι ἡ ἰχνογραφία μετὰ τῆς ὀρθογραφίας καὶ σκηνογραφίας, δι' ὧν διαγράφονται τὰ δοκομικὰ διαγράμματα (Vitr. 1, 2, 2). Ἐντελεστέρα ἦδη εἶναι ἡ σκιαγραφία (sine ullo etiamnum colore, jam tamen spargentes lineas intus, Plin. 35,

5. Πρβ. Πλάτ. Πολ. 2, σ. 365. c. Εἰς τὴν σκιαγραφίαν ἀνήκει καὶ τὸ «λε-
 » κογραφεῖν εἰκόνα» παρ' Ἀριστοτ. Ποιητ. 6. ἀνωτ. §. 9. σημ. 4).
 Ποικιλίαν δὲ ἐννοούμεν τὴν διαγραφὴν καὶ τὸν χρωματισμὸν τῶν ἀρχιτεκ-
 νικῶν καλλωπισμάτων (Ξεν. Ἀπομνημ. 3, 8. 10. «ποικίλματα», ἡ
 αὐτ. Οἰκον. 9, 2. «ποικιλία», Πλάτ. Πολ. 2, σ. 373. a. 3, σ. 401. a.
 «πικιλταί», Πλοῦτ. Περ. 12. Πρβ. Letronne, peinture murale p. 304-
 -- 6). Τέλος δὲ ἡ διὰ τῶν φυσικῶν χρωμάτων ζωγραφία ἀπεργάζεται, κατὰ
 τὸν Πλάτ. Σοφ. σ. 234, «μιμήματα καὶ ἐμῶνυμα τῶν ὄντων». -- Εὐπερί-
 γραφος καλεῖται γραφὴ ἔχουσα εὐ πεποιημένα περιγράμματα (Στράβ. 3,
 σ. 276. Τχν.)· γραφικὰ δὲ (pittoresque) ὀνομάζομεν ἀντικείμενα ἐπιτήδεια
 διὰ τὴν γραφικὴν ἀπεικασίαν. Πρβ. Διόδ. 2, 53. Στράβ. 17, σ. 446 Τχν.
 Viitr. 4, 4, 4.

4. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω (§. 9, 1. 2.) εἰρημένα δπηρχεν ἡ σύμμιξις αὐτῆ τῶν
 δύο τεχνῶν τὸ πάλαι ἐτι μᾶλλον, διότι πολλὰ καὶ ἴσως τὰ πλείονα ἔργα τῆς
 πλαστικῆς ἐτελείοποιούντο διὰ χρωματισμοῦ ὑπὸ τῆς γραφικῆς. Τοιαῦτα εἶναι
 καὶ τὰ λίαν ἐμάλᾳ, σχεδὸν οὐκ ἐξέχοντα ἐκ τοῦ ἐμβολοῦ, καὶ δι' ὅλου ἐξωγραφη-
 μένᾳ πρόστυπα ζωδία τῶν τοίχων τῶν Αἰγυπτίων γαῶν.

Τί ἐστὶν ἐργασία (style) τῆς τέχνης.

§. 12. Πᾶσα τέχνη εἶναι ὑπὸ τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἐ- 1
 πιρρόην τῶν μετερχομένων αὐτὴν, καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδιάζοντος αὐτῶν
 τρόπου τοῦ διανοεῖσθαι καὶ τῆς λοιπῆς ἠθικῆς ἰδιοτροπίας αὐ-
 τῶν λαμβάνει καὶ αὐτὴ ἰδιάζοντά τινα τύπον ἢ χαρακτηῖρα, ὅν-
 περ οἱ νεώτεροι ὀνομάζουσι τὸν *style* ἢ τὸ ὅφος τῆς τέχνης
 (le style de l'art). Ὁ δὲ τοιοῦτος ἰδιάζων τύπος ποιάς τιнос τέ- 2
 χνης φανεροῦται καὶ εἰς τὰς ἐκφραζομένας παρ' αὐτῆς ιδέας, καὶ
 εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτὴ ὁρατῶς ἀποτυποῖ τὰς ιδέας ἐκεῖνας,
 ἡγοῦν ἀπεργάζεται τὰ δημιουργήματά της· ὅθεν οἱ παλαιοὶ ἐκά-
 λουν αὐτὸν *ῥυθμὸν* ἢ *τρόπον* ἢ μᾶλλον *ἐργασίαν*. Ἡ ἐργασία 3
 αὕτη εἶναι *ἐθνικὴ*, ὅταν λαμβάνῃ τὸν τύπον τῆς ἀφ' ὁλοκλήρου
 τινὸς ἔθνους· *ἀτομικὴ* δὲ (style individuel), ὅταν ἀφ' ἑνὸς τινος
 ἐξόχου τεχνίτου. Οὕτω διακρίνομεν π. χ. εἰς τὴν πλαστικὴν τέ-
 χνην τὴν Αἰγυπτιακὴν, Τυρρηνικὴν, Ἑλληνικὴν, ἐν δὲ τῇ Ἑλλη-
 νικῇ πάλιν τὴν Ἀττικὴν, τὴν Αἰγιναιάν κ. λ. ἐργασίαν κατὰ δὲ
 τοὺς τεχνίτας διαφέρει π. χ. ἡ Φειδιακὴ ἐργασία τῆς Πραξιτε-
 λείου, αὕτη δὲ τῆς Λυσίππειου κ. λ. -- Μία δὲ τις αἴρεσις τε- 4

χνιτῶν ἀκολουθούντων ἐκ συμφώνου ἢ διαδοχικῶς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τῆς ἐργασίας ῥυθμὸν, ⁵ καλεῖται παρὰ μὲν τῶν νεωτέρων *σχολή* (école de l'art, Kunstschule), παρὰ δὲ τῶν παλαιῶν *ἐργαστήριον*.

- 5 Μόνα τὰ ἰδιοτρόπως ἀνεπτυγμένα καὶ εἰς τὴν λοιπὴν παιδείαν ἀκμάζοντα ἔθνη, ἢ μεταξὺ τῶν τεχνιτῶν οἱ εὐφύεστεροι νῶες, εἶναι ἱκανοὶ, συνεπιλαμβανομένων καὶ ἄλλων εὐνοϊκῶν περιστάσεων, νὰ διατυπώσιν εἰς τὴν τέχνην ἰδίαν τινὰ αὐτῶν ἐργασίαν. Τὰ δὲ πλείονα τῶν ἐθνῶν, καὶ τῶν τεχνιτῶν ὁ πολὺς ὄχλος, ἀκολουθοῦσι τὰ ἔχνη τῶν κρείττωνων.

1. Ἡ παρὰ τοῖς νεωτέροις συνεθιζομένη ὀνομασία, style (ὁ στύλος, ὃ ἔγραφον οἱ παλαιοὶ), μετνήχθη ἀπὸ τῆς γραμματείας καὶ τῆς περὶ τοὺς λόγους θεωρίας ἐπὶ τὴν τέχνην. -- Πρβ. καὶ τὸ ῥητόν· le style c'est l'homme.

2. Ῥυθμὸς παρὰ Διοδώρ. 1, 97: «τὸν ῥυθμὸν τῶν ἀρχαίων κατ' Αἴ-γυπτον ἀνδριάντων τὸν αὐτὸν εἶναι τοῖς ὑπὸ Δαυιδάλου κατασκευασθεῖσι παρὰ τοῖς Ἕλλησι». Τρόπος δὲ παρ' Ἀριστοτ. θαυμ. ἀκουσμ. 81: «ἀνδριάντας εἰργασμένους τὸν ἀρχαῖον τρόπον». Αὐτόθ. 100: «κατασκευάσματα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον διακείμενα τὸν ἀρχαῖον». Ἐργασία δὲ παρὰ Θουκ. 6, 27: «Ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθιναι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων· εἰσι δὲ, κατὰ τὸ ἐπιχώριον, ἢ τετράγωνος ἐργασία, πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίῃς προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς».

3. Πaus. 8, 53, 5: «Ἀρτέμιδος ἀγάλμα ἐστὶν ἐβένου ξύλου· τρόπος δὲ τῆς ἐργασίας ὁ Αἰγιναιῶς καλούμενος ὑπὸ Ἑλλήνων». Οὐ αὐτ. 10, 36, 3: «τῷ δὲ ἀγάλματι ἐργασία ἐστὶν Αἰγιναία». 10, 33, 2: «ἀγάλματα ὀρθὰ ἐργασίας τῆς Ἀττικῆς». 10, 37, 6: «Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἀητοῦ· νῶες τε καὶ ἀγάλματα μεγέθει μεγάλα, καὶ ἐργασίας Ἀττικῆς». Παραμείους δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διαφόρων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κόσμων, π. χ. Δωρίος ἐργασία (Paus. 6, 10, 2) ἢ ἐργασίας τῆς Ἰώνων (δ αὐτ. 6, 19, 2) κ. ἐ.--

Τῆς ἐργασίας (style) διαφέρει ἡ χειρουργία (travail, lavoro, Arbeit), ὁ σημαίνει τὸν ἐκάστοτε μείζονα ἢ ἥττονα βαθμὸν ἐντελείας τῆς τεχνικῆς ἀπεργασίας, π. χ. Διοδ. 1, 46: «κόσμον τῶν ἀναθημάτων τῇ τε δαπάνῃ θαυμαστὸν καὶ τῇ χειρουργίᾳ περιττότερον εἰργασμένον» καὶ αὐτ. 48: «βωμὸν τοῦ καλλίστου λίθου τῇ τε χειρουργίᾳ διάφορον καὶ τῷ μεγέθει θαυμαστὸν». Ὁ δὲ Πλάτων καλεῖ τοῦτο ἀπεργασίαν (Πολιτ. 6, σ. 530. α. καὶ ἄλλα-χοῦ).

4. École, ἐργαστήριον, Paus. 5, 25, 7: «τὸν Ὀνατῶν -- οὐδενὸς ὅ-στερον θήσομεν τὸν ἀπὸ Δαυιδάλου τε καὶ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀττικοῦ». (Τὴν δὲ ἐν τῇ ῥητορικῇ Ἀττικὴν αἵρεσιν προσαγορεύει ὁ Π. 6, 17, 4 «διδα-σκαλεῖον τὸ Ἀθήνησι».)

Περὶ σκευασίας (Manier).

§. 13. Ἰδιότροπος τοιχύτη ἐργασία λογίζεται ἀρετὴ τῆς τέχνης· καθὼς ἀπαιτοῦμεν καὶ ἀπὸ τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα ἐκάστου αὐτεξουσίου ἀνθρώπου, νὰ ἔχη τι ἴδιον καὶ ἀρχέτυπον. Ἀλλὰ καθὼς αἱ ιδιότητες τοῦ ἀτομικοῦ ἤθους, κορυφούμεναι ὑπὲρ τὸ δέον, καταντῶσιν εἰς ἐλάττωματα· οὕτω δύναται καὶ ὁ ἰδιάζων τύπος ποίας τινὸς ἐργασίας, εἴτε ἐθνικῆς, εἴτε ἀτομικῆς, νὰ γίνηται ὑπὸ τῆς διανοητικῆς ἀπαθείας ἢ διὰ τῆς τυφλῆς μιμήσεως τῶν κατακολουθούντων αὐτὴν τεχνιτῶν, στερεότυπος συνήθεια, ὡσὰν νοσήδης τις ἐξίς. Τὸ τοιοῦτον ἐλάττωμα ὀνομάζουσιν αἱ μὲν νεώτεραι γλῶσσαι *manière*, *Kunstmanier* (ἀπὸ τοῦ *manus*, ὃ ἐστὶ χεῖρ, ὡσὰν *χειρισμὸν*, διότι εἰς τοιαύτην κατάστασιν τῆς τέχνης αἱ χεῖρες μᾶλλον ἐργάζονται παρὰ τὴν διάνοιαν)· ἡμεῖς δὲ, μέχρις ὅτου εὖρωμεν προσφυσέραν προσηγορίαν, καλοῦμεν αὐτὸ *σκευασία*.

Προτιμῶμεν, ἐν ἐλλείψει προσφυσῶς ὀνόματος, τὴν λέξιν *σκευασίαν* πάσης ἑλλης, ὡς ἀντίστοιχοι τῇ ἐργασίᾳ.

Περὶ ἐπιρρόης τῆς θρησκείας εἰς τὴν τέχνην.

§. 14. Ὁ νοερὸς καὶ ἠθικὸς βίος ὁ φανερούμενος ἐν τῇ τέ- 1
χνῃ ἔθνους τινὸς, συνδέεται μὲν στενῶτατα μετὰ παντὸς τοῦ λοιποῦ νοεροῦ βίου τοῦ αὐτοῦ ἔθνους· ἰδίως δὲ συνέχεται ἡ τέχνη εἰς πᾶσαν ἐποχὴν, εἰς πάντα τόπον καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ εἶναι συγγενὴς μετὰ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου. Ἡ θρη-
σκεία ἐχρημάτισε πανταχοῦ ἡ μήτηρ, ἢ τοῦλάχιστον ἡ τροφὸς καὶ προστάτις οὐ μόνον τῆς εἰκαστικῆς, ἀλλὰ συλλέβδην τῶν ἐλευθερίων τεχνῶν. Τῇ θρησκείᾳ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ 2
ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ πλαστικὴ καὶ ἡ γραφικὴ, οὐχ' ἥττον δὲ καὶ ἡ ποίησις, ἡ μουσικὴ, ἡ ὀρχηστικὴ καὶ ἡ δραματικὴ, διὰ ναῶν, ἀγαλμάτων, εἰκόνων καὶ γραφῶν, δι' ὕμνων, ᾠδῶν, χορῶν, πομπῶν καὶ ἀγώνων.

- 3 Ἡ θρησκεία εἶναι δὲ τόσῳ προσφυστέρα εἰς τὴν τέχνην καὶ τόσῳ εἰκαστικωτέρα, ὅσῳ μᾶλλον αἱ ἰδέαι τῆς καὶ αἱ μορφαί, αἷς περιβάλλει τὰ νοούμενά της, ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ὀργανικῆς φύσεως, καὶ εἶναι ἐπομένως εἰκονικῆς παραστάσεως ἐπιδεκτικαί· ὅπερ κατὰ μέγα μέρος συνδραμεῖν εἰς τὴν ἀνθρωπότητος θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων. Πλὴν καὶ ἡ τοιαύτη θρησκεία ἀναγνωρίζει εἰς τὴν θεότητα, ἢ εἰς τὰ πλείονα θεῖα ὄντα, ἀμίμητόν τι καὶ ἀνέκφραστον διὰ τῶν εἰρημένων μορφῶν. Τοῦτο τὸ ἀνώτερον θρησκευτικὸν αἶσθημα καλοῦμεν μυστικόν· διὰ τὸ ἐκφρασθῆ δὲ εἰκαστικῶς, ἐνδύεται σημεῖα τινὰ σύνθετα, ἢ ὅπως οὖν σχετικὰ πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ παραστατέου, τὰ ὅποια ὀνομάζονται σύμβολα. Πᾶσα τέχνη εἰς τὴν νεανίαν τῆς ἡλικίας ἔχει πολλὰ τὰ σύμβολα· ἀναπτυσσομένη δὲ μεταχειρίζεται αὐτὰ σπανιώτερα.

4. Περὶ συμβόλου πρὸς καὶ Gerhard, Grundzüge der Archäol. (εἰς Hyperb. Röm. Studien) S. 14. καὶ 72. Τὸ σύμβολον εἶναι ἡ προσφυὴς καὶ σύντομος ἐκφρασις ἰδέας τινός. π. γ. ἡ κόπη εἶναι σύμβολον τῶν ἐνδύων δαιμόνων. Ταυῦτα σύμβολα εἶναι καὶ τὰ συνεδρευόντα τοὺς Ἑλληνικοὺς θεοὺς καὶ ἀντιπροσωπεύοντα αὐτοὺς ἔωα, διὰ τὴν ὑποτιθεμένην αὐτῶν συγγένειαν πρὸς τὴν ἐκείνων ιδιότητα, π. γ. ὁ ἀετὸς τοῦ Διὸς, ἡ γλαῦξ τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ ἵππος τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ ταῦν τῆς Ἥρας κ. λ. Τοῦ δὲ συμβόλου διαφέρει ἡ ἀλλήγηγορία, ἥτις ἄλλο μὲν ἀγρεύει, ἄλλο δὲ νοεῖ· π. γ. ἀλληγορία (ἀλληγορικὸν σύμβολον) εἶναι εἰς τὴν Χριστιανικὴν τέχνην ὀφθαλμὸς τρίγωνος ἐν κύκλῳ ἡλίου, ὡς σημεῖον τῆς ἁγίας τριάδος.

Ἰδέα καὶ τύπος.

- 1 §. 15. Ἰδέας τῆς τέχνης καλοῦμεν τὰ νοούμενα ἅπερ αὐτὴ εἰκαστικῶς μιμεῖται· τὸν δὲ συνήθη τρόπον τῆς ἀπεικαστικῆς ταύτης ὀνομαζόμενον τύπον. Καθότι αἱ ἰδέαι ἐκεῖναι ἱστορικῶς ἐγεννήθησαν παρὰ τινι ἔθνει, καὶ διὰ συνεχοῦς παραδόσεως ἐμορφώθησαν καὶ διειτυπώθησαν, καλοῦνται ἰδέαι θετικαί (θετικῆς φύσεως) καὶ οἱ παραδεδομένοι τύποι τῶν θετικῶν ἡμῶν μορφῶν τύποι· ἀλλ' ἐντὸς τοῦ τοιούτου δεδομένου τύπου πρέπει νὰ διαφυλάττῃ ἡ τέχνη ἐλευθερίαν τινὰ καὶ αὐτοκινήσαν, διότι ἄλλως κινδυνεύει νὰ καταντήσῃ εἰς θάνατον μιμητικὴν σκευασίαν.

Τὴν δὲ ἐλευθερίαν ταύτην δύναται νὰ διατηρῇ ἡ τέχνη, καθό- 2
τι ὁ θετικὸς τύπος καὶ ἡ ἀρχικὴ πρότυπος ἰδέα (Ideal) οὐσιω-
δῶς διαφέρουσιν. Ὁ τύπος π. χ. τοῦ Ἡρακλέους εἶναι ἀνὴρ ῥω-
μαλέος, ὑπόσκληρος, λεοντῇ καὶ ῥωπάλῳ ὀπλισμένος· ἡ δὲ ἀρ-
χικὴ ἰδέα τοῦ ἥρωος ἡμίθεος, ἔχων δυνάμεις ὑπὲρ ἀνθρώπον, γεν-
ναῖος τὴν ψυχὴν, ἀεὶ πρόθυμος εἰς ἀγῶνας ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ
δικαίου. Ἡ ἰδέα οὐ μόνον οὐ δεσμεύει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τεχνί- 3
του, ἀλλ' ὀδηγοῦσα μᾶλλον καὶ ὥσάν συγκεντροῦσα τὴν φαντα-
σίαν, παρακινεῖ αὐτὸν καὶ παροτρύνει νὰ φανῇ, ἐντὸς τῶν ὁρί-
ων τοῦ δεδομένου τύπου, ἀεὶ γόνιμος καὶ ἐφευρετικὸς.

1. Οἱ παραδεδομένοι τύποι π. χ. εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν τέχνην, ἢ εἰς τὴν Βυ-
ζαντινὴν ζωγραφίαν, ἔχουσι λίαν μεγάλην ἰσχύν, καὶ ἐπιβάλλουσι δεσμὰ εἰς τὴν
δημιουργὴν φαντασίαν τοῦ τεχνίτου ἐν ᾧ π. χ. ἡ ξυλογλυφία καὶ τορευτικὴ τῶν
Βυζαντινῶν (ἐπὶ τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις θρόνων ἢ ἐπὶ τῶν ξυλίων τοίχων τοῦ κα-
λουμένου τέμπλου) χαίρει ὁπωσοῦν μείζονα ἐλευθερίαν. Ἄνευ δὲ τῆς ἐξουσίας τοῦ
νὰ τολμᾷ ἔστιν ὅτε καὶ νεωτερισμοὺς τινας, δὲν κάμνει προσόδους ἡ τέχνη. Πρὸς.
Ἰσοκρ. Εὐαγόρ. ἐγκωμ. σ. 189. Κορ. « τὰς ἐπιδόσεις ἐρῶμεν γιγνομένης
» καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστώ-
» σιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεὶ τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς
» ἐχόντων. »

2. Ὁ μὲν τύπος ἀποβλέπει μᾶλλον τὴν μορφὴν ἢ τὸ σχῆμα, ἡ δὲ
ἰδέα τὸ ἦθος.

3. Πρὸς διασάφησιν τῶν εἰρημένων λαμβάνομεν παράδειγμα τὰς ἀτομικὰς
ἀπεικασίας (portrait). Ὁ τεχνίτης ὀφείλει πρὸ πάντων νὰ ἀποδίδῃ ἀκριβῶς τὴν
ὁμοιότητα (ὡςπερὶ δεδομένον τύπον), οὐχὶ δὲ οἷα ἐστίν, ἀλλ' οἷαν ἔδει εἶναι αὐτὴν
κατὰ τὴν προφαινομένην αὐτῇ καθαράν ἰδέαν, ἑαυτῆς κρείττονα καὶ καλλίονα.
Τὸ αὐτὸ ἀπαιτοῦμεν π. χ. καὶ ἀπὸ τοὺς ποιητάς, νὰ παριστάνωσι τοὺς ἀνθρώ-
πους οὐχὶ μὲν οἷοι τυγχάνουσιν ὄντες, ἑαυτῶν δὲ γενναϊότερους καὶ βελτιόνας.
Ἀριστοτ. Ποιητ. 25. » Σοφοκλῆς ἔφη, αὐτὸς μὲν οἷους δεῖ ποιεῖν, Εὐρυπί-
» δην δὲ οἷοι εἶσιν. » Διὰ ταῦτα λέγει ὁ αὐτὸς Ἀριστοτέλης αὐτόθι 15. » Ἐπεὶ
» δὲ μίμησις ἐστὶν ἡ τραγῳδία βελτιόνων, δεῖ μιμῆσθαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκο-
» νογράφους. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν,
» ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν. »

Περὶ μίμησεως.

§. 15. Β'. Πολύ τι μέρος τῆς τέχνης συνίσταται καὶ εἰς 1
τὴν ἀκριβῆ καὶ πνευματώδη μίμησιν· τὰ δὲ μμήματα ταῦτα

- εὐφραίνουσιν ἡμᾶς καὶ θαυμάζονται παρ' ἡμῶν ὥς ἐπιτοπολὺ οὐχὶ μὲν τοῦ πράγματος χάριν, οὐπερ προσέθεντο τὴν μίμησιν (διότι τοῦτο πολλάκις οὐδόλως ἐνδιαφέρει τοὺς θεωμένους),
- 2 τῆς δὲ τέχνης καὶ τῆς διανοίας χάριν, ἐν αἷς μιμοῦνται. Ὡστε καὶ πράγματα ἐν ἑαυτοῖς αἰσχυρὰ δύνανται νὰ γίνωνται προβλήματα τῆς ὥραίας τέχνης.

1. 2. Περὶ μιμήσεως πρὸς ἀνωτ. §. 3. σημ. 2. κατωτ. 24, 2.

Ἀριστοτ. Ποιητ. 4: » Ἄ γὰρ αὐτοὶ λυπηρῶς ὁρώμεν, τούτων τὰς εἰκόνας
 » τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαίρομεν θεωροῦντες· ὅσον θηρίων τε γραφὰς τῶν ἀτι-
 » μοτάτων, καὶ νεκρῶν. -- Διὰ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρώντες, ὅτι συμβαίνει
 » θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι, τί ἕκαστον οἶον, ὅτι οὗτος ἐκεῖνος.
 » Ἐπεὶ ἐὰν μὴ τύχῃ προσωρακῶς, οὐχ ἢ μίμημα ποιήσῃ τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ διὰ
 » τὴν ἀπεργασίαν, ἢ τὴν χροιάν, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν ».

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Αρχαιολογικαὶ σπουδαὶ τῶν παλαιῶν.

§. 16. Ἡ θεωρία καὶ ἡ ἱστορία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ ἡ γνῶσις καὶ ἐπίκρισις τῶν ἐπιφανεστέρων τεχνουργημάτων εἶχε γίνεαι καὶ παρ' αὐτοῖς ἤδη τοῖς παλαιοῖς ἀντικείμενον τῆς φιλολογικῆς πολυμαθείας, καὶ πρόβλημα φιλοσοφικῶν τε καὶ ἱστορικῶν συζητήσεων· ἐὰν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἔκτασιν οὐδὲ κατὰ τὴν αὐστηρὰν συστηματικὴν μέθοδον, ὥς παρὰ τοῖς νεωτέροις. Οἱ πραγματευθέντες περὶ τῶν τοιούτων συγγραφεῖς (ἐξ ὧν ὀλίγοι μόνον σωζόμενοι τὴν σήμερον) δύνανται νὰ διακριθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς πέντε τάξεις.

α', Τεχνῖται γράψαντες τοὺς κανόνας τῆς τέχνης τῶν, ἣ παρατήρησεις περὶ ἐξόχων δημιουργημάτων.

β', Ἱστοριογράφοι τῆς τέχνης.

γ', Περιηγήται συγγράψαντες τὰ κατὰ τόπους θεὰς ἀξία.

δ', Σοφισταί, ῥήτορες καὶ ποιηταί, συντάξαντες ῥητορικὰς ἢ ποιητικὰς περιγραφὰς θαυμαζομένων τῆς τέχνης ἔργων.

ε'. Πολύστορες καὶ πολυμαθεῖς συγγραφεῖς, οἵτινες ἐπιτηδες ἢ ἐν παρόδῳ πραγματεύονται περὶ τῆς τέχνης.

1. Φιλόστρ. Σοφίστ. 1, 11 (Ἰππία): « διελέγετο δὲ καὶ περὶ ζωγραφίας » καὶ περὶ ἀγαλματοποιίας » Πρὸς Πλάτ. Ἰππία ἐλ. τ. σ. 368. Ἰππία μείζ. σ. 288. Καὶ ὁ Σωκράτης, τῶσιν παρὰ Πλάτωνι, ὅσιν παρὰ Ξενοφῶντι, συχνάκις φιλοσοφεῖ περὶ τῆς τέχνης.

2. Ἰδε Thiersch. Epochen d. bild. Kunst (2 te Ausg.) S. 2. Anm. 1. Πολλὰ τοιαῦτα συγγράμματα θέλουσιν ἀναφέρεσθαι ἐν τοῖς ἐξῆς, ἕκαστον ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ.

α'. Ἀρχιτέκτονικὰ συγγράμματα (commentarios) εἶχον συντάξει πολλοί. Ἡ ἐπιγραφομένη Νεώ ποιήσις (Πολυδεύκ. 10, 52, 188) ἀπεδίδετο ἥδη εἰς τὸν παλαιὸν Θεόδωρον τὸν Σάμιον· ὁ δὲ Χερσίφων καὶ ὁ Μεταγίνης ἔγραψαν περὶ τοῦ ἐν Ἐφέῳ ναοῦ (Ἰδ. κατωτ. §. 74. σημ. 1). Περὶ τοῦ Ἀθηνῶν Παρθενῶνος ὁ Ἰκτίνος καὶ ὁ Καρπίων (Ὀλ. 85)· περὶ τῆς ἐν Παιραιῇ σκευεθῆκης ὁ Φίλων (Ὀλ. 115). ἔχμεν ἔτι τοῦ Μ. Βιτρούβιου Πολλίω-νος, ἀρχιτέκτονος ἀκμάσαντος ἐπὶ Καίσαρος καὶ Αὐγούστου, de architectura βιβλία δέκα.

Περὶ πλαστικῆς ἔγραψεν ὁ μὲν Πολύλειτος τὸν καλούμενον Κανόνα (Sillig. G. A. p. 369), ὁ δὲ Πασιτέλης (700 a. u. c.) nobilium operum in toto orbis quinque volumina (Plin. 36, 4, 12). — Περὶ πορσευτικῆς ὁ Ἀντίγονος,

ὁ Μέναιχος, ὁ Ξενοκράτης, Δεῦρις ὁ Σάμιος καὶ ἄλλοι (Plin. el. l. 33). — Περὶ λίσθων γλυφῆς ὁ Λάκας (Bekk. Aned. Gr. p. 1182). — Ἐκ τῶν ζωγράφων ἔγραψαν περὶ τῆς τέχνης τῶν ὁ Παρρύσιος, ὁ Εὐφράνωρ καὶ ἄλλοι (Plin. el. l. 35), πρὸ πάντων ὁ μέγας Ἀπελλῆς (Plin. 35, 36, 10: Apelles picturae plura solis prope, quam ceteri omnes contulit, voluminibus etiam editis, quae doctrinam eam continent). — Ὁ Σιλανίων καὶ ὁ Εὐφράνωρ ἔγραψαν περὶ συμμετρίας ἐν γένει (Plin. 35, 40, 25. Vitruv. 7. praef. 14).

ε'. Ἱστορίαν τῆς πλαστικῆς ἡ βιογραφίας τῶν πλαστικῶν ἔννοιαι ὁ Πάυσ. 5, 20, 1: οἱ πολυπραγμονήσαντες σπουδῇ τὰ ἐς τοὺς πλάσας. ἡ Παιρομαίας φύσει, ἦσαν καὶ τοῦ Παισιτίλου τὰ ἀνω εἰρημένα διδλία.

γ'. Περιηγηταὶ ἡ ἐξηγηταὶ τῶν ἐπιχωρίων ὑπῆρχον σχεδὸν εἰς ἑκάστην πόλιν, οἵτινες περιηγουμένους καὶ ὠδήγουσιν τοὺς διαβαίνοντας ξένους, π. χ. εἰς Σικυῶνα, Πάυσ. 2, 9, 7. εἰς Ὀλύμπιον, 5, 10, 2. εἰς Πάτρας, 7, 6, 4. εἰς Μέγαρα, 1, 41, 2. 42, 4. εἰς Ἀργεῖς, 2, 23, 6. εἰς Πάτριάς, 9, 3, 3 κ. ἔ. Πρὸς Boeckh. ad C. I. G. I. n. 765. Τοιοῦτοι ἦσαν καὶ εἰς Αἴγυπτον, Στράβ. 17, σ. 446 Τχ.ν.: ἐξηγηταὶ τοῖς ξένοις τῶν περὶ τὰ ἱερά. « εἰς δὲ τίς αὐτῶν ἦν ἡ ἀλάων καὶ ἰδιώτης. » Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐτρέφοντο κατὰ μέγα μέρος ἐκ ψευσμάτων καὶ περατελογιῶν. Λουκ. Φιλοψ. 4: οἱ εἰς τίς ἀφίλοι τὰ μυθώδη ταῦτα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲν ἂν κωλύσῃ λιμὴν τοὺς περιηγητάς αὐτῶν διαφθαρῆναι, μηδὲ ἀμισθὶ τῶν ξένων τάλανθες ἀκούειν ἰθελισάντων. « Ἐντεῦθεν καὶ μηχανικὴν τινα εὐχλωτίαν, Πλούτ. π. τ. μὴ χρῆν' ἐμμετρακ. ἔ. 2. Ἐκαλεῖντο δὲ καὶ μυσταγωγοὶ (Cic. Verr. 2, 4, 59. Varro ap. Non. p. 419. Στράβ. 17, σ. 455. Τχ.ν.) ἡ ἐπὶ τοῖς θαύμασιν.

Μὲ τούτους τοὺς ψευδολόγους μυσταγωγούς δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται οἱ ἠμώνυμοι μὲν, φιλαλήθεις δὲ καὶ πολυμαθεῖς συγγραφεῖς, ὡς Πολέμων ὁ ἐπικαλούμενος Σηλοκόπας, Ἡλιόδωρος καὶ Διόδωρος οἱ περιηγηταὶ οἱ περὶ Ἀθηνῶν γραψάντες, Ἡγήσανδρος καὶ Ἀλέκτας, οἵτινες ἔγραψαν περὶ Δελφῶν, καὶ ἄλλοι. Ἐκ δὲ τῶν τοιούτων συγγραμμάτων σώζεται (ἐκτὸς τῶν λειψάνων τοῦ Πολέμωνος, coll. L. Preller, 1839) μόνη ἡ Παισανίου τοῦ Λυδοῦ (ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων) Ἑλλάδος περιήγησις εἰς δέκα διδλία.

δ'. Τοῦ εἰρημένου εἰδους συγγράμματα εἶναι τῶν Φιλοστράτων (κατὰ τὴν τρίτην μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα) αἱ εἰκόνες καὶ τοῦ Καλλιστράτου αἱ εἰκονογραφίαι ἀγαλμάτων (Philostatrorum imagines et Callistrati statuae, ed. Fr. Jacobs et Fr. Theoph. Welcker, Lips. 825. 8.) Προσέτι λόγοι τινὲς τοῦ Λιβανίου καὶ τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ πολλὰ τῶν ἐπιγραμμάτων τῆς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀνθολογίας, τοῦ Μαρτιαλίου, τοῦ Ἀύσονίου καὶ ἄλλων.

ε'. Ὁ πολυμαθέστατος Μ. Τερέντιος Οὐάρρων εἶχε γράψαι de novem disciplinis, ἐν αἷς καὶ de architectura (Vitruv. 7. praef. §. 14.). ἔχονεν ἔτι C. Plinii Secundi Naturalis Historiae ll. 37, ὡς περὶ ἰδίως τὸ 33-37 διδλ. ἀφορῶσι τὴν τέχνην. Πολλὰ δὲ παρέχονται καὶ τοῦ Ἀθηναίου οὐ Δειπνοσοφισταί.

*Πρῶται ἀρχαὶ τῆς φιλολογίας τε καὶ ἀρχαιολογίας
μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἐπιστημῶν.*

§. 17. Ἐρχόμεθα δὲ τώρα ἐπὶ σύντομον σύνοψιν τῆς ἱστορίας 1
τῆς τῶν τεχνῶν ἀρχαιολογίας παρὰ τοῖς νεωτέροις, ἥτοι τῆς γε-
νέσεως καὶ ἐπιδόσεώς της ὡς χωριστῆς ἐπιστήμης· διότι ἡ γνῶ-
σις τῆς ἱστορίας μιᾶς τινος ἐπιστήμης συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς
γνώσιν καὶ κατὰληψιν αὐτῆς.

Ὅτε τὸ 395 μ. Χρ. ἔτος ὁ Ἀλάριχος ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἥδη 2
Χριστιανῶν Γότθων κατέσκαψε τὸν μυστικὸν σιγὸν τῆς Δήμη-
τρος εἰς Ἐλευσίνα καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦ Διὸς ναὸν εἰς Ὀλυμ-
πίαν, τὸ δὲ 476 ἔτος ὁ Ὀδόαχος, ἐκθρονίσας τὸν τελευταῖον
τῆς Ῥώμης αὐτοκράτορα, Ῥωμύλον τὸν Αὐγούστουλον, ἐκάθισεν
αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου· τότε ἐτελείωσεν ἡ λαμπρὰ ἐκείνη
τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐποχὴ, ἡ περιλαμβάνουσα
τὰς ἀρχάς, τὴν ἀκμὴν καὶ τὴν πτώσιν τοῦ τε Ἑλληνικοῦ καὶ
τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἔθνους, ἦντινα κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμεν ἀρχαιο-
τητα. Βαθὺ σκότος ἀμαθείας καὶ θαρβυρότητος περιέκαλυψε πάλιν
τὴν Εὐρώπην. Ἡ μὲν Λατινικὴ γλῶσσα, ἥςτινος ἡ διαφθορὰ
πρὸ αἰώνων ἥδη εἶχεν ἀρχίσει, διαφθαρεῖσα παντελῶς διὰ τῆς ἐπι-
μιξίας τῶν θαρβάρων, μετεβλήθη εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ εἰς ἄλλας
Ῥωμαϊζούσας διαλέκτους (τὴν Ἰβηρικὴν, Λυσιτανὴν, Γαλλικὴν)
ἔμεινεν ὅμως ἐν χρήσει εἰς τὴν Δυτικὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὰ συγ-
γράμματα τῶν λογίων, εἰς τὴν νομοθεσίαν καὶ εἰς πάσας τὰς
δημοσίας πράξεις τῆς δυτικῆς, μεσαιᾶς καὶ βορείου Εὐρώπης.
Παρομοία δὲ ἐγένετο καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς ἡ εἰμαρμένη, ἡ
δὲ διαφθορὰ αὐτῆς ἦν μικροτέρα. Ἀλλὰ πᾶσα ἡ τότε φιλολογία
καὶ πολυμαθεία, τόσοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὅσον καὶ ἐν ταῖς ὑπὸ τῆς
Ῥωμαϊκῆς γλώσσης τὴν ἐπικράτειαν χώραις, περιορίζετο εἰς
ἀτελῆ καὶ ἀθλίαν τῆς παλαιᾶς διαλέκτου γνῶσιν· περὶ δὲ τῆς
ἱστορίας, φιλοσοφίας καὶ ἀρχαιολογίας τῶν παλαιῶν μόλις εἰς
τὰς κεφαλὰς τῶν λογίων ὑπῆρχον ἀσφαεῖς τινες καὶ ἀμυδραὶ
ἰδέαι.

- 3 Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἐπιστημῶν καλουμένην ἀναγέννησιν (post renatas literas), ἥτις ᾤρξατο μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὠφελήθη δὲ καὶ πρόήχθη οὐκ ὀλίγον διὰ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Βυζαντίου (29 Μαΐου 1453) ἐκεῖσε ἀφίξεως πολλῶν ἑλλήνων γραμματικῶν, ἡ Εὐρώπη, διψῶσα μαθήσεως, καὶ ὥσάν γοητευθεῖσα ὑπὸ τῶν νεοφανῶν εἰς αὐτὴν θησαυρῶν τῆς παλαιᾶς ποιήσεως, ἱστορίας, φιλοσοφίας καὶ λοιπῶν ἐπιστημῶν, προώδευσε γιγαντιαίοις βήμασιν εἰς τὴν σπουδὴν καὶ γνῶσιν τῶν δύο γλωσσῶν καὶ τῶν ἐν αὐταῖς συγγραμμάτων. Οἱ φιλόλογοι, οὐκέτι ἀρκούμενοι μόνῃ τῇ λεξικῇ καὶ γραμματικῇ ἐξηγήσει τῶν συγγραφέων, ἐσπούδαζον νὰ ἐμβαθύνωσι καὶ εἰς τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα πράγματα, καὶ νὰ κατανοῶσιν αὐτά. Ἀπαντῶντες δ' εἰς τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν καὶ ιδέας καὶ ἔθιμα καὶ πράγματα πάντη διαφέροντα τῶν παρ' αὐτοῖς καθεστῶτων, καὶ βλέποντες ὅτι πρὸς κατάληψιν αὐτῶν δὲν ἐπῆρκουν αἱ κατὰ μέρος ἐξηγήσεις καὶ διασαφίσεις, ὅσας εὗρισκον εἰς τοὺς σχολιαστὰς καὶ λεξικογράφους ἢ εἰς ἄλλους συγγραφεῖς, ἐτράπησαν ἐπὶ ἐκτενεστέρας ἐξιστορήσεις καὶ διατριβὰς περὶ ἐκάστων τῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς περιεργείας καὶ ἐρεύνης ἀντικειμένων. Συνέλεγον δηλαδὴ, πολλάκις μετ' ἀμιμῆτου ἐπιμονῆς καὶ ἀξιοθαυμάστου πολυμαθείας, περὶ τίνος ἀντικειμένου, φερ' εἰπεῖν περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν παλαιῶν, ἢ περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, ὅλην τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εὗρισκομένην ὕλην, καὶ συνέταττον αὐτὴν ὀπωσοῦν συστηματικῶς εἰς μίαν συνοπτικὴν πραγματείαν, πρὸς εὐκολίαν τῶν τε διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων. Πλὴν αἱ πλειότεραι αὗται ἔρευναι καὶ διατριβαί, ὅσον πολυμαθεῖς καὶ ἂν ᾔδοι, κατὰ μέγα μέρος εἰσὶν ἄκριτοι καὶ ἄκαρποι, διότι οἱ συντάκται αὐτῶν πολλάκις ἐξελάβανον τὸν φλοῖον ἀντὶ τοῦ καρποῦ, περιοριζόμενοι εἰς ἀνίχνευσιν ἐξωτερικῶν καὶ ἐπουσιωδῶν πραγμάτων, καὶ καταναλίσκοντες καιρὸν καὶ κόπους εἰς ἐρεύνας ὀλίγου ἀξίας, φερ' εἰπεῖν, περὶ τῶν ὑποδημάτων, τῶν δακτυλίων, τῶν περονῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἐνδυμασίας τῶν παλαιῶν ἐν ᾧ ὀλίγοι μόνον τῶν ἐξοχωτέρων φιλολόγων κατεγίνον-
- 4

το εἰς οὐσιωδέστερα ἀντικείμενα, οἷον τὴν νομοθεσίαν, τὴν δικαιοδοσίαν, τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν, ὧν περ ἡ γνῶσις ἀσυγκρίτως πλείωτερον συντείνει καὶ συνεισφέρει πρὸς ὀρθὴν καὶ τελείαν τοῦ ἀληθινοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν κατάληψιν. 5
Ἐξ ὧν δ' ἐκείνων τῶν μεμονωμένων κόπων, καὶ τῶν πολυμερῶν καὶ πολυσχιδῶν ἐρευνῶν ἐγεννήθη τέλος πάντων, ἰδίως περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεσῶτος αἰῶνος, διὰ τοῦ Γάλλου Βαρθελεμῆ, τῶν Γερμανῶν Οὐολφίου, Βοϊκίου καὶ ἄλλων, συστηματικώτερα καὶ πλέον εὐμέθοδος ἐπιστήμη τῶν πολιτικῶν ἀρχαιοτήτων. — Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει περὶ γενέσεως καὶ προόδου τῶν φιλολογικῶν τε καὶ ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν ἐπανερχόμεθα δὲ ἐπὶ τὸ κύριον ἡμῶν ἀντικείμενον.

4. Αἱ πλείονες τῶν λόγου ἀξίων ἐκ τοῦ 16 καὶ 17 αἰῶνος διατριβῶν τῶν ἀποβλεπουσῶν τὰς τε Ἑλληνικὰς καὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀρχαιότητας εὐρίσκονται ἡνωμέναι εἰς τοῦ Γρονοβίου καὶ τοῦ Γραιβίου τοὺς θησαυροὺς. Εἶναι δὲ μεταξὺ αὐτῶν καὶ πολλὰ χρησιμώτατα πονήματα, καὶ αἱ συλλογαὶ ἐκεῖναι εἶναι πολὺ ὠφέλιμοι καὶ εὐχρηστοὶ ὡς πηγαὶ καὶ μεταλλεῖα διὰ τοὺς νεωτέρους. Τοιαῦτα εἶναι, ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς ἀρχαιότητας, τοῦ Μεουρσίου, τοῦ Σιγονίου, τοῦ Κραγίου καὶ ἄλλων τὰ συγγράμματα.

5. Ὁ Βαρθελεμῆς εἰς τὸν Ἀνάχαρσιν του· ὁ δὲ Φ. Α. Οὐόλφιος ἐδίδαξε μᾶλλον διὰ ζώσης, καὶ ὀλίγα μόνον συνέγραψεν. — Ὁ Βοϊκίος εἰς τὴν Πολιτ. Οἰκονομίαν τῶν Ἀθηναίων κ. λ.

Ἱστορία τῆς ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν. Πρώτη ἐποχὴ
(1450—1600.)

§. 18. Εἰς τὸν προειρημένον ποικίλον ὅμιλον ἀρχαιογραφικῶν ἐρευνῶν ἡ κυρίως ἀρχαιολογία τῶν τεχνῶν δὲν ἐπέιχε 1
κατ' ἀρχὰς εἰμὴ λίαν μικρὸν τύπον, καὶ τοῦτον μάλιστα οὐχὶ αὐτοδικαίως, ἀλλ' ὡς ὑπηρετρία μᾶλλον τῆς λοιπῆς φιλολογίας εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν συγγραφέων ἢ ποιητῶν. Τὰ διασωθέντα τῆς ἀρχαίας τέχνης ἔργα ἐθεωροῦντο ὅχι τόσον ὡς ἀντικείμενα. ἐπιστημονικῆς θεωρίας, ὅσον ὡς θαύματα θεᾶς ἄξια, καὶ ἐσπουδάζοντο ὅχι τόσον παρὰ τῶν λογίων, ὅσον παρὰ τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν φιλονάλων τῆς τέχνης ἐραστῶν· ἐνεποίουν δὲ τοῖς μὲν

τεχνίταις γενναίον τινα μιμήσεως ζῆλον καὶ ἀμιλλαν, τοῖς δὲ πλουσίοις ἐρασταῖς φιλότιμον κτήσεως καὶ πλεονεξίας συναγωνισμόν. Τοιοῦτος ἦν ὁ χαρακτήρ τῆς πρώτης ἐποχῆς, ἀπὸ μέσης τῆς 15 μέχρι τέλους τῆς 16 ἑκατονταετηρίδος. Οἱ μὲν φιλόμουσοι καὶ φιλόκαλοι ἡγεμόνες τῆς Φλωρεντίας ἐκ τῆς Μεδικαίας οἰκίας, ἐξόχως Λαυρέντιος ὁ Μεδίκης (1472—92) καὶ οἱ Πάπαι Ἰούλιος ὁ 2 (1503—13) καὶ ὁ ἐκ τῆς Μεδικαίας οἰκίας Λέων ὁ 10 (1513—21) ὄχι μόνον ἐν γένει ἐξωγόνησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰς ἐπιστήμας διὰ τῆς προστασίας καὶ τοῦ παραδείγματός των, ἀλλ' ἐξέγειρον καὶ ἐνεθάρρουν καὶ εὐφρεῖς τεχνίτας ἐπὶ τὴν μίμησιν τῶν ἀρχαίων τεχνουργημάτων, καὶ ἤρχισαν μεγάλας ἀρχαιοτήτων συλλογὰς. Οἱ δὲ ἐξοχοὶ καὶ ἀθάνατοι τεχνῖται τοῦ 16 αἰῶνος, οἱ Μιχαὴλ ὁ Ἀγγελος, Ραφαὴλ ὁ Σάγκιος καὶ Βερβεροῦτος ὁ Κελλίνης, ἐνεθουσιάσθησαν καὶ ἐμορφώθησαν διὰ τῆς παρατηρήσεως καὶ μελέτης τῶν ἀνορυπτομένων ὁσμῆραι ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς ἀρχαίων τεχνουργημάτων, καὶ ἡ ἔτι παρθένος γῆ τῆς Ἰταλίας ἀνέδιδε τότε ἄπειρα πλήθη ἀγαλμάτων τε καὶ ἀνδριάντων, προτύπων ἔργων, δακτυλολιθῶν, νομισμάτων καὶ ἄλλων τοιούτων. Ἀλλὰ, ὡς ἤδη εἴρηται, ἡ ἀρχαιολογία καθὼς ἐπιστήμη δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη ἡ φιλοσοφικὴ ἐξέτασις καὶ ἱστορικὴ ἐρευνα ἔλειπον ἔτι ὁ χαρακτήρ τῆς ἐποχῆς ἦν ἀπλῶς θαυμασμός καὶ ἀμιλλα πρὸς τὰ ἀρχαία τεχνουργήματα. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶδος, οἱ πλείονες ἀνδριάντες εὕρισκοντο ἡρωτηριασμένοι, ὁ δὲ ζῆλος ἡ καὶ ἡ φιλόδοξος ἐπίδειξις τῶν ἐραστῶν ἤθελε νὰ τοὺς βλέπῃ ἐντελεῖς καὶ ἀκεραίους, ἔγιναν πολλὰ ἐσφαλμένοι ἐπισκευαὶ καὶ ἐπανορθώσεις (Restaurationen) τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ ὑπὸ φιλοκερδείας πολλὰί ἀπάται.

2. Οἱ πλείονες τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀρχαίων ἀνδριάντων εὕρεθαι εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν μεταξὺ αὐτῶν πολλὰ τῶν ἐπιφανεστέρων ἔργων, π. χ. ὁ Λακκῶν 1506, ἡ Νίκη μετὰ τῶν παίδων 1583.

3. Εἰς τὴν 16 ἑκατονταετηρίδα ἐκαλεῦθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πολλὰ ψευδεῖς, μάλιστα Λατινικαὶ ἐπιγραφαί.

Δευτέρα εποχή (1600—1750).

§. 19. Ἡ δευτέρα τῆς ἀρχαιολογίας ἐποχή, ἀπὸ τέλους 1
 τῆς 16 μέχρι μεσοῦσης τῆς 18 ἑκατονταετηρίδος, δύναται νὰ
 ἀποκαλῇται ἡ *φιλολογικὴ* ἢ *ἀρχαιογραφικὴ*. Ὁ φιλόλογος ἢ, ὡς
 τότε ἔχαιρε καλούμενος, ὁ antiquarius, ἔλαβεν εἰς αὐτὴν ἤδη
 μείζονα ἐπιρροήν· οὐκέτι περιοριζόμενος εἰς ἀπλὴν ὀνοματοθεσίαν
 τῶν ἀνευρισκομένων ἀγαλμάτων, ἐφίετο ἡδη περαιτέρω τινὸς
 ἐξηγήσεως καὶ βαθυτέρας διασαφήσεως. Μολαταῦτα ἡ ἀρχαιολο- 2
 γία ὡς ἐπιστήμη δὲν ἔκαμιν ἔτι μεγάλας προόδους· τὸ μὲν,
 διότι οἱ μεγάλοι ἥρωες τῆς φιλολογίας, οἱοι οἱ Σκαλίγεραι, ὁ
 Κασαυβὼν, ὁ Βεντλῆϊος καὶ οἱ ὅμοιοι τῶν, ὀλιγόρουν ταύτης
 τῆς περὶ τὰς τέχνας πραγματείας· τὸ δὲ, διότι οἱ ἐνασχολού-
 μενοι περὶ τὰ ἀρχαῖα τεχνουργήματα ὑποδεέστεροι φιλόλογοι
 δὲν εἶχον εὑρεῖν εἰσέτι ὑγιῆ καὶ ἀσφαλῆ θεμέλια τῆς ἐπιστή-
 μης, ἀλλὰ, τοῖναντίον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ὠκοδόμουν ἐπὶ σαθρᾶς 3
 καὶ ἐσφαλμένης βάσεως. Ἡ Λατινικὴ φιλολογία ὑπερίσχυε τότε
 εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ ἡ ὅσον δυνατόν ἀκριβεστέρα γνῶσις
 τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων ἦν τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς φι-
 λολογικῆς πολυμαθείας. Πρὸς τούτοις ἦν αὐτὴ ἡ Ῥώμη καὶ το-
 πικῶς ἔτι ἡ ἐστία καὶ τὸ κέντρον τῶν ἀρχαιογραφικῶν σπου-
 δῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐν γένει, ὑπῆρχον αἱ μεγάλαι
 ἀρχαίων τεχνουργημάτων συλλογαί, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπλουτί-
 ζοντο διὰ νέων ἀνακαλύψεων· οἱ δὲ πλείστοι τῶν ἀρχαιογρά- 4
 φων ἦσαν καὶ τὸ γένος Ἴταλοι, Τυρρῆνοί ἢ Ῥωμαῖοι. Τί ἄρα
 θαυμαστὸν, ἐὰν οὗτοι, ὑφ' ὅλων τῶν εἰρημένων λόγων παρασυ-
 ρόμενοι, τὰ εἰς τὸ Λάτιον καὶ εἰς τὴν Τυρρηνίαν ἀνευρισκόμενα
 τεχνουργήματα προθύμως ἀπέδιδον ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν εἰς τοὺς
 Ῥωμαίους καὶ τοὺς Τυρρηνούς; ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἀδίκως ἔμενον
 ἔτι κατὰ μέγα μέρος ἐστερημένοι τῆς ἀντικείμενης εἰς αὐτοὺς μεί-
 ζονος μερίδος; καὶ ἐὰν ἐπομένως ἡ ἐπιστημονικὴ ἱστορία τῆς
 τέχνης ἔγερειν ἐσφαλμένων δοξασιῶν;

2. Πρὸς Thiersch, Epoch. d. Kunst S. 3: Selbst nachdem es gelungen
 war, tiefer in das Alterthum einzudringen, die philologische Gelehr-

samkeit zu gründen, blieb die Kunst meist unbeachtet. Ihre Werke wurden nur dann befragt, wenn aus ihnen sich Sprache und Sitte der Vorzeit erläutern liess, da ihr eigenthümlicher Werth der einseitigen Bildung verschlossen blieb.

4. Πρὸ τὸν Θύρσιον αὐτὸν· Unkunde und Einseitigkeit der ersten Sammler, Römer und Toskaner, welche die Ausbeute Griechischer Plastik freigiebig ihren Vorfahren zuschlugen, erzeugten Träume von Römischer und Hetrurischer Kunst, welche die Begriffe auf Jahrhunderte verwirrt haben.

- 1 §. 20. Ἐν τοσούτῳ ἡτοίμαζεν ἡ ἐποχὴ αὕτη τοῦλάχιστον ὕλας χρησίμους διὰ τὴν ἐρχομένην καὶ συστηματικωτέραν ἐπο-
- 2 χήν. Αἱ ἀρχαιοτήτων συλλογαὶ ἠῤῥξανον πανταχοῦ, οὐ μόνον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ
- 3 περιγραφαὶ αὐτῶν μετ' εἰκόνων ἐδημοσιεύοντο. Φιλολόγοι, ἀρχαιογράφοι καὶ τεχνῖται ἤρχιζον νὰ περιηγῶνται τὰς ποτὲ ἑλληνικὰς καὶ ῥωμαϊκὰς χώρας, καὶ συνέγραφον τὰς περιηγήσεις τῶν.
- 4 Πολλὰ ἄλλα ἔτι χρήσιμα, καίτοι ἄκριτα καὶ μετ' εὐλαθείας με-
- 5 ταχειριστὰ, πονήματα ἀρχαιολογικὰ ἐξεδόθησαν. Περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ἔγινε καὶ ἡ πρώτη ἀνακάλυψις τῶν ὑπὸ τοῦ Βεσουβίου ὄρους κατακεχωσμένων πόλεων, ἥτις ὁμῶς εἰς τὴν ἐρχομένην μόνον γενεάν ἐμελλε νὰ φέρῃ καρπούς.

2. Εἰς τὴν Βενετίαν· Zanetti, Antiche statue, che nell' antisala della libreria di S. Marco. . . si trovano, 1740-43. 2 voll. f. — Εἰς Φλωρεντίαν· A. F. Gori, Museum Florentinum, 1731-42. 6 voll. f. — Εἰς Βερολίον· Laur. Begeri Thesaurus Brandeburgicus. B. 1696, — Εἰς Δρέσδαν, Le Plat, Recueil des marbres antiques - à Dresde, 1733.

3. Περιηγῆται ὁ Γάλλος Ιάκ. Σπὸν καὶ ὁ Ἄγγλος Γεώργ. Οὐπλέρ (1675-76), ὁ Γάλλος Τουρνεφόρτ (1700) καὶ ἄλλοι.

4. I. Spon, Miscellanea antiquit. Lugd. Bat. 1685. Ὁ αὐτὸς, Recherches curieuses d' Antiquité etc, Lyon 1683. — Montfaucon, Antiquité expliquée et représentée en figures, 3α ἔκδ. 1722, 5 τόμ. φύλλ., καὶ supplément, 1724. 5 τόμ. — Mich. Ang. Causei (de la Chausse) Romanum Museum, R. 1746. — Π. ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων, Bonavent. d'Overbeke, les restes de l'ancienne Rome Amsterd. 1709. 3 τόμ. φύλλ. — Π. Τυρρηνικῶν ἀρχαιοτήτων Th. Dempsteri, De Etruria regali II. VIII, ed Th. Coke. F. 1723 2 τόμ. φύλλ.

5. Τὸ Ἐρχουλανὸν ἢ Ἡράκλειον, ἡ Πομπηία καὶ αἱ Σταβιαί εἶχον καταχωσθῆ ὑπὸ τοῦ Βεσουβίου ἐπὶ Τίτῳ, 79 μ. Χρ. (Plin. Epist. 6, 16.

Δίον Κασσ. 66, 21-23.). Ἡ πρώτη ἀνακάλυψις ἔγινεν εἰς τὰ 1711, ὅπου εἰς τὴν ἑπαυλιν τοῦ πρίγκιπος Ἐμμανουὴλ τῆς Λοθαριγγίας ἐξωρύχθησαν, ἐντὸς τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρακλείου, τρεῖς λίθιναι γυναικῶν εἰκόνες (νῦν εἰς Δρέσδαν). Μετὰ δέκα ἔτη (1721) ἀνεκαλύφθη ἡ καλουμένη οἰκία τοῦ Ἀρξίου Διομήδους παρὰ τὴν τῶν ἡρώων ὁδὸν πλησίον Πομπηίας· ἀξιολογώτεραι δὲ ἀνακαλύψεις εἰς Ἡράκλειον ἔγιναν μόνον ἀπὸ τῶν 1736, οἰκοδομουμένης τότε ἐκεῖ βασιλικῆς ἐπαύλεως διὰ Κάρολον τὸν 3, βασιλέα τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Νεαπόλεως. Ἐκτοτε ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἀνασκαφαὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Τρίτη ἐποχὴ, 1750—1840.

§. 21. Ἡ τρίτη ἐποχὴ τῆς ἀρχαιολογίας, ἡ ἐπιστημονικὴ, 1
ἄρχεται ἀπὸ τῆς μέσης τοῦ παρελθόντος αἰῶνος· εἰς αὐτὴν ἐμορ-
φώθη ἡ ἀρχαιολογία ὡς συστηματικὴ ἐπιστήμη. Τὸ ὕλικόν τῆς 2
ἀρχαιολογίας ἐπλουτίσθη εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην διὰ μερίστων
καὶ ἀληθῶς παραδόξων ἀνακαλύψεων εἰς τὰς ἄνω εἰρημένας
ὑπογείους πόλεις· δι' ἐκτεταμένων περιηγήσεων κατὰ τὴν Ἑλλά-
δα, τὴν Αἴγυπτον καὶ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν· καὶ διὰ συστημα-
τικῶν ἀνασκαφῶν εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου κόσμου. 3
Ἀλλὰ ἡ ἀρχαιολογία εἶχε διαμείνει μέχρι τότε τυφλὸς σωρὸς
συμπεφυρμένων ποικίλων γνώσεων, παράδοξον μίγμα ἀληθείας 4
καὶ πλάνης· ὥστε ἔδειτο μᾶλλον ἐσωτερικῆς προόδου καὶ ὀργα-
νικῆς ἀναπτύξεως καὶ διασκευῆς, ἢ ἐξωτερικῆς αὐξήσεως τοῦ
ὕλικου της. Ἐκείνην δὲ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπίδοσιν ἔλαβε διὰ τοῦ
δημιουργοῦ νοῦ τοῦ ἀθανάτου Ἰωάννου Βιγκελμάννου, ὅστις
πρῶτος τὴν ἀπέδειξεν συστηματικὴν ἐπιστήμην.

2. Εἰς τὰ 1751 ἦλθον οἱ Ἄγγλοι ἀρχιτέκτονες I. Στούαρτ καὶ Ρέσετ εἰς Ἀθή-
νας, καὶ πρῶτοι κατεμέτρησαν καὶ διέγραψαν ἀκριβῶς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ τῶν
Ἀθηνῶν μνημεῖα (Antiquities of Athens, ὁ πρῶτος τόμος ἐν Λονδίνῳ 1762).
Τὰς ἐρεῦνας τῶν ἐξακολουθήσεν ἡ ἐν 1734 συστηθεῖσα ἑταιρεία τῶν ἑραστῶν
(society of Dilettanti), ἥτις ἐξέδωκεν *Ionian antiquities* 1769 καὶ 1797.
καὶ *unedited antiq. of Attica* 1817. — Ἡ Αἴγυπτος ἔγινε γνωστότερα διὰ τῆς
Γαλλικῆς ἐπιστρατείας κατὰ τὰ 1798. — Ἀποστολὴ τοῦ Ῥοσελλίνῃ καὶ τοῦ νεω-
τέρου Σαμπόλλιον εἰς Αἴγυπτον 1828. — Ἐπιστημονικὴ τῶν Γάλλων ἐπιτροπὴ
εἰς τὴν Πελοπόννησον 1828.

Ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν περιηγητῶν οἱ ἐπιφανέστεροι εἶναι οἱ Γάλλοι Choiseul-Gouffier, Texier, οἱ Ἄγγλοι Chandler, Dodwell, Sir W. Gell, Leake, Cocke-

rell, Pashley, οι Γερμανοὶ O. von Stackelberg, Fr. Thiersch, L. von Klenze, ὁ Δανὸς Brøndsted.

Ἀνασκαφαὶ καὶ ἀρπαγαὶ τοῦ Κόμπος ἔλγιν εἰς τὴν Ἀττικὴν 1801 καὶ ἐξῆς. — Ἀνασκαφὴ εἰς Ἀγγιν 1811· εἰς Φιγάλειαν 1812. — Παράδοξοι ἀνακαλύψεις ἀπειραριθμῶν Ἑλληνικῶν ἀγγείων εἰς Οὐκιον (Volci) καὶ ἄλλα μέρη τῆς Τυρρηνίας, ἀπὸ τῶν 1828 μέχρι τῆς σήμερον. — Ἀνασκαφαὶ κατὰ τὴν Ἀθήνησι Ἀκρόπολιν ἀπὸ τῶν 1835. Αἱ ἀξιολογώτεραι ἀνακαλύψεις ἐπίζονται εἰς τὴν μυττικὴν τῆς τέχνης γῆν, τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἐὰν ἐλευθεριωτέρα νομοθεσία, φρονίμως ἐνόνουσα τὰ ἐξ ἰσῶ ἱερὰ τῆς τε πατρίδος καὶ τῆς ἐπιστήμης συμφέροντα, ἐπιτρέψῃ καὶ τὰς ἰδιωτικαῖς δαπάναις ἐπιχειρητέας ἀνασκαφάς, ὡς γίνεται εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸ τριακισίων ἐτῶν.

3. Εἰς τὴν τότε κατάστασιν τῆς ἀρχαιολογίας ἀρροῖε ἡ τοῦ Ὀβιδίου ῥῆσις περὶ τοῦ ἀρχαίου χάους:

. . . . rudis indigestaque moles

Nec quidquam nisi pondus iners, congestaque eodem

Non bene junctarum discordia semina verum.

4. Ἰωάννης Βίγκελμανν (Winckelmann) γεννηθεὶς 9 Δεκεμβρίου 1717 εἰς τὴν πόλιν Στένδαλ τῆς Πρωσσίας, υἱὸς πέντης σκυτοτόμου, διεκρίθη ὡς παῖς ἤδη δι' ἐξόχου εὐφυίας. Μαθητεύσας εἰς τὸ Λατινικὸν σχολεῖον τῆς πατρίδος του, μετὰ ταῦτα εἰς ἐν τῶν ἐν Βερολίῳ γυμνασίων, ἐφοίτησεν εἰς τὰ ἐν Ἰένῃ καὶ ἐν Ἀλαίς ταῖς Σαξονίαι πανεπιστημείαις, καὶ διωρίσθη κατὰ τὰ 1743 δευτέρως διδάσκαλος τοῦ σχολείου εἰς Σέχαουσεν (μικρὰν πόλιν τῆς παλαιᾶς Μάρκας). Εἰς τὴν ἐφημέριαν ταύτην διέμεινε πέντε ἔτη, ἐνασχολούμενος εἰς τὴν μελέτην τῶν κλασικῶν συγγραφέων οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν. Κατὰ τὸ 1749 ἔγινε βιβλιοθηκάρχος τοῦ κόμπος Βύναου εἰς Νοϊθενίτζ πλησίον Δρίσδης, ὅπου διαμένων πάλιν ἔξ ἔτη, ἔχαιρε τὴν εὐκολίαν τοῦ νὰ μελετήσῃ μετὰ σχολῆς, καὶ ἐπισκεπτόμενος συχνὰ τὰς ἐν Δρίσδῃ ἀρχαίων τεχνουργημάτων καὶ νεωτέρων ζωγραφημάτων συλλογὰς νὰ γυμνάσῃ καὶ νὰ μορφώσῃ τὴν αἰσθητικὴν του κρίσιν. Ἐκεῖ ἔλαβε καὶ τὴν γνωριμίαν τοῦ Παπικοῦ πρέσβους Ἀρχίντου καὶ τοῦ Π. Ράουχ, πνευματικοῦ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξονίας καὶ βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου τοῦ 3, καὶ τέλος ἐνδίδων εἰς τὰς προτάσεις τῶν δύο τούτων ἱερέων ἤλλαξε τὴν θρησκείαν του, καὶ ἀντὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἐνηγκαλίσθη τὸ καθολικὸν δόγμα. Λαβὼν μετὰ ταῦτα μικρὰν σύνταξιν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ῥώμην καρδινάλιους καὶ ἀρχιερεῖς, μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Δρίσδης ἐξέδωκεν ἑπὶ μικρὸν βιβλίον, Περὶ μιμήσεως τῶν ἀρχαίων τεχνουργημάτων (Ueber die Nachahmung der griechischen Werke κ. ἑ.), ὅπερ, διὰ τὸ ἀρχέτυπον καὶ κλασσικὸν τοῦ ὕφους του καὶ διὰ τὸ καινοφανὲς ἅμα καὶ ἐμβριθὲς τῶν ἐννοιῶν, πολὺν ἔδωκε κρότον εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον, καὶ περὶ τοῦ συγγραφέως διηγεῖται γενικῶς τὰς μεγίστας προσδοκίας.

Κατὰ τὸ 1755 ἐφθασεν ὁ Βίγκελμανν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ἐμελλε νὰ διατρίψῃ μέχρι τῆς τελευτῆς του. Μετὰ πινυ ἔτη ἔγινε βιβλιοθηκάρχος τοῦ καρδινάλιου

Αλβάνη, καὶ ὕστερον Παπικὸς ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων (antiquario della camera apostolica). Ζῶν οὕτως μεθ' ἱκανῆς ἀνέσεως, καὶ ἐνασχολούμενος ὅλος εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ μελέτην τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἐξεπόνησε κατ' ὀλίγον τοὺς καρπούς τῆς ἐν Γερμανίᾳ ἤδη ἀποκτηθείσης ἀπεράντου πολυμαθείας του. Ἐκτὸς μικροτέρων τιῶν διατριβῶν εἰς Γερμανικὴν γλώσσαν, περὶ τῶν κατὰ τὸ Ἑρκουλαζὸν ἀνακαλύψεων καὶ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων, ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1759 ἐν Φλωρεντίᾳ τὸν κατάλογον τῆς περιφημοῦ δακτυλιοθήκης τοῦ Βαρώνος Στόσχ, ἧτις νῦν ἀποτελεῖ μέρος τῆς Β. Προυνσικῆς δακτυλιοθήκης (Description des pierres gravées du feu Baron de Stosch. 4.) Κατὰ τὰ 1762 ἐφάνησαν αἱ παρατηρήσεις περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων οἰκοδομητικῆς (Anmerkungen über die Baukunst der Alten), καὶ κατ' ἀρχάς τῶν 1764 ἐξέδθη ἡ περίφημος ἱστορία τῆς τέχνης (Geschichte der Kunst), δι' ἧς ὁ Βίγκελμαν ἐγενε δημιουργὸς καὶ θεμελιωτὴς νέας ἐπιστήμης, τῆς ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι μνημεῖον ἀθάνατον, monumentum aere perennius· εὐχὴ ὅτι εἶναι πάντῃ ἐντελὲς καὶ ἀνεπίδεκτον διορθώσεως (ἐπειδὴ μόνου τοῦ ὑψίστου Διὸς ἡ κεφαλὴ γεννᾷ τὴν Ἀθηνᾶν τελειάν ἐν τῇ παντοίᾳ της)· ἀλλὰ διότι ἀνοίγει νέον στάδιον καὶ νέαν παλαίστραν εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Ὁ Βίγκελμαν ὑπέδειξε πρῶτος τὴν στενὴν σχέσιν τῆς τέχνης παρὰ τινι ἔθνει μετὰ τῆς ποιήσεως, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς λοιπῆς γραμματείας καὶ παιδείας του, καὶ τὴν σπουδαιότητα ἀκριβεστάτης ἱστορικῆς γνώσεως τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπιδόσεώς της, καὶ οὕτως ἀπέπειμεν αὐτῇ τὴν ἀνήκοντα τόπον εἰς τὴν καθολικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἱστορίαν. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ φιλοσοφικὸν καὶ θεωρητικὸν θεμελίον τῶν ἐρευνῶν του εἶναι τὸ κυρίως θαυμαστὸν καὶ αἰωνίως μόνιμον μέρος τοῦ πονήματός του· εἰς δὲ τὰ ἱστορικὰ πράγματα ἐσφάλη καὶ αὐτὸς ἐνίοτε· π. χ. τροποποιῶν καὶ διορθῶν τὰς τότε ἐπικρατούσας (ιδ. S. 19, 3. 4.) ὑπερβολικὰς δοξασίας περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ ἀξίας τῆς Τυρρηνικῆς τε καὶ Ρωμαϊκῆς τέχνης, ἐξώκειλεν ὑπὸ Φιλελληνισμοῦ εἰς τὴν ἐναντίαν πλάνην, ἀπονέμειν τοῖς Ἕλλησι τεχνίταις μᾶλλον τοῦ δέοντος μερίδα, καὶ θέλων νὰ τοὺς ἀποδείξῃ κατὰ πάντα προτύπους ἐφευρετὰς· ἐν ᾧ καὶ οὗτοι εἶχον ἀρχαιότερους διδασκάλους (Πρὸς περὶ Βίγκελμάνου R. Rochette, Cours d'Archéol. p. 141. 142, καὶ ὁρθότεραν κρίσιν παρὰ Θουσίφ, Ep. d. Kunst S. 4. 6.). Πλὴν ἐν ἡμεῖς, ἱστούμενοι ἐπὶ τῶν ὧμων τοῦ μεγάλου ἀρχηγέτου, τὴν σήμερον ὁρῶμεν προσωτέρω, ἐφείλομεν νὰ μὴ λησμονώμεν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἦρος ἀνεβίβασεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ ὕψος τοῦτο.

Ἡ ἱστορία τῆς τέχνης μεταφράσθη ταχέως εἰς τὴν Γαλλικὴν, καὶ κατ' ὀλίγον εἰς πᾶσας σχεδὸν τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Μετὰ τρία ἔτη ἐξέδωκεν ὁ συγγραφεὺς ἡδη προσοθήκας (Anmerk. zur Gesch. der Kunst), καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος καὶ τὰ Ἀνεκδοτὰ μνημεῖά του (Monumenti inediti. R. 1767), ὧν τὸ προοίμιον (discurso preliminare) εἶναι ἐπιτομὴ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης διὰ τοὺς Ἰταλοὺς. Οἱ δὲ Monumenti οὗτοι εἶναι ἀληθῶς πρότυπον παράδειγμα ἐκβῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρμηνείας.

Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τούτου καὶ τούτων σπουδαίων συγγραμμάτων ἐπιθυμήσας ὁ Βίγκελμαν νὰ ἐπισκεφθῇ πάλιν τὴν Γερμανίαν, ἀνεχώρησε τὸν Ἀπρίλιον

1768· ἀλλὰ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας κυριευθεὶς ἦδη ὑπ' ἀκαταμαχίτου νοσταλγίας διὰ τὴν δευτέραν πατρίδα τοῦ τὴν Ἰταλίαν, μάλιστα κατεπεῖσθη νὰ προχωρήσῃ μέχρι τῆς Βιέννης. Ἀπὸ τῆς Βιέννης, ὅπου παρὰ τῆς αὐλῆς, τῶν μεγιστάνων, τῶν λογίων καὶ τεχνιτῶν ἤξιώθη λαμπροτάτης ὑποδοχῆς, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς Τεργέστην, διὰ νὰ πλεύσῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἀγκῶνα. Ἄλλ' ἐν ᾧ περιέμεναν ἔτι ἀρμόδιον εὐκαιρίαν, ἐδόλοφονήθη τῇ 8 Ἰουνίου 1768 εἰς τὸ μέγα ξενοδοχεῖον (*locanda grande*) ὑπὸ μαροῦ τινος Ἰταλοῦ, Φραγκίσκου Ἀρχαγγέλου, ὅστις ἤλπισε νὰ κλέψῃ καιρήμιάν τινα τοῦ Βιγκελμάννου· ἐτάφη δὲ κατὰ τὴν παλαιὰν ἀκρόπολιν τῆς Τεργέστης, πλησίον τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας τοῦ Α. Ἰούστου, ὅπου πρό τινων ἐτῶν ἀνηγέρθη καὶ λαμπρὸν σῆμα ἐπὶ τοῦ τάφου του.

Περὶ τοῦ βίου καὶ χαρακτῆρος τοῦ Βιγκελμάννου πρὸς. Göthe, Winckelmann u. sein Iahrh. — F. C. Petersen, Allgem. Einl. in das Stud. der Archäol. (μεταφρ. ἐκ τοῦ Δανικῶ, ἐν Λειψία 1829), σελ. 188-250. Τὰ συγγράμματά του, ἐξαίρουμένων τῶν Ἀνεκδ. Μνημ. καὶ τῆς περιγραφῆς τῆς Στοσχιαῆς δακτυλοθ., ἐξεδόθησαν ὁμολ. Winckelmann's Werke, herausg. von Fernow, Meyer, Schulze u. Siebelis. Dresden 1808—20: 8 τόμ. εἰς 8, καὶ 1. τετράδ. εἰκόνων. Νέα ἐκδόσεις ἤρχισεν ἀπὸ τῶν 1839.

- 1 §. 22. Τὸ παράδειγμα τοῦ Βιγκελμάννου, καὶ ὁ διαδοθεὶς παρ' αὐτοῦ ἐνθουσιασμός διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἀρχαίας τέχνης, παρεκίνησε συγχρόνως ἢ μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλους εὐφροεστάτους καὶ πολυμαθεῖς ἄνδρας, νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν
- 2 μελέτην. Αἰεὶ πλείονες συλλογαὶ ἀρχαιοτήτων ἐδημοσιεύθησαν
- 3 εἰς εἰκόνας καὶ μετ' ἐξηγήσεων. Πρῶτος ὁ Χρίστιος ἐν Λειψία (+ 1756) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ μέγας Εὐνιος ἐν Γοττίνγῃ εἰσήγαγον τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν ὡς χωριστοῦ
- 4 μαθήματος εἰς τὰ πανεπιστημεία. Μετ' ὀλίγον ἐμμήθησαν, μάλιστα εἰς τὸν ἐνεστῶτα αἰῶνα, καὶ ἄλλα πανεπιστημεία τὸ παράδειγμα τοῦτο, καὶ ἱκανὰ ἐγχειρίδια τῆς ἀρχαιολογίας συνέτειναν οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν καὶ διάδοσιν τῆς ἐπιστήμης.

1. Πρὸ τοῦ Βιγκελμάννου ἦδη εἶχεν ἀρχίσει ὁ κόμης Κάυλος τὴν ἐκδόσιν τοῦ *Recueil d' Antiq. Egyptiennes, Etrusques, Grecques et Romaines*, 1752-67. 7 τόμ. 4. — Ὁ ὀξυνούστατος Δέσσιγγος (1729-81) ἠθέλησε νὰ ἐξακριβώσῃ θαυότερα τὸν ἰδιάζοντα χαρακτῆρα τῆς Ἑλλήν. τέχνης. *Laokoön oder über die Gränzen der Malerei und Poesie*. 1766. — Ὁ Χρ. Γ. Έβνε συνεπλήρωσε τοῦ Βιγκελμάννου τὰς ἐρεῦνας ἰδίως ὡς πρὸς τὸ χρονολογικὸν μέρος (*Antiquar. Abhandl.*; *Comm. Soc. Gotting.*; *Opusc. Academ.*) — Ὁ Μιλ-

λιν διέδωκε τὴν ἀρχαιολογίαν εἰς τὴν Γαλλίαν (Mon. inédits; Galer. mythologique). — Ἀξιόλογον σύγγραμμα (ἐξόχως περὶ τῆς πολυχρώμου πλαστικῆς) εἶναι καὶ τοῦ Quatremère de Quincy: Le Jupiter Olympien, P. 1815. — Μεταξὺ τῶν Ἰταλῶν διέπρεψεν ὁ ἔνκις Κυρίνος Βισκόντης, ὅστις ἐπὶ Ναπολέοντος προσεκλήθη εἰς Παρίσιους Museo Pio-Clementino; Iconographie Grecque et Romaine κ. λ. — Ὁ πολυμαθὴς καὶ θαυνὸς Δανὸς Ζοέγα ἐξέδωκε Bassirilievi antichi, 1807.

2. Museum Capitolinum, 4. τόμ. — Museo Pio-Clementino, 1782-1807. 7 τόμ. — W. G. Becker, Augusteum oder Dresdens antike Denkmäler, 1804-11. 3. τόμ. φύλλ. — Musée Français, P. 1803-11. — Taylor Combe, Ancient Marbles of the Brit. Mus. 1812-30. 6 τόμ. — J. Millingen, Ancient unedited monuments, 1822. — R. Rochette, Mon. inéd. d'antiquité figurée, 1828-29. 2 τόμ. φύλλ. — E. Gerhard, Antike Bildwerke, εἰς φύλλ. 1827 κ. ἐ. — Πολλὰ νεοφανῆ τεχνουργήματα ἐδημοσίευσσε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1829 ἐν Ρώμῃ συστηθεῖσα ἑταιρεία δι' ἀρχαιολογ. ἀλληλογραφίαν (Istituto di corrispondenza archeologica), ἥτις κατ' ἔτος ἐκδίδει ἕνα φάκελλον Monumenti inediti, ἕνα τόμον Annali, καὶ ἕνα τόμον Bulletino.

3. Τοῦ Εὐνίου αἱ ἀκρόασις ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του. Heyne's Akadem. Vorlesungen über d. Archäol. d. Kunst, Braunschw. 1822.

4. Τὰ ἀξιολογώτερα ἐγχειρίδια εἶναι: Millin, Introduction à l'étude des monumens antiques, P. 1796 καὶ 1826 — J. P. Siebenkees, Handb. der Archäol., Nürnberg. 1799. — Böttiger, Andeutungen zu vierundzwanzig Vorlesungen über die Archäol. Dresd. 1806. — C. D. Beck, Grundriss der Archäologie, Lpz. 1816. — Gio. Batt. Vermiglioli, Lezioni elementari di Archeologia, Milano 1824. 2 τόμ. — Champollion-Figeac, Résumé complet de l'Archéologie, P. 1826. 2. τόμ. — Τοῦ αὐτοῦ, Archéologie ou traité des antiquités (biblioth. populaire N 93 καὶ 108), P. 1825. 16. — R. Rochette, Cours d'Archéologie, P. 1828. — F. C. Petersen, Allg. Einl. in das Studium der Archäologie. Aus dem Dänischen übers. von Friedrichsen. Lpz. 1829. — K. O. Müller, Hdb. der Archäol. der Kunst. Breslau 1836 καὶ δευτ. ἐκδ. 1835. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἐγχειρίδιου τούτου ἐξέδωκεν ὁ Μύλλερς καὶ συλλογὴν ἐπιτηδείων εἰκόνων. Denkmäler der alten Kunst von K. O. Muller und K. Oesterley, 1832. κ. ἐ., μέχρι τοῦδε 7 φάκελλοι εἰς μέγα 4.

Μόνον τὴν πλαστικὴν ἀφορᾷ τοῦ Εἰρην. Θουρίου τὸ ἀξιόλογον σύγγραμμα. Ueber die Epochen der bild. Kunst unter den Griechen (2 te. Ausg.) München 1829. — Διὰ τὴν βιογραφίαν καὶ χρονολογίαν τῶν τεχνιτῶν χρησιμεύει J. Sillig, Catalogus Artificum. 1827. 8. Πολλὰς προσθήκας εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον ἔκαμεν ὁ R. Rochette, Lettre à M^r. Schorn, τῆς ὁποίας ἐταιμάζεται: νέα ἐκδόσις. Ἄλλα προσθήκαι εὐρίσκονται εἰς Ross, Lettre à M^r. Thiersch, Athènes 1839 καὶ εἰς τὸ Γερμ. περιοδικὸν Kunstblatt, 1835-40.

Μέθοδος τῆς ἀρχαιολογίας τῶν τεχνῶν.

- 1 §. 23. Ἡ συστηματικὴ παράδοσις τῆς ἀρχαιολογίας δὲν ἐπι-
- 2 δέχεται σχεδὸν παρὰ μίαν μόνην μέθοδον. Ἡ ἀρχαιολογία πρῶ-
- τον διδάσκει ἡμᾶς τὴν ἱστορίαν τῶν τεχνῶν παρὰ τοῖς διαφόροις
- ἀρχαίοις ἔθνεσι, κατὰ τὰς διαφόρους χρόνου ἐποχὰς καὶ κατὰ τοὺς
- διασημωτέρους τεχνίτας καὶ τὰ παρ' αὐτῶν καθιδρυμένα ἔργα-
- 3 στήρια (écoles). δεύτερον δὲ τὴν τεχνολογίαν αὐτῶν, ἐν ᾗ
- γίνεται λόγος περὶ τῶν ὕλων, ἐξ ὧν εἰργάζοντο οἱ παλαιοὶ τε-
- χνίται, περὶ τῶν μηχανικῶν καὶ ἄλλων μέσων, ἅπερ μετεχειρί-
- ζοντο, περὶ τῶν μορφῶν, ἃς ἐμμοῦντο, περὶ τῶν ἰδεῶν, ἃς προσ-
- 4 τίθεντο νὰ ἐκφράξωσι κ. τ. Εἰς τοῦτο δὲ τὸ δεύτερον μέρος περι-
- γράφονται καὶ ἐξηγούνται τὰ διασημότερα τῶν ἐτι σωζομένων
- τεχνουργημάτων, καθ' ὅσον δὲν ἔγινεν ἤδη λόγος περὶ αὐτῶν εἰς
- τὸ ἱστορικὸν μέρος.
- 5 Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν διαιροῦμεν σύμπασαν τὴν ὕλην τῆς ἀρ-
- χαιολογίας εἰς δύο μεγάλα τμήματα, εἰς τὸ Ἱστορικὸν καὶ τὸ
- Τεχνολογικὸν Μέρος. Εἰς ἕκαστον δὲ κεφάλαιον τοῦ ἱστορικοῦ
- μέρους διατηροῦμεν τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν τριῶν τεχνῶν· δηλαδὴ
- προηγείται πάντοτε ἡ ἀρχιτεκτονικὴ (ιδ. §. 7), μετ' αὐτὴν
- ἔπεται ἡ πλαστικὴ κατὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς, καὶ τὸν
- τρίτον τόπον κατέχει ἡ γραφικὴ, ἥ τοιζωγραφία μετὰ τῶν συγ-
- γενῶν τεχνῶν.

1. Τὴν μέθοδον ταύτην προσεσχέδιασεν ὁ προῶρος ἀπειδιώσας Κ. 'Ο. Μύλλερ, οὗτος τὸ ἐγχειρίδιον (ἀνωτ. §. 22 σημ. 1.) ἐν γένει ἀκολουθοῦμεν.

2. Τὸ ἱστορικὸν εἶναι τὸ κυριώτερον μέρος τῆς ἀρχαιολογίας· ὅθεν καὶ εἴη ἡ ἐπιστήμη πολλὰκις συμπεριλαμβάνεται ὑπὸ τὴν προσηγορίαν τῆς *histoire de l'art, Kunstgeschichte*.

4. Τὸ πλῆθος τῶν σωζομένων καὶ τῶν αἰεὶ ἀνακαλυπτομένων ἀρχαίων τεχνουργημάτων εἶναι τοσαῦτο, ὥστε ἡ ἱστορία τῶν τεχνῶν δύναται ν' ἀναφέρῃ μᾶλλον τὰ ἐπισημότερα ἐξ αὐτῶν. Πληρεστέραν γνῶσιν αὐτῶν πορίζομεθα ἐκ τῶν Μουσείων καὶ τῶν πρὸ ἀναφερθειῶν συλλεγῶν εἰκονισμάτων. Ἡ δὲ ἐξήγησις αὐτῶν ἀνήκει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν μυθολογίαν.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ.

Προλεγόμενα.

Περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς εἰκαστικῆς τέχνης.

§. 24. Χρόνος καὶ τόπος τῆς πρώτης εὐρέσεως τῶν εἰκαστικῶν 1
 τεχνῶν δὲν δύνανται νὰ προσδιορισθῶσιν ἱστορικῶς. Ἡ τέχνη
 οὕτως εἰπεῖν ἐγεννήθη καὶ μονοῦ καθ' ἑκάστην ἔτι γεννᾶται 2
 ἐν παντὶ τόπῳ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Ἡ μίμησις εἶναι
 ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἡ φυσικὴ αὐτῇ ὁρμῇ ἐδίδαξεν αὐτὸν,
 νὰ ἀπεικονίσῃ μιμητικῶς τὰ ὅσα ἔβλεπεν ὁρατῶς ἐνώπιόν του,
 ἢ τὰ ὅσα ἔβλεπε νοερῶς, τοῖς τοῦ νοῦ ὀφθαλμοῖς, εἰς τὴν
 ποιητικὴν του φαντασίαν· πρὸ πάντων τὰ εἰδῶλα τῶν θεῶν του,
 εἴτε τὰ ἐλάβανεν ἔτοιμα καὶ ἀμετάβλητα ἐκ τῆς ὁρατῆς φύ-
 σεως, εἴτε τὰ συνίετον ἐκ διαφόρων στοιχείων ἢ ἄλλως πως 3
 τὰ ἐπλαττεν εἰς τὴν φαντασίαν του. Διὰ τοῦτο εἵπομεν ἀνωτέ-
 ρω, ὅτι ἡ θρησκεία ἐγένετο, εἰ οὐχὶ ἡ εὐρέτρια, ἀλλ' ὅμως ἡ
 μήτηρ ἢ τοῦλάχιστον ἡ τροφὸς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, διὰ τοῦ
 ἐμφύτου τοῦ ἀνθρώπου ἐλατηρίου τῆς μιμήσεως.

Ἄλλη οὐσιώδης καὶ ἴσως ἔτι παλαιότερα αἰτία τῆς τέχνης, ἡ 4
 μᾶλλον τῆς τεκτονικῆς, ἦν ἡ ἀνάγκη. Ἡ ἀνάγκη ἐδίδαξε τὸν ἄν-
 θρωπον, νὰ κατασκευάσῃ, ἀντὶ ἄντρων ἢ σπηλαίων (τρωγλῶν,
 ὅθεν τρωγλοδύτης), τεχνικὰς κατοικίας ἐκ ξύλων τε καὶ λίθων,
 καὶ νὰ ἐφεύρῃ διάφορα ἐργαλεῖα καὶ σκεύη· συνεπιλαμβάνοντος 5
 δὲ καὶ συνεργοῦντος τοῦ ἐμφύτου πάλιν ἐλατηρίου τοῦ καλλι-
 πισμοῦ (τῆς φιλοκαλίας), ἐκαλλύνοντο ταῦτα τὰ εὐρήματα κατ'
 ὀλίγον καὶ ἐπεκοσμοῦντο· καὶ οὕτως ἐγεννᾶτο ἐκ τῆς τεκτονικῆς
 ἡ ἀρχιτεκτονικὴ μὲ τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς τὰς κυρίως εἰκαστικὰς
 καὶ ὡραίας τέχνας, οἱ δὲ τέκτονες καὶ θάναυσοι χειρῶνακτες με-
 τεβάλλοντο εἰς τεχνίτας. Οἱ μεταγενέστεροι ἐμάνθανον πάλιν 6
 ἀπὸ τοῦς προγενέστερους, οἱ υἱοὶ ἀπὸ τοῦς πατέρας, οἱ μαθηταὶ
 ἀπὸ τοῦς διδασκάλους, καὶ ἀμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους προὔχον·

7 ρουν ἀεὶ περαιτέρω· ὁ συναγωνισμὸς ἔγινεν ἄλλο πάλιν ἰσχυ-
 ρὸν αἴτιον τῆς προόδου καὶ τῆς βελτιώσεως. Ἀνάγκη, μίμησις,
 θρησκευτικὸς ἐνθουσιασμὸς, φιλοκαλία καὶ συναγωνισμὸς· ταῦτα
 εἶναι κοινὰ ἑλκτήρια εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰς πάντα
 τὰ ἔθνη.

2. Ἀριστ. Ποιητ. 4: » Τὸ μιμεῖσθαι σύμφυτόν τοις ἀνθρώποις ἐκ παίδων
 » ἐστὶ (καὶ τοῦτο διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώτατόν ἐστι, καὶ τὰς
 » μαθήσεις ποιεῖται διὰ μίμησης τὰς πρώτας)· καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι
 » πάντας. »

Πρβ. ἀνωτ. §. 3. σημ. 2, καὶ §. 15. β.

3. Πρβ. ἀνωτ. §. 14.

4. Πλούταρχ. παρὰ Στοβαίου 60, 10: » Τῶν τεχνῶν, ὡς εἶπες, τὰς
 » μὲν ἡ χρεῖα συνέστησεν ἐξ ἀρχῆς, καὶ μέχρι νῦν διαφυλάσσει·

» Χρεῖα πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρεῖα καὶ ἀνέυροι; »

7. Περὶ τοῦ συνεργῆσαι καὶ χρεῖαν καὶ μίμην καὶ φιλοκαλίαν καὶ ἄμιλλαν
 εἰς τὴν εὑρεσιν τῆς τέχνης πρβ. Vitruv. 2, 1: Tunc observantes aliena tecta,
 et adjicientes suis cogitationibus res novas, efficiebant in dies meliora
 genera casarum. Cum essent autem homines imitabili docilique natura,
 quotidie inventionibus gloriantes, aliis alii ostendebant aedificiorum
 effectus: et ita exercentes ingenia certationibus, in dies melioribus judi-
 ciis efficiebantur.

Μεταδόσις τῆς τέχνης ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος.

1 §. 25. Ἐάν δὲ τοιοῦτοτρόπως, κατὰ φυσικὸν τινα νόμον, οἱ αἰεὶ
 μεταγενέστεροι ἐδιδάσκοντο ἀπὸ τοῦς προγενέστερους καὶ ὁ γείτων
 ἀπὸ τὸν γείτονα, πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὡσαύτως ὡς εὐλο-
 γον καὶ φυσικὸν τὸ ὅτι μεταγενέστερα καὶ γείτονα ἔθνη ἐμάν-
 θανον ἀπὸ ἄλλα γείτονα ἔθνη προγενέστερα καὶ πλέον προωδευ-
 κότα· τοσούτῳ μᾶλλον, ὅταν αὐτὸ τὸ νεώτερον ἔθνος εἰλικρινῶς
 ὁμολογῇ, ὅτι χρεώσται τὴν πρώτην διδασκαλίαν καὶ τὰ σπέρμα-
 τα τῆς τέχνης του εἰς τὸ ἕτερον τὸ πρεσβύτερον ἔθνος. Ἐννοοῦ-
 μεν ἐνταῦθα τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς τέ-
 χνης, ἃν ἦτον αὕτη πάντῃ αὐτοφυῆς καὶ αὐτόχθων, ἢ ἀποβλά-
 στημα ἄλλοδαπὸν. Ἡ δὲ ἱστορία καὶ ἡ ἀρχαιολογία λύουσιν ἀπο-

χρόνως τὸ πρόβλημα τοῦτο. Οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὰς τέχνας παρ' 2
 ἄλλων ἀνατολικῶν ἐθνῶν, ἰδίως τῶν Αἰγυπτίων, Φοινίκων καὶ
 Λυδῶν· καθὼς ἔλαβον παρὰ τούτων καὶ θεοὺς καὶ θρησκευτικὰ
 δόγματα, καὶ τὰς ἀρχὰς ἄλλων πολλῶν τεχνῶν τε καὶ ἐπιστη-
 μῶν. Καὶ καθὼς οἱ σοφοὶ καὶ λόγιοι τῶν Ἑλλήνων (ὁ Σόλων, ὁ 3
 Πυθαγόρας, ὁ Πλάτων, ὁ Ἡρόδοτος) ἐφοίτων εἰς τὴν Αἴγυπτον
 διὰ νὰ διδαχθῶσι τὴν σοφίαν τῶν ἐκεῖ ἱερέων· οὕτως ἐπεδήμουν οἱ
 τεχνῖται των καὶ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐτι ἐποχὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον,
 διὰ νὰ μάθωσι τὰ ἐκεῖ περὶ τὰς τέχνας ἐπιτηδεύματα, τὰς μηχαν- 4
 νικὰς μεθόδους καὶ χειροτεχνίας. Παράδοξον τῷ ὄντι θέαμα, ὡς
 ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Θύρσιος, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἀδιστάκτως ὁμο-
 λογοῦσι τὴν τοιαύτην συγγένειαν τῆς τέχνης των πρὸς τὴν Αἴγυ-
 πτιακὴν, καὶ ἐν ᾧ ἡ συμπαράθεσις καὶ σύγκρισις τῶν σωζομένων
 ἔργων ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν μονοῦ ἑοῦ τὸ αὐτὸ, τὸ νὰ βλέ-
 πωμεν τινὰς νεωτέρους ἰσχυρῶς ἀγωνιζομένους ὑπὲρ τῶν Ἑλ-
 λήνων, καὶ ἀρνούμενους ἐναντίον τῆς ἱστορίας πᾶσαν τοιαύτην
 σχέσιν, ὥσάν νὰ ἐκινδύνευε δι' αὐτῆς ἡ τῶν Ἑλλήνων εὐκλεία.
 Ἡ ἐσφαλμένη αὕτη δοξασία προῆλθεν ἀπὸ τὸν μέγαν Βιγκελμάν- 5
 νον, καὶ εἶχε μεταξὺ τῶν ἡμετέρων συγχρόνων ἱκανοὺς ὑπερμά-
 χους (π. χ. τὸν Ραούλ-Ροσέττον καὶ τὸν Μύλλερν). Ἀλλὰ ἡ
 ἀλήθεια πρέπει νὰ μένῃ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ προλήψεως καὶ προαι-
 ρέσεις· καὶ εἰς τὴν εὐφυίαν τῶν Ἑλλήνων μένει ἱκανὴ δόξα, ὅτι
 παρέλαβον τὴν τέχνην ὥσάν σπαργανοδέσμιον, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔλυ-
 σαν τοὺς δεσμοὺς τῶν σπαργάνων τῆς, καὶ τὴν ἀνέθρεψαν ἐλευ-
 θέραν καὶ ὠραίαν παρθένον.

Οὕτως δικαιολογεῖται, διὰ τί πρέπει πρὸ τῆς ἱστορίας τῆς 6
 Ἑλληνικῆς τέχνης νὰ προτάξωμεν σημειώσεις τινὰς περὶ τῆς
 τέχνης τῶν Αἰγυπτίων· καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ Φοίνικες, οἱ Λυδοὶ καὶ
 ἄλλαι φυλαὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἶχον ἐπιμιξίαν μετὰ τοὺς Ἕλληνας,
 ὡσαύτως περὶ τῆς τέχνης τούτων τῶν ἐθνῶν.

1. Πρὸς ἀνωτ. § 19. σμ. 4 καὶ § 21. σμ. 4. σελ. 31.

2. Ὁ Κέρκυ (περὶ 1582 π. Χρ.) καὶ ὁ Δαναός (π. 1511) ἐξ Αἰγύπτου· ὁ Κάδμος (π. 1516) ἐκ Φοινίκης· ὁ Πέλοψ (π. 1300) ἐκ Λυδίας. Πρὸς τὸ

Πάριον χρονικόν, εἰς C. I. G. II, n. 2374. Ὁ Κάδμος φέρει τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡρόδοτ. 5, 58. Διόδ. 3, 67. 5, 57. Πρβ. G. Gesenius, *Scripturae linguaeque Phoeniciae monumenta*, Lips. 1837. 3 partt. 4.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐκαυχῶντο (Ἡρόδοτ. 2, 4), « ὡραίου τε καὶ ἀγάλματα καὶ » νηὶς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθουσι ἐγγλύψαι. » Παρ' αὐτῶν ἔμαθον οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ τούτων θεού. Ἡρόδοτ. αὐτόθι καὶ 2, 50. Πρβ. Thiersch, *Epoch. d. Kunst*, S. 24. 55. 89.

3. Περὶ τοῦ ἀρχαίου Δαίδαλου εἰς Αἴγυπτον Διόδ. 1, 61 καὶ 97: « Τὸν Δαίδαλον λέγουσιν ἀπομιμήσασθαι τὴν τοῦ Λαβυρίνθου πλοκήν . . . τὸν τε ῥυθμὸν τῶν ἀρχαίων κατ' Αἴγυπτον ἀνδριάντων τὸν αὐτὸν εἶναι τοῖς ὑπὸ Δαίδαλου κατασκευασθεῖσι παρὰ τοῖς Ἕλλησι. » Περὶ δὲ τῶν Σαμίων Τηλεκλέους καὶ Θεοδώρου τῶν Ῥαίου (π. τὴν 10 Ὀλυμπ.;) ὁ αὐτ. 1, 98: « τῶν τε ἀγαλλοματοποιῶν τῶν παλαιῶν τοὺς μάλιστα διωνομασμένους διατετριφέναι παρ' αὐτοῖς » Τηλεκλέα καὶ Θεόδωρον τοὺς Ῥαίου κ. ἐ. — εἶναι δὲ αὐτὸν (τὸ ἐν Σάμῳ ξάνον τοῦ Ἀπόλλωνος) λέγουσι κατὰ τὸ πλεῖστον παρεμφερές τοῖς Αἰγυπτίοις, « ὡς ἂν τὰς μὲν χεῖρας ἔχον παρατεταμένας, τὰ δὲ σκέλη διαβεβηκότα. » (Πρβ. τὸν αὐτ. 4, 76).

4. Περὶ Αἰγυπτιακῶν ἔργων εἰς τὴν Ἑλλάδα Παιυσ. 4, 22, 1 (ἐν Μεσσήνῃ): Τὰ δὲ ἀγάλματα ἐν τῷ γυμνασίῳ ποιήματα ἐστὶν ἀνδρῶν Αἰγυπτίων, Ἑρμοῦ καὶ Ἡρακλῆος τε καὶ Θησεύ. — Αὐτ. 7, 5, 3. « Τὸ δὲ ἄγαλμα » (τοῦ Ἡρακλέους, ἐν Ἐρυθραῖς τῆς Ἰωνίας) « οὕτως ταῖς καλουμέναις Αἰγυπταῖς, οὕτε τῶν Ἀττικῶν ταῖς ἀρχαιοτάτοις ἐμφερές, εἰ δέ τι καὶ ἄλλο, » ἀκριβῶς ἐστὶν Αἰγύπτιον. — Αὐτ. 2, 19, 3 (περὶ Ἀπόλλωνος ἐν Ἄργει), « Τοῦ ἀρχῆς Δαναοῦ καὶ ὁ ναὸς καὶ τὸ ξάνον ἀνάθημα ἦν. ξάνα γὰρ δὴ τότε » εἶναι πείθομαι πάντα, καὶ μάλιστα τὰ Αἰγύπτια. » Πρβ. τὸν αὐτ. 1, 42: 5. Thiersch, *Epoch*. S. 42, Anm. 33.

5. Περὶ τῆς σχέσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς πρὸς τὴν Αἰγυπτιακὴν πρβ. R. Lepsius εἰς *Ann. d. Inst. Arch.* IX, 2 n. 66 κ. ἐ., ἰδίως p. 94-102. — Καὶ ἡ Γερμανικὴ (Γοτθικὴ) ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ μεσαιῶνος προήλθε πάλιν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς (Βυζαντινῆς), καὶ μολεταῦτα διευτυπώθη ἰδιοτρόπως, καὶ ἔλαβεν ὅλως ἰδιόζοντα χαρακτῆρα.

6. Περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νῦν συμπαραληφθῆ καὶ ἡ Αἰγυπτιακὴ ἀρχαιολογία εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν Lepsius, αὐτόθι IX, 1, p. 6. 7.

L'Hôte, *Lettres* p. 68 Deux peuples ne se rencontrent pas ainsi à la fois, et il faut nécessairement que l'un ait emprunté à l'autre.

Ι. ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

§. 26. Οἱ Αἰγύπτιοι, γένος μὲν τῆς Καυκασίας φυλῆς, ἥττον 1
δὲ λευκοὶ τῶν Εὐρωπαίων, ὑπομέλανε τὴν χροάν (μελάγ-
χροες, μελίχροες) καὶ ἰσχυροὶ τὸ ἀνάστημα, κατόκουν ἐκπαλαι
εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου· συγγενεῖς δὲ αὐτῶν ἦσαν καὶ οἱ 2
Αἰθίοπες τῆς Μερῆς. Τὸ κεχωρισμένον καὶ ἐκκριτον καὶ ἰδιό-
τροπον τῆς φύσεως τῆς χώρας ἐνετετύπωτο καὶ εἰς τὸν χαρα- 3
κτῆρα, τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους τῶν κατοίκων. Ἡ θρησκεία τῶν
ἦν ὥσάν ἀπόλεθιθωμένη εἰς στερεοτύπους ἐξωτερικὰς τελετάς·
τὸ πολίτευμά τῶν ἦν μοναρχικὸν καὶ ἱεραρχικόν· πάντες οἱ
πολίται διηροῦντο εἰς χωριστὰς τάξεις ἢ θίους· πάντα τὰ ἐπαγ-
γέλματα καὶ ἐπιτηδεύματα, πᾶσαι αἱ τέχναι ἦσαν κληρονομί-
καὶ ἐντὸς τῶν γενῶν.

1. Ὁ φυσιογνωμικὸς τύπος τῶν Αἰγυπτίων πλησιάζει ἤδη ἐπὶ τὸν τὸν μελά-
νων ἀνθρώπων (nègres)· εἰ δὲ νῦν καλούμεναι Κόπται εἶναι ἀπόγονοί των. Περὶ
τῆς χροᾶς τῶν Ammian. Marc. 22, 16, 23: Aegyptii plerique subfusculli
sunt et atrati magisque moestiores, gracilenti et aridi. Περὶ τοῦ ἠθους
τῶν αὐτόθ. καὶ Αἰλ. Π. Ι. 7, 18. Περὶ τῆς σκληρότητος τῶν κρανίων τῶν
Ἡρόδοτ. 3, 12.

2. Ἡρόδοτ. 2, 35: « Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφείας ἐόντι ἐπε-
» ρείφ, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλεῖν παρεχόμενῳ ἢ εἰ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ
» πάντα ἐμπάλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἠθεᾶ τε καὶ νόμους.»

3. Περὶ τῶν γενῶν ἢ θίων (castes) παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις (συγκριν μένων
πρὸς ἀναλόγους τινὰς θεσμούς παρὰ τοῖς Ἕλλησι) Διόδοτ. 1, 40 Ἡρόδοτ.
2, 164. 167. 6, 60. Πλούτ. Δυκ. 4. Πλάτ. Τιμαίω σ. 24. Κριτία
σ. 110.

Γράμματα τῶν Αἰγυπτίων.

§. 27. Τὸ ἔθνος τοῦτο ἐκέκτιστο πρόπαλαι ἤδη πολλὰς ἐπι- 1
τήμας τε καὶ μηχανικὰς τέχνας, καὶ ἴσως ἐκ πάντων τῶν πλη-
σιάζόντων εἰς τὴν μεσόγειον θάλασσαν ἐθνῶν πρῶτον ἐγνώριζε 2
τὴν τέχνην τοῦ γράφειν. Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον κυρίως δύο εἶδη
γραμμάτων· πρῶτον τὰ καλούμενα ἱερογλυφικά, ὡς εἶδος εἰκα-
στικῆς καὶ συμβολικῆς γραφῆς, τὰ ὅποια ὅμως, ἐν μέρει τῶν

λάχισον, εἶναι καὶ αὐτὰ φωνητικά, καὶ τὰ ἱερατικά γράμματα, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι ἐγεννήθησαν κατὰ συγκοπὴν ἐκ τῶν ἱερογλυφικῶν· δεύτερον δὲ τὰ ἐπιστολογραφικά, δημοτικά, δημῶδη ἢ ἐργῶρια, τὰ ὅποια εἶναι σχεδὸν ἀλφάβητικά τὴν φύσιν. Ἀλλὰ αἱ ἐρευναι περὶ τῆς γραφῆς καὶ γλώσσης τῶν Αἰγυπτίων μόλις ἤρχισαν· ἐλπίζονται δὲ ἐξ αὐτῶν ἀξιολογώταται ἀνακαλύψεις διὰ τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν ἐν γένει. Κυρίως τὰ ἱερογλυφικά σημεῖα ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα, καθ' ὅσον δεικνύουσι καθ' ἑαυτὰ ἤδη τὴν ἀρχαιότητα τῆς εἰδωλαστοικῆς (μυμητικῆς) τέχνης παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ καθ' ὅσον ἡ ἀρχομένη ἀνάγνωσις καὶ ἐξήγησις των τεκμαίρεται τὴν ἡλικίαν τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἐφ' ὧν εὐρίσκονται ἐγκεχαραγμένα.

1. Σύντομος σύνοψις τῆς προόδου καὶ καταστάσεως τῆς Αἰγυπτιακῆς φιλολογίας μέχρι τοῦ 1837 ἔτους συντάχθη ὑπὸ Ῥ. Λεψίου εἰς Ann. d. Inst. Arch. vol. IX, fasc. 1, p. 1-100, μὲ δύο λιθογραφημένους πίνακας. Ὁχι μόνον ἀναγινώσκονται ἤδη, ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης, τὰ ὀνόματα τῶν βασιλέων εἰς ἀδιάκοπον σειρὰν ἀπὸ τοῦ 20 αἰῶνος π. Χρ. μέχρι τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων τοῦ 3 αἰῶνος μ. Χρ., ἀλλὰ γνωρίζεται ἤδη ἡ ἐξήγησις πλείονων χιλιᾶδων ἱερογλυφικῶν σημείων (αὐτ. p. 17).

2. Ἡ ῥόδοι. 2, 36: « Διφασίσαι γράμματα χρέωνται καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱερά, » τὰ δὲ δημοτικά καλεῖται. » Διόδο. 3, 3 ὀνομάζει τὰ μὲν δημῶδη, τὰ δὲ ἱερά Πληρέστερα Κλήμα. ὁ Ἀλεξ. Στρωμ. 5, 657. Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον καὶ δύο διαλέκτους τὴν ἀρχαίαν (ἱερὰν γλῶσσαν, ἱερὰν διάλεκτον) καὶ τὴν δημῶδη (κοινὴν διάλεκτον). Οἱ δὲ Χριστιανοὶ Κόπται παρεδέχθησαν ἀπὸ τοῦ 3 μ. Χρ. αἰῶνος ἀλφάβητον τεθεμελιωμένον ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἰδ. Λεψιον αὐτόθ. σελ. 17 κ. ἐ.

3. Πρῶτος ὁ Ἄγγλος Young ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ 1819, ὅτι οἱ ἑλληπτικοὶ κύκλοι (cartouches) ἐπὶ τῆς διγνώσεως ἐπιγραφῆς τῆς Ροσέττας περιείχον τὸ ὄνομα τοῦ Πτολεμαίου εἰς φωνητικά ἱερογλυφικά. Ὁ Γάλλος Champollion le jeune προήγαγε τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην περαιτέρω, ἀναγνούς καὶ τῆς Κλεοπίτρας καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ ὀνόματα, καὶ ἐσχημάτισεν ἐκ τῶν τριῶν τούτων ὀνομάτων τὸ πρῶτον ἱερογλυφικὸν ἀλφάβητον, συγκεῖμενον ἐκ δώδεκα στοιχείων: Lettre à M^r. Dacier relative à l'alphabet des hiéroglyphes phonétiques. 1822. Μετὰ δύο ἔτη ἐφάνη τοῦ αὐτοῦ Précis du système hiéroglyphique, 1824, καὶ μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ αἰμνῆστου ἀνδρὸς ἡ Grammaire Egyptienne. P. 1836. Ἐκτοτε προχωροῦσιν αἱ ἀνακαλύψεις μὲ θαυμαστὴν ταχύτητα, διὰ τοῦ Ἰταλοῦ I. Rosellini, τῶν Γερμανῶν G. Bunsen καὶ R. Lepsius,

τῶν Ἀγγλων Salt καὶ Wilkinson καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἡ Κοπτική γλῶσσα παρέχεται τὴν κλεῖν τῆς ἐρμηνείας.

4. Τὰ ἱερογλυφικά σημεῖα ἦσαν ἐξαρχῆς εἰκαστικὴς ἢ μιμητικῆς, καὶ τροπικῆς ἢ συμβολικῆς γραφῆς, παριστάνουσα δι' εἰκόνων ἢ αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ τινὰ σύμβολα τῶν πραγμάτων. Σύντασαν ταύτην τὴν γραφὴν ὠνόμασεν ὁ Δεῖσιος ἰδεογραφικὴν. (Καὶ ἡ Χινεζικὴ γραφὴ ἦν ἐξαρχῆς καθαρώς ἰδεογραφικὴ). Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου συνθεσθάνθησαν οἱ Αἰγύπτιοι τὴν ἀνάγκην εὐκολωτέρας τινὸς συλλαβικῆς γραφῆς, καὶ οὕτω κατήντησαν ἐπὶ τὸ σύστημα τῶν φωνητικῶν ἱερογλυφικῶν, ὡς καλῶς ἀναπτύσσει ὁ Δεῖσιος αὐτόβιβλ. 34 κ. εἰ.

Ἐποχὰὶ τῆς ἱστορίας τῶν Αἰγυπτίων.

§. 28. Διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἱερογλυφικῶν ἐπιγραμμάτων, 1
συμπαράβλαστον πρὸς τὸν τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν
(δυναστειῶν) κατάλογον τοῦ Μανέθωνος, ἀπεκτήσαμεν βασιμω-
τέρας γνώσεις τῆς χρονολογίας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἰδίως τῶν
κατ' Αἴγυπτον μνημείων τῆς τέχνης. Διακρίνομεν οὕτως:

α'. Τὴν ἐποχὴν πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν ποιμενικῶν φυλῶν 2
(τῶν Ὑκσῶς) ἐκ τῆς Συρίας καὶ Ἀραβίας, ἐπὶ τῶν πρώτων
ἐκαταίδεκα δυναστειῶν τοῦ Μανέθωνος, ἐφ' ὧν ἤκμαζεν ἡ Μέμ-
φιδας. Ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιοτέρας ταύτης ἐποχῆς, ἐκτὸς
τῶν κατὰ Μέμφιν πυραμίδων (οἰκοδομηθεῖσων ἐπὶ τῆς τετάρ-
της δυναστείας), κατεδαφίσθησαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν, καὶ
σῶζονται μόνον τρεῖς μνημεῖα ἐντετελεισμένα εἰς μεταγενεστέρως
οἰκοδομὰς.

β'. Οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐγχωρίων βασιλέων, οἵτινες ἐπὶ τῆς 3
ἐπικρατείας τῶν Ὑκσῶς εἶχον καταφύγει εἰς τὰ νοτιώτερα μέ-
ρη τῆς κοιλάδος τοῦ Νείλου, κυριεύουσιν (ἡ 18 δυναστεία) πά-
λιν τὴν χώραν, καὶ Ῥαμέσσης ἢ Ῥάμσης ὁ Μέγας (ὁ Β' ἢ Γ'),
ὁ Σέσωστρις τῶν Ἑλλήνων, (ἐπὶ τῆς 19 δυναστείας) προάγει
τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς δυνάμεως καὶ δόξης (π. 1473
π. Χρ.). Ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης σῶζονται ἀνυπόβλητοι ναοὶ καὶ
ἄλλα κατασκευάσματα. Αἱ Θῆβαι ἦσαν τότε ἡ πρωτεύουσα.
Καὶ αἱ μεταγενέστεραι δυναστεῖαι, μέχρι τῆς εἰκοστῆς καὶ ἐν-
νάτης (ἐπὶ τῶν Περσῶν), ἀνέγειραν πολλὰ μνημεῖα· οὐχ ἥττον

δὲ καὶ οἱ Αἰθίοπες βασιλεῖς, οἵτινες διὰ τινα καιρὸν (π. 730 π. Χρ.) κατεῖχον τὴν Αἴγυπτον.

- 4 γ'. Καμβύσης ὁ Κύρου ἐκυρίευσεν (π. 525 π. Χρ.) τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔκτοτε διετέλεσεν ἡ χώρα ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν ξένων βασιλέων, Περσῶν, Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τὰ ἔθιμα τοῦ ἔθνους δὲν μετεβλήθησαν· ἔμεινεν ἡ αὐτὴ θρησκεία, ἡ αὐτὴ διάκρισις εἰς τάξεις καὶ βίους, ἡ αὐτὴ ἱεραρχία, ὁ αὐτὸς τρόπος τῆς τέχνης. Μόνος ὁ Χριστιανισμὸς ἠδυνήθη ν' ἀνατρέψῃ τὸ στασιμώτατον πολίτευμα τῶν Αἰγυπτίων.

1. Μανέθων ἢ Μανέθως, Αἰγύπτιος ἱερεὺς ἐγκρατὴς Ἑλληνικῆς παιδείας (π. 260 π. Χρ.), ἔγραψεν ἱερὰν βίβλον, ἧσπερ ἀποσπάσματα τινὰ δίδωσιν ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Ἰωσήπος, τὰ ὅποια ἐξεδόθησαν εἰς I. Scaligeri De emendatione temporum, Gen. 4629.

2. α. Παρὶ τῆς εισβολῆς τῶν ΥΚΣΩΣ (Σύρων ἢ Ἰουδαίων) ἰδ. Μανέθωνα παρὰ Ἰωσήπ. κ. Ἀπίωνος I, 14. 15. — Ἀπεικονίσματα τῶν Ἰκσως ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων, L'Hôte, Lettres écr. d'Ég. p. 70. 71. 219.

Οἱ ἐκ τῆς 4 δυναστείας κτίσται τῶν πυραμίδων, Σούφις Α' (Χέψ), Σούφις Β' (Χεφρὴν, Schofré) καὶ Μεγχερῆς (Μικερῖνος), ἔχσαν μὲν ὑπὲρ τὰ 2100 ἔτη π. Χρ., κατεβιβάσθησαν δ' ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (2, 124. 135), ἀπαταθέντες διὰ θεοκρατικούς λόγους παρὰ τῶν ἱερέων, κατὰ λάθος εἰς ἐποχὴν πολλῶ μεταγενεστέραν. Ἰδ. Heeren, Ideen, II, 2, S. 128, καὶ Champollion, Lettres à M. le Duc de Blacas II. — Σώζονται δὲ καὶ ἐνὶ ματὰ θριαυλίων τῆς δευτέρας δυναστείας, π. γ. τοῦ Βινώθριδος: L'Hôte, Lettres p. 3. 6. 9. 225, καὶ τοῦ Ἀμὼν-Τουώχ, αὐτ. p. 94. 99. 185.

3. β'. Παρὶ τῆς διαδοχῆς καὶ τάξεως τῶν βασιλικῶν ἐνιμάτων τῆς 18 καὶ 19 δυναστείας διαφωνοῦσιν οἱ Αἰγυπτιακοὶ εἰσέτι. — II. Ῥάμσου ἢ Σεσώστριδος Ἡ ρόδο π. 2, 102-111. Τοῦ Σεσώστριδος ἀδελφὸς ἦν ὁ Δαναός, κατὰ τὴν Μανέθ. αὐτ. 15. — II. τοῦ ζητήματος ἂν ἦναι Ῥάμσης ὁ Β' καὶ ὁ Γ' εἰς καὶ ὁ αὐτὸς, ἢ ἂν διαφέρωσιν, ἰδ. L'Hôte, l. l. p. 119.

4. γ'. Τὰ ἐπὶ τῶν ναῶν ἱερογλυφικῶς ἐγγεγραμμένα βασιλείων ἐν' ἔμματα καταβαίνουσι μέχρι τοῦ 3 μ. Χρ. αἰῶνος, μέχρι τοῦ Γέτα καὶ τοῦ Καρινάλλα. Πρβ. Letronne, Recherches pour servir à l'histoire de l'Égypte pendant la domination des Grecs et des Romains. 1823. 8. Lepsius l. l. 21.

Τοπογραφικά.

- 1 §. 29. Τὰ σωζόμενα ἐτι ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης εὐρίσκονται·

α'. Εἰς τὴν Ἀνω καὶ Κάτω Νουβίαν. Εἰς τὴν Ἄνω Νου- 2
βίαν ἤκμαζε πρὸ τοῦ Ἡροδότου ἤδη τὸ ἱεραρχικὸν βασίλειον τῆς
Μερὸνς· καὶ ἐκεῖ, περὶ τὴν 17 μοῖραν βορείου πλάτους, πλη-
σίον τοῦ Γουρκάβ, ὑπάρχουσιν ἔτι 43, καὶ εἰς τὸ Ἀσσοῦρ 80
πυραμίδες, καὶ ἄλλα πολλὰ μνημεῖα, καταθαίνοντα μέχρι τοῦ
4 μ. Χρ. αἰῶνος. Εἰς τὴν Κάτω Νουβίαν εἶναι πολλὰ ἐρείπια
ναῶν, τάφοι καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα.

β'. Εἰς τὴν Ἀνω Αἴγυπτον εἰς τὴν νῆσον Φιλὰς, τὴν 3
Ἐλεφαντίνην καὶ Σινήνην (νῦν Ἀσσουάν), τὰ δὲ πλέον ἀξιο-
θαύμαστα ἔργα εἰς τὰς Αἰγυπτιακὰς Θήβας τὰς ἑκατομπύλους,
ὥν περ τὰ ἐρείπια ἔχουσι περιφέρειαν 20 ἕως 25 Ἰταλικῶν μι-
λίων. Οἱ ναοὶ τῶν θεῶν, τὰ ἀνακτόρια τῶν βασιλέων εἶναι τῷ
ὄντι γιγαντιαῖα· μετὰξὺ αὐτῶν εἶναι π. χ. δρόμος 6000 ποδῶν
τὸ μήκος, μὲ δύο παραλλήλους σειρὰς κολοσσιαίων λιθίνων σφιγ-
γῶν. Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὁρῶν τῶν περιεχόντων τὴν πεδιά-
δα εἶναι τάφοι λατομητοὶ καὶ σύριγγες. Παρακάτω εἶναι ἀξιό-
λογος ναὸς εἰς τὴν Τέντυραν, καὶ ἄλλα ἐρείπια ἀλλαχοῦ.

γ'. Εἰς τὴν Μεσαίαν Αἴγυπτον εἶναι ὁ νομὸς τῆς Ἄμμωνος 4
τοῦ Μοίριδος (νῦν Φαϊούμ) μὲ τὸν Λαβύρινθον καὶ πυραμίδας·
περὶ δὲ τὴν Μέμφιν αἱ πυραμίδες εἰς Σακκαρά, Γίζε καὶ Δα-
σοῦρ, καὶ λατομηταὶ σύριγγες εἰς Βενί-Χασσάν.

δ'. Εἰς τὴν Κάτω Αἴγυπτον, ὅπου τὰ ἀξιολογώτερα ἐρεί- 5
πια εἶναι εἰς Σάϊν (Σά ἔλ Χαγγάρ), καὶ εἰς τὰς καλουμένας
Ὀάσεις ἢ Αὐάσεις, ἰδίως εἰς τὴν αὐασιν τοῦ Ἄμμωνος.

ε'. Ἐκτὸς τῆς Αἰγύπτου ἀνεκαλύφθησαν λατομητοὶ τύποι 6
(ἀνάγλυφα) πλησίον Βηρυτοῦ παρὰ τὸν Λύκον ποταμὸν (Νάρ
ἔλ Κέλβ), καὶ πλησίον Σμύρνης.

1. Γενικὰ συγγράμματα· Denon, Voyage dans la haute et basse Egypte. 1802. — Description de l'Egypte ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς. Prokesch, Erinnerungen aus Aegypten und Kleinasien, 3 τόμ. 8. — Ipp. Rosellini, I Monumenti dell'Egitto e della Nubia, Pisa 1832 κ. ἑ. — Champollion, Lettres écrites d'Egypte et de Nubie, P. 1833. — Monu-
mens d'Egypte et de Nubie etc. par Champollion le jeune, P. 1840.

2. α. Περὶ Μερῆς Ἡ ρόδο τ. 2, 29. Διόδ. 1, 33. 3, 6. Ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν χρόνων μέχρι τοῦ 4 μ. Χρ. αἰῶνος ἤρχον τῆς Μερῆς καὶ τῆς Ναπάτης αἱ Κανδάκαι καλούμεναι βασιλίσσαι· Plin. H. N. 6, 35.

Πρβ. Burckhardt, Travels in Nubia. — Calliaud, Voy. à Méroé. 5 voll. — Gau, Antiquités de la Nubie. P. 1822. — Prokesch, das Land zwischen den Katarakten.

3. β. Π. Σούνης, Ἐλεφαντίνης καὶ Φυλῶν, Στράβ. 17, σ. 464-66 Τχγ. — Parthey, de Phillis insula ejusque monum. B. 1830.

Π. Θυβῶν ἢ Δὸς Πόλεως Στράβ. 17, σ. 462-64 (ὃ καὶ νῦν δέκνεται ἔχων τοῦ μεγέθους αὐτῆς ἐπὶ ὀγδοήκοντα σταδίου τὸ μῆκος· ἔστι δ' ἱερὰ πλείω. Καὶ τούτων δὲ τὰ πολλὰ ἡκρωτηρίασε Καμψύσης). Διόδ. 1, 45. 46 (ὃ περιβολὸς τῆς πόλεως σταδίων ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα).

Hamilton, Aegyptiaca. — Wilkinson, Topography of Thebes. — Minutoli, Reise zum T. des Jupiter Ammon und nach Ober-Aegypten. 1824. Τοῦ αὐτοῦ Nachtrag. 1827. — N. L'Hôte, Lettres écrites d'Egypte. P. 1840.

4. γ. Περὶ Μέμφιδος Στράβ. 17, σ. 448-51. Π. λαερινθοῦ καὶ Μοίριδος λίμνης β. αὐτ. σ. 454. Ἡ ρόδο τ. 2, 148. 149.

Π. τῶν πυραμίδων ἴδ. ἀνωτ. §. 28, σημ. 2. α.

5. δ. Περὶ τῆς Κάτω Αἰγύπτου D. Valeriani, Nuova illustrazione storico-monumentale del basso Egitto. Tom. I. F. 1836.

Π. τῶν Ὀάσεων· Voy. à l'Oase de Syouah, rédigé par Jomard d'après les matériaux recueillis par Drovetti et Calliaud. — Calliaud, Voy. à l'Oasis de Thèbes etc., rédigé par Jomard.

6. ε. Ἰδ. Bullet. d. Inst. Arch. 1837, p. 134. sqq. 145 sqq. καὶ αὐτῷ. 1840, p. 33 sqq. Ταῦτα δὲ τὰ ἀνάγλυφα ἐπιβεβαιοῦσι τὴν διήγησιν τοῦ Ἡροδότ. (2, 106) περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Σεσώκριδος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη. Ἐφ' ἐνὸς μάλιστα τῶν πλησίων τοῦ Νάρ ἢ Κελβ (τοῦ Λύκου ποταμοῦ) ἀναγινώσκεται ἔτι τὸ ὄνομα τοῦ εἰς ἱερογλυφικά.

α. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 30. Ἡ ἀρχιτεκτονική τῶν Αἰγυπτίων δὲν διευτυπώθη, ὡς ἐν μέρει ἴσως ἡ οἰκοδομητικὴ ἄλλων ἐθνῶν, ἐκ τῆς ξυλουργίας καὶ τῆς διὰ ξύλων οἰκοδομίας, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, ἡ σχεδὸν τελεία ἔλλειψις ξύλων ἠνάγκασε τοὺς Αἰγυπτίους νὰ λιθοτομήσωσι, νὰ οἰκοδομήσωσιν ἐκ λατομῆτῆς ὕλης, ἢ νὰ ὀρύξωσι χειρῶν
- 2 ποίητα ἄντρα, σύριγγας καὶ ὑπόγαια, εἰς τοὺς θράχους. Ἄλλο ἰδίωμα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἀνομβρὸν τῆς χώρας τῶν δὲν ἐδέοντο ὀξείων ἢτοι τριγῶνων στεγῶν ὅθεν τὰ

οικοδομήματά των εἶναι ἄνευ ἀετωμάτων, μὲ πλατείας στέγας (δώματα) ἐστεγασμένα.

1. Πρὸς. Hirt, *Gesch. der Baukunst*, I, S. 1-112. — R. Lepsius, *Sur l'ordre des colonnes-piliers en Egypte et ses rapports avec le second ordre Egyptien et la colonne Grecque*, εἰς *Ann. d. Inst. Arch.* IX, fasc. 2, p. 65-102. — Ἄλλοι δὲ ἀναγνωρίζουσιν ἐν ἡ τινὰ προγενεστέρας ξυλιδομίας (L'Hôte, *Lettres* p. 68. 141.)

2. Εἰς τὰ ὑπόγαια τοῦ Βενί-Χασσάν, τοῦ 18 ἢ 20 αἰῶνος π. Χρ., ὑπάρχουσιν ὅμως παραδείγματα λατομικῶν ὀρέφων τριγώνων καὶ ἀετωειδῶν. Lepsius αὐτῶν p. 72 Prokesch, *Erinnerungen* II, S. 21. L'Hôte, l. l. p. 58.

§. 31. Ἡ ἰχνογραφία (τὸ διάγραμμα, σχέδιον) τῶν Αἰγυ- 1
πτικῶν καὶ διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν Ἑλληνικῶν δὲν ἔχουσι
τὴν αὐτὴν ἀπλότητα καὶ ἐνότητα, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον μεγάλοι
περίβολοι, ἢ συστάσεις (συνθέσεις) διαφόρων οικοδομῶν. Δρό- 2
μοι σχηματίζόμενοι δύο παραλλήλοις στίχοις κολοσσικῶν κρι-
ῶν ἢ σφίγγων ἄγουσιν ἐπὶ τὸ ἱερόν· πρὸ τῆς εἰσόδου δὲ τοῦ πε-
ριβόλου ἢ πρὸ τοῦ προπυλαίου ἀνάκεινται ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν δύο
ὀβελλοκοί (στῆλαι) εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀναθέσεως. Ἐκατέρω- 3
θεν τῆς εἰσόδου εἶναι οἱ καλούμενοι πυλῶνες ἢ τὰ πτερὰ, ὃ ἐξ
πύργου τετράγωνου πυραμιδοειδεῖς, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἡ πύλη.
Τούτους ἐκδέχεται αὐτὴ περιεχομένη στοαίς, ναῖσκις καὶ κα- 4
τοικήσεσιν ἱερῶν. Δεύτερος πυλὼν εἰσάγει ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν
πρόναον, ὅστις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι ὑπόστυλος καὶ λαμβάνει
φῶς διὰ μικρῶν ὀπῶν (φωταγωγῶν) εἰς τὸ γείσωμα (τὴν ἐπι-
κρανίτιδα) ἢ κατὰ τὴν ὀροφήν. Ὁ δὲ κυρίως καὶ ἡ σηκός (τὸ 5
ἱερόν, cella, adytum) εἶναι συνήθως ἄστυλος καὶ στενὸς, καὶ
χωρίζεται ἐνίοτε εἰς πλείονα μικρὰ οἰκήματα. Αἱ στέγαι ἢ ὀρο-
γαι τῶν οἰκῶν τούτων ἦσαν πολλάκις μονόλιθοι.

Ὁ Αἰγυπτιακὸς καὶ δὲν εἶναι ποτὲ περίπτερος εἰς τὸν Ἑλλη- 6
νικὸν τρόπον· ἐὰν δὲ που ὑπάρχῃ περιστύλιον ἔξωθεν περιθέον,
τότε οἱ κίονές του εἶναι ἠνωμένοι (συνδεδεμένοι) μέχρι τοῦ ἡμί-
σεος ὕψους των διὰ τοίχων (plutei, θωρακεία?), καὶ ἐπὶ τῶν
γωνιῶν εἶναι, ἀντὶ κίωνων ἢ τετραγώνων ὀρθοστατῶν, τοῖχοι

συνεχεῖς καὶ ὁλόκληροι μέχρι τοῦ γείσου. Ἐνδον δὲ τῶν οἰκῶν εἶναι πολλάκις περιστύλια ἐκ κιόνων ἀσυνδέτων διὰ τοίχων.

1. Τὸ κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν ἔρεχθειον ἑοικάζει, ὡς μικρὰ μεγάλους συμβαλεῖν, μὲ Αἰγυπτίῳ ἱερῶν. — Πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐν Μέρφει ἱεροῦ τοῦ Ἡφαίστου (ΦΘ'), εἰς τὸ ὅποιον διάφοροι βασιλεῖς κατὰ καιροὺς προσέθηκαν αἱ νέαι τινὰ μέρη, παρ' Ἡροδότ. 2, 99, 101. 108. 127. 136. 141. 153. 176. — Τὰ εἰς Κερνακ οἰκοδομήματα, ἔργα πολλῶν διαφόρων βασιλέων, L'Hôte, I. I. p. 135 199.

2—5. Καλῶς περιγράφει τὴν κατασκευὴν τῶν ἱερῶν ὁ Στράβων 17, σ. 445 Τχν. : « Τῆς δὲ κατασκευῆς τῶν ἱερῶν ἡ διάθεσις τοιαύτη. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν ἄλῃν τὴν εἰς τὸ τέμενος λιθόστρωτον εἶναι ἑδράου, πλατὺς μὲν ὅσον πλεοναῖον, ἢ καὶ ἑλαττον, μήκους δὲ καὶ τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον· ἐστὶν ἔπου καὶ μείζον· καλεῖται δὲ δρόμος τοῦτο, καθάπερ Καλλίμαχος εἴρηκει·

« Ὁ δρόμος ἱερὸς οὗτος Ἀνουβιδος. »

Διὰ δὲ τοῦ μήκους παντὸς ἐξῆς ἐφ' ἑκάτερα τοῦ πλατύος σφίγγες ἔδρουνται λίθιναι, πῆχεις· εἰσὶν ἢ μικρῶ πλείους ἀπ' ἀλλήλων διέχουσαι, ὥσθ' ἓνα μὲν ἐκ δεξιῶν εἶναι στίχον τῶν σφιγγῶν, ἓνα δ' ἐξ εὐωνύμων· μετὰ δὲ τὰς σφίγγας προπύλον μίαν, εἴτ' ἄλλο προσελθόντι προπύλον, εἴτ' ἄλλο· οὗκ ἐστὶ δὲ διωρισμένος ἀριθμὸς, οὔτε τῶν προπύλων, οὔτε τῶν σφιγγῶν· ἄλλα δ' ἐν ἄλλοις ἱεροῖς, ὥσπερ καὶ τὰ μνημεῖα καὶ τὰ πλάτη τῶν δρόμων. Μετὰ δὲ τὰ προπύλαια ὁ νεὸς πρόναος ἔχων μίαν καὶ ἀξιόλογον, τὸν δὲ σηκὸν σύμμετρον, ἔσανον δ' οὐδὲν, ἢ οὐκ ἀνθρωπομετρον, ἀλλὰ τῶν ἀλόγων ζώων τινός· τοῦ δὲ πρόναου παρ' ἑκάτερα πρόκεινται τὰ λεγόμενα πτερὰ· ἐστὶ δὲ ταῦτα ἰσοῦσθαι τῇ ναφ' τεύχε δύο, κατ' ἀρχὰς μὲν ἀφεστῶτα ἀπ' ἀλλήλων μικρόν· πλεον, ἢ τὸ πλατὺς ἐστὶ τῆς κρηπίδος τοῦ νεῶ· ἔπειτ' εἰς τὸ πρόσθεν προέον· τι, κατεπινεύουσας γραμμὰς μέχρι πνυχῶν πεντήκοντα ἢ ἐξήκοντα· ἀναγκαστὰς δ' ἔχουσιν οἱ τοῖχοι οὗτοι μεγάλων εἰδῶλων κ. ε. »

Πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ ἱεροῦ τῆς Βουθιάτιδος (Ἀρτέμιδος) παρ' Ἡροδ. 2, 138.

3. Τοὺς Αἰγυπτιακοὺς πυλῶνας (τὰ πτερὰ) μιμοῦνται τρόπον τινὰ αἱ προβεβλημένα πτέρυγες τῶν προπυλαίων τῆς Ἀθήνησι ἀκροπόλεως.

6. Στράβ. 17, σ. 455 (περὶ τοῦ λαβυρίνθου)· « Τὸ δὲ θαυμαστόν, ἐτι αἱ στέγαι τῶν οἰκῶν ἐκάστου μονόλιθοι. » — Ὁλόκληρος ναὶς μονόλιθος, Ἡροδ. 2, 155, καὶ οἶκον μονόλιθον, 2, 175.

§. 32. Οἱ τοῖχοι τῶν ναῶν, συγκολλημένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεον ἐκ παρίνου λίθου, εἶναι μὲν πρὸς τὰ ἔσω κατὰ κάθετον ὀρθογώνιοι, ἐξωθεν δὲ συνεπινεύουσιν αἱ γραμμαὶ πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε πλησιάζουσιν ἐπὶ τὸ πυραμιδοειδὲς σχῆμα, τὸ ὅπου εἶναι ὁ θεμελιώδης τύπος τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Οἱ τοῖχοι

οὔτοι ἔχουσιν ἔστιν ὅτε μέχρι 24 ποδῶν πλάτος. Τὸ ἔξωθεν ἐμ- 2
 βαδὸν τῶν τοίχων περιλαμβάνεται ὀλόγυρα ἀπὸ εἰδός τι γογγύ-
 λου καιόρος (Rundstab, Δατ. torus). Ὑπὲρ τὸν γογγύλον κανό-
 να εἶναι ἡ παρώροφίς ἡγούν τὸ γείσωμα, συγκείμενον ἀπὸ κυ-
 μάτιον (Kranzleisten) καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ τρύχλον (Hohlke-
 hle). Καθ' ὅπως τῶν θυρῶν εἶναι ἐπὶ τοῦ γειώματος πάντοτε
 ἡ περὶ τὴν σφαιρα, καὶ περὶ αὐτὴν μικροὶ ὄφεις (βασιλίσκοι,
 οὐράλοι). Ἡ σιέγη ἡ ὄροφι, ὡς ἔδη εἴρηται, εἶναι πάντοτε ὀρι- 3
 ζοντίη, καὶ συνίσταται ἐκ μεγάλων λιθίνων δοκῶν μ' ἐπικειμέ-
 νας λιθίνας πλάκας, ὅσας δὲν εἶναι μονόλιθος.

1. Π. τοῦ πλάτους τῶν τοίχων Διόδ. 1, 46. — Τοίχους τοῦ εἰρημένου εἰδους
 ἔχει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ κατὰ τὰς Ἀργολικὰς Κεγχεαὶ παρὰ τὸ Χάον ὄρος πυρα-
 μίς (ἰδ. κατωτ. §. 71).

2. Rundstab. Ἡ ἀγία γραφή φαίνεται ὅτι ἐνιμάζει τὸ ἄρθρον τοῦτο, κυ-
 μάτιον στρεπτόν (ἔξεδ. 25, 11. 24).

Παρώροφίς, τὸ γείσων (Sims, corniche) τῆς ὀριφῆς, Ἡρόδοτ. 2, 155.
 Ἐπὶ τῶν γεισῶν τῶν ἀρχαιοτάτων κατ' Αἰγυπτίην εἰκοδεμημάτων εὐρίσκεται
 ἡδὴ καὶ τὸ πρότυπον τῶν ὀδόντων, denticuli, τῆς Ἰνίου ἐργασίας (L'Hôte
 I. I. 44) καὶ τῶν ὀδῶν (Γαλλ. ous, αὐτ. p. 68. 117).

§. 33. Τῶν κίωνων διακρίνονται παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις δύο 1
 εἶδη ἢ κόρμοι. α'. ὁ ἀρχαιότερος κίων, προσελθὼν ἐκ τοῦ τετρα-
 γώνου ὀρθοστάτου, καὶ κατ' ἀρχὰς ὀκτάγωνος ἢ ὀκτάπλευρος,
 μετὰ ταῦτα ἐκκαίδεκάγωνος, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐρραβδωμένος
 (cannele). Ἐνίοτε ἔχει βάσιν, ἄλλοτε δὲν ἔχει· κιονόκρανον δὲ
 δὲν ἔχει ποτὲ, ἀλλὰ μόνον τετράγωνον πλίθορον ἢ ἄβακον (aba-
 cus), ἐφ' οὗ ἐπικείται τὸ ἐπιστύλιον. Εἶναι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλέον
 μονόλιθος. Ὁ ἀρχαιότερος οὗτος τῶν κίωνων κόσμος ἦτον εἰς χρῆ-
 σιν πρὸ τῆς 18 καὶ τῆς 19 δυναστείας, μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν
 ποιμένων· ὅθεν ὀλίγα μόνον παραδείγματα σώζονται.

β'. Ὁ μεταγενέστερος ἢ κοινὸς Αἰγυπτιακὸς κίων προσήλ- 2
 θεν ἐκ τῆς μιμήσεως τῶν τε ποταμίων φυτῶν, ἰδίως τῆς λωτοῦ,
 καὶ ἄλλων δένδρων, οἷον τῆς φοίνικος. Ὁ κίων οὗτος ἔχει βάσιν
 κυκλοτερῆ· τὸ σῶμά του (scapus), ὡσάν ὁ καυλὸς τοῦ ποτα-
 μίου φυτοῦ, ἐξοιδάινει ὀλίγον κατὰ τὸ κάτωθεν τρίτον τοῦ ὕψους

- του ἤγουν λαμβάνει μικρὰν ἐπαύξησιν (*εὔτασις*, *adjectio*) καὶ μειοῦται ἡρέμα πρὸς τὰ ἄνω· μιμεῖται δὲ τέσσαρας ἢ πλείονας (ὀκτώ) καυλοὺς συνδεδεμένους, ἀλλὰ δὲν ἔχει ποτὲ τὴν κυρίως καλουμένην ῥάβδωσιν (τὰ διαξύσματα, *cannelures*) τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν κιόνων. Τὰ ἐπὶ τῶν κιόνων τούτων
- 3 *κιοτόκρανα* ἔχουσι κυρίως δύο τύπους· ἢ μιμοῦνται ἀλύκα ἄνθους, ἢ συνίστανται ἐκ πλείονων καλύκων, ἀνθῶν καὶ φύλλων. Ἡ ποικιλία τοῦ δευτέρου εἶδους εἶναι μεγίστη, καὶ οἱ στολισμοὶ σχεδὸν πάντοτε ἐλήφθησαν ἀπὸ φυτῶν καὶ βοτανῶν.
- 4 Ἐκτὸς τῶν κιόνων εὐρίσκονται καὶ ὀρθοστάται (ῥῦλοι τετράγωνοι), πρὸς οἷς πολλάκις προσηνακέλινται ζώδια (ἀνδριάντες, ἀγάλματα τοῦ Ὀσίριδος), καὶ ἐπὶ τῶν κιόνων ἐπίκεινται τὰ ἐπιστύλια (*architraves*), τὰ ὅποια, καθὼς καὶ οἱ τοῖχοι, ἀνέχουσι πάλιν τὸ ὀλόγυρα περιθέον γείσωμα (τὴν ἐπικράντιν, *couronnement*, *corniche*).

1. Π. τῶν Αἰγυπτιακῶν κιόνων ἐν γένει ἴδε τὴν προαναφερθεῖσαν πραγματείαν τοῦ Λεβίου (ἀνωτ. § 30, σημ. 1), εἰς τὴν ἐποίαν πιθανολογεῖται, πῶς οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι κόσμοι (*ordines*) τῶν κιόνων προῆλθον ἐκ συνδυασμοῦ τῶν δύο Αἰγυπτιακῶν κόσμων, ἰδίως δὲ ὁ Δωρίος κίων ἐκ τοῦ πρώτου Αἰγυπτιακοῦ. Πρὸς καὶ L'Hôte, l. l. p. 44, ὅστις ἀποκαλεῖ τοὺς τοιούτους κίονας l'incontestable archétype du dorique grec. — Κίονας ὀκαγώνους ἔχμεν ἐν τῇ Ἑλλάδι εἰς τὰ εῖρεπια τοῦ ἱεροῦ τῆς Αἰγυπτιακῆς Ἀρτέμιδος (νῦν Παναγίας Βωλυνιατίσσης) κατὰ τὰ μεθόρια τῆς Λακωνικῆς καὶ Μεσσηνίας· κίονες ἐκκαίδεκάγωνοι ἦσαν ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος· κίονες Δωρικοὶ ἐξῥαβδωμένοι μὲν 16 διαξύσματα εἰς τὸν ἐπὶ Σουίφ νάον τῆς Ἀθηνᾶς.

Τὸ ὕψος τοῦ ἀρχαίου Αἰγυπτ. κίονος εἶναι πέντε διαμέτρων, καὶ μετὰ τῆς βάσεως καὶ τοῦ ἀόκαου, πέντε καὶ ἡμισείας (Leps. l. l. p. 70).

2. Π. τῆς γενέσεως τοῦ δευτέρου Αἰγ. κίονος ἐκ τῆς μιμήσεως ποταμίων φυτῶν Λέβιος αὐτῷ σ. 81. κ. ἐ. — « Στύλοι φοινίκας τὰ δένδρα μεμιμημένοι » παρ' Ἡρόδοτ. 2, 169.

2. 3. Π. κιόνων καὶ κιοκαράνων Ἀθην. 5, σ. 206 : « Οἱ γὰρ γεγονότες αὐτοὶ κίονες ἀνήγοντο στρεγγίλει, διαλλάττοντες τοῖς σπονδυλοῖς (*tambours*), τοῦ μὲν μέλανος τοῦ δὲ λευκοῦ παράλληλα τιθεμένων. Εἰσὶ δ' αὐτῶν καὶ αἱ καφαλαὶ τῇ σχήματι περιφερεῖς, ὧν ἡ μὲν ὅλη περιγραφή παραπληρεῖα ῥόδους ἐπὶ μικρὴν ἀναπτεπταμένους ἐστίν. Περὶ δὲ τὸν προσεγγερούμενον κλάβον οὐχ ἔλικες, καθάπερ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ φύλλα τραχέα περιλείπει, λωτῶν δὲ ποταμίων κάλυκες καὶ φοινίκων ἀρτιθλάστων καρπός· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ πλειό-

• των άλλων ανθέων γέγλυπται γένη. Τὸ δ' ὑπὸ τὴν ῥίζαν, ὃ δὴ τῶ συνάπτονται
• πρὸς τὴν κεφαλὴν ἐπίκειται σπονδύλω, κιθωρίων ἄνθει καὶ φύλλοις ὡσα-
• νει καταπεπλεγμένοις ὁμοίαν εἶχε τὴν διάθεσιν. •

4. Τοὺς ὀρθοστάτας τούτους καλεῖ ὁ L'Hôte (Lettres p. 121) στύλους
Ὀσιριακούς· οἱ δ' Ἕλληνες ἐκάλουν αὐτοὺς Ἀτλαντας (Ἀθην. 5, σ. 208)
καὶ οἱ Ῥωμαῖοι Τελαμῶνας (Vitr. 6, 10 ἢ 6, 7, 6). Τοιούτους Ἀτλαντας ἐνοεῖ
ὁ Διοδ. 1, 47: « ὑπηρεῖσθαι δ' ἀντὶ τῶν κίωνων ζώδια πηγῶν ἐκαίδεκα μονό-
• λιθα. » Πλὴν τὰ ζώδια ταῦτα εἰς τὰ Αἰγύπτια οἰκοδομήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
δεν εἰσάγουσι τῶ ὄντι τὰ ἐπὶ τῶν κίωνων (Pentablement), ἀλλὰ στολίζουν μόνον
τοὺς στύλους. Ἀληθινούς Ἀτλαντας εἶδεν ἕμως ὁ Ἡρόδοτ. 2, 153: « Ἀντὶ
• κίωνων ὑπεσῆσαι κολοσσοὶ δωδεκαπῆχες τῇ αὐλῇ. » Ἡμῖσις Ἀτλαντες παρὰ
Champ. Lettres p. 335.

§. 34. Ὡς πάρεργον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ναῶν δύνανται 1
νὰ θεωρῶνται καὶ οἱ ὀβελίσκοι, ὄντες μονόλιθοι στῆλαι τετρά-
γωνοί, μειούμεναι πρὸς τὰ ἄνω (« εἰς μείουρον ἀνιούσαι ») καὶ
λήγουσαι εἰς πυραμίδιον ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐκ πυρρόποικίλου (Gra-
nit) ἢ Συηνίτου λίθου, μ' ἐγγεγλυμμένους τύπους καὶ ἱερογλυφικά
ἐπιγράμματα. Οἱ ὀβελίσκοι, ὡς ἤδη εἴρηται, ἴστανται εἰς τὴν 2
Αἴγυπτον ἀνὰ δύο πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἱερῶν, ὡς ὑπομνήματα
τῆς ιδρύσεως τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ δεῖνα βασιλέως κ. λ. οἱ δὲ μετα- 3
κομισθέντες εἰς Ῥώμην καὶ Παρισίους ἀνηγέρθησαν μονήρεις ἐπὶ
μεγάλων ἀγορῶν ὡς γινώμονες, ἢ πρὸς στολισμὸν τῆς πλατείας.

1. Ἡ μείωσις τῶν ὀβελίσκων εἶναι συνήθως $\frac{1}{3}$ τῆς διαμέτρου· ἔχουσι δὲ ὕψος
ἐννάκις ἢ δωδεκάκις τὴν διάμετρον τῆς βάσεως. — Ἐνίοτε ἔχουσι καὶ ἑντασιν.
Champ. Figeac, Archéol. p. 19. — Ὁ Ἡρόδοτος 2, 111 ἀναφέρει δύο ὀβε-
λοὺς μονόλιθους, 100 πῆχες ὕψηλοὺς καὶ 8 πῆχες πλατεῖς.

II. τοῦ πυρρόποικίλου καὶ Συηνίτου λίθου Plin. H. N. 36, 14, 1. Λιθιοπικὸς
ποικίλος λίθος, Ἡρόδοτ. 2, 127.

2. Πρὸς ἄνω. §. 31, 2. — Ἡ ἐξήγησις ἢ μετάφρασις τῶν ἐπιγραφῶν ἐνὸς
ὀβελίσκου, ὑπὸ Ἑρμαπίωνος, εὐρίσκεται παρὰ Amm. Marcell. 17, 4.

3. Εἰς Ῥώμην εἶναι διάφοροι ὀβελίσκοι, τοὺς ὁποίους ὁ Αὐγούστος καὶ ἄλλοι
αὐτοκράτορες μετένεγκαν ἐκεῖσε, καὶ οἱ πάπαι ἀνήγειραν πάλιν. Ὁ μείζων ἐξ
αὐτῶν ἔχει 144 σπιθαμῶν ὕψος. — Εἷς εἶναι εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄλλος (23,
57 μ. ὕψηλος) μετεκομίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐκ Θηβῶν (Δουξορ) εἰς Παρισίους.

Πρὸς Zoëga, De origine et usu Obeliscorum. R. 1797. — Cipriani,
Sui dodeci Obel. Eg. che adornano la città di Roma. R. 1823. — Περὶ
τοῦ ἐν Παρισίοις (ἔργον Ῥάμσου τοῦ Β', συντελεσθὲν ὑπὸ Ῥάμσου τοῦ Γ') ἰδ.,
Ann. d. Inst. Arch. V, p. 299-308.

- 1 §. 35. Τὰ βασίλεια ἢ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου εἶναι ἀπομνημόνευμα τῶν ναῶν, καθὼς οἱ ἀνδριάντες των μιμνῶνται τὰ θεῶν ἀγάλματα· ἡ δὲ διαφορά συνίσταται μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι τὰ χωρίσματα, ἰδίως οἱ ὑπόστυλοι οἴκοι, εἶναι ἐτι εὐρυχωρότερα, καὶ τὰ οἰκήματα (αἱ δίδαιται) πλέον ἐκτετμνα καὶ πλείονα τὸν ἀριθμὸν π. χ. εἰς τὸ ἀνάκτορον τῶν Θιῶν
- 2 (εἰς Καρνάκ). Εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν βασιλικῶν κατοικιῶν ἀνήκει καὶ ὁ Λαβύρινθος, εἴτε ὑπὸ ἑνὸς, εἴτε ὑπὸ πλείονων βασιλέων ἐκδομομένη. Ὁμοιον ἀνάκτορον ἦν καὶ τὸ καλούμενον Ὁσυμάνθειον (τὸ Ῥαμεσσεῖον) εἰς Θήβας, συγκεῖμενον ἀπὸ αὐλᾶς, παστάδας, περίστυλα, οἴκους πολυκλίνους, καὶ παντοῖα οἰκήματα, ὅλα γλυφαῖς καὶ γραφαῖς περιττωῶς ἐστολισμένα.

1. Τὸ ἀνάκτορον εἰς Καρνάκ ἔχει τέσσαρας πυλῶνας, καὶ ὑπόστυλον οἶκον 318×159 ποδῶν, μὲ 134 κίονας, ὧν περ αἱ ὑψηλότεροι ἔχουσιν 70 π. ὕψος καὶ 21 π. διάμετρον. Id. Descript. III. — Διάγραμμα καὶ περιγραφή τῶν ἀνακτόρων παρὰ L'Hôte. I. l. 175-208. Τὰ βασίλεια ταῦτα ἐκδομομένησαν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰκσῶν, ἀπὸ τῆς 18 δυναστείας, ἀλλὰ πολλὰ λείψανα ἀρχαιότερων οἰκοδομῶν εἶναι ἐντεταγισμένα.

2. II. τοῦ Λαβυρίνθου Ἡρόδοτ. 2, 148. Στ ρ α β. 17, σελ. 454 Τχ. Plin. H. N. 36, 13, 19. Διδ. 4, 61. Ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ Λαβυρίνθου ἀλλάσσεται ὁ Ἡρόδοτος μεγάλως· διότι ἦν ἐξ ἀπαντος παλαιότερος τοῦ Δαίδαλου (κατὰ τὸν Πλίνιον 4600 ἔτη πρὸ τῶν ἡμερῶν του, ἦγουν 4500 πρ. Χρ.).

3. Διδ. 1, 47-49. — Descript. II. pl. 27 κ. ε. — Letronne, Mém. sur le Mon. d'Osymandyas, ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Ὁσυμανθείου· ἄλλοι δὲ ἀντιθέγουσιν. Πρβ. Champ. Lettres p. 286 sqq. L'Hôte, I. l. p. 114.

- 1 §. 36. Τῶν τάφων ἢ μνημάτων εἶναι κυρίως δύο εἶδη. Τὸ πρῶτον εἶναι αἱ πυραμίδες, τῦμβοι (tumuli) ἢ χώματα τετράγωνα καὶ ὀρθογώνια παντοῖου μεγέθους, ἀπὸ τοῦ μικροτάτου μέχρι τοῦ μεγίστου. Τὸ ὑπόθεμα (θεμέλιον) τῶν πυραμίδων εἶναι τετράγωνον, καὶ αἱ πλευραὶ (ἢ τὰ κῶλα, Ἡρόδοτ. 2,
- 2 126) εἶναι τετραμμέναι πρὸς τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου. Ἀνυψοῦντο πρῶτον βαθμοειδῶς, αἱ μὲν μέζοντες ἐκ μεγίστων λίθων, αἱ δ' ἐλάττωτες ἐκ πλίνθων ὠμῶν, καὶ οἱ ἀναβαθμοὶ (στοῖχοι, κρῶσσαι, βωμίδες) συνεπληροῦντο μετὰ ταῦτα ξεστοῖς λί-

βοις, οἵτινες ἐστολίζοντο ἀναγλυφαῖς· πλὴν οὗτοι δὲν ὑπάρχουσι πλέον. Ἡ εἴσοδος, ἥτις ἐκλείετο ἐνὶ λίθῳ ἐξαίρεσιμῳ, εἶναι δυσεύρετος· δι' αὐτῆς εἰσέρχεται τις εἰς σκολιὰς σύρριγγας, αἵτινες ἄγουσιν εἰς διάφορα οἰκήματα· ἐν δὲ τῷ μείζονι οἰκήματι εἶναι ἡ σορὸς ἢ λάρναξ τοῦ βασιλέως. Εἰς τὴν μεγάλην πυραμίδα εὐρέ- 4
θη ἤδη καὶ φρέαρ κατὰ κάθετον καταβαῖνον, τὸ ὁποῖον ἄγει κάτω εἰς τὴν ἐκ τοῦ Νείλου πληρουμένην διώρυγα, ἥσπερ μνημονεύουσιν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Πλίνιος.

1. Τοὺς περὶ πυραμίδων ἀρχαίους συγγραφεῖς καταλέγει ὁ Plin. H. N. 36: 17, 3. — Meister, de pyramidum Aeg. fabrica et fine, εἰς N. Comment. Soc. Gott. V. cl. phys. p. 192. — A. Hirt, von den Pyramiden. B. 1815.

Αἱ μεγάλαι πυραμίδες ἦσαν μνήματα τῶν βασιλέων Στράβ. 17, σ. 449 Τχv.
• Τετταράκοντα δ' ἀπὸ τῆς πόλεως (Μέμφεως) σταδίους προελθόντι ὀρεινῇ τις
• ὄφρως ἐστίν, ἐφ' ἣ πολλαὶ μὲν πυραμίδες εἰσὶ, τάφοι τῶν βασιλέων -- εἰσὶ γὰρ
• σταδιαῖαι τὸ ὕψος, τετράγωνοι τῷ σχήματι, τῆς πλευρᾶς ἐκάστης μικρῷ μείζον
• τὸ ὕψος ἔχουσαι. »

Αἱ πλείσται πυραμίδες κεῖνται κατὰ τὸ Αἰθυκὸν ὄρος (Αἰγ. Πτω οὐ γ-Ἐ μέ ν τ)
ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νείλου· τὰ δὲ λατομεῖα ἦσαν εἰς τὸ Ἀραβικὸν ὄρος.
Ἡρόδοτ. 2, 8. 124.

Εἰς τὴν κάτω Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Νουβίαν εἶναι καὶ πολλὰ μικρὰ πυραμίδες
ἀντὶ ἐπιτυμβίων στηλῶν, ἐνίοτε μόνον ὀλίγους πόδας ὕψηλαί. Champ. Fig. Arch.
p. 65. Ἄλλαι μείζονες, πλὴν πλέον ὀξεῖαι, μὲ πυλώνας. Calliaud I, p. 40 κ. εἰ.

Αἱ πυραμίδες φαίνεται ὅτι εἶναι ἀπομυμήματα τοῦ πλησίον Θηβῶν καθύπερ-
θεν τῶν βασιλικῶν τάφων ὄρους· L'Hôte, I. I. p. 147-154.

3. Τὴν οἰκοδομὴν τῆς μεγάλης πυραμίδος τοῦ Χέοπος περιγράφει ὁ Ἡρό-
δοτ. 2, 124. 125: » Ἐποικίθη δὲ ἥδε αὕτη ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρέπον, τὰς
• μετεξέτεροι κρῶσσας, οἱ δὲ θωμίδας ἐνομάζουσι κ. εἰ. », καὶ 124: » (τῆς πυ-
• ραμίδος) ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἑκάστον ὀκτὼ πλέθρα, εὐόσους τετραγώνου, καὶ
• ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ καὶ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων τριή-
• κοντα ποδῶν ἐλάσσων. » — Στράβ. αὐτὸς θ.: » ἔχει δ' ἐν ὕψει μέσως πῶς
• τῶν πλευρῶν λίθον ἐξαίρεσιμον· ἀρθέντος δὲ σύριγξ ἐστὶ σκολιὰ μέχρι τῆς θῆ-
• κης. » — II. τῶν ἐγγεγλυμμένων ζώων (τύπων) Ἡρόδοτ. 2, 148.

Περὶ τῶν οἰκημάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Ἄγγλος Howard Wyse ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν
μεγάλῃν πυραμίδα, ἴδ. Bull. d. Inst. 1837, p. 121. L'Hôte, I. I. p. 136 sqq.

Περὶ τῶν ἀκριβοῶν μέτρων τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος, ἐξ ὧν ἐξάγεται, ὅτι ὁ
ἐλάσσων Αἰγ. πῆχυς εἶχε 0, 462 μ. Γαλλ. ἴδ. Böckh, Metrol. Unters. S.
236-40.

Πυραμὶς τοῦ Ἀφούιδος ἐκ πλίνθων, Ἡρόδοτ. 2, 136.

4. Ἡρόδοτ. 2, 124. Plin. H. N. 36, 17, 3: In pyramide maxima est intus puteus octoginta sex cubitorum; flumen illo admissum arbitrantur.

- 1 §. 37. Τὸ δεύτερον εἶδος τάφων εἶναι τὰ λατομητὰ ὑπόγαια,
- 2 ἰδίως εἰς τὸ Λιβυκὸν ὄρος. Τὰ ἀξιολογώτερα αὐτῶν ἔχουσι προαύλιον, καὶ εἴσοδον τοξοειδῆ (καμαροειδῆ)· εὐρέθη δὲ ἤδη καὶ ἡ
- 3 τελεία ἀψίς (καμάρα, arc, Bogen) εἰς τὴν Αἴγυπτον. Μετὰ τὴν εἴσοδον ἔπονται σύριγγες, δρόμοι, οἰκήματα καὶ οἶκοι, ἐν οἷς αἱ θῆκαι τῶν τεταριχουμένων νεκρῶν· κατὰ δὲ τὰ πέρατα εἶναι πολ-
- 4 λάκις νύμφαι (niches) ἔχουσαι ἀγάλματα θεῶν ἐν ἀναγλυφῇ. Τὰ μέγιστα καὶ λαμπρότατα τούτων τῶν ὑπογαίων εἶναι τὰ τῶν βασιλέων μνήματα, καθύπερθεν τοῦ καλουμένου Μεμνονείου καὶ τῆς νεκροπόλεως τῶν Θηβῶν, ἐπὶ τῆς Λιβυκῆς ὁχθῆς τοῦ Νείλου.
- 5 — Παρὰ τῶν Αἰγυπτίων εὐρέθη ἤδη καὶ τὸ σύνθετος σχῆμα τῆς στήλης, μὲ ἱστορικὰς ἀναγραφὰς καὶ ἀναγλυφὰς (ἧτις ὕστερον ἐν Ἑλλάδι ἔγινε σῆμα ἐπὶ τάφου).

1. Π. τῶν ὑπογαίων Descr. T. I, ch. 9, 5. 10. Ἐκ δὲ τῶν παλαιῶν Ἡλίοδ. Αἰθίοπ. 2, 27. Amm. Marc. 22, 15, 30: Sunt et syringes subterranei quidam et flexuosi recessus. — Οἶκημα θηκαῖον, Ἡρόδοτ. 2, 86.

2. Πλησίον τῆς μεγάλης πυραμίδος· εὐρέθη ὑπόγειος τάφος μὲ τοιαύτην καμάραν Ἰδ. Bull. d. Inst. 1837, p. 121. Οἱ Αἰγυπτιολόγοι συμφωνοῦσι τῶρα εἰς τὸ ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐγνώριζον τὴν τελείαν ἀψίδα ἤδη κατὰ τὸν 17 ἢ 19 αἰῶνα π. Χρ. Lepsius, Ann. d. Inst. Arch. IX, fasc. 1, p. 7. Wilkinson, Topogr. of Thebes p. 81. L'Hôte, l. I. p. 99. 117. 144. (Κατὰ τὸν Πλίνιον ὑπῆρχαν καμάραι, fornices, ἡδὴ ἐν τῷ Λαβυρίνθῳ, 4500 πρ. Χρ. !)

4. Π. τῶν μνημάτων τῶν βασιλέων Στράβ. 17, σ. 463: Ἰπὲρ δὲ τοῦ Μεμνονείου θῆκαι βασιλέων ἐν σπηλαίοις λατομηταὶ περὶ τετταράκοντα, θαυμαστῶς κατασκευασμέναι, θεὰς ἄξιαν· Περβ. Διόδ. 1, 46. — Ὁ Ἰταλὸς Belzoni ἤνοιξεν ἓνα τοιοῦτον τάφον. Description of the Eg. tomb. discovered by G. Belzoni. L. 1822. — Ἱερογραφίαι τινῶν βασιλικῶν συρίγγων. L'Hôte, l. I. p. 173. Εἰκὼν ἀρχαία· βασιλικῆς λάρνακος (τοῦ Βινώθριδος, τῆς 2 δυναστείας) αὐτ. p. 11.

5. Ἰδ. Champ. Fig. Archéol. p. 64. Στήλη Ῥάμσου τοῦ Γ' (L'Hôte p. 14.) Ῥάμσου τοῦ Δ' Μεϊαμεδὺν (αὐτ. σ. 37.) καὶ ἄλλων (αὐτ. 46. 59. 130).

- 1 §. 37. 6. Τῶν ἀπειραριθμῶν πόλεων τῆς Αἰγύπτου σῶζονται μὲν ἔχνη εἰς πάμπολλα μέρη· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ τεῖχη καὶ αἱ οἰκίαι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐκ πλίνθων ἀπέφθων ὠκοδομημέ-

ναι, διακρίνεται σπανίως τὸ διάγραμμα των. Ἐὰν δέ που ἐπι 2
διαγιγνώσκηται, εἶναι γεωμετρικόν, καὶ αἱ ὁδοὶ διατέμνουσιν
ἀλλήλας κατ' ὀρθὰς γωνίας.

2. Τοιοῦτο εἶναι τὸ διάγραμμα πόλεώς τινος πλησίον Ψιναύλων, νῦν Ἐλ-Τέλλ.
L'Hôte l. l. p. 76. — Πρβ. περὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Σαΐδος Champ. Lettres
p. 50 sqq.

β. Πλαστική καὶ Γραφική.

§. 38. Οἱ Αἰγύπτιοι διέπρεπον καὶ ὑπερεῖχον πρὸ πάντων κατὰ 1
τὴν *λιθογλυφίαν*. Ὡς εἰκαστικὴ τέχνη παρ' αὐτοῖς, καὶ ὡς πρὸς
τὴν ὕλην, καὶ ὡς πρὸς τὸν τύπον, εἶχεν ὡσάν *ἀρχιτεκτονικὸν*
χαρακτῆρα. Οἱ *ἀνδριάντες* των, πολλάκις ἐκ τῶν σκληροτά- 2
των λίθων, ἐκ πυρόροποικίλου, Συηνίτου, πορφυρίτου, συνήθως δὲ
ἐκ πυκνοῦ πώρου, καὶ οἱ μικρότεροι ἐξ αἰματίτου καὶ ἀλαβάστου
μὲ μεγίστην ἐπιτηδευσίαν εἰργασμένοι, εἰσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλέον
τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ὑπηρετικοί· ἤγουν προσερείδονται πρὸς ὀρθοστά-
τας, πυλῶνας καὶ τοίχους, καὶ ἐπικοσμοῦσιν οὕτω τὰ ἔργα τοῦ
ἀρχιτέκτονος. Οἱ *καθήμεροι ἀνδριάντες* εἶναι εἰς τελείαν ἀνά- 3
παυσιν (ἀκίνησίαν), καὶ ἔχουσι κανονικὸν τινα ῥυθμὸν τοῦ σχή-
ματος· οἱ δὲ *ιστάμενοι* ἔχουσι τοὺς μὲν βραχίονας ταῖς πλευραῖς
προσκεκολλημένους, τὰ δὲ σκέλη διαβεβηκότα, ὥστε τὸ βάρος
τοῦ σώματος ἐπιστηρίζεται εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πόδας, καὶ σχε-
δὸν ἀεὶ προβέβληνται τὸν ἀριστερὸν πόδα. Πολλοὶ τῶν ἀνδριάν- 4
των εἶναι *κολοσσικά*. Ἡ μορφή φυλάττει πάντοτε γενικὸν τινα
τύπον, καὶ ἔχει τι αὐστηρὸν, σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπές· ἀλλὰ ὁ
τύπος οὗτος εἶναι μᾶλλον γεωμετρικὸς ἢ ὀργανικὸς, καὶ ἡ ἀτο-
μικὴ ψυχὴ λείπει εἰς τοὺς ἀνδριάντας. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οἱ
ἀνατομικοὶ κανόνες, τοὺς ὁποίους οἱ ἀγαλματοποιοὶ ἠκολούθουν,
ἦσαν μὲν ἀκριβέστατοι καὶ ὀρθότατοι, πλὴν λίαν στερεότυποι.
Διὰ ταῦτα διαγιγνώσκονται μὲν τὰ δύο φύλα καλῶς, ἀλλ' οὐδὲ 5
παρατηρεῖται χωριστός τις χαρακτηρισμὸς τῆς μορφῆς καὶ τοῦ
ἔθνους διαφόρων προσώπων, οἷον τῶν θεῶν καὶ τῶν θνητῶν βασι-
λέων (ἐν ᾧ ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη π. χ. διακρίνει τὸ ὑπόσκληρον

καὶ ἀνδρώδεις τοῦ Ἡρακλέους καὶ τὸ ἀπαλὸν καὶ ἀβρὸν καὶ γυναικῶδες τοῦ Διονύσου ἕως εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα τοῦ σώματος (των). Ἡ Αἰγυπτιακὴ τέχνη διαγιγνώσκει τὰ διάφορα πρόσωπα διὰ χρωμάτων καὶ ἐνδυμάτων, διὰ τοῦ πολυειδοῦς ῥυθμοῦ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν κοσμημάτων, καὶ διὰ προσθέσεως ζωϊκῶν κε-
 7 φαλῶν, πετερύγων κ. λ. Μὲ πολλῶ μείζονα ἐπιτυχίαν καὶ εἰκονικὴν ἀληθειαν ἐμιμήθησαν οἱ Αἰγύπτιοι ζῶων μορφάς, ἐπὶ τῶν ὑποίων τὴν ἐνθουσιαστικὴν παρατήρησιν τοὺς ὠδήγουν ἢ τε φύσις τῆς χώρας καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας των, καὶ εἰς τῶν ὑποίων τὴν μίμησιν καὶ τὸν εἰκονισμὸν ὁ νοῦς καὶ αἱ χεῖρες των δὲν ἦσαν δεδεμένοι δι' αὐστηρῶν πατροπαράδοτων καὶ προτύπων ἰδεῶν, καὶ κανόνων ἀτομικῶν.

1. Πρὸς τὰ ἀνωτέρω (§. 7) εἰρημένα περὶ σχέσεως τῶν εἰκονοποιῶν τεχνῶν πρὸς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Τεκμήριον τοῦ ὅτι ἡ ἀνδριαντοποιΐα παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις εἰσαρχῆς ὑπερέτερος τῇ ἀρχιτεκτονικῇ, εἶναι ὅτι οἱ ἀνδριάντες συνήθως προσανα-
 κέκλινται τὰ νῶτα πρὸς ὀρθοστάτην τετραγώνων (pilier dorsal). — Ἡ πλαστικὴ τέχνη εἶναι ἀρχαιστάτη εἰς τὴν Αἴγυπτον. Δ' ἱερογλυφικῆς ἐπιγραφῆς γνωρίζεται ἀνδριάς τοῦ βασιλέως Οὐρτάσεν Α', π. 2000 ἔτη π. Χρ. (Ἰδ. Lepsius, Bull. d. Inst. 1837, p. 123), καὶ τοῦ Βινώθριδος π. 2100 (L'Hôte. I. I. p. 9).

2. Οἱ Αἰγύπτιοι δὲν μετεχειρίζοντο τὸν λευκὸν λίθον (μαρμάρου), οὐδὲ ἀφ' ὅτου ἔλαβον ἐπιμειξίαν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Champ. Fig. Arch. p. 97. Πολλὰκις δὲ ἀλάστρον (L'Hôte, I. I. p. 42) καὶ λευκὴν τίτανον ὁμοίαν μαρμάρου (αὐτ. p. 114. 121. Champ. Lettres p. 52. 65).

3. Π. τοῦ σχήματος τῶν Αἰγ. ἀνδριάντων Διόδ. 1, 98 (Ἰδ. ἀνωτ. §. 25, σημ. 3). Ὁ αὐτ. 4, 76: » Οἱ πρὸ τούτου (Δαυιδάλου) τεχνίται κατεσκεύαζον τὰ ἀγάλματα τοῖς μὲν ὁμοίαις μεμυκότα, τὰ δὲ χεῖρας ἔχοντα καθεμμένας καὶ » ταῖς πλευραῖς κεκολλημένας. »

Π. τοῦ κολοσσιαίου μεγέθους ὁ αὐτ. 1, 47: » Τούτων (τῶν ἀνδριάντων) ἓνα » καθήμενον ὑπάρχειν μέγιστον πάντων τῶν κατ' Αἴγυπτον. οὗ τὸν πόδα μετρού- » μενον ὑπερέβαλλεν τοὺς ἑπτὰ πῆχεις. — Εἶναι δὲ καὶ ἄλλην εἰκόνα τῆς μη- » τρὸς αὐτοῦ καθ' αὐτὴν εἰκοσι πηγῶν μονόλιθον ». Κολοσσαὶ τριάκοντα καὶ εἴ-
 4 κοσι πηγῶν, Ἡ ρόδο τ. 2, 110. Π. τοῦ 60 πόδ. ὑψηλοῦ κολοσσοῦ τοῦ καλου-
 μένου Μέμνονος (τοῦ Βασιλέως Φαμενώθφ) Πaus. 1, 42, 2. Champ. Lettres p. 305 sqq.

4. Διόδ. 1, 98: » Τοῦ παντὸς σώματος τὴν κατασκευὴν εἰς ἓν καὶ εἰκοσι » μέρη καὶ προσέτι τέταρτον διαιρουμένους τὴν ὅλην ἀποδιδόναι συμμετρίαν τοῦ » ζώου. » Ἰσως εἶναι τὸ μήκος τῆς ρινὸς ἢ μονὰς τοῦ μέτρου τούτου. Τὸ στή-

θος φαίνα· ὡς ἐπὶ τὸ πλέον εὐρύ, τὸ κάτω σῶμα ἰσχνότερον· ὁ τράχηλος θραχύς· οἱ πόδες, ἐξῆχος· οἱ δάκτυλοι τῶν, μικροί· τὰ γόνατα ὀξεῖα. Ἡ ρίς πλατεία καὶ στρουγγυλή· οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξέχοντες· τὸ μέτωπον ὀμαλόν· αἱ γωνίαι τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τοῦ στόματος ἀνω ἐστραμμέναι· τὸ στόμα εὐρύ· τὰ χεῖλη παχέα· ἡ γένυς μικρά· τὰ ὦτα μεγάλα καὶ ὑψηλά· κατὰ τὴν κεφαλὴν. Ὁ πῶγων παριστάνεται ὡς τεχνιτὸς, καὶ αἱ περιδεδυμένοι του παρατηροῦνται ἐπὶ τῶν περιεῶν. Ἡ κομὴ κρύπτεται ὅλη ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς. — Πρβ. καὶ Πλάτ. Νόμ. 2, σ. 256 περὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν προτύπων σχημάτων, ἅπερ κατ' αὐτὸν πρὸ μυρίων ἡδὴ ἐτῶν (« οὐχ ὡς ἑπὶ εἰπεῖν μυριστὸν, ἀλλ' ὅτως ») ἔμειναν ἀπαράλλακτα τὰ αὐτά.

5. Δι' ἀκριβέστερας παρατηρήσεως ὅμως τῶν τεχνουργημάτων, καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν ἱερογλυφικῶν ἀνακαλύψεων, θὰ δυνθῇ ἡ ἐπιστήμη νὰ διακρίνῃ καὶ εἰς τὴν Αἴγ. τέχνην τὰς ἐποχὰς· σαφέστερα (L'Hôte. I. I. p. 67). Τὰ γλυπτά ἔργα τῆς ἐποχῆς τῶν Πτολεμαίων καὶ τῶν Ῥωμαίων γνωρίζονται εὐκόλως διὰ τῆς ἀμελεστεράς ἐργασίας των. — Τὴν εἰκονικὴν ὁμοιότητα ἀπέδιδον οἱ Αἰγύπτιοι καλῶς· Ἡρόδοτ. 2, 143.

6. Π. τῆς ἐνδυμασίας· Ἡρόδοτ. 2, 81: « Ἐνδεδύμασι κινῶνας λιγέους περὶ τὰ σκέλεα θυσαγωγούς, οὓς καλεῖουσι καλασίρις· ἐπὶ ταῦτοισι δὲ εἰρήνεα εἰμά· τα λευκὰ ἐπινυθιζομένην φορέουσι. » Αἱ θυσαίναι αὗται καλασίριες καλοῦνται καὶ σινδόνες. Διόδ. I, 72: « περιζωσμένοι σινδόνας ὑποκάτω φορέμασθων ὁμοίως ἄνδρες καὶ γυναῖκες. » Τὰ λεπτὰ ταῦτα ἐνδύματα σχηματίζονται πτύχας εὐθυγράμμους. Αἱ γραμμαὶ τῆς ἐσθῆτος σημαίνονται διὰ γλυφῶν, συχνότερα δὲ διὰ χρωμάτων. Ἐπὶ τοῦ στήθους ἐφόρου στριγγύλα· προστερνίδια (ὅθεν τὸ Γοργονεῖον). Τὸ καθ' ἑαυτὸ λεῖον καὶ στενὸν κάλυμμα τῆς κεφαλῆς (ἡ καλουμένη καλάντικα) ἐπικασιεῖται παρὰ τοῖς ἱερεῦσι καὶ θασμείοις ποικιλοτρόπως. Ἐν τῇ εἰδὸς τοιοῦτου καλύμματος εἶναι τὸ καλούμενον πσυχέντι. Τριᾶκοντα διάφορα κοσμήματα τῆς κεφαλῆς· παρὰ Denon, pl. 115.

7. Συχνότατα ἀπαντῶνται ἐπὶ τῶν Αἴγ. τεχνουργημάτων κερτοὶ (ὡς ἐπὶ τὸ πλέον μετὰ λεόντων κύρες καὶ ἐνυχας), λέοντες, ἄγριοι κύνες ἢ θῆες, κυνοκέφαλοι καὶ ἄλλοι πύθνη, ἱεῖδες κ. ἑ. ἰδ. τὰς εἰκόνας τῶν τετραπόδων καὶ ὀρνίθων τῆς Αἰγύπτου παρὰ Rosellini, Mon. dell'Eg. Ant. I. Περὶ τῆς λατρείας τῶν θηρίων· Ἡρόδοτ. 2, 65-76. — Ἀνδρόσφιγγες εἶναι λέοντες μετὰ κεφαλὰς ἀνθρώπων. Ἄλλοι συνδυασμοὶ ζώων· λέων καὶ ἱέραξ· λέων καὶ οὐραῖος μετὰ πτερυγας· γυφὶ καὶ δράκων κ. τ. τ. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς τοιαύτας τερατώδεις συνθέσεις ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διατρέφουσιν τὴν κεφαλὴν, θυσιάζουσιν οἱ Αἰγύπτιοι εὐκολώτατα ταύτην.

§. 39. Ἦττον ἐπιτήδειοι, ἢ περὶ τὰ περιφανῆ ζῶα (statues à ronde bosse), ἦσαν οἱ Αἰγύπτιοι περὶ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τοῦ νὰ μεταφέρωσι τὴν ὀπτικήν εἰκόνα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐπὶ ἐμβαδὸν ὀμαλόν, ἥτοι ἄλλως εἰπεῖν, εἰς τὴν κατασκευὴν

- 2 τῶν προστύπων ἔργων ἢ ἀναγλύφων (rilievo). Πᾶσα ἀνήλιξ τέχνη προσπαθεῖ νὰ δεικνύῃ ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ὅσον δύναται σαφέστερα καὶ εὐκρινέστερα· ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο πλανᾶται πολλάκις καὶ διαστρέφει αὐτὴ τὰ πλάσματα τῆς. Οὕτω βλέπομεν ἐνίοτε τὸ μὲν στήθος ἀντίον (en face), τοὺς δὲ μηροὺς καὶ πόδας ἐν καταγραφῇ (ἐκ πλαγίου, en profil)· ὥσαύτως καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ μολαταῦτα τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ἀντίους κ. τ.
- 3 τ. Ἡ ἀρχαῖκὴ αὕτη ἐργασία ἐπικρατεῖ τὸ πλεόν εἰς ἀντικείμενα ἐκ τοῦ κύκλου τῆς θρησκείας· εἰς δὲ τὰ πολλὰ ἀνάγλυφα τὰ ἀπεικονίζοντα οἰκικὰς πράξεις ἢ πολεμικὰ συμβάντα, παρατηρεῖται μείζων ἐλευθερία, καὶ ἐμφαίνεται προσπαθεῖα τις ἀληθινῆς μιμήσεως τῆς φύσεως. Πλὴν τὰ ἀνάγλυφα τῶν Αἰγυπτίων εἰσὶν οὐδέποτε τύποι ἐξογκωμένοι (hauts-reliefs), καὶ σπανίως μόνον πρόστυπα ἔργα (bas-reliefs), ἀλλὰ συνήθως μόνον *κοιλιανάγλυφα* (bas-reliefs en creux), ἐφ' ὧν οἱ τύποι εἶναι ἀναγεγλυμμένοι εἰς τι ἐκκοίλωμα τῆς πλακός. Ἐνίοτε εἶναι καὶ μόνα τὰ περιγράμματα ἐγκεχαρᾶγμένα.

2. Ὀμοίως καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τέχνην, π. χ. ἐπὶ τῶν Σελινουτίων μετοπῶν. Ἰδ. κατωτ. Ἕλληνες, ἐποχὴ δευτέρα.

4. Παράδειγμα Ἑλληνικοῦ κοιλιαναγλύφου παρέχεται ἡ στήλη τοῦ Ἀριστίωνος, ἔργον τοῦ Ἀριστοκλέους, ἐν τῇ Ἀθήνῃσι Μουσείῳ.

- 1 §. 40. Οἱ Αἰγύπτιοι κατεσκεύαζον καὶ ἐκ γῆς ὀπτῆς πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα, ὅχι μόνον ἀγγεῖα, οἷον τοὺς καλουμένους Κανώβους (*κεραμευτικὴ*), ἀλλ' ἰδίως ἀναριθμητὰ μικρὰ θεῶν εἰδῶλα
- 2 μὲ κυανοῦν ἢ πράσινον γάνωμα (*πηλοπλαστικὴ*). Καὶ οἱ καλούμενοι σκαραβαῖοι εὐρίσκονται συχνότερα ἐκ γῆς ὀπτῆς, ἢ ἐκ λίθων φυσικῶν, εἴτε κοινῶν, εἴτε πολυτίμων (ἀμεθύστου, ἰάσπιδος, ἀχάτου κ. ἑ.), μολονότι ἡ σφραγιδογλυφία ἐγκαίρως ἤμασεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ Αἰθιοπίαν. Οἱ σκαραβαῖοι οὗτοι ἐν μέρει ἀναμφιβόλως ἐχρησίμευον ὡς σφραγίδες καὶ ὡς κοσμήματα· ἀλλὰ διὰ τὸ ἄπειρον πλῆθος αὐτῶν, καὶ διότι πολλοὶ ἔχουσι βασιλέων ὀνόματα ἐγκεχαρᾶγμένα, συμπεραίνουσί τινες, ὅτι ἐγκλοφόρου καὶ ὡς κέρματα.

Τεχνουργήματα ἐκ μετάλλων ἦσαν σπανιώτερα· ἡ χαλκοπλα- 3
σική εἶναι κυρίως εὕρημα τῶν Ἑλλήνων. Μόνον χρυσοὺν ἀγάλμα
δαίμονός τινος, ἀνάθημα τοῦ Ἀμάσιδος, ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος.
Τὰ μικρὰ εἰδωλα ἐκ χαλκοῦ φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς μεταγε-
νεστέρας ἐποχάς. Ἡ τέχνη τοῦ ἐν μετάλλοις ζωγραφεῖν ἤκμα-
ζεν ὕστερον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου κατεσκευάζοντο καὶ πολλὰ
καὶ ποικίλα ὑέλινα ἔργα.

Ἡ ξυλογλυφία (ξοανοποιία) καὶ ἡ τορευτική (ἐλεφαντουρ- 4
γία) ἐπετηδεύοντο ὡσαύτως εἰς τὴν Αἴγυπτον. Πολλὰ ξόανα με-
γάλα τε καὶ μικρὰ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξωγραφημένα καὶ ἐνίο-
τε ἐπίχρυσα, κατεσκευάζοντο ἐκ τοῦ ξύλου τῆς συκομορέας· οὐχ
ἦττον δὲ καὶ ἀνάγλυφα, ἰδίως ἐπὶ τῶν ξυλίνων λαρνάκων τῶν
νεκρῶν.

1. Ἀγγεῖα Αἴγ., Désér. II, pl. 87 κ. ε. V, pl. 75. Κάνωθοι καλεῦνται τὰ
ἀγγεῖα τὰ ἔχοντα ὡς ἐπίθεμα τὴν κεφαλὴν τοῦ θεοῦ Κανώθου (τοῦ ἀγαθοδαίμο-
νος Κνωφ), ἐξ ἀλαβάστου ἢ κεράμου. Ἐνίοτε ἔχουσι καὶ τέσσαρας κεφαλάς.
Πρβ. Champ. Fig. Arch. p. 33.

Τοιαῦτα πῆλινα καὶ γεγανωμένα ἀγάλματα Αἰγυπτιακὰ εὐρέθησαν καὶ εἰς τὸ
Ὀλκιον (Volci) τῆς Τυρρηνίας. Ἰδ. Micali, Monum. degli antichi pop. Ita-
liani, tav. 46, n. 1-3. Πρβ. Müller, Allg. Lit. Ztg 1835, N. 101.

2. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐποιεῦντο χρῆσιν πολλὴν σφραγίδων, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἱερεῖα
ἐπεσφραγίζοντο ὑπὸ τῶν σφραγίδων. Π. σφραγίδων τῶν Λιβυῶν Ἡ ρόδοτ. 7, 69

Οἱ σκαραβαῖοι εὐρίσκονται εἰς τὰς θήκας τῶν νεκρῶν, ὡς περιδέραια, ἐν
δακτυλίοις (Champ. Fig p 131), οἱ δὲ πλείονες χωριστοὶ μεταξὺ τῶν περι-
τετυλιγμένων ταινιῶν. Μεταξὺ 1700 εἰς τὸ ἐν Ταυρίνῳ Μουσείῳ εἶναι 172 μὲν
ὀνόματα τῶν Τουρῶν, βασιλέων τῆς 18 δυναστείας 1500-1600 π. Χρ. Κατα-
βαίνουσι δὲ τὰ βασιλέων ὀνόματα μέχρι Ἀντωνίνου Κομμόδου (Champ. Fig.
p. 132). Ἡ εἰκασία, ὅτι οἱ σκαραβαῖοι ἐχρησίμευον ὡς κέρματα, ἐπιστηρίζεται
εἰς Πλάτ. Ἐρυξ. σ. 400: « Ἐν δὲ τῇ Αἰθιοπία λίθοις ἐγγεγλυμμένοις χρῶν-
» ται « (δηλ. ἀντὶ ἀργυρίου), » αἱ οὐδὲν ἂν ἔχει χρῆσασθαι Λακωνικὸς ἀνὴρ. »
Τοῦτο γίνεται τόσῳ πιθανότερον, καθότι οἱ Αἰγύπτιοι πρὸ τῶν Πτολεμαίων δὲν
ἔκοψαν νόμισμα. Ἰδ. Böckh, Metrol. Unters. S. 138.

Καὶ οἱ καλούμενοι κύλινδροι (Ἰδ. κατωτ. τὰ περὶ Βαβυλωνίων S. 47, 2.) εὐρί-
σκονται εἰς Αἴγυπτον. Champ. Fig. p. 116.

Τοιαῦτα κοσμήματα εἶναι καὶ τὰ « ἀρτήματα λίθινα χρυτὰ καὶ χρύσεια » ὡς
ἐνώτια τῶν κροκοδείλων παρ' Ἡρόδοτ. 2, 69.

3. Ἡρόδοτ. 2, 172. Ὁ δὲ Ἄμασις (570-526 π. Χρ.) ἔζησε μετὰ τὴν εὐρεσιν τῆς χαλκοπλαστικῆς ἐν Σάμῳ. Πρβ. ὁμοίως κατ. §. 48, σημ. 2, 49, 4, 78. σημ. 1. — Αἰγ. ἀγγεῖον ἀργυρεὺν, εὐρεθὲν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, M. I. d. I. A. I. Tav. LVI. Πρβ. Ann. d. Inst. Arch. V, p. 179 κ. ἑ.

II. ζωγραφίας ἐπὶ μετάλλῳ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις Plin. 33, 46. Τοιαύτης φύσεως εἶναι ἡ tab. Bembina, νῦν εἰς Ταυρῖνον. Caylus, Rec. d'Ant. T. VII. Pignori, mensa Isiaca, R. 1605. Lessing, Verm. Schr. X, S. 327 κ. ἑ.

II. ὕαλουργίας Boudet, sur l'art de la verrerie né en Egypte, Mém. T. II, p. 17. Ἀθῆν. 9, σ. 784. Πρβ. Στράβ. 16, σ. 368 Τγν.

4. Εὐλινὸι κολοσσοί, Ἡρόδοτ. 2, 130. 143. Εἰκόνες: Εὐλιναι, ὁ αὐτ. 2, 182. Πρβ. Πάυσ. 2, 19, 3 (ἀνωτ. §. 25, σημ. 4.).

Ἐλεφάντινα ἀναθήματα, Διόδ. 1, 46.

- 1 §. 41. Ἡ γραφικὴ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ἀνδριάντων τε καὶ ἀναγλύφων, καὶ ἐγεννήθη ἴσως ἐκ τῆς συνηθείας τῶν Αἰθιοπῶν τοῦ νὰ χρωματίσωσι τὰ σώματα τῶν.
- 2 Διατηρεῖ δὲ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα καὶ ἐκεῖ ὅπου, ἀπαλλοττωμένη τοῦ γλυπτοῦ ἔργου, γίνεται κυρίως ζωγραφία ἐπὶ ὀμβρῶν ἐμβαδοῦ εἴτε εἰς τοὺς τοίχους τῶν ὑπογαίων, εἴτε ἐπὶ τῶν λαράκων καὶ θηκῶν, εἴτε εἰς τὰ βύσσιννα περιτυλίγματα
- 3 τῶν νεκρῶν, εἴτε ἐπὶ τῶν ἐπιγεγραμμένων πατύρων. Τὰ χρώματα, μεμιγμένα μὲ κόλλαν ἢ κηρὸν, ἐπιφέρονται ἐπὶ τὸν λίθον, ἐπὶ τὸ κονίαμα (stucco), ἢ ἐπὶ λεπτὴν γυψίνην ὑπελοιφήν, καθάρᾳ καὶ ἀπαράλλακτα, χωρὶς ἀρμολγᾶς (nuances) τῶν χρωμάτων,
- 4 καὶ χωρὶς ἀπόχρωσιν φωτὸς καὶ σκιᾶς. Ἐνίοτε ὁμοίως φαίνεται ὅτι ἐποιοῦντο καὶ τινὰ λόγον τῶν τοπικῶν τόνων τῆς φύσεως, καὶ ὅτι τὰ χρώματα ἐν μέρει εἶχον σημασίαν συμβολικὴν.
- 5 Πανταχοῦ δὲ, καὶ εἰς τὰ ἀπλᾶ περιγράμματα, δεικνύεται ὁ ἰδιότροπος ῥυθμὸς τῆς Αἰγυπτιακῆς γραφίδος.

1. Ἡρόδοτ. 7, 69: «Τοῦ δὲ σώματος (οἱ Αἰθίοπες) τὸ μὲν ἡμῖς ἐκλείμεν φοντοῖντες ἐς μάχην γύψῳ, τὸ δ' ἕτερον ἡμῖς μίλτῳ.» Plin. 33, 36: (Minnium) et hodie expeti constat Aethiopum populis totosque eo tingi proceres huncque ibi Deorum simulacris colorem esse.

2. Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἕξ χρώματα. Champ. Fig. Arch. p. 73.

Εἰς τὰ ὑπογαῖα καὶ τὰς σύριγγας εἶναι τοιχογραφήματα, παριστάοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν πρᾶξεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου: γεωργίαν, ναυτιλίαν, ἐμπο-

ριον, δειπνα, χοροὺς, κινήσια καὶ τὰ τοιαῦτα. Descr. I, pl. 68-71, II, pl. 90-91, IV, pl. 66, V, pl. 17, 18. — Τοιχογραφήματα τοῦ ὑπογαίου τάφου τοῦ Βινώβριδος, L'Hôte I. I. p. 4-8.

Αἱ ἐξόλιγαι σοφοὶ τῶν νεκρῶν εἶναι ἐξωθεν ἐξωγραφημένοι γραφαῖς θρησκευτικῶν ἀντικειμένων (Minutoli, Taf. 36, 37). μέσα δὲ εἶναι ὑποκάτω τοῦ νεκροῦ ἐνίοτε εἰδὼν γραπτὴ φυσικοῦ μεγέθους, ὁμοιάζουσα τὰς Βυζαντινὰς γραφάς (Calliaud II, pl. 66 κ. ἐ.).

Πάπυροι ἐξωγραφημένοι, Dénon pl. 136 sqq. Descr. V. pl. 44 sqq. Cadei, Copie figurée d'un rouleau de papyrus eelt. 1805.

4. Natürliche Localtöne (tonus, τόνος παρὰ Plin. 35, 11).

Συμβολικὰ χρώματα, π. χ. οἱ ἄνδρες ἐρυθροί, αἱ γυναῖκες λευκοί-τρინαι, τὰ τετράποδα ὡς ἐπὶ τὸ πλέον ἐρυθρὰ, τὰ πτηνὰ πράσινα ἢ κυανὰ κ. τ. τ. Böttiger, Archäol. der Malerei S. 25-100.

§. 42. Τὸ κύριον ἐλαττήριον τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης δὲν εἶναι, καθὼς ἐν γένει τῆς Ἑλληνικῆς, ὁ σύμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ ἔρος τοῦ καλοῦ (ἢ φιλοκαλία)· ἥτοι αὐτὴ δὲν μιμεῖται καὶ ἀπεικάζει τὸ καλὸν καὶ ὡραῖον δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι εἶναι ὡραῖον, ἀλλὰ ὀδηγεῖται πάντοτε ἀπὸ ἐξωτερικοὺς σκοποὺς. Θέλει νὰ παριστάνῃ πράγματα, συμβάντα, πράξεις, κατορθώματα· ἔχει ἄρα χαρακτῆρα μνημονευτικόν (un caractère monumental), ἥγουν ἀπεργάζεται μᾶλλον ἀπομνημονεύματα καὶ μνημόσυνα, ἢ δημιουργήματα τῆς πλαστικῆς φαντασίας. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἐξαρχῆς στενὴ συγγένεια τῆς γραφῆς καὶ τῆς εἰκαστικῆς τέχνης, τῶν πρώτων ἱερογλυφικῶν (τῶν ἰδεογραφικῶν) γραμμάτων καὶ τῶν ἐπειργασμένων τύπων. Εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν τέχνην λείπει τὸ ζωογόνον καὶ δημιουργὸν σοιχεῖον ποιητικῆς μυθολογίας καὶ ἡρωολογίας. Αὐτὴ παριστάνει μὲν τοὺς θεοὺς καὶ τὰς ἀγομένους αὐτοῖς τελετάς καὶ θυσίας, ἀλλ' οὐχὶ τὸν βίον καὶ τὰ πάθη τῶν θεῶν· ἀπεικονίζει μὲν τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰς ἐκστρατείας καὶ νίκας αὐτῶν, ἀλλ' οὐχὶ τοὺς θαυμαστοὺς ἀγῶνας, τοὺς ἔρωτας, γάμους καὶ ἄλλα πάθη τῶν Ἑλληνικῶν ἡρώων, οὔτε τοὺς ἱλαροὺς θιάσους καὶ τὰς χορείας τῶν ὁπαδῶν τοῦ Διονύσου, οὔτε τὸν δύσμορον βίον καὶ τὰς τρομερὰς κολάσεις τῶν ἐν Αἴδου σκιῶν.

3. Hirt, Ueber die Bildung d. Aeg. Gottheiten. 1821. Champollion, Panthéon Egyptien. Kreuzer, Symbolik (αἱ εἰκόνες). — Σπουδαιωτάτη πηγὴ τῆς Αἴγ. συμβολικῆς εἶναι καὶ τὰ τῶν νομῶν νομίσματα, ἀπὸ Τραϊανῶ μὲχρι Μ. Αὐρηλίου, ὅτε ἦν ἐπὶ Καῖσαρ. Zoëga, Numi Aeg. imp. R. 1786. Tochon d'Anney, Rech. sur les méd. des nomes de l'Ég. P. 1822. 4.

A. Μεταξὺ τῶν ἀρσένων θεῶν διαγινώσκονται·

I. Φθᾶς, Ptah (Ἡφαίστος), εἰς στενὸν χιτῶνα, μὲ πόδας συμβεβηκότας, προσερπρευσμένος πρὸς τὸ ἐκ τεσσάρων θωμίδων συνιστάμενον κατασκευάσμα, τὸ ὁποῖον ἐπικαλεῖται » τὰ τέτταρα θεμέλια » (ἴδ. Reuvens, Lettres à M. Letronne, I, p. 28 sqq.). Ἐνίοτε καὶ νανώδης καὶ ἰθυφαλλικός. Ὁ κυνοκέφαλος (πίθηκος) τὸ σύμβολόν του. II. Ἄμμων, Amn, μὲ κεφαλὴν κριοῦ (Ἡρόδοτ. 2, 42) ἢ ἀνδρὸς, ἐφ' ἧς δύο ἑτερόχροα πτερὰ, μὲ πώγωνα τεχνητὸν καὶ σκῆπτρον. Τροποποιήσεις· I, ἰθυφαλλικός, μὲ πόδ. συμβεβ., κορυτῶν μάστιγα, ἰσως ὁ ἐν Χέμμει Πάν Μένδης (Ἡρόδοτ. 2, 46). 2, ὡς Ἄμμων Κνωῦφίς, Nef, Nuf, μὲ κέρατα κριοῦ. Ἄλλοτε ἐν σχήματι ὄφως, ὁ Ἀγαθοδαίμων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐν σχήματι στάμνου ἀνθρωποκεφάλου (ἀνωτ. §. 40, σημ. 1) ὡς Κάνωθις. 3, ἡνωμένος μετὰ τοῦ Ἡλίου, ὡς Amonra. III. Ὁ Ἥλιος, Re, Phre, μὲ κεφαλὴν ἱερακος (ἱερακόμορφος), μὲ τὴν δίσκον τοῦ ἡλίου, ἐφ' οὗ οὐραῖος. IV. Θούτ (Ἑρμῆς), ὁ γραμματεὺς τῶν θεῶν, μὲ κεφαλὴν ἰδιδος, ἐνίοτε καὶ ἱερακος. Ἐμβλημα τοῦ ὁ πτερωτὸς δίσκος. V. Σώχος, Souk, μὲ κεφαλὴν κροκοδείλου (Zoëga 10 Tochon d'Ann. p. 130). VI. Ὁ Μῆνις, Pooh, Pioh, μὲ πόδ. συμβεβ., ἕνα πλόκαμον καὶ μνίσκον. VII. Ὁ Σίρις, Ousri (Διόνυσος), ἀνθρωπόμορφος, μὲ βακτηρίαν καὶ μάστιγα (ἴδ. Macrob. Sat. 1, 23 med.) καὶ μὲ πῖνον ὑψηλὸν (L'Hôte l. l. p. 9). Σύμβολόν του ὁ ὀφθαλμός. VIII. Ἀρποκράτης, Ὠρός, Arori, πολλάκις ὡς παιδίον, μ' ἕνα πλόκαμον, ἔλκων τοῦ. μασσούς τῆς Ἰαίδος, καθήμενος ἐπὶ λωτοῦ. Ἐνίοτε ἱερακοκέφαλος. IX. Ἄνουβις, Anbo, μὲ κεφαλὴν ἀγρίου κυνὸς (θεῶς). X. Βάβυς (Τυφώς), μὲ σῶμα ἵπποποτάμου, κεφαλὴν κροκοδείλου καὶ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα.

B. Μεταξὺ δὲ τῶν θειαινῶν·

I. Νηθ (Ἀθηνᾶ) μὲ κεφαλὴν ἀνθρώπου, γυπτὸς ἢ λέοντος (Tafnet). Σύμβολόν τὴ γύψ. II. Ἀθώρ (Ἀφροδίτη), ἐν Τενύρα καὶ Φυλαῖς, μὲ κεφαλὴν βοῦς, ἄλλοτε ἀνθρωπόμορφος, καὶ μὲ γύπα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. III. Ἴσις, ἀνθρωπόμορφος, μὲ κέρατα βοῦς (ἔθεν Ἰδ., Ἡρόδοτ. 2, 41) καὶ μὲ δίσκον ἀνάμεσα τῶν κεράτων.

Οἱ τέσσαρες δαίμονες τοῦ Ἀμένθους (Amenti, Αἴδου), μὲ κεφαλὰς ἀνθρώπου, θεῶς, πίθηκος καὶ ἱερακος, συντέθενται πολλάκις εἰς ἓν (ἔθεν οἱ τετρακέφαλοι Ἑρμαῖ).

Παραστάσεις ἐκ τοῦ κύκλου τῆς θρησκείας εἶναι· θυαίαι· προσκυνήσεις θεῶν καὶ ἱερῶν θηρίων συμβολικῇ θήρᾳ νησσῶν (L'Hôte l. l. p. 4. 48)· καθιερώσεις· θαυλέων δι' ἐπιθέσεως ἱερῶν πύλων ἢ κυνεῶν (Ἡρόδοτ. 2, 162)· ἱεραὶ πομπαί, ἐν αἷ· περιφορεῖται καὶ ὁ θεὸς ἐν ναυδίῳ χρυσῷ (Ἡρόδοτ. 2, 63. Macrob. Sat. 1, 23), ἰδίως ἡ μεγάλη πομπὴ ἢ κωμασία μὲ τὴν Ἀμμονιάδα

ναῦν (Désér. III, pl. 32. 33. Minutoli Taf. 20). Οἱ θύοντες καὶ προσκυνῶντες εἰς ταύτας τὰς παραστάσεις εἶναι πάντοτε ἱστορικά πρόσωπα, βασιλεῖς, βασίλισσαι, ἱερεῖς κ. ἔ.

4. Εἰκονογραφία τῶν βασιλέων παρὰ Rosell. Monum. d. Egitto, Atl. I. Ἀλλὰ οἱ Πτολεμαῖοι τοῦλάχιστον δὲν ὁμοιάζουσι μεγάλως μὲ τὰς ἐπὶ Ἑλλήν. νομισμάτων εἰκόνας τῶν, εἰ δὲ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες καθ' ἑλ. ('Ο 'Ηρόδοτος ἡμῶς ἀναγνωρίζει (2, 143) εἰκονικὴν ὁμοιότητα εἰς τοὺς 345 ἑυλόγους κολοσσοὺς τῶν ἱερῶν τοῦ Διὸς, γενομένων δὲ παιδὸς ἐκ πατρὸς, οὐσπερ αὐτὸς εἶδεν ἐν Θήβαις).

Κολοσσικοὶ ἀνδριάντες τῶν βασιλέων εἶναι εἰσέτι πολυάριθμοι, καὶ συχνότεροι τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν. Πολλοὶ τῶν βασιλέων τῆς 18 καὶ 19 δυναστείας εἶναι εἰς τὸ ἐν Ταυρίνῳ Μουσείῳ. Champ. Lettres à Mr. de Blacas. Gazzera, Descr. dei mon. Egizj del R. Museo Egizio. Tor. 1824 μὲ 12 λιθογρ. πίνακας. Ἀνδριάντες τῆς Τουέας, μητρὸς τοῦ μεγάλου Ῥάμσου (Σωσώτριδος), καὶ τοῦ Ἀμάσιδος (Aah-mas) εἰς τὴν Ῥώμην. Mon. Ined. d. Inst. II, tav. XL. Lepsius, Ann. d. Inst. IX, fosc. 2, p. 167-176.

Τὰς πράξεις τῶν βασιλέων εὐρίσκομεν ἔτι ἐπὶ τῶν μνημείων, καθὼς οἱ ἱερεῖς τὰς διερμηνεύον εἰς τὸν Καίσαρα Γερμανικόν. Tacit. Ann. 2, 60: Manebant structis molibus literae Aegyptiae, priorem opulentiam complexae: jussusque e senioribus sacerdotum patrium sermonem interpretari referebat: habitasse quondam DCC milia aetate militari, atque eo cum exercitu regem Rhamsem Libya, Aethiopia, Medisque et Persis et Bactriano ac Scythia potitum c-It. Legebantur et indicta gentibus tributa, pondus argenti et auri, numerus armorum equorumque, et dona templis, ebur atque odores, quasque copias frumen i et omnium utensilium quaeque natio penderet. Βλέπομεν μάχας (Dénon pl. 133. Désér. II, pl. 32), πόλιν πολιορκουμένην (αὐτόθι pl. 31) μονομαχίας τῶν στρατηγῶν (Désér. III, pl. 38), ναυμαχίας (Désér. II pl. 10, οὐχὶ δὲ κατὰ θάλατταν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Νείλου, ἴδ. W. More, Ann. d. Inst. Arch. VIII, p. 344 sqq.), θριάμβους τῶν νικητῶν (Désér. II, pl. 11), ἐπισώρευσιν τῶν ἀποκεκομμένων χειρῶν προ τοῦ ἄρματος τοῦ βασιλέως (αὐτ. pl. 12), πρεσβείας τῶν ὑποτεταγμένων ἐθνῶν (Minut. Nachtr. Taf. 3) καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. — Περιγραφή τῶν τύπων τῶν ἀπεικάζοντων τὰς ἐκατοστίας Μενεφθά τοῦ Α' παρὰ L'Hôte I. I. p. 209-224. Αἱ μάχαι τοῦ μεγάλου Ῥάμσου, Champ. Lettres p. 263sqg.

5. Παραστάσεις ἀφορῶσαι τὴν μετὰ τὸν θάνατον τύχην εἶναι ἡ ταρίχυνσι: τοῦ νεκροῦ ὑπὸ τοῦ Ἀνούβιδος. Ἡ μετακομιδὴ τοῦ νεκροῦ ἐπὶ πλοίου κατὰ τὸν Νεῖλον εἰς τὴν πέρα νεκρόπολιν. Ἡ κρίσις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ ψυχοστασία. Τοιαῦτα εὐρίσκονται ἐπὶ στηλῶν, ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν τάφων, καὶ ἐπὶ παπύρων. Désér. II, pl. 35. 60. 64. 67. Οἱ θεοὶ ὑποδέχονται τὸν ἀποθεωθέντα βασιλεῖα, Belzoni pl. 5. 18 sqq. Οἱ θεοὶ ἐγγράφουσι τὸ τοῦ μεγάλου Ῥάμσου ὄνομα ἐπὶ φύλλων, Calliaud II, pl. 72. Minutoli Taf. 22, 2.

Η. ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΣΥΡΙΑΚΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

- 1 §. 43. Συριακὰς ἢ Σημιτικὰς φυλὰς ὀνομάζομεν ἐνταῦθα τοὺς κατοίκους τῆς Ἀσίας τοὺς ἀνάμεσα τοῦ Ἄλλου καὶ τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας μέχρι τῆς Εὐθραΐας θαλάσσης, οἵτινες εἶχον, καθὼς οἱ Αἰγύπτιοι, κοινόν τινα ἐθνικὸν χαρακτῆρα ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, τὸ πολίτευμα καὶ τὰ ἔθιμά των, καὶ οἵτινες ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἦσαν εἰς κοινωνίαν καὶ ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν ἀνατολικῶν τόπων τῆς Εὐρώπης.
- 2 Ἐκ τούτων δὲ τῶν ἐθνῶν διέπρεψαν κυρίως δύο εἰς τὰς τέχνας, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Φοίνικες.

1. Περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς τῶν Σύρων φυλῆς Στράβ. 16, σ. 332. Τυχ. Αἱ ἐστρατεῖαι τοῦ Σεσώστριδος (ἀνωτ. §. 28, 3. 29, 6.) ἀφῆκαν ἀναμφισβότως ἔγνη εἰς τὰ μέρη ταῦτα. Οἱ Κολχοὶ ἐνεμίζοντο ἀποικιοὶ τῶν Αἰγυπτίων. Ἡρόδοτ. 2, 104. Ὁμοίως τῆς λατρείας τοῦ ἐν Θύβαις ταῖς Αἰγ. καὶ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι Διὸς, ὁ αὐτ. 1, 182.

Παρά μὲν τῶν Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες τὴν διαίρεσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ (Ἡρόδοτ. 2, 109), παρὰ δὲ τῶν Φοινίκων τὴν ἀστρονομίαν καὶ ἀριθμητικὴν (Στράβ. 16, σ. 367) καὶ τὰ γράμματα. Πρβ. ἀνωτ. §. 25, σημ. 2.

1. ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ.

α. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 44. Οἱ Βαβυλώνιοι, κατοικοῦντες τὴν πεδιάδα τοῦ Εὐφράτου, ἐκπαλαὶ ἤδη ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τῆς τοῦ ποταμοῦ φύσεως, νὰ ἐπιχειρήσωσι μεγάλας οἰκοδομὰς μὴ ἔχοντες ξύλα (ἐκτὸς φοινίκων) μήτε λίθους (οὗσπερ ἐπορίζοντο τηλόθεν ἐκ τῆς Ἀρμενίας), διέπρεψαν εἰς τὴν *πληθουργίαν* κατεσκευάζον οὖν ἐκ τοῦ λεπτοῦ πηλοῦ (ἀργίλλου) τῆς χώρας των ἀρίστως πλίνθους, τὰς μὲν ὥμας, τὰς δὲ ὀπτάς, καὶ ἀντὶ πηλοῦ (λάσσης) ἢ ἀσβέστου (τυτανοκονίας) μετεχειρίζοντο τὴν παρὰ τὸν Εὐφράτην γιγνομένην ἀσφαλτον καὶ γύψον, διαστρωννύντες καὶ καλὰ μους μεταξὺ τῶν δόμων τοῦ τοίχου. (καθὼς οἱ σημερινοὶ κτίσται τὰ
- 3 καλούμενα ξυλοδέματα). Ἀλλὰ ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης φύσεως τῆς

οικοδομητικῆς ὕλης δὲν διεσώθησαν τὰ οἰκοδομήματά των μέχρι τῆς σήμερον, καὶ τὰ ἐτι σωζόμενα ἐρείπια τῆς Βαβυλῶνος εἶναι μόνον γήλοφοι καὶ σωροὶ ἄμορφοι, εἰς τοὺς ὁποίους τὰ ἐξαρχῆς σχήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς δὲν διαγιγνώσκονται πλέον.

1. Π. χ. χώματα (dignes, Λατ. aggeres) παρὰ τὸν ποταμὸν, γεφύρας, διόρυγας, λίμνας χειροποιήτους κ. τ. τ. Πρβ. Στράβ. 16, σ. 334 π. τῶν νομιζομένων Σεμιράμιδος ἔργων.

2. Μόνη ἡ κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν μεγάλη γέφυρα τοῦ Εὐφράτου (τὴν ὑποίαν ἡ Νίτωκρις, ὀλίγον πρὸ τοῦ Κύρου, π. 570 πρ. Χρ. ὠκοδόμησεν) εἶχε κίονας ἢ στήλους ἐκ λίθων σιδηροῦς τόρμοις καὶ μολύβδῳ συνδεδεμένων, ἐφ' ὧν ἐπέκειντο δοκοὶ κεδρίναι καὶ κυπαρίττιναι καὶ φοινίκων στελέχη. Ἰδ. Ἡρόδ. 1, 186. Διόδ. 2, 8. Curt. Ruf. 5, 4. — Περὶ τῆς καμαρωτῆς διόδου (tunnel) ὑποκάτω τοῦ ποταμοῦ, Διόδ. 2, 9.

Π. τῆς πλινθουργίας Γένεσ. 2, 3: «Καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον» καὶ ἀσφάλτος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. Ἡρόδοτ. 1, 179 (π. τῶν τειχῶν τῆς Βαβυλῶνος): «ἐκύσαντες πλίνθους ἰκανάς, ὥπτησαν αὐτάς ἐν καμίνοις· μετὰ δὲ τέλειτι χρεώμενοι ἀσφάλτω θερμῇ, καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσούς· καλὰ μὲν διαστράζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖλεα κ.λ.». Πρβ. Διόδ. 2, 7. Ἀριστοφ. Ὀρν. 552 μ. σολ.

Π. τῆς σπανιότητος ξύλων καὶ τοῦ ἐγχορίου τρόπου τοῦ εἰκεδομένου Ἰδ. καὶ Στράβ. 16, σ. 326. — Π. τῶν τῆς ἀσφάλτου ἢ τοῦ νάφθα πηγῶν ὁ αὐτ. σ. 343.

3. Ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον πολλοὶ τοιοῦτοι ἄμορφοι σωροὶ, ὡς λεῖψανα οἰκοδομημάτων ἐκ πλίνθου ὡμῆς (Ἰδ. ἀνωτ. §. 37. β.).

Π. τῶν ἐρείπειων τῆς Βαβυλῶνος Ἰδ. Niebuhr, Reise nach Arabien, Bd. 2, S. 290. M. Rich, Memoir on the Ruins of Bab. καὶ τοῦ αὐτοῦ Observ. on the Ruins of Bab. L. 1816.

§. 45. Τὰ οἰκοδομήματα τῶν Βαβυλωνίων ἀνηγέρθησαν κα- 1
τὰ δύο διαφόρους ἐποχάς. Τὰ πρῶτα εἶναι τὰ τῶν ἀρχαίων ἐγ- 2
χωρίων βασιλέων, τὰ ὅποια θαυμάζει καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη,
κυρίως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς (δυτικῆς) ὄχθης τοῦ ποταμοῦ, ὅπου ἦσαν
τὰ παλαιὰ Βασίλεια καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Βήλου (ὁ πύργος), ὧν
ἀμφοτέρων περίεσιν ἐτι γήλοφοι τινες ὡς ἐρείπια. Κατὰ δὲ τὴν 3
δευτέραν ἐποχὴν, ἀπὸ τοῦ 627 π. Χρ., ἐπρόσθεσαν οἱ Χαλ-
δαῖοι βασιλεῖς νέαν πόλιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποτα-
μοῦ, περιέβαλον ὅλην τὴν Βαβυλῶνα ὑπερμεγέθει τείχεσι, καὶ
ἀνῆγειραν ἄλλα θαυμαστά οἰκοδομήματα, οἷον τὸν κρεμᾶστον

καλούμενον κῆπον, πρὸς μίμησιν τῶν ὀρεινῶν κήπων τῆς Περσίδος.

1. Π. τῆς ἱστορίας τῶν Βαβυλωνίων ἔγραψεν ἐπιχώριος ἀνὴρ ὁ Βέρωστος, οὗτινος βιβλὰ ἀποσπάσματα εὐρίσκονται παρὰ Φλ. Ιωσήφ. Berosi quae supersunt, ed. Richter.—Ἐκ τῶν νεωτέρων πρὸ. Heeren, Ideen, I, 2.

2. Τὰ ἐρείπια τοῦ πύργου, νῦν Birs Nimrod, ἀπέχουσιν ὅσους στάδια ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, μολοντί τὸ ἱερὸν τοῦ Βήλου, κατὰ τοὺς παλαιούς, ἔκειτο ἐν μέσῃ τῇ πόλει. Ἰδ. τὴν περιγραφὴν τοῦ πύργου παρ' Ἡρόδοτ. 1, 181: — « Διὸς Βήλου ἱερὸν χαλκόφυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τὸ ἔτι ἔδον, δύο σταδίων πάντη, ἐν τετράγωνον· ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὴς ὠκοδομήται, σταδίου καὶ τὸ μήκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὅκτω πύργων ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποιμένη· . . . ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νῆος ἔπασσι καὶ ἐπὶ τῇ νηὶ κλίνη μεγάλη κίεται εὖ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζαι παρακίεται χρυσεὴν ἀγάλμα δὲ οὗ ἐν οὗδεν κ. λ. » Πρὸ. 2, 9, καὶ Στράβ. 16, σ. 336 Τχ.ν., ἀλλὰ ὁ πύργος εἶχε καταδαφισθῇ ἤδη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Το σκῆμα τοῦ ἦν φανερώς πυραμιδοειδές, οἷα εἰσὶν τινες τῶν κατ' Αἰγυπτῶν πυραμίδων (L'Hôte l. l. p. 153).

Ἀλλην πυραμίδα εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμὸν, ἀναφέρει καὶ ὁ Ξενοφ. Ἀνάβ. 3, 4, 1: « Ἦν πυρμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς πλεῦρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλεῦρων. »

3. Π. τῆς γεωμετρικῆς κατασκευῆς τῆς πόλεως, με ὀρθογωνίας ὁδοὺς, Ἡρόδοτ. 1, 180: « τὸ δὲ ἄστυ, ἐν πλῆρες οἰκίῳν τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων, κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰσείας κ. λ. »

Περὶ τῶν περιούτων τειχῶν τῆς Βαβυλωνῆς Ἡρόδοτ. 1, 178. 179. Διόδ. 2, 7. Στράβων 16, σ. 335 Τχ.ν.: « Τὸν κύκλον ἔχει τοῦ τεύχους τριακονσίων ἐγδοήκοντα πέντε σταδίων· πάχος δὲ τοῦ τεύχους ποδῶν δύο καὶ τριάκοντα· ὕψος δὲ τῶν μὲν μεσοπυργίων πῆχεις πεντήκοντα, τῶν δὲ πύργων ἐξήκοντα· ἡ δὲ πάρος ἐπὶ τοῦ τεύχους, ὡς τέτριππα ἐναντιοδρομεῖν ἀλλήλοις ῥαδίως· διόπερ τῶν ἐπὶ θαυμάτων λέγεται καὶ τοῦτο, καὶ ὁ κρεμαστὸς κῆπος, ἔχων ἐν τετραγώνῳ σχήματι ἐκάστην πλευρὰν τετάρων πλεῦρων· συνέχεται δὲ ψαλιδώμασι καμαρωτοῖς κ. λ. » Διόδ. 2, 10 (πρὸ. Curt. Ruf., 5, 5) περιγράφει τὸν κῆπον ἀκριβέστερα. Τὰ ἔτι ὑπάρχοντα ἐρείπια τοῦ καλοῦνται τῶρα ἐλ. Χάσρ.

Ἐπὶ τῶν δὲ καὶ ἀλλὰ τοῦ τῆς Βαβυλωνίας μέγιστα τεύχη, π. γ. τὸ καλούμενον Μηδίας τεύχος, Ξενοφ. Ἀνάβ. 2, 4, 12: « Ἦν ὠκοδομημένον πλίνθοις ὅπταις, ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἰκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μήκος δὲ ἐλέγετο εἶναι εἰκοσι παρασαργῶν (600 σταδίων). » Ὁ αὐτ. 3, 4, 7 (περὶ Λαρίσης τῆς ἐπὶ τῷ Τίγρητι ποταμῷ): « Τοῦ τεύχους ἦν τὸ εὖρος πέντε καὶ εἰκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· - κρηπὶς δὲ ὑπὸν λιθίνη, τὸ ὕψος εἰκοσι ποδῶν. » Πρὸ. αὐτόθι §. 10. 11.

6. Εἰκαστική τέχνη.

§. 46. Ἡ εἰδωλοποιητικὴ τῶν Βαβυλωνίων τέχνη ἐπέδει- 1
κνυτο ἰδίως εἰς ἀνάγλυφα ἐντετυπωμένα εἰς τὰς ἔτι ὑγρὰς πλίν- 2
θους, καὶ κεχρωματισμένα ποικίλοις χρώμασι. Κατὰ τὸν αὐτὸν 2
τρόπον ἐντετυποῦντο ἢ ἐνεχαράττοντο ταῖς πλίνθοις καὶ ἐπιγρα-
φαὶ εἰς τὰ ἐγχώρια γράμματα, συνιστάμενα ἐκ σφηνῶν διαφό- 3
ροις σχήμασι συντιθεμένων (Keilschrift). Οἱ Βαβυλώνιοι εἶχον 3
δὲ καὶ θεῶν ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας κολλοσσιαίους, ὥς ἐπὶ
τὸ πλεόν ξυλίνους, οἵπερ περιβάλλοντο (διεκολλῶντο) πετάλοις 4
χρυσοῖς, ἀργυροῖς ἢ χαλκοῖς (ἀγάλματα περίχρυσα, περιάρ-
γυρα, περίχαλκα), ἐπεκοσμοῦντο δὲ καὶ διὰ προσθέσεως λίθων
πολυτέμων (λιθοκόλλητα). Οἱ ἀνδριάντες οὗτοι ἐνεδύοντο ὑφά- 4
σματα πολυτελῆ, ζώοις τερατώδεσι πεποικιλμένα, καὶ διὰ τῆς
ἐμπορίας τοιούτων ὑφασμάτων μετηνέχθησαν αἱ τεράστιαι αὐταὶ
διαφόρων ζώων συνθέσεις καὶ ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην, ἰδίως
εἰς τὰς τῶν πηλίνων ἀγγείων ἀρχαιοτέρας γραφάς.

1. Διόδ. 2, 8: » Ἐν ὧμαῖς ἔτι ταῖς πλίνθοις διετετύπωτο θηρία παντοδαπά,
» τῇ τῶν χρωμάτων φιλοτεχνίᾳ τὴν ἀλήθειαν ἀπομιμούμενα. » Πρβ. αὐτόθι
κατωτέρω.

Καὶ ἐπὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον πλίνθων εὐρίσκονται βασιλέων ὀνόματα ἱερογλυφι-
κῶς ἐντετυπωμένα. L'Hôte, Lettres d'Eg. p. 30.

2. Τόιαῦται πλίνθοι εἶναι συχναὶ εἰς τὰ τῆς Εὐρώπης Μουσεῖα. Πρβ. περὶ
τῶν σφηνοειδῶν γραμμάτων Grotefend, in Böttigers Amalthea I, S. 93,
καὶ τοῦ αὐτοῦ Neue Beiträge zur Erläut. d. Babyl. Keilschr. Hannover
1840. 4.

3. Π. στερεῶν ἀγαλμάτων χρυσοῦ ἐν Βαβυλῶνι Ἡρόδοτ. 1, 183:
» ἀγάλμα μέγα τοῦ Διὸς κατήμενον χρύσειον, καὶ εἰ τράπεζα μεγάλη παρακείμεται
» χρυσῇ, καὶ τὸ θάβρον εἰ καὶ ὁ θρόνος χρυσεὺς ἐστὶ -- ταλάντων ὀκτακοσί-
» ων --. » Καὶ κατωτέρω: » ἀνδριᾶς δωδέκα πήχεων, χρυσεοί, στερεοί. »
Διόδ. 2, 9: » ἀγάλματα χρυσαῖ σφυρήλατα, Διὸς, Ἡρας, Ῥέας. » « Ἡ
δὲ Ἡρα εἶχε » σκῆπτρον λιθοκόλλητον. » — Πελεΐας λιθοκόλλητος παρ' Αἰλ. Π. Ι.
12, 1. — Χαλκαὶ εἰκόνες Νίνου καὶ Σεμιράμιδος καὶ τῶν ὑπάρχων, ἔτι δὲ
» Διὸς » παρὰ Διόδ. 2, 8.

Ἱερ. μ. 1, 7 (π. τῆς ποιήσεως τῶν ἀγαλμάτων): » Γλώσσα γὰρ αὐτῶν ἐστὶ
» κατεξυσμένη ὑπὸ τέκτονος, αὐτὰ δὲ περίχρυσα καὶ περιάργυρα κ. ἔ. » Πρβ.

αὐτόθι ς. 54. 56. 57. (Εἰκὼν Βηρώσου inauratā linguā ἐν τῷ Ἀθήνησι γυμνασίῳ, Plin. 7, 37).

Ἀθίνας εἰκόνες μόνον παρὰ Δανιήλ 5, 4. 23. H. B. Münter, Religion der Babylonier.

4. Φιλόστρ. εἰκόν. 2, 31 (Θεμιστοκλῆς ἐν Μήδαις): — « βασιλεὺς ἐπὶ » χρυσοῦ θρόνου, σικτὲς εἶον τὰ ὤς. — θηρίων τερατώδεις μορφᾶς, εἴα ποι-
 » κίλλουσι θάρβαροι. » Ἀθην. 5, σ. 197: ψλαὶ δὲ Περσικαὶ (τάπιδες) —, ἀκρι-
 » ῶς τὴν εὐγραμμίαν τῶν ἐνυφασμένων ἔχουσιν ζωδίων. » H. B. π. τῶν Μασ-
 » σαγετιῶν Ἡρόδοτ. 1, 203: « ζωὰ ἐσωτερῆς εἰς τὴν ἐσθλὴν ἐγγράφειν (λέ-
 » γονται). » Ταῦτα θάρβαρων ὀφάσματα ἤρχοντο διὰ τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν
 Εὐρώπην, καὶ οὕτως μετέβησαν οἱ τραγέλαφοι, ἱππαλεκτρύονες (Ἀριστοφ. Βυτρ.
 937) καὶ « μιζήθρες φῶτες » (Εὐριπ. Ἴων. 1176) εἰς τὴν Ἑλλάν. καὶ τὴν
 Τυρρῆν. τέχνην.

- 1 §. 47. Ὀλιγώτατα μόνον λείψανα λίθων ἔργων τῆς Βα-
 2 βυλωνίας τέχνης διεσώθησαν μέχρι τῆς σήμερον. Ὑπάρχει μόνον
 ἱκανὸν πλῆθος μικρῶν λίθων ἐγγεγραμμένων, τῶν καλουμένων
 κυλίνδρων, ἐκ σκληρῶν καὶ πολυτελῶν λίθων (Χαλκηδονίου,
 Αἰματίτου, Ἀχάτου ἢ Γαγάτου), οὔτινες φαίνεται ὅτι ἐ-
 χρησίμευον ὡς σφραγίδες, ἢ καὶ ὡς μαγικὰ προφυλακτικὰ (πε-
 ριάμματα, περιάπτα). Πολλοὶ τοιοῦτοι εὕρισκονται περὶ τὴν
 πόλιν τὰ Βορείπια, ὅπου ὅψε ἐτι ἤμαρ περιόφημον σχολεῖον
 3 τῶν Χαλδαίων. Εἰς τὰς γλυφὰς αὐτῶν διακρινώσκονται μετὰ
 4 πιθανότητος τινὲς τῶν θεῶν τῆς Βαβυλωνίας θεοθετικῆς. Ἡ ἐργα-
 σία τῶν κυλίνδρων εἶναι λίαν διάφορος, ἐνίοτε πολὺ ἀργή, ὥστε
 ἡ γλυφὴ συνίσταται σχεδὸν μόνον ἐκ στρογγύλων ἐκκοιλωμά-
 των, ἄλλοτε δὲ ἐπιμελεστάτη καὶ κομψοτάτη ὁ δὲ ῥυθμὸς τῆς
 γραφίδος ὁμοιάζει πολὺ τὰ ἐν Περσепόλει μνημεῖα.

1. Λέων ἐκ πυρροποικίλου λίθου (Granit) ἐκ τῶν ἐρείπων τῆς Βαβυλωνίας,
 Münter S. 63. Τεμάχιον λευκοῦ λίθου, ἔχον ἐπειρασμένους τύπους θηρίων, θω-
 μῶν καὶ ἄσρων, ἐν Παρισίαις: Millin, M. I. I, pl. 8-g. Münter S. 102, Taf. 3.

2. Ἡρόδοτ. 1, 195: « Σφρηγὶδα ἕκαστος ἔχει κ. λ. » — Περὶ ἀστρο-
 λεγικῶν σημείων ἐπὶ δακτυλίων Τεύχρ. ὁ Βαβυλ. παρὰ Ψέλλω, Παραδ. Ἀνα-
 γνῶσι. (Παραδοξογράφ. σ. 148, 3 Westerm.)

Περὶ τῆς πόλεως Βορείππων Στράβ. 16, σ. 337.

Εἰκονίσματα Βαβυλ. σφραγίδων καὶ κυλίνδρων, Tassie, Catal. de pierres
 grav. pl. 9-11. Dulois, Pierres grav. Egypt. et Persanes. Dorow, Mor-

genl. Alterthümer H. 1, Taf. 1. — II. τῆς ἐξηγήσεως τῶν Grotefend (ιδ. §. 46, σημ. 2) καὶ Münter S. 94. 95. 135.

Ὅτι οἱ κύλινδροι ἦσαν περιάμματα, γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πάντες εἰσὶν διατετυπωμένοι. Οἱ μάγοι ἀπένεμον πολλοῖς λίθοις θαυματουργὰς δυνάμεις, π. χ. τῷ γαγάτῃ (Plin. 36, 34. πρβ. αὐτόθι 37, 14 κ. ἐ.). Εἷς λίθος ἐκαλεῖτο Βήλου ὀφθαλμὸς (ὁ αὐτ. 37, 55), ἄλλος Εὐμήθρης (αὐτόθι 58: Eumithres, Beli gemma, superstitionibus grata), ἄλλος Ἀδάδου νεφρὸς (αὐτόθι 71: ejusdem oculus ac digitus dei: et hic colitur a Syris; δηλαδὴ τοῦ θεοῦ Ἀδάδ, Macrob. Sat. 1, 23:) κ. ἐ.

3. Ὁ Βήλος (Baal), ἔχων τιάραν ἢ κίδαριν, ἀκτῖνας περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ στέφανον εἰς τὴν χεῖρα, ἐπὶ θρόνου μετὰ ὑποποδίου, Münter Taf. 1, 3. Ἡ Μύλιττα (Ἀστάρτη), μετέλκοντα ὑπὸ ταῖς ποσὶν (Macrob. Sat. 1, 23), κύνας παρὰ τὸν θρόνον καὶ ὕπλα ὑπὲρ τοὺς ὤμους, Münter 1, 5. Ἡ Ἀτέργατις, ἱκετεύουσα τὸν Βῆλον ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς, Münter 1, 8 (πρβ. Λουκ. π. τῆς Συρ. θεοῦ 47). — Τερατώδη ζῶα, ὑποῖα ὁ Βήρωσος τὰ περιγράφει, Münter 2, 15. 18. 19. — Ἄνδρες τετραπτεροί (Bergius p. 49 Richter) καὶ ἐπὶ Τυρβηνικῶν ἀγγείων Micali (ιδ. §. 40. σημ. 1.) tav. 24, 5.

2. ΦΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΓΕΙΤΟΝΑ ΕΘΝΗ.

α. Ἀρχιτεκτονική.

§- 48. Οἱ Φοῖνικες, ἔθνος βιομήχανον καὶ ἐμπορικόν, προσ- 1
τίθεντο ἥττον εἰς τὰς οἰκοδομὰς τῶν τὸ κολοσσιαῖον καὶ στε-
ρεόν, ἢ τὸ κομψόν καὶ λαμπρόν. Οἱ ναοὶ τῶν φαίνεται ὅτι ἦσαν 2
μικροί, οἷος ὁ τῆς Ἀστάρτης (Ἀφροδίτης) ἐν Πάφῳ τῆς Κύ-
πρου, οὐπὲρ τὰ ἐρεῖπια σώζονται. Καὶ ὁ ἐν Γεροσολύμοις μέ- 3
γας ναὸς ὠκοδομήθη μᾶλλον κατὰ τὴν Φοινικικὴν ἢ κατὰ τὴν
Αἰγυπτιακὴν τέχνην. Πανταχοῦ δὲ, καὶ ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τῆς 4
διαθήκης, καὶ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἰς τὸν τοῦ Σο-
λομώντος ναόν, ἀπαντῶμεν τὴν διὰ τὰ ἔθνη ταῦτα χαρακτηρι-
στικὴν συνήθειαν τοῦ διακολλᾶν ξυλίνους ἢ καὶ λιθίνους τοίχους
πετάλοις (ἐλάσμασι) χρυσοῦ. Ἄλλα πάλιν κοσμήματα ἀρχιτε- 5
κτονικὰ, ὡσαύτως καὶ τῶν θρόνων καὶ ἄλλων σκευῶν, ἦσαν ἐξ
ἐλέφαντος. — Αἱ οἰκίαι τῶν Φοινίκων ἦσαν ὑψηλαὶ καὶ πολυό- 6
ροφοι (πολύστεγοι).

2. Περιφύμοι ναοὶ τῶν Φοινίκων τοῦ Ἡρακλέους, Melkarth, ἐν Γαδείροις (Στράβ. 3, σ. 274 Τχγ.) καὶ ἐν Τύρῳ (Ἡρόδοτ. 2, 44), τῆς δὲ Ἀστάρτης ἐν Καρχηδόνι. Τὰ ἐν Τύρῳ ἱερὰ τοῦ Ἡρακλέους, τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀστάρτης ὠκοδόμησεν ὁ βασιλεὺς Εἰρωμος, σύγχρονος τοῦ Σολομῶντος, κίψας ἀπὸ τοῦ Λιβάνου ὄρους κεδρίνας δοκοὺς εἰς τὰς στέγας, καὶ ἐνθεὶς κίονας χρυσοῦς (Ἰδ. Δίων καὶ Μένανδρον παρὰ Ἰωσήφῳ κατ' Ἀπίωνος 1, 17. 18). Καὶ ἐν τῇ Ἰτύκῃ ἦν ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος παμπάλαιος ἐκ κεδρίνων ξύλων, Plin. 16, 79.

II. τοῦ ἐν Πάφῳ ναοῦ Ἰδ. Münter, Der Tempel der Göttinn von Paphos (παράρτημα τοῦ περὶ τῆς τῶν Καρχηδ. θρησκ. συγγράμματος) Lenz, Die Göttinn von Paphos, 1808. Περί τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐγραψαν ὁ Ἀλτ-Μπέης καὶ I. von Hammer. Τὸ τέμενος ἐσχημάτιζεν αὐλήν 150 X 200 ἑκατάτων, διηρημένην διὰ μεσοτείχου. Ὁ σηκὸς ἦν μικρὸς πρὸ τῆς εἰσόδου ἀνέκειντο δύο κίονες ἢ ὀβελοῖσιν, συνδεδεμένοι δι' αλύσσου. Τὸ μεσαῖον τοῦ σηκοῦ μέρος ἐξεῖχεν ὑπὲρ τοὺς ἐκατέρωθεν ναοὺς. Εἰς τὸ ἄδυτον ἀνέκειτο τὸ εἶδωλον τῆς θεοῦ, ἐν σχήματι κίονος ὀξείας, περιεχόμενον ἀπὸ λυχνούχους. Ἰδ. Gemmae astriferae, I, 16. 77. 78. Pitt. di Ercol. III, 62. Πρβ. κατωτ. §. 49. σημ. 1.

II. τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ, ἐκτὸς τῆς Ἀ. Γραφῆς, Ἰδ. Ἰωσήφ. Ἰουδ. Ἀρχ. 3, 3, 2. 8, 3, 9. 15, 11, 3, καὶ Ἱστορ. τῆς Ἰουδ. Ἀλώσ. 5, 5, 1. Ἐκ τῶν νεωτέρων δὲ Hirt, Der Tempel Salomons. B. 1809. De Wette, Hebr. Iud. Archäol. §. 224. 225. Hirt, Gesch. d. Bauk. Taf. IV, 2-7. Βαθεῖαι φάραγγες, 400 πῆχεις ὕψηλα, ἐχώσθησαν πρῶτον, διὰ τὴν γίνῃ ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους ἰσόπτιος (Ἰώσ. 8, 3, 9). Ὁ ναὸς εἶχεν 60 πηχῶν μῆκος, 20 πλάτους (χωρὶς τὰ οἰκήματα) καὶ 30 ὕψος. Οἱ λίθινοι τοῖχοι ἐμειοῦντο πρὸς τὰ ἄνω, καθὼς ἐν Αἰγύπτῳ (§ 32, 1) κύκλῳ δὲ περὶ ὠκοδόμηκτο τριάκοντα μικρὰ οἰκήματα, εἰς τρεῖς ὑπερώους σειράς (παύματα. Ἰώσ. 3, 3, 2. Βασιλ. 3 (1), 6, 5-6. Ἰεζεκ. 41, 6 κ. ἑ.). Πρὸ τῆς εἰσόδου ἦν οἰκοδόμημα πυργοειδές (αἰλάμ, πυλῶν, §. 31, 3), 20 X 10 πῆχεις, καὶ 120 πῆχεις (Παραλ. 2, 3, 4) ὕψηλόν. ἔμπροσθεν δὲ αὐτοῦ δύο στυλοὶ χαλκοῖ, μὲ κορυφὰ κιονόκρανα, καλούμενοι Ἰαχὴν καὶ Βοάξ, 40 πῆχεις ὕψηλοι, ὅσπερ « ἐχώνευσε » (πρβ. κατωτ. §. 77, 4. 78, 1.) Τύριος ἀνὴρ, Χιράμ (Βασιλ. 3 (1), 7, 13-22. Παραλ. 2, 2, 13). Οἱ ἔσω τοῖχοι τοῦ ἱεροῦ ἦσαν ἐκ κεδρίνων ξύλων, μὲ τορευτὰ Χερουβίμ, φοίνικας καὶ ἄλλα καλλωπίσματα, ὅλα κατάχρυσα. (Ἄλλα καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἀνάγλυφα ἐπὶ χρύσεια, καὶ θύρας ναῶν καταχρυσόους. Champ. Lettres p. 284. 340).

Περὶ ἄλλων λιθίνων οἰκοδομημάτων ἐν Ἱεροσολύμοις Στράβ. 16, σ. 376 Τχγ.

4. II. τῆς κιθωτοῦ καὶ τῆς σκηπῆς τοῦ μαρτυρίου Ἰδ. Ἐξέδ. 25 27.

5. Πρβ. Βασιλ. 3 (1), 22, 39: « Ἰαχάβ -- οἶκον ἐλεφάντινον ὠκοδόμησεν. » Αὐτόθι 10, 18-20: « Ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς (Σολομών) θρόνον ἐλεφαντινὸν μέγαν, καὶ περιεχρῶσεν αὐτὸν χρυσοῖς δοκίμοις -- καὶ δύο λέοντες ἐστηκότες παρὰ τὰς χεῖρας, καὶ δώδεκα λέοντες ἐστώτες ἐκεῖ ἐπὶ τῷ ἔξ ἀνελθόντων ἔνθεν καὶ ἔνθεν. » Περὶ τῆς Τύρου Ἰεζεκ. 27, 6: « Τὰ ἱερὰ σου ἐποίησαν ἐξ ἐλεφάντος. »

6. Στράβ. 16, σ. 361 Τχγ. (περὶ Ἀράδου): « Πολυερόφους οἰκοῦσι τὰς οἰκίας. » Πρβ. αὐτόθι. σ. 366, καὶ περὶ Βαβυλώνης Ἡρόδοτ. 1, 180: « Τὸ ἄστυ πλῆρες οἰκίων τριωρόφων τε καὶ τετρωρόφων. »

6. Εἰκαστική τέχνη.

§. 49. Τὸν αὐτὸν χαρακτήρα (§. 48, 4) φέρει καὶ ἡ εἰ- 1
καστική τέχνη. Λίθινα ἀγάλματα ἦσαν σπανιώτατα, ἐξαίρου-
μένων ὅμως τῶν ἀρχαιοτάτων εἰδώλων, τῶν καλουμένων βαι-
τύλων ἢ βαιτυλίων, ὃ ἐστὶν ἀπλῶν κιονομόρφων ἢ κωνοειδῶν 2
λίθων, οἵπερ ἐλκτρεύοντο ὡς θεοί. Τὰ δὲ συνίθη τῶν Συροφοινί-
κων ἀγάλματα, καθὼς τὰ τῶν Βαβυλωνίων, ἦσαν ξύλινα ἑδῶνα,
διακεκολλημένα λεπτοῖς ἐλάσμασι μετάλλων, καὶ εἰς τοῦτο τὸ 3
εἶδος τῆς τεχνουργίας φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐπιτηδεύτατοι. Ἀδελφὸν
μένει ἂν ὑπῆρχον παρ' αὐτοῖς καὶ χυτὰ (χωνευτὰ) ἀγάλματα·
μολονότι δὲν ἠγνόουν τὴν τέχνην τοῦ διαχέειν μέταλλα ἐν πη-
λίναις χοάναις, καὶ κατεσκευάζον ἀργεῖα χυτὰ, πολλάκις κολοσ- 4
σιζία. Παρομοίως ἐγνώριζον τὴν σφραγιδογλυφίαν καὶ τὴν κα-
τερχασίαν τοῦ ἡλέκτρου. Τὰ στικτὰ ἢ πεποικιλμένα ὑφάσματα 5
τῶν Φοινίκων ἦσαν περιβόητα, καὶ αὐτοὶ ἠμφισβήτουν πρὸς τοὺς
Αἰγυπτίους περὶ τῆς πρώτης εὐρέσεως τῆς ὕλης.

1. Βαίτυλοι. Ἰσως προῆλθεν ἡ λατρεία αὕτη ἀπὸ τῶν διίπετῶν (οὐρανο-
πετῶν) ἤγουν μετεώρων λίθων. Πρβ. Δαμασκ. παρὰ Φωτίῳ β. βλ. κώδ. 242.
Τὸ ὄνομα ἴσως ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ beth-el, οἶκος τοῦ θεοῦ (Γενέσ. 28, 18: « Ἰα-
» κώβ -- ἔλαβη τὸν λίθον ἐν ὑπέθῃκει ἐκεῖ πρὸς κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν
» αὐτὸν στηλὴν καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον κ. ἔ. » πρβ. αὐτ. 31, 13), ἢ ἀπὸ τῆς
βαίτης (δορᾶς, σισύρας, ἐσθήματος ἐκ δερμάτων), διότι ὁ βαίτυλος λίθος
ὑπερ ἡ ῥέα ἔδωκε τῷ Κρόνῳ ἀντὶ τοῦ νεογενεῦ Διὸς, ἦν περιτετυλιγμένος μὲ
βαίτας (Ἡσύχ. ἔ. λ. βαίτυλοι. Priscian. p. 647, 47. 698, 45. 747, 14). Τὸν
λίθον τοῦτον εἶδεν ἔτι ὁ Πausanias ἐν Δελφοῖς (10, 24, 5) καὶ ἄλλους ὁμοίους
ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος (3, 22, 1. 7, 22, 3. Δουκ. Ἀλεξ. 30. Θεόφρ. Χαρακτ.
16. Ἰδ. κατωτ. §. 83). Πρβ. Münster, Vergleich. der vom Himmel gef.
Steine mit den Bättylien. Kph. 1816.

Τοῦτο βαίτυλον ἦν καὶ τὸ Φοινικ. εἶδωλον τῆς Παφίας θεοῦ (§. 48, σημ.
2. πρβ. Tac. Hist. 2, 3: Simulacrum Deae non effigie humana: continu-
us orbis latiore initio tenuem in ambitum, metae modo, exsurgens)
καὶ τὸ τοῦ ἐν Συρίᾳ Κασίου Διός. Ἰδ. Millin, G. M. X, 40*. XLIII, 171-
173. Ὁ Κάσιος Ζεὺς εἶχεν ἱερὸν καὶ ἐν Κερκύρα. Plin. 4, 19, Suet. Ner. 22.
2. « Ἐξοδ. 25, 18: » Δύο Χερουβὶμ χρυσοτορευτά. » Ἡσαΐας 40, 19: » Μὴ
» εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχρῶς χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτόν. --
» ξύλον γὰρ ἄσκηπτον ἐκλέγεται τέκτων. » Πρβ. αὐτ. 44, 13-17.

3. Βασίλ. 3 (1), 7, 46 (περί λιθίων καὶ φιαλῶν καὶ κίωνων καὶ ἄλλων χαλκῶν ἔργων): «ἐχώνευσαν αὐτὰ ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς.»,

Κρατῆρ ἀργυροῦς ἐκ Σιδόνος, Ὁμ. Ἰλιάδ. 23, 741. Φοινικικὴ ἀσπίς χρυσοῦ, ἐφ' ἧς εἰκὼν τοῦ Ἀσδρούβᾶ, Linn. 25, 39. Plin. 35. 4.

4. Περὶ τοῦ τεχνίτου Χιράμ Πιραλ. 2, 2, 14: «εἰδὼτα ποιῆσαι ἐν χρυσῷ, καὶ ἐν ἀργυρῷ, καὶ ἐν χαλκῷ, καὶ ἐν σιδήρῳ, καὶ ἐν λίθοις, καὶ ξύλοις, καὶ ὑφαίνειν ἐν τῇ πορφύρᾳ, καὶ ἐν ὑακίνθῳ, καὶ ἐν τῇ βύσσῳ, καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ, καὶ γλύφαι γλυφάς.», Λίθοι ἐγγεγλυμμένοι ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος τοῦ ἀρχιερέως, Ἑξοδ. 28, 9 κ. ἑ. Περὶ πολυτελῶν λίθων ἐν Τύρῳ, Ἱερ. 28, 13. Ὀρμος χρυσοῦς ἡλεκτροκόλλητος, Ὁμ. Ὀδυσσ. 15, 459.

Πρ6. Eichhorn, De gemmis scalptis Hebr., Comm. soc. Gott. rec. II, p. 18. Hartmann, Hebräerinn am Putztisch, III, S. 84.

5. Σιδόνιοι πέπλοι πεμποίκιλοι, Ὁμ. Ἰλ. 6, 289. — Ὑελοურγεῖα ἐν Σιδόνι, Στραβ. 16, σ. 368. — Περὶ ὕλου παρὰ Φοίνιξι καὶ Ἑβραίοις Heeren, Ideen, I, 2, S. 94,

- 1 §. 50. Ἄν αἱ παρὰ τοῖς Συροφοίνιξι θεῶν εἰκόνες εἶχον ση-
- 2 μειώδη τινὰ ιδεάν καὶ φιλόκαλον μορφήν, τοῦτο ἀγνοοῦμεν, διό-
- 3 τι δὲν διεσώθησαν παραδείγματα αὐτῶν· ἐξάγεται ὅμως ἐκ τῶν
- 4 παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν εἰδητέων, ὅτι καὶ αὐτοὶ ἡγά-
- 5 πων τὰς τεραστίας μίξεις καὶ συνθέσεις τῆς ἀνθρωπίνης καὶ
- ζωϊκῆς μορφῆς· ὅμοια δὲ τέρατα ἐνεγλύφοντο καὶ εἰς τὰς σφρα-
- γίδας καὶ τοὺς δακτυλιολίθους των, καὶ οὕτως διεδόθησαν ἐγκαί-
- 3 ρως ἥδη εἰς τὰς δυτικὰς χώρας. Εἶχον δὲ καὶ τινὰ δύσμορφα
- καὶ νανώδη εἰδῶλα δαιμόνων, τοὺς καλουμένους *Παταϊκοὺς* ἢ
- Πυγμαίους*, οὗσπερ ἀνετίθεσαν ἐν ταῖς πρόωραις τῶν πλοίων
- 4 των· καὶ πολὺ ἦν παρ' αὐτοῖς, ὡς παρὰ πᾶσι τοῖς φυσιολάτραις
- 5 λαοῖς, καὶ τὸ σύμβολον τοῦ φαλλοῦ. — Οἱ δὲ γείτονες Ἑβραῖ-
- οι, ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ, ἀπεστρέφοντο μὲν τὴν τοιαύτην εἰδωλολα-
- τρείαν, ἐδέχθησαν ὅμως καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τὴν τέχνην συνθέτους
- τινάς μορφάς, οἷον τὰ πτερυγωτὰ Χερουβίμ.

1. Ὁ Θύρσιος (Epochen S. 40-42. Anm.) ἀμφιβάλλει, ἂν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Φοινικῶν ἱεροῖς ὑπῆρχαν τὸ παράπαν ἄλλα ἀγάλματα ἢ κίονες, δοκοὶ καὶ λίθοι. Ὑστερον δὲ, διὰ τῆς ἐπιμιξίας μετ' ἄλλων πολυθέων ἐθνῶν, ἐδέχθησαν καὶ αὐτοὶ εἰκόνας τῶν θεῶν.

2. Π. χ. ὁ ἐν Ἀζώτῳ Δάγων, ἢ ἐν Ἀσκάλωνι Ἀτέργατις, ὁ ἐν Βαβυλῶνι Ὁάωνης ἦσαν ἐξ ἡμίσεος ἰχθύος, ἐξ ἡμίσεος δὲ ἀνθρώπου. Πρ6. Λουκ.

π. τῆς Συρίας θεοῦ 14: « Δεσκατοῦς εἶδος ἐν Φοινίκη ἐθνησάμην, θέημα ξέ-
 νον· ἡμισὴ μὲν γυνή· τὸ δὲ ἡκόστων ἐκ μῆρῶν εἰς ἄκρους πόδας, ἰχθυὶς ὅρη
 » ἀποτείνεται. », Αὐτ. 31: « Τὴν μὲν Ἡρην λέοντες φορέουσι· ὁ δὲ (Ζεὺς ἢ Βῆ-
 », λος) ταύροις ἐφέζεται. », Αὐτ. 32: « Ἡ Ἡρην σκοπιοῦντί τοι πολυειδέα μορ-
 », φῇ ἐμφανέει. », Τοιοῦτοι ἱρῶνται οἱ εἰρημένοι θεοὶ καὶ ἐπὶ γομισμάτων τῆς
 Ἱεραπλεις, ὁ μὲν καθήμενος ἐπὶ δύο ταύρων, ἡ δὲ Ἡρα ἐπὶ λεόντων (Neu-
 mann, Numi Vet. II, tab. 3, 2), καὶ ἐπὶ δακτυλιδίου τῆς ἐν Βιέννῃ συλλογῆς·
 Ὅμοιος ἡ τῶν Καρχηδονίων Ἡρα Οὐράνια, Creuzer, Symbolik II, S. 67. —
 II. τοῦ Συρίου Ἀπόλλωνος, Δουκ. αὐτοῦ 35. Macroh. Sat. I, 17.

3. Ἡρόδοτ. 3, 37: « Ἔστι γὰρ τοῦ Ἡραίου τοῦ γάλμα τοῖσι Φοινικηίοις
 », Παταϊκοῖσι ἐμφορεῖσταν, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῶται τῶν
 », τριήρων περιάγουσι· ὅς δὲ τούτους μὴ ὅπως, ἐγὼ δὲ οἱ σπμανέω· πυγμαῖα
 », ἀνδρὸς μίμησις ἐστι. », Πρβ. Ἡσύχ. ἐ. λ. Πυγμαίων.

Ἀρχαῖον ἀγαλματίον τῆς Ἀφροδίτης σπιθαμιαῖον ἐκ Πάφου (Ὀλ. 23) ἀνα-
 φέρει ὁ Ἀθήν. 15, σ. 675. Ἰσως ὁμοίαζε τὰ γυμνά γυναικῶν εἰδῶλα τὰ εὐρι-
 σκόμενα ἐν τοῖς ἀρχαιοτάταις τάφωι· τῶν Κυκλάδων (Thiersch, Ueber Paros,
 Abh. der Bair. Akad. 1835, Bd. I. Taf. A).

4. Ἰδ. Δουκ. π. τῆς Συρ. θ. 16. 28, περὶ φαλλῶν καὶ νευροσπάστων (Ἡρό-
 δοτ. 2, 48) εἰδῶλων.

5. Πρβ. Στράβ. 16, σ. 373. — II. τῆς μορφῆς τῶν Χερουβίμ, Ἐξοδ. 25, 20.

3. ΛΥΔΟΙ, ΦΡΥΓΕΣ κ. λ.

§. 51. Μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς λεγομένης Μικρᾶς Ἀσίας (τῆς 1
 ἐντὸς τοῦ Ἄλυσ) καὶ τῶν κατοίκων τῆς ἀντίπεραν Εὐρώπης ὑπῆρ-
 ξεν ἑκπαλαὶ τὸση σχέσις καὶ ἐπιμιξία, ὥστε ἦν ἀδύνατον τὸ νὰ 1
 μὴ λάβῃ ἐπιρροὴν ἡ τοῦ ἑτέρου μέρους τέχνη ἐπὶ τὴν τοῦ ἑτέ-
 ρου. Ἀλλὰ ἐκ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ ἄλλων ἀρχαίων ἔργων τῶν 2
 ἐθνῶν τῆς Λυδίας, Φρυγίας καὶ Λυκίας δὲν εἴδεςται σχεδὸν ἄλλο
 οὐδὲν, παρὰ μνῆματα, καὶ εἰς ταῦτα μόνα δυνάμεθα νὰ ἀνα-
 γνωρίσωμεν τὴν συγγένειαν τῆς τέχνης τῶν μετὰ τῆς Ἑλληνι-
 κῆς τέχνης καὶ τῆς τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Τυρρηνῶν. Οἱ ἀξιολογώτε- 3
 ροὶ τῶν εἰρημένων τάφων εἶναι οἱ τύμβοι (tumuli) τῶν Λυδῶν
 βασιλέων, πλησίον Σάρδεων, ἰδίως ὁ τοῦ Ἀλυάττου, τοῦ Κροίσου
 πατρός· χρώματα μεγάλα καὶ ὑψηλὰ, ἐπὶ κορυφίδων ἐκ λίθων με- 4
 γάλων. Εἰς τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν ὑπάρχον καὶ οἰκήματα
 ὑπόγαια, ἀφ' ὧν μετνήχθη τὸ σχῆμα τῶν καλουμένων θησαυρῶν
 καὶ ὑπογαιῶν θαλάμων εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν ἐκ Λυκίας Κυρ

κλώπων, τῶν συμπονησάντων τῷ Προίτῳ τὸν τειχιισμόν τῆς Τί-
 5 ρυνθος. Ὁ τοῦ βασιλέως Μίδα τάφος εἰς τὴν Φρυγίαν εἶναι μέτω-
 6 πον (façade) ναοῦ λατομητὸν πρὸς τῷ ὄρει. Τοιαῦτα λατομητὰ
 μέτωπα καὶ ὁλόκληρα οἰκήματα λατομητὰ ἀνεκαλύφθησαν ἐσχά-
 7 τως πολλὰ εἰς τὴν Λυκίαν. — Εἰς τὴν κατεργασίαν μετάλλων
 καὶ ἐλέφαντος, εἰς τὴν ὑφαντικὴν καὶ τὴν βαφικὴν διέπρεψαν
 πρόπαλαι ἤδη οἱ Λυδοὶ καὶ οἱ γείτονές των, διδραχθέντες ἴσως
 παρὰ τῶν ἀνατολικωτέρων Συριακῶν φυλῶν καὶ τῶν Αἰγυ-
 πτίων.

1: Πέλοψ - Κύκλωπες - Βελλεροφόντης - Τρωϊκὸς πόλεμος - Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι. —
 Καὶ οἱ Τυρρῆνοί τῆς Ἰταλίας ἦλθον, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἐκ τῆς Λυδίας (Ἡρό-
 δοτ. 1, 94).

3. Ἡρόδοτ. 1, 93: « Ἔστιν αὐτόθι Ἀλυάττις τοῦ Κροίσου πατὴρ σῆμα, τοῦ
 » ἡ κρηπίς μὲν ἐστὶ λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς - ἡ μὲν δὲ
 » περίοδος τοῦ σήματος εἰσὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλείους τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλί-
 » θρα τριακαίδεκα. » Πρβ. Στράβ. 13, σ. 154. Leake, Asia Minor p. 265.
 Ὁ Πρόκλες (Reisen III, S. 162) ἤρε τὴν ἀπόθεσιν τοῦ μεζζονος χῶματος ἐπὶ
 650 ποδῶν, ὑπὸ γωνίαν 45 μοιρῶν, τὴν δὲ περιφέρειαν σχεδὸν ὅσῃν τὴν λέ-
 γει ὁ Ἡρόδοτος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου κεῖται φαλλὸς κολλοσσικὸς, 40 πο-
 δῶν τὴν περίμετρον. — Πρβ. Thiersch, Ueber das Grabmal des Alyattes,
 Abh. der Bair. Akad. 1835, I, S. 393 flgg. (ἐν μέρει ἐσφαλμένον). — Ταν-
 τάλου μνημα πλησίον Σμύρνης.

Τὸ σχῆμα τοῦτο τῶν τάφων ἔλθε μετὰ τοῦ Πέλοπος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀθην.
 14, σ. 625: « Ἰδοὺς ἂν καὶ τῆς Πελοποννήσου πανταχῶ, μάλιστα δ' ἐν Λακε-
 » δαίμονι, χῶματα μεγάλα, ἃ καλεῖσιν τάφους τῶν μετὰ Πέλοπος Φρυγῶν. »
 II. τῆς συγγενείας τῶν Τυρρῆν. τύμβων (M. I. d. Inst. I, tav. 41) μετὰ τῶν
 ἐν Λυδίᾳ ἴδ. Ann. d. I. A. IV, p. 272.

4. Vitr. 2, 1, 5: Phryges eligunt tumulos naturales, eosque medios
 fossura exinantes et itinera perfodientes dilatant spatia etc. Ξενοφ.
 Ἀναθ. 4, 5, 25 (π. τῆς Ἀρμενίας): « Αἱ οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα
 » ὥσπερ φρέατος, κάτω δ' εὐρεῖται αἱ δ' εἰσοδοὶ τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὀρυκταί,
 » οἱ δὲ ἄνθρωποι κατὰ κλίμακος κατέβαινον. »

5. Ὁ Μίδα τάφος εἰς τὴν κοιλάδα Δογανλίου πλησίον Νικολίας εἰς τὴν ἐό-
 ρειον Φρυγίαν, λατομητὸς ἕξ ἐρυθροῦ πώρου· τὸ μέτωπὸν περίπου 80 πόδας
 ὑψηλόν, 60 πλατύ· ὑπεράνω αέτωμα μὲ μεγάλας ἐλικας. Leake, Asia Minor
 p. 26. Walpole's Travels p. 207. II. τοῦ ἐπιγράμματος (MIDAI..FANA-
 KTEI) Osann, Midas. 1830. Grotefend, Transact. of the R. Asiat. Soc.
 V. III. P. II. p. 317. — Πλησίον αὐτοῦ καὶ ἄλλα λατομητὰ τάφων μέτωπα.

6. Τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας εἰς τὴν Λυκίαν ἔκαμιν ὁ Ἄγγλος Ch. Fellows: *Journal written during an excursion in Asia Minor*. L. 1839. 8. Ἡ περιγραφή τῆς τελευταίας περιουσίας του (1840) περιμένεται ὅσον οὕτω. Πολλοὶ τῶν ἐν Λυκίᾳ τάφων ἔχουσι σχῆμα πυργειδῆς (Fellows l. 1. p. 219. 226. 228. 231.) καὶ ἀναμνησκουσι τῆς περιγραφῆς τοῦ τάφου τοῦ Κύρου (ἰδ. κατωτ. §. 55, 2). — Οἱ πλησίον Τελμισσοῦ ὅμοιοι τάφοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλέον Ἑλληνικοί. Choiseul-Gouffier, T. I, p. 118. pl. 67. 68.

7. Καλῶς παρθένος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μίδου, Ὁμ. Ἐπιγρ. 3. — Ὁ ἐλεφάντινος ὄμος τοῦ Πέλοπος. - Ὁμ. Ἰλ. 4, 141:

» Ὡς δ' ἔτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φαίνεκε μῆνη

» Μηνίς, ἥδ' Κάειρα, παρῆεν ἔμμεναι ἵππων. »

Ἀναντίρροπον εἶναι ὅτι οἱ Λυδοί, Λύκιοι, Φρύγες καὶ ἄλλα κατοικοῦντα τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἔθνη εἶχον παλαιστάτας σχέσεις μετὰ τῶν Αἰγυπτίων, ὅφ' ὧν ἐπὶ τινα καιρὸν ὑπεδουλώθησαν, ὡς μαρτυροῦσι τὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν μνημεῖα (Ἡρόδ. 2, 106. πρὸ §. 29, 6), αἱ περὶ τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων Μενεφθᾶ τοῦ Ἀ. ἱερογλυφικαὶ ἐπιγραφαὶ (ἐν αἷς καὶ οἱ Lodan ἢ Loudin, Λυδοί: L'Hôte l. 1. p. 224), καὶ ὁ περὶ τῶν ἐκστρατειῶν τοῦ Σισώστριδος, υἱοῦ ἐκείνου, γεγραμμένος πάπυρος (ἐν ᾧ οἱ Louka, Louki, Λύκιοι, καὶ οἱ Iouni, Iavani, Ἰῶνες Champ. Lettres p. 22). — Τὴν ἀρχαιότητα τῆς τέχνης τῶν δεικνύουσι καὶ τὰ παρὰ Πλινίῳ 7, 57: Aes conflare et temperare Aristoteles Lydum Scythen monstrasse, Theophrastus Delam Phrygem putat, καὶ αὐτ. κατωτ.: Gyges Lydus picturam in Aegypto (invenit).

III. ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΑΡΙΑΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

(ΜΗΔΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΣΩΝ.)

Προλεγόμενα.

- 1 §. 52. Τὰ Ἀριανὰ ἔθνη (οἱ Ἀριοὶ) περιλαμβάνουσι τὰ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ Τίγριος μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, ἦρουν τοὺς ἀρχαίους κατοίκους τῆς Ἀριανῆς, Βακτριανῆς, Μηδίας καὶ Περσίδος. Μολονότι τὰ ἔθνη ταῦτα καὶ κατὰ τὴν διάλεκτον καὶ κατὰ τὰ ἔθνη καὶ κατὰ τὴν θρησκείαν διαφέρουσι τῶν Συριακῶν, μόλαταῦτα ἡ τέχνη τῶν ἦν συγγενὴς καὶ θυγάτηρ τῆς τῶν Βαβυλωνίων τέχνης. Τὰ αἷτια τοῦτου εἶναι, ὅτι πρῶτον τὸ μέγα Ἀσσυριακὸν κράτος, ὅποιον ὑπῆρχε πρὸ τοῦ 750 π. Χρ., συμπεριελάμβανε σχεδὸν ὅλους τοὺς τόπους ἐκεῖνους, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα οἱ Μῆδοι, ἀφ' οὗ ἐπεκράτησαν, παρεδέχθησαν πάλιν τὰ ἔθιμα καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν προτέρων τῆς Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλωνος βασιλείων· καθὼς ὕστερον, περιελθούσης τῆς ἀρχῆς εἰς τοὺς Πέρσας, αἱ μητροπόλεις τῶν Σοῦτα καὶ Περσέπολις ἐγένοντο ἀπομιμήματα τῶν Μηδικῶν ἑκβατάνων. Ἄλλο αἷτιον ἦν ἡ ἀρχαία ἐθνικὴ θρησκεία τῶν Ἀρίων, οὗσα δυαδική τις λατρεία τοῦ φωτός, ἥτις ἀπεδοκίμαζεν ἀνθρωπομόρφους θεῶν εἰκόνας· ὥστε, ὅτε ὕστερον ἡ τῆς αὐτῆς πολυτέλεια συνεχράνθη τὴν χρεῖαν εἰκαστικῆς τέχνης, ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν εἰσαγάγωσιν ἑξωθεν, παρὰ τῶν ὁμόρων Συριακῶν φυλῶν.
- 3

1. Ἄριοι ὡς κοινὴ τῶν ἐθνῶν τούτων προσήγορία, Ἡρόδοτ. 7, 62. Στράβ. 15, σ. 311 Τγγ.

2. Ἡ τῆς θηλείας φύσεως λατρεία, οὗσα κοινοτάτη εἰς ταῦτα τὰ μέρη (Ἡρόδοτ. 1, 131), συνέχεται ἴσως μετὰ τῆς ἀρχαίας ἐπικρατείας τῶν Ἀσσυρίων, καὶ μετὰ τῶν μυθολογούμενων ἐπισκρατειῶν τῆς Σεμράμιδος ἢ Δερκετεῦς.

3. Ἡρόδοτ. 1, 131: » Πέρσας αἶδα -- ἀγάλματα καὶ γήους καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἰδρύεσθαι -- οὐκ ἀνθρωποφυίας ἐνόμισαν τοὺς θεούς. »

α. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 53. Ἡ ἐν Ἐκβατάνοις ἀκρόπολις τῶν Μήδων ἐμμεῖτο προφανῶς τὰ τῶν Βαβυλωνίων κατασκευάσματα, φηλοδομημένη

ἐν ἑπτὰ κύκλοις, ἀναβαθμῶν τρόπον, ἐπὶ κολωνοῦ· οἱ ἐνδοτέρω προμαχεῶνες ὑπερεῖχον αἰὶ ὑπὲρ τοὺς ἐξωτέρω, καὶ ἦσαν βεβαμμένοι ἑπτὰ διαφοροῖς χρώμασι σιλπνοῖς· ἐν δὲ τῷ ἐνδοτάτῳ κύκλῳ ἦσαν τὰ βασίλεια καὶ ὁ ναὸς τῆς Αἴνης (Anahid), ὧν περ οἱ μὲν κίονες, αἱ δοκοὶ καὶ τὰ φατνώματα (caissons) ἦσαν κέδρινα καὶ κυπαρίττινα, χρυσαῖς καὶ ἀργυραῖς λεπίσι περιειλημένα, αἱ δὲ κεραμίδες διὰ παντὸς ἀργυραῖ. Περὶ τῶν ἐν Σούσοις 2 Περσικῶν βασιλείων, τῶν προσαγορευομένων *Μεμνορέων*, ὧν γώτερά μὲν γνωρίζομεν· βλέπομεν ὅμως ἐκ τῶν παλαιῶν συγγραφέων, καὶ ἐκ τῶν σωζομένων λειψάνων, ὅτι καὶ ταῦτα ἦσαν κατὰ τὸν Βαβυλωνιον τρόπον ὠκοδομημένα.

1. Τὰ Ἐκβάτανα ἐκτίσθησαν ὑπὸ τοῦ Διόκου (715 π. Χρ.), Ἡρόδοτ. 1, 98. Ἦσαν ἑπτὰ κύκλοι τῶν τειχῶν· ὁ μὲν μεσαίτατος, ἐν ᾧ τὰ βασίλεια, εἶχεν ἑπτὰ σταδίων περίμετρον (Πολύβ. 10, 27, 9), ὁ δὲ ἐξωτέρος ἦν ὡς ἑγμιστα ἴσος τῷ τῶν Ἀθηναίων κύκλῳ, ἤγουν 50 σταδίων (Ἡρόδοτ. αὐτ.). «Τοῦ μὲν δὴ «πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνες εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες· τρίτου δὲ «κύκλου φοινίκαιοι· τετάρτου δὲ κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαρακίνοι· εὐτὼ πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσι φαρυμάκοισι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσι ὁ μὲν καταρρυγόμενος, ὁ δὲ κατακεχυρσομένους ἔχων τοὺς «προμαχεῶνας.» Ἡ δὲ πόλις ἦν ἀτείχιστος (Πολύβ. 10, 27, 6) καὶ εἶχε περίμετρον 250 σταδίων (Διόδ. 17, 110). Περὶ τῆς πολυτελείας τῶν βασιλείων καὶ τοῦ ἱεροῦ, Πολύβ. αὐτ. «Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὕστερον ὁ Ἀντίγονος καὶ Σέλευκος ὁ Νικῆτωρ «ἐπέσιπτον τὰ κατὰ χρυσὰ ξύλα· «μολονταῦτο ὁ Ἀντίοχος συνελεῖξαιτο ἔτι σχεδὸν 4000 τάλαντα (Πολύβ. αὐτ. §. 13). Νῦν καλεῖται ὁ τόπος Hamadan. Πρβ. Olivier, Voy. dans l'empire Ottoman, III. p. 30. Morrier, Sec. Journey thr. Persia p. 264 sqq. Porter II, p. 90 sqq.

2. Μεμνόνειον, Στράβ. 15, σ. 317. Πρβ. Jacobs, Verm. Schriften, IV, S. 4. Περὶ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς Στράβ. αὐτ.: «Τὸ δὲ τεῖχος ὠκοδόμητο τῆς «πόλεως καὶ ἱερᾶ καὶ βασίλεια παραπλησίως ὥσπερ τὰ τῶν Βαβυλωνίων ἐξ «ἐπτῆς· πλίνθου καὶ ἀσφάλτου.» Κατὰ τὸν Διόδ. 1, 46 προῦλθεν ἡ πολυτέλεια τῶν Σούσων καὶ Ἐκβατάνων κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Αἰγύπτου.—Εἰς τὰ ἐρείπια, νῦν Σχούς, ὑπάρχουσι μόνον σωροὶ πλίνθων, ἐν μέρει καχρωματισμένων. Kinneir, Geogr. Memoir of the Pers. empire p. 100 sqq. Porter II, p. 410. Hoeck, Vet. Mediae et Persiae monum. p. 95.

§. 54. Ἡ ἀρχαία μητρόπολις τῶν δυναστῶν τῆς Περσίδος ἦν 1 ἐν Πασαργάδαϊς, ἐν κοιλάδι τινί, ὅπου κατοῖκε ἡ ὁμώνυμος πρωτίστη φυλὴ τῶν Περσῶν. Γενόμενοι δὲ ἐγκρατεῖς τῆς τῶν 2

ἀπάντων ἀρχῆς οἱ Πέρσαι, κατεκόσμησαν τὸν τόπον τοῦτον
 πολλαῖς καὶ παντοδαπαῖς κατασκευαῖς, ἐν αἷς ἦσαν καὶ τὰ ἀρχαῖα
 βασιλεια, μετὰ τοῦ Κύρου μνήματος, καὶ ἄλλα νεώτερα βασι-
 3 λεια, ἅπερ οἱ Ἕλληνες κατ' ἐξοχὴν *Περσαίπολιν* (Περσέπολιν)
 προσηγόρευσαν. Τῆς Περσепόλεως τὰ εἰρεπία σώζονται ὑπὸ τὸ
 4 ὄνομα Τζιλμινάρ ἢ Τάχτ Τζιερτζιδ. Κεῖνται δὲ ἐπὶ τῆς κατω-
 φεροῦς πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ραχμὲδ, καὶ συνίστανται ἐκ μέλανος
 λίθου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σκληρότητα χρεωστεῖται ἡ διατήρησις
 των, μολοντί μόνον οἱ τοῖχοι καὶ κίονες ἦσαν ἐκ λίθου, τὰ δὲ
 ἐπιστύλια καὶ τὰ ἐπιστεγάσματα πάντα ἐκ κεδρίνων ξύλων,
 ὅθεν καὶ οἱ κίονες εἶναι πολὺ ἱσχυροί. Ὡς καὶ κατασκευὴ πεποιή-
 ται ἀναβαθμῶν δίκην· μεγάλαι πύλαι, εὐρεῖαι αὐλαί, μεγαλοπρε-
 πεῖς στοαὶ ἐκδέχονται ἀλλήλας καὶ ἄγουσιν ἐπὶ τὰ ἐν ὑ'ηλῶ
 5 κείμενα ἐνδότερα οἰκήματα τῶν βασιλείων. Τὰ τῆς ἀρχιτεκτονι-
 κῆς ἀθροα κατ' ἕκαστα (les détails de l'architecture) δεικνύου-
 σιν, ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἐκέκτητο μὲν ἄφθονον ποικιλίαν καλλω-
 πιστικῶν μορφῶν, δὲν ἐγνώριζεν ὅμως, πῶς νὰ διευθετήσῃ αὐτὰ
 καλῶς. Μεταξὺ τούτων ἀπαντῶνται μὲν καὶ τοῦ Ἰωνικοῦ τῶν
 κίωνων κόσμοι ἄρβρα καὶ κοσμήματα, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι
 πρὸ πολλοῦ ἤδη συνεθίζοντο εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀλλ' εἶναι ἐνταῦθα
 ὑπέργομα (surchargés) καὶ ἀκαταλλήλως συντεθειμένα.

1. 2. Ἡρόδοτ. 1, 125. Στράβ. 15, σ. 320. 321. Τὰ εἰρεπία τῶν Πασάρ-
 γαδῶν εἰς Μουργάβ καὶ Νάκσι-Ρουστάν.

3. II. Περσепόλεως Ἀρρίαν. 6, 29. 30. Curt. Ruf. 5, 7. Διοδ. 17, 70.
 71. Κατὰ τὸν αὐτὸν (1, 46) φαίνεται ὅτι οἱ τεχνῖται οἱ ἐπὶ Καμβύσῃ καὶ
 Δαρεῖου ἀρχιτεκτονήσαντες τὰ βασιλεια ταῦτα, ἦσαν Αἰγύπτιοι. Ἀλλὰ καὶ πα-
 λαιότεραν ἔτι μετὰ τῆς Αἰγύπτου σχέσιν τῶν ἐθνῶν τούτων μαρτυροῦσι τὰ κατ'
 Αἴγυπτον μνημεῖα. Ἰδ. Champollion, Lettres p. 264 sqq.

Περὶ τῶν εἰρεπίων Niebuhr, Reise II, S. 121. Morrier, Journey thr.
 Persia I, p. 129-137. Sec. Journey p. 75. Porter I, p. 580. Heeren,
 Ideen, I, S. 94.

4. Διοδ. 17, 71: « Οὗσης γὰρ ἄκρας ἀξιολόγου περιείληφεν αὐτὴν τριπλοῦν
 » τείχος » (τὸ πρῶτον 16, τὸ δεύτερον 32 πῆχεις ὑψηλόν). « ὁ δὲ τρίτος περίβο-
 » λος τῷ σχήματι μὲν ἐστὶ τετράπλευρος, τὸ δὲ τούτου τείχος ὕψος ἔχει πηχῶν

» ἐξήκοντα, λίθος σκληρὸς καὶ πρὸς διαμνήν αἰωνίαν εὖ πεφυλότι κατεσκευα-
 » μένον· ἐκάστη δὲ τῶν πλευρῶν ἔχει πύλας χαλκᾶς, καὶ παρ' αὐτάς σταυροὺς
 » χαλκίους· εἰκοσιπτήρεις, οὓς μὲν πρὸς τὴν ἐκ τῆς θέας κατάπληξιν, ἃς δὲ πρὸς
 » ἀσφάλειαν ἡρμοσμένους. » Τὰ σφίόμενα ἐρείπια, μὲ εὐρείας κλίμακας, πύλας,
 στύλους ἔχοντα· ἑκατοῦσα τεραστίων ζώων ἐπειργασμένα, μὲ στοᾶς, οἰκήματα
 καὶ οἴκους ὑποστύλους, ἔχουσι 1400 X 900 ποδ. ἔκτασιν. — Πρὸς περὶ τῆς μεγα-
 λοιπρεπείας Περσικῶν ἀνακτόρων τὴν παραγραφὴν παρὰ Appulej. De mundo
 p. 270 Bip. Τοιαῦτα βασίλεια εἶχε πρὸς ὀφθαλμῶν καὶ Ovid. Metam. 2, 1 sqq.

5. Οἱ κίονες τοῦ μεγάλου οἴκου (Porter pl. 45), 55 ποδ. ὑψηλοὶ καὶ 4 ποδ.
 τὴν κάτω διάμετρον, ἔχουσιν Ἰωνικὰς ῥαβδώσεις καὶ ὑψηλὰς βάσεις χωριστῆς
 μορφῆς· τὰ ἐπικράνα τῶν εἶναι τὰ μὲν ἐκ προτομῶν τοῦ λεγομένου μονοκέρω-
 τος, τὰ δὲ ἐξ ἄλλων γεωμετρικῶν σχημάτων συνθεθειμένα. Τὰ τελευταῖα ὁμοιά-
 ζουσι πάλιν τὰ τῆς Ἰωνικῆς ἐργασίας κιονόκρανα (πρὸς Kugler, Polychromie
 S. 26). Ὡς καλλωπίσματα ἀρχιτ. ἀπαντῶνται· ἀνθέμια, κάλχαι, ἑλικες,
 ἀστράγαλοι· ἐπὶ δὲ τῶν βασιλικῶν τάφων (ἴδ. κατωτ. §. 55, 1) καὶ εἰ κα-
 λούμενοι ὀδόντες (denticuli), ὧς, γλῶσσαι ὄψεων, καὶ ἐπιστύλια μὲ τρεῖς
 ταινίας. — Τὰ ὑπὲρ τὰς θύρας γείσα (ὑπέρθυρα) ὁμοιάζουσι τὰ Αἰγύπτια.

§. 55. Πλησίον τῶν βασιλείων ἔκειντο καὶ οἱ τάφοι τοῦ βα- 1
 σιλικοῦ γένους τῶν Ἀχαιμενιδῶν. Μόνον τὸ τοῦ Κύρου μνημεῖον 2
 περιγράφεται ὡς οἰκοδόμημα χωριστὸν, πυργοειδὲς (ὅποια εἶναι
 τὰ νεωστὶ εἰς τὴν Λυκίαν ἀνακαλυφθέντα, ἴδ. §. 51, σημ. 6)· 3
 οἱ δὲ πλείονες τάφοι εἶναι μέτωπα λατομητὰ εἰς τὴν ὀρθίαν πέ- 4
 τραν, ὅπισθεν τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν οἰκήματα κεκρυμμένα καὶ
 δυσπρόσιτα. Οἱ τύποι των συνήθως παριστάνουσι τὸν βασιλέα 5
 ἱερουργοῦντα· ὑποκάτω δὲ τοῦ ἐμβραδοῦ, ἐφ' οὗ ἡ πρᾶξις αὕτη,
 εἶναι διάζωμα (frise) καὶ ἐπιστύλιον, ἐπιτεθειμένα ἐπὶ κιδίων
 μὲ κιονόκρανα μονοκερῶτων. — Οἱ Πέρσαι εἶχον καὶ ναοὺς τοῦ 5
 πυρός, τὰ καλούμενα Πυραϊθεῖα.

2. Στράβ. 15, σ. 321 : » Ἐνταῦθα (ἐν Πασαργάδαις) καὶ τὸν Κύρου τάφον
 » εἶδεν ἐν παραδείσῳ, πύργον οὐ μέγαν, κάτω μὲν στερεὸν, ἄνω δὲ στήνῃ
 » ἔχοντα καὶ σπῆν, στεφάνῳ τελέως ἔχοντα τὴν εἴσοδον κ. λ. » Πρὸς Ἀρριαν.
 6, 29, καὶ ἀνωτ. § 51 σημ. 6. Μάπως τὸ εἰς Μούργαθ σωζόμενον μνημεῖον;
 Porter I. pl. 14. p. 498. Heeren S. 276.

3. Δ. ὀδ. 17, 71 : » Ἐν δὲ τῷ πρὸς ἀνατολὰς μέρει τῆς ἄκρας τέτταρα πλέ-
 » θρα διεσπάρκεις ὄρες ἐστί τὰ καλούμενα βασιλικὰ, ἐν ᾗ τῶν βασιλέων ὑπῆρχον
 » οἱ τάφοι· πέτρα γάρ ἦν κατεξαρμένη, καὶ κατὰ μέσιν οἴκους ἔχουσα πλείο-
 » να, ἐν αἷς σπῆσι τῶν τετελευτηκότων ὑπῆρχον, πρόσθασιν μὲν εὐδεμίαν ἔχον-

• τες χειροποιήτων κ. λ. • Εἰς τῶν τάφων τούτων πρέπει νὰ ᾔνοι ὁ τοῦ Δαρείου (πρὸς Κτησίαν Περσ. 15), ὅπερ ἐπικυροῦται διὰ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἐν σφηνίσκοις (18. ἀνωτ. §. 46, 2) ἐπιγραμμάτων ὑπὸ τοῦ Γρωτέρενδου.

5. Π. τῶν Πυραιθίων Στράβ. 15, σ. 326. — Π. τῶν οἰκίων τῶν Περσῶν δ' αὐτ. σ. 323.

6. Εἰκαστικὴ τέχνη.

- 1 §. 56. Εἰς τὰ τῆς Περσепόλεως ἐρείπια εἶναι ἡ εἰδωλουργικὴ
2 σφαιρώτατα συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Μεγάλα ἔκτυπα
τετραπλῶν ζώων, συμβολικῆς σημασίας, ἐσήμασι παρὰ τὴν εἰσο-
3 δον, ὡσὰν παράσημα τοῦ κράτους· ἄλλα δὲ ὅμοια ὑπηρετοῦσιν
4 ἀρχιτεκτονικοῖς σκοποῖς. Μυθικός τις ἦρως, διελαύνων τοιοῦτο
τέρας, ἐπείργασαι τῇ θύρᾳ τοῦ παρὰ τὴν αὐλὴν οἰκήματος. Ἀλ-
λαχοῦ ἐπὶ τοίχων καὶ ὀρθοστατῶν βλέπομεν τὸν βασιλέα καὶ
τοὺς περὶ αὐτὸν ἐν πομπῇ βαδίζοντας· ὁ θρόνος του, ὑπὸ κατα-
πετάσματι, φέρεται ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν προϋχόντων
ἐθνῶν τῆς ἐπικρατείας του· αὐτὸς δὲ κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐν
5 σχήματι κριτοῦ. Παρὰ δὲ τὴν μεγαλοπρεπῆ κλίμακα, τὴν ἀνά-
γουσαν εἰς τὴν μεγάλην στοάν, εἶναι ἄλλοι τύποι ἐπείργασμένοι·
ἡ σωματοφυλακὴ τοῦ βασιλέως· οἱ αὐλικοὶ του ἐν δυσὶ διαφόροις,
ἐναλλάξ δὲ ἐκδεχομέναις ἀλλήλας ἐνδυμασίαις, τῇ Μηδικῇ σολῇ
καὶ τῇ Περσικῇ κἀνδυῖ· τέλος αἱ ἐπαρχίαι, ἀποφέρουσαι τὰ
ἐτήσια δῶρα ἢ τοὺς φόρους.

2. Μονοκέρωτες πτερωτοὶ καὶ ἄπτεροι ζῶν τι αἰνιγματώδες μὲ ἀνθρωπίνην κεφαλὴν βασιλικῶς κοσμηθεῖσαν (Μαρτιγόρας;)· γρύπες· λέοντες. — Πολλοὶ τράστει συνδυασμοὶ διαφόρων ζώων, π. χ. ἐπὶ τῶν κυκλῶνων ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις, καὶ ὅμοιαι παραστάσεις ἐπὶ Τυρρηνικῶν δακτυλιολίθων. Πρὸς Müller, Allg. Lit. Ztg. 1835. N. 101.

3. Ἰσως ὁ ἦρως ἀρχηγέτης τοῦ βασιλικῦ γένους, ὁ Ἀχαιμένης, ὅστις ἐνομιζέτο τρώφιος ἀετοῦ (Αἰλιαν. Ζώ. 1. 12, 21.).

5. Π. τῆς ἐνδυμασίας Στράβ. 15, σ. 326. 328. Πλούτ. Ἀλεξ. 45. 51, Περὶ τῆς Μηδικῆς στολῆς, Δουκ. Νεκυρμ. 8. Ἡ τιάρα ἦν πύλωμα πυργωτὴν, μὲ παραγναθίδας (Στράβ. αὐτ. filia tiarae, Ammian. 30, 8). Ὁ Περσικός κἀνδύς, • χιτὼν ἐν ἑμπορεῖται οἱ στρατιῶται •, Ἡσύχ. ἐ. λ. Πολυδεύκ. 7. 58. Voss, Mythol. Briefe III. S. 367.

Περὶ τῆς προσωποποιίας τῶν ἐπαρχιῶν, Heeren, Ideen II, 1, S. 213 figg.

§. 57. Ὁ κύκλος τῶν ἀντικειμένων τῆς εἰκαστικῆς τέχνης 1
 παρὰ τοῖς Ἀρίοις ἦν στενώτατα περιγεγραμμένος. Τὸ θεῖον, ὃ 2
 καθαρὸς Ormuzd, ἐνομιζέτο ἐξ ἀρχῆς ἀνεκλόνιστον, καὶ ὕστερον
 μόνον τηλόθεν πῶς ὑποδείκνυται, ἐν σχήματι ἡμισείας εἰκόνης
 μετεώρου, καὶ κάτωθεν πτέρυξι περιειλημμένης, ἥντινα οἱ βασι-
 λεῖς προσκυνοῦσιν. Ἐκτὸς αὐτῆς, μόνα τὰ συμβολικὰ ζῶα ἀνήκου-
 σιν εἰς τὴν μυθολογίαν, πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ παραστάσεις εἶναι 3
 ἀπλῶς ἱστορικῆς φύσεως. Ἡ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως
 σεμνότης καὶ εὐσηχημοσύνη ἐμφαίνεται εἰς τὴν ἐπιτετηθευμένην
 ἐνδυμασίαν καὶ τὸ σοβαρὸν βάδισμα· καὶ συμφώνως μὲ τὰ ἀνα-
 τολικά νόμιμα μένουσιν αἱ γυναῖκες ἀποκεκλεισμέναι. Οἱ ἄνδρες 4
 φοροῦσι κόμας προσθέτους, ἡ σολή των εἶναι ἐπιμελέστατα ἐπτυγ-
 μένη, καὶ περὶ τὰς χεῖρας, περὶ τὸν λαιμὸν καὶ ἐπὶ τῆς τιάρας
 τοῦ βασιλέως παρατηροῦνται ἔχνη προσθέτων χρυσῶν ὀρμων καὶ
 ἄλλων κοσμημάτων· ἐνὶ λόγῳ, τὰ ἔθιμα τῆς αὐλῆς διατηρή-
 θησαν εὐσυνειδότως καὶ εἰς τὴν εἰκαστικὴν τέχνην. Ὁ δὲ ρυθμὸς 5
 τῆς τέχνης καὶ ἡ ἀπεργασία δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος· ἡ γρα-
 φὴ τῶν σωζομένων ἔργων ἔχει ἰδιόρρυθμόν τι καὶ ἀξιοπρε-
 πές· ὥστε, αἱ καὶ ἐν μέρει τεχνῶνται Αἰγύπτιοι καὶ ὕστερον Ἕλ- 6
 ληνες εἰργάσθησαν διὰ τὸν μέγαν βασιλέα, πρέπει οὐδὲν ἥττον
 ν' ἀναγνωρίζωμεν ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἔχει χαρακτῆρα ἐγχώριον
 καὶ διὰ πολλῶν αἰώνων ἐξησκημένον, τοῦ ὁποίου τὰ πρῶτα σοι-
 χεῖα ἔλαβε μὲν παρὰ τῶν Βαβυλωνίων, διεπόνθησε δὲ αὐτὰ παρὰ
 τοῖς Μήδοις ἐν Ἐκβατάνοις καὶ Σούσοις, καὶ ἀπὸ τούτων ἦλθεν
 εἰς τοὺς Πέρσας.

1. Πρὸς ἀνωτ. §. 52, σημ. 3, καὶ Στράβ. 15, σ. 325.

2-4. Ὡς πρὸς τὸν ἱστορικὸν ἢ μνημονευτικὸν χαρακτῆρα (πρὸς ἀνωτ. §. 42, 2),
 ὁμοιάζουσι τὰ ἀνάγλυφα ταῦτά πάλιν τὰ τῶν Αἰγυπτίων.

5. Τεμάχια τινὰ ἀναγλύφων ἐν τῷ Βριτ. Μουσείῳ (R. VI, n. 100-103),
 αἱ δὲ ἀκριβέσταται εἰκόνες παρὰ Morrier, Sec. Journey pl. 1. Ousely,
 Travels in the East, II, pl. 43 45.

6. Περί Αἰγυπτίων τεχνιτῶν ἐν Σούσοις καὶ Περσέπολει Διόδ. 1, 46· πρὸς
 ἀνωτ. §. 54 σημ. 3. Τηλεφάνης ὁ Φωκεὺς, χαλκοπλάστης (Ὀλ. 70-80) ἐργά-
 ζεται διὰ τὴν Δαρεῖον καὶ Ξέρξην, Plin. 34, 19, 9.

- 1 §. 58. Τοῖς προειρημένοις ὁμολογεῖ ἡ μεγάλη ἔκτασις, καθ'
 ἣν ὁ ρυθμὸς οὗτος τῆς τέχνης εὐρίσκεται οὐ μόνον εἰς τὴν Περ-
 2 σίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Μηδίαν. Τὰ ἐν Βαγιστάνῳ μεταξὺ ἑκ-
 βατάνων καὶ τοῦ Τίγριδος πρόστυπα ζώδια, παριστάνοντα μετα-
 3 ξὺ ἄλλων βασιλέα θριαμβεύοντα κατὰ τῶν πολεμίων, δεικνύου-
 σιν ἐργασίαν ἴσως ἔτι ἀρχαιοτέραν τῶν ἐν Περσεπόλει, καὶ ἐνο-
 4 μίζοντο παρὰ τῶν παλαιῶν ἔργα τῆς Σεμιράμιδος. Ἄλλα ἀξιό-
 λογα ἐρείπια εἶναι ἐν Σεμιραμοκέρτοις τῆς Ἀρμενίας καὶ Περ-
 σικὰ ἀνάγλυφα εἶναι καὶ πλησίον Βηρυτοῦ, ἐπὶ τῷ Λύκῳ πο-
 5 ταμῶ, πρὸς τοῖς τοῦ Ῥάμου (Σεσώστριδος) Αἰγυπτιακοῖς τύ-
 6 ποις. Οἱ προειρημένοι τῶν Βαβυλωνίων καὶ Μήδων κύλινδροι
 ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐργασίαν καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν γλυφαὶ ἐξη-
 γοῦνται αἱ μὲν ἐκ τῆς τῶν Περσῶν, αἱ δὲ ἐκ τῆς τῶν Μάγων
 5 καὶ Χαλδαίων θρησκείας. Οἱ χρυσοὶ Λαρεικοὶ, ἐφ' ὧν ὁ βασι-
 6 λεὺς τοξεύων, ἔχουσι τὸν αὐτὸν τῆς τέχνης τύπον. Τὰ δὲ τῆς
 δυναστείας τῶν Ἀρσακιδῶν, μετὰ τὴν ἐπιστρατεῖαν τῶν Μα-
 κεδόνων, νομίσματα μιμοῦνται μᾶλλον τὴν Ἑλληνικὴν τέχνην.
 Καὶ τὰ τῶν μεταγενεστέρων Σασσανιδῶν, οἵτινες ἐν μεγάλῳ
 μέρει ἐπανώρθωσαν πάλιν τὰ πάτρια νόμιμα, ἔχουσιν ἀκαλλῆ
 τινα καὶ κομπῶδη ἐργασίαν, μικτὴν ἐκ τοῦ μεταγενεστέρου τῶν
 Ῥωμαίων καὶ τοῦ ἐγγχωρίου ἀνατολικοῦ ρυθμοῦ.

2. Περὶ Βαγιστάνου Διόδ. 2, 13. Nün Bisutun. ἴδ. Porter II, p. 154. pl. 60. Hoeck, Vet. Med. Monum. p. 22. 29. 73. 116.

3. Σεμιραμοκέρτα, παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις Schamiramakert, νῦν δὲ Van. ἴδ. Journ. des Sav. 1828, p. 451. Kunstblatt 1829, N. 32.

Π. τῶν πλησίον Βηρυτοῦ ἀναγλύφων ἴδ. ἀνωτ. §. 29, σημ. 6.

4. Ἰδ. Grotefend in Böttigers Amalthea I. S. 93. II. S. 65.

6. Π. τῶν νομισμάτων τῶν Ἀρσακιδῶν καὶ Σασσανιδῶν Tychsen, Com m. Soc. Gott. rec. V. 1. 2.

IV. ΙΝΔΟΙ ΚΑΙ ΣΗΡΕΣ.

§. 59. Θαυμασὰ διὰ τὸ μέγεθός των κατασκευάσματα ἄφη- 1
σαν καὶ οἱ παλαιοὶ Ἰνδοί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν λατομητὰ σπήλαια
καὶ ἱερὰ, πλήρη δυσμόρφων ἐπειργασμένων τύπων καὶ ποικιλο-
χρῶν τοιχογραφημάτων· ἀλλὰ οὐδεμία συγγένεια καὶ σχέσις 2
τῆς Ἰνδικῆς τέχνης πρὸς τὰς τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἐθνῶν
τέχνας δύνανται ν' ἀποδειχθῇ· τόσῳ ὀλιγώτερον καθ' ὅσον οἱ 3
Ἰνδοί, καίτοι ἔχοντες γλῶσσαν πλουσίαν, θαυμασίως ὥργα-
νισμένην καὶ πολὺ διαπεπονημένην, καὶ κεκτημένοι πλῆθος ἐπι-
κῶν τε καὶ δραματικῶν ποιημάτων καὶ ἄλλων ἱερῶν βιβλίων,
μολαταῦτα ὅλως στεροῦνται ἱστορίας καὶ χρονολογίας. Εἰς μόνα 4
τὰ μεταγενέστερα τῆς τέχνης των μνημεῖα παρατηροῦνται ἔχνη
τινὰ ἐπιρροῆς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες, ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Βακτρια-
νῆς, συνέστησαν (περὶ 200 πρ. Χρ.) διάφορα βασίλεια κατὰ
τὰ μεθόρια τῆς Ἰνδικῆς.

Ἔτι πλεόν ἄσχετος πρὸς τὴν τέχνην τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον 5
ἐθνῶν φαίνεται ἡ τέχνη τῶν Σήρων (Κινέζων) καὶ ἄλλων τὸ
πάλαι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς Βουδδιστικῆς θρησκείας ἐθνῶν. Ἀξιο- 6
σημείωτον ὅμως εἶναι, ὅτι πρὸ ὀλίγου εἰς παμπαλαιούς τινας
κατὰ τὴν Αἴγυπτον τάφους εὐρέθησαν ἀγγεῖα Σηρικῆς ἐργασίας
καὶ Σηρικοῖς γράμμασιν ἐπιγεγραμμένα· ἀνακάλυψις παράδοξος,
ἥτις περιμένει ἔτι τὴν διασάφησίν της παρὰ τῆς προόδου τῆς ἐρ-
μηνείας τῶν ἱερογλυφικῶν ἐπιγραμμάτων.

1. Βεβιογραφικά. Niebuhr, Reise II. S. 31 ff. Taf. 5 ff. W. Hodges, Select Views of Ant. in India, N. 1-12. Daniell, The excavations of Ellora cest. Langlès, Monum. anc. et modernes de l'Hindostan, en 150 planches. P. 1812. Lord Valentia, Travels, II, p. 161 sqq. — Heeren, Ideen, I, 3, S. 11. Creuzer, Symbolik I, S. 562 ff. Bohlen, Indien und Aegypten, II, S. 76.

Τεχνή
12601

2. Ἐκτὸς τῆς ἐπιστρατείας τοῦ Ῥάμσου (Σεσώστριδος), καὶ τῆς μυθολογικῆς στρατηλασίας τοῦ Διονύσου εἰς τὴν Ἰνδικήν (Διόδ. 2, 38. 3, 63. 4, 3. Στράβ. 11, σ. 421. 15, σ. 251 Τχ.). Εὐρίσκονται δὲ ἐν πολλοῖς τάφοις τῆς Θεβαΐδος ὑφάσματα τε λιγὰ καὶ ἄλλα ἐμπορεύματα Ἰνδικά· ὅθεν ὑποτίθενται καὶ πημπάλαιαι ἐμπορικαὶ σχέσεις μετὰ τὸ Αἰγύπτου καὶ Ἰνδίας (Champ. Lettres p. 440), καθὼς παρατηρήθη καὶ τις ὁμοιότης ἀρχαίων τινῶν Αἰγυπτ. καὶ Ἰνδ. κινῶν (L'Hôte, Lettres p. 193).

4. Δημήτριος ὁ Εὐθυδήμου καὶ ἄλλοι Βακτριανοὶ ἡγεμόνες· τὰ δὲ παρ' αὐτῶν καθιδρυμένα βασιλεία ἀνετράπησαν πάλιν ὑπὸ τῶν Σκυθῶν ἢ Σακῶν π. 136 πρ. Χρ. Τὰ νομίσματα τούτων τῶν βασιλέων ἔχουσι τύπους μικτοὺς ἐξ Ἰνδικῶν καὶ Ἑλληνικῶν στοιχείων· ὁμοίως καὶ τινες δακτυλιοὶ εἶχον τὸν Ἡρακλέα. Ἰδ. D. A. K. Taf. LIII, Fig. 247. a. b.

5. Π. Βουδδιστικῶν ἱερῶν, ἐν σχήματι πύργων κωνοειδῶν, καλουμένων Tope ἢ Stupa, ἰδ. C. Ritter, Die Stupa's (Tope's) u. die Colosse von Bamiyan. B. 1838. 8.

6. Διάφορα τοιαῦτα ἀγγεῖα εὗρέθησαν εἰς τὴν Αἰγύπτου, ἐξ ὧν ἐν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ροσελλίνι, εἰς τάφον ἀνέκοντα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς 18-20 δυναστείας. Ἰδ. I. F. Davis, Vases Chinois trouvés en Egypte, Ann. d. Inst. Arch. VIII (1836) p. 321-26.

V. ΕΛΛΗΝΕΣ.

Πρώτη εποχή, μέχρι Ὀλυμπ. 50 (580 π. Χρ.)

1. Εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις.

§. 60. Βραχέως μὲν διηγήσομεν μέχρι τοῦδε τὴν καὶ ἐν ἑαυ- 1
τῇ ἰκανῶς σκοτεινὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης τῶν ἀρχαιοτάτων ἐθνῶν
τῆς Αἰθύης καὶ Ἀσίας, ἀλλ' ὅμως ἀποχρώντως, διὰ νὰ πεισθώ-
μεν, ὅτι αἱ πρῶται ἀρχαὶ καὶ τὰ σπέρματα τῶν εἰκαστικῶν τε- 2
χνῶν παρ' αὐτῶν διεδόθησαν εἰς τὸν λοιπὸν δυτικὸν κόσμον. Ἐν
ταύτῳ δὲ εἶδομεν, ὅτι παρὰ τοῖς εἰρημένοις ἔθνεσιν ἡ τέχνη, ὡς
ἐν γένει πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ὑπῆρχε λίαν
στάσιμος καὶ ὡσὰν χειρόδετος, ὑπὸ τῶν δεσμῶν τῆς θρησκείας
καὶ τῆς πατροπαράδοτου συνηθείας. Διαπλεύσασα δὲ τὸ πέλα- 2
γος ἡ τέχνη καὶ ἀποβάσας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἤρρεν ἔθνος τῆς
Ἰνδο-Γερμανικῆς φυλῆς εὐφυὲς καὶ φύσει φιλόκαλον, κατοικοῦν
πρὸς τοῦτοις εἰς κλίμα εὐκραές, εὐμετρον καὶ εὐδαιμον, τὸ ὅποιον
ἔθνος ἐφαίνετο ὡσὰν προωρισμένον παρὰ τῆς θείας προνοίας νὰ
δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους του τὰ οὐράνια σπέρματα οὐ μόνον τῶν
ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, καὶ νὰ ἀναφύσῃ
ἐξ αὐτῶν, μετὰ πολλῶν αἰώνων ὠδίνας, τὰ πλέον θαυμαστά
ἄνθη καὶ τοὺς πλέον ὠραίους καρπούς. Τὸ ἔθνος τοῦτο ἦσαν οἱ
Ἕλληνες.

2. Μετὰ πολλῶν αἰώνων ὠδίνας ἐλέχθη, διότι καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι
ἡ τέχνη ἔμεινε πολλὸν καιρὸν στάσιμος, καὶ βραδέως μόνον ἡλευθερώθη καὶ ἐλα-
βε ταχυτέραν ἐπίδοσιν. (Πρβ. Thiersch. l. l. S. 55 flgg.). Διὰ τοῦτο περιλαμ-
βάνομεν καὶ εἰς τὴν πρώτην ταύτην ἐποχὴν χίλια μάλιστα ἔτη, ἀπὸ τῶν πρῶ-
των ἐξ Αἰγύπτου καὶ Ἀσίας εἰσεκλήσεων (§. 25, σημ. 2) μέχρι Σόλωνος καὶ
Πεισιστρατοῦ· ἐλπίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ ἐπιστήμη, διὰ τῆς προόδου τῆς παλαιο-
γραφίας (ἐπιγραφικῆς) καὶ ἄλλων ἱστορικῶν ἐρευνῶν, ἀπαλλαττομένη κατ' ὀλί-
γον τῆς λίαν μεγάλης σκέψεως καὶ τῆς περὶ τὰς παραδόσεις τῶν παλαιῶν δυσ-
πιστίας, θέλει δυνήθῃ εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διακρίνῃ, ἐντὸς τῆς πολυχρονίου ταύτης

ἐποχῆς, καὶ πλείονας ὑποδιαίρεσεις, ἤγουν πλείονας εὐκρινεῖς βαθμοὺς τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐπιδόσεως τῆς τέχνης. Τοιοῦτό τι, καίτοι θερμώμενος ἀπ' ἐφαλμένων ἀρχῶν, ἐπεχείρησεν ἡδὴ ὁ Ἱρτιος (Gesch. d. bild. Künste, B. 1833) ὡς πρὸς τὰς ἐποχὰς τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Πρβ. Müller, A. L. Z. 1835, N. 100.

- 1 §. 61. Οἱ Ἕλληνες, ὡς μετὰ ταῦτα ἐκλήθησαν, ἢ μὲ τὸ γενικώτερον τῶν διαφόρων ἀρχαίων ὀνομάτων των, οἱ Πελασγοί, κατ'ὅκουν πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τὰ πλεῖστα παράλια τῆς πρὸς χειμερινὰς ἀνατολὰς Εὐρώπης, ἤγουν τῆς κυρίως καλουμένης Ἑλλάδος, τῆς Ἰταλίας ἢ μεγάλης Ἑλλάδος, τῆς ἐντὸς τοῦ Ἄλφους
- 2 Ἀσίας καὶ τὰς μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἡπείρων νήσους. Οἱ Πελασγοὶ ἦσαν φυλὴ γεωργικὴ καὶ ποιμενικὴ, ἔχουσα ἤδη μονί-
- 3 μους ἑδρας, πόλεις τετειχισμένας, ναοὺς καὶ ἱερά· τὰ δὲ γράμματα, τὰς πρώτας ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὰ σπέρματα τῶν τεχνῶν ἔλαβον διὰ τῆς ὡς αὐτοὺς ἀφίξεως ἐποίκων τινῶν ἐξ Αἰγύπτου, Φοινίκης καὶ Λυδίας, καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς μετὰ τῶν εἰρημένων τόπων ἐμπορικῆς σχέσεως, ἥτις θαυμασίως εὐκόλυνετο διὰ τῶν πολλῶν ἐν μέσῳ κειμένων νήσων.

1. Περὶ τῆς βραδείας ἐξαπλώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος Θουκ. 1, 3.

2. Ὅπου Πελασγοί, ἐκεῖ καὶ Ἄργος (ἰδ. Στέφ. ἐ. λ. Ἄργος καὶ Ἄργουρα), ἐκεῖ καὶ ἀκροπόλεις καλούμεναι Λάρισσα (ἰδ. Στέφ. ἐ. λ.) ἢ Λάσα (κατὰ τὸν Ἡσύχιον), ἐκεῖ ὀρῶν ὀνόματα λήγοντα εἰς ησσός (ηττός ἢ ασσός). — Τὸ πλῆθος τῶν ὀνομάτων τούτων κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν μαρτυρεῖ ἐν τοῖς μάλιστα τὴν ἀρχαίαν συγγένειαν τῶν κατοίκων τῶν τόπων ἐκείνων. Πρβ. καὶ Π. 8, 1, 2: «Πελαγὸς -- ποιήσασθαι καλὸν» — «βας ἐπενόησεν.»

3. Πρβ. ἀνωτ. §. 25. σημ. 2. §. 43. σημ. 1. §. 51. σημ. 1.

Τὴν συνεχὴ διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας σχέσιν μετὰ τῆς Φοινίκης καὶ αὐτῆς τῆς Αἰγύπτου μαρτυροῦσι τὰ τοῦ Ὀμήρου ποιήματα, καὶ ἄλλαι πολλαὶ παραδόσεις περὶ τῆς ἡρώϊκῆς ἐποχῆς. Πρβ. Thiersch, Epochen S. 21 flgg., ἰδίως S. 24. Anm. 15. Περὶ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαγωγῆς τῆς Αἰγ. τέχνης (ἐκτὸς τῆς εἰς Ἄργος ἀφίξεως τοῦ Δαναοῦ) κατὰ δύο μάλιστα ὁδοὺς, διὰ τῆς Ἀττικῆς καὶ διὰ τῆς Ῥόδου καὶ τῶν γειτόνων νήσων, αὐτ. S. 28. Anm. S. 34. Anm. Boeckh. ad. Pind. Ol. 7 (p. 172).

- ¶ §. 62. Διὰ τὰ ἀνω εἰρημένα οὐδὲν θαυμαστόν, ἐὰν οἱ βασιλεῖς καὶ ἀνακτες τῶν Πελασγικῶν ἐκείνων φυλῶν πρῶϊμα ἤδη,

εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, ἐπεχειροῦν μεγά-
 λας οἰκοδομὰς, ἔκτιζον ἐρυμνὰς ἀκροπόλεις, καὶ εἶχον οἰκίας
 (ἀνάκτορα) ἱκανῶς μεγαλοπρεπεῖς, κατὰ μέμνησιν τῆς παρὰ τοῖς
 ἀνατολικοῖς ἔθνεσι πολυτελείας· οὐχ ἦπτον δ' ἐφιλοτιμοῦντο νὰ 2
 ἐπιδείξωσι τὰ πλούτη των εἰς λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ἔργα τῆς
 τεκτονικῆς, εἰς οἰκιακὰ σκεύη, ὅπλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

1. Τίρυς. Μυκῆναι. Ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ τὰ εἰρήπια τῆς Σιπύλου, τῆς
 ἀρχαίας ἑδρας τῶν Τανταλιδῶν, συνιστάμενα εἰς τεῖχην πολυγώνια καὶ τύμβους
 ἢ χώματα (ἴδ. R. Rochette, Hist. des col. Grecques, T. 4, p. 384. Pro-
 kesch, Reisen, 3, S. 127-29). Οἱ Ἡρακλεῖδαι (ἢ Σανδονίδαι) τῆς Αὐδίας
 ἦσαν δυναστεία Ἀσσυριακῇ.

2. Χρυσὸς, ἄργυρος, ἤλεκτρον, ἐλέφας εἰσεκμιζόντο ἐνωρῆς ἤδη εἰς τὴν
 Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Φοινίκων. Καὶ οἱ Αἰγινῆται μετήρχοντο πρῶϊμα ἤδη τὸ ἐμ-
 πόριον. II. 8, 5, 5. Περὶ τοῦ πολυχρύσου Ὀρχομενοῦ τοῦ Μινυηίου Ὁμ. Ἰδ.
 9, 381. II. 1, 9, 3.

§. 63. Ἄμα δὲ τῇ τοῦ Πελασγικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μεταβολῇ 1
 ἤρξατο καὶ ἡ τέχνη νὰ λάβῃ ταχυτέραν καὶ εὐτυχεστέραν ἐπί-
 δοσιν. Διὰ τῆς τῶν Ἡρακλειδῶν καλουμένης καθόδου εἰς τὴν Πε- 2
 λοπόννησον οἱ Δωριεῖς, καταγόμενοι ἐκ τῶν ὄρων τῆς βορείου
 Ἑλλάδος, γίνονται ἡ δυνατωτέρα τῶν Ἑλλήνων φυλὴ καὶ τὴν φυ-
 λὴν ταύτην ἐχαρακτήριζεν ἐξοχὸς τις τάσις ἐπὶ τὸ εὐρυθμον, τὸ
 σεμνὸν, τὸ αὐστηρὸν καὶ ἀξιοπρεπές. Τὸ ἰδίωμα τοῦτο τοῦ χα- 3
 ρακτῆρος τῆς Δωρικῆς φυλῆς φανεροῦται καὶ διὰ τῆς εἰκαστι-
 κῆς τέχνης εἰς τὸν καλούμενον Δωρίον τῆς ἀρχιτεκτονικῆς κό-
 σμος, ὅστις, ἂν καὶ μεταφυτευθεὶς ἐκ τῆς Αἰγύπτου, διευτυπώ-
 θη ὅμως καὶ ἐτελειοποιήθη ὑπὸ τῶν Δωριέων, συμφῶνως μὲ τὴν
 παιδείαν των, μὲ τὸ Δωρίον πολίτευμα, τὴν Δωρίον μουσικὴν, 4
 τὰς Δωρίους χορείας καὶ ᾠδὰς. Ὑστερον δὲ τῆς Δωρίου ἀρχιτε-
 κτονικῆς, πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς, ἐγεννήθη ἡ Ἰόνιος τῶν
 ναῶν ἐργασία, ἥτις οὔσα ἱλαρωτέρα, τρυφερωτέρα καὶ πολυτε-
 λεστέρα, ἀντιστοιχεῖ πάλιν τῷ ζωηροτέρῳ, γυναικωδεςτέρῳ καὶ
 ἀδρτοτέρῳ ᾗθει τῆς Ἰωνικῆς φυλῆς, ἥτις καὶ διὰ τὴν γειτονίαν
 ἤδη ὑπέκειτο μάλλον εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς τῶν ἀνατολικῶν
 ἐθνῶν τέχνης.

- 5 Ἡ κυρίως εἰδωλουργικὴ τέχνη, ἥτις εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀνεπτύχθη ὁμοῦ μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, κατ' ἀρχὰς ὑπερέτει μὲν ἰδίως τῇ θρησκείᾳ, κατασκευάζουσα εἰδωλα (ξόανα) διὰ τὴν ἐν τοῖς ἱεροῖς λατρείαν, καὶ ἀκολουθοῦσα εἰς τοῦτο αὐστηρῶς τὸν παραδεδομένον τύπον· ἤρξατο δὲ πρῶτα ἤδη νὰ καλλωπίσῃ καὶ τὰ χρεϊώδη σκεύη, οἷον ὅπλα, ἀσπίδας, θρόνους, 6 τρίποδας κ. τ. τ. Καὶ δὲν λείπουσιν οὐδὲ κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τεκμήρια ὅτι ἐφίετο ἤδη μείζονος ἐλευθερίας, ἀπεργαζομένη καὶ ἀνδριάντας καὶ πρόστυπα ἔργα δι' ἄλλους παρὰ τοὺς 7 ἀπλῶς θρησκευτικοὺς ἢ βιωφελεῖς σκοποὺς. Μόνης τῆς γραφικῆς τὰ δημιουργήματα ἔμειναν ἔτι πολλὴν καιρὸν ὑποδεέστερα τῶν πλαστικῶν ἔργων, δύσμορφα καὶ ἄγροικα.

2. Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν, 80 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, 328 πρὸ τῆς 1 Ὀλυμπ.

3. Ἰδ. ἀνωτ. §. 33, σημ. 1. κατωτ. §. 69.

4. Μετανάστασις τῶν Ἰώνων ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Ἀσίαν 140 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, 268 πρὸ τῆς 1 Ὀλυμπ.

Ἀρχέτυπα τῶν ἰδιαζόντων τῆς Ἰονίου ἐργασίας κοσμημάτων εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀνωτ. §. 51, 5. 54, 5.

5. Ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ καταγινώσκωμεν τῶν παλαιῶν πᾶσαν θαλασσίαν καὶ ἀκρισίαν, ὀφειλομένον νὰ πεισθῶμεν ὅτι κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἔτι χρόνους ὑπῆρχον πάμπολλα δημιουργήματα τῆς εἰκαστικῆς τέχνης τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων. Ἀναφέρομεν μόνον ὀλίγα παραδείγματα. Ἐν Θήβαις ξόανα τῆς Ἀφροδίτης, ἀναθήματα τῆς Ἀρμονίας, θυγατρὸς τοῦ Κάδμου (Π. 9, 16, 2). Αὐτόθι λίθινος λέων, Ἡρακλέους ἀνάθημα (Π. 9, 17, 1). Ἐν Σικυῶνι καὶ ἐν Φενεῶι χαλκοὶ ἀνδριάντες, Ἡρακλέους ἀναθήματα (Ἀριστοτ. θαυμ. ἀκουσμ. 58. Ἀντίγ. Καρύστ. 131 ed. Westerm.) Ἐν Ἄργει ξόανον Ἀπόλλωνος, Δαναοῦ ἀνάθημα (Π. 2, 19, 3). Πλείονα παρὰ Θουρίῳ, Epochen S. 16-18. Περὶ τῶν τοῦ Δαυδάλου ἔργων ἰδ. κατωτ. §. 88, 1.

Παραδείγματα σκευῶν· τρίπους χαλκοῦς, ἔχων χρησμὸν ἐπιγεγραμμένον, ἐν ἔλαθον οἱ ἐκ Θεσσαλίας Πελασγοὶ πρὸ τῆς διαβάσεώς των εἰς Ἱταλίαν, ἐν τῷ Δωδωναίῳ ἱερῷ (Διον. Ἀλικ. Ρωμ. Ἀρχ. 1, 19). Αὐτόθι κρατῆρες, ἀναθήματα Αἰνείου καὶ τῶν Τρώων (ὁ αὐτ. 1, 51). Φιάλη χαλκῇ, ἔχουσα τὸ τοῦ Αἰνείου ὄνομα, ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἰαπυγίαν ἱερῷ τῆς Ἥρας (ὁ αὐτ. 1, 16). Ἐν Θήβαις ἐν τῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος τρίποδες Ἀμφιτρώωνος, Σκαίου καὶ Λαοδάμαντος (Ἡρόδοτ. 5, 59 61). Διάφορα ἀναθήματα τοῦ Ἐπειοῦ καὶ τῶν περὶ τὴν Διομήδην ἦν τιμὰ κατὰ τὴν Ἱταλίαν ἱεροῖς (Ἀριστοτ. θαυμ. ἀκουσμ. 108).

110 ed. Westerm.) — Περὶ τῶν παρ' Ὀμήρῳ ὄρων (περιδεραίων) Π. 9, 41, 2. — Ἀχιλλεύς ἀσπίς, Ὀμ. Ήλ. 18, 478-608. Ἡρακλῆους ἀσπίς, Ἡσιόδ. 144-320.

6. Ὀμ. Ὀδυσσ. 7, 91 κ. ε. (ἐν τῇ τοῦ Ἀλκινόου οἰκίᾳ).

• Χρῦσαιοι δ' ἐκάτερθε καὶ ἀργύρεοι κύνες ἦσαν

• • • • •

• Χρῦσαιοι δ' ἄρα κυῖροι εὐδαίμων ἐπὶ βομῶν

• ἕστασαν, αἰδομένας δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες. »

7. Διότι ἡ τέχνη αὕτη παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀνατολικαῖς εἶνεσιν εἶχε διατελέσει τὸ πλεόν ὑπερέτειν τῆς πλαστικῆς καὶ τεκτονικῆς, καὶ μόνον παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατ' ὀλίγον ἀπιδευθερώθη.

2. Ἀρχιτεκτονική.

§. 64. Ὡς τὰ παλαιότατα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκοδομητικῆς ἔργα ¹ θεωροῦμεν τὰ τῶν ἀρχαίων ἀκροπόλεων ὑπερμεγέθη πολυγώνια *τείχη* ἐκ λίθων ἀργῶν, τὰ ὅποια παρὰ τῶν νεωτέρων καταχρηστικῶς καλοῦνται μετὰ γενικὴν προσθηγορίαν *Κυκλώπεια τείχη*, ἐν ᾧ τὸ ὄνομα τοῦτο κατὰ τοὺς παλαιούς εἶναι μόνον εἰδικὸν καὶ τοπικὸν ὄνομα τῶν τειχῶν τῆς *Τίρυνθος* καὶ τῶν *Μυκηνῶν*, διότι ταῦτα μόνον ἐνομιζόντο οἰκοδομηθέντα ὑπὸ τῶν *Κυκλώπων* τῶν ἐλθόντων μετὰ τοῦ Προΐτου ἐκ τῆς *Λυκίας* εἰς *Τίρυνθα*. Ἄλλοι τῶν νεωτέρων αὐθαίρετως ἀποκαλοῦσιν αὐτὰ *Πελασγικά*, ² διότι τῷ ὄντι κατὰ μέγα μέρος εὐρίσκονται εἰς χώρας τὸ πάλαι ὑπὸ *Πελασγῶν* κατοικημένας, τόσον εἰς τὴν *Ἑλλάδα* καὶ *Μικρὰν Ἀσίαν*, ὅσον καὶ εἰς τὴν *Ἰταλίαν*· ἀλλὰ μολαταῦτα ἡ προσθηγορία αὕτη οὐδεμίαν ἔχει βάσιν.

1. *Τείχη* ἀργῶν λίθων παρὰ Πλυσ. 1, 37, 4, καὶ ἄλλαχού.

Περὶ τῶν *Κυκλώπων* καὶ τῆς ἀρίξεως τῶν εἰς τὴν Ἀργεῖαν, Ἀπολλοδ. 2, 2, 1. Plin 7, 57: Turres, ut Aristoteles, Cyclopes invenere: Tirynthii, ut Theophrastus. Περὶ τῶν ἐν *Τίρυνθι* καὶ ἐν *Μυκῆναις* τειχῶν Π. 2, 16, 4 καὶ 25, 7. Στράβ. 8, σ. 202 Τῆν *Τίρυν*ς τειχιόεσσα, Ὀμ. Ήλ. 2, 559. Ἡ Ἀργολίς γὰρ *Κυκλωπεΐα*, Εὐριπ. Ὀρέστ. 955. Ἡ *Τίρυν*ς *Κυκλωπεΐα* πόλις, Εὐρ. Ἡρακλ. Μαιν. 15. — *Μυκῆναι* — *τείχη* λαΐνα, *Κυκλώπει*, οὐράνια, » ὁ αὐτ. Τρωάδ. 1094. Ἠλέκτρ. 1166. » *Κυκλώ* πίων πόνον χερῶν, » ὁ αὐτ. Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 1511. » *Κυκλώπεια* πρόσθως Εὐρυπτόως, » Πίνδ. ἀποσπ. 151.

2. Εἰς τὴν Ἀργολίδα, τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Ἠπειρὸν εἶναι μὲν πολλὰ τεῖχη ἀργῶν λίθων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν δὲ μεταγενέστερα τῆς τῶν Πελασγῶν ἐποχῆς. Τὸ Ἀθήνησι Πελασγικὸν καλούμενον τεῖχος φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο πολυγωνίον.

- 1 §. 65. Τὰ τεῖχη ταῦτα καλοῦνται *τεῖχη ἀργῶν λίθων* παρὰ τὸ ἐξαρχῆς ὠκοδομηθῆσαι ἐκ λίθων ἀκατεργάστων, οἵτινες μόνον
- 2 διὰ τοῦ ἰδίου των θάρους συνέχονται, ὡς ἐν Τίρυνθι· τὰ δὲ πλείστα αὐτῶν σύγκεινται ἐκ λίθων πολυγωνίων μὲν, ξεστῶν δὲ καὶ
- 3 μετὰ μεγίστης ἐπιτηδεϊότητος συνηρμοσμένων. Ὁ δὲ τρόπος οὗτος τῆς ἐξ ἀργῶν λίθων οἰκοδομίας οὐδαμῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τεκμήριον παρουσίας Κυκλώπων ἢ Πελασγῶν, ἀλλ' οὐδὲ ὡς σημεῖον μεγάλης ἀρχαιότητος· ἐξ ἐναντίας δὲ, ὡς ἐπὶ
- 4 τὸ πλεόν ἐξαρθᾶται ἐκ τοῦ εἶδους τῆς ὕλης. Ὁ τραχὺς λίθος (χάλιξ, τίτανος, ἀσβεστόπετρα) τῶν πλείστων ὁρῶν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ τῆς μεσαίας Ἰταλίας ῥήγνυται φύσει εἰς λατομήματα ἀνώμαλα καὶ πολυέδρα, ὥν περ τὸ σχῆμα ἀφ' ἑαυτοῦ ἔπρεπε νὰ χειραγωγῇ τοὺς τέκτονες ἐπὶ τὸν πολυγωνίον τῆς οἰκοδομίας τρώ-
- 5 πον. Διὰ τοῦτο μεταβάλλεται καὶ ἡ οἰκοδομία αὕτη βαθμικῶν καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθῆτως εἰς τὴν δι' ἐγγωνίων καὶ ὀρθογωνίων λίθων οἰκοδομίαν· καὶ εἰς πάμπολλα κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρχαῖα τειχίσματα εἶναι οἱ μὲν πύργοι καὶ αἱ τῶν τειχῶν γωνίαι ἐκ λίθων τετραγώνων ὠκοδομημένοι, τὰ δὲ μεταπύργια ὠκοδομήθησαν, τῆς μείζονος εὐκολίας ἕνεκα, ἐκ λίθων ἀργῶν ἢ γουν πολυγωνίων.
- 6 Εἰς τὰ ἀρχαιότερα τοῦ εἰρημένου εἶδους τεῖχη εἶναι αἱ *πύλαι* καὶ αἱ *ὀδοοὶ* (σύριγγες) ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν πυραμιδοειδῶς ἐσκαπασμένοι· ἡ δὲ κυρίως καλουμένη *καμάρα* (ἀψίς) εὕρισκεται σπανίως. Πύργους τετραγώνους ἔχει τὸ τεῖχος τῆς Τίρυνθος δύο ἢ τρεῖς κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν πλευράν.

1. Περί Τίρυνθος Π. 2, 25, 7: „ Τὸ τεῖχος Κυκλώπων μὲν ἐστὶν ἔργον, ποιεῖται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος λίθος, ὡς ἀπ' αὐτῶν μὴδ' ἂν ἀρχὴν κινήθῃαι τὸν μικρότατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων λιθία δὲ ἐνῆρμο-
„ σται πάλαι, ὡς μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἀρμονίαν τοῖς μεγάλαις λίθοις εἶναι. Ὁ Πausanias λέγει ἐνταῦθα ὑπερβολάς· οἱ μέγιστοι λίθοι εἶναι μὲν 12×8 πο-

δῶν, εὐρίσκονται δὲ καὶ πολλοὶ μικρότεροι $5\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ ποδῶν. Κατὰ τὸ πρὸς δυομιάς πέρας τοῦ περιβόλου ἔχει τὸ τεῖχος ἐπὶ 34 ποδῶν ὕψους· τὸ δὲ πᾶχος του εἶναι 20-24 ποδῶν.

2. Τὰ τῶν Μυκηνῶν τεῖχη εἶναι ἥδη ἥττον ἀργὰ καὶ ἥττον πολυγωνία. Εὐρ. Ἡρακλ. Μαιν. 946: » Κυκλώπων θάβρα φοῖνικι καὶ γόνι καὶ τύκοις ἡρ-
μοσμένα.»

4. Τοῦτο ἀναγνωρίζει καὶ ὁ Γάλλος γεωγνώστης Boblaye, ὅστις αὐτὸς πε-
ριῆλθε τὴν Ἑλλάδα, παρὰ Letronne, *Lettres sur la peint. mur.* p. 459: *Le calcaire -- éclate en blocs polyédriques irréguliers; c'est là, je crois, la première cause de l'architecture polygonale.* Πρβ. Ross, *Inselreise I. S.* 15. — Διὰ τοῦτο ἀπαντῶνται τεῖχη τῆς αὐτῆς ἐργασίας καὶ ἀλλαχοῦ, π. χ. εἰς τὴν Χίνυν (Gell, *Probestücke von Städtmauern des alten Griechenlands*, München 1831. Taf. 46).

5. Π. χ. εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Ἀμφίσσης σύγκεινται οἱ μὲν πύργοι καὶ αἱ γωνίαι ἐκ λίθων τετραγώνων, καθ' ὀριζοντίους δόμους (στοίχους) συντεθειμένων, τὰ δὲ μεταπύργια εἶναι πολυγωνίου ἐργασίας. Καὶ εἰς τὰ εἰρήπια τοῦ Βιωτίου Ἀρκατοῦ (εἰς τὸ χωρίον Δρίτζα) ἐπιθεσθῆκασι κομψότατα λείψανα πολυγωνίου τεύχους ἐπὶ κρηπίδος συνισταμένης ἐκ τριῶν ὀριζοντίων στοιχείων μεγάλων τετραγώνων λίθων. Πρβ. περὶ Οἰνιαδῶν W. Mure, *Ann. d. Inst.* X, p. 132 sq.

6. Πυραμειδοειδεῖς, ἥγουν ἐσχηματισμέναι διὰ λίθων προσανακλιμένων ἀλλήλους, εἶναι αἱ ἐν Τίρυνθι σύριγγες (galeries), ἡ εἰσοδος τῆς παρὰ τὸν Ἑρασῖνον πυραμίδος (ἰδ. §. 68. σημ. 2.), καὶ αἱ ἐπισθεν τοῦ ἐν Θορικῷ θεάτρου δίοδοι. Ἄλλα μὲν σχήματα, συγγενῆ δὲ τῷ εἰρημένῳ, παρέχονται αἱ πύλαι τῆς Φιγαλείας (Παυλιτσας) καὶ τῶν Ἀθῶν (πινησίον Βιγδάνας). — Παραδείγματα ἀψίδος ἐν τείχεσι πολυγωνίαις, Mure l. l. p. 133. 140 sqq.

Βιβλιογραφικά· W. Gell, *Argolis. L.* 1810. Τοῦ αὐτοῦ *Städtmauern* (ἰδ. ἀνωτ. σημ. 4). Dodwell, *Views and descr. of Cyclop. or Pelasgic remains.* L. 1834. Leake, *Morea*, II, p. 349. 368. 377 καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἱταλίαν πολυγωνίων τευχῶν εὐρίσκονται πολλὰ εἰς τὰ πο-
νήματα τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας τῶν 1829 κ. ἐ. ἰδ. τὴν λοιπὴν βιβλιογραφίαν πληρέστερα παρὰ Μυλλέρου, *Hdb. d. Arch.* §. 46, καὶ εἰς *A. Lit. Z.* 1835, N 97. 98.

§. 66. Τὸ μεγαλεπίβολον καὶ μεγαλουργόν, ὅπερ ἐμφαίνεται ἐν τῇ τῶν εἰρημένων τευχῶν καὶ ἀκροπόλεων οἰκοδομῇ, ἐφανε-
ροῦτο ὡσαύτως ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι κειμένων εὐρυχώρων ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, οἷα περιγράφονται τὰ τοῦ Ἀλκινόου, τοῦ Ὀδυσ-
σεως, τοῦ Μενελάου καὶ τοῦ Πριάμου. Ὅλαι αἱ βασιλικαὶ αὗται 2
οἰκίαι, κατὰ τοὺς ποιητὰς, ἔστιλβον ὑπὸ μεταλλικῶν (χρυσῶν,

ἀργυρῶν καὶ χαλκῶν) καλλωπισμάτων, ἡ ὁποία συνήθεια ἐξέβαινεν ἤλθε μετὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐκ Θηβῶν (§. 35.) καὶ μετὰ τῶν Φοινίκων καὶ Λυδῶν ἐκ τῆς Ἀσίας (§. 48, 4.), χαρακτηρίζει δὲ ἰδιαζόντως τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους.

1. Τοῦ Ἀλκινόου, Ὀμ. Ὀδυσσ. 7, 86 κ. ἐ. τοῦ Ὀδυσσεύς, αὐτ. 22, 126 κ. ἐ. τοῦ Μενελάου, αὐτ. 4, 43. 72. κ. ἐ. τοῦ Πριάμου, Ἰλ. 6, 243 κ. ἐ. — Μέρη τῆς οἰκίας τοῦ Ὀδυσσεύς κατὰ τὸν Ὅμηρον ἔρκος ἦγον αὐτῇ, ὅπου ὁ θεομῆς τοῦ Ἑρκεῖος Διός· αἴθουσα ἢ πρόσαιον πρὸς τῆς οἰκίας· μέγαρον εὐρύχωρον καὶ ὑπόστυλον· περὶ αὐτὸ θάλαμοι ἦγον μικρότερα χωρίσματα· τέλος ὑπερῶα οἰκήματα, ὅπου κατοικοῦν αἱ γυναῖκες. Διάγραμμα τῆς οἰκίας· ὑπὸ τοῦ I. H. Voss, Homer, IV Bd. Taf. 1. Ὁ Ἄγγλος Γέλλ νομίζει ὅτι ἀνεκάλυψεν ἐν τῇ θεμέλιᾳ (Gell, Ithaca p. 50 sq.) — Παρὰ τῇ τοῦ Πριάμου οἰκίᾳ ἦσαν πεντήκοντα » θάλαμοι ξεστοὶ λίθοιο, » ὅπου ἐκοιμῶντο αἱ υἱαὶ, καὶ ἀπέναντι ἐν τῇ αὐτῇ δώδεκα ὅμοιοι θάλαμοι, ὅπου ἐκοιμῶντο αἱ γαμβροὶ τοῦ βασιλέως.

2. Ἡσιόδ. Ἔ. κ. Ἡ. 152: «Τοῖς δ' ἦν χάλλεα μὲν τεύχεα, χάλκεοι δέ τε αἰκίαι.» Ὀμ. Ὀδ. 7, 86: «Χάλκεοι μὲν γάρ τοίχοι ἐπλήχθασ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἔς ἔς μυχῶν ἐξ εὐδοῦ· περὶ δὲ θριγὰς κυάναιο. Χρύσεια δὲ θύραι πυκνὰ γιν' δόμεν ἐντὸς ἔειργον. Ἀργύρεοι δὲ σταθμοὶ ἐν χαλκῷ ἔστασαν οὐδῶ, Ἀργύρεον δ' ἔφ' ὑπερθύρεον, χρυσῇ δὲ κορώνῃ.»

Τὰ ἀνάκτορα ταῦτα τῶν ἡρώων φαίνονται πάντῃ μικρὰ ἀπειμιμήματα τῶν πολυτελῶν βασιλείων τῆς Αἰγύπτου, ὅ Ἑρκεῖος Ζεὺς ἐπέχει τὸν τόπον τοῦ Ἀμμωνος (Amn-Ra), ὅτινι ἀνατίθενται αἱ αἰ οἰκίαι τῶν «Διογενῶν βασιλέων»· τὰ ὑπόστυλα μέγαρα ἀντιστοιχοῦσι τοῖς ὑποστύλοις οἰκίαις, τῶν ὁποίων αἱ φλῆαι τῶν θυρῶν ἦσαν ὡσαύτως κατάχρυσαι (Champ. Lettres p. 284. 310. 340) κ. ἐ.

- 1 §. 67. Περίεργον ἐν τοῖς μάλιστα εἶδος ἡρωϊκῶν οἰκοδομημάτων εἶναι οἱ καλούμενοι θησαυροὶ, ὁ ἐστὶν ὑπόγεια κατασκευάσματα κωνοειδοῦς σχήματος, πρὸς ἐναπόθεσιν πολυτίμων ὅπλων, ἐκπωμάτων, πολυτελῶν ἐνδυμάτων καὶ ἄλλων κειμηλίων, οἵοι εἰσιν οἱ παρ' Ὁμήρῳ θάλαμοι τῶν βασιλέων. Ἐνδέχεται μὲν ὅτι ἦσαν καὶ πλησίον τινῶν ἀρχαίων ναῶν ὅμοια χωρίσματα ὑπόγεια, ὅπου ἐφυλάττοντο τὰ τῶν ἱερῶν χρήματα καὶ κειμήλια πολυτελεῖ, ἀλλ' ἐσφαλμένως ἐφηρμόσθη εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομα οὐδόος. Τὸ αὐτὸ σχῆμα εἶχον καὶ οἱ τῶν γυναικῶν θάλαμοι εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν, καὶ πολλαὶ ἀρχαῖαι γυναῖκες προσέτι δὲ αἱ καλούμεναι λάκκοι εἰς Ἀθήνας (αἱ favissae τῶν Ἰταλιωτῶν) πρὸς ἐναπόθεσιν σίτου καὶ ἐλαίου.
- 2
- 3
- 4

1. Σωζόμενοι θησαυροί· ὁ τοῦ Μινύου ἐν Ὀρχομενῷ τῆς Βοιωτίας (κατρηπιωμένοι)· οἱ τοῦ Ἀτρείως καὶ τῶν παίδων ἐν Μυκῆναις (εἰς σχεδὸν αἰῶς, ἕτερος κατρηπιωμένος, καὶ δύο ἐλάττωες)· ἄλλος εἰς Βαφίᾳ παρὰ τὴν Εὐρώταν πλησίον Ἀμυκλῶν, καὶ ἕνη τινα ἐν Φαρσάλῳ τῆς Θετταλίας·

Περὶ τοῦ ἐν Ὀρχομενῷ Π. 9, 36, 3: » Θησαυρὸν ἀνθρώπων, ὧν ἴσμεν, Μινύας » πρῶτος εἰς ὑποδοχὴν χρημάτων ᾠκοδομήσατο. » Αὐτ. 38, 2: » Θησαυρὸς δὲ ὁ » Μινύου, θαυμά τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὄν καὶ τῶν ἐτέρωθεν οὐδενὸς ὕστερον, πε- » ποίηται τρόπον τοιόνδε· λίθου μὲν εἰργασται, σχῆμα δὲ περιφερέες ἐστίν » αὐτῷ, κορυφὴ δὲ οὐκ' εἰς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη· τὸν δὲ ἀνωτάτω τῶν λίθων φα- » σιν ἀρμονίαν παντὶ εἶναι τῷ οἰκοδομήματι. — Ἡ διάμετρος τοῦ εἶναι 70 π. Πρβ. Dodwell. I. p. 227.

Περὶ τῶν ἐν Μυκῆναις θησαυρῶν Π. 2, 16, 5: », Ἀτρείως καὶ τῶν παίδων ὑπό- », ρηαια οἰκοδομήματα, ἐνθα οἱ θησαυροὶ σφισι τῶν χρημάτων ἦσαν. », Ἰγνο- » γραφία καὶ περιγραφή τοῦ ἔτι σωζομένου θησαυροῦ Ἀτρείως, ὅνπερ ὁ κόμης Ἑλ- » γιν ἀνεκάλυψε καὶ ἐξεκάλυψε, παρὰ Gell, Argolis, t. 4-6. Antiquities of Athens, Suppl. p. 25. Leake, Morea II, p. 382 sqq. Διάμετρος καὶ ὕψος ὡς ἔγγραστα 48 π. ἔχει σχῆμα κοίλου κώνου, καὶ ᾠκοδομεῖται ἐκ λίθων ξεστῶν εἰς ὀριζοντίους δόμους κυκλωτερεῖς, οὔτινες πρὸς τὰ ἄνω γίνονται αἰεὶ στενωτέρω καὶ κλειόνται κατὰ τὴν κορυφὴν ἐνὶ μόνῳ λίθῳ. Οἱ τοῖχοι φαίνονται ὅτι ἦσαν ἐσωθεν ἐλάσμασι χαλκοῦ ἐσκεπασμένοι, ὥνπερ ἤλοι τινες ἐπὶ εὐρέθησαν. Συνε- » χεῖς τῷ μεγάλῳ θαλάμῳ εἶναι ἄλλο μικρότερον εἰκῆμα λατομητὸν. Ἡ θύρα ἔχει 18 π. ὕψος καὶ κάτωθεν 11 π. πλάτος· τὸ ὑπέρθυρόν της εἶναι μονόλιθον, 27 π. τὸ μῆκος, 16 τὸ πλάτος καὶ 4 τὸ ὕψος. Ἄνωθεν τοῦ ὑπέρθυρου εἶναι ἄνοιγμα τρίγωνον, πυραμιδοειδὲς (φωταγωγός;). Ἡ θύρα ἦτον ἐξωθεν ἐστολισμένη μὲ ἡμικίονας καὶ πλάκας ποικιλοχρόου μαρμαρέου, ἐφ' ὧν ποικίλματα ἀρχιτεκτονικὰ ἀλλοδαπῆς καὶ μὴ Ἑλληνικῆς ἐργασίας. Πρβ. Müller, Wiener Jahrb. XXXVI, S. 186. A. Lit. Z. 1835. N. 98. Εἰς τῶν κίωνων ἐκεῖνων μετεποιήθη εἰς ὑπέρθυρον τοῦ ἐν Νευπλῖᾳ Βουλευτικοῦ!

Οἱ μυθικοὶ ἀρχιτέκτονες Τροφώνιος καὶ Ἀγαμήδης ἐνομιζόντο καὶ ὅτι ᾠκοδόμησαν θησαυροὺς τοῦ Ὑτρείως ἐν Ὀρχομενῷ (Π. 9, 37, 3) καὶ τοῦ Ἀυγείου ἐν Ἠλιδι (Müller, Orchom. S. 97).

Τοιοῦτοι θησαυροὶ ἦσαν καὶ οἱ παρ' Ὀμήρῳ ὑψόροφοι καὶ κηῳεντες ὁ ἄλλοι μοι, π. χ. τοῦ Ὀδυσσεως (Ὀδυσσ. 2, 337: », ὁ δ' ὑφόροφον θάλαμον », κατεθήσατο πατὴρ, Εὐρύκην, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἔκειτο, Ἑσθῆς τ' ἐν » χληίσιν, ἅλεις τ' εὐῶδες ἔλαιον. Ἐν δὲ πίθοι οἶνοιο --. Κληίσται δ' ἐπίσαν σα- », νίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι, Δικλίδες κ. ἑ., πρβ. 21, 8.). τοῦ Μενελάου (15, 99) τοῦ Πριάμου (Il. 6, 288. 24, 191: », θάλαμος κηῳεῖς, κεδρίνος, ὑψόροφος, »).

2. Ὁ λαῖνος οὗ δὲ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος (Ὀμ. Il. 9, 404. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 295) εὐδαμῶς σημαίνει τοιοῦτον θησαυρὸν ὑπὲρ

γαιον, ὡς ἐσφαλμένως ἐνόμισεν ὁ Μύλλερς (Orchom. S. 244. Hdb. d. Arch. §. 48, 2), ἀλλ' ἀπλῶς τὸν οὐδὸν, τὸ κοινῶς καλούμενον κατώφλιον ('Οδυσσ. 8, 80). Τὸ δὲ ἔσφατάτω ἄδυτον τοῦ ναοῦ, οἰκοδομηθὲν ὑπὸ Τροφωνίου καὶ Ἀγαμήδους ἐκ πέντε λίθων (Στέφ. ἐ. λ. Δελφοί), εἶχεν ἴσως σχῆμα τοῖς θεσaurοῖς παρεμφερέ. Πρβ. Ulrichs, Reisen I, S. 81. Anm. 84. — Ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησι Ἰππίου Κολωνεὺ χάλκειος οὐδὲς ἢ ἡ χαλκόπους ὁδὸς (Σοφ. Οἰδ. Κολ. 57) δηλοῖ καταβάσιν εἰς Αἴδου (Σχολ. αὐτ. Πρβ. 'Ομ. Ίλ. 8, 15).

3. 'Ο τῆς Κασσάνδρας θάλαμος (Λυκόφρ. Ἀλεξ. 350. „οἰκημα πυραμιδοειδές, „σχολ.) ὁ τῆς Σιβύλλης κατάγειος θάλαμος ἐν Κύμῃ τῆς Ἰταλίας ('Αρισ. θαυμ. ἀκουσμ. 95) ὁ χαλκοῦς θάλαμος τῆς Δαντίας ('Απολλόδ. 2, 4, 1. turris athenaea, Hor. Od. 3, 16, 1.), οἱ ἐν Θήβαις θάλαμοι τῆς Ἀλκμήνης, τῆς Ἀρμονίας καὶ τῆς Σεμέλης (Π. 9, 11, 1. 12, 3), τῶν Προῖτου θυγατέρων Πηλοσίου Τίρυνθος (Π. 2, 25, 8) κ. ἐ. Πρβ. τὸν „χάλκεον κέρταμον, τῶν Ἀλωιδῶν (Ίλ. 5, 387) καὶ τοῦ Εὐρυσθέως ('Απολλόδ. 2, 5, 1: „Εὐρυσθέως-δείσας-πίθον αὐτῷ χαλκοῦν εἰσπρυθῆναι ὑπὸ γῆς κατεσκεύασε, „). Ἰδ. ἀνωτ. σημ. 1.

Ὡς φιλανθρωπία ἔχρησάμενος τοιοῦτος θεσaurὸς ἐν Μεσσήνῃ. Πλούτ. Φιλοπ. 19. Liv. 39, 50: thesaurus publicus sub terra, saxo quadrato septus. Saxum ingens, quo operitur, machina superimpositum est. Παρεμφερές τὸ ἐν Ῥώμῃ Tullianum. Sall. Catil. 55. Forchhammer, Bull. d. Inst. 1839, p. 29 sqq. Kunstblatt 1839. N. 93.

4. Τοιοῦτοι λάκκοι ὄρῳνται ἐν τοῖς τοῦ Μουσείου καὶ τῆς Πυκνὸς λόφοις. Favissae, Gell. N. A. 2, 10. Festus. -- Τὸ σχῆμα τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἰδ. ἀνωτ. §. 51, 4.

- 1 §. 68. Εἰς τὴν αὐτὴν τῶν ἡρώων ἐποχὴν ἀνήκουσι καὶ πολλὰ
- 2 ἄλλα οἰκοδομημάτων εἴδη, οἷον οἱ ἀρχαιότεροι ναοὶ προσέτι τάφοι καὶ μνημεῖα διαφόρου σχήματος, χρώματα, πυραμίδες
- 3 καὶ λαβύρινθοι ὡσαύτως ὠρύττοντο ἤδη διώρυγες καὶ ὑπόδρομοι πρὸς ἀποξήρανσιν λιμνῶν, καὶ κατεσκευάζοντο χειρόκμητοι λιμένες.

1. Ἡ ἱστορία τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ παρὰ Π. 10, 5, 5.

2. Χώματα (κολῶναι, τύμβοι, tumuli). Τὴν κατασκευὴν περιγράφει ὁ 'Ομ. Ίλ. 23, 255: „Τορνῶσαντο δὲ σῆμα, θεμελίῳ τε προβάλλοντο ἄμφι πυρῇ, εἴθαρ δὲ γυτὴν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν. „Παρμείως Π. 6, 21, 3: „Τάφος „Οἰνομάου γῆς χῶμα περιφοδομημένος λίθοις ἐστί. „Καὶ αὐτ. 7: „Γῆς χῶμα ὑψηλὸν, τῶν μνηστήρων τῶν Ἰπποδαμείας τάφος. „Πρβ. 8, 4, 6, 16, 2. Τοιαῦτα χρώματα εὐρίσκονται ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος: τὸ δὲ εἶμεν ἔλθεν ἐκ τῆς Φρυγίας. Ἰδ. ἀνωτ. §. 51, σημ. 3.

Πυραμίδες μικραί φαίνεται ὅτι δὲν ἦσαν σπάνιαι κατὰ τὴν Ἀργολίδα. Μίαν περιγράφει ὁ Π. 2, 25, 6. Ἄλλη μία (τὸ πολυάνδριον; Π. 2, 24, 8) σφάζεται πλησίον Κεγχρειῶν παρὰ τὸ Χάον ὄρος (Leake, Morea II, p. 339). Οἱ λίθοι τῆς εἶναι μὲ τίτανον (ἀνθεστήν) συνδεδεμένοι (πρὸς Champ. Lettres p. 117. 207). Τρίτης πυραμίδος ἐρείπια ἔστιν ἰδεῖν πλησίον Δήτσης (Διγυριῦ), ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς βορέαν τῇ, κόμης. Πυράμια ἐκαλεῖτο καὶ ὁ τόπος, ὅπου Δαναὸς πρῶτον ἀπέβη (Πλούτ. Πύρρ. 32).

Τάφοι φαίνεται ὅτι ἦσαν καὶ οἱ λαθύρινοι, πλησίον Ναυπλίας (? Στράβ. 8. σ. 195. 202. Τχγ.), ὁ τοῦ Δαίδαλου λαθυρινθὸς ἐν Κνωσσῷ τῆς Κρήτης (Plin. 36, 19, 2. 3), καὶ ὁ ἐν Λήμνῳ, ἔργον τοῦ νεωτέρου (?) Σμιλιδος, Ροίκου καὶ Θεωδῶρου, περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀλυμπιάδων (Πλίν. αὐτ.). Ὁ Δαίδαλος, μαθητὴς τῶν Αἰγυπτίων, ἐνομιζέτο ὅτι ἦλθε καὶ εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶ (Διόδ. 1, 97. Thiersch, Epoch. S. 17. Anm. 12).

3. Τὰ θάραθρα (ζέρεθρα, Στράβ. 8, σ. 227, νῦν καταθῶθραι) τῆς Φενατικῆς λίμνης, τῆς Στυμφαλίδος καὶ Κωπαίδος, καίτοι κατὰ μέγα μέρος φυσικὰ χάσματα, ἐνιμίζοντο τοῦλάχιστον ὅτι ἐτελειοποιήθησαν διὰ χειρὸς ἀνθρώπων, ἰδίως τοῦ Ἡρακλέους. — Δαίδαλεια ἔργα ἐν Καμινῷ τῆς Σικελίας, ἴδ. κατωτ. §. 100, 19-22.

Ὁ ἐν Κυζίκῳ χυτὸς λιμὴν ἔργον τῶν Γιγάντων (Ἐγγειρογραφτόρων) ἡ Πελασγῶν. Σχολ. Ἀπολλ. Ρόδ. 1, 987.

§. 69. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων τῶν 1
Πελασγῶν καὶ ἡρώων. Μετὰ δὲ τὰ Τρωϊκὰ καὶ τὴν τῶν Ἡρα-
κλειδῶν κάθοδον ἄρχεται ἡ Δώριος ἀρχιτεκτονικὴ, οἰκοδομή-
σαντος, κατὰ τοὺς παλαιούς, αὐτοῦ τοῦ Δώρου τὸ πλησίον Ἀρ-
γους Ἡραῖον. Ἀλλὰ τὸ ἀρχέτυπον τῆς Δωρίου ἐργασίας ἦλθεν, ὡς 2
εἶδομεν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου· πιθανὸν δὲ ὅτι διετυπώθη ἐντελέστε-
ρα καὶ διεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀργεῖα
Δωριέων.

1. Δώριος ἐργασία, Δώριος κατασκευὴ, Πaus. 6, 24, 2. 4. Κόσμος τῶν κίων Δώριος, ὁ αὐτ. 8, 45, 4. Λατιν. ordo Doricus.

Vitr 4, 1, 3: Dorus, Hellenis filius, — Argis, vetusta civitate, Iunonis templo aedificavit ejus generis fortuito formae fanum. Ἡ περαιτέρω διήγησις τοῦ Βιτρουβίου, περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Δωρίου κόσμου εἰς τὴν Ἀχαΐαν, καὶ ἐκείθεν διὰ τῶν Ἰώνων εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν Ἀσίαν, δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος.

2. Ἰδ. ἀνωτ. § 33, 1. Πρόσθετε Champ. Lettres p. 75. 123. 125. 145. 331. — Ἡ Ἀργολὶς εἶχεν ἐκ παλαιότατου σχέσεις μὲ τὴν Αἴγυπτον· τεκμήριον δὲ

ἡ ἐποικίαις τοῦ Δαναῦ, καὶ τὰ περὶ ἀφίξεως τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Μενελάου εἰς Αἴγυπτον μυθολογούμενα.

- 1 §. 70. Τὸ ζήτημα, ἂν ἡ Δωρίος ἐργασία προῆλθεν ἐκ τῆς διὰ
λίθων ἢ ἐκ τῆς διὰ ξύλων οἰκοδομῆς, εἶναι κατὰ τὰ ἄνω εἰρη-
μένα σχεδὸν περιττόν. Τὸ πρότυπον ἐλήφθη παρὰ τῆς λιθοδο-
μίας, ἐτροποποιήθη δὲ ἐν μέρει κατὰ τὰς τῆς ξυλοδομίας ἀπαι-
2 τήσεις. Ἀπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον λατομητῶν σπηλαίων, μονολί-
θων οἰκημάτων καὶ λιθίνων ναῶν ἐδανείσθησαν οἱ Ἕλληνες τοὺς
ξύλους καὶ κίονας, τοὺς τοίχους τῶν σιγῶν καὶ τὴν ὀριζοντίαν
3 σέγην (ὄροφον)· ἡ δὲ φύσις τοῦ κλίματός των ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ
προσφεύρωσι τὴν τρίγωνον στέγην (τὸν ὄροφον) μετὰ τῶν ἀετῶν
4 (ἀετωμάτων). Κατ' ἀρχὰς φαίνεται ὅτι πάντα τὰ ὑπὲρ τοὺς κί-
ονας, ἀπὸ τῶν ἐπιστυλίων ἄνωθεν (ὁ θριγκὸς, materiatio, Vitruv.
4, 2. 1. l'entablement, das Gebälk), ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλέον ἐκ
ξύλων καὶ ἐκ τούτου ἐξηγῶνται διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ σχή-
ματα, οἷον αἱ τρίγλυφοι, αἱ μετόπαι καὶ οἱ πρόμοχοι (mu-
tuli) μετὰ τῶν σταγόνων (guttae).
- 5 Ὁ χαρακτήρ τῆς Δωρίου ἀρχιτεκτονικῆς ἐν γένει, ἰδίως δὲ τῆς
ἀρχαιοτέρας, εἶναι τὸ ἄκομψον καὶ ἀπλοῦκόν πρὸς τῷ στερεῷ καὶ
6 μεγαλουργῷ. Οἱ κίονες εἶναι παχεῖς τε καὶ πυκνοὶ (ὅπερ προῆλ-
θεν ἐκ τῆς λιθοδομίας), καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἐπαισθητῶς μειοῦνται·
ἐπὶ τούτων δὲ τῶν πυκνῶν καὶ στερεῶν κίωνων ἐπίκεινται ἐπι-
στύλις, διαζώματα ἢ ζωφόροι καὶ γεῖσα βαρέα (ἐν τοῖς ἀρχαιο-
τέροις οἰκοδομήμασι $\frac{3}{7}$ τοῦ ὕψους τῶν κίωνων)· καὶ τὰ κιονό-
κρανα καὶ τὰ γεισώματα (στεφάνη, Kranzgesimse) προβέβληνται
7 πολλῷ πλέον, ἢ ἐπὶ τῶν μεταγενεστέρων οἰκοδομῶν. Ἐκαστον
ἄρθρον ἐκφράζει ἔτι σαφῶς τὸν ἀρχικὸν σκοπὸν καὶ προσδιορι-
σμόν του· τὰ σχήματα ὅλα, βραχέως εἰπεῖν, εἶναι ἀπλοῖκα καὶ
γεωμετρικὰ καὶ ὡς ἐπιτοπλέον εὐθύγραμμα, καὶ συνδέονται ἢ
χωρίζονται μόνον δι' ὀλίγων καὶ ἀφελῶν καλλωπιστικῶν ἄρ-
8 θρων. Προστίθενται ὅμως ἥδη διὰ χρωμάτων ποικίλα καλλωπί-
σματα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπομιμήματα φυτῶν.

1. Πρὸ Bröndsted, Voy. et Rech. II, p. 133-171. Klenze, Reise nach Griechenland. S. 57 flgg. Kugler, Polychromie, S. 35-43.

2. Καὶ ἐν Λυκίᾳ ἀνεκαλύφθησαν νεωστὶ (ἰδ. §. 51, 6) πάμπολλαι λατομικαὶ ναοὶ τε καὶ τάφοι· ἀλλ' ἡ ἡλικία των ἐτι ἀγνοεῖται, ἀν ᾗναι προγενέστεροι ἢ, ὡς φαίνεται μᾶλλον, νεώτεροι τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

3. Ἐάν δὲν εὐρέθῃ καὶ ἡ τρίγωνος στήλη ἥδη ἐν Αἰγύπτῳ 18 αἰῶνάς πρ. Χρ. ἰδ. ἀνωτ. §. 30, σμ. 2. Καὶ ὁ Κλέντζε (l. l. S. 70) φρονεῖ ὅτι τὸ πλάτυλλον τοῦ ἀστέως τῶν Ἑλληνικῶν ναῶν προέρχεται ἐκ τῆς λιθοδομίας.

4. Ὡς ὑπὲρ τῆς διὰ ξύλων οἰκοδομῆς εἶναι ὁ Bröndsted l. l. οὐδὲ λείπεται κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους παραδείγματα ξυλίνων ναῶν. Οἱ ἀρχαιότεροι σηκεῖ ἦσαν κοῖλα δένδρα, ἐν οἷς ἀνέκειντο ἀγάλματα, ὡς ἐν Δωδώνῃ (« ναίεν δ' ἐν πυθμένι φηγού », « Ἡσίοδ' » παρὰ σχολ. Σοφ. Τραγ. 1169)· ἐν Ἐφέσῳ (« νηὸν πρέμνῳ ἐνι πετελῆς », Διον. Περιηγ. 828. Καλλιμ. Ἰμν. Ἀρτ. 239)· ἐν Ὀρχομενῷ (Ἄρτεμις Κεδρεᾶτις, Π. 8, 13, 2). Ὀλόκληρος ξύλινος ναὸς τοῦ Ἰππιτοῦ Ποσειδῶνος ἐν Μαντινείᾳ, Π. 8, 10, 2. Metaponti templum Janonis vitigineis columnis stetit. Plin. 14, 2. Κίονες ξύλινοι, Π. 5, 16, 1. 20, 3.

Αἱ τρίγυφοι θεωροῦνται ὡς αἱ ἐξέχουσαι κεφαλὰι τῶν δοκῶν (Vitr. 4, 2, 2), αἱ δὲ μετόπαι εἶναι αἱ σανίδες ἢ πλάκες αἱ ἐκπληροῦσαι τὰς μεταξὺ τῶν τριγύφων ὁπᾶς (intertignium, metop Vitr. l. l. Πρὸ Bröndsted p. 137. « Πούχ. ἐ. λ. μεθόπιον »). Αἱ ὁπᾶι αὗται φαίνεται τῷ ὄντι ὅτι τὸ πάλαι ἔμμενον κενὰ (Εὐρ. Ἰριγ. Ταυρ. 113: « εἶσω τριγύφων ὅποι κενόν. », Πρὸ. Ὁρέστ. 1366). Οἱ δὲ πρόμοχοι παριστάνουσι τὰ ἄκρα (τὰς ἐκφοράς, projecturas) τῶν σανίδων τῶν ἀνεχουσῶν τὸν κέραμον τῆς στήλης (τῶν κανθηρίων, Vitr. 4, 2, 3.), καὶ αἱ πρὸς αὐτοῖς σταγόνες μιμουμέναι τὴν κατασταζούσαν ἑροχὴν.

5. Ἡ ἀναλογία τοῦ ὕψους τοῦ Δωρίου κίονος πρὸς τὴν διάμετρον του εἶναι 6:1, καθὼς ἡ τοῦ ἀνδρικοῦ σώματος πρὸς τὸν πόδα του. Vitr. 4, 1, 6: Ita Dorica columna virilis corporis proportionem et firmitatem et venustatem in aedificiis praestare coepit.

6. Τὴν μείσωσιν (contractura, Verjüngung) τῶν κίωνων (στύλων, δελίσκων κ. λ.) περιφράζει ὁ Πικυσανίας (10, 6, 1) διὰ τοῦ « ἐς μείουρον ἀνέγειται. » — Τὸ ἐπιστύλιον εἶναι l'architrave τῶν νεωτέρων· τὸ δὲ διὰ ζῶμα ἦγον ἡ ζῶνῃ la frise, ἥτις καλεῖται ζωφόρος παρὰ τὸ ὡς ἐπιτοπλίον ζωδοῖς προσύποις κεκοσμηθῆναι (« ὁ λίθος πρὸς ὃ τὰ ζῶα », C. I. G. I, n. 160). Γεῖσον ἢ γείσωμα, γείσοπόδισμα, ἀκρογείσιον, εἶναι la corniche, das Gesims· καὶ τὰ τρία ταῦτα μέρη, ἐπιστύλιον, ζωφόρος καὶ γείσον ἐμοῦ σχηματίζουσι l'entablement, materiatio, das Gebälk, ἔπερ Ἑλληνιστὶ προσφυῶς δύναται νὰ ὀνομαζῇται θριγὰς (θριγχοί, Ἀνθολ. Παλ. 9, 322), τὸ δὲ γείσωμα μόνον (corona, couronnement) στεφάνη.

Σημειωτέον ἔτι, ὅτι ἡ μονάς τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ μέτρου ἐκάστου οἰκοδομήματος εἶναι τὸ ἀεὶ ἥμισυ τῆς κάτω διαμέτρου τῶν κινήων, ὅπερ Λατινιστὶ μὲν καλεῖται *modulus*, Ἑλληνιστὶ δὲ ἐμβάτης (Vitr. 1, 2, 4, 3, 3).

7. Τοιαῦτα ἀφελῆ καλλωπίσματα (*ornamenta*) τῆς ἀρχαιοτέρας Δωρίου ἐργασίας εἶναι αἱ περὶ τὸν τράχηλον τοῦ κίνου ἐντομαὶ (*Einschnitte*, μὴ μέχρι τριῶν, Klenze l. I. S. 68), αἱ ἐπὶ τοῦ ἐγίνου τοῦ κιονοκράνου 3-5 annuli (Ringe, Riemchen : ἱμᾶντες; κρίκοι; πρβ. Kugler l. I. S. 37), ἡ ταῖνία τοῦ ἐπιστυλίου καὶ ὑποκάτω τῆς τριγλύφου ὁ κανὼν (*regula*, Riemlein, listello) μετὰ τῶν σταγόνων, αἱ μῆροὶ (*femur*) τῆς τριγλύφου καὶ αἱ μεταξὺ αὐτῶν γλυφαὶ (*canaliculi*, *semicanaliculi*) κ. τ. τ.

8. Αἱ τρίγλυφοι ἐχρωματίζοντο πάντοτε κυαναῖ (Vitr. 4, 2, 2: *eas cera caerulea depinxerunt*). — Ἰχνη γραπτῶν ποικιλιμάτων (ἴδ. ἀνωτ. §. 11, 3, σελ. 15) ἐπὶ τῶν λειψάνων πάντων τῶν ἀρχαίων Δωρίου ἐργασίας οἰκοδομημάτων.

- 1 §. 71. Τὴν πρόοδον τῆς βαθμυδὸν ἀναπτύξεως καὶ ἰδιορρυθμοῦ διατυπώσεως τῆς Δωρίου κατασκευῆς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν προκειμένην μακρὰν ἐποχὴν δὲ, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ἀκριβέστερα. Φαίνεται δὲ, ὅτε κυρίως ἐν τῷ διὰ τοῦ ἐμπορίου πρώτιστα ἤδη » ἀφρείφω Κερίθω μετερρύθμισθη ἐπὶ τὸ κάλλιον. Ἐν Κερίθω ἤρξατο ἡ ἐπικόσμησις τῶν αἰτῶν διὰ κεραμῶν τύπων καὶ ὕστερον, ἀγαλμάτων, καὶ τῶν ἡγεμόνων καλυπτήρων δι' εἰκονικῶν ποικιλιμάτων· αὐτόθι μνημονεύονται καὶ πρώτιστα ἤδη
- 3 ὁροφαὶ γάτταις διαγεφυλλυμέναι. Βύζης ὁ Νάξιος ἐφευρίσκει (περὶ 50 Ὀλ.) τὰς λιθίνας κεραμίδας ἐκ λίθου λευκοῦ (*tegula*, *σρωτήρ*· *imbrex*, *καλυπτῆρ*).

2. Αἰετὸς, ἀετὸς, ἀέτωμα (*fastigium*, *tympanum*, *Giebel*, *fronton*) καλεῖται τὸ τρίγωνον πέρασ τοῦ ὀρόφου (αἱ γωνίαι τοῦ 12 1/2 μοιρῶν). Περὶ τῆς νομιζομένης εὐρέσεως (ἴδ. ὁμωσ. §. 70. σημ. 3.) τοῦ αἰετοῦ ἐν Κερίθω, Πίνδ. Ὀλυμπ. 13, 27, (21) μ. σημ. Βοικίου.

Καλυπτῆρ ἡγεμόν, κεραμὶς ἡγεμόν, *imbrex extremus* ἢ *frontatus*, *antefixum* (*Stirnziegel*). Πρβ. Βοικ. Ἐπιγρ. τῶν Νεωρίων σ. 406 κ. ἐ. Διευ. τὰς δὲ ἐλέγετο πρώτως ἐπικοσμεῖσθαι αὐτὰς προστύποις προσωπείοις, οἷα εἰσιν αἱ ἐν τῇ Ἀθήνῃσι ἀκροπόλει πῆλιναι κεραμίδες ἡγεμόνες αἱ ἔχουσαι τὸ πρόσωπον τῆς Γοργόυς· Plin. 35, 43: *Dibutades Sicyonius* -- *primus personas tegularum extremis imbricibus imposuit, quae inter initia protypa vocavit* -- *Hinc* (ἐκ τῆς πηλοπλαστικῆς) *et fastigia templorum orta*.

Ὀροφαὶ φάνταις διαγεγλυμμέναι (Διόδ. 1, 66) συνίστανται ἐκ τετραγώνων (ἢ ῥεμβειδῶν, Καλλιξ. παρ' Ἀθην. 5, σ. 205.) φατνωμάτων (lacunar, caisson) καὶ τῶν ἐπ' τιθεμένων ταῖς φάνταις καλυμμάτων, ὡς ἐπὶ τῷ Ἀθήνησι ναφ τοῦ Ἄρεως. Ὑστερον δὲ κατασκευάζοντο τὰ φατνώματα μετὰ τῶν καλυμμάτων μονόλιθ. Αἱ ὀροφαὶ αὗται ἐπεκοσμοῦντο γραπταῖς τοικιλίαις (« εὐόροφον γραπτὸν τέγος, » Ἀνθολ. Παλ. 9, 59). — Π. φατνωματικῶν ὀροφῶν (tectum laqueatum) ἐν Κορίνθῳ, Πλούτ. Λυχ. 13.

3. Περί Βύζου Π. 5, 10, 2. Λίθιναι κεραμίδες ἐν Ἰταλίᾳ, Liv. 42, 3.

§. 72. Ἀναμφιβόλως ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην 1 πολλοὶ ναοὶ καὶ ἄλλα Δωρία κατασκευάσματα, ἅτινα μέχρι νῦν, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀρχαιολόγων δοξασίαν περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι εὐρέσεως καὶ βαθμυδὸν ἀναπτύξεως 2 τῆς Δωρίου ναοδομίας, τίθενται εἰς τὴν δευτέραν τῆς τέχνης περιόδον, μετὰ τὴν 50 Ὀλ. Τίνος γὰρ ἄλλης ἐργασίας νομιζομεν ὅτι 2 ἦσαν οἱ ναοὶ τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων, εἰμὴ τῆς Δωρίου; καὶ διὰ τί δὲν ἐδυνήθησαν νὰ διασωθῶσι καὶ ἐκείνων τῶν ναῶν λείψανα, κα' ὡς σώζονται ἔτι οἱ θησαυροὶ καὶ θάλαμοι τῶν ἡρώων (§. 67, 1); Ἀλλ' ἐν ἐλλείψει θετικῶν χρονολογικῶν διδομένων περιορι- 3 ζόμεθα ἐνταῦθα σχεδὸν εἰς μόνας εἰκασίας, ἐπιστηριζομένης εἰς τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐργασίας ἡ αὐτῶν τῶν ναῶν, ἡ τῶν περὶ αὐτοὺς πλαστικῶν ἔργων.

1. Ἰδ. κατωτ. §. 100 σημ.

2' Π. γ. ὁ Ἀθήνησι ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς (τὸ ἀρχαῖον Ἑρέχθειον, Ὀμ. Ἰλ. 2, 547 κ. ἐ. Ὀδυσσ. 7, 8) καὶ ἄλλοι παρ' Ὀμήρῳ ναοί.

Δωρία κατασκευάσματα τῆς ἐποχῆς ταύτης ἦσαν τὸ Ὀλυμπιάσι Ἡραῖον ἐκτὸς ἐτη μετὰ τὴν ἀφικεῖν τοῦ Ὀξύλου (80 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά, Π. 5, 16, 1.), τὸ Ἀργεῖ Ἡραῖον (ἀνωτ. §. 69, 1.), τὸ ἐν Σάμῳ Ἡραῖον τοῦ Ροίκου καὶ Θεοδώρου (ἐὰν δὲν ὑπῆρξε καὶ ἐνταῦθα ἄλλο ἤδη παλαιότερον), περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀλυμπιάδων (Ἡρόδ. 3, 60. Vittr. 7. praef. 12) κ. λ.

3. Σωζόμενοι ναοὶ ἐπὶ μονόλιθοι (πρὸ §. 33, 1) κίονες πόρινοι, $7\frac{2}{3}$ ἐμβάται; ὑψηλοὶ, ναοὶ τινος ἐν Κορίνθῳ (Ἀθηνᾶς Χαλινίτιδος; πρὸ Leake, Morea 3, p. 245. Stuart, Antiqu. of Athens III, 6, pl. 2). Ὁ Ἀθήκιος θέτει αὐτὸν π. τ. 650 πρ. Χρ., ἀλλ' οὐδὲν κωλύει νὰ ᾖναι πολὺ παλαιότερος (Klenze, Reise S. 57) καὶ ἴσως προγενέστερος τῶν Τρωϊκῶν. — Ὁ μικρὸς ἐν Ραμνοῦντι ναὸς ἐν παραστάσι (Θέμιδος; Ἑκάτης;), οὗ οἱ τοῖχοι πολυγωνίου οἰκοδομῆς (Uned. Ant. of Attica c. 7). — Ο ἐν Λιγίνῃ

ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς (Ἡρόδ. 3, 59), ὅστις ὑπῆρχεν ἤδη κατ' ἀρχὰς τῆς ἐπομένης ἐποχῆς, οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ἐν Παιστῶ καὶ ἐν Σελινούντι ναῶν καὶ ἄλλοι (κατωτ. §. 100).

Τοῦ ἐν Ἀβυδῶναις τῆς Μιαισσηνίας ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος σώζονται ἐτι κίονες ὀκτάγωνοι (ιδ. §. 33. σημ. 1), καὶ γείσα, ὧν ἡ ἐκέρρα ἔχει ὅλους Αἰγυπτιακοὺς τὰ τύπον. Ἐν ὁ γὰρ τῇ νήσῳ κίων Δωρίου ἔχων 18 ῥαβδώσεις πλατείας καὶ ἐπιγεγραμμένας (Ross, Inselreise I. S. 181.)

- 1 §. 73. Οὐσιωδῶς διαφέροντα τῆς Δωρίου κατασκευῆς χαρὰ κτήρα ἔχει ἡ τῶν Ἰωνῶν ἐργασία, ὥσπερ τὸ ἀρχέτυπον ἦλθεν
- 2 ἐκ τῆς ἐνδοτέρω Ἀσίας, διετυπώθη δὲ ἐν Ἰωνίᾳ. Τὰ τῶν κίωνων σώματα (scapi) εἶναι ισχνότερα καὶ ἐπιμηκέστερα, μειοῦται
- 3 ἥττον πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐπιβεβήκασιν ἐπὶ βάσεων. Τοῦ κιοῦ κράνου τὸ σχῆμα δὲν περιρίζεται, καθὼς τὸ Δωρίον, εἰς τὸ πρὸς τὸν σκοπόν του ὀργανικῶς ἀναγκαῖον (δηλαδή νὰ μεσιτεύῃ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀπὸ τῆς στρογγύλης μορφῆς τοῦ κίονος μετά-θασιν εἰς τὸ τετράγωνον τῶν ἐπιστυλίων σχῆμα), ἀλλὰ δι-
- 4 κοσμεῖται ἐπὶ τὸ περιτότερον καὶ κομψότερον. Ὁ θριγκὸς (ἐπιστύλιον, ζωφόρος, γείσον), διὰ τὴν πλεον ἀρχαιοστυλὸν θέσιν τῶν
- 5 κίωνων, γίνεταί ταπεινότερος καὶ ἐλαφρότερος. Πάντα τὰ σχήματα ἐν γένει εἶναι ἥττον γεωμετρικά καὶ ὀξεία καὶ ὀρθογώνια, ἢ ἐν τῇ Δωρίῳ κατασκευῇ, ἀλλὰ στρογγυλότερα καὶ οἰοῦνται ἐλασ-
- κά (ὡς ἐπὶ τῶν βάσεων καὶ κεφαλῶν), καὶ συνδέονται διὰ πλειόνων μικρῶν ἄρθρων (ὡς μεταξὺ τῆς ζωφόρου καὶ τοῦ γείσου). ὅθεν λαμβάνει ἡ ἐργασία αὕτη χαριεστερόν τι καὶ τερ-πνότερον.

1. ιδ. ἀνωτ. §. 54, 5. Πρβ. §. 51, σημ. 5.

2. Ὁ κίων ἔχει σῶμα (Ἀθην. 5, σ. 205) ἢ μονόλιθον (§. 72, σημ. 3.) ἢ συγκείμενον ἐκ πλειόνων σπόνδύλων (κολίνδρων, tambours. ιδ. ἀνωτ. §. 33. σημ. 3).

Ὁ Ἰωνικός κίων ἔχει 8 διαμέτρων ἢ 16 ἐμβατῶν ὕψος καὶ ἐπέκεινα. Οἱ παλαιοὶ ἀπείκαζον τὴν ἀνάγκαν τοῦ τοῦ γυναικείου σώματος ἀναστῆματι. Vitruv. 4, 1, 7: Dianae constituere aedem quaerentes novi generis, speciem ejusdem vestigiis (ιδ. §. 70, σημ. 5.) ad muliebrem transtulerunt gracilitatem, et fecerunt primum columnae crassitudinem altitudinis octava parte, ut haberet speciem excelsiorem. Basi spiram supposuerunt pro calceo, capitulo volutas, uti capillamento cinctricipatos cincinnos cetti. (ἐξήγησις ἐσφαλμένη μὲν, ἀλλὰ χαρίεσσα.)

Αἱ θάσεις (spirae) εἶναι διτταί· Α'. Ἀττικουρήσ, συνισταμένη ἄ, ἐκ πλίνθου· Β'. σπείρας (torus)· γ'. σκολίας ἢ τροχίλου· δ'. δευτέρας σπείρας· Β'. Ἰωνική· ἄ. πλίνθος· Β'. τροχίλος· γ'. δεύτερος τροχίλος· δ'. σπείρα. Τὸ δεύτερον εἶδος εἶναι σπανιώτερον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι.

3. Μέρη τοῦ Ἰωνικοῦ κιονοκράνου· α'. τὸ ὑποτραχήλιον, (σπανίως ὡς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου). Β', ὁ ἐχῖνος, καὶ ὑπ' αὐτὸν ἀστράγαλος Δέσ-
βιος (ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου καὶ σπείρα, torus, ὑπὲρ τὴν ἐχῖνον)· γ', ὁ cana-
lis (?) λήγων εἰς τὰς ἑλικας (volutae), ἐφ' ὧν oculi (ὀφθαλμοὶ)
καὶ axes (ἄξονες)· ἐπὶ δὲ τῶν ἐτέρων δύο πλευρῶν εἰσὶν οἱ pulvini (?)
διαχωσμένοι διὰ ζωστήρων (baltei)· δ', ἡ πλίνθος (abacus) μετὰ
τοῦ κυματίου. - Αἱ ἑλικες μὴπως συνέχονται μετὰ τῶν κριῶν, κεράτων ἐπὶ
τῶν ἐν Περσέπολει κιονοκράνων;

4. Τὸ Ἰωνικὸν ἐπιστύλιον ἔχει τρεῖς ταινίας (fasciae) καὶ ὑπὲρ
αὐτὰς κυμάτιον μετ' ἀστράγαλου. - Ἡ ζωφόρος, ὑπὸταν δὲν ἔχη
ζώδια ἐπιγραφμένα, ἐπικυρτεῖται ἄλλοις γλυπτοῖς ποικίλμασι. - Τὸ γείσον
ἔχει τοὺς καλούμενους ὀδόντας (denticuli· ἰδ. §. 32. σημ. 2.) καὶ με-
ταξὺ αὐτῶν μετεχὰς (intersectiones)· κυμάτιον τὸ κυρίως γείσον
ἢ ἀκρογείσιον· ἕτερον κυμάτιον τὴν ὑδρορροάν (sima), πρὸς ἣν
αἱ λεόντων κεφαλαί.

§. 74. Ὁ κόσμος οὗτος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κατὰ τοὺς πα- 1
λαιούς διευτυπώθη ἢ ἐτελειοποιήθη περὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ἐν
'Εφέσῳ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀλυμπιά-
δων, διὰ τοῦ Σαμίου Θεοδώρου τοῦ Ροίκου, Χερσίφρονος τοῦ
Κρητὸς ἀπὸ Κνωσσοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του Μεταγέρονος· ἀλλὰ τὸ γι-
γαντιαῖον τοῦτο οἰκοδόμημα δὲν ἐπετελέσθη εἰμὴ διὰ τῆς συνερ-
γείας καὶ συνεισφορᾶς πολλῶν γενεῶν, εἰς τὴν ἐρχομένην καὶ ἔτι
εἰς τὴν τρίτην ἐποχὴν, μετὰ τὴν 90 καὶ 100 Ὀλ. (ἰδ. κατ.
§. 100). Ἐν δὲ τῇ κυρίως Ἑλλάδι ὑπάρχει τὸ πρῶτον παρὰ 2
δειγμα Ἰωνίου οἰκοδομῆς ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ θησαυρὸς τῶν Σικυω-
νίων, ὃν οἰκοδόμησε Μύρων ὁ τῆς Σικυῶνος τύραννος π. τὴν 33
Ὀλ., ἔχοντα δύο θαλάμους, τὸν μὲν Δώριον, τὸν δὲ ἐργασίας
τῆς Ἰώνων. Συγγενὲς τοῦ θησαυροῦ τούτου κατασκευάσμα ὑπῆρ- 3
ξεν ἴσως ἡ ἐν Σπάρτῃ θολοειδὴς σκιάς, ἔργον τοῦ αὐτοῦ Θεοδώ-
ρου τοῦ Σαμίου.

1. Περὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἰδ. κατ. §. 78. σημ. 1. Ὁ Θεόδωρος ἔθηκε
τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ, ὑποστρώσας ἐν-τῷ ἐλῶδει ἐδάφει ἀνθρακας (Διογ. Λαέρτ.

2, §. 103. Plin 36, 14, 21). Χερσίφρων καὶ Μεταγένης οἱ Κνώσσιοι διεδέχθησαν τὸ ἔργον (Vitr. I. VII praef. 16. Πλίν. αὐτ. Στράβ. 14, σ. 174 Τχγ.). - Περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Ὀλυμπ., Thiersch, S. 137.

Ὁ ναὸς ἐκ λίθου λευκοῦ, ὥπερ τὰ λατομεῖα, ἀπέχοντα μόνον ὀκτὼ μίλια, ἀνεκάλυψε Πιξόδαρος τις (Vitr. 10, 7). Περὶ τοῦ ἀξιοθαυμάστου τρόπου τῆς μετακομιδῆς τῶν κίωνων καὶ τῆς ἐπιθέσεως τῶν ἐπιστυλίων ἐπὶ τοὺς κίονας Vitr. αὐτ. 6. Plin. I. I. Ὁ ναὸς μέγιστος πάντων (Παυσ. 4, 31, 6) ὀκτάστυλος διπτερος διάστυλος, 425 × 220 ποδ., ἐπὶ δέκα ἀναβαθμῶν. Οἱ κίονες 60 ποδ. ὑψηλοί, ἐν μέρει μονόλιθοι. Ὡλὴ ἡ οἰκοδομὴ διήρκεσε 220 (Plin. I. I) ἢ 400 ἔτη (ὁ αὐτ. 16, 79). Περὶ τῆς παλαιτέρω ἱστορίας τοῦ ναοῦ πρὸ κατωτ. §. 100.

Οἱ παλαιοὶ ἀποδίδουσι συμφώνως εἰς τὸν Χερσίφωνα καὶ Μεταγένη συγγράμματα περὶ τῆς οἰκοδομῆς ταύτης, καθὼς εἰς τὴν Θεόδωρον περὶ τοῦ ἐν Σάμῳ Δωρίου ναοῦ (Vitr. VII praef. 13. Πολυδ. 10, 52. 188). Ἡ κριτικὴ τῶν νεωτέρων ἀποδοκιμᾷ τούτο (π. χ. Thiersch Epoch. S. 137). Ἀλλὰ ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας προσδεῖται μεγάλως νέας ἐπεξεργασίας, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ παραδόξου θεωρήματος, ὅτι ἡ ποίησις εἶναι παλαιότερα τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ ὅτι ἡ πεζογραφία ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲν ἤρξατο πρὸ τοῦ 6 αἰῶνος. Εἶναι ἄρα δυνατόν, νὰ συλλάβῃ τις τὴν ἰδέαν τοιοῦτου οἰκοδομήματος, ἀπαιτεῦντος τόσους ἀκριβοστάτους ὑπολογισμοὺς, καὶ νὰ τὸ ἐπιτελέσῃ, χωρὶς νὰ γράψῃ; Καὶ ἔγραφον τάχα οἱ τότε ἀρχιτέκτονες τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἐμμέτρως;

2. Παυσ. 6, 19, 2. Οἱ θάλαμοι οὗτοι ἦσαν χαλκοῦ, ἦσαν τοῦλάχιστον χαλκοῖς ἐλάσμασι διακεκολλημένοι (ἰδ. ἀνωτ. §. 67. σημ. 1. 3). Παυσ. « χαλκοῦ » μὲν δὴ αὐτοὺς ἐώρων εἰργασμένους v. Εἰς τὸν ἐλάχιστον τῶν θαλάμων κατανηλώθησαν μάλιστα 500 τάλαντα χαλκοῦ (αὐτ. §. 3).

3. Παυσ. 3, 12, 8. Μ. Ἐτομολ. ἐ. λ. Σκιάς.

3. Ἡ λοιπὴ τεκτονικὴ συλλήβδην.

α. Ξυλουργία.

- 1 §. 75. Οἱ κατὰ τοὺς ἡραϊκοὺς αἰῶνας Ἕλληνες περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο σκεύη καὶ ἔπιπλα πολυτελεῖ κομψῶς τε καὶ ἐντέχνως εἰργασμένα, οἷον θρόνους, κλίνας, λάρνακας, ὅπλα, τρίποδας,
- 2 λεβήτας, ἐκπώματα κ. τ. τ. Τὰ μετὰ τούτων ξύλινα σκεύη ἐτεκταίνοντο (ἐπελεκοῦντο) σκεπάρνῳ ἢ πελέκει, ἔπειτα ἐξέοντο (ἐδινούντο) ἐπιμελέστερα ἄλλοις λεπτοτέροις ὀργάνοις τμητικοῦς (ξύλην, ξύδι, σμίλην, ρίνη), καὶ τέλος κατεκολλῶντο (ἐχαιδάλλοντο) χρυσῷ, ἀργύρῳ, ἐλέφαντι καὶ ἡλέκτρῳ.

2. Κλίνη Ὀδυσσεύς (Ὅμ. Ὀδ. 23, 195· πρβ. Ἀλεξάνδρου « δινωτὰ λέχεια », Ἰλ. 8, 391)· θρόνος ἢ κλισίη Πηνελόπης « δινωτὴ ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ » ('Ὀδ. 19, 56)· χηλὸς Ἀχιλλέως « καλὴ, δαιδαλέη » ('Ἰλ. 16, 221) κ. τ. τ. Σκῆπτρα ἀργυρόπλοκα τῶν βασιλέων. - Ἐλέφας ἐπὶ χαλινῷ ἵππου, ἰδ. ἀνωτ. § 51, σημ. 7. * Κολῆς νεοπρίστου ἐλέφαντος », Ὀδ. 8, 404. — Π. ναυπηγίας Ὀδ. 5, 244. 'Ἰλ. 5, 60.

§. 76. Ἡ πολυδαίδαλος αὕτη ξυλουργία, ἡ *ἐνολογλυφία* ἦτοι 1
τορευτική, ἔμεινεν εἰς ὑπόληψιν καὶ κατὰ τοὺς μεθορητικούς χρό-
νους, καὶ ἠνωμένη μετὰ τῆς κυρίως εἰκαστικῆς τέχνης, τῆς ἑοα-
ροποιίας, ἡσκαίτο ὑπὸ τεχνιτῶν οὐκ ἀφανῶν. Περιβόητον ἐν τοῖς 2
μάλιστα δημιουργήματι τῆς τοιαύτης εἰκαστικῆς ξυλογλυφίας ἦν
ἡ τοῦ *Κυψέλου Λάρναξ*, ἥνπερ οἱ τυραννεύοντες τῆς Κορίνθου
Κυψελίδαι ἀνέθηκαν εἰς τὸ Ὀλυμπίασι Ἡραῖον.

2. Πaus. 5, 17, 2—19, 2: « Ἀ ἄ ρ ν α ξ κέδρου μὲν πεποιήται· ζώδια δὲ ἐλέ-
» φαντος ἐπ' αὐτῆς, τὰ δὲ χρυσοῦ, τὰ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐς ἐν εἰργασμένα τῆς κέ-
» δρου. » Ἡ λάρναξ ἐκαλεῖτο καὶ κυψέλη. Φαίνεται ὅτι ἦν ἐλλειπτικὸν σχήμα-
τος· τὰ δὲ ζώδια περιέθεον περὶ αὐτὴν ἐν πέντε χώραις ἢ στοιχείοις, καὶ
παρίστανον ἀντικείμενα τῆς ἡρωολογίας. 'Επ' αὐτῶν ἦσαν ἑμμετρα ἐπιγράμματα
τοῦ Κορινθίου Εὐμήλου Π. τῆς ἡλικίας τῆς λάρνακος (περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ὀλ.)
πρβ. Thiersch, Epochen S. 167 flgg — Heyne, Ueber den Kasten des
Kypselos. 1770. — Descrizione della cassa di Cipselo, da Seb. Ciampi.
Pisa 1814. — Quatremère de Quincy, Ins. Olymp. p. 124. — Πρβ. Mül-
ler, Hdb. §. 57.

β'. Μεταλλουργία, χαλκοπλαστική.

§. 77. Σκευή *μεταλλικά*, κυρίως *χαλκᾶ*, μνημονεύονται 1
πάμπολλα ἐν τῇ ἐπικτῇ ποιήσει καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς περὶ τῶν ἡρώ-
κων χρόνων διηγήμασιν, οἷον ἀσπίδες, θώρακες, κράνη, τρίποδες,
λέβητες, φιάλαι· τὰ μὲν ὡς ἔργα ἐγχωρίων τεχνιτῶν, τὰ δὲ ὡς
ἀλλογενῶν δημιουργήματα. Τὰ δὲ ἐξόχως καλὰ τοῦ εἵδους τοῦ 2
του ἔργα ἀνεφέροντο ποιητικῶς εἰς τὸν Ἡφαιστον, τὸν θεῖον προ-
στάτην τῶν χαλουργῶν, οἷον ἡ Ἀχιλλέως ἀσπίς. Τὰ τοιαῦτα
εἶχον καὶ ζώδια ἐπιτετυπωμένα, καὶ ἦσαν ποικίλοις χρώμασιν
ἐστολισμένα. Ὅρμοι, περιδέραια καὶ ἄλλα γυναικῶν κοσμήματα, 3
ἴσως καὶ δακτύλιοι καὶ σφραγίδες, εἰσεκομίζοντο διὰ τοῦ ἐμπο-
ρίου ἐκ τῆς Φοινίκης.

- 4 Σημειωτέον δὲ ὡς πρὸς τὰ χαλκῶν ἔργα, ὅτι σπανίως ἐτι ἦσαν
 γυντά (χωνευτά), ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν δὲ σφυρήλατα, καὶ συνετί-
 θετο μηχανικῶς τισι τρόποις (δεσμοῖς, γόμφους, ἥλοις, περό-
 5 ναις, κέντροις). Ἡ πρόσθεσις μεταλλικῶν κοσμημάτων (π. χ.
 χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἥλων ἐπὶ τοῖς σκήπτροις;) ἐκαλεῖτο *ἐμπαι-
 στική τέχνη*.

1. Περιγραφή τῆς τοῦ Ἀγαμέμνονος πανοπλίας, 'Ιλ. 11, 17-43. — Τάλα-
 ροι ἀργυροῦ, ἡλακτῆ χρυσοῦ, ἀσάμινθοι ἀργυροῦ ἐξ Αἰγύπτου, Ὀδ. 4, 125-
 132. — Κρατῆρες ἀργυροῦ ἐκ Σιδώνος, 'Ιλ. 23, 741. Ὀδ. 4, 615. — Νέστο-
 ρος δέπας περικαλλὲς, 'Ιλ. 11, 632.

Περὶ ἄλλων χαλκῶν τριπόδων, κρατῆρων, φιαλῶν πρβ. ἀνωτ. §. 63. σημ.
 5. Ἰδίως ἐν ταῖς θυσίαις ἐχρῶντο σκεύεσι χαλκοῖς; Macroh. Sat. 5, 19, p.
 135 Bip.: Ad rem divinam pleraque aenea adhiberi solita.

2. Ἀχιλλέως ἀσπίς, Ὀμ. 'Ιλ. 18, 478-608. 20, 270. Quir. de Quincy,
 Iup. Ol. p. 64. Welcker ad Philostr. p. 631. — Ἡρακλέους ἀσπίς, Ἡσιόδ.
 144-320. πρβ. Thiersch. Epoch. S. 7. — Πρόστομα ζώδια καὶ ἐπὶ τῆς
 Ἀγαμέμνονος ἀσπίδος ('Ιλ. 11, 36: « Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργῷ θελοσύρῳπις ἔσσε-
 » φάνωτο; Δεινὸν δερκομένη, περὶ δὲ Δειμὸς τε Φόβος τε »). — Περὶ τῶν
 νομιζομένων Ἡφίστου ἔργων Πaus. 9, 40, 6-11, 2.

3. Περὶ ὄρων ἰδ. Paus. αὐτόθι. — Ὁ μῦθος ἀναγνωρίζει ἦδη εἰς τὸν Φώ-
 κρον τὸν Αἰακῶ « λίθου σφραγίδα ἐνδεδεμένην χρυσοῦ », Paus. 10, 30, 2. Καὶ
 περὶ Μίφω αὐτ. 1, 17, 3. Ἀντιλέγει δὲ ὁ Becker, Charikl. II. 399. — Χρυσο-
 χόος ἐν Πύλῳ παρὰ Νέστορι, Ὀμ. Ὀδ. 3, 425.

4. Ὁ Ὀμηρος ('Ιλ. 18, 468) καὶ ὁ Ἡσιόδος (Θεογ. 862) ἐγνώριζον ἦδη τὴν
 χώνευσιν μετάλλων (χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου) ἐν « εὐτρήτοις
 » χρόνοις », καθὼς οἱ Φοίνικες (§. 48, σημ. 2.) ὥστε σφάλλεται ὁ Paus. 9,
 41, 1· ἀλλὰ ἡ κυρίως χαλκοπλαστική (statuaria) εὐπω εὐρέθη.

Τὰ δὲ πλεῖστα ἔργα τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς ἦσαν σφυρήλατα, συνετίθεντο δὲ
 δεσμοῖς (π. χ. τὰ ὄπλα ἐπὶ τοῖς Ἡφίστου τρίποσιν, 'Ιλ. 18, 379), ἥλοις ('Ιλ.
 11, 633), γόμφοις (Αἰσχ. Ἑπτὰ ἐ. Θήβ. 525) κ. τ. τ. Τὰ ἐπειργασμένα
 αὐτοῖς ζώδια ἦσαν ὡσαύτως σφυρήλατα ἢ ἐκ κρουσμάτων (Αἰσχ. αὐτ.). Τοιοῦτο
 ἄγαλμα ἐν Σπάρτῃ, Paus. 3, 17, 6: « Διὸς ἄγαλμα ἐκ χαλκοῦ πεποιμέναι,
 » παλαιότατον πάντων (?) ὅποια ἐστὶ χαλκοῦ δι' ἔλαιον γὰρ οὐκ ἐστὶν εἰργασμέ-
 » νον, ἐλασμένου δὲ ἰδίᾳ τῶν μερῶν καθ' αὐτὸ ἐκάστου, συνέμροσται τε πρὸς
 » ἄλληλα, καὶ ἥλοι συνέχουσιν αὐτὰ μὴ διαλυθῆναι· καὶ Λεάρχων δὲ ἄνδρα
 » Ῥηγῆνόν τὸ ἄγαλμα ποιεῖσαι λέγουσιν, ἐν Διποίνῳ καὶ Σαύλιδος, οἱ δὲ αὐτοῦ
 » Δαυδάου φασὶν εἶναι μαθητήν. » Περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ Λεάρχου πρβ. Thiersch
 1. I. S. 47.

5. Περὶ ἐμπαιστικῆς τέχνης Ἀθήν. 11, σ. 488. Lobeck ad Soph.
 Aj. 846 (834 Herm.): „ χρυσόνωτον ἦσαν. „

§. 78. Μεγίστην δὲ ἰκρόδον ἔκαμεν ἡ κατὰσκευὴ μεταλλί-
κων ἀγγείων καὶ ἄλλων χαλκῶν δημιουργημάτων περὶ τὴν ἑναρ-
ξιν τῶν Ὀλυμπιάδων, ὅτε ἡ ἐν Σάμῳ περιδοῦτος οἰκογένεια τῶν
περὶ τὸν Ῥοῖκον καὶ Θεόδωρον τέχνητων, κατὰ τοὺς μὲν, πρῶ-
τοι ἐφευρὼν τὴν τέχνην τοῦ «χαλκὸν ἐν χράοις διαχέαι», τῇ
δὲ ἀληθείᾳ ἐβεβαίωσαν μόνον τὴν χώνευσιν τοῦ χαλκοῦ, καὶ ἴσως
πρῶτοι ἐπεχείρησαν νὰ διαχέωσιν ὁλόκληρα ἀγάλματα καὶ ἄλ-
λα ἔκτυπα ζώδια ἐν λίθοις ἢ χρώοις (χράοις, madre for-
me). Διεδόθη δὲ ἡ τέχνη αὕτη τάχιστα εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, 2
εἰς Αἰγίναν, Σικυώνα καὶ ἀλλαχόσε.

1. Αἱ περὶ τῆς πρώτης εὐρέσεως τῆς χαλκοπλαστικῆς εἰδήσεις τῶν παλαιῶν
καθὼς καὶ αἱ γνώμαι τῶν νεωτέρων ἀντιφάσκουσι τόσον, ὥστε δὲν ἐλπίζομεν
νὰ λύσωμεν ἐν τοῖς καθεξῆς πᾶσας τὰς δυσκολίας.

Ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὕτω ἀπεδείχθη ἡ ὑπαρξίς τῆς τέχνης ταύτης (ἴδ. §. 40,
3. 49, 3)· ἐὰν ὅμως οἱ ἐξεληθόντες ἐξ Αἰγύπτου Ἑβραῖοι ἐγνωρίζον τὴν χώ-
νευσιν τῶν μετάλλων (χρυσοῦς μύσχος χώνευτος, Ἐξόδ. 32, 4. κινόνκρα-
να ἀργυρὰ τε καὶ χαλκῶ, αὐτ. 38, 19 καὶ πύλλαο), ἔπαισι ὅτι ἐμαθον αὐτὴν
παρὰ τῶν Αἰγυπτίων. Ἄλλ' ἀναντίρρητον εἶναι, ὅτι οἱ Φοίνικες μετέφερον τὴν
χαλκοπλαστικὴν ἐπὶ Σολομῶντος (§. 48, σημ. 2), καὶ ὅτι ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ
Ἡσόδος ἐγνωρίζον τοὐλάχιστον τὴν χώνευσιν διαφόρων μετάλλων ἐν Ἑλλάδι
(§. 77, σημ. 4). Ἐπομένως σφάλλεται ὁ ἄλλοτε τόσον ἀξιοπύτος Πανσανίας,
ὅταν λέγῃ (8, 14, 5): «Δίχεαν δὲ χαλκὸν πρῶτοι καὶ ἀγάλματα ἐχώνευσαντο
» Ῥοῖκος τε Φαίου (γρ. Φιλέου) καὶ Θεόδωρος Τηλεκλέους Σάμιοι.» (9, 41, 1):
» Καὶ σφῆς λείψθε Θεόδωρον καὶ Ῥοῖκον Σαμίους εἶναι τοὺς διαχέαντας χαλκὸν
» πρῶτους.» (10, 38, 3): «Ἐδήλωσα Σαμίους Ῥοῖκον Φιλέου καὶ Θεόδωρον
» Τηλεκλέους εἶναι τοὺς εὐρόντας χαλκὸν εἰς τὸ ἀκριβέστατον τέχνη καὶ ἐχώ-
» νευσαν οὗτοι πρῶτοι.» Πρόσθε 3, 12, 8: «Τὴν Σικιάδα (ἐν Σπάρτῃ) Θεο-
» δῶρου τοῦ Σαμίου φασὶν εἶναι πύγμα, ὃς πρῶτος διαχέαι σιδήρον εὖρε καὶ
» ἀγάλματα ἀπ' αὐτοῦ πλάσσει.» Πρὸς καὶ Plin. 35, 12, 43: Sunt qui in
Samo primos omnium plasticen invenisse Rhoecum et Theodorum
tradant, multo ante Bacchiadas Corintho pulsos (πρὸ τῆς 30 Ὀλ.): ὅπου
παρετηρήθη ἡδὴ ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν, ὅτι ὁ ἐπιπόλιος Πλίνιος δι' ἀπροσεξίας
συγχέει τὴν πλαστικὴν καὶ τὴν χαλκοπλαστικὴν. Ὁ Πανσανίας ἦν κατὰ
ταύτην τὴν πεποιθήσιν ἐαυτῷ συνεπής· ὅθεν δὲν ἐπίσθη ὅτι τὸ ἐν Ἀμφίσῃ
χαλκοῦν ἀγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς προήλθεν, ὡς ἐνομίζον οἱ Ἀμφισσεῖς, ἐκ τῶν ἀπὸ
Τροίας λαφύρων· ἀλλ' αὐτὸς εὐθερῶς ὡς τὸ ἀρχαιότατον χωνευτὸν ἀγαλμα χαλ-
κοῦ τὸ τῆς Νηκτῆς ἐν Ἐφέσῳ, ἔργον τοῦ Ῥοῖκου, ὅπερ κατ' αὐτὸν (10, 38, 3)
» τῇ ἐν τῇ Ἀμφίσῃ Ἀθηνᾷ· καὶ ἰδεῖν ἦν ἀρχαιότερον, καὶ ἀργότερον τὴν τέ-
» χνην.» Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐξεραστή μόνον ἀμελεστερα, καὶ ὅτι δὲν ἠθέλησε

νά ἀναφέρει εἰς τοὺς Σάμιους τεχνίτας τὴν πρώτην εὐρεσιν τῆς χωνεύσεως τῶν μετάλλων, ἀλλὰ μόνον τὴν πρώτην πλασιν ὀλοκλήρων χαλκῶν ἀγαλμάτων ἐν ἰγδαῖς ἢ χαλκοῖς. Ἄν δὲ κατὰ τοῦτο πάλιν σφάλλεται ἢ οὐχί, εἶναι ζήτημα ὁ πρὸς τὸ παρὸν παρεχόμεθα. Ἀρκεῖ ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἀρχαιότερου οἱ εἰρημένοι Σάμιοι πρῶτοι φαίνονται εἰσαγαγεῖν τὴν χαλκοπλαστικὴν. Ὅρθ τάτη δὲ εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ Θούριου (Epochen S. 262. Anm.), ὅτι πᾶσαι αἱ τὰ αὐτοῦ εἰδόμεναι εἰδήσεις εἶναι ἀβέβαιοι, διότι ἡ πρώτη εὐρεσις καὶ ἡ τελειοποιήσις τεχνουργίας τινος πολλάκις συγχέονται.

Ἡ γενεαλογία καὶ χρονολογία τῶν τεχνιτῶν τῆς παλαιᾶς Σαμίας σχολῆς εἶναι πολὺ σκοτεινὴ, διότι ἐπανερχονται, ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, αἱ τὰ αὐτὰ ὀνόματα. Τὸ πιθανώτερον διάγραμμα τῆς καταγωγῆς αὐτῶν ἐδωκεν ὁ Θούριος

Φιλέας	
Ῥοῖκος	
Θεόδωρος	Τηλεκλῆς
	ο
	Τηλεκλῆς
	Θεόδωρος
(σύγχρονος Κροίσου,	
περὶ τὴν 54 Ὀλ.).	

(Epoch. S. 180 flgg.), ἀποδείξας ὅτι πρέπει νὰ διακριθῶσι τοῦλάχιστον δύο Θεόδωροι καὶ δύο Τηλεκλεῖς. (Πρβ. Sillig C. A. s. vv. Rhoeus, Telecles, Theodorus. Müller, Hdb. d. Arch. S. 60 Anm.) Ἀλλὰ καὶ οὕτως μένουσιν ἔτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐκείνων ἱκανὰ προβλήματα καὶ ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥοῖκος καὶ ὁ Θεόδωρος λέγονται συνεργάται τοῦ Σμίλιδος κατὰ τὸν ἐν Δήμῳ ἰαθύρινθον (ἰδ. § 68. σημ. 2.), ὁ δὲ Σμίλις ἐνομιζέτο σύγχρονος τοῦ Δαιδάλου (ἰδ. §. 88. σημ. 2.), σκεπτέον μήπως ὑπῆρξεν ἕτερος ἔτι παλαιότερος Ῥοῖκος, καὶ τρίτος παλαιότερος Θεόδωρος.

Ἔργον τοῦ ἐν Σάμῳ ἐργαστηρίου χαλκοπλαστῶν ἦν καὶ ὁ κρατῆρ, ὃν οἱ ἐπανερχόμενοι ἀπὸ Τάρτησαι Σάμιοι ἀνέθηκαν (π. 37 Ὀλ.) εἰς τὸ Ἡραῖον. Ἡρόδοτ. 4, 152: «Ἐποίησαντο χαλκῆιον, κρητῆρο, Ἀργολικῷ τρόπῳ· πείριξ δὲ αὐτοῦ, γρυπῶν κεφαλῇ οἱ πόδες· σσοὶ εἰσι καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραῖον, ὑπιστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκοῦς κολεσσούς ἐπταπῆχας, τοῖσι γούνασι ἐρημισμένους.»

2. Ἡ Σικυδιὸν ἦν ἥδη πρὸ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος (πρὸ 50 Ὀλ.) ἀρχαία ἔδρα χαλκουργῶν. Plin. 36, 3, 4.

- §. 79. Ἄλλην σπουδαίαν ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἡ τεκτονικὴ διὰ τῆς εὐρέσεως ἢ μάλλον τελειοποιήσεως τῆς κολλήσεως (ferrumination) ἥγουν τῆς χυμικῆς συθέσεως (ἐπιτήξεως) διαφόρων μετάλλων, ἥπερ διέπρεψε Γλαῦκος ὁ Χίος, σύγχρονος τοῦ Ἀλυάτου (Ὀλ. 40-55), οὗτινος τεχνουργημά τι ἐξ ἐλασμάτων σιδή-

ρου συγκολληθὲν (τὸ ὑποκρητῆρ διον ἢ ὑπόθημα τοῦ κρατῆρος τοῦ Ἀλυάττου) ἐθαυμάζετο ἐν Δελφοῖς.

1 Τὴν κόλλησιν μετὰλλων ἐγνώριζον ἤδη πρὸ πολλοῦ τὰ ἀνατολικά ἔθνη, καὶ παρ' Οὐρῶν ὁ Ἡφαίστος. Εἰς δὲ τὸν Παύλον ἀποδίδεται ἰδίως ἡ δυσκολο-
τάτη τεχνουργία τῆς κολληθείσης τοῦ σιδήρου. Ἡρόδοτ. I, 25. Ἀθην.
5, σ. 210. Στέφ. ἐ. λ. Αἰθάλη (ὅστις λέγει αὐτὸν Σάμιον). Ὁ αὐτὸς ἐθαυμάζετο
ἐπὶ τῇ «σιδήρου στεμώσει καὶ μαλάξει», Πλούτ. π. τῶν ἐκλελειπτ. χρησ. 47.

2. Πaus. 10. 16, 1: «Σδηροῦν τὸ ὑπόθημα τοῦ Ἀλυάττου κρατῆρος· τοῦτο
» Γλαύκου μὲν ἔστιν ἔργον τοῦ Χίου, σιδήρου κόλλησιν ἀνδρὸς εὐρόντος· ἑλάσμα
» δὲ ἑκάστον τοῦ ὑποθήματος· ἑλάσματι ἄλλω προσεχὲς οὐ περόναις ἔστιν ἢ
» κέντροις, μόνῃ δὲ ἡ κόλλα συνέχει τε, καὶ ἔστιν αὕτη τῷ σιδήρῳ δεσμός κ. ἐ.»

γ. Πηλοπλαστική (figlina).

§. 80. Τρίτος κλάδος τῆς τεκτονικῆς, ὅστις, καίτοι καθ' ἑαυ- 1
τὸν θάναυστος, ἐβελτιώθη ὅμως καὶ ἀνεβιβάσθη εἰς τὴν τάξιν τῶν
ἐλευθερίων τεχνῶν, πρὸς τούτοις δὲ κατὰ διαφόρους τρόπους
ὑπηρετεῖ ταῖς κυρίως εἰκαστικαῖς τέχναις, εἶναι ἡ κεραμευτική.
Πρῶτον ἔργον αὐτῆς ἦν μὲν ἡ κατασκευὴ πλίνθων, κεραμίδων καὶ 2
βιωφελῶν ἁγγείων· ἀλλὰ διαδοθείσης γενικώτερᾳ τῆς φιλοκα-
λίας, ἐκκαλλωπίσθησαν κατ' ὀλίγον καὶ τὰ πρόστυχα ταῦτα δη-
μιουργήματα. Προστάται τῆς τέχνης ἦσαν ἡ Ἀθηνᾶ Ἐργάνη, ὁ 3
Ἡφαίστος, ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ ἥρως Κέραμος· ὡς πρῶτοι δὲ διορ-
θωταὶ καὶ καλλυντήρες τῆς τέχνης μνημονεύονται ὁ Ὑπέριβιος,
ὁ Κόροιβος, Διβουτάδης ὁ Σικυώνιος καὶ ἄλλοι. Ἡ κεραμευτική 4
ἤκμαζεν ἐν Σάμῳ, Αἰγίρῃ, Ἀθήναις, Κορίνθῳ καὶ Σικυῶνι·
τὰ δὲ ἁ χέτυπα τοῦ σχήματος τῶν ἁγγείων καὶ τῶν περὶ αὐτὰ
ζωγραφιῶν φαίνεται ὅτι ἦλθον ἐξ Αἰγύπτου καὶ Φοινίκης. — Οἱ 5
κεραμεῖς (χυτρεῖς) ἀνεμίγνυσον τὸν πηλὸν μὲ ὀξύδον σιδήρου ἢ
μὲ μίλτον (ὥκραν), καὶ οὕτως ἀπειργάζοντο τὸ εὐάρεστον μέ-
λαν καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα τῶν ἁγγείων· τῇ δὲ πλάσει τῶν λαβῶν,
ὧτων καὶ προκρόσσων προσεγυμνάζοντο οἱ τεχνῖται ἐπὶ τὴν ἐπι-
χείρησιν μειζόνων πλαστικῶν ἔργων.

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις (ἐπιτόλαι) εἰς Duc de Luyues, De la poterie antique (Ann. d. Inst. IV. p. 138-50).

Ἐπὶ παμπάλαιον Αἴγυπτ. ἀναγλύφων βλέπομεν ἤδη τὸν τροχὸν (rota), ὕπερ περιγράφει καὶ ὁ Ὀμ. Ἠ. 18, 600, καθὼς τὴν κἀμινον εἰς τὸ ὑμῶν ποικιμάτων (Κάμινος ἢ Κεραμῖς).

3. 4. Περὶ Διδοτάδου ἐν Σκῶνι, Plin. 35, 12, 43: πρὸ ἀνωτ. §. 71. σμ. 2. Περὶ Κορίνθου Boeckh ad Pind. Ol. 13, 27. Περὶ Αἰγίνης Müller. Aegin. p. 79. Περὶ Σάμου Panofka, Sam. p. 16. Ἐν Ἀθήναις μαρτυρεῖται τὸ ἄνομα τοῦ Κεραμικοῦ, καὶ εἰ κεράμιοι ἀμφορεῖς, εἴτινες πλήρεις ἐλαίου ἐδίδοντο ὡς ἄθλα ἐν ταῖς Παναθηναίαις. Ὁ Σκύλαξ (Περὶ πλ. σ. 54 Huds.) λέγει ὅτι εἰ Φοινίκας ἐξεκρύβζον κεράμῳ Ἀττικῶν ἕως εἰς τὴν Τέρηνν.

Παμπάλαια Αἰγυπτιαζόντα ἢ Φοινικίζοντα ἀγγεῖα εὐρίσκονται ἐν Ἑλλάδι ἐξόχως ἐν ταῖς νήσοις Θήρα (Ross, Inselreise I, 66) καὶ Μήλω.

5. Περὶ ὀβυδίου σιδήρου Duc de Luynes l. 1. Περὶ ὄχρα Plin. l. 1: Di-
butadis inventum est, rubricam addere aut ex rubrica cretam fingere.
Περὶ προσμίξεως μίλτου εἰς τὴν Κωλάδα τὴν Σουίδ. ἐ. λ. » Κωλιάδος κε-
» ραμῖτες. »

4. Πλαστική.

- 1 §. 81. Μάρτυς ὁ Ὀμηρος, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐτι παλαιό-
τεραι παραδόσεις περὶ τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, ὅτι ἡ Ἑλλάς κατὰ
τοὺς ἀρχαιοτάτους ἤδη χρόνους ἐκέντητο παντοῖα πλαστικά ἔργα,
- 2 ἀγάλματα τε καὶ ἀνάγλυφα. Εἶναι μὲν ἀδύνατον τὸ νὰ προδιο-
ρισθῇ ἐκαστοτε, μέχρι τίνος ὁ ποιητὴς εἰς τὰς περιγραφὰς τε-
χνουργημάτων, αἵτινες ἀπαντῶνται εἰς τὰ ἔπη του, εἶχεν ἀλη-
θῶς ὑπάρχοντα τεχνουργήματα πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ μέχρι τίνος
ἐπορίσθη τοιαύτας περιγραφὰς ἐκ τῆς γονίμου φαντασίας του, ἂν
ἑτέρου δὲ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, διὰ νὰ δυνθῇ νὰ πλά-
σῃ τοιαῦτα ἔργα εἰς τὴν φαντασίαν του, ἀπητεῖτο εἰς ἄπαντος
- 3 ὅτι εἶχεν ἰδεῖ τοῖλάχιστον παρεμφορῇ τινα δημιουργήματα. Καὶ
πῶς ἦν δυνατόν νὰ μὴ γνωρίσωσιν οἱ Ἕλληνες ἀνδριάντας, τύ-
πους καὶ ζωγραφίας, ἂν οὐ εἶχον ἤδη πρὸ τῶν αἰώνων ἐπιμι-
ξίαν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Φοινίκων; Συμπεραίνομεν λοιπὸν
- 4 ἐκ τῆς ποιήσεως τοῦ Ὀμήρου, καθὼς καὶ τοῦ Ησόδου, ὅτι ἐν
ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τὰ δημιουργήματα τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν
ἐν τῇ Ἑλλάδι ἦσαν ἤδη πολλὰ τε καὶ πολυεῖδη· ἀλλὰ σχε-
δὸν πάντα ἀνήγοντο εἰς τὴν θρησκείαν, ἢ τοῖλάχιστον ἦσαν
ἱερὰ ἀναθήματα (ἀγάλματα) εἰς τὰ τεμένη τῶν θεῶν. Ἡ εἰκα-

στική τέχνη ἦν ἔτι σχεδὸν χωρὶς ἐξαιρέσειν τῇ θρησκείᾳ υπηρε-
τική· τοῦλάχιστον δὲν μνημονεύονται ἔτι εἰκονικοὶ ἀνδριάντες·
θνητῶν ἀνθρώπων οἱ χρυσοὶ καὶ ἀργυροὶ κύνες τε καὶ δαδούχοι 5
ἐν τῇ τοῦ Ἀλκινόου οἰκίᾳ δὲν ἦσαν εἰκόνες μιμήσεως χάριν πε-
ποιημένοι, ἀλλ' ἀπλῶς ἀρχιτεκτονικὰ κτισμήματα· λέγονται δὲ
ἔργα τοῦ Ἡφαιστού, ὡς γὰρ ὁ ποιητὴς ἠθέληε νὰ δείξῃ διὰ τοῦ
του, ὅτι εἶναι μόνον δημιουργήματα τῆς φαντασίας του.

1. Πρβ. ἀνωτ. §. 63. σημ. 5. Thiersch, Epoch. S. 6-g. 16-18.

2. Ὁ χορὸς τῆς Ἀριάδνης, ὅπερ περιγράφει ὁ Ὅμ. Ἰδ. 18, 590, ἐπαιργα-
σμένος ἐπὶ λευκοῦ λίθου, φημιζόμενον ἔργον τοῦ Δαιδάλου, ἐδεικνύετο ἐν Κνω-
σῇ ἔτι εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Παυσανίου (10, 40, 2). Πρβ. Φιλόστρ. νεώτ. εἰκόν.
10. Thiersch. l. l. S. 37.

4. Περὶ εἰκονικῶν ἀνδριάντων Ἰδ. κατωτ. §. 108. 109.

5. Ἰδ. ἀνωτ. §. 63. σημ. 6. Thiersch l. l. S. 8. Anm. Μήπως οἱ παρ'
Ἀλκινόφ « χρύσειοι κούροι εὐδμήτων ἐπὶ βωμῶν » ἦσαν Ἀτλαντὲς κατάχρυστοι ἐπὶ
τῶν παραστατῶν τοῦ οἴκου ἐπαιργασμένοι (στῦλοι Ὀσιριάκοι, §. 33. σημ. 4); 1

§. 82. Πλαστικὸν ἔργον τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς ἴσως ἄλλο δὲν
σώζεται μετὰ βεβαιότητος, εἰμὴ οἱ ὑπὲρ τὴν πύλην τῶν Μυκη-
νῶν ἐπίτετυπωμένοι Κυκλώπειοι Λέοντες. Ἐν Ἀργεὶ δὲ ἐδει- 2
κνύετο καὶ ἄλλο ἔργον τῶν Κυκλώπων, Μεδούσης κεφαλή·

1. Π. 2, 16, 4: « Λεῖπεται ἔτι καὶ ἄλλα τοῦ περιθόλου, καὶ ἡ πύλη· λέοντες
δὲ ἐφειστέγκασιν αὐτῇ. Κυκλώπων δὲ καὶ ταῦτα ἔργα εἶναι λέγουσιν. » Ἰδ.
Gell, Argolis pl. 8-10. D. A. K. Taf. I, 1.

2. Π. 2, 20, 5.

§. 83. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκομεν ὡς ἀρχαίό- 1
τατα θεῶν ἀγάλματα οὐχὶ εἰκόνας, ἀλλὰ λίθους ἀργούς, κώνους,
κίονας, πυραμίδας, σανίδας, δόρατα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἄμορφα
ὄντα, ἅπερ διὰ μόνης τῆς πίστεώς καθιεροῦντο ὡς σύμβολα μάλ-
λον, ἢ ὡς εἰδωλα τοῦ θεοῦ. Ταῦτα δὲ ἦσαν τὰ μὲν, λείψανα 2
τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ἀτέχνου ἔτι ἐποχῆς τῶν « βαλάνηφάγων »
Πελασγῶν· τὰ δὲ, ἴσως ἀφιδρύματα ἐποίκων ἐκ τῆς φθινίκης,

οὔτινες, ὡς εἶδομεν, τὰ γε πλῆκτιότατα δὲν προσίεντο μιμηλὰς τῆς θρόνου εἰκόας.

1. Ἀργοὶ λίθοι, ὁ ἔρως ἐν Θεσπιαῖς, Π. 9, 27, 1. Αἱ Χάριτες ἐν Ὀρχομενῷ, αὐτ. 38, 1. Ὁ Ἡρακλῆς ἐν Ἰηττῷ, αὐτ. 24, 3. Ζεὺς Καππώτας (καταπαύτης) πλησίον Γυθείου, αὐτ. 3, 22, 1. Οἱ Ῥωμαῖοι ὤμνουν Jovem Lapidem. Ἐν Δελφοῖς ὁ λίθος ἐν ὁ Κρόνος κατέπιεν ἀντὶ τοῦ Διὸς, Π. 10, 24, 5. Ἰδ. ἀνωτ. §. 19, 1. σημ. Πρβ. Ulrichs, Reisen I. S. 103, καὶ περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ὀμφαλοῦ αὐτ. ibi S. 77. Anm. 57-64.

Ἑρμαῖα, » λιθηλογεῖες Ἑρμῆω ἰδρύσεις, » Ἀνθολ. Παλ. 6, 253. Ἰδ. Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσσ. 16, 471. Σουῖδ. ε. λ. Ἑρμαῖον. E. Otto, De diis vialibus C. 7. p. 112 sqq.

Στῆλαι τετράγωνοι, ἐν Φαραῖς τῆς Ἀλγίας, Π. 7, 22, 3: » Ἐσθή- » κασι -- τετράγωνοι λίθοι, τριάκοντα μάλιστα ἀρθρόν. Τούτους σέβουσιν οἱ » Φαρεῖς, ἐκάστου θεοῦ τινος ὄνομα ἐπιλέγοντες. » Πρβ. Zoega, de Obeliscis p. 225 sqq.

Τῶν τοιούτων λίθων κατέχεον ἔλαιον (§. 49. σημ. 1.), ὅθεν καλεῖνται καὶ λιπαροί. Θεόφρ. χαρακτ. 16. Π. 10, 24, 5.

Κίων κωνοειδῆς ὁ Ἀπόλλων Ἀργεῖος παρὰ τοῖς Δωριεῦσιν, ἐν Δελφοῖς καὶ Ἀθήναις. Müller, Dorier I. S. 299. Ὁράται καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῆς Ἀμβρακίας καὶ ἄλλων. Millingen, Ancient coins. 1831. pl. 3, 19. 21. D. A. K. 1, 2. Κίων καὶ ἡ ἐν Σικυῶνι Ἀρτεμῖς Πατρώα, ὁ δὲ Μαιλικίος Ζεὺς αὐτόθι πυραμῖς. Πaus. 2, 9, 6. — Κίονες καὶ ξύλα περιφανῆ ἀντὶ ἀγαλμάτων, Κλήμ. Ἀλεξ. Προτρ. κεφ. 4. σ. 20. Ὁ αὐτ. Στρωμ. κεφ. 24. σ. 418. 419. Πρβ. Thiersch, Epoch. S. 19.

Ἡ Ἀττικὴ Παλλὰς καὶ ἡ Ῥαρία Δημήτηρ ἦν, κατὰ τὸν Τερτυλλ. Ἀπολογ. 16, rudis palus. Πρβ. Tibull. 1, 1, 11: stipes desertus καὶ vetus lapis ἀντὶ ἀγαλμάτων.

Τὰ τῶν Διοσκυρέων ἐν Σπάρτῃ καλούμενα δόκωνα, Πλούτ. π. φιλαδελφίας 1: » δύο ξύλα παράλληλα, δυοὶ πλαγίως ἐπιεζευγμένα. » Justin. 43, 3: Pro diis immortalibus veteres hastas coluere Τὸ Ἀγαμέμνωνος σκῆπτρον ἢ δόρυ ἐλατρεῦετο ἐν Χαιρωνείᾳ, Π. 9, 40, 6. Οἱ τῶν Τρώων ἐ. Λαουινίῳ ἔρχετο θεοὶ ἦσαν, κατὰ τὸν Τίμαιον παρὰ Διόν. Ἄλκι 1, 67: » κέραιος Τρωϊκός. »

Τὰ τελευταῖα παραδείγματα δεικνύουσι σαφῶς ὅτι τὰ τοιαῦτα ἀγάλματα ἐλατρεῦοντο μόνον ὡς σύμβολα ἢ ὡς μνημόσυνα.

Ἄγαλμα σημαίνει πᾶν δῶρον ἢ ἀφιέρωμα, ὃ ἀγᾶλλεται τις. Πρβ. Ruhnken. ad Timaeum 2. Siebelis praef. Paus. p. XLI.

2. Περὶ τῶν Πελασγῶν (ὥνπερ οἱ θεοὶ ἐξ ἀρχῆς δὲν εἶχον χωριστὰς ἐπωνυμίας, Ἡρόδοτ. 2, 52.) πρβ. Thiersch. I. I. S. 19. Πaus. 7, 22, 3: » Τὰ » ἐτι παλαιότερα καὶ τοῖς πᾶσιν Ἑλλήσι τιμὰς θεῶν ἀντὶ ἀγαλμάτων εἶχον ἀρ- » γοὶ λίθοι. »

3. Περὶ τῶν Φοινίκων ἀνωτ §. 49, 1. 50, 1. Thiersch, S. 40-42. Anm. Ὁ ἐν Θήβαις Διώνυσος, ἀφιδρυμα Φοινίκων, ἦν στῦλος. Κλήμ. Ἀλ. Στρωμ. 24, σ. 418:

» Στῦλος Θεβαίοισι Διώνυσος πολυγυθής. »

§. 84. Μικτὰ δημιουργήματα τῆς συμβολικῆς ταύτης καὶ 1
τῆς κυρίως εἰκονικῆς (μιμητικῆς) παραστάσεως τῶν θεῶν εἶναι οἱ καλούμενοι Ἑρμαῖ, ὃ ἐστὶ στῦλοι τετράγωνοι, ἔχοντες ἀνθρω-
πίνην κεφαλὴν καὶ τὸ σῆμεῖον τοῦ φαλλοῦ. Τὸ σχῆμα τοῦτο τῶν 2
θεῶν ἀγαλμάτων φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐξ Αἰγύπτου, ἀπὸ τῶν 3
Κανώβων καὶ ἄλλων ὁμοίων εἰδώλων· ἦν δὲ κοινότατον ἐν Ἀρ-
καδίᾳ, τῇ τοῦ Ἑρμοῦ πατρίδι, καὶ οὐχ ἥττον κοινὸν ἐν Ἀθήναις.
Ἀπὸ τῶν Ἑρμῶν ἐκαλοῦντο καὶ οἱ λιθοξόοι πολλάκις Ἑρμογλύ-
φοι, καὶ τὰ ἐργοστάσιά των Ἑρμογλυφεῖα. Τὰ δὲ τετράγωνον 4
σχῆμα ἦν οὐδαμῶς ἴδιον τοῦ Ἑρμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ Διονύσου τὰ
ἀγάλματα ἐποιοῦντο συχνὰ εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐχ ἥττον δὲ
καὶ ἄλλων θεῶν.

1. Ἡ κεφαλὴ τῶν Ἑρμῶν ἦν ὡς ἐπὶ τὸ πλέον ἀρχαϊκῆς ἐργασίας, καὶ σφη-
νοπώγων (Ἀρτεμίδ. 2, 37)· βραχίονας δὲν εἶχον (ὅθεν trunci, ἅ κωλοὶ Ἑρ-
μαῖ, Π. 1, 24, 3), ἀντ' αὐτῶν δὲ πολλάκις εἶχον μικροὺς προκρόσσους (D.
A. K. I. Taf. 1, 3)· καὶ ἐπὶ μέσῳ τῷ στύλῳ φαλλὸν (Ἀριστοφ. Λυσιστρ.
1093).

2. Ἡ δοξασία τινῶν ἀρχαιολόγων, ὅτι τὸ σχῆμα τῶν τετραγώνων Ἑρμῶν ἐγεν-
νήθη θαυμηδὸν ἐκ τῶν θαιτυλίων (τῶν ἀργῶν λίθων, στύλων καὶ κίωνων, §. 83),
εἶναι ἱστορικῶς ἀθεμελίωτος, ἵνα μὴ εἰπώμεν, γελοία (πρὸς Thiersch, l. l. S.
19 flgg. Anm. 14· καὶ S. 64 — 108). Ἀμα ἡ τέχνη ἡδυνήθη νὰ ἀπικαύσῃ
τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, τὴν κεφαλὴν, ἐδύνατο καὶ νὰ μι-
μηθῇ εἰς τὸ σῶμα, ἐὰν ᾔθελε (ἴδ. κατωτ. π. Δαιδάλυ) Δὲν ἠθέλησεν ὅμως πάν-
τοτε, νὰ ποιήσῃ τοῦτο· ἀλλ' ἤρκειτο πολλάκις συμβολικῇ τινι μορφῇ, τοῖς τετραγώ-
νοις Ἑρμαῖς, ὧν τινες ὡς ἀρχέτυπα δύναται νὰ θεωρῶνται οἱ Κανώβιοι (§. 40,
1,), καὶ (τῶν γε τετρακεφάλων) τὰ τετρακέφαλα εἰδῶλα τῶν Αἰγυπτίων (§.
43. σημ. 3. σ. 60). Μήπως ἄρα παρὰ τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐπείκων διεδόθη τὸ
σχῆμα τοῦτο πρῶτον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὴν Ἀρκαδίαν
καὶ λοιπὴν Πελοπόννησον; Αὐτὸς ὁ θεὸς (ὁ Ἑρμῆς) ἦλθε κατὰ τοὺς παλαιούς
(Π. 5, 1, 5) μετὰ τοῦ Πέλεπος ἐκ Λυδίας.

3. Περὶ Ἀθηναίων Π. 4, 33, 4: » ἔστιν ἐν ταῖς πόλεις (ἐν Μεσσήνῃ)
» Ἑρμῆς τέχνης τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναίων γὰρ τὸ σχῆμα τὸ τετράγωνον
» ἐστὶν ἐπὶ τοῖς Ἑρμαῖς, καὶ παρὰ τούτων μεμαθήκασι οἱ ἄλλοι. » Οὐκυδ. 6, 27

(περὶ τῶν Ἑρμοκπιδῶν): «Ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθιναι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων (εἰσὶ δὲ κατὰ τὸ ἐπιχώριον, ἢ τετραγώνος ἐργασία, πολλοὶ καὶ ἐν ἰδίαις προθύροις καὶ ἐν ἱεροῖς) μᾶλλον οἱ πλείστοι περιεκόπησαν τὰ πρόσωπα. Περὶ Ἀρκάδων Π. 8, 48, 4: «Διὸς ἀγάλμα τετραγώνων· περισπῶς γὰρ δὴ τὴν σχήματι τούτῳ φαίνενταί μοι χαίρειν οἱ Ἀρκάδες.» Πρὸ αὐτ. 31. 4. 32, 1 καὶ 3. 35, 6. 39, 4.

Ἑρμογλυφικὴ τέχνη, Δευκ. Ἑνυπ. 7. Ἑρμογλύφος, Ἑρμογλυφεύς, αὐτ. 2. Ἑρμογλυφεῖον, Πλάτ. Συμπ. σ. 215. Α.

4. Διώνυσος Φαλλήν ἐν Δεσφῷ (Π. 10, 19, 2. Εὐσεβ. Πρ. Εὐαγγ. 5, 36. Loebek Aglaoph. p. 1036)· πρὸ Φαλλῆς, Φαλλήνις, Τριφάλης (Ἀριστοφ. Ἀγ. 263. Aristoph. Fr. Dind. p. 190. καὶ Ἀνών. π. μεταμόρφ. εἰς Westerm. Παραδοξογρ. σ. 223). Ἰδ. D. A. K. 1. Taf. 1, 3.

Ἵππῆξαν δὲ παλαιότατα ἤδη καὶ ἄλλων θεῶν Ἑρμαῖ, π. χ. ἐν Ἀθήνῃ Ἀφροδίτης ἑστάνον, ἔργον Δαυδάλου· «κατεῖσι δὲ ἀντὶ παρὸν εἰς τετραγώνων σχῆμα» (Π. 9, 40, 2. πρὸ. 1, 19, 2). Ἄλλα τετραγώνων ἀγάλματα (Ἑρμαῖ) Διὸς (Π. 8, 48, 4). Ποσειδῶνος (8, 35, 6). Ἀθηνᾶς Ἐργάνης καὶ Ἀπόλλωνος Ἀγυαίως (8, 32, 3)· «ἀγάλμα Ἄμμωνος, τοῖς τετραγώνοις Ἑρμαῖς εἰκασμένον, κέρσται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχον κριεῦ» (8, 32, 1). Ἑρμοῦ Ἀγῆτωρος, Ἀπόλλωνος, Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος (8, 31, 4). Ἐντεῦθεν καὶ τὰ σύνθετα ἑνόματα, οἷον Ἑρμαθῆνη, Ἑρμηρακλῆς (Cic. ad Att. 1, 4 καὶ 10).

Οἱ τετραγώνων Ἑρμαῖ εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεον γυμνοί, ἐνίοτε δὲ ἀμπέχονται καὶ ἱματίων (Π. 8. 39, 4. Διηγ. Λαερτ. 5, 82). Ἀνηγείροντο δὲ ἐν ταῖς ἀγυαῖς καὶ προδοίς, θέν δ' Ἀθηνῆσι τρικέφαλος (Ἀρποκρ. ε. λ.) καὶ ὁ τετρακέφαλος, Τελεσχοχίδου ἔργον (Εὐσταθ. εἰς Ἰλ. 24, 333)· καὶ ὡς ὁδομέτροι (Boeckh, ad C. I. Gr. I. n. 12), ἢ ὡς ὅροι (termini) ἐν τοῖς ἀγροῖς (Ἀνθολ. Πλαν. 1, 11. 189. 190. 193).

- 1 §. 85. Οἱ Ἑρμογλύφοι ἢ λιθοῤῥοὶ περιωρίζοντο τὸ πάσαι κυρίως εἰς τὸ σχῆμα τῶν τετραγώνων Ἑρμῶν ἴσως διὰ τὸ δυσκατέργαστον τῆς ὕλης των (τῶν λίθων)· ἐν ᾧ οἱ *ἑρμογλύφοι* ἢ *ξοανουργοί*, ἅτε κατεργαζόμενοι ὕλην μαλακωτέραν, ἔχαιρον ἤδη
- 2 μείζονα εὐκολίαν καὶ ἐλευθερίαν. Διὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι αἱ ἀρχαιόταται ὁλόκληροι θεῶν εἰκόνες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεον *ξόανα ξύλινα*, οἷον τὰ ἀπειράριθμα *Παλλάδια* (Πολιάδος ἢ Πολιούχου Ἀθηνᾶς ἀγάλματα). Τὰ παλαιότατα ξόανα διετῆρουν ἐτι τὸν ἀρχαιότατον Αἰγυπτιακὸν τῆς τέχνης ῥυθμὸν, ἔχοντα τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς συμμεμικτάς, τὰ δὲ σκέλη συμποδα (συμβεβηκότα), καὶ τὰς χεῖρας, ὅποταν δὲν ἐβάσταζόν τι, ταῖς πλευραῖς

παρατεταμένας. Τὸ σχῆμά των ἦν πολλάκις τόσον ἀμορφὸν 4
καὶ παραδόξον, ὥστε ἐκίνει τοὺς μεταγενεστέρους εἰς γέλωτα.
Ὁ Δαίδαλος ἐνομίζετο ὅτι πρῶτος ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς των καὶ 5
διεχώρισε τὰ σκέλη των ὅ ἐστιν, ἐπιδημήσας εἰς Αἴγυπτον μετῆ-
νεγκέν ἐκεῖθεν ἐντελεστέραν τῶν ξοάνων ἐργασίαν εἰς Ἑλλάδα.

2. Ξόανον] κυρίως τὸ ξύλινον ἀγάλμα. Siebelis praef. Paus. p. XL II.
Παυσ. 2, 19, 3. 4, 32, 1 (ἰδ. ἀνωτ. §. 25 σήμ. 4).

Π. τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν Παλλαδίων, Διον. Ἰλιν. 1, 69. Τὸ διήγησεν
Τρωϊκῶν Παλλάδιον περιγράφει ὁ Ἀπολλόδ. 3, 12, 3: « Ἦν τῷ μεγέθει τρίπληχρον,
» τοῖς δὲ ποσὶ συμβεβηκός, καὶ τῇ μὲν δεξιᾷ δόρυ διηρημένον ἔχον, τῇ δὲ ἐπέ-
» ρα ἡλακτὴν καὶ ἄτρακτον. » Πρὸς. Διόδ. ἀποσπ. 2, σ. 640. Συνήθως δὲ κρα-
τούσι τὰ Παλλάδια τῇ ἀριστερᾷ ἀσπίδα, ὡς βλέπομεν ἐπὶ πολλῶν γραπτῶν
ἀγγείων. D. A. K. 1, Taf. 5-7. R. Rochette, M. I. pl. 60. Πρὸς, καὶ τοὺς
Τρωϊκούς ΔΕΝΑΣ ἢ Πενάτας ἐν Ῥώμῃ, Διον. Ἰλιν. 1, 68: « εἰς δὲ νεανίαι
» δύο καθήμενοι, δόρατα διεσπῆκότες, τῆς παλαιᾶς ἐργα τέχνης. »

Ξόανον καθήμενον κυρίως ἐκαλεῖτο ἕδος (Boeckh. ad. C. I. G. I. p. 248.
905) ὕστερον δὲ σημαίνει τὸ ἕδος ἐν ᾗ γίνοιτο εἰκόνα (Παυσ. 8, 46, 2), εἰς
τὴν ἐν τῷ Παρθενῶν ἱσταμένην Ἀθηνᾶν (Πλούτ. Περικλ. 13. Ἰσοκρ. π. ἀντιδ.
1. Kunstbl. 1840, N. 37). Καθήμενον Ἀθηνᾶς Ξόανον (ἕτερον τοῦ Παλλά-
δίου) ἦν καὶ ἐν Τροίᾳ. Ὁμ. Ἰλ. 6, 92. Πρὸς. Στράβ. 13, σ. 112 Τχγ.

3. Ἰδ. σήμ. 2 καὶ 5.

4. Ἀθην. 14, σ. 614: « Παρμενίσκεις -- ἦλθε καὶ εἰς τὸ Ἀπτόων (ἐν Ἀθήνῃ),
» νομίζων τῆς Ἀπόλλωνος μητρὸς ἀγάλμα τι θεωρήσειν ἀξιώλογον. ἰδὼν δ' αὐτὸ
» ξύλινον ἀμορφον παραδόξως ἐγέλασε. » Αἱ Προῖτου θυγατέρες ἐξουτέμισαν τὸ
τῆς Ἥρας Ξόανον, ἐν Τίρυνθι, Ἀπολλόδ. 2, 2, 2 (ἐξ ἀρχαῖος, ἔργον Παιράσου,
Π. 2, 17, 5. Πρὸς. Thiersch. I. I. S. 20)

5. Σχολ. Πλάτ. Μένων. σ. 97. D: « Τῶν πάσαις δημιουργῶν πλαττόντων τὰ
» ζῶα συμμεμικτότας ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ οὐ διεσκηκότας τοὺς πόδας,
» ἀλλ' ἐστῶτα σύμπεδα, Δαίδαλος ἄριστος ἀγάλματι τοὺς ἐπιγεγονώς, πρῶ-
» τος ἀναπετάνυσσι τε τὰ τούτων βλέφαρα, ὡς δοξᾷ βλέπειν αὐτὰ, καὶ τοὺς
» πόδας, ὡς νομίσαι βαδίζειν, διέστησι. » Πρὸς. Διόδ. 1, 98. 4, 76. Σουῖδ.
ἐλ. Δαίδαλου ποιήματα. — Παυσ. 2, 4, 5: « Δαίδαλος δὲ ὅποσα ἐργάσατο,
» ἀτοπώτερά μὲν ἐστί τὴν ὕψιν, ἐπιτρέπει δὲ ὅμως τε καὶ ἔνθεν τούτοις. »

§. 86. Τὰ ξύλινα ταῦτα ἀγάλματα ἐδέοντο πρὸς διατήρησιν 1
καὶ ἐπικόσμησίν των ἀεὶ τινος περιπικρήσεως καὶ διακονίας, ἥτις

2 κατ' ὀλίγον καθιερώθη καὶ διὰ τῆς θρησκείας ὡς ἱεροπραξία. Τὰ ξόανα δηλαδὴ ἐπλύνοντο, ἐλούοντο, ἠλείφοντο, ἐχρίνοντο καὶ ἐνεδύοντο· προσέτι ἐστολίζοντο στεφάνοις καὶ διαδήμασι, ὄρμοις, ψελλίοις, καὶ ἐνωτίοις· ὥστε εἶχον ἐνδύματα διάφορα καὶ περιαιρετὸν κόσμον χρυσοῦν, ἅπερ ἐν τοῖς σηκοῖς ἢ ὀπισθοδόμοις τῶν ναῶν ἐφυλάττετο.

2. Περὶ χρίσεως ἐλαίου Ἰδ. §. 83. σημ. 1. — Σχολ. Πλάτ. Πολιτ. 3, σ. 398: « Μύρου καταχρίει τῶν ἐν τοῖς ἀγιοτάτοις ἱεροῖς ἀγαλμάτων, θέμις ἦν, ἐρίφ » τε στέφειν αὐτὰ, καὶ τοῦτο κατὰ τινα ἱερατικὸν νόμον. » — Ζῴονα ἀγάλματα ἐχρίνοντο μύρῳ ῥόδων, ἐναντίον τῆς σήψεως, Π. 9, 41, 3. — Λουτρά τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Ἄργει (Καλλιμ. Λουτρ. Παλλάδ.), ἀνευ μύρων καὶ κατόπτρου (στ. 13. 17), μόνον ἐλαίῳ συντελούμενα (στ. 25).

Μετὰ τούτου συνέχεται καὶ ὁ χρωματισμὸς (ἡ γάνωσις) τῶν ἀγαλμάτων. Το σύνθετος χρῶμα ἦν το ἐρυθρὸν Ἰδ. ἄνω §. 41, σημ. 1. Ὁ Καπιτωλῖνος Ζεὺς ἐχρίετο μίλτῳ Plin. 33, 7, 36. Ἀγάλματα Διονύσου κινναβάρεϊ θεοαμμένα· Π. 7, 26, 4. 8, 39, 4. Τὸ σῶμα (Διονύσου) κατὰ χρυσοῦν καὶ μόνον τὸ πρόσωπον ἐρυθρὸν, αὐτ. 2, 2, 5. « Ἀθηνᾶ Σκιρὰς λευκῇ » χρίεται, » Σχολ. Ἀριστοφ. Σφήκ. 961. — Ἐρυθρὸν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Πανός (Sil. Ital. 13, 332. Virg. Ecl. 10, 27)· ἐρυθρὸς δὲ Πρίαπος (Hor. Sat. 1, 8, 5. Ovid. Fast. 6, 333), καὶ οἱ Σάτυροι. Περὶ ταύτης τῆς γανώσεως Πλούτ. Ῥωμαϊκ. 98: « Ἡ δὲ γάνωσις τοῦ ἀγάλματος ἀναγκαία· ταχὺ γὰρ ἐξαν- » θεῖ τὸ μίλτινον, ὃ τὰ παλαιὰ τῶν ἀγαλμάτων ἔχρωζον. » Πρὸς Klenze, Reise S. 238.

Π. ἐνδυσίαις τῶν ἀγαλμάτων Quatr. de Quincy, Iup. Ol. p. 8 sq. — Τὰ ἐνδύματα περιεκάλυπτον πολλάκις τὰ ἀγάλματα τόσον, ὥστε μόνις τὸ πρόσωπον καὶ αἱ χεῖρες ἐφαίνοντο. Ἰδ. περὶ Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας ἐν Τιτάνῃ Π. 2, 11, 6, καὶ περὶ χαλκῆς εἰκόνης τοῦ Πασειδῶνος ἐν Ἡλιδι ὁ αὐτ. 6, 25, 5: « Ἐσθῆτα ἐρεῖν αὐτῷ καὶ ἀπὸ λινῶ τε καὶ εὐστου περιβάλλουσι. » Ἀναγραφὴ τῶν ἐνδυμάτων τῆς Ἀθήνῃς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, C. I. G. I. n. 155 (Ὀλ. 107, 4-109, 1), καὶ ἄλλαι ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει. — Πέπλος Ἀθηνᾶς ἐν Τρεΐᾳ (Ὀμ. Ἰλ. 6, 303), ἐν Ἀθῆναις καὶ Ἀλυσχῶ. — Καὶ ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων ἔτι περιέβαλλον τοὺς ἀνδριάντας περφυροῖς ἱματίοις (Vopisc. Prob. 10. Saturnin. 9)· ὅθεν διατηρήθη τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐν τῇ Δυτικῇ ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἁγίων.

Ἐν Ἀθῆναις ἦγοντο τὰ Καλλυντήρια (ἐορτὴ) τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς τῇ 19 τοῦ Θαργηλιῶνος (πρὸς Βακχέου Ἀνέκδ. 1. σ. 270.) καὶ τὰ Πλυντήρια (τῶν ἐνδυμάτων τῆς θεοῦ) τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ταῦτα διηκόνουν αἱ λουτρίδες καὶ πλυντρίδες (Alberti ad Hesych. II. p. 498) καὶ ἐκατανίπτῃς (Μ. Ἐτυμ. ἐ. λ.). — Αἱ τῆς ἐν Ἄργει Ἡρας λουτροφόροι

ἐκαλοῦντο Ἡρεσίδες (Ἑτυμ. Μ. Ἡσύχ.), ἡ δὲ ἑορτὴ Ἐνδυμάτια (Πλούτ. π. μουσ. 9), καὶ ἡ ἐσθὴς αὐτῆς πάτος (Ἡσύχ.).

Πλείονα παραδείγματα ἐνδεδυμένων ἀγαλμάτων παρὰ Μυλλέρφ, Hdb. d. Arch. §. 69. Anm.

§. 87. Ἡ ἱστορία τῶν τεχνιτῶν κατὰ τοὺς προτέρους τῆς 1
παρούσης ἐποχῆς αἰῶνας εἶναι μὲν καθ' αὐτὴν ἤδη, καθὼς ὅλη ἡ
ἀρχαία ἱστορία, ἱκανῶς σκοτεινὴ, ἐδυσκολεῖται δὲ ἔτι μᾶλλον διὰ
τῆς πολλάκις μετεώρου καὶ ὁλως ὑποκειμενικῆς σκέψεως τῆς μετὰ 2
τὸν Οὐόλφιον νεωτέρας ἱστορικῆς σχολῆς. Ἀλλὰ, ἵνα ἀναφέρωμεν
ἐν μόνον, τὸ σημειῶδες πολλῶν ἀρχαίων ὀνομάτων, οἷον *Δαίδα-*
λος, *Εὐπάλαμος*, *Εὐχεῖρ*, *Σμῆλις*, *Εὐγράμμος* καὶ ἄλλων, οὐ-
δαμῶς ἐξαρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ταῦτα εἶναι πλαστὰ, καὶ ὅτι 3
οἱ οὕτως ὀνομαζόμενοι τεχνῖται εἶναι μόνον μυθικαὶ προσωποῦται
τῆς ἰδέας τῆς τέχνης συλλήβδην. Τούναντίον, τὰ αὐτὰ ἢ ὅμοια 3
ὀνόματα ἐπανερχονται καὶ κατὰ τὰς ἱστορικὰς ἔτι ἐποχὰς, καὶ
ἐπικυροῦσι μόνον ὅ,τι καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων γνωρίζομεν, ὅτι
δηλαδή ἡ τέχνη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἦν (καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐπιτηδεύματα) ὥς ἐπὶ τὸ πλέον κληρονομικὴ ἐντὸς τῶν γενῶν,
καὶ ὅτι ὁ υἱὸς διεδέχετο πάλιν σὺν τῷ ὀνόματι καὶ τὸ ἐπιτή- 4
δευμα τοῦ πατρὸς ἢ τῶν προγόνων. Τοῖς δὲ ἀληθέσιν, ὡς φιλεῖ 4
γενέσθαι, προσεμίχθησαν μὲν ἐν τῷ μακρῷ αἰῶνι ὑπὸ τε ποιητῶν
καὶ λογογράφων πολλὰ ψευδῆ, ὥστε καταντᾷ ἀδύνατον, νὰ δια-
κριθῇ πάντοτε ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τοῦ ψεύδους· ἀλλ' οὐδεὶς νουεχῆς
ἱστοριογράφος διὰ τοῦτο ἀποβαλεῖ πάντα ὁμοῦ, τὰ χρήσιμα σὺν
τοῖς ἀχρήστοις. Τό γε ἀσφαλέςτερον, καθ' ἡμᾶς, ἐστὶν τὸ ταῖς 5
τῶν παλαιῶν παραδόσεσιν ἐπακολουθεῖν, ὅταν συμφωνῶσιν ἀλ-
λήλαις, καὶ ὅταν δὲν περιέχωσιν τι καθ' αὐτὸ ἀδύνατον.

1. Πολὺ συνετέλεσε μὲν τοῦ Θυραίου τὸ πολλάκις ἀναφερθὲν σύγγραμμα (Ἐπο-
χαὶ τῆς πλαστικῆς τέχνης παρὰ τοῖς Ἕλλησιν) εἰς τὸ νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν ἀπο-
πλανηθεῖσαν ἱστορίαν τῆς τέχνης πάλιν ἐπὶ τὴν ὀρθὴν ὁδόν, δὲν ἡδυνήθη ὅμως
οὐδὲ αὐτὸς ν' ἀπαλλαχθῇ κατὰ πάντα τῶν ἐπικρατησάντων ἀπαξ δογμάτων.
Ἡ μεγάλη ἐκτοτε πρόοδος τῆς ἀρχαιολογίας τῆς Αἰγυπτιακῆς τέχνης ἐξέψε-
λαμπρὸν φῶς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τέχνης ἐν Ἑλλάδι· ἀλλὰ ἀπαιτεῖται ἔτι ἡ ἐκρί-
σις πολλῶν ἄλλων ἐσφαλμένων θεωρημάτων τῆς Οὐόλφιαντῆς σχολῆς, ἰδίως

περί τὴν παλαιογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας, πρὶν δυνθῆ ἢ ἐπιστήμη τῆς ἀρχαιότητος εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς νῦν ἐπανεῖσθαι πάλιν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς σόφρονος καὶ ὑγιεῖς κριτικῆς, ἥνπερ ἐν μέρει ἐθάλασεν ἡδὴ πρὸ αἰώνων εἰς τὰς ἡμέρας τῶν κορυφαίων τῆς κλασσικῆς φιλολογίας, καὶ ἥτις εὐχῶς σέβεται τὰς παραδόσεις αὐτῶν τῶν παλαιῶν, χωρὶς νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς σκέψεως ἐπὶ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐσφαλμένων.

2. Τὰ ἐτυμολογικὰ ἐκείνα περὶ συμβολικῆς σημασίας τῶν ὀνομάτων ὀνειράτα ἀποδοκιμαζέει καὶ ὁ Βοίσιος, *Therä Inscriften* S. 35 flgg. *Metrol. Untersuch.* S. 208.

2. 3. Π. Δαιδάλου, Σμίλιδος καὶ Εὐχειρος ἴδ. κατωτ. §. 88, 1 καὶ 2. Δαιδάλους γνωρίσμενον κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν τοῦλάχιστον δύο (*Sillig. C. A. s. v.*), καὶ ὡσαύτως δύο Εὐχειρας, τὸν σὺν Δημαράτῳ εἰς Τυρρηνίαν ἀπειλούντα (*Sillig. s. v. II*), καὶ τὸν Ἀθηναῖον Εὐχειρα τὸν Εὐβουλίδου, Κρωπιδῶν τὸν δῆμον (*Ross, Le monument d'Eubulides, p. 8*). — Τὴν κληρονομικὴν τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐν Ἑλλάδι διαδοχὴν αἰνιττοῦνται καὶ αἱ φράσεις „ιατρῶν παῖδες“, „κεραμῶν παῖδες“, (*Πλ. Πολ. 5. σ. 467*) καὶ ἄλλαι τοιαῦται. *Πρόβ. Thiersch. I. I. S. 124* (καὶ περὶ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων *Ἡρόδ. 6, 60. 7, 134. Πλούτ. Λυκ. 4.*). „Ὅμοιον τι παμπάλαιον χαλκουργῶν καὶ εἰκονοποιῶν γένος φαίνεται ὅτι ἦσαν καὶ οἱ καλούμενοι Τελγῖνες, ἐν Κρήτῃ, Κύπρῳ, Ρόδῳ καὶ Σικυῶνι, ἴσως ἐπηλύδες ἐξ Αἰγύπτου („ἐκ τῆς θαλάσσης“, κατὰ τὸν Διόδ. 5, 55). Ἰδ. περὶ αὐτῶν *Στράβ. 14, σ. 196. Νικῶλ. Δαμασκ. 15 (Παραδοξογρ. σ. 170). Στέφ. ἐ. λ. Τελγίς. Πανσ. 9, 19, 1. Πίνδ. Ὀλ. 7, 50 καὶ 5, 9 c. nott. Boeckh. et Dissen. Thiersch. I. I. S. 179. Οὗτοι αἱ πρὸ τῶν Ἑλλήνων ἀκμάσαντες Τελγῖνες ἐλέγοντο „ἀγάλματα θεῶν πρῶτοι κατασκευάσαι“, (Διόδ. καὶ „πρῶτοι ἐργάσασθαι σίδηρόν τε καὶ χαλκὸν“, (*Στράβ.*) ἐπεκλήθησαν δὲ ἀπ' αὐτῶν πολλὰ θεῶν ἀγάλματα, εἶον Ἀθηναῖα Τελγινία καὶ Ἀπόλλων Τελγίνιος (ὅθεν ἴσως κατὰ διαφθορὰν Δελφίνιος).*

5. *Πρόβ. Welcker, Hyperb. Röm. Studien* S. 275: Um nicht Alles zu verwirren und hin und her schwankender Willkür Preis zu geben, muss die erste Regel seyn, von dem Wenigen, was positiv überliefert ist, nichts unbedingt zu verwerfen, dem nicht noch positivere Gründe entgegenstehen.

1 §. 88. Ἀρχαιότατος καὶ ἐν ταύτῳ περιφημότατος τέκτων (οἰκοδόμος, εἰδωλοποιὸς καὶ ζωγράφος) ὁμολογεῖται ὁ Δαιδάλος, Ἀθηναῖος τῶν ἀπὸ Ἑρεχθέως, καὶ ἀρχηγέτης τοῦ Ἀθήνησι γένους τῶν Δαιδαλιδῶν, ὅστις φυγὼν ἐξ Ἀττικῆς ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ ἀνεψιοῦ Τάλῳ, ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἀσκήσας ἐκεῖ τὴν τέχνην διέστρεψε κυρίως ἐν Κρήτῃ παρὰ Μίνῳ, ἀπῆλθε δὲ καὶ εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδῶν, καὶ ἀφῆκε πανταχοῦ μνημεῖα τῆς

τέχνης του· οἷον οἰκοδομήματα διάφορα, ἀγάλματα, ἀνδριάντας καὶ πρόστυπα ἔργα ἐκ ξύλων τε καὶ λίθων, καὶ δὴ καὶ ζωγραφίας. Πολλαὶ ἐφευρέσεις ἐργαλείων ἀεφέροντο εἰς αὐτόν. Μαθη-
 τὰς εἶχεν, ἐκτὸς τοῦ Τάλλω ἢ Πέρδικος, τὸν Ἀθηναῖον Ἐνδοιον, καὶ ὅλον τὸ Ἀθήνησι ἐργαστήριον » τῶν ἀπὸ Δαιδάλου». Σύγχρο-
 νος αὐτοῦ ἦν Σμίλις ὁ Αἰγινήτης. — Ἀναντίρρητον δὲ εἶναι, ὅτι
 ἡ ἱστορία τοῦ Δαιδάλου παρὰ τῶν μεταγενεστέρων πολλοῖς μύ-
 θοις διεκοσμήθη· ἀλλ' εὐκόλως διακρίνονται τὰ τῶν ποιητῶν
 πλάσματα, οἷον τὰ περὶ τὸν Ἰκαρον καὶ τὸν ταῦρον τῆς Πασι-
 φάης, ἀπὸ τῶν θετικωτέρων εἰδήσεων περὶ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ
 τέχνῃ κατωρθωμένων, ὧν περ δυνάμεθα ἤδη νὰ ἀγῶμεν τὸν ἔλεγχον δι' ἀντιπαραβολῆς τῆς τε προγενεστέρας καὶ τῆς συγχρόνου Αἰγυπτιακῆς τέχνης.

1. Περὶ τοῦ θείου τοῦ Δαιδάλου (κατὰ τὸν 14 αἰῶνα πρ. Χρ.) ἴδ. τὰς μαρτυρίας παρὰ Sillig. C. A. s. v. Thiersch. l. l. S. 17. Κατὰ τὸν Διόδ. 1, 96 καὶ 4, 76 (πρόσθ. Πaus. 7, 4, 5) φαίνεται ὅτι ἐξ Ἀθηνῶν ἐφυγε τὴν εὐθείαν εἰς Κρήτην, καὶ ἐκ Κρήτης εἰς Σικελίαν· ὕθεν ἔπεται, ὅτι εἶχεν ἤδη μαθητεύσει ἐν Αἰγύπτῳ, πρὶν ἀρχίσῃ νὰ μετέλθῃ τὴν τέχνην ἐν Ἀθήναις. Ἐν Αἰγύπτῳ ἐνομίζετο ὅτι ἀρχιτεκτονήσας τὸ κάλλιστον πρόπυλον τοῦ νῦν εἰς μφεὶ Ἡφαιστείου (Διόδ. 1, 97· πρὸς Σκύλ. περίπλ. p. 53. Huds.) ἐν Κρήτῃ ῥυκοδόμησας τὸν λαβύρινθον (§ 68. σημ. 2), ἐν Σικελίᾳ λίμνας ὀρυκτάς, πόλεις καὶ ναοὺς (Διόδ. 4, 78), ἐν Σαρδοὶ πολλὰ μεγαλοπρεπῆ κατασκευάσματα (Διόδ. 4, 30), ἐν οἷς καὶ θόλους (Ἀριστοτ. θαυμ. ἀκουσμ. 104), ἐν Κύμῃ τῆς Ἰταλίας γὰρ Ἀπόλλωνος (Virg. Aen. 6, 14) κ. ἔ. Πολλῶν δὲ μείζων ἔτι ἦν ἡ δόξα τοῦ Δαιδάλου ἐπὶ τοῖς πλαστικοῖς ἔργοις, ὧν πολλὰ ἔτι περιεῖναι ἐνμύζοντα κατὰ τοὺς Πausανίου τοῦ περιηγητοῦ χρόνους (ξόανα Ἡρακλείους ἐν Θηβαίαις, Τροφωνίου ἐν Λεβαδείᾳ, Ἀφροδίτης ἐν Δήῳ, Βριτομάχτιδος ἐν Ὀλοῦντι καὶ Ἀθηνᾶς ἐν Κνωσσῷ τῆς Κρήτης, Π. 9, 40, 2)· πολλὰ δὲ ἄλλα εἶχεν τότε ἤδη ἀφανισθῆ, οἷον τὸ ἐν Γέλα τῆς Σικελίας (Πaus. καὶ 8, 46, 2), καὶ τὸ τοῦ Ἡρακλείους ἐν μεθορίῳ Μεσσηνίας καὶ Ἀραδίας (Π. 8, 35, 2), ἀπερ πάντα φαίνεται ὅτι ἦσαν ξύλινα ξόανα. Μόνον το ἐν Κρίνῳ Ἡρακλείους ξόανον δὲν ἀναγνωρίζει ὁ περιηγητὴς ὡς τέχνην Δαιδάλου (Π. 2, 4, 5). Ἐν δὲ ταῖς Ἠλεκτρίσι νήσοις ἔδεικνυντο δύο ἀνδριάντες, ὁ μὲν κασιτέρινος, ὁ δὲ χαλκιεύς, ὡς ἔργα Δαιδάλου (Ἀριστ. θαυμ. ἀκουσμ. 81 Στεφ. ἐ. λ. Ἠλεκτρίδες· πρὸς ἀνωτ. § 63. σημ. 5)· καὶ αὐτὸς ὁ Pausanias· εἶδεν ἔτι λίθινον ἀνάγλυφον αὐτοῦ, τὸν καλούμενον Ἀριάδνης χορὸν, ὃν παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλ. 18, 500) ὁ ἦφιστος μιμεῖται ἐπὶ τῆς Ἀχιλλεύς ἀσπίδος. Π. 9, 40, 2: » Παρὰ τοῦτοις (Κνωσίοις) καὶ » ὁ τῆς Ἀριάδνης χορὸς, οὗ καὶ Ὀμηρος ἐν Ἰλιάδι μνήμην ἐποίησας, ἐπειράσας

» μένος ἐστὶν ἐπὶ λίθου λευκοῦ ». Πρβ. Thiersch. S. 37. 38. Διότιον φαίνεται ὅτι ἦν καὶ τὸ τῆς Μονογισσηνῆς Ἀρτέμιδος ἄγαλμα ἐν Καρίᾳ (Στέφ. ἐ. λ. Μονογισσα). Περὶ τῆς Δαιδάλου τέχνης κρίνει οὕτως ὁ Πaus. 2, 4, 5: » Δαίδαλος δὲ ὅσῃσ' ἐργάσατο, ἀτοπώτερα μὲν ἐστὶν ἐς τὴν ὕψιν, ἐπιπρέπει δὲ ὅμως τι καὶ ἐνθεον τούτοις. » Πρβ. Πλάτ. Ἰππία Μείζ. σ. 281. D.

Ζωγραφία Δαιδάλου φημίζεται ἐν τῷ ἐν Κύμῃ ἱερῷ. Serv. ad Aen. 1. 1. (Mythogr. Lat. ed. Bode I, 43): Daedalus - delatus Cumas in templo Apollini condito filii sui casum depinxit.

Ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Δαίδαλον ἐφευρέσεις, Plin 7, 57: Fabricam materiariam Daedalus et in ea serram, asciam, perpendicularum, terebram, glutinum, ichthyocollam. Πρβ. Διδ. 4, 76 περὶ Τάλω (κεραμευτικὸν τροχόν, πρίονα, τόνρον καὶ ἑτέρα τινὰ φιλοτεχνήματα).

2. Περὶ τοῦ Κάλω ἢ Τάλω (τὸ ὄνομα Τάλως εἶναι προτιμητέον, καὶ διὰ τὸν μεταγενέστερον Δαιδαλίδην Ταλείδην), υἱοῦ τῆς Δαιδάλου ἀδελφῆς Πέρδικος, ὅς κατ' ἄλλους καὶ αὐτὸς ὠνομάζετο Πέρδιξ, Διδ. 4, 76. Ἀπολλόδ. 3, 19, 5. Paus. 1, 21, 6. Σουῖδ. ἐ. λ. Πέρδικος ἱερόν. Ovid. Metam. 8, 240.

Τὸν παλαιὸν Ἑνδοίων, τὸν τῷ Δαίδαλῳ εἰς Κρήτην συνεκπεύσαντα, οὐ δει συγγένει τῷ μεταγενεστέρῳ (§. 89, σημ. 2), ὡς ἐποίησεν ἡδὴ ὁ Paus. 1, 26, 5. — Εὐχαιρ Δαιδάλου συγγενὴς εἰσήγαγε, κατὰ τὸν Ἀριστοτ. παρὰ Πλιν. 7, 57, τὴν γραφικὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα. — Ἀλλὰ περὶ τοῦ Δαιδάλου μαθητὰς ἐπικρατεῖ τὸ σύνολον μεγίστη σύγχυσις παρὰ τοῖς παλαιοῖς, διότι δὲν διακρίνουσι πάντοτε τοὺς ἀμέσους τοῦ ἀρχηγέτου διαδόχους τῶν ἐμμέσων, τῶν ἀπὸ Δαιδάλου ἢ τῶν Δαιδαλιδῶν, ὥστε π. χ. καὶ ὁ Δίπποιος καὶ Σκύλλης (π. τὴν 50 Ὁλ. §. 89, 2) λέγονται εἶναι Δαιδάλου μαθηταί. Συντείνει δὲ πολὺ εἰς τοῦτο ἡ συγχὴ ἐπ' ἀνόδου (§. 87, 3) τῶν αὐτῶν ὀνομάτων ἐν τῷ κληρονομήσαντι τὴν τέχνῃ γένει. Τοιοῦτο ἦν πρὸ πάντων τὸ Ἀθήνησι γένος τῶν Δαιδαλιδῶν, ἐξ ὧν ἦσαν καὶ ὁ Σωφρονίσκος καὶ ὁ τούτου υἱὸς Σωκράτης, ἀμφότεροι ὄντες ἀγαλματοποιοί. Περὶ Δαιδαλιδῶν Πλάτ. Εὐθύφρ. σ. 11. Ἀλκιβ. πριτ. σ. 121.) Ἄλλοι Δαιδαλίδαι ἦσαν ἐν Κρήτῃ (Thiersch. S. 136 flg.), καὶ ἐκ τούτων ἐγένοντο ὁ Δίπποιος καὶ ὁ Σκύλλης. Τὸ στάσιμον δὲ καὶ ἀμετάβλητον τοῦ παρὰ Δαιδάλου καθιδρυμένου ἀρχαίου Ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, ἔπερ μέχρι τοῦ 6 πρ. Χρ. αἰῶνος διτηρήθη, συνετέλεσεν ὡσαύτως εἰς τὸ ὅτι πολλὰ τῶν τοῦ ἀρχαίου ῥυθμοῦ ἀγαλμάτων ὀνομάζοντο ἢ αὐτοῦ τοῦ Δαιδάλου ἔργα, ἢ τῶν πρώτων ἐκείνου μαθητῶν. Πρβ. Thiersch S. 44 flgg. S. 50. Anm.

Σμίλις ὁ Εὐκλείδου, Αἰγινήτης, τὴν ἡλικίαν κατὰ Δαίδαλον γεγονώς, ἐποίησε τὸ ἀρχαιότατον τῆς Ἡρας ἑστάνον εἰς τὸ ἐν Σάμῳ Ἡραῖον (ἰδ. §. 72. σημ. 2. Paus. 7, 4, 4, 5). Ὁ Μύλλερως (Aeginet. p. 98 sqq.) ἠθέλησε, συμφώσαντος ὕστερον καὶ τοῦ Θουρσίου (S. 45 flg. 194), ἀλλ' ἄνευ ἀποχρώσεως ἀπορρίψει, γὰρ καταβεβῆσθαι τὸν Σμίλιν εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς μεταναστεύσεως τῶν

Ἰώνων, περί τὰ 140 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά. Ἄλλο αὐτοῦ ἔργον ἦσαν αἱ καθήμεναι Ἰνραι ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ Ἡραίῳ. Π. 5, 17, 1. — Ἐτερος ἐκείνου ἦν ὁ σύγχρονος τοῦ Ροίκου καὶ Θεοδώρου Σμιλῆς (§. 68. σημ. 2. 78. σημ. 1).

Ἄλλος ἀρχαῖος ξανουργὸς ἦν ὁ κατὰ τὰ Τρωϊκά γεγονὸς Ἐπειὸς ὁ Πανώ-
πέως (Π 2, 29, 4), ὁ ποιήσας τὸν Δούριον ἵππον, οὕτινος ὁ Πausανίας (2,
19, 6) εἶδεν ἐν Ἀργεὶ ξάνον Ἑρμοῦ. Πρβ. Πλάτ. Ἴων. σ. 533. Α.

Ἀγνωστος ἄλλοθεν τεχνίτης Ἐπάγατος, ἐν ἀρχαιότατῃ Θηραίᾳ ἐπιγραφῇ,
Böckh, Theräische Inschr. N. 6. S. 38.

3. Ὅσας τεχνουργίας ἐγνώριζον οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸν 14 πρ. Χρ. αἰῶνα,
τοῦτων τὴν γνώσιν ἢ τοῦλάχιστον τὰς πρώτας ἀρχὰς δυνάμεθα νὰ ὑποθίσωμεν
καὶ παρὰ τοῖς περὶ τὸν Δαίδαλον ἐν Ἑλλάδι.

§. 89. Ὀλίγῳ σαφέστεραι καὶ βασιμώτεραι γίνονται αἱ εἰδή-
σεις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Ὀλυμπιάδων καὶ περὶ τὰ τέλη τῆς πα-
ρουσῆς ἐποχῆς, ὥστε δυνάμεθα ἤδη νὰ διακρίνωμεν ὀνομαστὶ ἱκα-
νοὺς τεχνίτας, καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἡλικίαν των. Τοιοῦτοι
εἶναι, ἐκτὸς τῶν προειρημένων *Ροίκου*, *Θεοδώρου* καὶ *Τηλε-
κλέους* τῶν *Σαμίων*, *Γλαύκου* τοῦ *Χίου* καὶ ἄλλων, *Λεάρχος*
ὁ *Ῥηγίνος* (π. 800 πρ. Χρ.), *Γιτιάδας* ὁ *Λακεδαιμόνιος* (μ.
Ὀλ. 12), *Ἀριστοκλῆς* ὁ *Κυδωνιάτης* (πρὸ Ὀλ. 29), *Διποινος*
καὶ *Σκύλλης* οἱ *Κρήτες* (π. Ὀλ. 50), *Ἐνδοῖος* ὁ *Ἀθηναῖος*
(π. Ὀλ. 52). — Τῆς αὐτῆς ἡλικίας εἶναι καὶ ὁ *Αἰσωπος* καὶ
οἱ ἀδελφοὶ του, οἱ ποιήσαντες τὴν *Φανοδίκου* εἰκόνα ἢ προτομὴν
ἐν *Σιγείῳ*.

2. Περὶ τῶν ἀπὸ τὸν *Ροῖκον* καὶ *Θεόδωρον* §. 78, 1. *Γλαῦκος*
ὁ *Χίος* §. 79. — *Λεάρχος* ὁ ποιήσας τὸν σφυρήλατον *Δία* ἐν *Σπάρτῃ*, ἴδ.
ἀνωτ. §. 77. σημ. 4. Πρβ. Welcker, Hyperb. Röm. Studien S. 270. —
Γιτιάδας ὁ *Λακεδαιμόνιος*, ἐκκοδόμησε τὸν τῆς *Χαλκιδίκου Ἀθηνᾶς* ἐν *Σπάρ-
τῃ* ναὸν καὶ εἰργάσατο τὸ *χαλκοῦν ἄγαλμα* αὐτῆς (Π. 3, 17, 3)· ἐκ δὲ τῆς
δεκάτης τοῦ πρώτου *Μεσσην. πολέμου* ἐποίησεν ἐν *Λυκόλκῃς* δύο τρίποδας *χαλ-
κοῦς*, ὅφ' οἷς θεῶν ἄγάλματα (Π. 3, 18, 5. 4, 14, 2. Welcker, l. l. S. 264
flgg. Ἀδίκως νομίζουσιν ὁ *Θύρσιος*, S. 147-50 καὶ 174, καὶ ἄλλοι τὸν *Γιτιά-
δαν* μεταγενέστερον.) — *Ἀριστοκλῆς* ὁ *Κυδωνιάτης*, *Δαυδαλίδης* ἐκ *Κρή-
της*, πρὸ Ὀλ. 29, 1 (Paus. 5, 25, 6. Thiersch. S. 139, ὅστις δὲν ἔπρεπε νὰ
τροποποιήσῃ τὴν γνώμην του κατωτ. S. 278 flgg.), ἵσως ὁ ποιήσας τὴν τοῦ
Ἀριστίωνος στήλην ἐν τῷ *Ἀθήνῃσι Μουσεῖῳ*, ὅστις γνωρίζεται καὶ ἐξ ἄλλου
Ἀττικῷ ἐπιγράμματι *Θεουτροφῆδον* γεγραμμένου καὶ ἐπομένως πολλὴ παλαιο-
τέρου τῆς ὑπὸ *Βοικίου* (C. I. G. I. n. 23) ὑποτιθεμένης ἡλικίας.

Δίπποιος καὶ Σκύλλης, Δαυδαλίδαι ἐκ Κρήτης (Π. 2, 15, 1), τίθενται ὑπὸ Πανίου (36, 4) πρὸ τῆς Κύρου βασιλείας, καὶ διὰ τοῦτο περὶ τὴν 50 Ὀλ. Ἄλλ' εἶναι φανερόν, ὅτι ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι κακῶς τεθεμελιωμένη, καθότι ὁ Δεάρχης (Παυσ. 3, 17, 6) ἐνμύζετο ἤδη μαθητὴς ἐκείνων. Ὁ Πλίνιος προσέτι, ὅτι οὗτοι πρῶτοι κηδεύοντες τῇ τοῦ λευκοῦ λίθου γλυφῇ (marmore sculpendo primi omnium inclauerunt), ἀντιφάσκει δὲ παραχρῆμα πρὸς αὐτὸν, λέγων κατωτέρω (κεφ. 5): Cum ii essent, jam fuerant in Chio insula Malas sculptor, dein filius ejus Micciades, ac deinde nepos Archennus (γρ. *Anthe mus*) Chius, cujus filii Bupalus et Athenis clarissimi in ea scientia fuere, Hipponactis poetae aetate, quem certum est LX Olympiade fuisse. Quod si quis horum familiam ad proavum usque retro agat, inveniet artis ejus originem cum Olympiadum origine coepisse Ἐπομένως ὁ Δίπποιος καὶ ὁ Σκύλλης ἐθελοῦσάν μόνον τὴν λιθοξοίαν. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἔρανα (Π. 2, 27, 6). Πρβ. περὶ τῶν ἔργων τῶν Thiersch. S. 48 — Περὶ Μάλα, Μικτιάδου καὶ Ἀνθέρμου δὲν εἶναι ἀλλοθεν τίποτε γνωστόν. Περὶ Βουπάλου Παυσ. 4, 30, 4. 9, 35, 2. Ἀθηνίς παρὰ Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρν. 574. Πρβ. Thiersch. l. l. S. 192. Anm.

Ἐνδοίος ὁ Ἀθηναῖος, ἕτερος τοῦ Δαυδαίου μαθητοῦ (§ 88 σημ. 2), ἐποίησε καθήμενον Ἀθηνᾶς ἔρανον ἐξ ἐλαίας (Ἀθη. α. Leg. pro Christ p. 293. Α.) ἐν τῇ Ἀθίνῃσι Ἀκροπόλει, ἀνάθημα Καλλίου (Π. 1, 26, 5)· ὁ δὲ παλαιότερος Καλλίας ἔζησε π. τὴν 52 Ὀλ. (Ἡρόδοτ. 6, 122. Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρν. 284. Πρβ. Thiersch, S. 47. 124). — Ἄλλο ξύλινον τῆς Ἀθηνᾶς ἀγαλμα, σὺν ταῖς Ὠραῖς καὶ Χάραις, ἐκ λίθου λευκοῦ, ἐν Ἐρυθραίς τῆς Ἰωνίας (Π. 7, 5, 4) καὶ τρίτῃ Ἀθηνᾷ ἐξ ἐλέφαντος, ἣν ὁ Αὔγουστος ἐκ Τεγέας μετακομίσατο εἰς Ῥώμην (Π. 8, 46, 2). — Ἐπιγραφὴ Ἐνδοίου (ἀπὸ μνήματος τινος· ANEΘΗΚΕ ΘΑΝΟΥΣΑΝ) ἐν τῷ Ἀθηνῇσι Μουσείῳ, Kunstbl. 1835. N 31.

3. Ἰδ. τὴν περιβόητον Σιγιάδα ἐπιγραφὴν παρὰ Boeckh. C. I. G. I. n. 8. Franz, Epigr. Gr. B. 1840, n. 32. (Οἱ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς ἐπιγραφῆς διασταγματὶ εἶναι ἀτέμαρτοι.) — Ἄλλο παράδειγμα εἰκονικοῦ ἀνδριάντος κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν παρέχεται Θεόδωρος ὁ Σάμιος (ὁ πρεσβύτερος?), ὅστις ἐπλάσεν αὐτὸν ἐκ χαλκοῦ (Plin. 34, 19, 22. πρβ. Boeckh. ad. C. I. G. I. p. 18. 874.) Πρὸς τοῦτοις καὶ οἱ περὶ Βαθυκλέα τὸν Μάγνητα τεχνίται, οἵτινες ἀπεικόνισαν αὐτοὺς περὶ τὸν θρόνον τοῦ Ἀμυκλαίου θεοῦ (ἰδ. κατωτ. §. 90, 3).

1. §. 90. Ἐκτὸς ἐκείνων τῶν ἀγαλμάτων ἐκ μετάλλου, ὧν ἐν τοῖς ἄνω ἤδη μνήμην ἐποινησάμεθα, τῶν τε ἀρχαίων σφυρηλάτων (§. 77, 4.) καὶ ἄλλων ὧν ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς ἀγνοεῖται (§. 63. σημ. 5. 88. σημ. 2), καὶ τῶν πρώτων χωνευτῶν τοῦ Σαμίου ἐργαστηρίου (§. 78, σημ. 1), δεῖ ἀναφέρειν ἰδίως τὸν σφυρήλατον χρυσοῦν κολοσσόν τοῦ Διός, ὃν ὁ Κύψελος
- 2.

ἡ δὲ Περίανδρος (Ὀλ. 30-38.) ἀνέθηκεν εἰς Ὀλυμπίαν· καὶ τὸν 3
 χαλκοῦν θρόνον τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ἔχοντα πρόστυπα
 ζώδια ἐπειρασμένα, ἔργα Βαθυκλέους τοῦ Μάγνητος (π. Ὀλ.
 29). — Πολλὰ ἦσαν ἤδη καὶ τὰ ἐξ ὀπίτης γῆς ἀγάλματα, ἐν 4
 τε τοῖς ναοῖς καὶ πρὸς ἐπικόσμησιν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ναῶν
 καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων, καὶ μικρὰ εἰδωλὰ κεράμια, διὰ
 τὴν κατ' οἶκον λατρείαν, ἢ ἵνα συνταφῶσι τοῖς νεκροῖς. — Ἀναμ- 5
 φιβολῶς ὑπῆρχον ἤδη καὶ πολλὰ λίθινά ἔργα τῆς πλαστικῆς,
 μολονότι περὶ τοιούτων ὀλίγας μόνον ἔχομεν καὶ ἀμυδράς
 εἰδήσεις.

2. Π. τοῦ τῶν Κυψελιδῶν ἀναθήματος Στράβ. 8, σ. 171: « χρυσοῦς σφυρή-
 » λατος Ζεὺς, ἀνάθημα Κυψέλου τοῦ Κορινθίων τυράννου. » Ὁ αὐτ. σ. 211:
 » σφυρήλατος χρυσοῦς ἄνδρις εὐμεγέθης. » Πρβ. Πaus. 5, 2, 4. Σχολ. Πλάτ.
 Φαίδρ. σ. 236. C. Σουῖδ. ε. λ. Κυψελιδῶν.

3. Περιγραφή τοῦ ἐν Ἀμύκλαις θρόνου τοῦ Ἀπόλλωνος, Πaus. 3, 18, 6 κ. ε.
 Περὶ Βαθυκλέους τοῦ Μάγνητος (ἐκ τῆς ἐπὶ Μαϊάνδρῳ Μαγνησίας) καὶ
 τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, Thiersch. S. 176. (Ὁ δὲ Mύλλερ, Hdb. d. Arch. S. 85.
 Anm. 2, φαίνεται ὅτι νομίζει τὸν θρόνον χρυσελεφάντινον ἢ ἄλλως τοιαύτων
 ἔργον.)

4. Μεγάλαι κεράμιοι τύποι καὶ ἀνδριάντες, ἐν τοῖς ναοῖς καὶ
 τοῖς τῶν ναῶν ἀετώμασι, τοῦ Διουτάδου (Plin. 36, 12, 43. Id. S. 71. σημ.
 2.) καὶ τοῦ Χαλκισθίνου ἐν τῷ Ἀθηνῶσι Κεραμικῷ (αὐτ. 45). Ὁ Πausa-
 νίας εἶδε τοιαῦτα ἀγάλματα ἐπὶ τῆς στέγης τῆς Ἀθηνῶσι στοᾶς Βασιλείου (1,
 3, 1: « Ταύτης ἐπεστί τῷ κεράμῳ τῆς στοᾶς ἀγάλματα ὀπίτης γῆς κ. ε. »).

Μικρὰ πήλινα ἀγάλματα, πῆλιναι θεοί, Σχολ. Ἀριστοφ. Ὀρν. 436. Be-
 cker, Charikles (Lpz. 1840) 1. S. 31 flg.

5. Λιθινὰ ἔργα (ἀρχαιότερα τῆς κατὰ τὸν Πλίνιον εὐρέσεως τῆς κατερ-
 γασίας τοῦ λευκοῦ λίθου ὑπὸ Διπείνου καὶ Σκύλλιδος) οἱ ἐν Μυκῆναις λέοντες
 (§ 82, 1), ὁ Ἀριάδνης χορὸς ὑπὸ Δαιδάλου (§ 88. σημ. 1.), ἡ Ἀριστιώνας
 στήλη, ἔργον Ἀριστοκλέους (§ 89, σημ. 2.), λίθινά τινα τῆς Ἀθηνᾶς ἔδῃ ἐν
 τῇ Ἀθηνῶσι Ἀκροπόλει, καὶ πιθανῶς πολλὰ ἄλλα ἐτι ἐν διαφόροις Μουσείοις
 ἔργα. Πρβ. Thiersch. I. I. S. 38. — Καὶ τοῦ Χειρισόφου, ἀρχαίου
 τινὸς ἀγαματοποιοῦ Κρητὸς, ὑπῆρχε λιθινὴ εἰκὼν ἐν Τεγέᾳ. Π. 8, 53, 3.
 Thiersch, S. 137.

Δὲν εἶναι ἀμφιβολία, ἐτι καὶ ἡ σφραγιδογραφία, ἀναπτυχθεῖσα τῶσαν
 πρόωκα κατ' Αἴγυπτον καὶ Συρίαν (§. 40, 2. 47, 2. 49, 4), εἶχεν ἤδη εἰσελ-
 θῆναι ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἀρχαίᾳ τέχνῃ.

χθὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα (πρὸς §. 77. σημ. 3) καὶ τὴν Τυρρηνίαν. Πολλοὶ τῶν ἀρχαιοτέρων δακτυλιθίων, μάλιστα σκαρabaῖοι, εἶναι πιθανὸν ὅτι ἀνήκουσιν ἤδη εἰς τὴν παρούσαν ἐποχὴν.

5. Γραφικὴ.

- 1
2 §. 91. Παράδοξος εἶναι ἡ δοξασία πολλῶν ἀρχαιολόγων, ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ ἐποχὴ δὲν ἐγνώρισεν ἀκόμη τὴν γραφικὴν. Ἀληθὲς μὲν εἶναι, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν περιγράφει μηδεμίαν κυρίως ζωγραφίαν· ἀλλὰ ἕως πότε θὰ θεωρῇται ἡ ἐπικὴ ποίησις ὡς ἐντελὴς ἐγκυκλοπαιδεῖα πασῶν τῶν τότε ὑπαρχουσῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν; — Περιγράφει δὲ ἐσθῆτας ἐχούσας ζῶδια ποικίλοις χρώμασιν ἐνυφασμένα ἢ σικτὰ (κεκεντημένα)· καὶ τοῦτο οὐ μόνον προϋποτίθεται τὴν ὑπαρξιν ἀνεξαρτήτου γραφικῆς τέχνης ἐπὶ ὀμαλῶν ἐμβαδῶν, ἀλλὰ μαρτυροῦσι ταύτην καὶ ἄλλαι παραδόσεις περὶ τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων. Καθ' ὃν καιρὸν ἡ Δωρίος τῶν ναῶν ἐργασία (§. 69-72), ἡ ξοανοποιία καὶ ἡ πρόστυπος πλαστικὴ (§. 81. 82. 84. 85) μετηνέχθησαν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἑλλάδα, συνηκολούθησεν αὐταῖς καὶ ἡ τρίτη αὐτοκασίγητος καὶ ἀχώριστος ἀδελφὴ, ἡ γραφικὴ, ἥτις ὅμως πολὺν καιρὸν, καθὼς καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, διετέλεσεν ὑπηρετοῦσα τῇ τεκτονικῇ καὶ πλαστικῇ, περιοριζομένη εἰς τὴν ἐπικόσμησιν καὶ τὸν χρωματισμὸν τῶν ἔργων ἐκείνων τῶν τεχνῶν.
- 4

1. Οἱ περὶ τὸν Οὐόλφιον, καταγιγνώσκοντες τοῦ Ὀμήρου ἄγνοιαν τῆς γραφῆς, ἀναγκάζονται νὰ ἐξηγήσωσι τὰ παρ' αὐτῷ «σῆματα λυγρὰ» ὡς εἶδος ἱερογλυφικῆς ἰδιογραφίας (Proleg. ad Hom. 1795. p. 86). Ἐπομένως ἐγνώριζεν ὁ ποιητὴς καὶ κατ' αὐτοὺς τὴν γραφικὴν.

2. Οἱ εἰρημένοι ἀρχαιολόγοι ἐπιστηρίζονται εἰς τὸ ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ἀναφέρει μόνον ἔργα τῆς τεκτονικῆς κεχρωματισμένα, ὅν ναὺς «μυλοπαρῆους», «ἵππου παρήιον φοῖνικι θεδαμμένον» (ἰδ. ἀνωτ. §. 51. σημ. 7.) καὶ ἄλλα τοιαῦτα. (Περὶ τῆς σημασίας τοῦ μιαινέιν, βάπτειν, οὐ ζωγραφεῖν, πρὸς Thiersch S. 85.). Παραβλέπουσι δὲ τὰ ποικίλα χρώματα ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως («εἶμα δα φοινεόν», Il. 18, 538. «μέλανεες βότρυες», 562, «κυανὴν κάπετος», 564), καὶ ἐπὶ τῆς Ἡρακλείους ἀσπίδος παρ' Ἡσιόδῳ (166: «Στίγματα δ' ὡς ἐπέφαντο ἰδεῖν δεινοῖσι δράκουσι Κυάνεα κατὰ νῶτα, μελάνθησαν δὲ γένεια» καὶ ἄλλα τοιαῦτα). Πρὸς Klenze, Reise S. 242.

3. Ἐσθῆτες πεποικιλμένοι παρ' Ὀμήρῳ· ἡ πορφυρέη δίπλαξ ἦν ἡ ἑλένη ὑφαίνει, Ἰλ. 3, 126 (« πολίας δ' ἐνέπασσεν ἀέθλους κ. ἐ. »), καὶ ἡ πορφυρέη χλαῖνα, ἦν ἡ Πηνελόπη τῷ Ὀδυσσεῖ ἐποίησεν, Ὀδ. 19, 227 - 31. Πρ6. Ovid. Metam. 6, 26 sqq. Thiersch l. l. S. 8.

Περὶ ἀλθρινῶν ζωγραφιῶν κατὰ τοὺς ἡρώϊκους αἰῶνας, ἴδ. ἀνωτ. περὶ Δαιδάλου §. 88, 1. — Ὁ Πλίνιος ἐγνώρισεν ἐν ταῖς Ἱταλικαῖς πόλεσιν Ἀρδέα, Λα-νουΐω καὶ Καίρῃ (τῇ Πελασγικῇ Ἀγύλλῃ) ἐντοιχίους γραφάς (Letronne, Peint. murale p. 30 sqq.) ἀρχαιοτέραις τῆς κτίσεως Ῥώμης, H. N. 35. 3, 6.

4. Plin. 35, 3, 5: De picturae initiis incerta quaestio est. Aegyptii sex millibus annorum apud ipsos inventam, priusquam in Graeciam transiret, affirmant· καὶ προσθέτει μὲν: vana praedicatione, ut palam est, ἀλλὰ ὁ τοῦ Πλινίου διασταγμὸς οὐδὲν ἰσχύει παρὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος μαρτυρίαν, Νόμ. 2, σ. 256, ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ πρὸ μυρίων ἤδη ἐτῶν (§. 38. σημ. 4) εἶχον προσδιορισθῇ οἱ πρότυποι κανόνες τῆς τέχνης· » καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἐξῆν » οὕτε ζωγράφους, οὔτ' ἄλλους -- καινοτομεῖν. »

§. 92. Περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς 1
γραφικῆς ἔχομεν μόνον συγκεχυμένας πληροφορίες· διότι τὰ
ἔργα αὐτῆς, ἅτε μᾶλλον φθαρτὰ τῶν τῆς πλαστικῆς δημιουργη-
μάτων, εὐκόλως ἀπώλλυντο, καὶ σὺν ταῖς γραφαῖς ἀπώλλυτο 2
καὶ ἡ γνῶσις αὐτῶν. Αἱ παρὰ Πλινίῳ παραδόσεις ἀποφαίνουσι 2
τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Σικυῶνα πρῶτας ἑδρας τῆς τέχνης· ὅσα
δὲ προσθέτει περὶ τῆς βαθμυδὸν γενέσεώς της ἐκ σκιαγραφη-
μάτων καὶ μονοχρωμάτων, φαίνονται κατὰ μέγα μέρος μάταια
θεωρήματα τῶν φιλοσοφούντων μεταγενεστέρων.

2. Πλίν. αὐτόθι ἐξακολουθεῖ: Graeci autem alii Sicyone, alii apud Co-
rinthios repertam (picturam affirmant), omnes umbrā hominis lineis
circumductā. Itaque talem primam fuisse; secundam singulis coloribus
et monochromaton dictam, postquam operosior inventa erat; duratque
talis etiam nunc. Inventam linearem dicunt a Philocle Aegypto, vel
Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Ardicēs Corinthiūs et Telephanes
Sicyonius, sine ullo etiamnum colore, jam tamen spargentes lineas
intus. Ideo et quos pingerent, adscribere institutum. Primus invenit
eas colorare, testa (ut ferunt) trita, Cleophrantus Corinthius. — Αὐτόθι §.
11: Tandem se ars ipsa distinxit et invenit lumen atque umbras, diffe-
rentia colorum alterna vice sese excitante. Postea deinde adjectus est
splendor, alius hic quam lumen; quem quia inter hoc et umbram esset,
appellaverunt tonon, commisuras vero colorum et transitus, harmogen.
— Αὐτ. §. 34 ὀνομάζει ὡς μονοχρωμάτων ζωγράφους πολλῶν παλαιωτέρους τοῦ

Βουλάρχου (κατωτ. §. 93) τὸν Ὑγρήμονα (?), Δεινίαν, Χαρμιάδαν, et qui primus in pictura marem feminamque discreverit, *Eumarm* Atheniensem, figuras omnes imitari ausum, quique inventa ejus excoluerit, *Cimonem* Cleonaeum. Hic *catagrapha* invenit, hoc est, obliquas imagines, et varie formare vultus, respicientes suspicientes vel despicientes κ. τ. έ. (Καταγραφὴν, en profil, ιδ. §. 11. σημ. 1.) Ἀλλὰ ἐν ἄλλοις διδολίοις ἀντιφάσκει ὁ Πλίνιος ἐκωτῶ, ὅτι 7, 57: Gyges Lydus picturam in Aegypto (invenit), in Graecia vero Euchir Daedali cognatus, ut Aristoteli placet; ut Theophrasto, Polygnotus Atheniensis. Ἐξ ὧν ὅλων, νομίζομεν, ἀποδείκνυται, ὅτι αἱ μὲν ἀρχαὶ τῆς γραφικῆς ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶναι σαφεῖς, αὐτὴ δὲ ἡ τέχνη παμπάλαιος.

Νεώτεροι περὶ ἱστορίας τῆς γραφικῆς πραγματεῖαι· Caylus, *Mém. de l'Acad. des Inser.* T. XIX. p. 250. Hirt, sur la peinture des anciens, *Mémoires de Berlin* 1803. p. 149. Levesque, sur les progrès de la peinture chez les Grecs. *Mém. de l'Inst. Nat. Littér.* T. I. p. 374. I. I. Gründ, *Malerei der Griechen.* Böttiger, *Ideen zur Archäol. d. Malerei.* Bd. 1. Dresden 1811. Letronne, *Lettres d'un antiquaire à un artiste sur la peinture murale.* P. 1836. R. Rochette, *Lettres archéologiques sur la peinture des Grecs,* Vol. 1. P. 1840.

- 1 §. 93. Ἡ ἀρχαιότατη μεγάλη ζωγραφία (ἐκτὸς τῶν προειρημένων §. 91. σημ. 4); ἥσπερ μνήμη γίνεται, εἶναι ἡ Μαγνησίας ἄλωσης ἢ πόρθησις, πίναξ τοῦ Βουλάρχου, ὃν ὁ τῶν Λυδῶν βασιλεὺς Κανδαύλης (+ Ὀλ. 16, 1) ἰσοστάθμου χρυσίου ἡγόρασεν. — Πιθκὸν δὲ ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τοῖς κατὰ Τυρρηνίαν τάφοις εὑρεθέντων τοιχογραφημάτων εἶναι οὐχ ἥττον ἀρχαῖα.

1. Plin. 7, 39: Candaules rex Bularchi picturam Magnetum exitii, haud mediocris spatii, pari rependit auro. Πρὸ. αὐτ. 35, 8, 34 (Bularchi tabulam, in qua erat Magnetum proelium). Τινές (Müller, *Hbd.*, §. 74. Anm.) ἀποδοκιμάζουσιν ἔλκν τὴν διήγησιν ταύτην, διότι δὲν γνωρίζομεν ἄλλαν τῆς Μαγνησίας πόρθησιν εἰμὴ διὰ τῶν Κιμμερίων ἐπὶ Ἄρδου, μετὰ τὴν 26 Ὀλ., ἀλλὰ, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Θύρσιος (Epoche S. 176), ἡ χρονολογία τοῦ συμβεβηκότος ἐκείνου εἶναι ἀμφίβολος, καὶ οὐδὲν κωλύει νὰ τὸ ὑποθέσωμεν ἥδη π. τὴν 15 Ὀλ.

- 1 §. 94. Κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν ἡγήθη ἡ γραφικὴ πρῶτα ἥδη μετὰ τῆς κατασκευῆς πηλλῶν ἀργείων, ὧντινων τὰ παλαιότατα προφανῶς ἀπομιμοῦνται ἀρχέ-

τυπα Αιγυπτιακά καὶ Φοινικικά. Ἡ πρωτίστη ἔδρα τῆς κεραμο- 2
γραφίας ἦν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κορίνθῳ· ἐν Κορίνθῳ δὲ μετέ-
βησαν περὶ τὴν 30 ὀλ. τεχνῖται τινὲς τοῦ ἐκεῖ ἐργαστηρίου,
ὁ Κλεόφαντος, ὁ Εὐχειρ, καὶ ὁ Εὐγρᾶμμος, μετὰ τοῦ Δημα-
ράτου εἰς Ταρκυνίαν τῆς Τυρρηνίας, ὅπου ὅμως εἶναι πιθανὸν ὅτι
ἡ τέχνη αὕτη καὶ πρότερον ἤδη ὑπῆρχε.

Τῶν ἀρχαιοτέρων γραπτῶν ἀγγείων εἶναι κυρίως δύο εἶδη· α, 3
τὰ ὑπόξανθα (λευκοκίτρινα), χωρὶς γάνωσιν (στίλβωμα), πλα-
τυτέρου σχήματος, ἔχοντα γραφὰς ἐρυθράς, φαιάς, ὑπομελαίνας
καὶ ἰσοβαφεῖς (ισανθίνας), ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν τερατομόρφων ζώων.
καὶ β', τὰ πυρρὰ ἢ ἐρυθρὰ, κάλλιον γεγανωμένα καὶ πλεόν
εὐαρέστου σχήματος, ἔχοντα γραφὰς μελαίνας ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν
μυθολογικῶν ἀντικειμένων· ἀμφότερα δὲ τὰ εἶδη κατεσκευάζοντο
ὅσον ἐν Ἑλλάδι, τὸσον καὶ ἐν Ἰταλίᾳ. Τὰ τοῦ προτέρου εἶδους 4
ἀγγεῖα καλοῦνται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων καὶ *Αἰγυπτιαίζοντα*,
Φοινικίζοντα καὶ *Δωριζόντα*· τὰ δὲ τοῦ δευτέρου ὑπὸ τινων
ἀρχαῖα *Ἑλληνικά* (*maniera arcaica Greca*), ὑπὸ ἄλλων ἀρ-
χαῖα *Ἀττικίζοντα*.

1. Π. τοῦ Αἰγυπτιαίζοντος· βυθμοῦ τῆς τῶν γυναικῶν ἐσθῆτος ἐπὶ τῶν ἀρ-
χαιοτάτων Ἑλλ. ἀγγείων, Thiersch, Epochen S. 82.

2. Π. Ἀθηνῶν, Μήλου, Θήρας, Κορίνθου κ. λ. ἰδ. ἀνωτ. §. 80, 4. σημ.

Π. Δημαράτου καὶ τῶν συνακολουθησάντων αὐτῷ δημιουργῶν Στράβ. 5, σ.
355 Τχ. Πλίν. 35, 3, 5 καὶ αὐτ. 12, 43. Πρβ. Thiersch. l. l. S. 165. Ἀλλὰ
ἡ μεταξὺ Τυρρηνίας καὶ Κορίνθου ἐμπορικὴ σχέσις ἦν καὶ ἐπὶ παλαιότερα. ἰδ.
Διον. Ἀλικ. 3, 46. — Ἐπὶ ἀγγείῳ εὐρεθέντος ἐν Τυρρηνίᾳ ἀπαντᾷται ζωγράφος
Εὐχειρ ὁ ἐργαστήριον. De Witte, Catal. des vases du Pr. de Canino p.
70. Πρβ. Böckh, Metrol. Unters. S. 203.

3. Πρβ. Müller, Allg. Ltr. Ztg. 1835, N. 104. Παράδειγμα τοῦ προτέρου
εἶδους τὸ πλησίον Κορίνθου εὐρεθὲν ἀγγεῖον τοῦ Δοδονέλλου (Class. Tour
II, p. 197. D. A. K. Taf. 3, 18. πολὺ ἀρχαιότερον ἕως τῆς 50 ὀλ., εἰς ἣν
τὸ θέτει ὁ Βαΐνος, C. I. G. I, n. 7)· τοῦ δὲ δευτέρου εἶδους οἱ Παναθηναῖκοι
ἀμφορεῖς (M. I. d. Inst. A. I. 21. 22. Bröndst., Vases Panath., P. 1833)
καὶ αἱ μᾶλλον Δωριζούσαι γραφαὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχιλλέως (M. I. d. Inst.
A. I, 51) καὶ τοῦ Ἀρκασίλα (αὐτ. 47. σημειωτέον δὲ, ὅτι διὰ παλαιογραφι-
κούς καὶ τεχνιστορικούς λόγους δὲν δύναται νὰ ᾔηται ὁ τέταρτος καὶ τελευταῖος
ὁμώνυμος τῆς Κυρήνης βασιλεὺς, π. ὀλ. 80, ἀλλὰ εἰς τῶν παλαιωτέρων, ἴσως
ὁ πρῶτος, π. ὀλ. 45).

4. Αἱ προσηγορίαι αὗται ἔχονται μὲν ἀληθείας κατὰ τι, δὲν εἶναι ὅμως εἰσέτι ἱκανῶς τεθεμελιωμένοι. Διὰ μόνης τῆς προόδου τῆς παλαιογραφίας θὰ δυνηθώμεν νὰ διακρίνωμεν σαφέστερα τὰς τε διαφόρους σχολὰς καὶ τὰς ἐποχὰς τῆς κεραμογραφίας. (Πρβ. G. Kramer, Ueber Styl und Herkunft der Griechischen Thongefässe, B. 1837, ὅστις παράγει μονοῦ πάντα ἐκ τῆς Ἀττικῆς).

- 1 §. 95. Μεταξὺ τῶν ἐπὶ τοῖς ἀγγείοις μυθολογικῶν γραφῶν εἶναι συχνότατα παραστάσεις ἐκ τοῦ κύκλου τῶν Διουνσιακῶν μύθων, καὶ αὗται κατὰ μέγα μέρος κωμικῆς καὶ γελοίας, πολ-
 λάκις δὲ καὶ αἰσχροῦ φύσεως· χοροὶ Σατύρων καὶ Μαινάδων,
- 2 Μαινάδες καταδιωκόμεναι ὑπὸ ἰθυράλλων Σατύρων κ. τ. τ. Με-
 ταξὺ δὲ τῶν ἐκ τῆς ἡρωολογίας ἀντικειμένων ἀπαντῶνται συ-
 3 χνότατα πράξεις Ἡρακλέους. — Ἄλλαι πολλαὶ γραφαὶ αἰνίτ-
 τονται τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ἀγγείου· π. χ. τὰ πολλὰ ἀγγεῖα
 τὰ ἔχοντα παλαιστρικάς παραστάσεις (πύκτας, παλαιστὰς,
 σαδιοδρόμους, ἀρματηλάτας, ἀθλητὰς νικηφόρους κ. τ. τ.) εἶναι
 πιθανὸν ὅτι ἐδίδοντο ὡς βραβεῖα εἰς τοὺς ἀριστεύσαντας ἐν τοῖς
 γυμνασίοις ἐφήβους.

2. Π. χ. Ἡρακλῆς φονεύων τὸν Κένταυρον Νέσσον¹, ἐπὶ κύλικος εὐρεθείσης ἐν Τενέᾳ τῆς Κορινθίας, ἐν τῷ Ἀθήνησι Μουσεῖῳ. (Ross, Hercule et Nessus. Athènes 1836. 4).

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΟΧΗ.

Ἀπὸ Σόλωνος μέχρι Κίμωνος καὶ Περικλέους.

Ὀλυμπ. 50—80, πρ. Χρ. 580—460.

1. Εἰσαγωγικαὶ παρατηρήσεις.

§. 96. Περί τὴν 50 Ὀλ. , καὶ ἐν μέρει ἔτι πρότερον, συνέβη- 1
σαν διάφοροι ἐξωτερικαὶ περιστάσεις, αἵτινες ἀπεδείχθησαν ἐπι-
τήδευοι καὶ ὠφέλιμοι διὰ τὴν πρόοδον τῆς τέχνης. Αἱ μετὰ τῆς 2
Αἰγύπτου ἐμπορικαὶ τε καὶ πολιτικαὶ σχέσεις ἔλαβον νέαν ζωὴν,
ἀφ' οὗ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Αἰθιοπικῆς δυναστείας (§. 28, 3)
ἡ χώρα αὕτη ἔγινε πάλιν εὐπρόσιτος εἰς τοὺς ξένους· Ἑλληνικαὶ
ἀποικίαι ἰδρύθησαν ἐν Αἰγύπτῳ (Ναύκρατις, Ὀλ. 6) καὶ ἐν Λι-
βύῃ (Κυρήνη, Ὀλ. 37)· ὁ Φιλέλλην βασιλεὺς Ψαμμήτιχος εἶχε
(Ὀλ. 27, 2) στρατὸν μισθοφόρων Ἰώνων καὶ Κασσίων, καὶ ὁ ἀν-
τάρτης Ἄσασις (Ὀλ. 52, 3—63, 3) ἦν ὡσαύτως φιλέλλην καὶ
φίλος τοῦ Πολυκράτους. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ δὲ ἐμισθοφόρουσαν Ἕλληνας 3
παρὰ τῷ Χαλδαίῳ Ναβονασσάρῃ (Ὀλ. 44), καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς
Λυδίας, ὁ Ἀλυάττης καὶ ὁ Κροῖσος (Ὀλ. 55, 1—58, 3) ἐπε-
ρώτων τὰ χρηστήρια τῆς Ἑλλάδος, διέπεμπον ἀναθήματα εἰς
Δελφοὺς καὶ εἰς ἄλλα ἱερά, καὶ συνεισέφερον εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ
ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ. Πρὸς τούτοις ἤκμαζε τότε τὸ ἐμπόριον τῆς Κο- 4
ρίνθου, Αἰγίνης, Σάμου, Μιλήτου καὶ Φωκαίας· ὁ χρυσὸς τῆς
Ἀσίας εἰσέρρεεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι πατὴρ τῆς
τέχνης, καθὼς ἡ θρησκεία εἶναι μήτηρ αὐτῆς. Μεγάλως δὲ ἐβοή- 5
θησαν καὶ προήγαγον τὴν τέχνην καὶ οἱ κατασταθέντες τότε
πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τύραννοι (διότι τὸ μοναρχικὸν πολίτευ-
μα ὑπῆρξε πανταχοῦ καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν εὐνοϊκώτερον εἰς
τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν, ἢ ἡ δημοκρατία), οἵτινες ἠθέλησαν διὰ
μεγάλων ἔργων νὰ ἀπασχολήσωσι τὴν προσοχὴν, τὰς χεῖρας καὶ
τὴν περικουσίαν τῶν πολιτῶν.

2. Ναύκρατις, Μιλησίων κτίσμα, 753 π. Χρ. (Εὐσέβ.), καὶ πάλιν ἀνοικισθεῖσα ὑπὸ Ἑλλήνων ἐπὶ Ἀμάσιδος (Ἡρόδοτ. 2, 178). — Κυρήνη, Θηραίων κτίσμα, 632 π. Χρ., Ἡρόδ. 4, 154 κ. ἐ. — Ψαμμητιχίου μισθοφόροι, 670 π. Χρ. αὐτ. 2, 152. 154. 163.

3. Ἀλυάττου ἀνάθημα εἰς Δελφοὺς, ἴδ. ἀνωτ. §. 79, σημ. 2. Κρείσου ἀναθήματα εἰς Δελφοὺς (Ἡρόδ. 1, 50. 51. 54), εἰς τὸ Ἀμφιαράειον (αὐτ. 52), εἰς Ἐφεσον (κατ. §. 100, 1).

4. Ὁ χρυσὸς γίνεταί συχνότερος ἐν Ἑλλάδι, Ἀθήν. 6, σ. 231. Böckh. Staatshaush. I. S. 6. flgg.

5. Περὶ Ἀριστοτ. Πολιτ. 5, 9: » Καὶ τὸ πένητας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους » τυραννικὴν, ὅπως μὴτε φυλακὴ τρέφεται, καὶ πρὸς τῷ καθημέραν ὄντες ἄσχο- » λαι ὥσιν ἐπιβουλεύειν. Παράδειγμα δὲ τούτου αἶ τε πυραμίδες αἱ περὶ Αἴ- » γυπτον, καὶ τὰ ἀναθήματα τῶν Κυψελιδῶν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου ἡ οἰκοδό- » μησις ὑπὸ τῶν Πεισιπρατιδῶν, καὶ τῶν περὶ Σάμον ἔργα Πολυκράτεια· πάντα » γὰρ ταῦτα δύναται τ' αὐτὴν, ἀσχολίαν καὶ πένιν τῶν ἀρχομένων. »,

Τοιοῦτοι μονάρχαι ἐν Ἑλλάδι· οἱ Κυψελίδαι ἐν Κορίνθῳ, Ὀλ. 30, 3—49, 3 (Ἡρόδ. 3, 48 κ. ἐ.)· ὁ Μύρων, Ὀλ. 30 (ἴδ. ἀνωτ. §. 74, 2) καὶ ὁ Κλεισθένης ἐν Σικυῶνι· ὁ Θεαγένης ἐν Μεγάραις, Ὀλ. 40. ὁ Δύγδαμις ἐν Νάξῳ· ὁ Πολυκράτης ἐν Σάμῳ, Ὀλ. 53, 3 — 64, 1 (Ἡρόδ. 3, 39 κ. ἐ.)· ὁ Πεισίστρατος, Ὀλ. 55, 1 — 63, 2, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, μέχρι Ὀλ. 67, 3, ἐν Ἀθήναις.

- 1 §. 97. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ἐξωτερικῶν περιστάσεων· βα-
θύτεραι δὲ καὶ γονιμώτεραι αἰτίαι τῆς τῶν τεχνῶν προόδου ὑπάρ-
χουσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἀναπτύξει καὶ προόδῳ τοῦ ἐθνικοῦ βίου τε
- 2 καὶ χαρακτῆρος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἐπικὴ ποίησις, ἥτις προστοι-
μασε καὶ ὥσπερ ἐπὶ προδιεπόνῃσιν τὴν μυθολογίαν διὰ τὴν εἰκα-
στικὴν, κυρίως τὴν πλαστικὴν τέχνην, σχεδὸν ἐξηντηλήθη περὶ
τὴν 50 Ὀλ., ἐξ αὐτῆς δὲ ἀναφύονται ἡ τε λυρική καὶ ἡ σκηνη-
κὴ ποίησις, αἵτινες ἔχουσι πλείονα συγγένειαν μετὰ τῆς γρα-
φικῆς. Ἡ γυμναστικὴ καὶ ἡ ὀρχηστικὴ, ἐξασκούμεναι ἐπὶ πλέον,
- 3 ἐπεδείκνυντο τοῖς τεχνίταις τὰ κάλλιστα προπλάσματα εἰς τὰ ἀπει-
κονίσματά των· μάλιστα ἀφ' οὗ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι πρῶ-
τοι οἱ σταδιοδρόμοι (Ὀρσιππος ὁ Μεγαρεὺς, Ὀλ. 15), μετὰ ταῦτα
δὲ καὶ οἱ πύκται καὶ παλαισταὶ ἤρξαντο νὰ ἀγωνισθῶσι δι' ὅλου
γυμνοῦ, καὶ ἀφ' οὗ οἱ εἰκονικοὶ ἀνδριάντες τῶν νικησάντων
ἀθλητῶν ἤρξαντο νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς Ὀλυμπίαν καὶ ἀλλαχοῦ ἐν

τῷ αὐτῷ ἐν ᾧ καὶ ἐνίκησαν σχήματι. Ἐκδυομένη οὕτως ἡ τέχνη 4
τὰ δεσμὰ τῶν παλαιῶν πατροπαραδότων ἀνατομικῶν κανόνων
καὶ τῶν καθιερωμένων διὰ τῆς συνθεαῖς σχημάτων καὶ τύπων,
ἀναγκαζομένη δὲ νὰ σπουδάσῃ ἀκριβῶς καὶ νὰ μιμηθῇ εἰκονικῶς
αὐτὴν τὴν φύσιν, μετ' ὀλίγον μετένεγκε τὴν ἐλευθερίαν ταύτην
καὶ ἐπὶ τὰ τῶν θεῶν τε καὶ ἡρώων ἀγάλματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν 5
μέχρι τότε τὰ πλεῖστα ἀναθήματα ἐν τοῖς ἱεροῖς τῶν θεῶν ὑπῆρ-
ξαν ἔργα τεκτονικὰ, οἷον κρατῆρες, τρίποδες, λυχνόχοι κ. τ. τ.,
ἀπὸ τοῦδε ἤρξαντο οἱ ναοὶ νὰ γένωνται πλήρεις ἀγαλμάτων καὶ
ἀνδριάντων τῷ ὄντι ζωηρῶν καὶ μιμουμένων τὴν ἀλήθειαν τῆς
φύσεως.

2. Πείσανδρος ὁ Καμireύς (Ὀλ. 33) ἐποίησε τὸν Ἡρακλέα ἔχοντα
λεοντῆν καὶ ῥόπαλον, ὅν ἀπεικόνιζεν αὐτὸν ἔκτοτε ἡ εἰκαστικὴ τέχνη.
Πρβ. Müller, Dorier II. S. 444. — Ὁ Στήσιχορος (Ὀλ. 50) μεταποιεῖ
ἡδὲ λυρικῶς τὰ ἄλλα ἐπικά ἀντικείμενα.

3. Ἀθην. 14, σ. 629: « Ἔστι δὲ καὶ τὰ τῶν ὀρχαίων δημιουργῶν
» ἀγάλματα τῆς παλαιᾶς ὀρχήσεως λείψανα διὸ καὶ συνέστη
» τὰ κατὰ τὴν χειρονομίαν ἐπιμελεστέως διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. Ἐχόντων γάρ
» καὶ ταύτη κινήσεις καλὰς καὶ ἐλευθερίους, ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα παραλαμβάνον-
» τες καὶ τὰ σχήματα ἐντεῦθεν μετέφερον εἰς τοὺς χοροὺς, ἐκ δὲ τῶν χορῶν εἰς
» τὰς παλαίστρας. » Πρβ. Λουκ. π. ὀρχήσ. 35 (ἀνωτ. §. 3. σημ. 2.)

Περὶ Ὀρσίππου C. I. G. I. n. 1050 (« Πρῶτος δ' Ἑλλάνων ἐν Ὀλυμ-
» πιά ἐσπεφανώθη Γυμνός, ζωννυμένων τῶν πρὶν ἐνὶ σταδίῳ ») μετὰ τῶν σημ.
αὐτ. σ. 553. Πρβ. Πλάτ. Πολ. 5, σ. 452. Becker, Charikles 1. S. 316.
flgg. 354 flgg. — Ἀγῶνες στεφανύται (παρ' ὁμήρῳ εἰσὶν μόνον χρη-
ματῖται) ἐν Ὀλυμπιά ἀπὸ τῆς 7. Ὀλ.

Περὶ εἰκονικῶν ἀνδριάντων ἴδ. Thiersch. S. 226. flgg. Plin.
34, 4, 9: Effigies hominum non solebant exprimi, nisi aliqua illustri
causa perpetuitatem merentium, primo sacrorum certaminum victoria
maximeque Olympiae, ubi omnium, qui vicissent, statuas dicari mos
erat, eorum vero, qui ter ibi superavissent, ex membris ipsorum simi-
litudine expressa, quas *iconicas* vocant (εἰκόνες ἱσμέτρηται. Πρβ. Πλάτ.
Φαίδρ. σ. 235. Λουκ. ὑπὲρ τῶν εἰκόν. 11. Simulacrum iconicum, Suet,
Calig. 22).

5. Θεόπ. παρ' Ἀθην. 6, σ. 231: « Ἦν γὰρ τὸ παλαιὸν τὸ ἱερὸν (ἐν Δελφοῖς)
» κεκοσμημένον χαλκοῖς ἀναθήμασιν, οὐκ ἀνδριάσιν, ἀλλὰ λέθῃσι καὶ τρίποσι
» χαλκοῦ πεποιημένοις. » Πρβ. Thiersch. S. 219.

- 1 §. 98. Παρατηρητέον ὅμως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ εἰς τὰς προόδους τῆς οὐδέποτε πηδᾷ, ἀλλ' αἰεὶ προχωρεῖ βάδην. Ἐπομένως ἐγένετο καὶ τῆς εἰκαστικῆς τέχνης ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου καὶ στασίμου ἱερατικοῦ ῥυθμοῦ τῆς Δαιδαλείου σχολῆς ἐπὶ τὸ φυσικώτερον, ἂν καὶ ταχέως, οὐχὶ ὅμως διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ βαθμηδόν· ὅθεν ἐφ' ἱκανὸν ἔτι χρόνον παρατηροῦνται ἐν τοῖς δημιουργήμασιν αὐτῆς ὑπόλοιπα ἔχνη τῆς ἀρχαίας αὐστηρότητος καὶ τῶν δεσμῶν τῆς παλαιᾶς ἐργασίας.
- 2 Μολαταῦτα εἶναι αὕτη ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν διετυπώθησαν αἱ ιδέαι, οἱ ἰδανικοὶ χαρακτῆρες (§. 15) τῶν δημιουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης· τὰ πλαστικά· σχήματα τῶν θεῶν καὶ ἡρώων, οἷα ἦσαν προσεχδιασμένα ἐν τῇ ἐπικῇ ποιήσει, μετηνέχθησαν εἰς τὴν εἰκαστικὴν τέχνην· τὰ παλαιὰ τυπικὰ καὶ ἀκίνητα ξόανα, ὡς ἀν διαθερμάνοντα καὶ ἐμπνευσθέντα παρὰ τῆς ποιήσεως, ἔλαβον ζωὴν καὶ κίνησιν· ὁ τύπος ἔμεινε μὲν, ζωογονούμενος δὲ παρὰ τῆς ιδέας ἐπέτυχεν ὀρίων εὐρυτέρων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὁ τεχνίτης ἐκινεῖτο καὶ περιεστρέφετο μετὰ μείζονος ἐλευθερίας.
- 3 Αὕτη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς αὐστηρᾶς καὶ σεμνῆς ἐργασίας (des strengen erhabenen Styls)· καὶ αὕτη ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ, διὰ νὰ γεννηθῇ ἐξ αὐτῆς ἡ ὡραία καὶ σεμνὴ ἐργασία (der schöne erhabene Styl), κατὰ τοὺς φιλοσοφικοὺς ὅρους τοῦ Βιγκελμάννου.

3. Ὁ Θύρις ὠνόμασε τὸν μὲν παλαιὸν καὶ στάσιμον τῆς τέχνης ῥυθμὸν, τὴν ἱερὰν ἢ ἱερατικὴν καὶ συμβολικὴν ἐργασίαν (den heiligen und symbolischen Styl), τὴν δὲ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐνεστάσης ἐποχῆς τέχνην, ἐργασίαν ἀληθῆ καὶ ἥθος ἔχουσαν (den wahren und charaktervollen Styl).

2. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 99. Ἡ οἰκοδομητικὴ τῶν ναῶν εἶχεν ἀναπτυχθῆ ἤδη ἰκανῶς εἰς τὴν προηγουμένην ἐποχὴν, διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ, πολὺν ἤδη χρόνον πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων (§. 72) καὶ μᾶλλον ἔτι ἀπ' ἀρχῆς τούτων (§. 75), παμμεγέθεις καὶ θαυμαστῶς μεγαλεπιβόλους κατασκευάς. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ἐποχῆς, ἐνθαῤῥυνομένη καὶ ἐπαιρομένη διὰ τοῦ θρησκευ-
- 2

τικοῦ ζήλου, τῆς φιλοτίμου ἀμίλλης καὶ τῶν σχεδὸν ὑπὲρ δύναμιν προσπαθειῶν τῶν νεοπλούτων Ἑλληνίδων πόλεων καὶ τῶν τυράνων, νὰ συντελέσῃ τὰς τότε ἤδη ἐπιχειρηθείσας καὶ ἔτι ἀτελειώτους οἰκοδομὰς, καὶ νὰ θεμελιώσῃ ἄλλας οὐχ ἥττον μεγαλουργοὺς, αἵτινες μέχρι τῆς σήμερον οὐκέτι ὑπερεβλήθησαν διαπονοῦσα οὕτως καὶ προάγουσα ἀμφοτέρως τὰς ἐργασίας, τὴν 3 τε Δωρίαν καὶ τὴν Ἰωνικὴν, συμφώνως τῷ ἐμφύτῳ ἑκατέρᾳ προορισμῷ, τὴν μὲν εἰς ἐκπληκτικὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν δὲ εἰς λαμπρὰν καὶ χαρίεσσαν κομψότητα.

2. Νὰ συντελέσῃ τὰς τότε ἤδη κ. ἐ. διότι πολλοὶ τῶν ναῶν, ὧν ἐν τοῖς ἑξῆς μνημὴν ποιησόμεθα, ἐθεμελιώθησαν μὲν θεβαίως ἢ πιθανῶς κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἤδη ἐποχὴν ἢ δὲ οἰκοδόμησις αὐτῶν, διὰ τὸ ἐξάριστον μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς δαπάνης, διήρκεσεν ἐπὶ πλείονας αἰῶνας ἕως εἰς τὴν παροῦσαν ἢ καὶ εἰς τὴν ἐπομένην ἐποχὴν.

§. 100. Ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν παλαιῶν, ἡ ἐξ ἔτι σωζομένων ἐρείπιων καὶ μικροτέρων λειψάνων, γνωρίζομεν ἱκανοὺς ναοὺς τῆς ἐποχῆς ταύτης κατὰ τὴν Ἀσίαν, τὴν κυρίως Ἑλλάδα, τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν, ὧν τινων τοὺς ἀξιολογωτέρους ἀναφέρομεν ἐνταῦθα.

I. Ναοὶ τῆς Ἀσίας.

1. Ναὸς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ, Ἰωνικῆς ἐργασίας (ἴδ. ἄνωτ. §. 74, 1). Ὁ Κροῖσος καὶ ἄλλοι βασιλεῖς καὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνεισφέρουσι (Διον. Ἀλικ. 4, 25. Liv. 1, 45. Plin. 16, 79. 36, 21. Περὶ τῶν Κροίσου ἀναθημάτων Ἡρόδ. 1, 92; « Ἐν δὲ Ἐφέσῳ αἱ τε θοᾶς αἱ χρύσειαι καὶ τῶν κίωνων αἱ πολλαί »). — Ὁ ναὸς ἐτελειώθη κατὰ τὴν ἐρχομένην ἐποχὴν, π. 90-100 Ὁλ., διὰ Δημητρίου καὶ Παινίου τῶν Ἐφεσίων (Vitr. 7. praef. 16). Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἐμπροσθεὶς ὑπὸ Ἡοστράτου, ἀνεκαινίσθη διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινκράτους (Στράβ. 14, σ. 175). — Ἐπιγράμματα καὶ νομίσματα περὶ αὐτοῦ παρὰ Menetreibus, Symbol. Dianae Ephes. statua. R. 1688. Hirt, T. der Diana von Ephesus B. 1809. Gesch. der Baukunst I. S. 232. Herz. Stuart, Alterth. von Athen I. S. 332 τῆς Γερμ. μεταφρ.

2. Ναὸς Κυβέλης ἐν Σάρδεσι, ἔργον τῶν Λυδῶν βασιλέων, ἐπορθήθη ὑπὸ τῶν Ἰώνων Ὁλ. 69, 3 (502), καὶ ἀνεκαινίσθη πάλιν. Ἰωνικῆς ἐργασίας, δοκᾶσ-υλὸς δέιπτερος, 261 X 144 ποδ. Δύο μόνον κίονες ἐσθῆκασιν ἔτι. Leake, Asia Minor p. 344. Prokesch, Erinnerungen 3, S. 143.

3. Τὸ ἐν Σάμῳ Ἡραῖον, οὗτινος σώζονται λείψανα τινὰ Ἰωνίου ἐργασίας, 364×189 ποδ. Leake, Asia Min. p. 348. Ionian Ant. I. ch. 5. Τὸ ἀρχαιότερον Ἡραῖον (§ 72. σημ. 2. 74, σημ. 1) ἦν Δωρίου κατασκευῆς· ἴσως μεταποιήθη ὕστερον εἰς τὸν Ἰωνικὸν κόσμον, ἢ ὡς δὲ μήτε ἄλλο ἐπὶ Πολυκράτους. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἠγνοῦσεν ἄλλην μείζονα (Ἑλληνικὴν) ναὸν, ἥτε μὴκέτι συντελεσθεῖς τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ἱεροῦ (3, 60: « Νῆος μέγιστος πάντων νηδὼν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχαιέκτων πρώτος ἐγένετο Ροῖκος Φίλεω ἐπιχώριος » πρὸς αὐτ. 2, 148: « ἀξιολογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νῆος καὶ ὁ ἐν Σάμῳ »).

II. Ναοὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

4. Δώριος ναὸς ἐν Αἰγίνῃ (ἰδ. ἀνωτ. § 72. σημ. 3), οὐχὶ τοῦ Πανῆλκωνίου Διὸς, ἀλλὰ πιθανώτερον τῆς Ἀθηνᾶς (Ἡρόδ. 3, 59 Stackelb., Apollon zu Bassä, Beil. 3. A. Μουρτζιδῆς, Αἰγινάα σελ. 158 κ. ἐ. Ros., Kunstblatt 1837. N. 78), ἐὰν δὲν ᾖναί ἴσως τὸ Ἡράκλειον (Ξενοφ. Ἑλλ. 5. 1, 10). Περίπερος ἐξάστυλος, 94×15 ποδ., οἱ κίονες 10 $\frac{1}{2}$ ἐμβατῶν. Ἐκ πόρου ζαλευῦ, ἡ δὲ στεφάνη (§ 70, 6) καὶ ὁ ὄροφος ἐκ λίθου λευκοῦ. Ὁ σηκὸς ἦν ἐρυθρὸς, τὸ ἐν τοῖς ἀετοῖς τύμπανον κυανεὺν, τὰ ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ἀνθέματα κρῖα (κίτρινα) καὶ πράσινα, αἱ τρίγλυφοι καὶ ὁ κανὼν μετὰ τῶν σταγόνων κυανεὶ, ἡ ὑπεράνω ταινία ἐρυθρὰ· οἱ κίονες ἐρυθροὶ· ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων (§ 72; 2) ἀνθεμίον γραπτόν. Ionian Antiqu II. ch. 6 sqq. Wagner, Aeginet. Bildw. S. 217. Klenze, Reise S. 175 flgg.

5. Ἄλλος Δώριος ναὸς ἐν Αἰγίνῃ, ἴσως τῆς Ἀφροδίτης (II. 2, 29, 6), οὗτινος εἰς μόνον κίον πόρινος· τῶν ἐν παραστάσιν ἐτι περίεστι, σχεδὸν 11 ἐμβατῶν (διάμ. 4 π. 3 $\frac{7}{12}$ δακτ., ὕψος 25 π. 3 $\frac{1}{2}$ δακτ. Ἀγγλ.) ἰδ. Klenze l. l. S. 159-63, καὶ Taf. I. Fig. 1. Ion. Antiqu. ch. 6. pl. 1.

6. Λείψανα τοῦ ἀρχαίου Ἀθηνῆσι Παρθενῶνος (Ἐκτομπεδίου), Δωρίου ἐργασίας, ἐντετειγμένα εἰς τὸ ἑσπερινὸν τῆς Ἀκροπόλεως τεῖχος. Οἱ κίονες λίθου λευκοῦ, ἡ ῥαβδωσις ἀτελείωτος (διάμ. περίπου 1, 70 μ. Γαλλ.). τὰ ἐπιστυλία, αἱ τρίγλυφοι καὶ τὸ γείσον ἐκ πόρου, αἱ μετόπαι (χωρὶς τύπους ἐπιερχασμένους) πάλιν λίθου λευκοῦ. Αἱ τρίγλυφοι κυαναὶ (ἰδ. § 70. σημ. 8)· οἱ πρόμοχθοι μέλανες, αἱ μετὰ τῶν προμόχθων μετοχαὶ ἐρυθραί. — Διόφορα τεμάχια πηλίνων καὶ γραπτῶν κεραμίδων, ἡγεμόνων, ὑδρορροῶν κ. ἐ. εἴτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἐκτομπεδίου, εἴτε ἀπὸ ἄλλων ναῶν, οὓς οἱ Πέρσαι κατέκαυσαν, ἀνέβησαν κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν (ἰδ. Kunstbl. 1836. N. 16. 24. 57).

7. Ναὸς Ἀθηνᾶς ἐπὶ Σουνίῳ, ἀνέκει διὰ τὸν ἀρχαῖον τῆς ἐργασίας ρυθμὸν θεαίως εἰς ταύτην, καὶ ἴσως εἰς ἐτι παλαιότεραν ἐποχὴν, ἀλλ' οὐχὶ (ὡς νομίζουσιν ὁ Δάκιος, Demi of Att. p. 39 καὶ ἄλλοι) εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους. Ἐξάστυλος περίπερος· οἱ κίονες 11 $\frac{1}{2}$ ἐμβατῶν (διάμ. 3 $\frac{1}{2}$, ὕψος 19 $\frac{1}{2}$ ποδ.), ἔχουσιν μόνον 16 διαξύσματα, καθὼς οἱ κατ' Αἰγυπτὸν Δώριοι κίονες (§. 33, 1. σημ.). Παρὰ τὸν ναὸν καὶ πρότυλον Δωρίου κόσμου. Ionian Ant. II. ch. 5. pl. 9-14. Uned. Antiqu. ch. 8.

8. 'Ο ἐν Σπάρτῃ ναὸς τῆς Χαλκιοίδου Ἀθηνᾶς (μετὰ τὴν 12 Ὀλ. ἰδ. §. 89. σκμ. 2), ἔχων ἐντὸς ἐπὶ τῶν τοίχων τύπους χαλκίους.

9. Τὸ Ἀθήνησι Ὀλύμπιον, καλοσσητὸν κατασκευάσμα Δωρίου κόσμου τεθεωλωμένον ὑπὸ Πεισιστράτου (Vitr. 7 praef. 15: Athenis Antistates et Callaeschos et Antimachides et Porinos architecti Pisistrato, aedem Iovi Olympio facienti, fundamenta constituerunt; post mortem autem ejus propter interpellationem reipublicae incepta reliquerunt), ἔπερ ὁμῶς ἔμεινε ἡμιτελές (Δικαίαρχ. σ. 8. Huds Hirt, Gesch. d. Bauk. I. S. 225), καὶ ὕστερον συνετέλεσθη κατὰ τὴν Κορινθ. ἐργασίαν. 372×167 ἢ 354×171 ποδ.

Περὶ τοῦ ἡμιτελοῦ; Πυθίου τῶν Πεισιστρατιδῶν Οὐνοκρ. 6, 54. Σουίδ. καὶ 'Ησύχ. ἔ. λ. ἐν Πυθίῳ.

10. 'Ο ἐν Δελφοῖς ναὸς, κατακλίνετος τοῦ παλαιότερου ἱεροῦ 'Ολ. 58, 1 (548) ἀνοικοδομήθη πάλιν διὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Σπινθάρου τοῦ Κορινθίου. Οἱ Ἀμφικτυόνες ἐξεμίθωσαν τὴν αἰκοδομήν 300. ταλάντων, συνεισφέροντων τῶν Δελφῶν μόνον τὸ τέταρτον τῆς δαπάνης ἐξ ἑκαυσίων ἐράνων ('Ηρόδ. 2, 180), οἱ δὲ Ἀλκαμαωνίδαι (αὐτ. 5, 62) « πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατιδῆσι μηχανώ-
μενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νῆον μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα,
» τότε δὲ εὐπω, τυῖτον ἐξαικοδομῆσαι· οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἴκοντες, καὶ ἐόντες
» ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν τε νῆον ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλ-
» lion, τὰ τε ἄλλα, καὶ συγχρημένον σφι πορύνου λ'θευ ποιέειν τὸν νῆον, Παρίου
» τὰ ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν. » Συνετετέλεσθη δὲ ὕστερον, μετὰ τὴν 75 'Ολ.
(Αἰσχ. κ. Κτησ. §. 116). 'Ο Λετροννίος (Peinture murale p. 115) ἐκ-
λογίζεται τὰ 300 τάλαντα εἰς 1650000 φράγκα, ἅπερ ἐδύναντο τότε τὴν ἀξίαν
6 ἑκατομμυρίων φράγκων, ἢ σχεδὸν 7 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἡμεδαποῦ νομί-
σματος. — 'Ο μὲν ἐξωθεν τῶν κίωνων κόσμος Δωρίου, ὁ δὲ ἐντὸς Ἰωνικός· ναὸς
ἐξάστυλος, οὐ πολλῶ ἐλάττων τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ. Λεΐψνα δλίγη. ἰδ. Dodwell
I. p. 174. Gell, Greece p. 189. Ulrichs, Reisen I. S. 71 flgg.

11. Ναὸς Ἄρεως ἐν Ἀθήναις, τὸ καινῶς καλούμενον Θησεῖον (ἰδ. Λε-
ρόσιου Τὸ Θησεῖον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἄρεως, Ἀθῆν. 1838. 8. πρβ. Gerhard εἰς
Allg. Ltr. Ztg. 1839, N. 159 61. Ross, Anonym. Vienn. descr. urbis
Athenarum, εἰς Wien. Jahrbh. 1840. Bd. XC), πιθανὸν ὅτι κτίσμα Κίμωνος,
περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς. Περίπτ. ἐξάστ. πυκνόστυλος, Δωρίου ἐργασίας,
104×45 ποδ. οἱ κίονες ἐπίκεινα 11 ἐμβατῶν, τὰ μεταστάλια 3 ἐμβ. 'Επὶ τῆς
ὑδρορροῆς, τῆς ὀροφῆς καὶ τῶν ἐπικράνων τῶν ὀρθοστατῶν ἔγνη γραπτῶν ποιη-
μάτων. Μεταξὺ τῶν παραστάδων καὶ τῶν κίωνων τοῦ ὀπισθοδόμου κιγκλίδες
(δρύφακται) χαλκαῖ. Antiqq. of Athens III. ch. 1. Supplem. ch. 8. pl. 1.

12. Ναὸς τῆς Ἀφτέρου Νίκης, κτίσμα Κίμωνος (Ὀλ. 78; π. Χρ. 465)
ἀμφιπρῶστ. τετράστυλος ἐργασίας τῆς Ἰωνῶν, 27 $\frac{1}{2}$ × 18 $\frac{1}{2}$ ποδ. οἱ κίονες 13 $\frac{1}{2}$
πόδ. ὑψηλοί. Τὰ ἐπικράνα τῶν ὀρθοστατῶν, ἢ ἐπικρανίτις τῶν τοίχων, τὰ φα-

τνώματα καὶ τὸ γεῖσον εἶχον ποικιλίας γραπτής. Μεταξὺ τῶν φιλῶν τῆς θύρας, τῶν ὀρθοστατῶν τοῦ σηκοῦ καὶ τῶν κινῶν τῆς προσάσεως δρύφακται χαλκοί. Ross, Schaubert u. Hansen, der T. der Nike Apteros. B. 1839. Fol.

III. Ναοὶ τῆς μεγάλης Ἑλλάδος.

13-16. Ἡ Ποσειδωνία (Ποσειδῖον, Παιῆτος, Paestum), πρὸς Νότον τῆς Νεαπόλεως, ἦν ἀποικία τῶν ἐκ Τροιζῆνος Σουβαριτῶν (Στράβ. 5, σ. 406 Τχv.). Ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἐτι τέσσαρες ναοί· α', ὁ μέγας ναὸς (Ποσειδῶνος), περίπτ. ἐξάστ. πυκνίστυλος, 195×79 ποδ. Ἀγγλ., ἔχων Δωρίου κίονας 8 ἐμβατῶν, παράδειγμα τῆς ἀκράτου ἐτι αὐστηρότητος τῆς ἀρχαίας Δωρίου ἐργασίας. β', ὁ πολλῶ μεταγενέστερος μικρὸς ναὸς (Δημήτρος), περίπτ. ἐξάστυλος, 107×47 ποδ. Οἱ κίονες φυλάττουσι μὲν τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἔχουσι δὲ λίαν μεγάλην ἐντασιν καὶ τράχηλον συνεσαλμένον, καὶ εἰ ἐν τῷ προνάῳ ἐπιβεθήκασιν ἐπὶ βάσεων (σπειρῶν). Προσέτι ἀπαντῶνται ἡδη καὶ ἡμικίονες. Ἐπὶ τῶν γωνιῶν τοῦ διαζώματός εἰσιν ἡμιμετόπια. γ', Δωριεστοῶ, ἥστινος τὸ πτέρωμα ἔχει 9 κίονας κατὰ τὰ μέτωπα, καὶ 18 ἐπὶ τῶν μακρῶν πλευρῶν (πρβ. Klenze, Reise S. 177), ἐντὸς δὲ ἄλλην σειρὰν κινῶν. Ἡ ζωφόρος λεία, ἄνευ τριγλύφων. Πάντα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἐκ σκληροῦ πῶρου κιρρῶ ἢ πολεούκου. Ἡ ἀπεργασία ἐπιμελεστάτη. Ἰδ. Paoli, Rovine di Pesto. 1784. Delagardette, Les ruines de Paestum. P. an. 2. Winckelmann's Werke I. S. 288. Hirt, Gesch. d. Bauk. I. S. 236. — δ', Τέταρτος ναὸς (πλησίον τοῦ ἀμφιθεάτρου) ἀνεκαλύφθη νεωστὶ· ἔχει δὲ ἀλλήκοτα κιονόκρανα τῆς παρακμασάσης ἡδη τέχνης, ἐφ' αἷς ἐπετέθη ἀρχαία Δωρικὴ ζώνη, ἔχουσα πρόστυπα ζώδια ἐν ταῖς μετόπαις. Bull. d. Inst. Arch. 1830, p. 135. 226. Mauch, Supplement zu Normand. 1831. Taf. 15.

17. Ὁ ἐν Μεταποντίῳ ναὸς, περίπτ. ἐξάστυλος· οἱ κίονες (15 ἐτι ὀρθοί) 10 ἐμβατάς ὑψηλοί. — Ἐτερος αὐτόθι ναὸς πάντως κατηρειπωμένος· ἐν δὲ τοῖς ἐρείπιοις περιέρχεται τεμάχια τῆς ὑδρορρόας καὶ τῆς ὀροφῆς, ἐκ γῆς ὀπτῆς καὶ ἐξωγραφημένα (βλ. οἱ τοῖς ἐν Ἀθήναις εὐρεθεῖν, ἀνωτ. 6.) Ἰδ. Méta-ponte, par le Duc de Luynes et F. I. Debaq. P. 1833.

IV. Ναοὶ τῆς Σικελίας.

18. Ἐν Συρακούσαις (Ὀλ. 5, 3) ναὸς Ἀθηνᾶς ἐν Ὀρτυγίᾳ (Dorville, Sicula p. 195), περίπτ. ἐξάστυλος, οἱ κίονες σχεδὸν 9 ἐμβατῶν (διάμ. $6\frac{1}{2}$, ὕψος $28\frac{2}{3}$ ποδ.). Οἱ ἐν τῷ προνάῳ κίονες ἔχουσι βάσεις. Ἰδ. Wilkins, Magna Graecia ch. 2.

19-22. Ὁ Ἀκράγας (Ὀλ. 13, 4) ἡμίσει μάλιστα ἐπὶ Θήρωνος (Ὀλ. 73, 1-76, 4), ὅτε διὰ τῶν αἰχμηλῶτων Καρχηδονίων ἐφοδευθήσαν μέγιστοι ναοὶ (Διόδ. 11, 25). Πολλὰ ναῶν ἐρείπια· οἱ δύο ἐντέλεστεροι ἀποκαλοῦνται αὐθαιρέτως (Dorville p. 95 sq.) ὁ μὲν τῆς Ὀμονοίας, νῦν ἐκκλησίαι, (128×50 ποδ.), ὁ δὲ τῆς Ἑρας (124×54 ποδ.). Οἱ κίονες 9-10 ἐμβατῶν,

Ἡ ὕλη λίθους κογχίτης. — Ναοὶ Ἡρακλέους καὶ τῶν Διοσκοῦρων, ἔχοντες ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ πολλὰ γραπτὰ ποιήματα. — Houel, Voy. pittoresque, IV. pl. 218. 221. Gärtner, Ansichten der Monum. Siciliens Taf. 1 flgg. Duca di Serradifalco, Le antichità della Sicilia. Vol. III (1836). Πρβ. Baltard, Restauration du t. de la Concorde, εἰς Bull. d. Inst. 1840. p. 49 sqq. (Ὁ Ἀκράγας πρότερον Καμικὸν, ὅπου ἐμυθολογοῦντο θαυμαστά ἔργα Δαίδαλου. Ἰδ. τοιοῦτο λατομητὸν ὑπόγειον παρὰ Serradif. l. l. tav. C.)

23-26. Ὁ Σελινόυς, κτίσμα Φοινίκων, ἐποικισθεὶς ὕστερον ὑπὸ τῶν ἐξ Ὑβλας Μεγαρέων Ὀλ. 38, 1, ἐπορθήθη 92, 4. Οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ναῶν εἶναι οἱ ἐν τῇ Ἀκρόπολει τρεῖς, ὅντις πάντες ἐξάστυλοι περίπτεροι, ὁ πρὸς Βορέαν 171' × 73, ὁ μεσαῖος 197' × 72, ὁ πρὸς Νότον 116' × 51 πεδ. Τὸ διάγραμμα (σχέδιον) τοῦ μεσαίου πολὺ ιδιότροπον. Οἱ κίονες 9 ἐμβατῶν, τοῦ δὲ τρίτου 9 1/2. — Προσέτι μικρὸς ναὸς ἐν παραστάσι (in antis) κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν, ἔχων γραπτὰς ποιικιλίας ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ καὶ τοῦ ὀρόφου. Houel l. l. I. pl. 16. sqq. Hittorf et Zanth, Architecture ant. de la Sic. pl. 10 29. Serradifalco, Antich. della Sicilia. Vol. II (1834).

27. Ἐν Ἐγέστῃ (Αἰγέστῃ), ἀρχαιοτάτῃ πόλει τῆς Σικελίας, εἶναι ἡμιτελὲς Δωρίος ναὸς, ὅστις εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐμελιώθη ἤδη κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν (ἢ τοῦλάχιστον πρὶ τῶν 413, Serradif. I, p. 213 sqq.). Ἐξάστυλος περίπτερος, οἱ κίονες ἀρράβδωτοι, ἔχοντες διάμ. 7, 3, 9 Σικελ. παλαιστάς, καὶ ὕψος σχεδὸν 10 ἐμβατῶν. Ὁ θριγκὸς (entablement) 2/5 τοῦ ὕψους τῶν κίωνων. Wilkins ch. 5. Gärtner l. l. Hittorf. pl. 2-6. Serradifalco Vol. I (1834).

§. 101. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων καὶ ἀπειραριθμῶν ἄλλων 1
ναῶν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐποιήθησαν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύ-
της καὶ ἄλλα ἔτι πολλὰ καὶ θαυμαστὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονι-
κῆς, ἰδίως ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους τυράννων οἷον ἡ ἐν Ἀθήναις 2
Ἐρρεάχρουνος ἢ Καλλιρόου ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν, καὶ ἡ
κρήνη τοῦ Θεαγέρονος ἐν Μεγάροις ἐν Σάμῳ τὸ ὄρυκτὸν ὕδρα- 3
γωγεῖον, ἐπτὰ σταδίων τὸ μῆκος, καὶ τὸ περὶ τὸν λιμένα χῶ-
μα ἡ ἔργμα ἐν θαλάσῃ, δύο σταδίων τὸ μῆκος, ἴσως τὰ κα- 4
λούμενα ἔργα Πολυκράτεια ἐν Ἀκράγαντι οἱ ὑπόνομοι (Φαλα-
κες) καὶ ἡ μεγάλη κολυμήθρα, καὶ ἄλλαχού ἄλλα ὅμοια κοι- 5
νωφελῇ κατασκευάσματα. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐγεννήθη
καὶ ἡ δραματικὴ (σκηνικὴ) τέχνη, ὥστε περὶ τὰ τέλη τῆς
ἐποχῆς ὑπῆρχεν ἥδη χρεῖα ἰδιαιτέρων οἰκοδομημάτων πρὸς τὴν
θέαν τῶν Διονυσιακῶν ἀγώνων ὅθεν καὶ ἤρξατο ἐν Ἀθήναις (Ὀλ.

- 6 70, 1) ἡ οἰκοδόμησις τοῦ λιθίνου θεάτρου. Ἄλλα δὲ θέατρα, πρὸς τὴν θέαν τῶν γυμνικῶν ἀγώνων (στάδια, ἱππόδρομοι), ὑπῆρχον ἤδη πρὸ πολλοῦ, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀφελεστέρας κατασκευῆς.

2. Περὶ τῆς Ἑννεακρούνου Θουκυδ. 2, 15. Παισ. 1, 14, 1. Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 523. Leake, Topogr. von Athen S. 135. — Κρήνη τοῦ Θεαγέτους, Π. 1, 40, 1. 41, 2.

3. Ἡρόδ. 3, 60: « Οὐρεὸς ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄργυας, τούτου τὸ ὄρυγμα κατ' ὅθεν ἀρχέμενον, ἀμείψμεν τὸ μὲν μήκος τοῦ ὄρυγματος ἐπὶ τὰ στάδιοι εἰσι· τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος, ὁκτὼ ἑκάτερον πιδας· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰσοσίπῃς ἐλάθας ὀρύσσεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετεύμενον διὰ σωλήνων, παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς· ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὄρυγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρέυς· Εὐπαλῖος Ναυστρώφου. — » Περὶ λιμένα χώμα ἐν θαλάσῃ, ἐλάθας κατὰ « εἰκοσι ὄργυων· μήκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δύο σταδίων. — Ἔργα Πολυκράτει· παρ' Ἀριστοτ. Πολιτ. 5, 9 (ἀνωτ. §. 96, 5).

4. Π. τῶν ἐν Ἀκράγαντι ἔργων (Ὀλ. 75, 1) Διδ. 11, 25. 26. Πρόσοψις τῶν φαϊάκων, Serradif. III p. 22. Τοιαύτην κολυμβήθραν λέγεται ποιῆσαι ἦδη ὁ Δαίδαλος ἐν Μεγάρῃς τῆς Σικελίας. Διδ. 4, 78. — Καὶ τοῦ λιμένος τῆς Αἰγίνης τὰ ἐρύματα πρέπει νὰ ἦναι τεύχεος τῆς ἐποχῆς ἢ ἐπὶ παλαιότερα. — Διδασκαλεῖον ἐν Ἀστυπάλαιᾳ π. Ὀλ. 71, Π. 6, 9, 3.

5. Τὸ πρῶτον Ἀθηναῖον θέατρον ἦν ξύλινον (ἱερὰ ξύλινον, Σουῖδ. ἑ. λ. παρ' αἰγίου θία)· οὗ πεσόντος (Ὀλ. 70. Σουῖδ. ἑ. λ. Πρατίνος) ἐθεμελιώθη τὸ λίθινον (Vitruv. 7. praef. 11), ὅπερ συνετέλεσθη κατὰ τὴν ἐρχομένην ἐποχὴν διὰ Λυκούργου τοῦ Λυκόφρονος (Ὀλ. 109-112. Π. 1, 29, 16. Nissen, De Lycurgi vita p. 51). — Πρὶν δὲ γενέσθαι τὸ θέατρον, ὑπῆρξεν ἤδη τὸ ἀρχαιότερον φιδεῖον (Ἡσύχ. ἑ. λ. ὦδεῖον. Π. 1, 8, 6).

6. Ἡ ὑπαρξίς δημοσίων ἀγώνων (ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐν Δελφοῖς, ἐν Ἀθῆναις καὶ πανταχοῦ) προϋπάρχει καὶ τὴν ὑπαρξίν σταδίων, παλαιστρῶν, ἱπποδρομῶν κ. ἑ. Ταρχύμιος ὁ Α'. ὁ υἱὸς τοῦ Κορινθίου Δημητράτου, κατασκευάζει ἤδη π. τῇ 41 Ὀλ., 614 πρ. Χρ., τὸν πρῶτον ἱπποδρόμον (circus maximus) ἐν Ῥώμῃ. Διον. Ἀλικ. 3, 68. Liv. 1, 35. Ἀναμφιβόλως φαίνεται ὅτι ὑπῆρξαν καὶ πρότερον ἤδη ὅμοια κατασκευάσματα ἐν Ἑλλάδι.

3. Πλαστική.

a. Σχολαὶ τῆς πλαστικῆς καὶ τεχνίται.

- 1 §. 102. Ἡ πλαστικὴ τέχνη, ἰδίως ἡ ἀγαλματοποικὴ, ἐμμεύνασα τόσους αἰῶνας εἰς τὸν στερεότυπον βυθμὸν τῆς Δαιδα-

λείου σχολῆς, λαμβάνει μετὰ τὴν 50 Ὀλυμπ. ἀπανταχοῦ τῆς
ἑλλάδος μεγίστην ἐπίδοσιν, καὶ ἀσκεῖται ὑπὸ ἀναριθμήτου πλῆ-
θους εὐφροσύνων τεχνιτῶν. Ἡ λιθοξοία (κατεργασία τοῦ λευ- 2
κοῦ λίθου) τελειοποιεῖται διὰ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος τῶν ἐκ
Κρήτης Δαιδαλιδῶν, καὶ μαθηταὶ τούτων μετέρχονται τὴν τέ- 3
χνην ἐν Σπάρτῃ καὶ ἀλλαχοῦ. Ἡ κυρίως πλαστική (χαλκοπλα-
στική, statuaria) ἀκμάζει ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐν Σάμῳ, αἱ ὁποῖαι
νῆσοι ἐπλούτουν τότε διὰ τῆς ἐμπορίας· ἄλλαι δὲ ἐπιφανῶν τε-
χνιτῶν διαδοχαὶ ὑπάρχουσιν ἐν Ἀργεὶ καὶ ἐν Σικυῶνι. Περὶ 4
τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς γίνονται αἱ Ἀθῆναι ἡ πρωτίστη ἐδρα τῆς
πλαστικῆς, καθὼς συμπάσης τῆς εἰκαστικῆς τέχνης.

2-4. Περὶ Διποίνου καὶ Σκύλλιδος ἀνωτ. §. 89, 2. Τεκταῖος καὶ
Ἀγγελίων, μαθηταὶ ἐκείνων, π. Ὀλ. 55. Π. 2, 32, 4. Δορυκλείδας, Δόντας
(ἢ Μεδων), Θεοκλῆς, Λακεδαιμόνιοι, ξοανίποιοι καὶ τορευταί, μαθ. Διπ. καὶ
Σκύλλ. π. 55. Π. 5, 17, 1. 6, 19, 5. 9. Ἐνδοῖος ὁ Ἀθῆν. π. 53 (§. 89, 2).
Περύλλος ἢ Περύλλας, πλ. (χρυσοῦς ταῦρος τοῦ Φαλάριδος), π. 55. Περὶ Βου-
πάρχου, Ἀθῆνιδος καὶ τῶν προγενεστέρων Χίων λιθοξόνων ἴδ. §. 89, σημ. 2.
Κάλλων ὁ Αἰγινήτης, μαθ. Τεκταίου καὶ Ἀγγελίωνος, πλ. (aes Aegineti-
cum, Plin. 34, 3. 5. 6), π. 60-65 (διότι ἐκ Πaus. 3, 18, 5 καὶ 4, 14, 2
εὐδαμῶς ἔπεται, ὅτι αὐτὸς καὶ ὁ Γετιάδας, περὶ οὗ §. 89, 2, ἦσαν ἡμίτελοι).
Συάδρας καὶ Χάρτας Λακεδαιμόνιοι, πλάσται, π. 60 (αἱ Λακεδαιμόνιοι πέμ-
πουσι τῷ Κρείσῳ Ὀλ. 58 κρατῆρα χαλκοῦν πλήρη ζυθίων περὶ τὸ χεῖλος,
Ἡρόδ. 1, 70). Διμέας ὁ Κροτωνιάτης, πλ. π. 65. Εὐχείρος ὁ Κορίνθιος, μαθ.
Συάδρα καὶ Χάρτα, πλ. π. 66. (πρὸ §. 94, 2). Κάνναχος ὁ Σικυώνιος,
ξικανωργς, τορευτὴς καὶ πλ., Ὀλ. 60-68 (Thiersch, Epochen. S. 142).
Ἀριστοκλῆς ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου, πλ. Πολύκλειτος ὁ Σικυώνιος, κατὰ
ταῦς αὐτοῦ χρόνους γεγενῶς (Thiersch. l. l. S. 204-10). Ἀμφικράτης πλ. ἐν
Ἀθῆναις, Ὀλ. 68 (Plin. 34, 19, 12. Sillig. s. v.) Εὐτελίδας καὶ Χρυσόθεμις
Ἀργεῖαι (τέχνην εἰδότες ἐκ προτέρων, v. Π. 6, 10, 2) πλάσται, Ὀλ. 70.
Ἀντήνωρ ὁ Εὐφρανέρος Ἀθῆν. πλ. Ὀλ. 70 (ἴδ. C. I. G. II. p. 340.) Ἀρκε-
σίλαος ὁ Ἀριστείδειου, π. 70. Σόμμος πλ. 72. Διμόφιλος καὶ Γόργασος πλο-
πλάσται καὶ ζωγράφοι ἐν Ἰταλίᾳ, π. 72. Συνώνων ὁ Αἰγίν., μαθ. Ἀριστοτέλους
τοῦ Σικυωνίου, πλ. 72. Κλέαρχος ὁ Ρηγίνος πλ. 72. Γλαυκίας ὁ Αἰγινήτης πλ.
73-75. Ἀσκληρὸς ὁ Θεβαῖος πλ. πρὸ 75 (Π. 5, 21, 1). Ἀγελάδας ὁ Ἀρ-
γεῖος, πλάστης, Φειδίου διδάσκαλος, Ὀλ. 66 καὶ ἐ. (Thiersch. l. l. S. 159
flgg., ἔστι· ὑπὸ ἑτέρῳ νεώτερον Ἀγελάδαν Σικυώνιον Ὀλ. 81-88) ἢ Ὀλ.
68-81 (Müller, Commentatt. de Phidia I. §. 6-8. Sillig. C. A. s. v.),
ἐποίησε μετὰ Κανόχου καὶ Ἀριστοκλέους τρεῖς Μούσας (Ἀνθολ. Πλαν. IV. 220).
Ἀναξαγόρας ὁ Αἰγίν., πλ. 75. Δούλλος, Ἀμυκλητός, Χίωνς Κορίνθιοι, πλ.,

καὶ Ἀριστομέδων Ἀργεῖος πλ., π. 72 (Thiersch. S. 169). Ἀριστομήδης καὶ Σωκράτης Θεβαῖται, λιθογλύφοι, 75. Μέναιχος καὶ Σείδας Ναυπάκται, τ'ρευ-
ται, π. 75. Κρίτιος ὁ Ἀθηναῖος καὶ Νησιώτης, πλάσται, 75-83 (Ross, Lettre à M^r. Thiersch. 1839. Kunstbl. 1840. N. 11, 12). Ἡγή-
σίας καὶ Ἡγίας Ἀθηναῖται, πλάσται κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Γλυῦκος
Ἀργεῖος πλ., 77. Διονύσιος Ἀργεῖος πλ. 77. Σίμων Αἰγιν. πλ. 77. Πτόλιχος
Αἰγιν., υἱὸς καὶ μαθ. Συννώντος, πλ. 79. Ὀναῖς ὁ Αἰγινήτης, πλ.
78-83. Κάλυνθος Αἰγινήτης πλ. 80. Καλλιτέλης Αἰγιν. μαθητὴς τοῦ Ὀναῖ
πλ. 83. Τηλεφάνης Φωκεὺς πλ. 70-80 (ἰδ. ἀνωτ. §. 57. σημ. 6). — Ἀγνώ-
στου ἡλικίας ὁ Ἄλτιμος, ἀγαλματοπ. ἐν Αἰγίνῃ (C. I. G. II. n. 2138 Words-
worth, Athens p. 272). — Τὰς νεωτέρας πηγὰς τῆς ἱστορίας τῶν τεχνιτῶν
ἰδ. ἀνωτ. §. 22. σημ. 4. Müller, Hdb. d. Arch. §. 82. Anm.

b. Θεῶν ἀγάλματα.

- 1** §. 103. Ἡ ἐλευθερωτέρα κίνησις τῆς τέχνης (ὡς παρετη-
ρήθη ἐν τῇ εἰσαγωγῇ §. 97, 3. 4) οὐ μόνον οὐκ ἤρξατο ἀπὸ
τῶν *θεῶν ἀγαλμάτων*, ἀλλὰ ταῦτα ἐφύλαττον μάλιστα, καὶ
ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἐτι ἐποχῆς, κατὰ μέγα μέρος τὸν ἀρχαῖον
αὐστηρὸν τρόπον, τὸ μὲν ὑπ' εὐσεβεῖς καὶ εὐλαβεῖς πρὸς τὰ
2 πατροπαράδοτα· τὸ δὲ, διότι ἦν κοινὸν νόμιμον, ἐν ταῖς ἀποικί-
αις ν' ἀνατιθῶνται ἀπαράλλακτα ἀπομιμήματα τῶν ἀρχαίων ἀ-
3 γαλμάτων τῆς μητροπόλεως, τὰ καλούμενα *ἀφιδρύματα*· ἡ
φθειρομένου τοῦ παλαιοῦ ξοάνου νὰ κατασκευάζεται νέον τοῦ
αὐτοῦ ρυθμοῦ τε καὶ σχήματος.

1. Ἰσοκρ. Ἀρεστοπαγ. §. 11: « Ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν (ἐν τοῖς ἱεροῖς), ὅπως
μὴδὲν μῆτε τῶν πατρίων καταλύσουσι, μῆτ' ἔξω τῶν νομιζομένων προσθή-
σουσιν. Οὐ γὰρ ἐν ταῖς πελυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ' ἐν τῇ
μὴδὲν κινεῖν ὧν αὐταῖς οἱ πρόγονοι παρέδωκαν. » Tac. Hist. 4, 53: Nolle
deos mutari veterem formam. Πρβ. Πaus. 3, 16, 1. Thiersch l. I. S. 61. 92.

2. Καὶ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς θωμεῦς ἀπεμιμούντο (ἀφιδρύοντο) εὐτως ἐν
ταῖς ἀποικίαις, οἷον οἱ ἐξ Εὐλίας Ἴωνες· Διόδ. 15, 49. Στράβ. 8, σ. 221 Τχv.
Οἱ κατὰ Σελινοῦντα ἐν τῇ κάτω πόλει ναοὶ φαίνονται ἀφιδρύσεις τῶν ἐν τῇ
Ἄκρῃ. Περὶ ἀφιδρυμάτων τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, Διον. Ἀλικ. 2, 22, καὶ
Στράβ. 4, σ. 288. 290, ὅπου λέγει, ὅτι τὸ ξοάνον τῆς θεοῦ εἶχε καὶ ἐν Ῥώμῃ
καὶ ἐν Μασσαλίᾳ· τὴν αὐτὴν διάθεσιν. »

3. Καταχαέντος τοῖς Φιγαλεῦσι τοῦ παλαιοῦ ξοάνου τῆς Μελαίνης Δήμητρος,
ἔποίησεν ὁ Ὀναῖς ἕτερον ὅμοιον ἐκ χαλκοῦ. Πaus. 8, 42.

§. 104. Ὡς ὕλη τῶν ἀγαλμάτων προετιμᾶτο πολλάκις ἐτι 1
ξύλον. Μετ' ὀλίγον ἐπενόησαν νὰ προστιθῶσιν εἰς τὰ ξύλινα 2
ἐσθῆτι περιβεβλημένα (§. 86, 2) ἢ κατακεχυσώμενα σώματα
τὰ ἄκρα, οἷον κεφαλὰς, χεῖρας, πόδας, ἐκ λίθου λευκοῦ τὰ κα- 3
λούμενα ἀκρόλιθα. Ἄλλα δὲ ξόανα συνετίθεντο ἐκ ξύλου καὶ
ἐλέφαντος, ἢ κατεχυροῦντο διὰ παντός.

1. Εὐλα ἀφ' ὧν τὰ ξόανα ἐποιεῦντο ἔθνος, κυπάρισσις, κέδρος, δρῦς, σμί-
λαξ, λωτός, θύον (Π. 8, 17, 2), αἴγειρος, οἰσύα, πετεῖα (populus, salix,
tilia, Pallad. R. R. 12, 15), ἐλαία, ἀχράς καὶ ἄλλα. Πρβ. Thiersch. I. I.
S. 38. Anm., καὶ Winckelm., Werke (1839) I. S. 25. Anm. 27. 28.

2. Εἰσόνες ἀκρόλιθα (Vitr. 2, 8, 11) π. χ. τῆς Τύχης ἐν Ἡλιδί, Π. 6, 25,
4: « Ἀγαλμα ἀνάκειται ξόανον ἐπίχρυσον, πλὴν προσώπου καὶ χειρῶν τε ἄρων
» καὶ ποδῶν ταῦτά δέ οἱ ἐστὶ λίθου λευκοῦ. » Ἄλλα παραδείγματα παρὰ Π.
2, 4, 1. 7, 21, 4. 23, 5. 8, 31, 8. 9, 4, 1.

3. Ἀγάλματα ἐν Ἄργει τῶν Διοσκυρίων σὺν ταῖς γυναιξί τε καὶ τοῖς παισίν,
ἐξ ἐθένου καὶ ἐλέφαντος, ἔργα Διοπίου καὶ Σκύλιδος, Π. 2, 22, 6. — Πόλλα
ἀγάλματα ἦσαν δι' ὕλου κατὰ χρυσά ἢ ἐπίχρυσά (« χρυσεῖον ξόανον τύποι, »
Εὐρ. Τρωάδ. 1081).

§. 105. Συγγενὴς τῇ εἰρημένῃ τεχνουργίᾳ ἦν ἡ κατ' ἐξοχὴν 1
καλούμενη τορευτικὴ, ἣ γοῦν ἡ τέχνη τοῦ κατασκευάζειν ἀγάλ- 2
ματα ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ (χρυσελεφάντινα). Κυρίως μὲν
ἀνήκει τὸ ὄνομα τῆς τορευτικῆς εἰς τὴν γλυφὴν μετάλλων (cae- 3
latura, Γαλλ. ciselure), καταχρηστικῶς δὲ καὶ εἰς τὴν εἰρημέ-
νην σύνθεσιν μετάλλων μετὰ ξύλου καὶ ἐλέφαντος. Ἡ τέχνη 3
αὕτη ἦν παμπάλαιος, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν ἀνατο-
λικῶν ἐθνῶν κατὰ δὲ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν ἐποιήθησαν πολλα- 4
χοῦ τοιαῦτα πολυτελῆ ξόανα χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος.

1. Περὶ τῆς τέχνης ταύτης ἴδ. Σχινεϊδέου Λεξ. ἐ. λ. τορεύειν. Quatrem. de
Quincy, Jup. Olympien p. 75 sqq. Heyne, Antiqu. Aufs. 2, S. 127.
Müller, Hdb. §. 311. 312.

2. Τορευτικὴ, caelatura, κυρίως ἐπὶ μετάλλων (Quintil. 2, 21). Τὰ το-
ρευτὰ ἀγγεῖα εἶχον ζῶδια ἑκκρουστά (ἔθεν crustae, ἐμβλήματα) ἐπειργασμένα,
π. χ. οἱ παρ' Ἀθην. 5, σ. 199 χρυσοὶ κρατῆρες Κορινθιωργεῖς εἶχον « ζῶα
» περιφανῆ τετερευμένα. »

3. Τόρευτὰ ἔργα ἦσαν πολλὰ τῶν ὀπλων καὶ σκευῶν τῆς ἡρωϊκῆς ἐπικῆς, π. χ. ἡ κλισίη τῆς Πηνελόπης (• δινωτὴ ἐλέφαντι καὶ ἀργύρῳ, • Ὀδυσσ. 19, 27) καὶ ἡ Ἑρμῆϊκος ἀσπίς (Ἡσίοδ. 149). Πρβ. Thiersch. l. I. S. 220 flg. Ὑστερόν ἡ Κυψελὺ λάβραξ (§. 76, 2).

4. Χρυσελεφάντινα ἀγάλματα Διοσκυλείδου, Θεοκλέους καὶ Μέδοντος· ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ· Ἡραῖω, Π. 5, 17, 1. Ἀφροδίτῃ Κανάρχου ἐν Σικυῶνι, Π. 2, 10, 4. Ἀρτεμὶς Μεναιχμοῦ καὶ Σείδα ἐν Πάτραις, Π. 7, 18, 6. — Περὶ τὰ ἑκατὸν τοιαῦτα ξόανα ἐν Ἑλλάδι, Winckelm., Werke (1839) I. S. 26.

§. 106. Ἀλλὰ καὶ οἱ χαλκοπλάστοι (statuarii), ὧν τινων ἡ τέχνη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἔλαβε τόσην ἐπίδοσιν (κατωτ. §. 108), εἰργάσαντο πολλὰ θεῶν ἀγάλματα, οὐ μόνον διὰ τὴν ἐν τοῖς ναοῖς, λατρείαν ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναθήματα ἐν ὑπαίθρῳ.

Χαλκοῦν ἄγαλμα, π. χ. τῶν Φιγαλείων ἡ Δημήτηρ Μέλκινα, ἔργον Ὀνατᾶ (ἀνωτ. §. 103. σημ. 3). Τῶν Μιλησίων ὁ Ἀπόλλων Φυλῆσις, ἔργον Κανάρχου (§. 107, 2).

- 1 §. 107. Ὁ εἰκονισμὸς τῶν θεῶν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν φέρει ἔτι χαρακτῆρα πλήρη ἀγνότητος, εὐσεβείας καὶ εὐλαθείας· αἱ μορφαὶ αὐτῶν εἶναι φυσικαὶ καὶ ἀνθρώπιναι, ἀλλ' ἐπιπρέπει τι αὐτοῖς σεμνὸν καὶ αὐστηρὸν καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων. Οἱ θεοὶ παριστάνονται ὥς ἐπὶ τὸ πλέον καθήμενοι (εὐθρόνοι), ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἡρεμαίῳ, ἀθροῦσφι καὶ ἀπαθεί σχήματι· τὰ μέλη τῶν σωμάτων δεικνύουσιν ἀκάματον καὶ ἀνεξάντλητον ῥώμην, τὰ δὲ
- 2 πρόσωπα ἀτάραχον σεμνότητα. Ἐπὶ τῆς χειρὸς τῶν ἀγαλμάτων, μάλιστα ὁπόταν ἦναι κολοσσιχία, ἐφειστήκασι πολλάκις μικρὰ εἰδῶλα ὑπομειδῶν δαιμόνων, ἅπερ προσδιορίζουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς θεότητος, ἢ καὶ ἱερὰ καὶ συμβολικὰ ζῶα (Αἰγυπτιακὸς τύπος, Ἡρόδ. 2, 141).

1. Πρβ. περὶ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Δαυιδάλου ἡ τῆς Δαυιδαίου σχολῆς ἀνωτ. §. 85. σημ. 5.

2. 3. Τοιοῦτο ἄγαλμα ἦν π. χ. ὁ Διήλιος (Πατρηός) Ἀπόλλων, ἔργον Τεκταίου καὶ Ἀγγελίου, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς τὰς τρεῖς χάμαιας (Πλάτ. π. μουσ. 14. Πανσ. 9, 35, 1), ὅπερ ἀπεικονίσατο ἐπὶ δακτυλιδίου (G. M. 33, 474) καὶ ἐπὶ τινος Ἀττικοῦ νομίσματος (Combe, N. M. Br. 7, 9. Pel-
lérin, Méd. des peuples pl. 23, 19. M. Hunter, 11, 14. Müller, Dorier 1,

S. 353) — 'Ο ἐν τῷ Διδυμαίῳ τῶν Μιλησίων Φιλήσιος Ἀπόλλων, ἔργον Κανάχου, ἀνδριὰς ὀρθός, ἔχων μέλη βρωμικέα καὶ ὡσάν τετραγώνη, κρατῶν ἐπὶ μὲν τῆς ἐκτεινομένης δεξιᾶς νεβρὸν, ἐπὶ δὲ καθεμένη ἀριστερᾷ τόξον. Ἡ ἐμφρασις τοῦ προσώπου εἶναι αὐστηρά καὶ ἀρχαϊκή (§ 116, 3.) ἡ κόμη κείται πλοκαμίδων δίχην περὶ τὸ μέτωπον, καὶ ἀπήρτηται ἐκατέρωθεν ἐν μακροῖς βοστρύχοις (πρβ. Letronne, Ann. d. Inst. VI. p. 204). Τὸν τύπον τοῦτον τοῦ Φιλήσιου Ἀπόλλωνος συντιθέμεθα ἐκ διαφόρων σωζομένων ἀπομιμημάτων, ὧν δύο χαλκῶν (ἐν τῷ Βριτ. Μουσ., Specimens of ant. sculpt. pl. 12, καὶ ἐνὸς ἄλλου, M. I. d. I. Arch. I. tav. 53. 59. πρβ. Annali I. I. tav. D. E. p. 198-236), καὶ ἄλλων λιθίνων ἔργων καὶ νομισμάτων (D. A. K. I. Fig. 19-23). Παρεμφερὴς καὶ ὁ τύπος τοῦ Πατρώου (Πυθίου, Ἀλίου) Ἀπόλλωνος Ross, Inselreise I. S. 34. 39. 81. πρβ. κατ. §. 110, 4.

α. Εἰκονικοὶ ἀνδριάντες.

§. 108. Περί τὴν 50 Ὀλυμπιάδα, ἴσως καὶ πρότερον ἤδη, 1 ἀρχίζουσι τῶν ἀθλητῶν οἱ ἀνδριάντες, καὶ ἀπασχολοῦσιν ἔκτοτε τοὺς διασημοτάτους τεχνίτας· καὶ ἐπειδὴ ἡ γυμναστικὴ τε 2 καὶ ἀθλητικὴ κυρίως ἤκμαζε παρὰ τοῖς Λωριεῦσιν, οἱ δὲ πλείοσι τῶν ποιησάντων τὰς τοιαύτας εἰκόνας τεχνίται ἦσαν Λωριεῖς, γίνεται πιθανὸν ὅτι ἡ καλουμένη Αἰγιναιὰ ἢ Δωρίος ἐργασία ἐν-τεῦθεν ἔλαβε τὸν διακεκριμένον τῆς χαρκτιῆρας. Τὸ οὐσιώδες ἐν 3 τοῖς ἀθλητῶν ἀνδριᾶσιν ἦν οὐχὶ τόσον ἡ ὁμοιότης τῶν προσώπων, ὅσον ἡ ἐλευθερία καὶ ποικιλία τῆς θέσεως τῶν σωμάτων· διότι εἰώθεσαν νὰ ἀνατεθῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ ἐν ᾧ καὶ ἠγωνίσαντο καὶ ἐνίκησαν σχήματι.

1. Ὁ Παισανίας ὀνομάζει ὡς τοὺς πρώτους ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνακειμένους ἀθλη-
τὰς, τοὺς κατὰ τὴν 58 καὶ τὴν 61 Ὀλυμπιάδα νικήσαντας (6, 18, 5): « Πρῶ-
» τοι δὲ ἀθλητῶν ἀνέθεσαν ἐς Ὀλυμπίαν εἰκόνας, Πραξιθέαμαντός τε Αἰγινίτου
» νικήσαντος πυγμαίην τὴν ἐννάτην Ὀλυμπιάδα ἐπὶ ταῖς πεντήκοντα καὶ ὀκτωῖν
» ῥηξιδίου παγκρατιαστάς καταγωνισαμένου, μὲν πρὸς ταῖς ἐξήκοντα Ὀλυμ-
» πιάδι. - ἔξου δὲ εἰσιν εἰρησάναι, ῥηξιδίου μὲν συκῆς, ἡ δὲ τοῦ Αἰγι-
» νήτου κυπαρίσσου, καὶ ἦσαν τῆς ἐτέρας πεπονηκυῖα ἐστὶν. Ἀλλὰ ὁ περὶ
» γητῆς ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν, διότι ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ἄλλους ἀρχαιότε-
» ρους τῶν εἰρησάντων ἀνδριάντας, ὧν τὸν τοῦ παγκρατιαστοῦ Ἀρραχίωνα, ὅστις
» ἐνίκησε τὴν 53 καὶ 54 Ὀλ., καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ νίκη ἐτελεύτησε μὲν, ἐστα-
» φανόθῃ δὲ νεκρός Π. 8, 40, 1: « Φιγαλεῦσι δὲ ἀνδριᾶς ἐστὶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς
» Ἀρραχίωνος τοῦ παγκρατιαστοῦ, τὰ τε ἄλλα ἀρχαῖες καὶ οὐχ ἥμισυ ἐπὶ τῷ
» σχήματι· οὐ διεστάσι μὲν πλεὺς εἰ πάδες, καθεῖνται δὲ παρὰ πλευρὰ αἱ χεῖ-

» ρες ἄχρι τῶν γλουτῶν πεποιήται μὲν δὴ ἡ εἰκὼν λίθου κ. ἐ. » Παλλῶ δὲ ἐτι ἀρχαιοτέρα ἦν ἡ εἰκὼν τοῦ Σπαρτιάτου Εὐτελίδα (Ὁλ. 38), Π. 6, 15, 4. — Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ μνημονεύονται ἤδη ἀλλοτῶν ἀνδριάντες πρὸ τῶν Μηδικῶν (Πλίν. 34, 19, 9 περὶ Τηλεφρόνους: *Laudant ejus Spintharum pentathlon*. Πρβ. περὶ ἀνδριάντων ὀρχηστῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Δευκ. π. ὀρχ. 14).

2. Ἰδ. κατωτ. §. 113 116.

3. Ἰδ. ἀνωτ. §. 97, 3. σημ. Παράδειγμα ἔστω ὁ Ὀλυμπιάσι ἀνδριᾶς Γλαύκου τοῦ Καρυστίου, ἔργον Γλαυκίου Αἰγινήτου, Π. 6, 10, 1: » Σκιαμαχεῦν » τος ὁ ἀνδριᾶς παρέχεται σχῆμα, ὅτι ὁ Γλαύκος ἦν ἐπιτηδαιότατος τῶν κατ' αὐτὸν χειρομῆται πεφυκώς. » Ἄλλο παράδειγμα παρὰ Σχολ. Πινδ. Ὀλ. 7. Πρβ. Ξενοφ. Ἄπομν. 3, 10: » Ὅτι μὲν, ἔφη, ὁ Κλείων, ἀλλοῖους ποιεῖς δρομοὺς μῆς τε καὶ παλαιστὰς καὶ πύκτας καὶ παγκρατιαστὰς, ὁρῶ τε καὶ εἶδαι. »

- 1 §. 109. Εἰκονικοὶ ἀνδριάντες ἐξόχων ἀνδρῶν ὑπῆρχον μὲν καὶ πρότερον ἤδη· ἀλλὰ, ἐκτὸς ἐκείνων τῶν νικησάντων ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσιν ἀθλητῶν, ἦσαν ἐτι ἱκανῶς σπάνιοι, οὐδὲ ἀνετίθεντο
2 δημοσίᾳ χωρὶς σπουδαίας αἰτίας. Τὸ χυαλκοῦν τινα στήσαι (ψήφῳ τῆς πόλεως) ἐνομιζέτο κατ' ἀρχὰς ὥσάν ἡρώϊκῃ καὶ σχεδὸν ἰσόθεος τιμῇ· μολοντόι οὐκ ὀλίγοι ἰδιῶται ἀνέθεσαν ἰδίᾳ ἢ ἑαυτοὺς ἢ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν.

1. Ὁ Βοιείως (C. I. Gr. I. 18. 872. πρβ. καὶ Θύρσιον, *Epochen* S. 227) νομίζει ἐτι, ὅτι μετὰ τὸν Σόλωνα, Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα εἰ Ἀθηναῖοι δὲν ἀνέθεσαν (δημοσίᾳ δηλονότι) ἄλλας ἐπιστήμων πολιτῶν εἰκῆας, τιμῆς χάριν, πρὸ τοῦ Κόωνος· καὶ ὅτι, εἴ τινες ἰδίᾳ ἀνέθεσαν ἑαυτοὺς, οἷον ὁ Θερμιστοκλῆς, ὁ Περικλῆς, ὁ Φειδίας (ἰδ. τὰ παραδείγματα αὐτοῦ), οὗτοι ἔπραξαν τοῦτο ἐναντίον τῶν πατρῶν νομίμων, καὶ περιέπεσον τῷ φθόνῳ τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ ἡ δοξασία αὕτη εἶναι μία τῶν πολλῶν προλήψεων τῶν εἰσαχθεῖσθαι εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν δι' ἐκείνων εἰσίνες ἠθέλησαν καὶ τὴν τέχνην καὶ σύμπασαν σχεδὸν τὴν παιδείαν τῶν Ἑλλήνων ν' ἀποδείξωσι βέβαιος ἐκκογενὲς καὶ ὑψίγονον, καὶ οὔτινες κατὰ ταύτην τὴν πλάνην ἀντικρὺς καταφρονεῖσι τῆς μαρτυρίας αὐτῶν τῶν παλαιῶν. Ἀρκεῖ δὲ πρὸς τὸ παρὸν (ἐκτὸς τῶν προειρημένων §. 89, 3. 90 σημ. 5. καὶ ἐκτὸς τῶν περὶ Βοιείῳ αὐτοῦ παραδειγμάτων) ν' ἀναφέρωμεν τεκμήρια τινα ἐξ ἐπιγραφῶν κατὰ τὴν Ἀθήνησι Ἀκρόπολιν, οἷον τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἐπιγραφίου, ἔργον Κριτίου καὶ Νησιώτου (τοῦλάχιστον πρὸ Ὀλ. 86, διὰ τὸ σχῆμα τοῦ σίγματος), καὶ τὸν τοῦ Διαιτρέφους, ἔργον Κρησίλα, Ὀλ. 91, 3 (Ross, *Lettre à M^r. Thiersch*, n. 2. 3).

Ἀληθές δὲ εἶναι, ὅτι κυρίως ἀπ' Ἀθηναίων διεδόθη ἡ συνθήκη αὕτη εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Plin. 34, 4, 9: *Athenienses nescio an primi omnium*

Harmodio et Aristogitoni tyrannicidis publice (δημοσίᾳ) posuerint statuas. Hoc actum est eodem anno, quo et reges Romae pulsi. Excepta deinde res est a toto orbe terrarum humanissima ambitione κ. έ.

Παραδείγματα κατὰ τὴν ἐνεστώσαν ἐποχὴν· αἱ ἐν Δελφοῖς εἰκόνες Κλεόβιδος καὶ Βίτωνος τῶν Ἀργείων, π. Ὀλ. 50 (Ήρόδ. 1, 81). Ἐν Ἀθήναις τῶν τυραννοκτόνων, ὧν τὰς μὲν πρώτας εἰργάσατο Ἀντήνωρ ὁ Εὐφράντορος, Ὀλ. 67, 4 (C. I. G. II. p. 320. 340)· ἀπαχαλόντος δὲ ταύτης τοῦ Ξέρξου (Ἀῤῥιαν. Ἀναβ. 3, 16, 13) ἐποιήθησαν ἄλλαι ὑπὸ Κριτίου καὶ Νησιώτου Ὀλ. 75, 4 (Π. 1, 8, 5. Δουκ. Φιλοφ. 18. Πρβ. Ross, Kritios etc. p. 7. 8). Τοῦ αὐτοῦ γένους ἦσαν καὶ αἱ ἐν Δελφοῖς ἀνδριάντες τῶν στρατηγῶν τῶν Φωκέων, τῶν πεσόντων ἐν τῷ πρὸς τοὺς Θεεταλοὺς πολέμῳ, ἔργα Ἀριστομέδοντος, π. Ὀλ. 74 (Π. 10, 1, 4).

2. Plin. 34, 4, 9: Transiit (ars) ab *Dīs* ad *hominum* statuas atque imagines.

d. Μυθολογικὰ εἰδῶλα ὡς ἀναθήματα.

§. 110. Συχνότερα τῶν εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων ἀνετίθεντο τότε 1
μοιρῆρη ἀγάλματα, συμπλέγματα ἢ καὶ ὁλόκληρα συστήματα
(Gruppen), ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν εκ χαλκοῦ, ὧν περ τὰ ἀντικείμενα 2
ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς θεολογίας καὶ ἡρωολογίας. Τὰ ἀναθήματα
ταῦτα εἶχον, κατὰ τὴν ἀρχαίαν σπηήθειαν (§. 97, 5), πολλάκις 3
ἔτι σχῆμα τριπόδων, λεβήτων κ. έ. οἷτινες ἐβασάζοντο μόνον ὑπὸ
εἰκόνων θεῶν. Τὴν μυθολογίαν μετεχειρίζοντο οἱ τεχνῖται ἐν τοῖς 3
τοιούτοις ἀναθήμασι, καθὼς οἱ λυρικοὶ ποιηταὶ ἐν ταῖς ᾠδαῖς,
καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐν ταῖς τραγωδίαις, εἰς τὸ ἐκφράζειν δι' αὐτῆς
ἀλληγορικῶς πῶς ἢ αἰνιγματωδῶς τὰς διανοίας των, ἅτε τὰ
ἐν ποσὶν ἀπεικονίζοντες τρόπον τινα ἐν τοῖς ὁμογενέσι μυθολο-
γήμασιν.

2. Τὰ ἀπὸ τῆς δεκάτης τοῦ Περσικοῦ πολέμου καὶ ἀπὸ τῶν νικῶν τῶν Σκε-
λικῶν τυράννων κατὰ τῶν Καρχηδονίων ἀναθήματα ἦσαν κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ
τρίποδες. Ίδ. Amalthea III. S. 27. Γέλωνος τρίπους » ἐξ ἑκατὶν λιτρῶν καὶ
» πεντήκοντα ταλάντων Δαμαστίου χρυσοῦ, τὰς δεκάτας δεκάταν, » Σιμωνίδ.
ἐπίγρ. (196 Schneidewin). Πρβ. Böckh, Metrol. Unters. S. 295. 304.
Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην ἔτι ἐποχὴν ἐγίνετο τοῦτο. Ἐν Ἀρύκαλαις ἀνέκριντο
τρίποδες ἀπὸ πῆς νίκης τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, καὶ ὑπὸ τῇ μὲν ἦν γυνὴ ἔχουσα
λύραν, ἢ Σπάρτη δηλαδὴ, ἔργον Ἀριστάνδρου τοῦ Παρίου ὑπὸ δὲ τῇ ἐτέρῃ
Ἀφροδίτῃ, Πολυκαίειν τοῦ Ἀργείου στήμα (Π. 3, 18, 5).

3. Ταῦτα ἀλληγορικά ἢ σημειώδη ἀγάλματα ἦσαν τὰ ὑπὸ τῶν Φωκίων εἰς Δελφοὺς ἀνατεθέντα, ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν Θετταλῶν νίκης (π. Ὀλ. 74), ἔργα Χιώνιδος, Διύλλου καὶ Ἀμυκλαίου, ἅτινα ὅμως καὶ αὐτὰ συνεστήκησαν περὶ μέγαν τρίποδα, Π. 10, 13, 4: « Ἡρακλῆς καὶ Ἀπόλλων ἔχοντα τοῦ » τρίποδος, καὶ ἐξ μάχης περὶ αὐτοῦ καθίστανται· Ἀπὸ μὲν δὴ καὶ Ἀρτεμίδος » Ἀπόλλωνα, Ἀθηνᾶ δὲ Ἡρακλεῖα ἐπύχουσι τοῦ θυμῷ » (Παρεμφερὲς τις κεραιόγραφία, M. I. d. I. Arch. I, 20). Πρὸς Ἡρόδ. 8, 27. — Ὁμοία ἀλληγορία ἦν καὶ ἡ εἰς Δελφοὺς ἀνατεθείσα δεκάτη τῶν Ταραντίνων, ἐπὶ τῇ ἡττῇ τῶν Πευκετίων, ἀπεικοῖσιν παλαιὰν τινα νίκην τῶν ἡρώων Τάραντος καὶ Φαλάνθου κατὰ τῶν αὐτῶν Πευκετίων καὶ τοῦ συμμαχήσαντος αὐτοῖς θιασίου τῶν Ἰαπύγων Ὀπίδος. Το ἀνάθημα τοῦτο, συνστάμενον ἐκ πολλῶν εἰκόνων πεζῶν τε καὶ ἱππέων, ἐπέκεισαν Ὀνατάς καὶ Κάλυβος. Π. 10, 13, 5.

οἱ τοῖς ἀσπίσι e. Πλαστικά ἔργα ἐπὶ τῶν ναῶν.

- 1 §. 111. Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰώθεισαν καὶ νῦν ἐπικοσμοῦσι τὰς μετόπας, τὰς ζωφόρους, τοὺς αἵτουδς καὶ τὰ ἀκρωτήρια (πέρατα) τῆς στέγης τῶν ναῶν, στοῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων λιθίνους ἔργοις, τύποις τε καὶ ἀγάλμασιν, ὧν τινων αἱ ὑποθέσεις ὡσαύτως ἐλαμβάνοντο μᾶλλον ἐκ τῆς μυθολογίας ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ τὰ περὶ τοὺς ναοὺς πρόστυπα ζῶδια, τὰ ἐν ταῖς μετόποις καὶ ἐπὶ τῆς ζωφόρου, ἅτε ἀπλῶς τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ὑπηρετικὰ, δὲν ἔχουσι μηδεμίαν ἀναγκαίαν καὶ πολυτάκως δι' ὅλου μηδεμίαν σχέσιν πρὸς τὸν τιμώμενον ἐν τῷ ναῷ θεόν· ἢ ἄλλως εἰπεῖν, ἡ ἐκλογή τῆς ὑποθέσεως αὐτῶν ἐξήρητο ἐλευθέρως ἐκ μόνης τῆς φιλοκάλου κρίσεως ἢ τῆς φιλοπάτριδος προαιρέσεως τοῦ τεχνίτου. Μόνα τὰ ἐν τοῖς αἵτοις τῶν ναῶν ἀγάλματα φαίνεται ὅτι ἀναφέρονται συχνότερα καὶ σχεδὸν ἀναγκάτως εἰς τὸν κύριον τοῦ ναοῦ θεόν· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἀπλοῦν λόγον, ὅτι αὐτὰ, ὡς ζῶα περιφανῆ καὶ ὄντα ἀφαιρετὰ (statues degagées) δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καλλωπισμάτων, ἀλλὰ ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς ἀσράτους κατοίκους τῶν ναῶν, ἐπιδεικνύοντα καὶ τοῖς ἐξωθεν θεωμένοις σημεῖα τῆς παρουσίας καὶ μεγαλοδυναμίας των. Τὰ δὲ ἀρχιτεκτονικὰ ταῦτα ζῶδια συλλήβδην ἦσαν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ναοί, ποικίλοις χρώμασιν ἐξωγραφημένα· καὶ εἶπου, φειδωλῶς δαπάνης, αἱ μετόποι δὲν ἔχουσι τύπους ἐπειρασμένους, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἀντ' αὐτῶν ὑπῆρξαν ζωγραφήματα.
- 2
- 3
- 4

2. 3. Πρὸς. ἐν γένει τὸ σύγγραμμά μου. Τὸ Θησεῖον κ. ἐ. σ. 6-10. Παράδειγμα μετεπὼν μὴ ἔχουσιν μηδεμίαν προφανή καὶ ἀμεσὴν σχέσιν πρὸς τὴν θεότητα τοῦ ναοῦ αὐτ. σ. 6. Ἐκ πέντε μετεπὼν τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ, ἄστινας ὁ Εὐρύπ. Ἰων. 194-223 (ἐκδ. Ἑρμ.) περιγράφει, εὐδεμὶα ἀνάγεται εἰς αὐτὸν τὸν Ἀπόλλωνα. Τὰ ἐπὶ τοῦ τῶν Ἀργείων Ἡραίου ζώδια τὰ ὑπὲρ τοῦς κίονας (Π. 2, 17, 3), εἴτε μετόπαι δεινότητες, εἴτε συνέχῃ ζωφόρον, ἥσαν πάλιν γενικὰ τῆς θεολογίας καὶ ἡρωολογίας ἀντικείμενα. — Περὶ ζωφῶρων αὐτ. (Θησεῖον κ. ἐ.) σ. 7. Ὅτι δὲ εἰ τεχνῖται ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν ἐπὶ ταῖς ζωφόροις ἢ ἐπ' ἄλλαις τεχνουργήμασιν ἀντικείμενων, ἀν καὶ διὰ ξένην τινα πόλιν ἐργαζόμενοι, ὡς ἐπὶ τῷ πλέον προετίμων τὰς τῆς ἰδίας πατρίδος μυθολογικὰς παραδόσεις, ἀναγνωρίζει καὶ ὁ ἐξυνοῦσας ἀρχαιολόγος Letronne, *Lettres sur la peinture murale*, note II, p. 427 sq. Πρόσθεις ἄλλο παράδειγμα παρὰ Παισ. 10, 34, 4. Πρὸς καὶ Kugler. *Polychromie* S. 40: In ihm (dem Giebel, τῷ ἀε-ώμα) werden die höchsten Thaten, welche auf die Weihung des Tempels Bezug haben, in grösserem Maasstabe dargestellt, während der Fries mehr untergeordnete Begebenheiten und in kleinerem Maasstabe enthält.

3. Περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγαλμάτων αὐτ. (Θησεῖον κ. ἐ.) σ. 8. Brøndsted, *Voy.* II. p. 159. 160. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀνάγονται πάντοτε ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν θεόν, ὃ ὁ ναὸς καθιέρωται, π. γ. Π. 2, 11, 8 (περὶ τοῦ ἐν Τιτάνῃ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ): Τὰ δὲ ἐν ταῖς ἀετοῖς Ἡρακλῆς καὶ Νῆκεϊ πρὸς τοῖς » πέρασιν εἰσιν. « — Καὶ περὶ τοῦ Ὀλυμπίου θησαυροῦ τῶν Μεγαρέων ὁ αὐτ. 6, 19, 9: » Τοῦ θησαυροῦ ἐπεύργασται τῷ ἀετῷ ὁ γιγάντων καὶ θεῶν » πόλεμος. «

4. Τοῦτο εἰκάζει περὶ τῶν μετεπὼν τοῦ Ἀθήνησι ναοῦ τοῦ Ἀρεως, ὅσαι δὲν ἔχουσι πρόστυπα ζώδια, ὁ Brøndsted, *Voy.* II. 146. Wiegmann, *Malerei der Alten* S. 121. 131. 138 flg. Μνημῖον ἔχον ἐν ταῖς μετόπαις γραφὰς ἀντὶ τοῦ πᾶν ὑπάρχει ἔτι ἐν Κυρήνῃ: Pachy, *Voy. en Cyrénaïque*, pl. 54, p. 377. Πρὸς. Letronne, l. l. p. 250. — Περὶ τῆς Ἰωνικῆς ζωφόρου Wiegmann l. l. S. 134. 137. — Καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιτομῶν στήλων ὑπάρχον, ἀντὶ τοῦ πᾶν, τισὶνα γραφαί. Ross, *Kunstbl.* 1837. N. 15. 1838, N. 59.

§. 112. Ἐκ τῶν σωζομένων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀρχιτεκτονικῶν ζώδιων τὰ μὲν (αἱ *Σελινούρτιαι μετόπαι* καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα) ὡς φέροντα ἔτι τὸν τύπον τῆς ἀρχαίας Δαιδαλείου ἐργασίας, ἀνέκρουσι βέβαια εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς, καὶ ἴσως ἔτι τὴν προλαβοῦσαν· τὰ δὲ (οἷον τὰ *Αἰγυρία* ἀγάλματα) δεικνύουσι, συμπαραβαλλόμενα πρὸς ἐκεῖνα, ἤδη μεγίστην πρόοδον τῆς τέχνης, καὶ πρέπει νὰ ᾖται τοῦλάχιστον γε-

3 νεαῖς τισι μεταγενέστερα, ὥστε δύνανται νὰ τεθῶσι περὶ τὴν μέσῃ τῆς παρούσης ἐποχῆς· τὰ δὲ (οἱ τύποι ἐπὶ τῶν Ἀθήνησι ναῶν τῆς Νίκης καὶ τοῦ Ἄρεως), εἶναι μὲν ἐπὶ οἰκοδομημάτων θεμελιωθέντων πρὸ τοῦ τέλους τῆς προκειμένης περιόδου, ἀλλὰ ἐνδέχεται, ὅτι δὲν συνετελέσθησαν εἰμὴ κατ' ἀρχὰς τῆς ἐρχομένης.

1. Τρεῖς μετόπαι (ἀπὸ τοῦ μεσαίου κατὰ τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Σελινού. ντος ναοῦ, ἰδ. §. 100, 23—26), ἀνεκολύφθησαν 1823 ὑπὸ τῶν Ἀγγλων Γουίλ. Ἄρρις καὶ Σαμ. Ἀγγελλ, καὶ φυλάττονται τώρα ἐν Πανόρμῳ. Αἱ μετόπαι εἶναι ἐκ πόρου λίθου, $4\frac{3}{4} \times 3\frac{1}{2}$ ποδ., καὶ ἔχουσι ποικιλοχρούς τύπους ἐπειρασμένους. α', Τὸν Ἡρακλέα γυμνὸν, φέροντα τοὺς Κέρκωπας. β', Περσεὺς ἐπικείμενος· κυτῆν καὶ φορῶν πέδιλα, φονεῖ τὴν Μέδουσαν, ἐξ ἧστινος τοῦ αἵματος γεννᾶται ὁ Πήγασος, παρσετακίαις τῆς Ἀθηνᾶς· γ', Πέλοψ ἐπὶ τεθρίππῳ. Τὰ ζῳόδια ταῦτα εἶναι ἐτι ἀργότερα τὴν τέχνην· τὰ ἄνω μέρη τοῦ σώματος, ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στήθος, δεικνύονται ἀνωπὰ (en face), τὰ δὲ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ ὀρῶνται καταγραφὴν (πρὸς §. 39, 2)· ἔθεν γίνεταί πιθανὸν ὅτι εἶναι ἐτι παλαιότερα τῆς 50 ὀλ. (ἰδ. Thiersch, S. 423). — Πολλῶ ἐντελέστεραι εἶναι αἱ μετόπαι τοῦ μεσαίου ναοῦ τῆς κάτω πόλεως, περὶ ὧν κατωτ. §. 145. Ἀμφότεροι δὲ εἶναι εἶχον μόνον ἐν ταῖς πρὸς ἀνατολὰς μετόπαις ζῶα ἐπιτετυπωμένα, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀναμφιβόλως ζωγραφήματα. ἰδ. §. 111, σημ. 4.

Thiersch, Epochen S. 404-26. Serradifalco, Antich. d. Sicilia II. tav. 25-34. D. A. K. I. Taf. 4, 24, 5, 25-27. Τὴν λοιπὴν βιβλιογραφίαν ἰδ. παρὰ Μυλλέρῳ, Hdb. §. 90. Ann. 2. A. Ltr. Z. 1835. N. 101. 108.

Οἱ τύποι τῶν μετοπῶν τοῦ ἐν Παίστῳ τετάρτου ναοῦ (§. 100, 16) εἶναι σχεδὸν ὅλως ἄφαντοι. Μόλις διαγινώσκεται ἐπὶ μιᾶς ὁ Φρίξος ἐπὶ τοῦ κριοῦ.

Ἡ Γοργὼς κεφαλὴ ἐπὶ δύο ἡγμόνων κεραμίδων ἐν τῇ Ἀθήνησι ἀκρόπολει (§. 100, 6) ἐμοιάζει πολὺ τὴν ἐπὶ τῆς Σελινουτίας μετόπης.

2. Τὰ ἀγάλματα τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς (§. 100, 4) ἀνεσκήφθησαν κατὰ τὸ 1811 ὑπὸ τινῶν Γερμανῶν καὶ Ἀγγλῶν περὶ ηγητῶν ἐπισκευασθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀγαλματοποιοῦ Θωρβέλλδωνος ἀνάκιν·ται τώρα ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας γλυπτοθήκῃ. Ἀπετελοῦν δὲ δύο ἀντίστοιχα συστήματα (groupes) ἐν τοῖς δυσὶν ἀετοῖς τοῦ ναοῦ, ἐξ ὧν τὰ ἐκ τοῦ πρὸς Δυσμᾶς ἀετὸς σφύζονται πληρέστερα. Ἐν ἀμφοτέροις ἔστηκε κατὰ μέσον ἡ Ἀθηνᾶ, διευθύνουσα τοὺς ἀγῶνας, τῶν Αἰακιδῶν ἐπὶ Τροίας· ἐν μὲν τῇ πρὸς ἀνατολὰς ἀετῷ τὴν ἐφ' Ἡρακλέους στρατεῖαν κατὰ τοῦ Λαομέδοντος καὶ τὴν περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Ὀϊκλείου μάχην (Ἀπολλοδ. 2, 6, 4. Müller, A. L. Z. 1835. N. 101), ἐν δὲ τῇ πρὸς δυσμᾶς τὴν μάχην περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Ἀχιλλέως (Thiersch, S. 250. Welcke, Rhein. Mus. III, 1, S. 50), ἢ κατ' ἄλλους τοῦ Πατρόκλου,

Ὁ Ἡρακλῆς φέρεται ἐπὶ σχῆμα τοξότου, καθὼς ἐπὶ τῶν Θηαίων νομισμάτων. — Τὰ ἀγάλματα εἶναι ἐκ λευκοῦ Παρίου λίθου· τὰ δὲ ὄπλα καὶ ἄλλα πάρεργα, ἐν μέρει καὶ οἱ βάστρυχοι, ἦσαν πρόσθετα ἐκ χαλκοῦ. Ἰχνη χρωμάτων ὀρώνται ἐπὶ τῶν θωράκων, κρανῶν, ἀσπίδων καὶ ἐνδυμάτων, ἐπὶ τῶν ὀφρύων, ὀφθαλμῶν καὶ χειλῶν. — Ἐπὶ τοῖς πέρασιν τῶν ἀετῶν ἐπῆσαν ἀγάλματα γυναικεῖα τοῦ ἀρχαικοῦ ρυθμοῦ (Μοῖραι; Κῆρες; Νίκαι;). — Ὁ μὲν Θύρσιος (l. l. S. 249) νομίζει ὅτι οἱ ἀνδριάντες οὗτοι ἴσως εἶναι ἔργα τῶν περὶ τὸν Κάλλωνα, π. 65 Ὁλ., ὁ δὲ Κλέντζε (l. l. S. 213) ἀποδίδει αὐτοὺς εἰς τὸν Ὀνατᾶν. — Περὶ τοῦ ρυθμοῦ τῆς Αἰγιναιῆς τέχνης κατωτ. §. 113-116.

Wagner, Bericht über die Aegin. Bildwerke, mit Anm. von Schelling. 1817.— F. Lyon, Outlines of the Egina Marbles. Liverpool 1829.— D. A. K. I, Taf. 6-8. B.— Klenze, Reise S. 185 flgg.

Ἀρχιτεκτονικὸν ζώδιον τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι καὶ τὸ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἀθήνης ἀκροπόλεως ἀνάγλυφον, ἔχον θεᾶν (Ἀφροδίτην;) ἄρματος ἐπιβαίνουσαν, ὅπερ ὅμως μᾶλλον φαίνεται ὅτι εἶναι τεμαχίον ζωφόρου ἢ μετόπη.

3. Περὶ τῶν τύπων τῶν εἰρημένων ναῶν, διὰ τὴν συγγένειάν των μετὰ τῶν ἔργων τοῦ Φειδιακοῦ ἐργαστηρίου, κατωτ. §. 143, 1.

Γ. Ρυθμὸς τῆς ἐργασίας.

§. 113. Μολοντί σύμπαντα τὰ ἀρχαιότερα τῆς Ἑλληνικῆς 1
τέχνης ἔργα ἔχουσι κοινὰ τινα προσόντα καὶ κοινόν τινα τύπον, ὃν συλλήβδην προσαγορεύομεν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἐργασίαν· μολαταῦτα διαγινώσκονται ἐν τῷ κοινῷ τούτῳ τύπῳ, κατὰ φυλάς καὶ τόπους, πάλιν καὶ τινα διαφόρων σχολῶν ἰδιάζοντα γνωρίσματα. Οἱ παλαιοὶ διακρίνουσι μὲν οὕτως, ἐκτὸς τῆς Αἰ- 2
γυπτιαζούσης τέχνης, τὴν Αἰγιναιῆν καὶ τὴν Ἀττικὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ προσδιορίζωσιν ἀκριβῶς, εἰς τί συνίσταντο τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκατέρας προσόντα· αἱ δὲ περιεργόταται 3
κατὰ τὰς τελευταίας τρεῖς δεκαετίαι ἀνακαλύψεις (τῶν Αἰγινητικῶν ἀγαλμάτων, τῶν Σελινουντίων μετοπῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἔργων) ἐχορήγησαν εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν ἱκανὰ μέσα, διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τοῦ ἰδιάζοντος ρυθμοῦ τῶν εἰρημένων δύο σχολῶν.

1. Οἱ πρὸ τοῦ Βικηλεμάννου Ἰταλίζοντες ἀρχαιολόγοι (§. 19, 4) ἐκάλουν τὸν τρόπον τοῦτον τῆς τέχνης ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐσφαλμένως Τυρρηνικόν, ὅστις τῷ ὄντι κατὰ πολλὰ εἶναι συγγενὴς ἐκείνου. Περὶ τῆς δυσκολίας τοῦ διακρίνειν 3

την Τυρρ. και Ελλ. ἐργασίαν Winckelmann, Werke (1839) I. S. 9. Περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν πρὸς L. Lanzi, Notizie della scultura degli antichi e dei vari suoi stili (δευτ. ἐκδ. 1824).

2. Παισ. 1; 42, 5 (περὶ τριῶν ἀγαλμάτων τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Μεγάραις):
 «Ὁ μὲν δὲ Πύθιος καλούμενος καὶ ὁ Δεκάτηφορος τοῖς Αἰγυπτίοις μάλιστα
 » τοῖς αἰσι ξαντοῖς ἐν δὲ Ἀρχηγέτῃ ἐπονυμάζουσιν, Αἰγινητικαῖς ἔργοις
 » ἐστὶν ὁμοῖος. » Αὐτ. 10, 17, 6 (περὶ τῶν ἐν Σαρδαῖ τῇ νήσῳ ἀγρίων τράγων):
 » εἶδος δὲ ἐστὶν αὐτοῖς, ὅποιον ἐν πλαττικῇ τις ἀν τῇ Αἰγιναιίᾳ ποιή-
 » σαι ἀγρίου κριοῦ· τὰ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸ στήθος δασυτέρᾳ ἐστὶν αὐτοῖς, ἢ ὡς
 » πρὸς Αἰγιναιίαν τέχνην εἰκάσαι. » Τὰ λοιπὰ μαρτυρίας ἴδ. §. 12 σημ.
 2-4. §. 25. σημ. 4:

3. Τὰς πρῶτας ὁμοτέρας ἰδέας περὶ τῆς εὐθείας τῆς Αἰγιναιᾶς τέχνης καὶ
 τῆς διαφορᾶς αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς αἰνιττεῖται ὁ Θύρσιος (Epochen S. 248,
 ὅστις ἔτι σελ. 246 γράφει ἔτι, ὅτι αἱ ὀνομασίαι αὗται ἦσαν μόνον zufällig,
 ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος)· ἀνέπτυξε δὲ αὐτὰς εὐστόχως καὶ ἐθεμελίωσε βασμώ-
 τερα ὁ Κλέντζε (Reise S. 204-34).

- 1 §. 114. Ὁ διακριτικὸς τῆς Αἰγιναιᾶς καὶ συμπάσης τῆς
 Δωρίου τέχνης τύπος φαίνεται, ὅτι συνίσταται ἐξόχως εἰς τὴν
- 2 ἐργασίαν τοῦ γυμνοῦ τῶν σωμάτων. Ἡ γυμναστικὴ καὶ ἀθλη-
 τικὴ, ὡς ἀνωτέρω ἤδη εἰρήθη (§. 108, 3), ἡσκαίτο διαφερόν-
 τως παρὰ τοῖς Δωριεῦσι· παρεπόμενον δὲ τούτου ἦν, ὅτι καὶ οἱ
 πλείστοι τῶν ἀθλητικῶν ἀνδριάντων ἀπεικάζον Δωριεῖς καὶ ἐδη-
 μιουργοῦντο ὑπὸ Δωριέων καὶ μάλιστα Αἰγιναιῶν τεχνιτῶν,
 οἵτινες, ὡς ἐκ τῆς καθημερινῆς θέας τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἐν
 ταῖς παλαιστοῖς, δὲν ἐδύναντο νὰ μὴ ἔχωσιν ἀκριβεστάτην
- 3 γνῶσιν τοῦ γυμνοῦ σώματος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ Ἴωνες ἐν
 γένει, οὐ μόνον ἐσπούδαζον ὀλιγώτερον περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶ-
 νας, ἀλλὰ νόμος τις τοῦ Σόλωνος ἀπηγόρευε μάλιστα καὶ τὴν
- 4 εἰσοδὸν τῶν γυμνασίων εἰς τοὺς ἀπλῶς περιέρχους θεατάς. Πρὸς
 ταῦτάς ἐφύρουν οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οὐ μόνον οἱ ἄνδρες,
 ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ἔτι αἱ γυναῖκες, εἰς τὸν καθημερινὸν βίον
 ἐνδύματα εὐρύτερα καὶ μακρότερα, ἅτινα ἀπέκρυπτον τὸ σῶμα
 ἐν ᾧ οὐ μόνον οἱ τρίβωνες τῶν Δωριέων, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐσθῆτες
 τῶν Δωριδῶν γυναικῶν ἄφινον μέρη τινὰ τοῦ σώματος γυμνά.
- 5 Τέλο δὲ ἐβαδίσεν ἡ Ἀττικὴ τέχνη ἐξ ἀρχῆς ἰδίαν τινὰ ὁδὸν,
 εἰς τὴν καλουμένην τετράγωνον ἐργασίαν τῶν Ἑρμῶν (§. 85),

καταβάλλουσα ὅλην τὴν ἐπιμέλειαν καὶ πάντας τοὺς κόπους τῆς εἰς τὴν μὀρφώσιν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου, ἀμελοῦσα δὲ τῆς τῶν σωμάτων μὀρφῆς. Ἐκ τούτων πάντων συμπεραίνομεν, 6 ὅτι τῆς μὲν Αἰγυπιαῖας (Δωρίου) ἐργασίας τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα ἦν ἡ περὶ τὸ γυμνὸν τῶν σωμάτων ἀκριβεία, ἀμελουμένου ὡπώσουν τοῦ προσώπου· τῆς δὲ Ἀττικῆς (Ἰωνικῆς) ἡ περὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τὰ πρόσωπα σπουδὴ καὶ ἐπιτηδεύτης, ἀμελουμένων τῶν σωμάτων.

2. « Φιλογυμναστοῦσι Λάκωνες », ἐν παροιμίᾳ. — Θουκ. 1, 6: « Ἐγυμνώθησαν τε πρῶτοι (Λακεδαιμόνιοι) καὶ ἐς τὸ φανερὸν ἀπιδύντες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο κ. ἑ. » Περὶ Πλάτ. Πολιτ. 5. σ. 452. — Μετὰ τὴν δὲ ἡμαρτὴν ἡ ἀθλητικὴ ἐν τῇ πλουσίᾳ Αἰγίνῃ, Ὀλ. 45 80. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ Πινδάρου ὑμνηθέντων νικητῶν εἶναι ἐν τέταρτον Αἰγινήται. Ἐξ τῶν παλαιωτάτων ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀθλητικῶν ἀνδριάντων ἦν τοῦ Αἰγινήτου Πραξιδάμαντος (§ 108. σὺν. 1). Πολλοὶ ἄλλοι τῶν αὐτοῦ ἀνδριάντες ἦσαν ἢ Αἰγινήτων ἀθλητῶν, ἢ ἔργα τεχνιτῶν Αἰγιναιῶν (Klenze, Reise S. 268). Ὁ δὲ Πάυσανίας ἀναφέρει ἐν Ὀλυμπίᾳ μόνον ἓνα ἀνδριάντα Ἀθηναίου παγκρατιστοῦ (Π. 6, 6, 1), καὶ μεταξὺ τῶν ποιησάντων ἀθλητῶν ἀγαλματοποιῶν μόνον τρεῖς ἀπὸ τοῦ Ἀττικοῦ ἐργαστηρίου (Klenze l. l. S. 221 flg.).

3. Περὶ τοῦ νόμου Σάλωνος παρ' Αἰσχ. κ. Τιμάρχ. σ. 35. 38, ἴδ. Becker, Charikles I. S. 3:1 flg.

4. Ἴωνες ἐλκεχιτῶνες, Ὀμ. Ἰλ. 13, 685. Ὁ Ὁμηρὸς ἔχει χιτῶνα ποδὴ ῥη, Πaus. 1, 19, 1. Περὶ τῆς « ἀβρεδαιίτου σκευῆς » τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων καὶ λοιπῶν Ἰόνων Θουκ. 1, 6. Ἡρακλείδ. Ποντ. παρ' Ἀθην. 12, σ. 512. Περὶ Becker l. l. II. S. 309 flgg. — « Μετρία δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο, » Θουκ. αὐτ. Γνωστὰ εἶναι τὰ Λακωνικὰ τριβῶνικα. Περὶ τῆς τῶν Δωριδῶν γυναικῶν στολῆς (« Λακωνικαὶ φαινομηρίδες »), καὶ περὶ τοῦ ζητήματος, μέχρι τίνας αἱ γυναῖκες παρὰ τοῖς Δωριεῦσι μετείχον καὶ αὐταὶ τῶν γυμνασμάτων ἢ ἐθεύοντο τῶν ἀνδρῶν τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας, Becker l. l. I. S. 317-327.

§. 115. Δὲν πρέπει ὅμως οὐδαμῶς νὰ ἀπορῶμεν, ἐὰν δὲν 1
δυναμέθα εἰς τὰ ἀναλόγως ὀλίγα σωζόμενα τεχνουργήματα νὰ διακρίνωμεν πάντοτε εὐκόλως τὰ ἰδιάζοντα καὶ ἐν μέρει τὸσον λεπτὰ γνωρίσματα ἐκάστης ἐργασίας· ἂν οὐ βλέπομεν μάλιστα ἐξ αὐτῶν τῶν παλαιῶν, ὅτι κατὰ πολλὰ συνέπιπτον πάλιν τὰ ἰδιώματα τῆς Αἰγυπτιαζούσης, τῆς Ἀττικῆς, τῆς Αἰγυπιαῖας καὶ

- 2 τῆς Τυρρηνικῆς τέχνης. Ἡ ὀλομέλεια τῶν γνωρισμάτων τούτων ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τὸν ρυθμὸν τῆς ἀρχαίας ἐργασίας, καὶ σχεδὸν διὰ μόνης εἰκασίας διαγιγνώσκομεν ἐν ταύτῃ τὰς διαφορὰς σχολάς.
- 3 Ἐπισφαλέστερον ἔτι ἔργον εἶναι τὸ νὰ σχηματίσῃ τις, ἐκ τῶν παρὰ τοῖς παλαιοῖς συγγραφεῦσιν εἰρημένων, εὐκρινῇ γνώμῃν περὶ τοῦ ἰδιαζόντος ρυθμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας ἐκάστου τῶν ἐπιφανῶν τεχνιτῶν κατὰ τὴν προκειμένην ἐποχὴν, καθόσον δὲν ἐπιστηριχθῇ ἡ ἐπιχειρήσις αὕτη εἰς σωζόμενόν τι ἔργον, ἢ τοῦλάχιστον ἀπομίμημα ἔργου τινὸς ἐκείνων (ὡς §. 107. σημ. 2. 3).

1. Quint. Instit. 12, 10: Duriora et *Tuscanicis* proxima Callon (ὁ Αἰγινήτης) atque Hegesias (ὁ Ἀττικὸς), jam minus rigida Calamis (ἀπὸ τοῦ Ἀττικοῦ ἐργαστηρίου), molliora adhuc supradictis Myron (ὁ Ἐλευθερεὺς) fecit. — Πaus. 5, 25, : « Τὸν Ὀνατᾶν, ὄντα Αἰγινήτην, οὐδενὸς » ὕπερον θήσομεν τῶν ἀπὸ Δαίδαλου τε καὶ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀττικοῦ. » — Ταῦτα καὶ ὅμοια χωρία δεικνύουσι, πόσον συγγενῇ πρὸς ἄλληλα ἦσαν ἐν πολλοῖς τισὶ τὰ τῶν διαφορῶν σχολῶν δημιουργήματα.

2. Περὶ τῆς ἀρχαίας ἐργασίας ἐν γένει Δουκ. ἐπητόρ. διδασκ. 9: « Οἷα τὰ » τῆς παλαιᾶς ἐργασίας ἐστίν, « Ἡγησίῳ καὶ τῶν ἀμφὶ Κρίτιον καὶ » Νησιώτην, ἀπεσφιγμένα καὶ νευρώδη καὶ σκληρὰ καὶ ἀκριβῶς » ἀποτεταμμένα ταῖς γραμμαῖς. » Πρὸς Δημήτρ. π. ἐρμηνείας 14, ὅστις λέγει ὅτι τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα ἦσαν περιεξεσμένα, καὶ ὅτι ἡ τέχνη τῶν ἐδείκνυε συστολὴν καὶ ἰσχυρότητα.

3. Ἐκτὸς τῶν σημ. 1. καὶ 2. ἀναφερθέντων ἰδ. Cic. Brut. 18, 70: Quis non intelligit, Canachi signa rigidiora esse quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi: nondum Myronis satis ad veritatem adducta, jam tamem quae nondubites pulchra dicere cett. — Περὶ Μύρωνος τοῦ Ἐλευθερείου Πλίν. 34, 19, 3: Corporum tenus curiosus animi sensus non expressisse (videtur), capillam quoque et pubem (τὰς περὶ τὰ αἰδοῖα τρίχας) non emendatius fecisse, cum rudis antiquitas insituisset.

- 1 §. 116. Συνελόντες ἤδη τὰ προειρημένα, καὶ ἐφαρμόζοντες αὐτὰ εἰς τὰ Αἰγινητικὰ ἀγάλματα, παρατηροῦμεν ἐν τούτοις, ἅμα τῇ θαυμαστῇ ἀληθείᾳ τῆς μιμήσεως τῆς φύσεως, καὶ ἰδιώματα τένα ὡς λείψανα παλαιῶν προτύπων κανόνων, οἷον τὸ ὀξὺ
- 2 τῶν καμφθέντων γονάτων. Αἱ κεφαλαὶ εἰσι μεγάλαι, τὸ στῆθος μακρὸν καὶ εὐρὺ, ἡ γαστήρ βραχεῖα, τὰ σκέλη μέχρι τοῦ γόνα-

τος βραχέα, αἱ κνήμαι μακραί. Βραχύτερον τῆς φυσικῆς ἀναλογίας ἀνάστημα ἔχουσι καὶ οἱ τύποι τῶν Σελινουντίων μετοπῶν· τὰς δὲ εὐμήκεις κνήμας ἀπαντῶμεν καὶ ἐπὶ τινων παλαιοτάτων Ἀττικῶν ἔργων, κατὰ μίμησιν ἔτι τοῦ Αἰγυπτιακοῦ ρυθμοῦ. Τὰ 3
πρόσωπα τῶν Αἰγινήτικῶν καὶ τῶν ὁμοίων ἀγαλμάτων ἔχουσι μορφήν σχεδὸν τυπικὴν· μέτωπον κατακλινές (ὀπίσω νευκός), ῥίνα ὀξείαν, στόμα συνεσταλμένον, ἔχον τὰς γωνίας ἀνηγμένας, χεῖλη παχέα, ὀφθαλμοὺς διατεταμένους καὶ εὐμήκεις, γένυν πλατεῖαν καὶ ὥσάν τετράγωνον, παρειάς πλατείας, ὅτα ἀνηγμένα· εἰς δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου, τῶν θεῶν ὁμοίως καὶ ἀνθρώπων, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἔτι τῶν τραυματιῶν καὶ νεκρῶν, ἐπιπολάζει μειδιάματι τυπικόν, ὅπερ ἴσως ἀπὸ τῆς τῶν θείων ζοάνων ἐργασίας ἐμμεμένηκε τῇ τέχνῃ.

Ἡ ἀρχαῖκή κομψότης τῆς παλαιᾶς ἐργασίας ἐμφαίνεται δια- 4
φερόντως εἰς τὰς ἐπιτηδεύματα ἐπτυγμένας ἐσθῆτας· εἰς τοὺς 5
εὐπρεπεῖς κινίνοους ἢ βοστρύχους τῆς κόμης, τὸν ἐπιμελῶς πεπλεγμένον πώγωνα καὶ τὴν τεχνικὴν διακόσμησιν τῶν τριχῶν περὶ τὰ μόρια· εἰς τὸ ἐπιτετηδευμένον καὶ ἐσπουδασμένον σχῆμα 6
τῶν δακτύλων καὶ τῆς χειρονομίας ἐν γένει, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα, ἅτινα κατὰ μέρος μετηνέχθησαν εἰς τὴν εἰκαστικὴν τέχνην ἐκ τῆς ἐμμελοῦς γυμναστικῆς καὶ ὀρηχστικῆς.

2. Τοιαῦτα μακρὰς κνήμας (ἀπὸ τοῦ γόνατος μέχρι τῶν σφυρῶν) ἔχουσι τρία ἀρχαιότατα καθήμενα ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς ἐκ λίθου λευκοῦ κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν, τὸ μὲν παρὰ τὴν εἴσοδον, τὸ δὲ πλησίον τοῦ Ἑρεχθείου, καὶ τὸ τρίτον (μικρὸν ἀγαλματίον, ἐφ' οὗ ἔχην ποικιλοχρόου γανώσεως) νῦν ἐν τῇ θορείᾳ στοᾶ τῶν Προπυλαίων.

2. 3. Πρὸς ἐν γένει τὸν τύπον τῆς Αἰγυπτίας πλαστικῆς (§. 38. σημ. 4), καὶ περὶ τῶν ἀναλογιῶν τοῦ σώματος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλήν. τέχνῃ ἐν γένει Müller, Hdb. §. 332. — Περὶ τοῦ μειδιάματος (« μάκαρες θεοὶ αἰὲν ἔόντες ») Klenze S. 210.

4. Αἱ λεπτόταται αὐταὶ καὶ ἐξεῖαι πύχες τῶν ἐσθίων προέρχονται ἴσως μᾶλλον ἀπὸ τῆς μιμήσεως τῶν θυσίωνων καλασίρων τῶν Αἰγυπτίων (§. 38. σημ. 7), ἢ ἀπὸ τῶν λινῶν χιτῶνων (Θουσ. 1, 6.) τῶν παλαιῶν Ἰώνων (Müller, Hdb. §. 93. Anm. 1)· διότι τὸ γεννῶν ἐνδύμα τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς ᾗδῃ χρόνους ἦν χιτὼν ἐρεοῦς (Becker, Charikles II. S. 381).

5. Ἡ κόμη ἐκτερίζετο καὶ ἐπλήκετο ἐπιτηθείως (περὶ Θησείας II. 1, 19, 1), μάλιστα ἐν ταῖς πομπαῖς καὶ ἑορταῖς τῶν θεῶν, π. χ. κατὰ τὴν τῶν Ἑρμῶν ἑορτὴν ἐξεδίδον οἱ Σχῆμοι. Ἑρμῶν ἐμπτεπλεγμένοι, » Ἀθῆν. 12, σ. 525. Περὶ Ἀθηναίων Θυσκ. 1, 6: » Οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο » φορεῦντες, καὶ χρυσοῦν τατίγων ἐνέρσει κρωθύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ » κεφαλῇ τριχῶν. » Πρβ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 1331. — Βόστρυχοι οἱ μακροὶ ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς ἀποκρεμάμενοι πλόκαμοι, Letronne, Ann. d. Inst. VI. p. 204. — Περὶ τοῦ πώγωνος Becker I. I. S. 387 flgg. — Οἱ δὲ γυμνοὶ ἀδύκται καὶ ὀρηκτοὶ ἐπεμαλύντο καὶ τῶν περὶ τὴν αἰδοῦ τριχῶν, ὥς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπὶ πολλῶν ἀνδριάντων τῆς ἀρχαίας ἐργασίας.

6. Ἀθῆν. 14. σ. 629: » Ἔσσι δὲ καὶ τὰ τῶν ἀρχαίων δημιουργῶν ἀγάλματα » τῆς παλαιᾶς ὀρηκσεως λείψανα· διὰ καὶ συνέστη τὰ κατὰ τὴν χειρονομίαν » ἐπιμελεστέως διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. » — Primore digito in erectum pollicem residente προσκύνουν οἱ παλαιοὶ, Appulej. Metam. 4. p. 90. Bip. Τρισὶ δακτύλοις ἐπιτίθεσαν λιθωντῶν, Ἀριστοφ. Σφηκ. 95. Ovid. Fast. 2, 573, καὶ τρισὶ ἄλλοις δακτύλοις προσέφερον οἱ εἰνεχόοι τὴν ψάλιν. Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. 1, 3, 8. Ἡλιόδ. Αἰθ. 7, 27. σ. 304. Κορ. Πρβ. Becker I. I. S. 467.

g. Σωζόμενα ἔργα τῆς ἀρχαίας ἐργασίας.

(Id. D. A. K. I. Taf. 9—14).

1 §. 117. Μεταξὺ τῶν σωζομένων πλαστικῶν ἔργων ὅσα φέρουσι τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης, δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλουν γὰρ προσδιορισθῶσι τὰ ὄντως γνήσια τῆς ἐποχῆς ταύτης ποιήματα· τοῦτο μὲν, διότι ἡ ἀρχαία ἐργασία ἐπὶ πολλὸν χρόνον διτηρήθη ἐν τῇ *Τυρρηνίᾳ*· τοῦτο δὲ, διότι ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι καὶ κατὰ τὰς μεταγενεστέρας ἐτι ἐποχὰς ἐνίοτε (§. 103, 3) κατεσκευάζοντο ἀναθήματα ἀπατηλῶς ἀπομιμούμενα τὸν ῥυθμὸν καὶ τύπον τῆς ἀρχαίας ἐργασίας (μολονότι τοῦτο πολλὴ σπανιώτερον ἐγένετο, ἢ καινῶς νομίζουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι). Τοιούτα ἀπομιμήματα λέγομεν ὅτι εἶναι τῆς *ιερατικῆς* ἢ *ἀρχαιζούσης τέχνης*.

2 *Εἰκόνα* τῆς ἐποχῆς ταύτης *ξόανα* διτηρήθησαν οὐδόλως· *χαλκᾷ* δὲ ἔργα, ἐκτὸς τῶν *Τυρρηνικῶν*, μόνον μικρὰ τινα *ἀγαλμάτια*.

2. a. Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον, ὕπερ ἐχρημάτισε πύς· ἡ λαβὴ σκευὸς τινὲς, ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν » Πελουκράτης ἀνέθηκε. » (C. I. G. I. n. 6). Ἄλλ'

ἀποπνέειν νὰ ὑποταθῇ τὸ εὐτελές καὶ ἴσως πεντάδραχμον τούτου εἰδωλον ἀνάθημα τοῦ Σαμίου Πολυκράτους (πρὸ. Thiersch. I. I. S. 265).

b. Χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ἐφ' ἡθροῦ (ἢ Ἀπόλλωνος), ἐκ Αἰκρῶν τῆς Ἰταλίας. M. I. d. I. Arch. I. tav. 15. Duc de Luynes, Ann. d. Inst. II. p. 12.

c. Ἀπόλλων χαλκοῦς, ἔχων τὰς ὀφρῦς, τὰ χεῖλη καὶ τοὺς μαστοὺς ἐκ καθαροῦ (ἀκράτου) χαλκοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ ποδὸς ἐπιγραφὴν· ΑΘΑΝΑΙΑΙ ΔΕΚΑΤΑΝ. M. I. d. I. Arch. I. 58. 59. Ann. VI, tav. D. E. p. 198-236.

d. Μικρὸς Κένταυρος χαλκοῦς κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν, τοῦ ἀρχαιτέρου σχήματος (ἐμπροσθεν ἀνθρώπος ὁλόκληρος, ἔχων μόνον τοὺς ὀπισθοὺς πόδας ἵππου, Πρυσ. 5, 19, 2). Id. Kunstbl. 1836, n. 24. — Τοιοῦτοι κένταυροι συγχοὶ ἐν Τυρρηνίᾳ (Gori, Mus. Flor. II. 39. I. M. I. d. I. Arch. II. tav. 29).

e. Μικρὸν χαλκοῦν ἀγαλμάτιον Ἀθηνᾶς, ἕτερον Ἡφαίστου (?), καὶ γλαυκῆ χαλκῇ αὐτόθι (Kunstbl. 1836, N. 42.)

§. 118. Συγγενῇ τούτοις, ἅτε ὡσαύτως ἐκ χαλκοῦ, εἶναι ἀρχαιοτάτα τινα *ιχθυογραφήματα*, εἰς χαλκᾶς πλάκας ἐγκεχαραγμένα (graffiti) καὶ ὅμοιον ἔργον κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν, ἐπὶ λίθου λευκοῦ.

a. Ἐλαφρὸς διασπόμενος ὑπὸ δύο λεόντων. Gerhard, Ant. Bildw. Taf. 80. 1.

b. Δίσκος χαλκοῦς ἐξ Αἰγίνης, ἐφ' οὗ δύο πένταθλοι, ὁ μὲν πηδητὴς κρατῶν ἀλτήρας, ὁ δὲ ἀκοντιστὴς ἔχων ἀγκυλωτὸν ἀκόντιον· ἡ γράφει ἐπιμεινστάτη. E. Wolf. Ann. d. Inst. IV, tav. B. p. 75.

Παρεμφερῆ δημουργήματα (κατὰ γλυφᾶ, Winck. Werke. 1839. I. S. 93.) εἶναι τὰ Τυρρηνικὰ κέσπετρα. Ὅμοια κέσπετρα εὐρέθησαν καὶ ἐν Ἀττικαῖς τάφαις. Gerhard, Ann. d. Inst. IX. p. 143.

§. 119. *Λίθινα ἀγάλματα*, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς προκειμένης ἐποχῆς (ἐκτὸς τῶν Αἰγινητικῶν ἀνδριάντων, §. 112, 2) ὑπάρχουσιν ἔτι οὐκ ὀλίγα, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαριθμήσωμεν ἅπαντα.

I. Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι.

1-3. Αἱ τρεῖς ἀνω εἰρημέναι Ἀθηνᾶι (§. 115. σημ. 2) κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν, πᾶσαι καθήμεναι καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα ὀλίγον προβέβλημέναι, αἰτ' ἀκίφαλοι. Ἡ μεῖζων ἔχει χιτῶνα μαλλωτὸν, περὶ τοὺς ὤμους τὴν αἰγίδα.

καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ Γοργονεῖον. Περί τὴν αἰγίδα ὀρῶνται μικραὶ ὀπαί, ἐν αἷς ἦσαν δράκοντες χαλκοί, ἴσως κατάχρυσοι. Ἡ δὲ ἐλάττων (ποδιζία τὸ ὕψος) διαπτερεῖ ἔχνη ποικιλοχρόου γανώσεως.

4. Ἀπόλλων Πύθιος ἐκ Θήρας, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἄρεως, ἔχων τὰς χεῖρας ταῖς πλευραῖς κεκολλημένας. Πρβ. ἀνωτ. §. 107. σημ. 2. 3. Ross, Inselr. I. S. 81.

5. Διάφοροι κεφαλαὶ καὶ μικρὰ ἀγάλματα κατὰ τὴν Ἀθήνησι ἀκρόπολιν.

II. Ἐν τῇ Ἀσίᾳ.

6. Καθήμενα ἀγάλματα παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἐν Βραγχιδῶν, πλησίον Μυλήτου, τοῦλάχιστον προγενέστερα τῆς 80 Ὁλ. Ion. Antiqu. T. I. C. I. Gr. I. n. 39. p. XXVI.

III. Ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Εὐρώπης.

7. Ἀθηνᾶ τῆς Ἀθανιανῆς ἐπαύλειος (villa Albani) ἐν Ῥώμῃ. Winckelm. Mon. Ined. I. p. 18. n. 17. Werke (ἐκδ. 1839) Taf. 39.

8. Ἀθηνᾶ ἐν Δρέσδῃ· ἐπὶ τοῦ πέπλου γιγαντομαχίαι ἐπιειργασμένα· Winckelm., (1839) Taf. 32. Augusteum 9. 10.

9. 10. Δύο καθήμεναι Πηνελόπειαι, ἐν ταῖς Μουσαείοις Pio-Clementino καὶ Chiaramonti. Thiersch, Epochen S. 426. Taf. 2. R. Rochette, M. I, pl. 32, 1. 33, 3.

11. Ἀθηνᾶ ἐξ Ἡρακλείου, ἱερατικῆς ἐργασίας, κατάχρυσος καὶ κεχρωματισμένη. Millingen, Un. Mon. Ser. I. pl. 7. p. 13.

12. Ἄρτεμις αὐτόθεν, σχεδὸν Τυρρην. ἐργασίας, καὶ ὅλη ποικιλοχρῶς. Mus. Borbon. II. tav. 8. Winckelm., Werke (1839) I. S. 27. 86.

(Ἰδ. ἄλλα ὅμοια ἔργα παρὰ Μυλλέρῳ, Hdb. §. 96. S. 73.).

§. 120. Πλείονα ἔτι εἰσι τὰ πρόστυπα ζώδια (ἀνάγλυφα) τῆς αὐτῆς ἐργασίας (ἐκτὸς τῶν ἄνω εἰρημένων μετοπῶν καὶ ζωφόρων, §. 112)· καὶ ὁ ἀριθμὸς των θέλει αὐξήσῃ ταχέως, ἅμα ἀρχίσωσιν ἐν Ἑλλάδι πλέον ἐκτεταμέναι ἀνασκαφαί.

I. Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι.

1. 2. Ἡ προειρημένη στήλη τοῦ Ἀριστίωνος (§. 89, σημ. 2) καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν θεὰ ἐφ' ἧρματος (§. 112 σημ. 2).

3. Διάφοροι μικροὶ τύποι κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἄρεως (ὅσων Ἡρακλῆς θαστάζων τὸν κάπρον ἐπὶ τῶν ὤμων).

4. Στήλη ἐπιτύμβιος, ἔχουσα τὴν εἰκόνα τοῦ νεκροῦ ὡς ἥρωος, ἔστις ἐπερειδόμενος εἰς θακτηρίαν προσφέρει μίαν ἀκρίδα εἰς τὴν κύνα του. Ἐν Ορχο-

μενῶ τῆς Βοιωτίας. (Ἐτέρα παρεμφερεστάτη στήλη, ἐκ Καμπανίας, καὶ ὀπιοῦς γράμμασιν ἐπιγεγραμμένη, ἐν Νεαπόλει.) Ἰδ. Dodwell, Tour I. p. 243. R. Rochette, M. Ined. I. pl. 63. p. 249. Πρβ. Müller, A. L. Z. 1835. N. 102.

II. Ἐν τοῖς Μουσείοις τῆς Εὐρώπης.

5. Τεμάχιον λιθίνου θρόνου ἐκ Σαμοθράκης, ἔχον ἀγαμέμνονα, Ταλθύβιον καὶ Ἐπειὸν ἐπιγεγραμμένους. Ann. d. Inst. I. p. 220. C. I. Gr. I. n. 40. Millingen, Un. Mon. Ser. II. pl. 1.

6. Ὁ καλούμενος τύπος τῆς Δευκοθέας· ἡ μᾶλλον μήτηρ προσφέρουσα τὸ τέκνον της κουροτρόφῳ τινὶ θεῷ. Winckelm. Mon. Ined. I. p. 67. n. 56. Werke (1839) Taf. 3. (Γένεσις τῆς Ἥρας, Panofka, Ann. d. Inst. IV. p. 217.) Πρβ. Müller, A. L. Z. 1835. N. 102.

7. Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ τρίποδος, συχνὰ ἐπὶ προστύπων ἔργων, ὅν ἐπὶ τριγώνου βάσεως ἐν Δρέσδῃ (Augusteum 5-7). Ὁμοῖος τύπος ἐκ Ακωνικῆς (Paciandi, Mon. Pelop. I, p. 114), ἐν τῇ Ἀθηναιανῇ ἐπαύλει (Zoega, II. tav. 66) καὶ ἄλλοι. Συχνότερα ἐπὶ ἐπὶ γραπτῶν ἀγγείων.

8. Τὸ ἐκ Κορίνθου περιστόμιον (puteal, φρώστορα), ἐπιγεγραμμένον ἔχον τὴν τοῦ Ἡρακλείους διαλλαγὴν πρὸς τοὺς Δελφικοὺς θεοὺς (Dodwell, Tour II. p. 201. Gerhard, Ant. Bildw. Taf. 14-16)· ἡ κατ' ἄλλους τὴν εἴσοδον τῆς ἀρτιγεννήτου Ἀφροδίτης εἰς τὸν Ὀλυμπον (Welcker, Ann. d. Inst. II. p. 328), ἡ τὸν Ἡρακλείους καὶ Ἥθης γάμον (Panofka, αὐτ. II. tav. F. p. 145). Πρβ. Müller, A. L. Z. 1835. N. 102.

9. Βωμὸς τῶν δώδεκα θεῶν ἐκ τῆς Βοργεσιανῆς ἐπαύλειος (villa Borgheze), νῦν ἐν Παρίσις. Ὑπέρθεον τῶν δώδεκα θεῶν αἱ Χάριτες, Ἥραι καὶ Μοῖραι. (Βωμὸς δώδεκα θεῶν, ὕδρουμα ἀγαμέμνονος, ἐπὶ Λεκτῷ πλησίον Ἰλίου, Στράβ. 13, σ. 118 Τχ. ἕτερος τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἐν Ἀθήναις, Θουσ. 6, 54.) Ἰδ. Winckelm., Werke (1839) Taf. 7. 8. Ὁμοῖον ἔργον τὸ Καπιτωλίον περιστόμιον, ἔχον τοὺς 12 θεοὺς. Winckelm. M. Ined. n. 5. Mus. Cap. IV. tav. 22.

(Ἰδ. πλείονα παραδείγματα παρὰ Μυλλέρῳ, Hdb. S. 96. S. 75. 76. Πρβ. A. L. Z. 1835. N. 102).

§. 121. Καὶ ἐξ ὅπτης γῆς εὐρίσκονται πολλὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης, τόσον ἀγαλμάτια ὅσον καὶ πρόστυπα ἱεῶνα· ἀλλὰ τὰ πλείστα αὐτῶν νομίζονται μόνον ἀρχαῖζοντα ἀπομιμήματα τῆς ἱερατικῆς ἐργασίας.

Γνήσια τοῦ εἶδους τούτου ἔργα εἶναι: 1. Πολλὰ θεαινῶν κεφαλὰί (Γῆ Ὀλυμπία· Ἀθηνᾶ· Πρβ. Gerhard, Ann. d. Inst. IX. p. 133), εἰδωλὰ τινὰ τῆς Κουροτρόφου Δήμητρος καὶ ἄλλα πλῆθιν ἀγαλμάτια, πάντα ποιηλόμενα, εὐρεθέντα κατὰ τὴν Ἀθήνησι Ἀκρόπολιν ὑπὸ τὰ εἰρεπία τῶν κατακαίντων ὑπὸ Εὐεξου ναῶν (Kunstbl. 1836. N. 24. 42. Gerhard I. I.).

2. Πόλιντοι τύποι ἐκ Μήλου· Περσέης φορεῶν τὴν Γαργῶ, καὶ Βάλλερ-
φόντης νικῶν τὴν Χίμαιραν. Millingen, Un. Mon. Ser. II. pl. 2. 3.

3. Ἡ Ἐκάτη μετὰ τοῦ Ἑρωτος ἐπὶ ζεύγους γρυπῶν, ἐξ Αἰγίνης (Welcker,
M. I. d. I. Arch. I. 18. Ann. II. p. 65)· ἡ ἡ Ὑπερβόρειος Ἀρτεμις (Müller,
D. A. K I. Taf. 14).

4. Σφραγίδογλυφικὴ καὶ νομισματικὴ.

- 1 §. 122. Ὡς δευτερεύοντες καὶ καταδεέστεροι κλάδοι τῆς
πλαστικῆς πρέπει νὰ θεωρῶνται ἡ *δακτυλιολυφικὴ* (σφραγι-
δογλυφία) καὶ ἡ συγγενὴς ταύτης *τέχνη* τοῦ κατασκευάζειν
τοὺς τύπους τῶν νομισμάτων. Ἡ μὲν πρώτη ὑπηρετεῖ μᾶλλον
τῇ ἰδιωτικῇ οἰκονομίᾳ, ἡ δὲ δευτέρᾳ ταῖς κοιναῖς τῆς πόλεως
2 χρεῖαις. Ἡ *δακτυλιολυφικὴ* ἀπεργάζεται σφραγίδας, ὧν ἐγένετο
πολλὴ χρῆσις παρὰ τοῖς παλαιοῖς, διότι ἐπισφράγιζοι οὐ μόνον
ἐπιστολάς καὶ ἔγγραφα παντοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ταμεῖα καὶ ἄλ-
3 λας ἀποθήκας. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐχρησίμευον πολλάκις
σφραγίδες τοῦ ἀφελεστάτου εἶδους, οἷον ξύλα θριπόβρωτα (θρι-
πήδεα). Ἀλλὰ πρῶτον ἤδη περιτίμων οἱ παλαιοὶ σφραγίδας ἐκ
4 μετάλλου καὶ ἐκ λίθων (ψήρων) σκληρῶν καὶ πολυτίμων, ὧν
τὰ πρότυπα ἴσως ἐλάβανον παρὰ τῶν φοινίκων καὶ Βαβυλω-
νίων (§. 46, 2. 50, 2), καὶ κατὰ τὸ παράδειγμα τούτων οἱ
παλαιότεροι δακτυλιόλιθοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχουσι μόνον γλυφὰς
τεραστίων ζώων ἀτέχνως ἐγγεγλυμμένας καὶ συγκεκλιμένας σχε-
5 δὸν μόνον ἐκ στρογγύλων ἐκκοιλωμάτων (§. 47, 4). Παρὰ δὲ
τῶν Αἰγυπτίων παρέλαβον οἱ Ἕλληνες (καθὼς καὶ οἱ Τυρρῆνοί)
τὸ σχῆμα τῶν *οκαρβαίων* (§. 40, 2), οἵτινες ὑποκάτω, ἀντὶ
ἱερογλυφικῶν σημείων, ἔχουσιν ὡσαύτως γλυφάς.

1. Περβ. ἀνωτ. §. 11, 2. Ἡ δακτυλογλυφία (sculptura) γλύφει τὰς
πολυτελεῖς ψήφους (gemmas) ἢ ἐν εἰσοχῇ (Γαλλ. en creux, intaille, Ἰταλ.
intaglio), ἢ ἐν ἐξοχῇ (ectypa sculptura, Plin. 37, 63. Ἰταλ. cameo, Γαλλ.
camayeau.). Τὸ πρῶτον εἶδος εἶναι ἡ κυρίως σφραγίς.

Τὸ κύριον Ἑλλήν. ὄνομα τῆς τέχνης τοῦ νομισματοκόπου δὲν διε-
σώθη. Διὰ τὸ συντομώτερον θὰ ὀνομάζωμεν αὐτὴν ἐνίοτε νομισματογλυ-
φικὴν· διότι ὁ τύπος τοῦ κοπητεμένου νομίσματος ἐγχαράττεται (γλύφεται)
ἐν εἰσοχῇ εἰς μεταλλικὴν σφραγίδα ἢ σφύραν (ἐκ χαλκοῦ, σιδήρου ἢ σιμῶ-

ματος), καθώς γίνεται ἐν τῇ δακτυλιολογικῇ. Τελευταία σφραγίς δθνάται ἰσως νὰ ὀνομάζεται χαρὰ κ τ ἡ ρ.

2. Νόμος Σόλωνος παρὰ Διογ. Λαέρτ. 1, 57: « Δακτυλιολόγῳ μὴ ἐξεῖναι » σφραγίδα φυλάττειν τοῦ προθέτου δακτυλίου. — Φειδωλοὶ καὶ φιλύποπτοι οἰκονομοῦνται ἐπισφραγίζον καὶ τὰ ταμεῖα τῶν (τὰς ἀποθήκας). Διογ. Λαέρτ. 4, 59. Ἀριστοφ. Θεσμολ. 414-28. — Περὶ χρήσεως σφραγίδων ἐπὶ ἐγγράφων καὶ συμβολαίων πρὸ Becker, Charikl. II. 216 flgg.

3. Περὶ σφραγίδων θριπιδέστων (Ἀριστοφ. Θεσμ. 427) ἴδ. Salmas. Exerc. Plin. p. 653. h. Εὐτέλεις δακτύλιοι ἡγοράζοντο τριῶν ὀβολῶν (Ἀριστοφ. αὐτ. 425). Καὶ εἰ μύριοι Ἕλληνες εἶχον δακτύλιους (Ξενοφ. Ἀναβ. 4, 7, 27). Περὶ σιδηρῶν δακτυλίων Plin. 33, 4. — Οἱ δὲ πλούσιοι ἐφόρουσιν σφραγίδας πολυτελεῖς. « Οἱ σφραγίδας ἔχοντες, » Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 632. Τοὺς τοιοῦτους καλεῖ ὁ κωμικὸς « σφραγιδοσυχαργακομήτας » (Νεφ. 332). Τελευταῖται δὲ σφραγίδες ἐπωλοῦντο δέκα μῶν, Αἰλ. Π. 1, 12, 30. Συνήθως ἐφόρουσιν τοὺς δακτύλιους περὶ τὸν τέταρτον δάκτυλον, τὸν καλούμενον παράμεσον. Πλούτ. Συμπ. 4.

Ἐπειδὴ δὲ, ὡς διὰ τῶν προειρημένων ἀποδεικνύεται, τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦν κινύοιται ἐν Ἑλλάδι οὐ μόνον κατ' ἀρχὰς τῆς ἐπομένης ἐποχῆς, ἀλλ' ἤδη καὶ ἐπὶ Σόλωνος, καὶ ἰσως ἐτι πρότερον (§ 90. σημ. 5), εἶναι παράδοξον, διὰ τὴν διαστάξουσιν οἱ ἀρχαιολόγοι (Müller, Hdb. §. 97. Anm. 2. Becker, Charikl. II. S. 399. Sillig. C. A. p. 442), ν' ἀναγνώρισωσιν, ὅτι ἡ τοῦ Σαμίου Πολυκράτους σφραγίς, ἔργον τοῦ νεωτέρου Θεοδώρου (§. 98. σημ. 1), ἦν γεγλυμμένη. Ἡρόδ. 3, 41: « Ἦν οἱ σφραγίς τὴν ἐφόρος χρυσοδέτος, σμαράγδου μὲν λίθου ἰσῶσα, » ἔργον ἦν δὲ Θεοδώρου τοῦ Τηλελέως Σαμίου. » Στράβ. 14, σ. 170: « ῥίψαντος εἰς » τὴν θάλατταν τὸν δακτύλιον λίθου καὶ γλύμματος πολυτελεῖς κ. ἐ. » Παισ. 8, 14, 5: « Θεοδώρου ἔργον ἦν καὶ ἐπὶ τοῦ λίθου τῆς σμαράγδου σφραγίς, ἦν » Πολυκράτης ὁ Σάμου τυραννήσας ἐφόρει. » Κατὰ τὸν Κλήμητα (Προτρ. 3, σ. 247) ἦν λύρα τὸ γεγλυμμένον. Ὁ δὲ Πλίνιος (37, 2, 4: Polycratis gemma, quae demonstratur, illibata intactaque est) οὐδαμῶς ἀναιρεῖ τὰς μαρτυρίας ἐκείνων· διότι καὶ αὐτὸς δὲν πιστεύει (si credimus), ὅτι ἡ ἐν Ῥώμῃ δεικνυμένη σφραγίς ἦν ἡ γνησία ἐκείνη. — Καὶ διατὶ νὰ μὴ ἔχῃ ὁ Πολυκράτης, ὁ φίλος τοῦ Αἰγυπτίου Ἀμάσιδος, σφραγίδας γεγλυμμένας καὶ πλείονας; ἢ διὰ τὴν νὰ μὴ γνωρίσῃ ὁ Θεόδωρος τὴν παμπάλαιον τέχνην τῆς σφραγιδολογίας; ἀφ' οὗ μάστιστα αἱ ἀρχηγέται τοῦ Σαμίου ἐργαστηρίου εἶχον μαθητεῖσαι ἐν Αἰγύπτῳ (§. 25. σημ. 3); — Καὶ ὁ τοῦ Σαμίου Πυθαγόρου (Ὁλ. 43) πατὴρ Μνήσαρχος ἦν δακτυλιολόγος (Διογ. Λαέρτ. 8, 1).

5. Σκαραβαῖοι Τυρρηνικαί, Imprime gemmarie d. Inst. Arch. Cent. I. 1-50. Σκαραβαῖοι ἐν Ἑλλάδι, Gerhard, Ann d. Inst. IX. p. 144. — Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 15.

§. 123. Τὰ πρῶτα ἐπίσημα ἀργυρᾷ νομίσματα φαίνεται 1
ὅτι εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ τῶν Ἀργείων βασιλέως

- Φείδωρος (περὶ Ὀλ. 8) καὶ ἐκόπησαν ἐν Αἰγίνῃ· πρότερον δὲ μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ ἀνταλλάγματα ἀργύριον καὶ χρυσίον ἄσπερον ἐν σχήματι ὀβελῶν ἢ ὀβελίσκων (ὅθεν ἔμεινε τὸ
- 2 ὄνομα *ὀβολός*). Πολὺν καιρὸν ἐπετύπουν μόνον ἐπὶ τοῦ κυρτοῦ (convexe) μέρους τῶν νομισμάτων (avers) ἀπλᾶ τινὰ σημεῖα ἐν ἐξοχῇ, οἷον χελώνην (Αἰγίνης), ἀσπίδα (Βοιωτίας), μέλιτσαν (Ἐφέσου) κ. τ. τ., τὸ δὲ ὀπίσθεν ὀμαλὸν ἢ ὑπόκοilon (concave) μέρος (revers) εἶχε μόνον τετραγώνον τι ἐντύπωμα (quadratum incusum) ἀπὸ τοῦ ἀκμοθέτου (ἄκμωνος), ἐφ' οὗ ἔκειτο
- 3 τὸ νόμισμα ἐν ᾧ ἐκόπτετο (ἐχαράττετο) τῇ σφύρᾳ. Κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ἐποχὴν γίνονται οἱ τύποι τῶν νομισμάτων ἤδη ποικιλοτέραι καὶ ἐντεχνότεραι· ἐγχαράττονται κεφαλὰὶ θεῶν καὶ ζῶδια ὀλόκληρα, καὶ τὰ ἐντυπώματα (αἱ εἰσοχαὶ) τοῦ ὀπίσθεν
- 4 μέρους ἐκπληροῦνται φιλοκάλοις τύποις. Διακρίνονται ἤδη διάφορα τῆς νομισματογλυφικῆς ἐργαστήρια. Ἐν μὲν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι ἐκόπτοντο τότε οἱ καλούμενοι *numi incusi*, ἦγον νομίσματα ἔχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν τὸν αὐτὸν τύπον ἄνω μὲν ἐν ἀναγλυφῇ ἐπειργασμένον, κάτω δὲ κοίλως ἐντετυπωμένον· ἐνίοτε δὲ διαφέρουσι καὶ οἱ τύποι τῶν δύο μερῶν. Τοιαῦτα εἶναι πολ-
- 5 λὰ τοῦ Τάραντος, τοῦ Μεταποντίου, τοῦ Πυξόεντος, τοῦ Κρότωνος κ. λ. Τὰ δὲ κάλλιστα καὶ ἐπιμελέστατα εἰργασμένα νομίσματα εἶναι τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν κατὰ τὴν Χαλκιδικὴν πόλεων.

1. Περὶ Φείδωρος Müller, Aeginet. p. 51. 88. (Τὸ δὲ Πάριον χρονικὸν θέτει αὐτὸν 119 ἔτη πρὸ τῆς 1. Ὀλ.) Ἀλλὰ πολλὰ ἄλλαι πόλεις ἀντεποιούντο τῆς τιμῆς τῆς πρώτης εὐρέσεως τῆς νομισματογλυφίας. Ἰδ. Böckh, Metrol. Unters. S. 76 flg. Αὐτοὶ δὲ οἱ Ἕλληνες θεώρουν τοὺς Λυδοὺς ὡς τοὺς πρώτους αἰτίνας εὗρον τὴν τέχνην ταύτην. Ἡρόδ. 1, 94: «Πρῶτοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο.» Περὶ. Ξενοφ. παρὰ Πολυδ. 9, 83.

Ὁ βολός. Ἰδ. Μ. Ἑτυμ. ἐ. λ. ὀβελίσκος. Ἠρίωνα ἐ. λ. ὀβελός, σ. 118.

2. Παμπάλαια εἶναι τὰ ἀμορφότερα χελώνια τῶν Αἰγινήτων. Τὰ παλαιότατα Ἀττικὰ δίδραχμα εἶχον οὐχὶ Ἀθηνᾶς κεφαλὴν καὶ γλαῦκα, καθὼς τὰ μετὰ Σόλωνα τετραδράχμα, ἀλλὰ θεῶν ἐπιτετυπωμένων. Ἀριστοφ. Ὀρν. 1106. Πολυδ. 9, 60. Πλούτ. Θησ. 25. Περὶ. Böckh. l. l. S. 121.

Tò quadratum incisum σύγκειται πάλιν ἐκ τεσσάρων ἐλαττόνων τετραγώνων ἢ τριγώνων.

3. Τὰ Ἀττικὰ νομίσματα ἔχουσι πρῶτον Γοργονεῖον (Cousinéry, Voy. dans la Macéd. II. p. 119. pl. 4), ὕστερον Ἀθηνᾶς κεφαλὴν κατὰ τὸν Αἰγύπτιον τύπον (Thiersch, Epochen S. 29. 134) καὶ ὀπίσθεν γλαυκῶν.

Εἰς τὰ τετράγωνα ἐντυπώματα εἰθίνοντο πρῶτον γράμματα (π. χ. ΑΙ) καὶ κατὰ μικρὸν πλείονες καὶ ποικιλοτέραι τύποι.

4. Numi incusi (: νομίσματα ἐντυπα;) τῶν Συβαριτῶν, Σιριτῶν, Ποσειδωνιατῶν, Πανδοσειῶν, Ταραντίνων, Καυλωνιατῶν, Κροτωνιατῶν κ. ἑ., μεταξὺ Ὀλ. 60-80. Mionnet, Descr. pl. 58-60. Micali, Italia tav. 58. 60.— Νομίσματα Ῥηγίου καὶ Μεσσάνας, ἔχοντα λαγῶν καὶ ἀπὴν (Mionnet, pl. 61, 5), τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀναξίλκ. Ὀλ. 70-76 (Ἀριστοτ. παρὰ Πολυδ. 5, 12, 75. Πρβ. Böckh. I. I. S. 324). — Περὶ τοῦ καλουμένου Δαμαρετίου, Duc de Luynes, Ann. d. Inst. II. p. 81 sqq. Ὁ δὲ Βοίκιος (I. I. S. 304. 320 flg.) φρονεῖ ὅτι τὸ Δαμαρετίον ἦν χρυσοῦν νόμισμα. — Περὶ τοῦ ὀνόματος numus (νοῦμμος, νόμος) παρὰ τοῖς Σικελιώταις, αὐτ. 310. Καὶ ἐν Τάραντι, Πολυδ. 9. 80: « Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ φησὶ καλεῖσθαι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον, ἐφ' οὗ ἐντυπωθῆναι Τάραντα τὸν Ποσειδῶνος δελφίνι ἐποχούμενον » (Ἰδ. Ann. d. Inst. II. tav. M).

5. Αὐστηρεῶς, ἀλλ' ἐξόχως ἐργασίας εἶναι τὰ νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντου (Ὀλ. 70-79), ἅπερ οἱ Βισάλται ἐμμοῦντο κομψὰ δὲ καὶ τὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ Μενδαιῶν. Τὰ τῶν Θασίων νομίσματα (ΘΑ), ἐφ' ὧν Σάτυρος Νύμφῃ συγγινόμενος, δεικνύουσι τὴν πρόδον τῆς τέχνης ἀπὸ τῆς ἀτελοῦς ἐργασίας ἐπὶ τὸ κομψότερον. Ταῦτα θαρβαρικῶς ἐμμοῦντο οἱ ἐν Μυγδοῖνᾳ Ἀπταῖοι καὶ Ὀρέησιοι (Κένταυρος ἀντὶ Σατύρου). Mionnet, Descr. pl. 40. 44. 50. Suppl. II. p. 545. III. pl. 6. 8. Cousinéry, Voy. d. la Macéd. I. pl. 6. 7. — Ἀρχαιότατης ἐργασίας εἶναι καὶ τὰ ζῶα καὶ τέρατα ἐπὶ τῶν χρυσοῦν στατήρων τῶν Φωκαέων, Κλαζομενίων, Σαμίων, Λαμψακηνῶν, Κυζικηνῶν. Ἰδ. Sestini, Descr. degli Stateri antichi F. 1817. Mionnet, Suppl. V. pl. 2. 3. D. A. K. I. Taf. 16. 17. Περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς νομισματικῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης πρβ. Müller, A. L. Z. 1835. N. 103.

5. Γραφική.

(Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 17-19).

§. 124. Ἡ ζωγραφία εἶχε κάμει περὶ τὰ τέλη τῆς προηγουμένης περιόδου, διὰ Κίμωνος τοῦ Κλεωναίου καὶ ἄλλων, μεγάλως προόδους, μάλιστα κατὰ τὴν διοπτρικὴν γραφίδα (perspectivische Zeichnung)· ἀλλὰ παραδείγματα τῶν ἔργων τῆς δὲν

- σώζονται, εἰμὴ τινα ὑπογείων τάφων τοιχογραφήματα, καὶ ἀπει-
 2 ράριθμοι πηλίνων ἀγγείων γραφαί. Ἡ κεραμογραφία διεδόθη, ὡς
 εἶδομεν (§. 94, 2), ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἀπὸ Κορίνθου καὶ
 Ἀθηνῶν, εἰς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, μάλιστα εἰς τὰς Χαλκιδικὰς
 3 πόλεις Κύμην καὶ Νώλαν, καὶ εἰς τὴν Τυρρηνίαν. Εἰς ἀμφοτέρα
 ταῦτα τὰ μέρη εὐρέθησαν περισσὰ ἀγγεῖα Ἀττικῆς ἐργασίας,
 ἔχοντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν Ἀττικὰ ἀντικείμενα καὶ Ἀττικὰς ἐπι-
 γραφάς. Πλὴν ἄδηλον μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἄλυτον ἔμεινε τὸ πρό-
 βλημα, πόθεν προέρχονται τὰ ἄπειρα ἐκεῖνα πλήθη Ἑλληνικῶν
 ἀγγείων, ἅπερ κατὰ τὰ τελευταῖα πεντεκαίδεκα ἔτη ἐξωρύχθη-
 σαν ἐν Τυρρηνίᾳ, μάλιστα ἐν Ὀλκίῳ (Volci) καὶ ἐν Ταρκυνίᾳ, καὶ
 ἀνήκουσιν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς 50 καὶ 95 Ὁλ. διάστημα· ἂν εἰσῆχθη-
 σαν δηλαδὴ διὰ τῆς ἐμπορίας ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων Ἑλληνίδων
 πόλεων, ἢ ἂν κατεσκευάσθησαν ἐπιτοπίως ὑπ' ἀγνώστων ἄλλο-
 θεν Ἑλληνικῶν ἀποικίων, ἢ ὑπὸ ἐταιρίας τινὸς Ἑλλήνων τεχνι-
 τῶν ἐκεῖ κατοικοῦσης.
- 4 Τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα τῆς τότε ἐπικρατούσης περὶ τὰ
 ἀγγεῖα ἐργασίας εἶναι μέλαινα ἢ γράφαι ἐπὶ πυρρόν (ερυθρο-
 ξάνθον) ἐμβαδοῦ· τὰ γυμνά τῶν σωμάτων μέρη λίαν νευρώδη
 καὶ μυώδη· τὰ ἐνδύματα ἐπιμελῶς καὶ ἐντέχνως ἐπτυγμένα· αἱ
 τῶν σωμάτων κινήσεις σκληραὶ καὶ ἀπέσφιγμέναι (καθὼς ἐν τῇ
 πλαστικῇ, §. 115. σημ. 2.). Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ὀλιγο-
 ςεῦσι ἢ σκληρότης αὐτῇ· τὰ σχήματα γίνονται φυσικώτερα καὶ
 ζωηρότερα, αἱ πτύχες τῶν ἐνδυμάτων μαλακώτεραι, καὶ τὰ
 ζώδια (figures) γράφονται κηρόα (κίτρινα) ἐπὶ μέλανος
 ἐμβαδοῦ.

1. Περὶ Κίμωνος τοῦ Κλεωναίου ἰδ. §. 92. σημ. 2. Πρόσθ. Αἰλ. Π. 1. 8, 8:
 » Κίμων ὁ Κλεωναῖος ἐξεργάσατό, φασί, τὴν τέχνην τὴν γραφικὴν, ὑποφωμέ-
 » νην ἔτι καὶ ἀτέχνως ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ ἀπείρως ἐκτελουμένην, καὶ τρώ-
 » πον τινὰ ἐν σπαργάνοις καὶ γάλαξιν οὖσαν. »

3. Περὶ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν Ἀττικοῦ τύπου τῶν ἐν Ἰταλίᾳ εὐρεθέντων ἀγ-
 γείων ἰδ. Kramer (§. 94. σημ. 4). Ἀττικαὶ κεραμογραφίαι ἐν τῇ Χαλκιδικῇ
 Νώλᾳ, Boeckh, Prooem. lect. hiem. 1831. — Περὶ Ὀλκίου καὶ τῶν Ὀλ-
 κιδέων ἢ Ὀλκιδέων (Στέφ. ε. λ. Ὀλκιον, Λατιν. Volci, Volcientes), Müller;

Etrusker I. 351. Περί τῶν αὐτῶν ἀνακαλυφθέντων ἀγγείων ἐν γίναι Gerhard, Rappporto intorno i vasi Volcenti, Ann. d. Inst. III, p. 1. sqq. Τὴν λοιπὴν βιβλιογραφίαν καὶ τὰς διαφορὰς περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνῶμας ἴδ. παρὰ Μυλλέρῳ, Hdb. §. 99. A. Lit. Z. 1835. N. 103-105. — Σημειώτέον δέ, ὅτι ὁ πρ. Αὐσκιανὸς Βοναπάρτης, εἰς τὰς τελευταίας ἀνασκαφὰς του, κατὰ τὰ 1839, εὗρε καὶ πολλὰ ἀγγεῖα ἔχοντα Δωρικὰς ἐπιγραφάς, Allg. Ztg. 1840. Beil. N. 36.

4. Αἱ πολλαὶ μυριάδες γραπτῶν ἀγγείων ἐν Σικελίᾳ, Μεγάλῃς Ἑλλάδι, Τυρρηνίᾳ καὶ (τὰ ὀλιγώτατα) ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἐξεδόθησαν εἰς ἀναριθμητὰ μεγάλα καὶ μικρὰ πονήματα. Ἡ νεωτάτη συλλογὴ εἶναι: E. Gerhard, Auserlesene Griech. Vasenbilder. 4. B. 1839 flgg. (μέχρι νῦν 14 φακέλοι). — Παραδείγματα κεραμογραφιῶν ἀναφέρονται μόνον ὀλίγα.

α. Οἱ Παναθηναϊκοὶ ἀμφορεῖς (§. 94. σημ. 3) καταβαίνουνσι μέχρι εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν. Εἰς μόνον ἐξ Ἀθηνῶν, τοῦ Ἀγγλου Βούργωνος (TON AΘENEONAEOLONEMI, C. I. G. I. n. 33. καὶ p. 450. Bröndst., Vases Panath. P. 1833) ἄλλος ἐκ Κυρήνης (Paul Lucas, Voy. ed. 1714. II. p. 84 sqq. C. I. G. II. n. 2035. R. Rochette, Ann. d. Inst. VI. p. 287). ἄλλοι ἐκ Μεγ. Ἑλλάδος (ἐν Βερολίῳ, Gerh. Ant. Bildw. Taf. 5-7. ἐν Βιέννῃ, Laborde I. 73. 74), καὶ πάμπολλοι ἐξ Ὀλκίου (Gerh. Ann. d. Inst. II. p. 209). — Ὑστερόν τοιούχιστον ἐχρησίμευσεν εἰ Παναθ. ἀμφ. μόνον εἰς ἐπίδειξιν καὶ καλλωπισμὸν, Ἀθῆν. 5. σ. 199.

β. Θησεύς φρονέων τὸν Μινώταυρον, ἔργον τοῦ κεραμέως Ταλεῖδα (§. 88. σημ. 2), εὐρεθὲν ἐν Σικελίᾳ, ἀλλὰ Ἀττικῆς ἐργασίας. Maisonneuve, Introduction à l'étude des vases pl. 38. Τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἐπὶ Ἀττικοῦ ἀγγείου, τοῦ Κυρ. Βούργωνος καὶ ἐπὶ ἄλλου ἐν τῇ Ἀθήνῃσι Μουσείῳ.

γ. Ἀθηνᾶς γένεσις, ἐπὶ πολλῶν ἀγγείων ἐξ Ὀλκίου. Micali, Ant. pop. Italiani, tav. 80, 2. Gerhard, Auserl. Vasenbilder, 1 H.

δ. Κάπρου θήρα, ἐν ᾗ ἦρως τις Ἀντιφάτας, ἀγγεῖον εὐρεθὲν πλησίον Καπύης, ἔχον Δωρικὰς ἐπιγραφάς. Maisonneuve Introd. pl. 27.

ε. Μέμνων κτείνεται ὑπὸ Ἀχιλλέως καὶ ἀπαρπάζεται ὑπὸ τῆς Ἥοῦς, ἀγγεῖον ἐξ Ἀκράγαντος, ἔχον ὅμως Ἀττικὰς ἐπιγραφάς. Millingen, Uned. Monum. I. pl. 4. 5.

ς. Πύρρος κτείνει τὸν μικρὸν Ἀρσάνακτα ἐπὶ τοῦ θωμοῦ τοῦ Θυμβραίου Ἀπολλωνος ἀγγεῖον ἐξ Ὀλκίου. M. I. d. Inst. I. 34. Ambrosch, Ann. III. p. 361.

ζ. Ἀττικαὶ παρθέναι, ὑδρευόμεναι εἰς γαμικὴν τελετὴν (Θουκ. 2, 15) ἐκ τῆς Καλλιφρόνης (KALIPHE KRENE), ἀγγεῖον ἐξ Ὀλκίου. Bröndsted, A brief descr. of 32 anc. Greek Vases pl. 27.

η. Κροῖσός ἐπὶ τῆς πυρᾶς. M. I. d. Inst. I, 54. 55. — Σημειώτέον, ὅτι τοῦτο τὸ ἀγγεῖον, τὸ τοῦ Ἀρκισίλα (§. 94. σημ. 3) καὶ ἄλλο ἐφ' οὗ Ἀλκαῖος καὶ Σαπφὼ (Millingen, Anc. Uned. Mon. II. pl. 33), εἶναι τὰ μόνα ἀπὸ ἐξούσ

γραφὰς ὄντως ἱστορικῶν ἀντικειμένων. Πρβ. R. Rochette, Ann. d. Inst. VI. p. 287. — Ἐπὶ τοῦ ὀπισθεν μέρους Θησεύς καὶ Πειρίθους ἀρπάζοντές τὴν Ἀντιόπην.

θ'. Οἱ Θησεῖος παῖδες Ἀκάμας καὶ Δημοφῶν ἀπάγουσι τὴν τοῦ πατρὸς μητέρα Αἰθραν ἐξ ἑλίου. M. I. d. I. Arch. II. 25.

- 1 §. 125. Πολλὰ τῶν κεραμογραφικῶν τούτων εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπομιμήματα τῶν μεγάλων ἱστορικῶν καὶ μυθολογικῶν γραφῶν, αἷς περὶ τὰ τέλη μάλιστα τῆς παρούσης ἐποχῆς ἐπιφανεῖς ζωγράφοι ἤρξαντο νὰ κοσμῶσι τοὺς ναοὺς καὶ τὰς σῶας, τὸ μὲν ἐπὶ *πινάκων ξυλίνων*, τὸ δὲ ἀμέσως ἐπὶ τῶν τοίχων.
- 2 Ἀλλ' ἡ φθορὰ τῶν πλείστων ἱερῶν τῆς Ἀττικῆς, καὶ πολλῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Περσῶν εἶναι ἴσως τὸ αἷτιον, διὰ τί δὲν γνωρίζομεν σχεδὸν τίποτε περὶ τῶν πρὸ τοῦ
- 3 Περσικοῦ πολέμου ζωγράφων καὶ περὶ τῶν ἔργων τῶν. Οἱ δὲ μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Ξέρξου ἀκμάσαντες μεγάλοι ζωγράφοι, ὁ *Πολύγνωτος*, ὁ *Μίκων*, ὁ *Ἀγάθαρχος*, καθήκουσι σχεδὸν πάντες μέχρι εἰς τὴν ἐφεξῆς ἐποχὴν· ὅθεν ἐκεῖ (§. 159 κ. ἐ.) κάλλιον γίνεταί λόγος περὶ αὐτῶν.

1. Περὶ τοῦ νῦν πολυθυλλήτου ζητήματος, ἀν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν καλλίστην ἐποχὴν τῆς τέχνης τῶν ἐξωγράφων μᾶλλον ἐν ξυλίνοις πίναξι (σανίσι, δέλτοις, tabulae), ἢ ἀμέσως ἐπὶ τῶν τοίχων (in muro, ἐντοιχίῳ γραφαί), ἴδ. τὰ ἀνωτέρω (§. 92. σημ. 2) ἀναφερθέντα συγγραμμάτα τοῦ Δετронίου καὶ τοῦ Ροσσέττου. Οὗτος μὲν εἶναι ὑπὲρ τῶν σανίδων, ὁ δὲ Δετронίος ὑπὲρ τῶν ἐντοιχιῶν γραφῶν. Ἡ δὲ ἀλήθεια κεῖται εἰς τὴν μέσην.

2. Ἐν ταῖς τοίχοις φαίνεται ὅτι ἦσαν αἱ γραφαί, ἅστινας οἱ Φωκαεῖς ἐκλείποντες τὴν πόλιν τῶν (Ὀλ. 60) δὲν ἐδυνήθησαν νὰ ἀπαγάγωσι μετ' αὐτῶν (Ἡρόδ. 1, 164): « ἐσθέμενοι -- τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς « ὅτι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γράφῃ ἦν. » — Ἡ δὲ ζωγραφία ἦν ὁ Σάμιος Μανδροκλῆς, ὁ τῷ Δαρείῳ ἀρχιτεκτονήσας τὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου γέφυραν (Ὀλ. 67), ἀνέθηκεν εἰς τὸ ἐν Σάμῳ Ἡραῖον, φαίνεται ὅτι ἦν πίναξ κινητὸς (Ἡρόδ. 4, 88).

3. Πολύγνωτος ὁ Θάσιος καὶ ἄλλοι ἐξωγράφων διὰ Κίμωνα ἐν Ἀθήναις πρὸ τῆς 80 Ὀλ. Ὁ Δετронίος (Peint. murale p. 454) πιθανολογεῖ ὅτι ὁ Πολύγνωτος ἐγραψε τὴν Ποικίλην στοὰν ἤδη Ὀλ. 75, 2 = 479 π. Χρ., τὸν δὲ σηκὸν τοῦ Θησεῖος 467-465 π. Χρ.

ΤΡΙΤΗ ΕΠΟΧΗ (ΟΛ. 80-111)

(Από Περικλέους μέχρι Αλεξάνδρου).

1. Εἰσαγωγή.

§. 126. Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι ἐξύπνισαν καὶ διήγειραν ἐν 1
τῇ Ἑλλάδι τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, καὶ ἔδειξαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν
δύναμιν των. Αἱ Ἀθῆναι, καὶ διὰ τὴν φύσιν τῶν κατοίκων των 2
καὶ διὰ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς των προωρισμέναι νὰ γίνωσι
τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, ὠφελοῦνται μετὰ μεγίστης
δεξιότητος καὶ δραστηριότητος ἐκ τῶν περιστάσεων, καὶ κυ-
ριεύουσαι, ὑπὸ πρόσχημα συνεχοῦς πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμου,
τάς τε χρηματικὰς συνεισφοράς καὶ τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν
τῶν πλείστων περὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος Ἑλληνίδων πόλεων, γί-
νονται ἡ πρωτίστη δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν ἀπόκτησιν 3
τῆς ἡγεμονίας, ἧς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐστερήθησαν διὰ τῆς ἀναρ-
μόστου διαγωγῆς τοῦ Πausaniou, ὁ δίκαιος Ἀριστείδης προσδιο-
ρίζει τὸν συμμαχικὸν φόρον μόνον εἰς 460 τάλαντα κατ' ἔτος,
τὸ δὲ κοινὸν ταμεῖον ἦν ἐν τῇ ἱερᾷ Δῆλῳ. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα
ἠῤῥήθησαν οἱ φόροι εἰς 600, καὶ πάλιν ὕστερον εἰς 1200 τάλαν-
τα καὶ ὁ Περικλῆς μεταφέρει (Ὀλ. 79, 3) τὸ ταμεῖον εἰς Ἀθή-
νας. Ἐκτοτε ἤρξαντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μεταχειρίζωνται τὰ κοινὰ 4
ταῦτα χρήματα εἰς ἰδιαιτέρας αὐτῶν χρείας, κυρίως εἰς μεγά-
λας οἰκοδομίας. Αἱ οἰκοδομαὶ αὗται ἀπέβλεπον, αἱ μὲν εἰς τὸν
τειχισμὸν τοῦ ἄστεως καὶ τοῦ Παιραιῶς· αἱ δὲ εἰς τὴν μεγαλο-
πρεπῆ ἐπικόσμησιν τῆς τε πόλεως καὶ τῆς χώρας διὰ ναῶν,
στοῶν, καὶ ἄλλων δημοσίων κατασκευασμάτων.

1. Ὁ Ἡρόδ. 5, 78 χρονολογεῖ τὴν αὔξιν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων ἤδη
ἀπὸ τῆς φυγῆς τῶν τυράννων, Ὀλ. 67, 4 (« μακροῦ πρώτοι ἐγένοντο »). —
Νίκη Ἀθηναίων κατὰ Βαιωτῶν καὶ Χαλκιδέων, Ὀλ. 68, 3. — Μάχη ἐν Μαρα-
θῶνι, 72, 3.

2. Ψήφισμα Θμιστοκλέους, νά ναυπηγηθῶσι τριήρεις ἀπὸ τῶν προσόδων τῶν ἐν Λαυρεΐῳ ἀργυρείων, π. Ὀλ. 73 (κατὰ Βούκιον 71, 4). — Ναυμαχία ἐν Σαλαμῖνι, Ὀλ. 75, 1. Μάχη ἐν Πλαταιαῖς, Ὀλ. 75, 2. — Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἑλλήνων τῶν πρότερον ὑπὸ τῷ μεγάλῳ ἑκατομύσει γεινομένων περιέρχεται εἰς τοὺς Ἀθηναίους π. 77, 1. — Πόλεμος πρὸς τοὺς Αἰγινήτας, Ὀλ. 80.

3. Περί τοῦ συμμαχικοῦ φόρου Böekh, Staatshaush. I. 427-65. Hermann, Griech. Staatsalterth. §. 156. 157. — Πρὸ τοῦ Πελοπ. πολέμου ὑπῆρχεν ἐν τῷ ταμίῳ (ἐν τῷ ἐπισθιδόμῳ τοῦ Παρθενῶνος) 9700 τάλαντα, περίπου 60 ἑκατομύρια δραχμῶν ἡμεδαπῷ νομίσματος (Θουκ. 2, 13), καὶ ἐν τοῖς ἱερεῖς ἦσαν χρυσεῖν ἀσκήμι καὶ ἀπέφθον πλεῖν ἢ 540 τάλαντα (αὐτ.).

4. Ἀντικεισόμας Ἀθηνῶν (ἃς εἰ Πέρσαι κατέκλυσαν) διὰ τῶν αἰχμαλώτων, καὶ τειχισμός τοῦ ἁστος (ὁ κύκλος), Ὀλ. 75, 2. Κτίσις καὶ τειχισμός τοῦ Παιραιῶς διὰ Θεμιστοκλέους, ἄρχεται μεταξὺ Ὀλ. 73, 2 καὶ 74, 4 (Müller, De munim. Athenarum p. 7), ἐξακολουθεῖ δὲ 75, 3. Ὁ Κίμων οἰκοδομεῖ τὸ νότιον τείχος τῆς Ἀκροπόλεως Ὀλ. 77, 3 ἢ 4 (Ross, T. der Nike S. 9) καὶ ἐκάλει τὰ θεμέλια τῶν (δύο) μακρῶν τειχῶν ἢ σκελῶν, ὧν τὸ μὲν Εὐρείον συνετελέσθη Ὀλ. 80, 4, τὸ δὲ νότιον, μετὰ τὴν ἐπ' Ἀνδικίδου εἰρήνην, μ. Ὀλ. 83, 3 (πρὸς Müller, I. I. p. 20. sq., ὅστις ὁμῶς σφάλλεται νομίζων, ὅτι ὑπῆρχαν τρεῖς μακρὰ τείχη).

Ἀλλὰ οἰκοδομαί, ἐπὶ Κίμωνος ὁ σπῆς (τάφος) τοῦ Θησέως, Ὀλ. 77, 4. Ὁ ναὶς τῆς Νίκης, Ὀλ. 78. Πιθνὸς καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἄρεως. Ἡ Παισιανάκτειος στοὰ κοσμεῖται γραφῆς, καὶ γίνονται Ποικίλη, 75, 2, ἢ ὀλίγη ὕστερον. — Ἐπὶ Περικλέους ὁ Παρθενὼν συντελεῖται Ὀλ. 85, 3. Τὰ Προπύλαια, 85, 4-87, 1. Τὸ Ὀδείον, πρὸ Ὀλ. 84, 1. Τὰ ἐν Ἐλευσίνι ἀνάκτορον. Ὁ ἐν Ραμνυνῶνι μείζων ναὸς, κ. εἰ.

Τὰ ἀναλώματα εἰς τὰς κατασκευὰς ταύτας ἦσαν μέγιστα. Ὁ Πλειστάρχος (Περικλ. 12) λέγει ἐν στρεγγύῳ ἀριθμῷ, ὅτι ὁ Περικλῆς φηρομένης ναὸς χιλιοσταλάντους καὶ μόνων τῶν Προπυλαίων ἡ δαπάνη ἀνέβη (κατὰ Διόδωρον παρ' Ἀρπενρ. εἰ. λ. Προπύλαια) εἰς 2012 τάλαντα, ἕπερ διὰ Θουκ. 2, 13 οὐδαμῶς ἀναιρεῖται (ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ναὸς, ἐξ εὐτελοῦς πόρου, καὶ καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ χρῆματα εἶχεν εἰς μείζονα ἀξίαν, ἐμισθώθη 300 τάλαντων, Id. ἀνωτ. §. 100, 10. Πρὸς περὶ τῆς δαπάνης Ῥωμαίων ναῶν, ἐπὶ Ταρχυνίου τοῦ Β', Liv. I, 55).

- 1 §. 127. Ὑπηρετοῦσα τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων καὶ ἐν ταύτῳ χαριεστάτων οἰκοδομῶν, ἡ εἰκαστικὴ τέχνη, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ τότε δημοκρατικοῦ πνεύματος (ἡ τῆς ἰσχυροῦς κατὰ τὸν Ἡρόδοτον) καὶ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ, ἀπεδύνη τὰ δεσμὰ τῆς ἀρχαίας σκληρότητος, καὶ γινομένη ἀεὶ ἐκυτῆς κρείττων ἀνυψώθη εἰς τὸ ἄκρον τῆς τελειότητος, ἰδίως

ἐπὶ τῆς προστασίας τοῦ Περικλέους, διὰ τοῦ μεγάλου Φειδίου
καὶ τῶν μαθητῶν του. Διετῆρει δὲ καὶ τότε εἰσέτι ἔχγη τινὰ τῆς 2
παλαιᾶς καὶ αὐστηρᾶς σεμνοπρεπείας, ἀπεχομένη κατ' ἀρχὰς
ἐτι τῆς θορυβώδους πικραστίας τῶν παθόν τῆς ψυχῆς. Ἡ Ἀτ- 3
τικὴ σχολὴ τῆς πλαστικῆς ὑπερίσχυσε μετ' οὐ πολλὸν ἐν ταῖς
πλείσταις ἑλληνικαῖς χώραις· μολονότι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοπον-
νήσῳ, μάλιστα ἐν Ἀργεῖ, διὰ τοῦ Ἀγαλάδα (§. 102. σημ.)
καὶ Πολυκλείτου, ἤκαζον ἀξιόλογοι πλαστῶν ἐργαστήριον.
Ὡσαύτως προῆλθε καὶ τῆς γραφικῆς ἢ ἐπίδοσις ἀπὸ τῶν Ἀθή- 4
νῃσι τεχνιτῶν τῶν περὶ Πολύγνωτον τὸν Θάσιον.

1. Περί τῆς ἐπιρροῆς τῆς « ἰσχυροῦς » Ἡρόδ. 5, 78. — Περί τοῦ χαρακτῆρος
τῶν τότε Ἀθηναίων Περικλῆς παρὰ Θουκ. 2, 40: « φιλοκαλοῦμεν μετ'
» εὐτελείας. » — Τὴν ἐπίδοσιν τῶν τεχνῶν μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλάτων, Ἰππία
Μείζ. σ. 281. D: « Αἱ τέχναι ἐπιδιδώσασαι, καὶ εἰσι παρὰ ταῖς νῦν δημιουργ-
» γούς οἱ παλαιὸι φαῦλοι. »

3. Ἀθηναῖοι ἐργάζονται π. Ὀλ. 83 (Müller, De Phid. 1, 14) ἐν τῷ Δελ-
φικῷ ναῷ, καὶ τεχνίται τοῦ Φειδιακοῦ ἐργαστηρίου ἀρχιτεκτονοῦσιν Ὀλ. 88. τὸν
ἐν Βάσαις τῆς Φυγαλείας ναὸν, καὶ κατασκευάζουσι π. Ὀλ. 89 ἀγάλματα καὶ
ἄλλα πλαστικά ἐργα εἰς Ὀλυμπίαν καὶ Ἡλιν. — Περί Ἀργεῖς Müller, Dorier
II. S. 143.

§. 128. Ἀλλὰ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος (Ὀλ. 87, 1 1
— 93, 4) οὐ μόνον διέκοψε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο
εἰρημένων σχολῶν τῆς πλαστικῆς, καὶ ἠφάνισε τὰ πλούτη καὶ
τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν λοιπῶν ἑλληνίδων πόλεων,
ἀλλὰ, τὸ χεῖριστον (συνεπιλαβομένης εἰς τοῦτο κατὰ τι καὶ 2
τῆς λιμνώδους νόσου), διέφθειρε καὶ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθνη αἰσ-
θήματα τῶν ἑλλήνων ἀπάντων καὶ ἰδίως τῶν Ἀθηναίων. Ἀντὶ 3
τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους ἀνεφάνησαν ἐν τῇ Πνυκὶ ἀνάξιοι δη-
μαγωγοί· ὁ βυρσοδέψης Κλέων, ὁ λυγχοποιὸς Ἰπέρβολος καὶ
ἄλλοι ὅμοιοι· ἐν τῷ οἰκιακῷ βίῳ λαμβάνουσιν αἱ ἐταῖραι αἰ
μεῖζονα ἐπιρροήν· ὁ παθητικώτατος Εὐριπίδης μετὰ τῶν λεπτῶν
ῥήσεων καὶ γλαφυρῶν γνωμιδίων του προτιμᾶται τοῦ Αἰσχύλου
καὶ τοῦ Σοφοκλέους ἐν τῇ τραγωδίᾳ· ἡ ἀρχαία σφφρων λυρικὴ
ἐξοκέλλει εἰς ἀχαλινώτους διθυράμβους· ἡ μουσικὴ ἀπομακρύνε-

ται τοῦ πρώην αὐστηροῦ καὶ ἠθικοῦ τῆς χαρακτῆρος· σοφιστικῆς διαλεκτικῆς νομιζέται ὁ κολοφῶν τῆς ἐλευθερίου παιδείας· ἡ παλαιὰ εὐρυθμος καὶ σύμμετρος εὐγλωττία καταντᾷ εἰς περισ-
 4 σότεχνον καὶ παθητικὴν ῥητορικὴν. Ὁμοῦ δὲ πᾶσι τούτοις φθεί-
 ρεται καὶ ἡ ἀρχαία περὶ τὰ ἐξωτερικὰ κινήματα τοῦ σώματος εὐσχημοσύνη καὶ εὐκοσμία· καὶ ἐν ᾧ ἐν τῷ Περικλεῖ ἔτι ἐπαινεί-
 ται (Πλούτ. Περ. 5) »προσώπου σύστασις ἄθρυπτος εἰς γέλω-
 » τα, καὶ πράκτης πορείας, καὶ καταστυλὴ περιβολῆς πρὸς οὐ-
 » δὲν ἐκταραττομένη πάθος ἐν τῷ λέγειν», ὁ Κλέων καὶ οἱ
 5 περὶ αὐτὸν εἰσῆγαγον ἐπὶ τὸ εἶμα »τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχειν»
 καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐμπαλῆ καὶ βίαια σχήματα. Ἡ αὐτὴ μετα-
 βολὴ ἔλαβε χώραν καὶ ἐν τῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς παραστάσει τῶν
 περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, διὰ τοῦ Καλλιππίδου, συγχρόνου
 τοῦ Ἀλκιβιάδου· καὶ, διὰ βραχέων εἰπεῖν, τὸ ὑποκειμενικὸν καὶ
 δεινὸν καὶ παθητικὸν νικᾷ πανταχοῦ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις
 ἀντικειμενικοῖς θεσμοῖς τῶν πατρίων νομίμων καὶ ἠθῶν.

1. Περὶ τῆς δαπάνης τοῦ πολέμου Böckh, Staatsh. I. S. 311 flgg. Πρβ.
 Ἀριστοφ. Εἰρ. 228, ὅπου ὁ Πόλεμος συντρίβει τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐν μεγάλῃ
 θυσίᾳ.

2. Οὐκ. 2, 53: »Πρῶτόν γε ἤρξε καὶ ἐς ἄλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλεόν ἄνομίας
 » τὸ νόσμη· - ὅ,τι δὲ ἦδη τε ἡδὺ καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ κερδαλέον,
 » τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη· θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος
 » οὐδαίς ἀπείργεν κ. ἔ.»

3. Τὴν τότε ἠθικὴν κατάστασιν τῶν Ἀθηναίων ἀπεικονίζει ζωηροῖς χρώμασιν
 ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταῖς κωμῳδίαις του. Περὶ Κλέωνος καὶ τῶν δημαγωγῶν ἰδίως
 ἐν ταῖς Ἰππεύσει. Περὶ Εὐριπίδου ἐν ταῖς Ἀχαρνέσιν καὶ Βατράχοις. Περὶ τῆς
 σοφιστικῆς παιδείας ἐν ταῖς Νεφέλαις. Περὶ τῆς φιλοδοκίας τῶν Ἀθηναίων ἐν
 ταῖς Σφηξί. Πρβ. Röscher, Aristophanes. B. 1827.

4. Περὶ Κλέωνος (»ὁ θυροσπώλης, ὃς ἐνόκα τὴν Ἑλλάδα» Ἀριστοφ. Εἰρ. 270)
 ἰδ. Πλούτ. Νικίᾳ 8: »Τὸν ἐπὶ τοῦ εἵματος κόσμον ἀνελὼν, καὶ πρῶτον ἐν τῇ
 » δημηγορεῖν ἀνακραγῶν, καὶ περισπάσας τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν μηρὸν πατάξας,
 » καὶ δρόμῳ μετὰ τοῦ λέγειν ἅμα χρησάμενος, τὴν ολίγον ὕστερον ἅπαντα
 » τὰ πράγματα συγγέασιν εὐχέρειαν καὶ ολιγορίαν τοῦ πρέποντος ἐνεποίησε
 » τοῖς πολυτευομένοις. » Πρβ. τὸν αὐτ. Τιβ. Γράμχ. 2. Αἰσχ. κ. Τιμ. §. 25.
 Δημοσθ. π. παρατρ. σ. 420.

5. *Περὶ Καλλιπίδου*, ὅστις ἀπὸ τῆς χειρονομίας του ἐπεκλήθη Πίθηκος, Ἀριστοτ. Παιτ. 26. *Ξενοφ. Συμπ.* 3, 11.

§. 129. Ἡ ζωνρὰ ἐκείνη ἔκφρασις καὶ σωματικὴ παράστα- 1
σις τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς μετηνέχθη πάλιν εἰς τὰς εἰκαστικὰς
τέχνας, ὥστε αὐταὶ περὶ τὴν 100 Ὀλυμπιάδα καὶ ὕστερον (διὰ
Σκόπα, Πραξιτέλους, Ζεύξιδος) ἀνυψώθησαν μὲν εἰς τὴν ἀκρο-
τάτην βαθμίδα τῆς προσφοῦς μιμήσεως οὐ μόνον τῶν σωμα-
τιῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ ἡθῶν, συνάμα δὲ ἤρ-
ξαντο ν' ἀποδύωνται καὶ τὴν ἀρχαίαν εὐρυθμίαν καὶ σεμνότητα
καὶ αἰδῶ (οἱ πορνογράφοι). Ἀλλὰ οἱ συγχοὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι 2
πόλεμοι, ἡ ἐξασθένεισι καὶ παράλυσις τῶν Ἑλληνίδων πόλεων,
ἡ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ ἀσωτία καὶ ἡ περὶ ἐφημέρους ἡδονὰς δη-
μόσιος δαπάνη, ἰδίως ἐν Ἀθήναις (τὸ θεωρικόν), ἐμπόδισαν με-
γάλας ἐπιχειρήσεις, καὶ ἀφῆκαν τὴν τέχνην ἄνευ προστατῶν
(πλὴν τοῦ *Κόριωρος* καὶ τοῦ *Λυκούργου*)· ἕως οὗτο περὶ τὰς 3
ἀρχὰς τῆς ἐφεξῆς ἐποχῆς οἱ *Μακεδονικοὶ βασιλεῖς* ἀνέτειλαν
ὥσαν νέοι εὐεργετικοὶ ἀστέρες ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τῶν τεχνῶν.
Αὕτη δὲ ἡ μεταβολὴ συμμετέβαλε καὶ τῆς τέχνης τὸ πνεῦμα,
ὡς προμηνύουσιν ἤδη φαινόμενά τινα περὶ τὰ τέλη τῆς προκει-
μένης περιόδου.

2. Πόλεμοι· ὁ Κορινθιακός, Βοιωτικὸς, Λευκτριάς, Μαντινικός, συμμαχικός καὶ
ἱερός· ἔπειτα οἱ Μακεδονικοὶ πόλεμοι. — Περὶ τοῦ θεωρικοῦ Böckh, Staatsh.
I. 194 flgg. 224 flgg. Hermann, Staatsalterth. §. 171. — Ὁ Δημοσθένης
παραπονεῖται πικρῶς ἐπὶ τῇ εὐτελείᾳ τῶν τότε δημοσίων οἰκοδομῶν καὶ τῇ
πλυτελείᾳ τῶν ἰδιωτικῶν κατασκευῶν (π. συμμορ. σ. 174. Ὀλυθ. 3. σ. 36.
κατ' Ἀριστοκρ. σ. 690. Πρβ. Böckh. l. l 230). — Οἰκοδομαὶ Κόνωνες· ἐπι-
σκευὴ τῶν ταγῶν Ἀφροδίτου καὶ ἱερὸν Διὸς Σωτήρος καὶ Ἀθηνᾶς Σωτῆρας ἐν
Πειραιεῖ (Παυσ. 1, 1, 3. 2, 2. Ἰσοκρ. Εὐαγόρ. §. 21. Τγν.). — Λυκούργου
οἰκοδομαί, ἰδ. τὸ ψήφισμα παρὰ Πλούτ. Γ' ῥητόρ. σ. 279: « Ἡμίεργα παραλα-
» θῶν τοὺς τε νεωσίστους καὶ τὴν σκευεθήκην καὶ τὸ θέατρον τὸ Διονυσιακὸν
» ἐχειργάσατο καὶ ἐπέτελεσε, καὶ τὸ τε στάδιον τὸ Παναθηναϊκὸν καὶ τὸ γυμνά-
» σιον τὸ Λύκειον κατασκεύασε. » Πρβ. αὐτ. σ. 251. Παυσ. 1, 29, 16.

2. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 130. Ἡ ἐποχὴ αὕτη ὑπὸρει ἐπιφανῶν ἀρχιτεκτόνων, οἵτινες ἐμορφούντο διὰ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων οἰκοδομῶν ἐν
 2 Ἀθήναις καὶ ἀλλιχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ οἰκοδομητικὴ καὶ ἡ ἀγαλματοποικὴ δὲν ἦσαν ἔτι τόσον κεχωρισμένοι, ὅσον συνέβη εἰς τὰς μεταγενεστέρας ἐποχὰς, ἀλλὰ σχεδὸν αἰεὶ συνειργάζοντο ἀδελφικῶς, εὐρίσκομεν καὶ πολλοὺς ἀνδριανοποιούς ἐν ταύτῃ ἐπαγγελλομένους τὴν ἀρχιτεκτονικὴν.

1. Ἀρχιτέκτονες: Παίωνος καὶ Δάφνης Μιλήσιος, π. 70-80. Ἰππόδραμος ὁ Μιλήσιος, Ὀλ. 83-93. Καλλιμάχης Ἀθην. Ὀλ. 80-85. Ἰκτίνος Ἀθην., 84-88. Καπίων, 85. Κόραιος, Μετακλίνης, Εὐπειταίων, Εἰνοκλῆς Χελαργεύς, π. 85 (Πλούτ. Περ. 13). Μνησικλῆς Ἀθην. π. 86. Αἰβίων Ἡλείος 86. Εὐπλόμος Ἀργεῖος π. 90. Μίτων 91. Φιλκλῆς Ἀχαρνέυς καὶ Ἀρχίλοχος Ἀργυροῦθεν, Ὀλ. 92-93 (ἰδ. § 135. σημ. 1. 4). Δημήτριος καὶ Παιόνιος Ἐφέσται, 90-100 (§. 100, 1). Δημόκριτος ὁ καὶ Μύριλλα Συρακούσις, πρὸ Ὀλ. 90 (§. 132. σημ. 2). Φίλων 109-115. Πυθαεὺς π. 110. Ἑρμογένης π. 110. — Ἀπροδιορίστου ἑλληνίης, Κλεΐτας ὁ Ἀριστοκλέους, μεταξὺ Ὀλ. 57 καὶ 90 (§. 133. σημ. 5).

2. Πλάσται καὶ ζωγράφοι, οἵτινες ἐν ταύτῃ ἦσαν ἀρχιτέκτονες. Ἀγαθάργης π. 80. Φειδίππας 80-87. Καλλίμαχος Ἀθην. 85. Πολύκλειτος 90. Ἀριστείδης 94. Σκόπας 96.

- 1 §. 131. Τῆς συνόψεως τῶν κατὰ τὴν προκειμένην περίοδον ἀξιολογωτέρων κατασκευῶν ἀρχόμεθα δικαίως ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἰσθμὸν τείχους τῶν Πελοποννησίων, ἀπὸ τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ μακροῦ τείχους, ἅπερ καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν ἐθαυμάζοντο εἰς τε τὸ μέγεθος καὶ εἰς τὴν
 2 ἐπίνοιαν τοῦ ἔργου. Οὐχ' ἦττον δὲ μεγάλα ἦσαν καὶ τὰ κατὰ τὸ δεύτερον τμήμα τῆς ἐποχῆς ταύτης οἰκοδομηθέντα τείχη περὶ Συρακούσας, Μαρτίρειαν, Μεγάλην Πόλιν καὶ Μεσσήνην.

1. Περὶ τοῦ Ἰσθμίου τείχους Ἡρόδ. 8, 71 κ. ἑ. Διόδ. 11, 16. Ἀνεκινίσθη ἐπὶ Βαλεριανοῦ, 253 μ. Χρ., Ζωναρ. 2. σ. 234 Εὐασλ.

Τείχη Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ἰδ. §. 126, σημ. 4. Ὁ περιέβολος τοῦ ἄστεος ἀνοικοδομεῖται μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Θουκ. 1, 89. 90. 93. Διόδ. 11, 39. 40. Corn. Themist. 6. — Περὶ τοῦ κύκλου τοῦ Πειραιῶς Θουκ. 1, 93. Τὰ δὲ περὶ τοῦ πλάτους καὶ ὕψους τοῦ τείχους, τούτου κοινῶς λε-

γόμενα είναι υπερβολαί. τὸ πλῆθος τῶν σωζομένων θεμελίων εἶναι μόνον 11-12 π.δ. Ἀγγλ., καὶ τὸ ὕψος Ἑλληνικῶν τειχῶν δὲν υπερβαίνει πούποτε εἰκοσιν (ἐν Αἰγυπτίῳ καὶ Μεσοπόρῃ) ἢ τριάντα πέντε πόδας (ἐν Τύρῳ καὶ Μυκῆνας) Παρ' Ἀππιανῶ, Μιθριδ. 30, ὅπου λέγει ὅτι » ὕψος ἦν τὰ τεῖχη κήχεον τεσσαράκοντα, » διεσπασμένως τεσσαράκοντα ἰσοκαί. — Τῶν δὲ μακρῶν σκελῶν ἀνιδομένη πρῶτον τὸ τεῖχος τὸ Βόρειον (Ἀνδρ. π. τῆς πρ. Λακ. ἐρ. §. 5. σ. 24), καὶ ὑστερὸν, μετὰ τὰς τριακοντούσις σπον. δας, Ὀλ. 83, 3, τὸ Νότιον ἢ Φαληρικὸν τείχος (Ἀ.δοκ. αὐτ. §. 7. πρὸς Αἰσχ. π. παρ. πρ. σ. 51 Στεφ.), ἐγγλεῖοντες τούτῳ τοῦ ἀρχιτέκτους Καλλιμάχου (Πλούτ. Παρ. 13). Πρὸ ἐν γένει Müller, De munimentis Athenarum, ὅπου ἕως πολλὰ προσδίδονται περαιτέρω ἐρευνῆς καὶ διασφητῆς. — Τὰ πλείστα μέρη τῶν τειχῶν τούτων ἐκ πλίνθων ὡρῶν (ἰδ. καὶ Vitruv. 2, 8, 9).

2. Διοῦσιος ὁ πρεσβύτερος τειχίζει (402 πρ. Χρ.) τὰς κατὰ Συρακούσας ἑπταπόλιν, ἐπὶ μῆκος τριάντα στάδια, ἐν ἡμέραις εἰκοσι, διὰ 60000 ἀνθρώπων, καὶ » ἐκ λίθων τετραπόδων φιλοτίμως συνειργαμένον. » Ἐκαστοῦ σταδίου πρῶτατο ἀρχιτέκτον, καθ' ἑκάστον δὲ πλεόν ἦσαν ἐκιδόμοι τεταγμέναι μετὰ δικασίων ἐργατῶν. Ἄλλοι δὲ πόλλοι (ἀπολόγοι) ἔτενον τὸν ἀνέργαστον λίθον, καὶ ἐξάκιστος ζεύγη βῶων παρέκκινῶν τὴν ὕλην. Διόδ. 14, 18: — Τὰ τεῖχη τῆς Μεσοπόρου, Ὀλ. 102, 4, παρὰ τὸ σύνθηρ; διὰ πάντας ἐκ λίθου ἐργασμένον (Π. 4, 31, 5), συνετελέσθησαν ἐν 85 ἡμέραις, Διόδ. 15, 67. — Τὰ τεῖχη τῆς Μαντινείας καὶ τῆς Μεγαλῆς Πόλεως (Ὀλ. 102, 2) εἶχον μόνον τὰ θεμέλια ἐκ λίθου σκληροῦ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ πλίνθων ἀπέφθον (π. Μαντινείας; Παισ. 8, 8, 5. Ξεν. Ἑλλ. 5, 2, 1).

§. 132. Συχνότατα ἦσαν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους καὶ τὰ 1
διὰ τὴν θῆαν δημοσίων ἀγῶνων πολυειδῆ κατασκευάσματα, ὅσων
θέατρα, ὠδεῖα, στάδια, ἱππόδρομοι κ. τ. τ. Ἡ σκηνηκὴ ποιη- 2
σις ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἐν ταῖς Διονυσιακῇς ἑορταῖς χορῶν· διὰ
τοῦτο ἀρχεται καὶ τὸ θέατρον ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας, ἥτις σχη-
ματίζει οἷον τὸ κέντρον, ὃ περιλαμβάνουσι τῇ μὲν τῷ καίλον
(cavea) μετὰ τῶν ἀναβαθμῶν, τῇ δὲ ἡ σκηνῇ (προσκήπιον, λο-
γεῖον). Τὸ πρῶτον ἐντελὲς θέατρον φαίνεται ὅτι ἦν τὸ ἐν Ἀθήναις·
ταχὺς δὲ ἐμυμήθησαν αὐτὸ καὶ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις. Πα- 3
ρεμφερές τοῦ θεάτρου κατασκευάσμα ἦν τὸ ὠδεῖον, ἑκατὸν δὲ
ἐκείνου καὶ ἐστεγασμένον. Καὶ τοῦτο διετυπώθη πρῶτον ἐν Ἀθή-
ναις. Τὸ παρὰ τὸν Ἰλιστὸν Παναθηναϊκὸν στάδιον ἐξεργάσθη 4
καὶ ἐπετελέσθη μόνον διὰ Λυκούργου τοῦ Λυκόφρονος (Ὀλ. 109-
112)· ἀλλὰ πιθανόν ὅτι ὑπῆρξε πρότερον ἥδη καὶ ἄλλο, εἴτε ἐν
τῷ αὐτῷ τόπῳ, εἴτε ἀλλοῦ που. Ὁ ἑντεχνος καὶ θαυμαστός 5

Ὀλυμπιάσι ἱππόδρομος (ἡ καλουμένη ἱππάφεις) ἀρχιτεκτονήθη ὑπὸ Κλεότου τοῦ Ἀριστοκλέους· ἀδῆλον δὲ, κατὰ ποίαν χρόνον ἐποχὴν.

2. Περὶ τοῦ Ἀθήνησι λιθίνου θεάτρου ἴδ. §. 101, 5. 129. σημ. 2. Πρβ. Leake, Topogr. von Athen S. 141 flgg. — Τὸ ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Ἐπιδαυρίων θεάτρον, ἔργον Πολυκλείτου (Ὀλ. 90), ἐκρίνετο ἀρμυνίας καὶ κάλλους ἕνεκα » τὸ ἀξιολογώτατον πάντων » (Π. 2, 27, 5)· σχεδὸν ὅλα τὰ καθίσματα τοῦ σώζονται. ἴδ. Antiqu. of Athens, Suppl. p. 41. pl. 1. Leake Morea, II. 422. — Τὸ ἐ. Συρακούσαις θεάτρον (ἴδ. Houel III. pl. 187 sqq. Wilkins Magna Gr. ch. 2. p. 6. pl. 7. Antiqu. of Ath. I. 1. p. 48. pl. 4. 5.) ᾠκεδόμησε πρὸ τοῦ Σώφρονος (Ὀλ. 90) ὁ ἀρχιτέκτων Δημοδόκος ὁ καὶ Μύριλλα (Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσ. 3, 68, σ. 1457 Ῥωμ.). — Θεάτρον ἐν Ἐγέστῃ, Serradif., Antich. d. Sicil. vol. I.

Τὸ ἀρχαιότατον Ἀθήνησι ᾠδεῖον, πλησίον τῆς Ἐννεακρούνου, Π. 1, 8, 6. 14, 1. — Τὸ Περικλέους ᾠδεῖον, παρὰ τὴν ἀκρόπολιν, ἀπομνημα τῆς Ξέρξου σκηνῆς, ἐκ τῶν ἱστών καὶ κεραίων τῶν Περσικῶν νεῶν, Πλούτ. Περ. 13. Boeckh, C. I. G. I. n. 357. p. 429.

4. Περὶ τοῦ Παναθηναίου §. 129. σημ. 2. Πρβ. Nissen, de vita Lycurgi p. 52. Ὅτι δὲ καὶ πρότερον ἦδη ὑπῆρξε γάδιον ἐν Ἑθνήναις, μαρτυροῦσιν ἦτε ἀρχαιοτάτης τοῦ ἀγῶνος τῶν Παναθηναίων καὶ οἱ ἀμφοτέραις αἱ Παναθηναϊκοί (§. 124, 4. α').

5. Περὶ τοῦ Ὀλυμπιάσι ἱπποδρόμου Π. 6, 20, 7. Ὁ ἀρχιτέκτων καὶ πλάστης Κλεοίτας ὁ Ἀριστοκλέους· ἔζησε κατὰ μὲν τὸν Θύρσιον (Erochen S. 279 flgg. πρβ. Sillig. C. A. s. v.) περὶ τὴν 57 61 Ὀλ., κατὰ δὲ τὸν Βοίκιον (C. I. G. I. p. 39. 237. πρβ. Müller, Hlb. § 106, 4) ἦν σύγχρονος καὶ συνεργῆς τοῦ Φειδίου.

- 1 §. 133. Πιθανὸν ὅτι οἱ Ἕλληνας εἰς ταύτας τὰς θεάτρων οἰ-
- 2 κοδομὰς μετεχειρίσθησαν ἤδη τὴν ἀψίδα ἢ καμάραν. Κατὰ μὲν τοὺς παλαιούς ὁ Δημόκριτος πρῶτος ἐφεῦρε τὴν ἀψίδα, ἢ (ὡς νομίζουσιν οἱ νεώτεροι) πρῶτος εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα.
- 3 Ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον τὴν ἀψίδα ἐκ παλαιότητας (§. 37, 2. σημ.), οἱ δὲ Τυρρῆνοί καὶ Ῥωμαῖοι ἐγνώριζον αὐτὴν τοῦλάχιστον ἐπὶ Ταρχυνίου τοῦ Α' (Ὀλ. 41 χ. ε.), φαίνεται τῶν ἀδυνάτων τὸ νὰ μὴ ᾔην γνωστὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας πρὸ τοῦ Δημοκρίτου· καὶ μολονότι δὲν ἔχομεν προγενεστέραν ῥητὴν μαρτυρίαν,
- 4 μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ σωζόμενα μνημεῖα. Ὁ αὐτὸς δὲ Δημόκριτος

ἐφιλοσόφει μετὰ τοῦ Ἀναξαγόρου περὶ τῆς διοπτικῆς διευθετήσεως καὶ κατασκευῆς τῆς σκηνῆς τῶν θεάτρων.

1. Τὰ χειροποίητα ἄκρα (πτερὰ) τοῦ κλίμου τοῦ ἐν Σικυῶνι θεάτρου ἐπιστηρίζονται ἐπὶ ἀψίδων.

2. Ποσειδώνιος παρὰ Σενέκᾳ, Ἐπιστ. 90: Democritus dicitur invenisse fornicem, ut lapidum curvatura paulatim inclinatorum medio saxo (Γερμ. Schlusstein) alligaretur. Ὁ Δημόκριτος ἀπέθανεν ἐνενηκοντούτης Ὀλ. 94. 1. — Ὁ Μύλλερ (Hdb. §. 107. 168) νομίζει ὅτι ἐκεῖνος μετένεγκε τὴν καμάραν ἐξ Ἰταλίας εἰς Ἑλλάδα.

3. Πρβ. ἀνωτ. §. 65, 6, καὶ περὶ ἀψίδων ἐν Ἰταλίᾳ κατωτ. τὰ περὶ τῆς Τυρρῆν. τέχνης. Περὶ δὲ ὅλου τοῦ ζητήματος τούτου, πότε τί Ἕλληνες ἐγνώρισαν τὴν ἀψίδα, (ιδ. W. Mure, Viaggio nella Grecia, Ann. d. Inst. X. p. 131 seqq. Tav. H., καὶ M. I. d. Inst. II. tav. 57. Ὁ περιηγητὴς εὖτος πιθανολογεῖ, ὅτι ἡ θύλος τοῦ ἐν Ὀρχομενῷ θησαυροῦ ἦν μᾶλλον καμπευομένης ἢ κωνοειδῆς, καὶ δεικνύει ὅτι μία τῶν ἐν Τίρυνθι συρίγγων ἐπεστεγάσθη ἤδη ψαλίδες δίκην, ὥστε εἰς λίθος ὡς κλεῖς (σφήν, ὀμφαλὸς, » λίθος ἐγκεκροτημένος θύλῳ, » Lobeck. Aglaoph. p. 1004) κλείει τὴν ψαλίδα. Πύλαι κακαμαρῶμεναι ἐν Οἰνιάδαις τῆς Ἀκαρνανίας, καὶ γέφυρα καμαρωτὴ, ἥς τὸ εὖρος 27 πεδ. Ἀγγλ., πλησίον Ἀμυκλῶν (αὐτ. p. 134. 146). Ὁ Μούρις ἐδύνατο νὰ προσέσῃ, ὅτι καὶ τὸ κρηπίδωμα τοῦ Ἀθηνῆσαι Ὀλυμπίου ὑπιστήριχται καμάραις ἢ ἀψίδι, πλὴν ἐνδέχεται ὅτι αὐταὶ δὲν εἶναι τῆς πρώτης ἐπὶ Πεισιπράτῳ θεμελιώσεως τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ ὅτι κατεσκευάσθησαν ὕστερον, ὥστε Ἀντίοχος Δ'. ὁ Ἐπιφανὴς ἐπεχείρησε (175 πρ. Χρ.) τὴν συντέλειαν τοῦ ναοῦ. — Ἡ πρώτη μαρτυρία περὶ ἀψίδος ἐν Ἑλλάδι, ἣν γνωρίζομεν, παρὰ Ἀριστοφ. Θεσμ. 53 (Ὀλ. 92, 2: » κάμπει δὲ νέας ἀψίδας ἐπὶ τῶν. »

4. Vitruv. 7. praef. 11: Primum Agatharchus Athenis, Aeschilo docente tragoediam, scenam fecit et de ea commentarium reliquit. Ex eo moniti Democritus et Anaxagoras de eadem re scripserunt, quemadmodum oporteat ad aciem oculorum, radiorumque extensionem, certo loco centro constituto, ad lineas naturali ratione respondere cett. Πρβ. Müller, Hdb. §. 107, 3.

§. 134. Τὸ κυριώτερον ὅμως ἀντικείμενον τῆς φιλοκάλου ἀρχιτεκτονικῆς ἔμεινεν αἰεὶ ἡ οἰκοδόμησις ναῶν, ἱερῶν καὶ δημοσίων στοῶν. Ὁ Δωριεὺς τῶν κίωνων κόσμος ἐτελειοποιήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ἀθῆναις καὶ προήχθη ἐπὶ τὸ χαριέστερον, χωρὶς ὅμως νὰ στερηθῇ τῆς ἰδιαζούσης εἰς αὐτὸν μεγαλειότητος καὶ σεμνοπρεπείας. Ἡ δὲ Ἰωνικὴ ἐργασία ὑπερῖσχυει, καθὼς καὶ πρότερον, περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰωνίας.

Ἐν Ἀθήναις εὐρίσκεται ἰδιορρυθμὸν τι παράδειγμα ἰωνικῆς κα-
τάας εὐχῆς (τὸ Ἐρέχθειον) περιττότερα κεκλωπίσμενόν καὶ χα-
4 ρίστατον. Τὸ σύνολον δὲ βλέπομεν ὅτι ἡ οἰκοδομητικὴ ἐρίεται
νέων καλλωπιστικῶν μορφῶν καὶ δὲ τῆς τάσεως ταύτης γεν-
νᾶται (π. 85 Ὀλ.) ἐκ τοῦ ἰωνικοῦ ὁ Κορινθιοσυργὴς κιονό-
κρατον, συνιστάμενον εἰς σύνθεσιν τινα καὶ συγχώνευσιν τῶν
ἰωνικῶν ἐλίκων μετὰ μορφῶν ἀπομιμουμένων φυτῶν καὶ βοτάνης,
ιδίως τὰ φύλλα τῆς ἀκάνθου. ὡς ἐρευρετὴς μνημονεύεται ὁ Καλ-
5 λίμαχος· τὸ δὲ κανονικὸν σχῆμα τοῦ νέου τούτου τῶν κίωνων
κόσμου διατυπῶνται μόνον κατ' ὀλίγον· κατ' ἀρχὰς ἀπαντᾷται
μόνον ὡς πέραργον ἐν οἰκοδομήμασιν ἄλλης κατασκευῆς, καὶ ἐπὶ
μικρῶν μνημείων.

3. Περὶ τῶν ἰδιζόντων εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ Ἐρεχθείου σχημάτων πρβ.
§. 73. σημ. 3.

4. Vitr. 4, 1, 8: Tertium vero (genus), quod Corinthium dicitur, virginalis habet gracilitatis imitationem, quod virgines propter aetatis teneritatem gracilioribus membris figuratae effectus recipiant in ornatu venustiores. Περὶ τῆς εὐρίσεως αὐτοῦ διηγεῖται ὁ Πατρόβιος κατωτέρω, ὅτι ἀποθανούσης ἐν Κορίνθῳ ὡραίης παρθένου, ἡ τροφὴς αὐτῆς, συλλέξασα τὰ πρὸς φιλέστατά ἐκεῖ· ἡ ἀθύρματα εἰς κάλαθον, καὶ πλήθω σκεπάσασα, ἐπέθηκε τῷ τάφῳ. Is calathus fortuito supra acanthi radicem fuerat collocatus: interim pondere pressa radix acanthi media folia et cauliculos circa vernum tempus profudit, ejus cauliculi secundum calathi latera crecentes, et ab angulis tegulae ponderis necessitate expressi, flexuras in extremas partes volutarum facere sunt coacti. Tunc Callimachus, qui propter elegantiam et subtilitatem artis marmoreae ab Atheniensibus Κατάτεχνος (Παυσ. 1, 26, 7: Κατατέχνος) fuerat nominatus, praeteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum et circa foliorum nascentem teneritatem, delectatusque generis et formae novitate ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit, ceteri. Ἀλλὰ πρῶτον εἶναι ὅτι καὶ τοῦ Κορινθιοσυργῆ· κιονοκράτον ἢ ἀρχιτέκτονος ἰδέα ἦ· 0ει ἐξ Αἰγύπτου ἢ Ἀσίας (πρβ. Klenze, Reise S. 56).

Τὰ κανονικὰ τοῦ Κορ. κιονοκρ. μέρη εἶναι 1. ὁ κάλαθος (ἔχων καὶ ῥίζαν, Ἀθήν. 5. σ. 206), περὶ οὗ περιέβησαν τὰ καλλωπίσματα ἐν τρισὶ χώραις· α, ὁκτώ φύλλα ἀκάνθων (= φύλλα τραχήλ., « Ἀθή. αὐτ. » β'. ἔτερον ὁκτώ φύλλα, μετὰ τῶν καυλῶν (= cauliculi) γ', τέσσαρες κόγχαι καὶ τέσσαρες ἑλικες, μετὰ καυλῶν (ἀνθῶν) καὶ φύλλων ἀκάνθου. 2. Ὁ ἄξονας, περὶ οὗ κύματα καὶ sima, ἔχων καὶ τὰς τέσσαρας γωνίας προβεβημένας. — Σπανίως δὲ ὑπάρχει ὁ κανονικὸς τύπος καθαρὸς καὶ ἀμι-

κτος, ἀλλ' εὐρίσκονται ἀπειράριθμοι τροποποιήσεις αὐτοῦ (Vitru. 4, 1, 12).
'Εν δὲ τοῖς λοιποῖς σχεδὸν δὲν διαφέρει ἡ Κορινθιακὴ τῆς Ἰωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

5. Τὸ παλαιότερον τοῦ Κορ. κίονος. παράδειγμα ἐπὶ τοῦ μονήρους κίονος
ἐν τῷ ναῷ τῆς Φιλαδέλειας (ἴδ. κατ. §. 135, 9). — Καὶ ἐν τῷ Δωρίῳ ναῷ
τῆς Ἀθηνᾶς Ἀλέας ἐν Τεγείᾳ, ἐν φιλοδόκῳ ἐν Σαΐπας (μ. Ὀλ. 96); ἥσαν κί-
νες τοῦ Κορινθίου κόσμου. — Τὸ ἀρχαιότατον σωζόμενον Κορινθιοῦργον εἰκοδό-
μημα εἶναι τὸ Ἀθηνῶν χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, Ὀλ. 111, 2.

§. 135. Οἱ μὲν Ἀττικοὶ ναοὶ τῆς παρούσης ἐποχῆς ἐμφαί- 1
νουν τὸν χαρακτῆρα καθαρωτάτης συμμετρίας, ἀγροτάτων μορ- 2
φῶν καὶ ἐντελεστάτης ἁρμονίας, καὶ κατὰ τοῦτο ἀμιλλῶνται 3
πρὸς αὐτοὺς οἱ ναοὶ τῆς Πελοποννήσου· ἐν δὲ τῇ Ἰωνίᾳ οἱ ἀρ- 3
χιτέκτονες, ἐφίεμενοι ἐξόχως μεγαλοπρεπεῖας καὶ πολυτελείας,
οἰκοδομοῦσι σχεδὸν μόνον κατὰ τὴν Ἰωνίον ἐργασίαν, καὶ τὰ ἔργα
τῶν ἔχουσι μὲν ἐκπληκτικὴν κομψότητα, τῇ δὲ περὶ τὰ καθε-
καστα ἐπιμελεῖα τῆς ἀπεργασίας λείπονται τῶν Ἀττικῶν. Οἱ δὲ 4
κατὰ τὴν Σικελίαν Ἕλληνες, ἐμμένοντες τῇ ἀρχαίᾳ Δωρίῳ κα-
τασκευῇ, οἰκοδομοῦσι ναοὺς, οἵτινες ἄγουσι τοὺς θεωμένους εἰς
θαυμασμόν διὰ τῆς μεγαλεπιδόλου ἐπινοίας καὶ τοῦ γιγαντιαίου
μεγέθους τῶν.

Ι. Ναοὶ τῆς Ἀττικῆς.

1. Ἰωνικὸς ναὸς (Τριπτόλεμου;) παρὰ τὸν Παισῶν, τετράστ. ἀμφι-
πρόστυλος, ἐκμίστατος τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης (§. 100, 12), μείζων δὲ τούτου.
Μέγεθος $40 \frac{2}{3} \times 18 \frac{2}{3}$ ποδ., οἱ κίονες $14 \frac{2}{3}$ ποδ. ὑψηλοί. Κατεδαφίσθη 1778
ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Πρβ. Leake, Topogr. S. 81. 188. Stuart. I. ch. 2.

2. Ὁ Παρθενών, 50 πόδες μακρότερος τοῦ παλαιῦ (§. 100, 6) Ἐκ-
τεμπεδῶν (Ἡσύχ. ἐ. γ.). Ἐκτόμ. Ἀρχιτέκτονες Ἰατίνους καὶ Καρπίων
(Vitru. I. VII praef. 11) ἡ Καλλιχράτης (Πλούτ. Περ. 13), ἐπιστάτης
τῶν ἔργων Φειδίας· συνετέλεσθη δὲ ἐπὶ Περικλέους, Ὀλ. 85, 3=438 πρ.
Χρ. Ναὸς Δωρίος δοκασυλῆς περίπτερος, ἐκ λευκοῦ Πελοποννησίου λίθου. Τὸ περι-
στάλιον $8 \times 17=46$ κίονων ὁ πρόναος (τὸ προπύλαιον) καὶ ὁ ἐπισθόδομος κατὰ
τὰ δύο μέτωπα τοῦ σημεῖο ἔχουσιν 6 κίονες χαλκοῖς κτηκίσαι συνδεδεμένοι. Ὁ
σημεῖος (cella) χωρίζεται εἰς δύο εἰκτάματα· τὴν ἐπισθόδομον πρὸς δυσμῶν,
ἐν ᾗ 4 κίονες, 34 ποδ. ὑψηλοί· καὶ τὴν κυρίως Ἐκτόμπεδον, πρὸς ἀνα-
τολῶν, ἐν ᾗ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς θεοῦ, περιεχόμενον 16 (ἢ 23;) κί-
σαι, οἵτινες πάλιν ἦσαν χαλκοῖς δρυφάκτοις συνδεδεμένοι καὶ οὕτως ἐστημά-
τιζον τὸν κυρίως Παρθενῶνα. (ἴδ. Boeckh, ad C. I. G. I. p. 177). Μέ-

γεθος ἐπὶ τοῦ στερεοβάτου 227×101 ποδ. Ἀγγλ., ὕψος 66 ποδ. ('Ο Ἑλληνικὸς ποῦς = 136, 66 γραμμ. Παρισ., ἴδ. Böckh, Metrol. Unters. S. 198 flgg.). Οἱ κίονες 12 ἑμβ. ὑψηλοὶ (34 ποδ.), τὰ μεταστύλια $2 \frac{2}{3}$ ἑμβ. Ἡ μείωσις τῶν κίωνων (§. 70, 6) = $\frac{13}{30}$ ἢ δὲ ἐντασις (enflement, §. 33, 2) = $\frac{4}{44}$. Οἱ γωνιατοὶ κίονες 2 δακτ. παχύτεροι. Περί τῆς κυρτῆς γραμμῆς (Curve) ἦν σημαίνει ὁ στερεοβάτης καὶ παραλλήλως τεύτρω ὁ θριγκὸς, κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Σχάουερτ, ἴδ. Wien. Allg. Bauz. 1838. N. 42. 'Επὶ τοῖς πέρασιν τοῦ αὐτοῦ φαίνεται ὅτι ἐπῆσαν κάλκιδες (Καλλίμ. ἀποσπ. 112. Wilkins, Atheniensia p. 112. 113. Bröndst Vases Panath. p. 118. καθὼς λέγεται: ἐπὶ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ, Π. 5, 10, 2). Ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ἦσαν ἀσπίδες· ὁ θριγκὸς, ἡ ὑδροφόρα, ἡ ὄροφῃ κ. λ. εἶχεν γραπτὰς ποιικιλίας. Περί τῶν ἀγαλμάτων καὶ τύπων κατωτ. §. 143, 2.— Γραφαὶ ἐν τῷ Παρθενῶν· Πaus. I, 1, 2. 37, 1. Plin. 35, 24, 20. R. Rochette, Lettres sur la peint. I. p. 56 sqq. — Stuart II. ch. 1. Wilkins I. I. Leake, Topogr. S. 262 flgg. Περί τῆς καταστάσεως καὶ τύχης: τὸ ναὺ εἰς τοὺς τελευταίους αἰῶνας· Bröndsted, Voy. II. p. 174 sqq. Ross, Anon. Vienn. S. 23 flgg.

3. Τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως φιλοδομήθησαν ἐπὶ Περικλέους, ἀρχιτεκτονικῆτος Μησικλέους, ἐν πέντε ἔτεσιν, Ὀλ. 85, 4 87, 1. Τὸ κύριον μέρος τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι μεγάλη αἰθουσα ἐξάστυλος ἀμφιπρόστυλος, δωρίου κατασκευῆς, ἔχουσα ἐντὸς ἐξ ἰωνικῶν κίωνων εἰς δύο σειράς, ἑπτὰς ἀνέχουσι τὰς λιθίνας δοκούς (24 ποδ.) τῆς θαυμαστῆς καὶ πολλὰς γραφαῖς ποιικιλίας ἐστολισμένης ὀροφῆς. Ἡ αἰθουσα αὕτη, ἐν ᾗ ἀνέκειντο διάφορα ἀναθήματα καὶ ἀγάλματα (Π. I, 22, 8. 25, 1. πρβ. Kunstbl. 1840, N. 38), ἄγει ἐπὶ μεσότηγον πεντάπυλον, μετ' ὃ ἡ δευτέρα ἐξάστυλος πρόσαισι. 'Εκτετέρωθεν τῆς εἰσόδου προβέβληνται δύο πτέρυγες, καθὼς τὰ πτερά ἢ οἱ πυλώνες τῶν κατ' Αἴγυπτον ναῶν (§. 31, 3), ὧν ἡ μὲν ἡ πρὸς Βορέαν ἦν γραφαῖς κεκοσμημένη, ἐν δὲ τῇ Νοτεῖᾳ διέτριβον οἱ πυλωροὶ ἢ ἀκροφύλακες.— Stuart II. ch. 5. Kinnaird, Antiqq. of Athens, Suppl. Leake, Topogr. von Athen S. 237 flgg.

4. Τὸ Ἐρεχθεῖον ἦγον ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πολιάδος. Ἱερὸν παμπάλαιον, ὅπερ διασώζει προφανέστατα ἔχνη Αἰγυπτιακῆς ἐπιρροῆς. Ἐξ ἀρχῆς ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Ἐρεχθέως (οἱ δὲ μὲν Ἐρεχθίδος, οἱ ὅμως Ὀδυσσ. 7, 81. 'Ιλ. 2, 547), ὅστις κατὰ τὴν Αἴγυπτον τριαδωλείαν (Champ. Lettres p. 174. 193) ἐνερίζετο υἱὸς Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταύτῃ ἀφιερωμένον τῇ Ἀθηνᾷ. Περιεῖχε δὲ, καθὼς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀνάκτορα (τὸ Ὀσχυμάνδειον, §. 35, 3) καὶ τοὺς τάφους τοῦ Κέκροπος καὶ τοῦ Ἐρεχθέως, οὐν τῇ ἱερᾷ ἐλαίᾳ, τῇ θαλάσῃ τῇ Ἐρεχθίδι, καὶ πλείους ἄλλοις ἄλλων θεῶν θωμῶν (Διὸς Ἐρκείου, Διῶνης, Ἡφαίστου, Περσείδωνος, Πανδρόσου, Βούτου κ. ἑ.). Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν ἐμπρησμόν ἐπὶ Ξέρξῃ διετερήθη καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀνώμαλον καὶ Αἰγυπτιακὸν διάγραμμα τῆς κατασκευῆς. Ἀνοικοδομήθη μετὰ Ὀλ. 92, 4. ἀρχιτέκτονες Φίλιππος καὶ Ἀχάρνης (C. I. G. I. n. 160) καὶ Ἀρχιλόχος Ἀγρυλλῆθεν (Kunstbl. 1836. N. 60.). Ναὸς διπλοῦς, ἔχων καὶ οἶκον ὑπόγειον, καὶ τρεῖς προστάσεις Ἰωνίου ἐργασίας. 'Ο σκελὸς, χωρὶς τὰς

στοάς, 78×37 ποδ'. Ἐπὶ τοῦ πρὸς δυσμὰς τοῖχου τέσσαρες ἡμικίονες καὶ μεταξὺ αὐτῶν τρεῖς φωταγωγεῖ (θυρίδες). Ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν προστάσεως ἀντὶ κίωνων ἐξ κόραι (πρβ. Π. 8, 31, 1). Περὶ τοῦ ἰδιεῖς ὅθλου σχήματος τῶν κιονοκράνων §. 73. σημ. 3. — Περὶ τὸν σηκὸν καὶ τὰς δύο προστάσεις, ἐξαίρουμένης ἐκείνης τῶν κορῶν, περιέθετε ζυφόρος ἐκ μέλανος λίθου Ἐλευσινιακοῦ, ἔχουσα ζῳδια πρόστυπα ἐκ λίθου λευκοῦ σιδηροῖς γόμοις προσηρμοσμένα (Kunstbl. 1836. N. 39. 40. 1840. N. 18). Ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου καὶ ἐν τοῖς καλὺμνασιν ἦσαν κοσμήματα χαλκῆ (« κάλχαι ») καὶ ποικίλματα γραπτὰ ἢ ἐγκεκαυμένα (« ἐνκαυτῆ » τὸ κυμαστικὸν ἐνκέντη τὸ ἐπὶ τῷ ἐπιστυλίῳ τῷ ἐντός. « πεντέβουλον τὸν πόδα ἔχαστον κ. ἐ. »). Ἡ κατεργασία ὅλου τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἐντελεστάτη. Stuart II. ch. 2. Müller, Minervae Poliadis sacra et aedis. 1820. C. I. G. I. p. 261 sqq.

Κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν εὐρέθησαν καὶ λείψανά τινα Ἰωνινῆς ἐργασίας, ὡς φαίνεται, τοῦ ναοῦ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, ἀνάμεικτα τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος.

5. Οἱ ἐν Ἐλευσὶνι ναοὶ (Uned. Antiqq. of Att. ch. 1-5. Leake, Demi of Attica p. 109-114). α. Μικρὸς Δωρίος ναὸς ἐν παραστάσι, τῆς Προπυλαίας Ἀρτέμιδος. β. Τὸ μέγαλα Προπύλαια, ἀπομίμημα μόνης τῆς μεσαίας ἐξαστύλου αἰθούσης τῶν Ἀθήναις Προπυλαίων, ἀλλ' ἴσως μεταγενεστέρως ἐποχῆς (Cic. ad Att. 6, 1, 26: Audio Appium προπύλαιον Eleusine facere: ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τοῦτο δὲν συντελέσθη αὐτ. 6, 2. Πρβ. Kugler, Polychromie S. 43). γ. Τὸ μικρὸν Πρόπυλον, αὐτὰ ἐπὶ τῶν ὀρθοστατῶν ἐπικράνα ἔχουσι φύλλα ἀκάνθου. δ. Ὁ μέγας ναὸς ταῖν θεῶν (ἀνάκτορον, μέγαρον, τελεστήριον, μυστικὸς σηκός), ὠκοδομήθη ἐπὶ Περικλέους, διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ἰκτίνου, Κερσίβου, Μεταγένους, Ξενοκλέους. Σηκὸς τετράγωνος, 220×178 ποδ., ἔχων ἐντός τέσσαρος σειράς Δωρίων κίωνων, ἐφ' ὧν καὶ ὑπερώς στοάς· ἀνωθεν δὲ κατὰ τὸν ὄροφον εἶχεν ὀπὴν φωταγωγῶν, ὡς φαίνεται, καμνωτὴν (« τὸ ὅπαιον ἐκορύφωσε Ξενοκλῆς, » Πλούτ. Περ. 13. πρβ. Πολυδ. -2, 54). Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς προσέθηκεν ὕψιστον, διὰ Φίλωνος, πρόστασιν δωδεκάστυλον Δωρίων κίωνων. Ἰπὸ τὸν σηκὸν φαίνεται ὅτι ἦν κρύπτη ὑπόγαιος. Πρβ. καὶ Ionian. Antiqq. ch. 6, 19-21.

6. Ὁ ἐν Ῥαμνοῦντι Δωρίος ναὸς τῆς Νεμέσεως, περίπτ. ἐξάς., 71×38 ποδ., ὠκοδομήθη μετὰ τὰ Περσικὰ, ἐπὶ Θεμιστοκλέους ἢ Περικλέους. Πολλὰ ἔχην χρυσώσεως καὶ γραπτῶν ποικιλιμάτων ἐπὶ τοῦ θρηγικοῦ, τῆς στεφάνης καὶ τῆς ὀροφῆς. Uned. Antiqq. ch. 6.

7. Ἡ ἐν Θορική στοὰ (ἀν ἴσως δὲν ἦναι ἡδὴ τῆς προγενεστέρως ἐποχῆς), ἔχουσα 7 Δωρ. κίονας κατὰ τὰ μέτωπα καὶ 15 ἐπὶ τῶν μεζόνων πλευρῶν. Οἱ κίονες 11 ἐμβαστῶν, ἢ ῥάβδωσις ἀτελείωτος. Uned. Antiqq. ch. 9.

7. β'. Ἡ ἐν Παιραιεὶ Σκευοθήκη, Δουκὺργου κτίσμα (μεταξὺ Ὀλ. 109-112, 3), ἀρχιτεκτονήσαντος Φίλωνος. Σώζονται τρίγλυφοι ἐκ πώρου, 1, 05 μ. Γαλλ. ὕψηλαί. Ἡ στέγη εἶχεν ἡγεμόνας λεοντοκεφάλους καὶ καλυπτῆρας ἀνθρωποῦς, αἱ δὲ τρίγλυφοι ἦσαν ἔγκαυστοι. Ἰδ. Böckh, Att. Seewesen S. XI, 69 flgg. 404 flgg.

II. Ναοὶ τῆς Πελοποννήσου.

8. Νὰὸς τοῦ Διὸς ἐν Ὀλυμπίᾳ, φειδομένη ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Πίσσης (ἥτις ἐπερβήθη π. Ὀλ. 50) ὑπὸ Λίβωνος τοῦ Ἠλείου, καὶ ἐπετελείσθη π. 86. Ἐξάστ. περίπτ., Δωρίου ἐργασίας, 230×95 ποδ. Ἑλ., καὶ 68 ποδ. ὑψηλός, ἐκ πόρου ἐγγωρίον (Πυσ. 5, 10, 2). Ὁ πρόναος καὶ ὁ ἐπισθίδιος αἶθρον κυκλίδας ἢ θύρας χαλκᾶς μεταξὺ τῶν κίωνων. Ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ἀσπίδες κατὰ χρυσοῦ. Μέρους τοῦ ἐδάφους ψηφιδωτόν. Expéd. scient. de la Morée, Livr. 11, pl. 62 sqq.

9. Νὰὸς Ἀπόλλωνος Ἐπικουρίου ἐν Βάσσασι τῆς Φιγαλείας, ἀρχιτεκτονήσαντος Ἰκτίνου τοῦ Ἀθηναίου (Εὐστάθ. εἰς Ὀδύσσ. 19, 383 σ. 1825, Rom.), μετὰ τὸν λοιπὸν, Ὀλ. 88 (Π. 8, 41, 5). Ἐξάστ. περίπτ., Δωρίου κόσμου, 126×48 ποδ. Ἐντὸς δὲ τοῦ σπαιῶ ἡμικίονες ἰωνικοὶ συνωκεδομημένοι τοῖς τοίχοις, καὶ ἐν τῷ ἐπισθιδόμῳ μνηρῆς κίων Κορινθιογενῆς. Ἡ εἰσόδος, παρὰ τὰ κοινὰ νόμιμα, πρὸς Βορείου. Stackelb., Apollot. zu Bassä. Antiqq. of Athens, Suppl. pl. 1-10. Expéd. de Morée Vol. II.

10. Νὰὸς Ἡρας πλησίον Ἄργους, κατακείμενος τοῦ παλαιῦ Ὀλ. 89, 2, ἀνεκκίνησθη διὰ τοῦ ἀρχιτ. Εὐπολέμου.

11. Νὰὸς Ἀθηνᾶς Ἀλέας ἐν Τεγέᾳ, ἀρχιτεκτονήσαντος Σκόπα, μετὰ Ὀλ. 96, ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος τῶν κατὰ Πελοπόννησον. Π. 8, 45, 4: «Ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἐστὶν αὐτῶ κόσμος τῶν κίωνων Δωρίου, ὁ δὲ ἐπὶ τούτῳ Κορινθίος: ἐστῆκασι δὲ καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ κίονες ἐργασίας τῆς Ἰωνῶν. » Δείψανα ὀλίγα. Dodwell II. p. 419.

12. Νὰὸς Ἀπόλλωνος ἐν Δήλῳ, Δωρίου ἐργασίας, οἱ κίονες 12 ἐμβάτων. Stuart III. ch. 10. p. 57.

13. Οἱ λίαν ἱσχυροὶ Δωριοὶ κίονες (πλέον ἢ 13 ἐμβάτας ὑψηλοὶ) τοῦ ἐν Νεμέᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς (Ion. Antiqq. II. ch. 6. pl. 15-18) φαίνεται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐνεστάσης ἐποχῆς, καθὼς καὶ τὰ παρεμφερῆ Δωρία κατασκευάσματα ἐν Μεσσηνίᾳ καὶ Μεγάλῃ Πόλει (πρὸς. Müller, Allg. Ltr. Ztg. 1835. N. 106).

III. Ναοὶ τῆς Ἰωνίας.

14. Τὸ τῶν Μιλησίων Διδυμαῖον, ἀνωκεδομένη μετὰ τὴν κατὰ τὴν 71 Ὀλ. γενόμενῃ κατασκαφῇ, διὰ Παιονίου καὶ Ἀφνιδος τοῦ Μιλησίου («διέμεινε δὲ χωρὶς ὀρεφῆς διὰ τὸ μέγεθος», Στράβ. 14. σ. 165 Τχν.). Δίπτερος, δεκάστωλος, 163 ποδ. τὸ ὕψος, κυψοτάτης ἰωνικῆς ἐργασίας, ἔχων ἐν τῷ πρόναῳ ἡμικίονες Κορινθίους. Οἱ κίονες $63 \frac{1}{2}$ ποδ. ὑψηλοὶ, $6 \frac{1}{2}$ ποδ. παχέες ἱσχυρότεροι τῶν παλαιτέρων, ἐν Ἐφέῳ, Σάμῳ καὶ Σάρδεσι (§: 100, 1-3), ἔχοντες καὶ θριγλὸν (entablement) ταπεινότερον. Choiseul-Gouffier, Voy. Pitt. I. pl. 113-114. Ionian Antiqq. I. ch. 3. p. 27.

15. Ναὸς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἐν Πριήνῃ, ἔργον τοῦ πολυμαθοῦς ἀρχιτ. Πυθ. εἰς, π. Ὀλ. 110, καθιερώθη ὑπὸ Ἀλεξάνδρου. Περίπτ. ἐξάστ. Ἰωνικῇ; ἐργασίας; ἐν δὲ τῷ Πριτυλαίῳ ὁρθοστάται ἀντὶ κίωνων, ὧν τὰ ἐπὶ κράνα ἔχουσι γρύπας ἐπιεργασμένους. Choix. Gouff. pl. 116. Ion. Ant. I. ch. 2.

19. Ναὸς Ἀιωνύσου ἐν Τέῳ, ἔργον Ἑρμογένους, περὶ τοῦς Ἀλεξάνδρου χρόνους. Περίπτ. ἐξάστ. εὐστύλης (Vitruv. 3, 3, 8) Choix. Gouff. pl. 124. Ion. Antiqu. I. ch. 1.

17. Ναὸς Ἀρτέμιδος Λευκοφρύνης ἐν Μαγνησίᾳ ἐπὶ Μαϊάνδρῳ (Στράβ. 14. σ. 188 Την.), ἔργον Ἑρμογένους, ψευδεπίπετος (Vitruv. 7 praef. 12), 198×106 ποδ. Leake, Asia Min. p. 349. Ion. Antiqu. I. ch. 1. pl. 2.

IV. Ναοὶ τῆς Σικελίας.

18. Ὁ μέγας Δωριεὺς ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐν Ἀκράγαντι ἦν ἔτι ἡμιτελής, ἔτι ἡ πόλις (Ὀλ. 92, 3) ἐπερρώθη ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Διόδ. 13, 82: « Ἔστι δὲ ὁ ναὸς ἔχων τὸ μὲν μήκους πόδας τρικισίους τεσσαράκοντα, τὸ δὲ πλάτους [ἑκατὸν καὶ] ἑξήκοντα, τὸ δὲ ὕψος ἑκατὸν εἴκοσι χωρὶς τοῦ κρημνίσματος. » (Μέγ. 369×182 ποδ. Ἀγγλ.). -- « Συμφωκοδμουνοτο οἱ κίονες τῆς τῆς τῆς, ἔξωθεν μὲν στρεγγύλοι, τὸ δὲ ἐντὶς τοῦ νεῶ ἔχοντες τετράγωνον καὶ τοῦ μὲν ἐκτὶς μέρους ἐστὶν αὐτῶν ἡ περιφέρεια ποδῶν εἴκοσι καὶ ἑνὶς ἦν εἰς τὰ διαξύσματα δύναται ἄνθρωπος ἐναρμόζεσθαι σῶμα, τοῦ δ' ἐντὶς ποδῶν δώδεκα κ. ἐ. » Κατὰ τὰ δύο μέτωπα προστάσεις. Οἱ κίονες ἐλάττωες; 10 ἐμβάτων. Ἐν τῷ σικελ. ἐπῆσαν γίγαντες ἐπὶ ὁρθοστατῶν, ἀνέχοντες τὴν στήγν. Wilkins, Magna Graecia ch. 3. pl. 14-17. Klenze, T. des Olymp. Iup. 1921. Ant. of Athens, Suppl. pl. 1-8. Serradifalco Vol. III.

19 21. Ὁ Σελινούς (περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων Ὀλ. 92, 4. Διόδ. 13, 54 κ. ἐ.), εἶχε καὶ ἐν τῇ κάτω πόλει λυμπεύς καὶ πλειούσιος (Θουκ. 6, 20) ναοὺς. Ὁ μέγιστος, Δωριεὺς κατὰ τὴν ἐξάστ. δίπτερος, 331×161 (Wilkins) ἢ 367×161 ποδ. (Göttling, Hermes 33. S. 248). Οἱ κίονες; 10 ἐμβάτων. — Πρὸς νότον τοῦτου δύο ἄλλοι ἐξάστουλα περίπτεροι, 186×76 καὶ 232×83 ποδ. (ἀφιδρύσεις τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει, §. 100, 23-26). Περὶ τῶν μετεπὼν κατωτ. § 144. — Wilkins ch. 4. pl. 1-11. Hittorf et Zanthe, Livr. 5. pl. 30 sqq. Serradifalco Vol. II.

§. 136. Ἡ πολυτέλεια τῶν ἰδιωτικῶν κατασκευῶν ἀρχίζει ἐν Ἀθήναις περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Πελοπ. πολέμου· αἱ οἰκταὶ στολίζονται χίονι καὶ κοσμοῦνται οὐ μόνον γραπτοῖς ποικίλμασιν, ἀλλὰ καὶ ἱστορικαῖς γραφαῖς (μεγαλογραφίαις). Καὶ πρό- 2
τερον ἤδη ἐδόθη τὸ παράδειγμα τοῦτο ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ

3 ὑπερφηάνων *Ακραγαντίων*, οἵτινες, τὸ λεγόμενον, ὠκοδόμουν ὥς αἰεὶ βιώσαντες. — Κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ὑπῆρχον ἤδη καὶ βιωφελῆ κατασκευάσματα παντοίου εἶδους.

1. Ἐν Ἀθήναις » Μεγακλείους κίονες, » Ἀριστοφ. Νεφ. 815. Φατνωμα-
τακαὶ ὄροφαὶ ἐν τοῖς οἰκίαις, ὁ αὐτ. Σφήν. 1215. Δίφιλ. πκρ' Ἀθην. 6, σ. 236.
Γραφαὶ καὶ ποικιλίαι, Ξενοφ. Ἀπομν. 3, 8, 10. Οἶκον. 9, 2. Ὁ Ἀλκιβιάδης
ἀναγκάζει τὸν Ἀγάθαρχον νὰ ζωγραφῇ τὴν οἰκίαν του, Πλούτ. Ἀλκιβ. 16.
'Ανδοκ. κατ' Ἀλκ. §. 17. Πρβ. Letronne, Peinture murale p. 277 81. Ὁ
Ζεῦξις ζωγραφεῖ τὴν οἰκίαν Ἀρχελάου τοῦ Μακεδόνων βασιλέως 400 μῶν,
Αἰλ. Π. Ι. 14, 17.

Μεγάλαι ιδιωτικαὶ οἰκίαι· Μέτωνος συνεικία, Αἰλ. Π. Ι. 13, 11. Κόνωνος οἰ-
κία, Ἀθην. 12. σ. 548. Παλαιστραί, σφαιριστήρια καὶ λουτρά ἐν ταῖς οἰκίαις,
Θεόφρ. Χαρ. 5. Ξενοφ. Ἀθην. Πολιτ. 2, 10.

2. Περὶ τῆς ἐν Ἀκράγαντι πολυτελείας Διόδ. 13, 82-84. Ἰδίως ὠκοδόμουν
οἱ Σικελιώται μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα. Το μνημεῖον τοῦ Θήρωνος (Wil-
kins ch. 3. pl. 19) ἔχει Ἰωνικοὺς ἡμικίνας, Δώριον θριγκόν, καὶ ἐντὸς καμάραν
σταυρωτῶν (χελώνην?). Ὀμίει μίξις τῶν κόσμων περὶ τὸ καλούμενον Ἐμπε-
δοκλείους ἡρῶν ἐν Σελινῦντι. Πρβ. Kugler, Polychromie S. 32.

3. Τὸ Φειδοστράτου διδασκαλεῖον ἐν Ἀθήναις, Πλάτ. Ἰππ. Μείζ. σ.
286. Β. — Μίγα κατὰ γῶγιον (ξενοδοχεῖον) ἐν Πλαταιαῖς, Θουκ. 3, 68.
— Γέφυρα πλησίον Ἀμυκλῶν, ἄνωτ. §. 133. σημ. 3. — Περὶ ὁδοποιΐας
Böckh, Staatshaush. I. 217.

- 1 §. 137. Αἱ ἀρχαιότεραι (Πελασγικαὶ) πόλεις τῆς Ἑλλάδος;
ἦσαν, ὡς εἰκὸς, κακῶς καὶ ἀνωμάλως ἐξῥυμοτομημέναι· κατὰ
δὲ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν ἐθεμελιώθησαν νέαι τινὲς πόλεις κατὰ
τακτὰς καὶ συμμέτρους διαγραφὰς ἐμπειρῶν καὶ σοφῶν ἀρχιτε-
2 κτόνων (πόλεις εὐτομοί, Ἀριστοτ.). Ὡς τοιοῦτος ἀρχιτέκτων
ἠυδοκίμησεν ἐν τοῖς πρώτοις Ἰππόδαμος ὁ Εὐρυφῶντος Μιλήσιος,
διαγράψας τὰ σχέδια τοῦ Πείραιώς, τῶν Θουρίων ἐν Ἰταλίᾳ
(Ὀλ. 83, 3) καὶ τῆς Ρόδου (Ὀλ. 93, 1). Περὶ τὴν σύνταξιν
ὁμοίων διαγραμμάτων κατεγίνετο καὶ Μέτων ὁ ἄστρονόμος (Ὀλ.
3 91). Πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ἀνεκκινίσθησαν ἢ ἐκ νέου ιδρύ-
θησαν καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεις τινὲς, οἷον ἡ προσκαίριως
διαλυθεῖσα Μαρτίνηια (Ὀλ. 102, 2), ἡ Μεγάλη Πόλις (102,
2), καὶ ἡ Μεσσήνη (102, 4). Ἄλλαι εὐτομοὶ πόλεις ἦσαν ἡ
Κῶς, ἡ Ἀλικαρνασσός, καὶ ἡ Νικαία τῆς Βιθυνίας.

1. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων ἦν « κακῶς ἐξυμνητομημένη διὰ τὴν ἀρχαιότητα, » Δικαιάρχ. σ. 485 Δοῦκ.— Ἀριστοτ. Πολιτ. 7, 10. α. 237 Τχ. » Ἡ τῶν ιδίων « οἰκήσεων διάθεσις ἡδίων νομίζεται καὶ χρησιμωτέρα πρὸς τὰς ἄλλας πράξεις, » ἂν εὐτομος ἦ καὶ κατὰ τὸν νεώτερον καὶ τὸν Ἰπποδάμειον τρόπον πρὸς « δὲ τὰς πολεμικὰς ἀσφαλείας τοῦναντίον, ὥς εἶχον κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον » Δυσέθοδος γὰρ ἐκείνη κ. ἐ. » Περὶ τῆς Ἰωνικῆς καὶ τῆς ἀρχαιοτέρας (Δωρίου) διαρρέσεως τῶν πόλεων ἰδ. καὶ Π. 6, 24, 2. Ἐν γένει πρὸς Klenze, Reise S. 410-19. Ἀλλὰ καὶ πρὸ Ἰπποδάμου ἦδη ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι πόλεις εὐτομοί, ὥς δεικνύουσι τὰ ἐρείπια πολλῶν, οἷον τῶν Οἰνιαδῶν (Mure, Ann. d. Inst. X. p. 133) καὶ ἄλλων. Καὶ πῶς νὰ μὴ μιμηθῶσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τοῦτο τοῦς Αἰγυπτίους (§. 37. β. 2) καὶ Βαβυλωνίους (§. 45. σημ. 3) ;

2. Περὶ τῆς Ἰπποδάμου διαρρέσεως τοῦ Πειραιῶς Ἀριστοτ. Πολ. 2, 5. Φώτ. καὶ Ησύχ. ἐ. λ. Ἰπποδάμου νέμεισι. Ἀρτοκρ. ἐ. λ. Ἰπποδάμειαν. — Περὶ Θουρίων Διόδ. 12, 10: « τὴν πόλιν διελόμενοι κατὰ μὲν μήκος εἰς τέσσαρας « πλατείας — κατὰ δὲ τὸ πλάτος διεῖλον εἰς τρεῖς πλατείας κ. ἐ. » — Περὶ Ρόδου Στράβ. 14. σ. 197 Τχ. — Περὶ Μένωνος Ἀριστοφ. Ὀρν. 995 μετὰ τοῦ σχολ. — Παλαιὰ νομοθεσία ἐν Ἀθήναις ἀφορῶσα τὴν ἀστυνομίαν τῶν οἰκοδομῶν, Ψευδο-Ἀριστοτ. Οἶκον. 5 (2, 4 Schneid.). Ἡρακλ. Πολιτ. 1. Πολύαιν. Στρατ. 3, 9, 30. Ξενοφ. Ἀθην. Πολ. 3, 4. Πρὸς Schoemann. Antiqq. Gr. p. 300 n. 10. Letronne, Peinture murale p. 332. — Καὶ ἡ Κύζικος εἶχεν ὕπερον « τρεῖς ἀρχιτέκτονας τοὺς ἐπιμελουμένους οἰκοδομημάτων τε δη. « μυσίων καὶ ὀργάνων, » Στράβ. 12. σ. 70.

3. Περὶ Μαντινείας καὶ Μεγάλης Πόλεως πρὸς ἀνωτ. §. 131, 2. — Περὶ τοῦ ἐπ' Ἐπαμινώνδα συνοικισμού τῆς Μεσσηνίας Π. 4, 27, 3: « ἄνδρας μεταπεμπόμενος, εἰς τέχνην στενωποῦς κατατέμνεσθαι, καὶ οἰκίας καὶ « ἱερὰ οἰκοδομεῖσθαι, καὶ τείχη περιβάλλεσθαι. » — Περὶ Νικαίας Στράβ. 12. σ. 54 Τχ.

3. Πλαστική.

Ἀ τμημα' αἰὼν τῶν περὶ Φειδίαν καὶ Πολύκλειτον.

§. 138. Τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγαλματοποιίας ἐν Ἑλλάδι, μάλιστα [1] ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἄργει, προετοιμαζόν, ἐκτὸς τῶν εἰς τὴν προλαβοῦσαν ἐποχὴν ἀναφερθέντων τεχνιτῶν, ἰδίως οἱ ἀριστοὶ δημιουργοὶ Κάλαμης καὶ Πυθαγόρας, μετὰ τῶν πολλῶν μαθητῶν των. Ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἀπηλλάχθη ἀκόμη ὅλης τῆς σκληρότη- 2
τος τῆς ἀρχαίας ἐργασίας, διέπρεψεν ὅμως εἰς παντοῖα δημιουργήματα, οἷον σεμνά θεῶν ἀγάλματα καὶ χαριεστάτας ὥραιων γυναικῶν εἰκόνας· ἰδίως δὲ ἐθαυμάζοντο οἱ θυμοειδεῖς ἵπποι του. Ὁ δὲ Πυθαγόρας νυδοκίμησε διὰ τῆς ζωηροτάτης παραστάσεως 3

τῶν μινῶν καὶ φλεβῶν, διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν ἀνατομικῶν ἀναλογικῶν, καὶ τῆς ἐμπαθοῦς καὶ ἐνεργητικῆς ἐκφράσεως τῶν προσώπων.

1. Κάλαμις (Ἀθηναῖος ?), τορευτής, πλ. καὶ λιθοξόος, Ὀλ. 78-87. Πυθαγόρας Ῥηγίγιος, Κλεάρχου μαθ., πλ. Ὀλ. 75-87 (Παυσ. 6, 6, 2. 13, 4. 18, 1). Εὐκλῆδης Ἀθην., λιθ. 80. Πολύγνωτος ζωγρ. καὶ λιθ., 75-80. Πτόλεμος Κερκυραῖος, Κριτίου μαθ., πλ. 83. Σκύμνος καὶ Διονυσόδωρος, Κριτίου μαθηταί, πλ. καὶ τορευταί, 83. Ἀκίστωρ Κνωσσίας πλ. 83. Φειδίας Χαρμίδου Ἀθηναῖος, Ἀγελάδα μαθ., ἀρχιτ., ζωγρ., πλ., τορευτής, λιθοργός, Ὀλ. 80-87, 1. Ἀνδροθένης Ἀθην., Εὐκλῆδου μαθ., λιθ. 83. Πολύκλειτος ὁ πρεσβύτερος, Ἀργεῖος, ἀρχιτ., πλ., τορευτής καὶ λιθ., Ἀγελάδα μαθ., σύγχρονος Φειδίου (Thiersch l. I. S. 150. 204). Μύρων Ἐλευθερεὺς, Ἀγελάδα μαθ., πλ., λιθ., τορευτής, κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. Κάλιμαχος ὁ κακίστεγος, πλ. καὶ τορ., π. 85. Στύπαξ Κύπριος πλ., 85 (Kunstbl. 1840. N. 37.) Ἀλκαμένης Ἀθην., Φειδίου μαθ., πλ., λιθ. καὶ τορευτ., 83-94. Κολώτης Φειδίου μαθ., τορευτής, 86. Πιόνιος Μενδαῖος, πλ., 86. Ἀγοράκριτος Πάριος, Φειδίου μαθ., πλ. καὶ λιθ., 85-88. Φράδμων Ἀργεῖος, πλ. 87. Κάλλων Ἠλείος πλ. 87. Γοργίας Λακεδ. πλ. 87. Κρησίλας (ὄχι Κτησίλας) πλ. 86-92 (Kunstbl. 1840. N. 12). Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου Ἀλωπεκῆθεν, λιθ. 87. Οἱ Πολυκλείτου υἱοί, τεχνῖται π. 86 (Πλάτ. Πρωταγ. σ. 328). Θεόκοσμος Μεγαρεὺς, Φειδίου μαθ., πλ. καὶ τορ., 87-95. Ἀμφίων Ἀκίστητος Κνωσσίας, Πτολίχου μαθ., πλ. 89. Σώστρατος Ῥηγίνης, Πυθαγόρου μαθ., π. 89. Πύρρος Ἀθην. πλ. 90 (Kunstbl. 1840 N. 37). Νικεδαμος Μαιναλῖος πλ. 90. Οἰρηκλῆς Κορίνθιος πολυπλάστης 90 (Ἀθην. 11. σ. 470). Κλείτων Ἀθην. πλ. 90. Νικήρατος Ἀθην. πλ. 90. Ἀπελλὰς πλ. 90. Ἀπολλίδωρος Ἀθην. πλ. 90 (Kunstbl. 1840. N. 12). Δημήτριος Ἀλωπεκῆθεν 90. Στρογγυλίων Ἀθην. πλ. 91 (Kunstbl. 1840. N. 75). Ναυκύδης Μόθωνος Ἀργεῖος, πλ. καὶ τορ., καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Περικλείτου, Πολυκλείτου μαθ., 90-95 (Παυσ. 2, 22, 8. πρὸς Müller, Hdb. §. 112. Anm. 1). Ἀριστωνείδας Ἐμμενίδου Θηβαῖος (?) πλ. πρὸ Ὀλ. 94 (Plin. 34, 40. Kunstbl. 1840. N. 16.). Δούκιος Μύρωνος Ἐλευθερεὺς, πλ. καὶ τορευτ., π. 92. Τὴν ζωφάρον τοῦ Ἐρεγθείου ἐργάζονται Ὀλ. 92: Φυρόμαχος Κηφισίδης (πρὸς Plin. 34, 19, 20), Πραξίας ἐν Μελίτῃ οἰκῶν (Καλάμιδος μαθ.), Ἀντιφάνης ἐκ Κεραμείων, Μυνηῖων Ἀγρυλλῆσι οἰκῶν, Σωκλὸς Ἀλωπεκῆσι οἰκῶν, Ἰάσος Κολυταῖς (Kunstbl. 1836. N. 39. 40) καὶ Ἀγαθάνωρ Ἀλωπεκῆθεν (αὐτ. 1840. N. 18.). Ἀθηνίδωρος καὶ Δημέας Κλειτόριοι, Πολυκλείτου μαθ., πλάσται 94. Ἀσωπόδωρος, Ἀργεῖος (Thiersch. S. 275), Ἄλκις, Φρύων, Δείνων, πλάσται, καὶ Ἀριστείδης, ἀρχιτ. καὶ πλ., πάντες Πολυκλείτου μαθηταί, 94. Ἀρίστανδρος Πάριος πλ. 94. Ἀριστακλῆς τορευτής, 92-95 (Boeckh. C. I. G. I. p. 227, ἕτερος τοῦ Κλειτοῦ υἱοῦ). Κάναχος ὁ νεώτ. Σικυώνιος, Πολυκλείτου μαθ., πλ. 95. Δεινομένης πλ. 95. Πατροκλῆς πλ. 95. Πείσαν Καλαυριάτης, Ἀμφίονος μαθ., πλ. 95. Ἀλυπὸς Σικυώνιος Ναυκύδου μαθ., πλ. 95. Τίσανδρος

πλ. 95. Σώστρατος Χίος 95. Ἀρχίας Ἀθην. τορευτής 95 (C. I. G. I. n. 150. §. 42). Ἀντιφάνης Ἀργεῖος Πολυκλείτου μαθ., πλ. 95-102. Πολύκλειτος ὁ νεώτ. Ἀργεῖος, Νικυδίου μαθ., πλ. 95-101 (Πανσ. 6, 6, 1. Müller, Hdb. §. 112. Anm. 1. Thiersch. S. 150. Anm.). Μῦς τορευτής 95. Δαΐδαλος Σικυώνιος, Πατροκλέους μαθ., πλ. 96-104 (Π. 6, 2, 4 καὶ 3, 2). Σταδίδης Ἀθην. πλ. 97. Κηφισίδοτος ὁ πρεσβύτ. Ἀθην., πλ. 97-104. Παντίας Χίος, Σωστράτου μαθ., πλ. 100. Καλλικλῆς Θεοκόσμου Μεγαρέως, πλ. 100. — Τεῦ αἰῶνας τούτου καὶ Καφισίας Βοιωτὸς, ἀνδριαντοπ. (C. I. G. I. n. 1582).

2. Περὶ Καλάμιδος ἀνωτ. §. 115. σημ. 3. Cic. de clar. oratt. 18, 70: Calamidos dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Quinet. 12, 10: Iam minus rigida Calamis. Ἐν τῇ Σωσάνδρᾳ αὐτοῦ ἐπαινεῖ ὁ Δευκ. Εἰκόν. 6: «τὸ μαιδίον λεπτόν καὶ λεγνὸς -- καὶ τὸ εὐσταλὲς δὲ καὶ κόσμιον» τῆς ἀναβολῆς. » Πρβ. Ἐταῖρ. Διλλ. 3. — Περὶ τῶν ἵππων τοῦ Propert. 3, 7, 10: Exactis Calamis se mihi jactat equis. Plin. 34, 19, 11.

3. Περὶ Πυθαγόρου Plin. 34, 19, 4: Hic primus nervos et venas expressit, capillumque diligentius. Διγ. Δαέρτ. §. Πυθαγ. 25: «Πρῶτον δοκῶντα ῥυθμοῦ καὶ συμμετρίας ἐστοχάζεσθαι.»

§. 139. Ἐκ τῶν εἰρημένων πάντων ὁ ἐπιφανέστατος, ὅστις 1
καὶ ἔλαβε τὴν μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὴν τότε νέαν ἀνάπτυξιν
τῆς τέχνης, ἦν ὁ θεῖος Φειδίας, ὁ πιστὸς φίλος τοῦ μεγαλόφρο-
νος Περικλέους, ὅστις αὐτῷ ἐχρήσατο ἐπιστάτῃ εἰς τὰ μεγαλε-
πήβολα ἔργα του, ὥστε ὅλον τὸ σμῆνος τῶν τότε ἐν Ἀθήναις τε-
χνιτῶν εἰργάζετο κατὰ τὰς ἰδέας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν ἐκείνου.
Ἰδίως δὲ διέπρεψεν εἰς κολοσσιαῖα χρυσελεγκάτινα ἀγάλματα, 2
εἰς ἃ ἡ φιλοτιμία μεγαλοδωρία τῶν πόλεων ἐχορήγει τότε ἀφθο-
να μέσα.

1. Πρβ. Müller, Comment. de Phidiae vita I. Φειδίας ὁ Χαρμεί-
δου, γεννηθεὶς περὶ Ὀλ. 73, καὶ μαθητεύσας πρῶτον παρὰ Ἀττικοῦ τεχνίταις,
ὑστερον δὲ περὶ Ὀλ. 80 καὶ παρὰ τῷ Ἀργεῖῳ Ἀγέλαδᾳ, ἀνεδέχθη τὴν διεύ-
θυνσιν τῶν Περικλείων ἔργων ἀπὸ τῆς 82 ἢ 83 Ὀλ., συνετέλεσε τὴν Παρθένον
Ἀθηνᾶν π. 85, 3, καὶ τὸν Ὀλυμπίασι Δία Ὀλ. 86, καὶ κατηγορηθεὶς ἐπὶ κατα-
χρῆσει Ὀλ. 86, 4 (Διόδ. 12, 39) ἀπέθανεν ἐν τῇ φυλακῇ 87, 1.

Περὶ Φειδίου Πλούτ. Περ. 13: «Πάντα ἦν σχεδὸν ἐπ' αὐτῷ, καὶ πᾶσιν --
» ἐπεστάει τοῖς τεχνίταις διὰ φιλίαν Περικλέους. » Καὶ αὐτ. 12: «Ἰλη μὲν
» ἦν λίθος, χαλκὸς, ἐλέφας, χρυσοῦς, ἔβενος, κυπάρισσος, αἱ δὲ ταῦτην ἐκ-
» νονοῦσαι καὶ κατεργαζόμεναι τέχναι, τέκτονες, πλάσται, χαλκῶτοποι, λι-

» θουργοί, βαφεῖς, χρυσοῦ μαλακτῆρες καὶ ἐλέφαντος, ζωγράφοι, ποικίλται, » τορευταί » (ποικίλται εἶναι ἐνταῦθα οἱ γραφεῖς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν γραπτῶν ποικιλιμάτων ἰδ. §. 11. σημ. 5.).

2. Διόδ. 26 (ἀποσπ.) σ. 512: » Φειδίας μάλιστα τεθναυμασμένος ἐπὶ τὴν » τῶν ἐλεφαντίνων ἀγαλμάτων κατασκευήν. » Plin. 34, 19, 1: Primus artem toreuticen aperuisse atque demonstrasse merito judicatur. — Ὁ περιαιρετὸς κόσμος τοῦ ἐν τῷ Παρθενῶνι ἔδους εἶχε σταθμὸν τεσσαράκοντα (κατὰ Διόδ. 12, 40 πεντήκοντα) τάλαντα χρυσοῦ ἀπέφθου (Θουκ. 2, 13), περίπου 3,500000 δρ. νομίσμ. ἡμεδαποῦ. — Ἐκαστος εὐστρυχος τοῦ Διὸς ἐξῆρχεν ἐξ μνάς (Λουκ. Διὰ Τραγ. 25), περίπου 300 χρυσοῦς στατήρας τῆς Γαλλίας.

§. 140. Τοιοῦτο χρυσελεφάντινον ἔργον ἦν τὸ 36 πῆχεις ὑψηλὸν ἀγάλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου ἐν τῷ Ἀθηνῆσι ἑκατομπέδῳ· ὠπλισμένον μὲν, ἀλλ' εἰρηναῖον, ἐν ἡρεμαίῳ σχήματι, ἔχον ἐπὶ τῆς χειρὸς τὴν Νίκην. Ἐπὶ δὲ τοῦ θάθρου, ἐπὶ τῶν ὀπλων καὶ ἐπὶ τῆς κρηπίδος τῶν σανδαλίων ἦσαν παρέργων δι- κην ἄλλα τορευτὰ ζώδια ἐπειργασμένα.

Π. 1, 24, 7: » Τὸ ἀγάλμα τῆς Ἀθηνᾶς ὀρθόν ἐστιν ἐν χιτῶνι ποδήρει, καὶ οἱ » κατὰ τὸ στέρνον ἡ κεφαλὴ Μεδούσης ἐλέφαντός ἐστιν ἐμπεποιημένη, καὶ Νίκη » τε ὅσον τεσσαρῶν πηχῶν· ἐν δὲ τῇ χειρὶ δόρυ ἔχει, καὶ οἱ πρὸς τοῖς ποσὶν » ἀσπίς τε κεῖται, καὶ πλησίον τοῦ δόρατος δράκων ἐστίν· εἴη δ' ἂν Ἐριχθόνιος » οὗτος ὁ δράκων· ἐστὶ δὲ τῷ θάθρῳ τοῦ ἀγάλματος ἐπειργασμένα Πανδώρας » γένεσις. » Καὶ αὐτ. §. 5: » μέσῳ ἐπίκειται οἱ τῷ κράνει Σφίγγος εἰκὼν. -- » καθ' ἑκάτερον δὲ τοῦ κράνους γρυπὲς εἰσὶν ἐπειργαζόμενοι. » Ἐπὶ δὲ τῆς ἀσπίδος (πρὸς 10, 34, 4) ἦν ἐκτὸς μὲν ἡ πρὸς τὰς Ἀμαζόνιας μάχη, ἐν ᾗ ἀπει- κόνισεν ὁ Φειδίας καὶ ἑαυτὸν καὶ τὸν Περικλέα (Ἀριστοτ. θauμ. ἀκουσμ. 105 West. Val. Max. 8, 14, 6), ἐντὸς δὲ ἡ Γιγαντομαχία, καὶ περὶ τὰ σάνδαλα ὁ Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν πόλεμος: Plin. 36, 4, 4.

Παραμφερεστάτη φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ Ἀθηνᾶ τῆς Ἀλθαιανῆς ἐπαύλειος (§. 119, 7), καὶ ἡ ἐν Νεαπόλει (M. Borb. 4, 7). ἰδ. Qu. de Quincy, Iup. Ol. p. 226. Mon. ant. restitués. I. p. 63. Πολλάκις ἐπὶ νομισμάτων. Eckhel, Syll. 5, 10. — Ὅμοιον μικρὸν Παλλὰδιον ἐλεφάντινον περιχύρσον, ἔργον καὶ ἀνάθημα Ἀρχίου (Ὀλ. 95, 3), C. I. G. I. n. 150. §. 42.

1 §. 140. 6. Μᾶλλον ἔτι τῆς Ἀθηνᾶς ἐθαυμάζετο ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς, ὡσαύτως ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, οὗτινος τὴν ἰδέαν ὡμο- λόγει ὁ Φειδίας ὅτι ἔλαβεν ἐκ τοῦ Ὁμήρου, ἰλ. 1, 528:

» Ἢ, καὶ κυανέρησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων·
» Ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος
» Κρατὸς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δ' ἐλέλιξεν Ὀλυμπον. »

Ὁ παντοδύναμος καὶ παντοκράτωρ θεὸς, ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν 2
τε, παριστάνετο καθήμενος ἐπὶ θρόνου, σχεδὸν τεσσαράκοντα
πόδας ὑψηλός, ἐπὶ βάσεως δώδεκα ποδῶν τὸ ὕψος. Τῇ μὲν ἀρι-
στερᾷ χειρὶ ἐκράτει σκῆπτρον, ἐπὶ δὲ τῆς δεξιᾶς εἶχε Νίκην
χρυσῇν. Ὁ θρόνος καὶ ἡ βάση εἶχον ζώδια ἐπειργασμένα, καὶ
ζωγραφήματα.

1. Ὁ Ζεὺς ἐν τῶν ἐπτὰ θαυμάτων, Ἀνθολ. Παλ. 9, 58. « Εἰρηνικός καὶ
« πανταχοῦ πρᾶξ, » Δίων Χρυσόστ. 12 (Ὀλυμπικός) σ. 215. Liv. 45, 28 (π.
Αἰμίλιου Παύλου): *Iovem velut praesentem intuens, motus animo est.* —
Ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ ἀγάλματος ἐκ τοῦ Ὁμήρου, Macrob. Saturn. 5, 13. p. 117 Bip.

2. Περιγραφή τοῦ ἀγάλματος: Πaus. 5, 11. « Ἀπτόμενον σχεδόν τι τῇ κο-
• ρυφῇ τῆς ὀροφῆς: ὥστ' ἐμφασιν ποιεῖν, ἐάν ὀρθὸς γένηται διαναστάς, ἀποσεγᾷ-
• σαι τὸν νεῶν, » Στράβ. 8. σ. 171 Τχγ. (Τοσοῦτον φαντάζεται ὁ Πλάτων καὶ
τὸν Περσίδωρ, Κριτία σ. 117). Πρβ. ἐτι Δουκ. ὑπὲρ τῶν εἰκόν. 14. Τζετζ.
Χιλιάδ. 8, 193. Ἐκ τῶν σωζομένων ἔργων εἶναι παρεμφερέστατος ἐκεῖνος ὁ
καλούμενος Ζεὺς Verospi: M. Pio-Clem. VI, 1. Ἀπομιμήματα ἐπὶ νομισμά-
των. D. A. K. I. Taf. 20, 103. 41, 181. Qu. de Quincy, Iup. Olymp.
pl. 17. p. 312. — Τὴν λουπὴν εἰθελιογραφίαν ἰδ. παρὰ Mullérew, Hdb. §.
115. Anm. 2.

§. 141. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλων τορευτῶν ἔργων 1
ἐποίησεν ὁ Φειδίας καὶ πολλὰ θεῶν καὶ ἡρώων ἀγάλματα ἐκ
χαλκοῦ καὶ λίθου, εἰς ναοὺς ἢ ὡς ἱερὰ ἀναθήματα. Ἰδίως ἐπέ- 2
τυχεν εἰς τὴν παράστασιν τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ διχόρους ιδέας
καὶ ἐν διχόροις σχήμασιν. Οἱ Πλαταιεῖς εἶχον παρ' αὐτοῦ ἀκρό-
λιθον ξάανον τῆς Ἀρείας Ἀθηνᾶς· ἐν δὲ τῇ Ἀθῆνῃσι Ἀκροπό-
λει ἐποίησε τὴν διὰ τὸ κάλλος τῆς ἐπικληθεῖσαν Καλλιμωρπον,
ἥτις, ἅτε ἀνατεθεῖσα παρὰ τῶν ἐκ Αἰῶνος κληρούχων, ἐκαλεῖτο
καὶ Αἰμυρία. Καὶ ἡ Κληδοῦχος προσαγορευμένη ἦν Ἀθηνᾶ. Τὸ 3
δὲ κολοσσιώτατον πάντων ἦν ἡ χαλκῇ Πρόμαχος, ἀπὸ τῆς
δεκάτης τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης, ἥτις εἶχε μεταξὺ 50 καὶ 60
ποδῶν ὕψος, ὥστε τὸ κράνος τῆς καὶ ἡ τοῦ δόρατος αἰχμὴ τοῖς
ἀπὸ Σουνίου προσπλέουσιν ἦσαν σύνοπτα. Ὁ Φειδίας ἀφῆκε τὸν
κολοσσὸν τοῦτον ἡμιτελῆ· ὅθεν ὕψερων ὁ Μῦς, κατὰ τὰς τοῦ Παρ-
ράσιου διαγραφάς, ἐπειργάσατο τὴν Κενταυρομαχίαν ἐπὶ τῆς

- 4 ἀσπίδος. — Ἐκ χαλκοῦ ἦν καὶ ἡ Ἀθηναῖα Ὑγεία, ἔργον Πύρρου τοῦ Ἀθηναίου, παρὰ τὰ Προπύλαια (περὶ Ὀλ. 90).

1. Περὶ τῶν λιπῶν Φειδίου ἔργων Plin. 34, 19, 1. Περὶ τῆς Ἀμαζόνος ἰδ. κατωτ. §. 146, 1. 2.

2. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς Ἀρεΐα, Π. 9, 4, 1. Ἡ Καλλιμορφος ἡ Ἀημνία, αὐτ. 1, 28, 2. Plin. 1. 1. Ἀνθολ. Πλαν. 4, 169. 170. Λουκ. Εἰκόν. 4. 6 (» τὴν τοῦ παντὸς προσώπου περιγραφὴν, καὶ παρειῶν τὸ ἀπαλὸν, καὶ » ῥίνα σύμμετρον ἡ Ἀημνία παρέξει »). Fecit et Cliduchum et aliam Mipervam, Plin. 1. 1. (Κληδοῦχος ἐπὶ κλησὶς Ἀθηναῖς, Ἀριστοφ. Θεσμ. 1142).

3. Ἡ Πρόμαχος ἀνάμεσα τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τῶν Προπυλαίων, Π. 1, 28, 2. Ἡρόδ. 5, 77. Καὶ ἐπὶ νομίσματος. Bröndst. II. vign. 37. D. A. K. I. Taf. 20, 102. Ἦν ὠπλισμένη, ἀνέχουσα τὴν ἀσπίδα, καὶ » οἷον τοῖς ἐπιστοῖν » ἐνίστασθαι μέλλουσα », Ζώσιμ. 5, 6, 2. Περὶ τῆς ἡλικίας τοῦ ἔργου Müller, De Phidia I, 9. 10.

4. Περὶ Ἀθηναῖς Ὑγείας καὶ Πύρρου Kunstbl. 1840 N. 37. 38.

- 1 §. 142. Καὶ οἱ Φειδίου μαθηταὶ καὶ γνώριμοι, ἰδίως ὁ ἐπιστήθιος τοῦ φίλος Ἀγοράκριτος, καὶ ὁ πλέον ἀνεξάρτητος Ἀλκαμένης, ἐποίουν κατ' ἐξοχὴν θεῶν ἀγάλματα. Συνηγωνίσθησαν πρὸς ἀλλήλους καλλιμόρφοις, σεμναῖς δὲ καὶ ἀγναῖς γυναικῶν εἰκόσι· καὶ ἡ μὲν τοῦ Ἀλκαμένους, προκριθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀνετέθη ὡς Ἀφροδίτῃ ἢ ἐν Κήποις· ὁ δὲ Ἀγοράκριτος, τροποποιήσας τὰ χαρακτηριστικὰ σύμβολα, ἀνέθηκε τὸ ἰδίον τοῦ ἔργου ὡς Νέμεσιν εἰς Βαμνοῦντα.

2. Περὶ τῆς ἐν Κήποις Ἀφροδίτης Π. 1, 19, 2. Λουκ. Εἰκόν. 6. Plin. 36, 5, 3. — Ἐπαίνεῖται καὶ ὁ Ἡφαιστός τοῦ. Cic. de N. D. 1, 30. Val. Max. 8, 11. ext. 3.

Ἡ Νέμεσις (Βαμνουσίς θεά) τοῦ Ἀγορακρίτου, Π. 1, 33, 2 κ. ἐ. Στράβ. 9. σ. 241. Τχ. Ἡσίοδ. ἐ. λ. Βαμνουσία. Τζετζ. χιλ. 7, 930. Ἀνθολ. Πλαν. 4, 221-224.

- 1 §. 143. Ὡς δείγματα τῶν ἔργων τοῦ πρωτίστου τούτου ἐργαστηρίου συμπάσης τῆς ἀρχαίας τέχνης ὑπάρχουσιν ἔτι τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ζώδια τῶν Ἀθήνησι ναῶν· διότι καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ Ἀρῆϊου καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης ἐπειργασμένοι τύποι, ἂν καὶ

ολίγω προγενέτεροι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤρξατο ἡ δόξα τοῦ Φειδίου, κατεσκευάσθησαν ὅμως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, καὶ ἴσως συνειργάσατο καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ποίησίν των· τόσον συνάδει ὁ ρυθμὸς των τῇ τῆς Φειδιακῆς σχολῆς ἐργασίᾳ. Βεβαίως δὲ εἶδη ² μιουργήθησιν κατὰ τὰς ιδέας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν, ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὰ προπλάσματα καὶ ἐν μέρει διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Φειδίου τὰ περὶ τὸν *Παρθεῖωνα* ἑκτυπα ζῶδια τῶν μετοπῶν (en haut-relief), τὰ πρόστυπα τῆς ζωφόρου (en bas-relief) καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀετοῖς κολοσσιαῖα περιφανῆ ἀγάλματα. Πάντα τὰ ἔργα ³ ταῦτα εἶναι πλήρη τοῦ αὐτοῦ πνεύματος· μιμοῦνται μὲν ἀληθῆστατα τὴν φύσιν (ἕως εἰς αὐτὰς τὰς διαφαινομένας φλέβας τῶν ἀνθρώπων τε καὶ ἵππων), ἀλλ' οὐδέποτε καθ' ὑπερβολὴν· τὸ » μὴδὲν ἄγαν « τῶν σοφῶν φαίνεται ὅτι ὠδήγησε τὸν τεχνίτην. Τὰ κινήματα τῶν ζωδίων εἶναι μὲν ζωηρά, ὅπου τὸ πρᾶγμα τὸ ἀπαιτῇ, ἀλλὰ πάντοτε σύμμετρα, εὐρυθμα, πρῶτα καὶ εὐγενῆ· ἡ σύνθεσις τοῦ ὅλου, ὅσον εἰς τὴν ὑπὲρ 520 πόδας μακρὰν ζωφόρον, εἶναι τόσῳ θαυμαστοτέρα, ὅσῳ εἶναι φυσικωτέρα καὶ ἀπλουστερά· τὰ πάντα, βραχέως εἰπεῖν, εἶναι ἐνταυτῷ σεμνοπρεπῆ καὶ χαρίεντα, καὶ ἄξια τοῦ τόπου ὃν κατέχουσι. — Τῶν δὲ ⁴ πρώτων διαδόχων τοῦ Φειδίου ἔργα εἶναι τὰ πρόστυπα ζῶδια τοῦ *Ερεχθείου*, ὧν ὀλίγα μέχρι τοῦδε εὐρέθησαν.

1. Τὰ ἐν τοῖς δυοῖν ἀετοῖς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀρεως (§. 100, 11) ἀγάλματα δὲν ὑπάρχουσιν ἔτι. Δέκα μετόπαι ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς μετώπου ἔχουσιν ἄλλους Ἡρακλεῖους, καὶ αἱ προσεγεῖς ὁκτώ (τέσσαρες ἐφ' ἑκατέρω μακρᾷ πλευρᾷ) ἀγῶνας Θεσβίους. Ἐπὶ τῆς ζωφόρου τοῦ προναοῦ παριστάνεται μάχη ἡρώων, παρακαθημένων ἐξ θεῶν (! Θεσβῶν καὶ Παλλαντίδων; Müller, Hyp. Röm. Stud. I. 276), καὶ ἐπὶ τῆς ζωφόρου τοῦ ὀπισθοδόμου (posticum) ὁ τῶν Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν πόλεμος. Τὰ ζῶδια ταῦτα ἐκ Παρίου λίθου. Stuart III. ch. 1. D. A. K. I. 20-22. Leake, Topogr. S. 129. 405. (Περὶ τῶν λοιπῶν μετοπῶν §. 111, 4).

Ἡ ζωφόρος τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης (§. 100, 12) ἔχει σύνθετον θεῶν, καὶ μάχα· Ἀθηναίων (Κίμωνος) πρὸς Πέρσας. Τὰ ζωηρά καὶ ἐμψυχα ταῦτα ἔργα μιμοῦνται ἐν μέρει οἱ τύποι τοῦ ἐν Βάσσας ναοῦ (§. 144, 4). Id. Ross, T. der Nike, Taf. 11. 12. S. 13 flgg. Τέσσαρα τεμάχια τῆς ζωφόρου ἐν τῷ Brit. Μουσείῳ. Stuart II. ch. 5. pl. 12. 13. D. A. K. I. 29. — Αἱ δὲ περὶ τὴν Νίκαν τοῦ περὶ τὸ κρηπίδωμα θωρακείου (Ross Taf 18) εἶναι τοῦ μεταγενέστερου Πραξιτέλειου αἰῶνος (§. 153, 5).

2. Ὁ Παρθενὸν εἶχε α, 92 μετόπας, ἐν αἷς πρὸς ἀνατολὰς ἄθλοι Ἀθηνᾶς, Ἡρακλείους, Θησέως· πρὸς Νότον ἐν ταῖς πλείταις Κενταυρομαχίαι, πρὸς δυσμὰς ἐναλλάξ μάχαι δύο πεζῶν, καὶ πεζοῦ πρὸς ἵππεα· πρὸς Βορέαν διάφοροι μυθολογικαὶ ὑποθέσεις. Μία τῆς Νοτείου πλευρᾶς νῦν ἐν Παρισίαις, 15 ἐν Λονδίῳ. Πρὸς Leake, Topogr. S. 274 flgg. — Ἱστορία τῶν μετοπῶν, καὶ εἰκονίσματα τῶν 32 τῆς Νοτείου πλευρᾶς παρὰ Bröndst. Voy. II.

6'. Ζωφόρον περὶ τὸν σηκὸν 3 $\frac{1}{2}$ πόδ. ὑψηλὸν καὶ 528 ποδ. τὸ μῆκος. Ἡ πρὸς δυσμὰς ζωφόρος εἶναι ἐτι ἐπὶ τοῦ ναοῦ· 53 τεμάχια εἶναι ἐν Λονδίῳ, ἐν ἐν Παρισίαις, τὰ λοιπὰ κεῖνται περὶ τὸν ναόν. Ἰδ. Stuart II. pl. 13-30. IV. pl. 6-28. Elgin Marbles vol. I. D. A. K. I. 23-25. Πρὸς τὴν Γερμ. μετὰφρ. τοῦ Στούαρτ II. S. 667. καὶ Leake, Topogr. S. 266-74. — Ἡ ζωφόρος παριστάνει τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων· ὑπὲρ τὴν εἴσοδον, ἐν τῇ μέσῳ δώδεκα καθημένων θεῶν, ἡ ἱέρεια τῆς Πολιάδος μετὰ δυνεῖ ἐρρηφόροι, καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Ποσειδῶνος Ἐρεχθίδος (ὁ Ἄρχων βασιλεὺς;) παραλαμβάνων τὸν πέπλον παρὰ τοῦ κομίζοντος παιδός· ἐκατέρωθεν δὲ προσέρχεται ἡ πομπὴ κατὰ δύο σειράς, ἄρχοντες, παρθένοι, σκιαδηφόροι, ὕδριαφόροι, αὐληταί, καθαρωδοί, οἱ ἄγοντες τὰ ἱερεῖα (ταύρους καὶ κριοὺς), πολῖται, ἄνται, ἡνίχαι (ἀποβάται) ἐπὶ τεθρίππων ἐλαυνομένων ὑπὸ παρθένων (Νικῶν; πρὸς Müller, A. Lit. Z. 1835. N. 107. S. 231), οἱ ἵππεῖς κατὰ ζυγαί, καὶ ἐπὶ τέλους (ὑπὲρ τὴν εἴσοδον τοῦ ὀπισθοδόμου) ὅσοι τῶν ἵππέων οὐκέτι ἀνέβησαν ἐπὶ τοὺς ἵππους. — Ἰχνη πολλὰ (καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν μετοπῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγαλμάτων) ποικιλοχρῶς γανώσεως· οἱ δὲ χαλινεῖ, αἱ ῥάβδοι τῶν ἵππέων, οἱ στέφανοι καὶ ἄλλα κοσμήματα ἦσαν πρόσθετα ἐκ χαλκοῦ.

γ'. Ἀγάλματα ἐν τοῖς ἀετοῖς (ὕψος τοῦ ἀετοῦ 11 $\frac{1}{2}$, πλάτος 94 ποδ.) Πρὸς ἀνατολὰς ἦν ἡ γένεσις τῆς Ἀθηνᾶς, πρὸς δυσμὰς ἡ ἔξις τῆς θεοῦ καὶ τοῦ Ποσειδῶνος. Ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς ἀετοῦ εἶναι 6 ἀγάλματα ἐν Λονδίῳ, τρεῖς κορμοὶ κεῖνται ἐτι κατὰ χώραν, καὶ εἷς, καθὼς τεμάχια τῶν ἵππων καὶ τῆς ἐλαίας, εὐρέθησαν 1835 (Kunstbl. 1835. N. 76)· ἐκ δὲ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς εἶναι ἑνία ἐν Λονδίῳ, καὶ δύο κορμοὶ εὐρέθησαν εἰς τὰς ἀνασκαφάς. Ἰδ. Elgin Marbles vol. II. Stuart IV. ch. 4. pl. 1-5. D. A. K. I. 26. 27. Πρὸς Leake, Topogr. S. 279-98. Ἡ λοιπὴ ἐθελιογραφία παρὰ Μούλερφ, Hdb. §. 118. S. 105. Allg. Lit. Zt. 1835. N. 106. 107.

3. Οἱ παλαιοὶ ἐπαινοῦσαν ἐν τῇ τοῦ Φειδίου τέχνῃ « τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ » ἀκριβὲς ἅμα « (Δημήτρ. π. ἐρμην. 14) καὶ » τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλύτερον » καὶ ἀξιωματικὸν « (Διον. Ἀλ. π. Ἰσοκρ. σ. 542).

4. Ἰδ. τὴν περιγραφὴν τινῶν τύπων τῆς ζωφόρου ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, Kunstbl. 1836. N. 39. 40. Τὰ εὐρεθέντα εἶναι ἐκ λίθου λευκοῦ, καλλίστης ἐργασίας, ἀλλὰ μεγάλως ἡκρωτηριασμένα, καὶ ἦσαν σιδηροῖς γόμοις προσηρησμένα ἐπὶ τὸν μέλανα ἑλευσινιακὸν λίθον. — Αἱ κόραι (Καρυάτιδες) ἐπὶ τῆς πρὸς Νότον προστάσεως ἔχουσιν, ἅτε ἀνδριάντες τῇ ἀρχιτεκτονικῇ ὑπηρετικοί, σχῆμα ὄρθιον καὶ ῥυθμὸν αὐστηρότερον, ἀλλ' οὐδαμῶς ἄχαριν.

§. 144. Τὸ ζωογόνον πνεῦμα καὶ ὁ τῆς ἀρχαίας σκληρότη- 1
τος ἀπηλλαγμένος ρυθμὸς τοῦ Ἀττικοῦ τούτου ἐργαστηρίου ἐμφαί-
νεται καὶ εἰς τὰ ἀρχιτεκτονικὰ ζώδια ἐπὶ τοῖς ναοῖς ἄλλων
τινῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος· μολοντόι ἡ τέχνη ἐκάστοτε κατὰ τι
τροποποιεῖται διὰ τοῦ ἀτομικοῦ ιδιώματος τῶν τεχνιτῶν. Τὰ 2
μὲν ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγάλματα τοῦ Ὀλυμπίου ναοῦ τοῦ Ἰδίου,
ἔργα Ἀλκαμένους καὶ Παιονίου τοῦ Μενδαίου, οὐκέτι σώζονται·
εὐρέθησαν δὲ τεμάχια τῶν κατὰ τὸν πρόναον καὶ ὀπισθόδομον
μετοπῶν, ἐν αἷς ἄθλοι Ἡρακλέους, ἔχοντα ζωηρὰν μίμησιν τῆς
φύσεως καὶ ἀφελῇ τινα χάριν, καίτοι καταδεσέραν τῶν μᾶλλον
ιδανικῶν πλασμάτων τοῦ Φειδίου. Ἡ ζωφόρος τοῦ πλησίον Φι- 3
γαλείας ναοῦ (§. 135, I. 9) προφανέστατα ἀπομιμείται ἀρχέ-
τυπα Ἀττικά, καὶ ἐν τῇ συνθέσει (composition) αὐτῆς φανεροῦ-
ται μὲν φαντασία ζωηρά, εὐρετικὴ καὶ γόνιμος, ἀλλὰ ἡ ἀγνότης
καὶ σεμνότης τῶν γνησίων Φειδιακῶν ἔργων ἐλλείπει ἤδη, τὰ
κινήματα τῶν ζωδίων εἶναι καθ' ὑπερβολὴν βίαια, καὶ ἡ εὐτολ-
μία τῆς ἐπινοίας καταντᾷ ἔστιν ὅπου εἰς θρασύτητα. Κατὰ τὴν 4
Σικελίαν ἀνήκουσιν εἰς τὸ τέλος τῆς προλαβούσης ἢ εἰς τὰς
ἀρχὰς τῆς ἐνεστάσης ἐποχῆς οἱ ἐν τῷ Ὀλυμπίῳ τῶν Ἀκραγαν-
τίνων Γίγαντες (Ἄτλαντες), οἵτινες, ὡς ἀρχιτεκτονικὰ ζώδια,
ἐμφαίνουσιν ἐργασίαν αὐστηρὰν καὶ ἀκίνητον· τὰ δὲ τεμάχια τῶν
ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀγαλμάτων, καθὼς καὶ αἱ μετόπαι ἐνὸς τῶν νεω-
τέρων ἐν Σελινούντι ναῶν, ἔχουσιν ἤδη ρυθμὸν ἐλευθερώτερον καὶ
ζωηρότερον.

2. Ὀλυμπία. Περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀετοῖς ἀνδριάντων Πaus. 5, 10, 2. Τῶν
δὲ μετοπῶν (ὑπὲρ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ὀπισθόδομου), αἵτινες εἶχον
ἄθλους Ἡρακλέους (Paus. αὐτ.) εὐρέθησάν τινες ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὸ
1829 (νῦν ἐν Παρισίοις): Ἡρακλῆς μετὰ τοῦ Κνωσίου ταύρου· μετὰ τοῦ λέον-
τος· νόμφη τις (ἴσως ἡ Στυμφολὶς Μετώπα)· τεμάχια τῆς πόλης πρὸς τὸν Γη-
ρυδὸν καὶ τῆς καταβληθείσης Ἀμαζόνος, καὶ ἄλλα ἐλάττω ἀποσπάσματα. Αἱ
κόμαι, καὶ ἀναμφιβόλως καὶ ἄλλα μέρη, ἦσαν ἐξωγραφημένα. Exped. scient.
de la Morée pl. 74-78. D. A. K. I. Taf. 30. Ἰδ. τὴν βιβλιογραφίαν παρὰ
Μυλλέρῳ, Hdb. §. 119. Anm. 2. A. Ltr. Ztg. 1835. N. 107-8.

3. Ναὸς Φιγαλείας. Ἡ ζωφόρος περιέθεεν ἐντὶς τοῦ σινοῦ ὑπὲρ τοῦ
Ἰωνικοῦς ἡμικίονος, καὶ εἶναι νῦν ἐν Λονδίῳ. ἔχει δὲ τὴν πρὸς τοὺς Κενταύ-

ρους καὶ τὴν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας μάχην, καὶ ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων Ἀπόλλωνα καὶ Ἄρτεμιν ὡς ἀλεξιπρόους θεοὺς, ἐργαζομένους εἰς βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων ἀντικείμενα ὄλως Ἀττικὰ, ἔργα Ἀθηναίων τεχνιτῶν, καὶ ἀπομιμήματα τῶν Ἀθηναίων τύπων, ἣ μὲν Κενταυρομαχία τῆς ὀπισθεῖς ζωφόρου τοῦ Ἀρήφου, ὁ δὲ Ἀμαζόνων πόλεμος τῆς ζωφόρου τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης (Ἰδ. §. 143. σημ. 1). Bassirilievi della Grecia, da Wagner. 1814. Stackelberg, Apollotempel zu Bassä. 1828. Elgin and Phigalian Marbles. Vol. II. Expéd. de Morée Vol. II.

4. Γίγας (Ἄτλας) τῶν ἐν Ἀκροπόλει, D. A. K. I. Taf. 20. Ἐν τοῖς αἰετοῖς ἦν ἡ Γίγαντομαχία καὶ ἡ Τροία· ἄλλωσις (Διδ. 13, 82). Τεμάχια μιχρά καὶ ὀλίγα. Antiqq. of Ath., Suppl. p. 4. frontisp.

Ἐν Σελινούντι τεμάχια πέντε μετοπῶν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν ναοῦ τῶν ἐν τῇ κάτω πόλει (§. 135. IV. 21). Ἀκταίων ἐν δορᾷ ἐλάφου (ὡς ἐποίησε καὶ ὁ Στράβων) καὶ Ἄρτεμις Ζεὺς καὶ Ἥρα (ἡ Σεμέλη). Ἡρακλῆς μετὰ τῆς Ἀμαζόνης Ἰππολύτης· Ἀπόλλων καὶ Δάφνη· Ἀθηνᾶ Γίγαντοφόντις (ἡ Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρης). Τὰ ζώδια ἐκ πόρου, ποικιλοχρῶς γεγανωμένα· τὰ ἄκρα ἐκ λίθου λευκοῦ (ἀκρόλιθα). Serradifalco Vol. II. tav. 30-34. Πρβ. Müller, A. Lit. Z. 1835. N. 108.

- 1 §. 145. Παρὰ τὴν Ἀττικὴν σχολὴν ἤκμαζε συγχρόνως καὶ τὸ ἐν Ἄργει καὶ Σικυῶνι ἐργαστήριον πλαστῶν, διὰ τοῦ μεγάλου
- 2 Πολύκλειτου τοῦ Ἀργεῖου. Ὁ τούτου χρυσελεφάντινος κολοσσὸς τις Ἥρας ἐν τῷ τῶν Ἀργείων Ἡρίῳ ἐθυμαζέτο παρὰ τινων ὑπὲρ αὐτὰ τὰ Φειδίου τορευτὰ ἔργα· ἀλλὰ ἐν γένει ἐκρίνετο ὁ Πολύκλειτος ὡς πρὸς τὰ θεῶν ἀγάλματα ὑποδεέστερος ἐκείνου.
- 3 Διέπρεψε δὲ μεγάλως περὶ τὴν ἀθλητικῶν καὶ ἐφηβικῶν ἀνδριάντωνποίησιν, ἥτις ἐξόχως ἡσκέετο παρὰ τοῖς ἐν Πελοποννήσῳ Δωριεῦσι (§. 114, 2) καὶ ἥτις κυρίως προσέτιθετο τὴν παράστασιν τῶν καλλίστων μορφῶν τοῦ γυμνοῦ νεανικοῦ σώματος. Ὁ περιβοητότερος ἐκείνου ἀνδριᾶς ἐγένετο ὁ καλούμενος Δορυφόρος, ὅστις εἴτε κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ τεχνίτου, εἴτε διὰ τῆς συμφωνοῦ ἐγκρίσεως τῶν ὁμοτέχνων, ἐθεωρεῖτο ὡς κανὼν τῶν ἀνθρώπινου σώματος ἀναλογιῶν, αἵτινες τότε ἐπλάττοντο ἔτι
- 4 μᾶλλον τετραγωνικῇ καὶ συνεσφιγμένῃ. Παρομοίως ἀποδίδεται εἰς τὸν Πολύκλειτον ἡ εὐρεια, ἢ μᾶλλον ἡ διατύπωσις τῆς ἐπινοίας τοῦ νὰ ἐπιβαίνωσι τὰ σώματα μάλιστα εἰς τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν· ὅθεν γεννᾶται ἡ ἀνατομικῶς σπουδαία ἀντίθεσις τῶν δύο

πλευρῶν τοῦ σώματος, τῆς μὲν βασχζούσης καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον συνθλιβομένης (συσπλομένης), τῆς δὲ βασταζομένης καὶ μᾶλλον ἐλευθέρως καὶ ἀκωλύτως (χαλαρώτερον) ἐκτεινομένης.

1. Τρεῖς ἦσαν Πολύκλειτοι (§. 102. σημ. 138. σημ. 1) : ὅθεν πλείστη σύγχυσις εἰς τὴν διανομὴν τῶν ἀνηκόντων ἐκάστῳ ἔργῳ (Thiersch. S. 209). Ὁ δὲ μέγας Πολύκλειτος ἦν ὁ πρεσβύτερος τῶν ἐξ Ἀργου, μαθητὴς Ἀγελάδα.

2. Περὶ τῆς Ἡράς Π. 2, 17, 4. Μάξιμος Τύρ. Διατρ. 14. σ. 260. Ἀνθολ. Παν. 4, 216. Qu. de Quincy p. 326. Ἡ κεφαλὴ τῆς Ἡράς ἐπὶ νομισμάτων τῶν Ἀργείων (Millingen, Anc. coins pl. 4, 19. Cadalvène, Recueil pl. 3, 1) ἐχρυσά στέφανον πλατύν καθὼς καὶ ἡ Ἡρα Ὀλυμπία τῶν Ἡλείων, ἡ Λακινία Ἡρα τῶν Πανδοσειῶν καὶ Κροτωνιατῶν, καὶ ἡ τῶν Πλαταιῶν (ἰδ. D. A. K. I. Taf. 30). — » Τὰ Πολυκλείτου ξόανα τῇ μὲν τέχνῃ κάλλιστα » τῶν πάντων, πολυτελεῖα δὲ καὶ μεγέθει τῶν Φειδίου λειπόμενα, » Στράβ. 8. σ. 201 Τχv. Toreuticen sic erudisse, ut Phidias aperuisse (judicator) Plin. 34, 19, 2. Ὁ δὲ Κυντίλιανός 12, 10 προτιμᾷ τὸν Φεῖδιον : Phidias in ebore longe citra aemulum. Πρβ. Cic. Brut. 18.

3. Plin. 34, 19, 2: *Diadumenum fecit molliter juvenem, centum talentis nobilitatum* (πρβ. Δουκ. Φιλοφ. 18. Ἀπομίμνημα ἐκ τῆς Φαρνεσιανῆς ἐπαύλειος παρὰ Gerh., Ant. Bildw. 69). — *Fecit et destringentem* (Ἀπαξομένον) *et nudum talo incessentem* (περχρατιστὴν ἀποπτερνίζοντα ; ἰδ. Jacobs. ad Philost. p. 435), *duosque pueros item nudos talis ludentes, qui vocantur astragalizontes*.

Περὶ τοῦ Δορυφόρου αὐτ. : *Fecit et Doryphorum viriliter puerum, quem et canona artifices vocant, lineamenta artis ex eo petentes, velut a lege quadam*. Πρβ. Cic. Brut. 86, 276. Orat. 2, 5. Quinctil. 5, 12. Δουκ. π. ὁρχ. 75 : » Τὸ δὲ σῶμα, κατὰ τὸν Πολυκλείτου κανόνα, ἤδη ἐπιδεί- » ξειν μοι δοκῶ. Μῆτε γὰρ ὑψηλὸς ἄγαν ἔστω καὶ πέρα τοῦ μετρίου ἐπιμή- » κης, μῆτε ταπεινὸς καὶ νανώδης τὴν φύσιν, ἀλλ' ἑμμετρος ἀκριβῶς· οὔτε » πολυσκαρῆς, ἀπίθανον γὰρ, οὔτε λεπτὸς εἰς ὑπερβολὴν· σκελετωδὲς γὰρ τοῦτο » καὶ νεκρικόν. » Πρβ. τὸ δισίγημα παρ' Αἰλ. Π. Ι. 14, 8.

4. Plin. l. l. *Proprium ejusdem, ut uno pede insisterent signa, excogitasse : quadrata tamen ea esse tradit Varro, et paene ad unum exemplum*.

§. 146. Γενομένου ἐν Ἐφέσῳ συναγωνισμοῦ τεχνιτῶν τινῶν 1
εἰς τὸ τίς ἐδύνατο νᾶ πλάσῃ τὴν καλλίστην Ἀμαζόνα, λέγε-
ται ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐνίκησε τὸν Φεῖδιον, τὸν Κρησίλαν, τὸν
Φράδμωνα καὶ τὸν Κύδωνα. Καὶ τῆς μὲν τοῦ Φειδίου ὑπάρχει 2

ἀπομίμημα ἐν τῷ Βατικανῷ, ἡ ἐπὶ λόγχης ἐπερειδομένη, ἡ δὲ ἐν τῷ Καπετωλίῳ ἡ τετρωμένη μένει ἀμφισβητήσιμον ἂν ᾦναι ἔργον τοῦ Κρησίλα ἢ μᾶλλον τοῦ Δεσιλάου· ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, πρέπει τὴν τοῦ Πολυκλείτου νὰ φαντασθῶμεν ἔτι καλλίονα καὶ κρείττονα τούτων τῶν θαυμασιῶς καλῶν καὶ ὡραίων 3 γυναικῶν. Ὁ Πολύκλειτος καὶ ὁ Κρησίλας ἐποίησαν δὲ καὶ ἐξόχους εἰκονικοὺς ἀνδριάντας· ὁ μὲν τὸν μηχανοποιὸν Ἀρτέμωνα τὸν Περιφόρητον, ὁ δὲ Κρησίλας τὸν ἐκφυγοῦντα Διειτρήφην καὶ τὸν Ὀλύμπιον Περικλέα.

1. Περὶ τοῦ συναγωνισμοῦ Plin. 34, 19 init. (Ὁ Θύριος σ. 211 ἀμφισβητεῖ, ἀλλὰ χωρὶς λόγον).

2. Εἰς τὴν Φειδίου Ἀμαζόνα « τὴν ἐπερειδομένην τῷ δορατίῳ » ἐπαίνει ὁ Λουκιανός· « στόματος ἀρμογὴν καὶ τὸν αὐχέναν » (Λουκ. Εἰκόν. 4. 6.). Ἐκτὸς τῆς ἐν τῷ Βατικανῷ καὶ πλείονα ἄλλα ἀπομιμήματα. D. A. K. I. 31. Πρβ. Müller, Hdb. §. 121, 2.

Ἡ τετρωμένη Ἀμαζών, D. A. K. αὐτόθι (ἄλλη ἐν Παριείοις, M. Bouill. II, 11). Πρβ. Winckelm., Werke (1839) I. S. 168. 374. Ὁ δὲ Πλίνιος ἀναφέρει μὲν (34, 19, 15) Amazonem vulneratam, ἀλλὰ, ἐὰν ἡ γραφὴ ὀρθῶς ἔχη, ὡς ἔργον Δεσιλάου ἢ Δησιλάου, οὐχὶ δὲ Κρησίλα. Πρβ. Ross, Lettre à Mr. Thiersch. p. 9. 10. Kunstbl. 1840. N. 12.

3. Ἀρτέμων ὁ ἐπικαλούμενος Περιφόρητος, μετὰ Περικλέους ἐν Σάμῳ, Ὀλ. 84, 4. Πλούτ. Περ. 27. (Πρβ. Ἀριστοφ. Ἰχθ. 850. Ἀθήν. 12. σ. 533.). Περὶ Κρησίλα Plin. 34, 19, 14: Cresilas (fecit) vulneratum deficientem, in quo possit intelligi quantum restet animae, et Olympium Periclem dignum cognomine. Ὁ τετρωμένος ἐκεῖνος ᾗν ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Διειτρήφης (Ὀλ. 91, 13). Ἰδ. Ross l. l. — Ἄλλα παράδειγματα εἰκονικῶν ἀνδριάντων: ὁ σπλαγχνόπτης (δοῦλος Περικλέους, ἔργον Στύπακος τοῦ Κυπρίου. Kunstbl. 1840. N. 37). Ὁ Κολώτης, Φειδίου μαθητῆς, ποιεῖ φιλοσόφους. Plin. 34, 19, 27. — Ἐν τῇ Ἀκροπόλει εἶθρον ἀνδριάντος, ἔχον τὸ Ἀπολλοδώρου ὄνομα. Kunstbl. 1840 N. 12.

- 1 §. 147. Σωματικωτέρα ἔτι, οὕτως εἰπεῖν, ᾗν ἡ τέχνη Μύρωνος τοῦ Ἐλευθερέως (πρὸς τῷ Κιθαιρῶνι), ὅστις ᾗν ἐπιφανέστατος περὶ τὴν ἐπιμελῆ καὶ ἔμφυχον μίμησιν οὐ μόνον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ζώων. Περιφρημοὶ τούτου ζώων εἰκόνες ᾗσαν ἡ 2 βοῦς, ὁ κύων, τὰ θαλάσσια τέρατα. Ἐκ δὲ τῶν ἀνδριάντων τοῦ 3 Μύρωνος ἐθαυμάζοντο μάλιστα ὁ δολιχοδρόμος Λάδας, ἐφα-

πτόμενος ἤδη τοῦ τέρατος· ὁ Δισκοβόλος, οὐ πολλὰ ἀπομιμήματα σώζονται· καὶ ἄλλοι πένταθλοι καὶ παγκρατιασταί. Ἐποίησε δὲ καὶ θεῶν ἀγάλματα καὶ ἡρώων, οἷον κολοσσούς Διός, 4 Ἀθηνᾶς καὶ Ἡρακλέους ἐν Σάμῳ· Ἀπόλλωνα ἐν Ἐφέσῳ· Περσέα ἐν Ἀθήναις· ἄλλην Ἀθηνᾶν καὶ Σάτυρον (Μαρσύαν;) θαυμάζοντα τοὺς αὐλοὺς. Τὰς δὲ κεφαλὰς ἐποίει ἔτι κατὰ τὸν ἀρχαῖον 5 Αἰγυπτίον τρόπον, τὰ μὲν πρόσωπα ἄψυχα καὶ ἀπαθῆ, τὴν δὲ κόμην ἀργὴν καὶ ἄτεχνον, λειπόμενος κατὰ τοῦτο τῶν περὶ Φειδίαν καὶ Πολύκλειτον.

1. Μύρων Ἐλευθερεὺς, Ἀθῆν. 11. σ. 488. Myron paene hominum animas ferarumque (τὴν ζωϊκὴν ψυχὴν) aere expresserat, Petron. 88. — Primum hic multiplicasse veritatem videtur, numerosior in arte quam Polyclethus, et in symmetria diligentior, Plin. 34, 19, 3; πρβ. ἀνωτ. §. 115. σημ. 3.

2. Πλίν. αὐτ.: Myronem *bucula* maxime nobilitavit, celebratis versibus laudata. Ὑπάρχουσιν ἔτι 46 ἐπιγράμματα ἑλληνικὰ εἰς τὴν βούν ταύτην (Ἀνθολ. Παλατ. 9, 713-42 καὶ 793-98), καὶ 11 Λατινικὰ (Auson. Epigr. 58-68). Πρβ. Τζέτζ. χιλ. 8, 144. Τέσσαρας ἄλλας Μύρωνος βόας ἀναφέρει ὁ Propert. 2, 23, 7. Διὰ τοῦτο βουπλαστής, Ἀνθολ. 9, 734.

3. Περὶ τῆς Λαδᾶ εἰκόνος Ἀνθολ. Πλιν. 4, 53, 54. — Περὶ τοῦ Δισκοβόλου Quint. 11, 13: Quid tam distortum et elaboratum, quam est ille Discobolus Myronis? Λουκ. Φύοψ. 18: « τὸν δισκοβόλον, τὸν ἐπικεκρυφτότατον κατὰ τὸ σχῆμα τῆς ἀφέσεως, ἀπεστραμμένον εἰς τὴν δισκοφόρον, ἡρέμα ὀκλάζοντα τῷ ἐτέρῳ, εἰκότα ξυναναστησομένῳ μετὰ τῆς βολῆς; » Πρβ. Φιλοστρ. Εἰκόν. 1, 24, μ. τῶν Οὐελκέρου σχολίων σ. 352. Ἀπομιμήματα πλείονα· ἴδ. Müller, Hdb. §. 122, Anm. 3. D. A. K. I. Taf. 32. Ἐν ἀπομίμημα ἐν Μονάχῳ, Thiersch, Epochen S. 214. Δισκοβόλος ἐπὶ ἀγγείου, Gerh. Ant. Bildw. Taf. 68.

4. Κολοσσὸς ἐν Σάμῳ, Στράβ. 14. σ. 169 Τχν. Ἀπόλλων, Πλίν. αὐτ. Περσεὺς, Πaus. 1, 23, 8. — Fecit et Satyrum admirantem tibiae et Minervam (Plin.). Ἀθηνᾶ καὶ Μαρσύας, ὡς εἰκέν, ἐν συστάσει.

5. Περὶ τῆς ἐργασίας τῶν τριχῶν Plin. l. l. (ἀνωτ. §. 115. σημ. 3). Πρβ. τοὺς ἐκδότ. εἰς Winckelm., W. (1839) I. 377. — Ὁ Μύρων ἐποίησε καὶ τορευτὰ ἀγγεῖα. Mart. Epigr. 6, 92, 8, 51. — Τὼς Μύρωνος Λύκιος, Π, 23, 8.

§. 148. Ἄλλην ὁδὸν ἐβάδιζον οἱ Ἀθηναῖοι Καλλιμαχος καὶ 1 Δημήτριος (ὁ ἄλωπεκῆθεν). Ὁ μὲν Καλλιμαχος ἦν ὑπὲρ τὸ

- ὄσον καὶ μέχρι μικρολογίας ἀκριβῆς εἰς τὰ παραμικρὰ καὶ ἐπουσιώδη πάρεργα, καὶ ἔφθειρε τὴν καθολικὴν ἐντύπωσιν τῶν δημιουργημάτων του πολλάκις διὰ τοῦ λίαν ἐπιτετηδευμένου τῆς τέχνης ὅθεν ἐπεκλήθη καὶ Κακίζότεχνος; (Κατάτεχνος· Κατα-
 2 τήζετεχνος;). Ὁ δὲ Δημήτριος ἦν ὁ πρῶτος, ὅστις ἐν ταῖς εἰκόσι του, μάλιστα γεροντικῶν σωματῶν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐφίετο τῆς ἀπαρallaχτου μιμήσεως τῆς φύσεως, ὥστε ἐμμεῖτο ἀκριβῶς καὶ ἀπέδιδεν ἐπιμελῶς καὶ αὐτὰ τὰ πρὸς ἀπόδοσιν τῆς οὐοιότητος καὶ τοῦ ἥθους περιττὰ καὶ φύσει αἰσχροὶ καὶ τῇ τέχνῃ
 4 ἀνοίκεια (οἷον ρυτίδας, παραφυάδας κ. τ. τ.). — Οἱ πλείστοι τῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ Πελοπον. πολέμου (ὡς Ναυκύδης) καὶ μετὰ τὰ Πελοποννησιακὰ (ὡς Δαίδαλος) ἐν ὀνόματι γενομένων τεχνιτῶν φαίνεται ὅτι ἠκολούθουν ἐν γένει τὰ ἔχνη τοῦ Πολυκλείτου. Ἡ χαλκοπλαστικὴ ἤκμαζεν ἔτι, καὶ εἰκονικοὶ ἀνδριάντες ἀθλητῶν ἢ ἄλλων ἐξόχων ἀνδρῶν ἐποιοῦντο συχνότατα.

1. Περὶ Καλλιμάχου (εὐρετοῦ τοῦ Κορινθ. κισκράνου) ἴδ. ἀνωτ. §. 154.
 4. Ἔργα τούτου ἦσαν ὁ κερψὸς καὶ ἐντεχνος λύχνος τῆς Πολιάδος ἐν τῷ Ἐρεχθεῖ (Π. 1. 26, 7. μετὰ τὴν 92 Ὀλ.), καὶ Λάκαιναι χορεύουσαι, Plin. 34, 19, 35: Ex omnibus maxime cognomine insignis est Callimachus, semper calumniator sui, nec finem habentis diligentiae, ob id *catatechneus* appellatus, memorabilis exemplo adhibendi curae modum. Hujus sunt saltantes Lacacnae, (Καρυάτιδες; Δουκ. π. ὄρχησ. 10. ἴδ. ἔμω; κατωτ. §. 152. σημ. 6.) emendatum opus, sed in quo gratiam omnem diligentia abstulerit.

2. Περὶ Δημήτριου Quintil. 12, 10: Dem. nimius in veritate. Δουκ. Φιλοφ. καλεῖ αὐτὸν καταφρονητικῶς ἀνθρώπου ποιοῦν, καὶ περιγράφει τὸν τούτου ἀνδριάντα Παλίχου τοῦ Κορινθίων στρατηγοῦ· » προγαστέρα, φαλάντιαν, » ἡμίγυμνον τὴν ἀναβολὴν, ἡνεμημένον τοῦ πώγωνος τὰς τρίχας ἐνίας, ἐπίσημον » τὰς φλέβας, αὐτανθρώπων ὅμοιον. „ — Ἄλλο παράδειγμα μιμήσεως αἰσχροῦ καὶ ἀπεικταίου ἀντικειμένου, Πaus. 10, 2, 4: „ (ἐν Δελφοῖς) μῖμημα ἦν χαλκῷ, νεκροῦ χρονιωτέρου, κατεργηκός τε ἦδη τὰς σάρκας καὶ τὰ ὀστέα „ ὑπολειπομένου μόνον ἀνάθημα -- Ἰπποκράτους τοῦ ἱατροῦ. „ — Περὶ τοῦ ἔργου τρόπου τοῦ μιμεῖσθαι ἴδ. §. 15. σημ. 3. καὶ §. 15 β'.

3. Παραδείγματα χαλκῶν ἀνδριάντων ἐν μέρει καχερωσμένων ἢ Σιλανίωνος Ἰοκάστη ἔχουσα πρόσωπον ὠχρὸν (Πλούτ. πῶς δεῖ ποιητ. ἀκούειν 3. Σομπ. 5, 1). ἢ Ἀριστάνειδα Ἀθάμας ἐρυθρίων (Plin. 34, 40). κυανοί

ναύαρχοι ἐν Δελφοῖς (Πλούτ. π. τοῦ μὴ χρᾶν κ. ἐ. 2)· πρβ. Klenze, Reise S. 241 flgg. — Ἀνδριάντες σιδηρεῖ, Πανσ. 3, 12, 8. 4, 31, 8. 10, 18, 5. Plin. 34, 40.

Β' τμήμα· αἰὼν τῶν περὶ Πραξιτέλη καὶ Λύσιππον.

§. 149. Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἀνεφάνη ἐν Ἀθῇ- 1
ναις καὶ τῇ περίῃ Ἑλλάδι νέα δημιουργῶν διαδοχὴ, ὧν ἐν τῇ τέ-
χνῃ οὐχ ἥττον οἶονεὶ ἀποτυποῦνται καὶ ἐκφράζεται τὸ ἦθος καὶ
πνεῦμα τοῦ τότε Ἀττικῆς βίου, ἢ ὁ τοῦ προτέρου αἰῶνος χα- 2
ρακτὴρ ἐν τῇ τέχνῃ τῶν περὶ τὸν Φειδίαν. Κορυφαῖοι τοῦ ἐνε-
στῶτος αἰῶνος (τοῦ τετάρτου πρ. Χρ.) ἦσαν Σκόπας ὁ Πάριος, 2
Λεωχάρης καὶ Πραξιτέλης οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πρὸς τὰ τέλη Λύ-
σιππος ὁ Σικυώνιος. Οἱ πρῶτοι μάλιστα ἔδωκαν εἰς τὴν τέχνην 3
τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸν ἰδιάζοντά της χαρακτῆρα, καὶ τὴν κλί-
σιν ἐπὶ ἐμπαθέστερα καὶ θορυβωδέστερα αἰσθήματα, τῇ μὲν ἐπὶ
τὸ δεινὸν καὶ τραγικὸν καὶ ἐκπληκτικόν, τῇ δὲ ἐπὶ τὸ ἡδονικόν
καὶ τρυφερόν.

1. Περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον πρβ.
καὶ τὰ ἀνωτ. §. 129, 1 εἰρημένα.

2. Δημιουργοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου Κλέων Σικυώνιος, Ἀντιφάνους μαθ., Ὁλ.
98-102. Σιλανίων Ἀθηναῖος, ἵσως Ἀπολλοδώρου μαθ., πλάσσης, μέχρι 114?
(Plin. 34, 19, 21 et 26. Kunstbl. 1840. N. 12). Σκόπας ὁ Πάριος,
πιθάνην ὅτι Ἀριστάνδρου υἱὸς (Boeckh, C. I. G. II. 2285. C.), ἀρχιτ., λιθο-
ξόος καὶ πλάστης, 97-107. Πολυκλῆς Ἀθην., Σταδιδίως μαθ. (?) πλ. 102.
Δαμώκριτος Σικυώνιος, Πείσωνας μαθ., πλ. 102. Παισανίας Ἀπολλωνιάτης πλ.,
π. 102. Σαμόλας Ἀρκάς πλ., π. 102. Εὐκλείδης Ἀθην. λιθεῖς, π. 102. Λεω-
χάρης ὁ Ἀθηναῖος, πλ. καὶ λιθ., 102-114, (διότι συνειργάσατο τῷ Λυ-
σίππῳ ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρου κυνήγιον, § 154. σημ. 4) καὶ Σθένειος ὁ Ὀλυν-
θίος 108-114 (Kunstblatt 1840. N. 32. ἕτερος νεώτερος Λεωχάρης κατὰ
τὴν Μ. Ἀντωνίου ἡλικίαν, αὐτ. N. 17). Ὑπατόδωρος καὶ Ἀριστογείτων Θηβαῖοι,
πλ. 102 (?) Σώστρατος πλ. 102-114. Δαμασῶν Μισσηνίος πλ. 103 κ. ἐ. Εε-
νοφῶν Ἀθην. πλ. 103. Καλλιστόνικος Θηβαῖος πλ. 103. Ὀλυμπιοθένης πλ.
(σύγχρονος Στρογγυλίωνος καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Κηφισοδότου; ἴδ. Sillig. C.
A. s. v.). Ἐξήκестος, ἐν Ἀθῆναις, 105-115 (? Kunstbl. 1840. N. 17).
Εὐφράνωρ ὁ Ἰσθμῖος, ζωγρ., λιθεῖς, πλ. καὶ τορευτ., 104-110. Πραξι-
τέλης ὁ Ἀθηναῖος, Εἰρεσίδης τὸν δῆμον, λιθ. καὶ πλ., 104-110. Ἐχίων
πλ. καὶ ζωγρ. 107. Θερμάχος πλ. καὶ ζωγρ. 107. Τιμόθεος λιθ. καὶ πλ. 107.

Πύθης πλ. 107. Βρύαξις Ἀθην. λιθ. καὶ πλ. 107-119. Ἡρόδοτος Ὀλύμπ. π. 108. Ἰππίας πλ. 110-114. Πολύμνηστος καὶ Κέγχραμις, 105-110 (? Ἐπιγραφή ἐν Ἀθήναις). Αὐσίπιππος ὁ Σικυώνιος πλ. 103-114 (πρβ. Müller, Hdb. §. 124. Anm.). Αὐσίστρατος Αὐσίππου ἀδελφός, πλ. 114. Εὐφρονίδης, Ἴων, πλ. 114. Ἀμφίστρατος λιθ. ξ. 114. Μενέστρατος λιθ. π. 114 (?). Χαίρεας πλ., π. 114. Φίλων ὁ Ἀντιπάτρου (?) πλ. 114. Πάμφιλος Πραξιτέλους μαθ. 114. Κήφισόδοτος καὶ Τίμαρχος οἱ Πραξιτέλους, πλ. καὶ τορρευταί, 114-120 (Kunstbl. 1840 N. 12) Πρωτογένης ζωγρ. καὶ πλ. 112-120 (ιβ. §. 163. 165).

8. Εἰς τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς τότε τέχνης συνετέλεσε τὰ μέγιστα καὶ ἡ σύγχρονος ποίησις καὶ φιλοσοφία· ἡ ἀκόλαστος μέση καὶ νέα κωμωδία· ἡ φιλήδονος σοφία τῶν περὶ Ἀρίστιππον καὶ Ἐπικούρου, καὶ ἡ κυνικὴ ἀναισχυντία τῶν περὶ Διογένη καὶ Ἀντισθένη φιλοσοφούντων. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἔλαβε καὶ ἡ σύγχρονος γραφικὴ (περὶ ἧς κατωτ. §. 158 κ. ε.) μεγίστην ἐπιφύεσιν ἐπὶ τῆς πλαστικῆς τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος.

- 1 §. 150. Ὁ Σκόπας κατεργάζετο ἐξαιρέτως τὸν λευκὸν λίθον τῆς πατρίδος του Πάρου· τὰ δὲ ἀντικείμενα τῆς τέχνης του ἐπορίζετο ὡς ἐπὶ τὸ πλέον ἐκ τοῦ κύκλου τῶν μύθων τοῦ Διόνσου καὶ τῆς Ἀφροδίτης. Ἐπλασε δὲ καὶ Ἀπόλλωνας· τὸν Πύθιον (Κιθαρωδὸν) Ἀπόλλωνα ἐν χιτῶνι ποδήρει (οἷός ἐστιν καὶ ἐπὶ ἀρχαίων προστύπων ἔργων, D. A. K. I, 13, 46.) καὶ Ἀπόλλωνα
- 2
- 3 Σμινθέα, ἔχοντα μῦν ὑπὸ τὸν πόδα. Ἐν τῶν μάλιστα θαυμαζομένων ἔργων του ἦν μεγάλη σύστασις (Gruppe) θαλασσίων θεῶν καὶ δαιμόνων· ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ Θέτις μετὰ Τριτώνων καὶ Νηρείδων συμπροπέμποντες τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὴν Λευκὴν νῆσον· καὶ φαίνεται πιθανώτατον, ὅτι πρῶτος ὁ Σκόπας εἰς τοῦτο τὸ ἔργον μετένεγκε τὸ ἐνθουσιαστικὸν καὶ ἀχαλίνωτον καὶ ἱλαρὸν ἀπὸ τοῦ Διονυσιακοῦ κύκλου ἐπὶ τὴν παράστασιν τῶν θεῶν τοῦ πελάγους, ὥστε οἱ μὲν Τρίτωνες ἀντιπροσωπεύουσι τρόπον τινὰ τοὺς Σατύρους, αἱ δὲ Νηρείδες τὰς Μαινάδας τὰς περὶ τὸν Διόνυσον.

1. Διόνυσος ἐκ λίθου λευκοῦ ἐν Κνίδῳ, Plin. 36, 4, 5. — Μαινάς (Βάεχη, Θυιάς) χιμαιροφόρος, ἔχουσα τὴν κόμην λευμένην· Ἀνθολ. Παλ. 9, 774. Ἀνθ. Πλαν. 4, 60. Καλλίστρ. ἐκρρ. ἀγαλμ. 2. Ἀπομιμήματα πλείονα ἐπὶ προστύπων ἔργων· Zoega, Bassir. ant. II, 83. 84. 106. D. A. K. 1, Taf. 32. — Πανίσκος, Cic. de Div. 1, 13.

Ἀφροδίτη γυμνὴ ἐν Ρώμῃ, ἣν ὁ Πλίνιος προτιμᾷ αὐτῆς τῆς Πραξιτέλειου, Plin. 36, 4, 7. — Ἀφροδίτη, Πόθος καὶ Φαέθων ἐν Σαμοθράκῃ, Πλίν. αὐτ. — Ἐρως,

Ἰμερος καὶ Πόθος ἐν Μεγάρεις, Πaus. 1, 43, 6. — Ἐν Ἡλιδι· Ἄγαλμα Ἀφρο-
· δίτης χαλκοῦν ἐπὶ τράχη καθηταὶ χαλκῷ· Σκόπα τοῦτο ἔργον, Ἀφροδίτην δὲ
· Πάνδημον ἐνομαζούσαι, Πaus. 6, 25, 2.

2. Ὁ Κιθαροδὸς Ἀπόλλων τοῦ Σκόπα ἀνέκειτο ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ ναῷ, ἐν ᾧ Αὔγου-
· ρος ὠκοδόμησε τῷ Ἀπόλλωνι εὐχαριστήριον τῆς ἐπ' Ἀκτίῳ νίκης· ἔθεν ἐπὶ Ῥωμ.
· νομισμάτων ἐπικαλεῖται Actius καὶ Palatinus. Eckhel, D. N. VI. p. 94.
107. VII. p. 124. Πρὸς Tac. Ann. 14, 14. Suet. Neron. 25. Τοῦτον περι-
· γράφει ὁ Προπέρτιος, 2, 23, 15: Inter matrem (Πραξιτέλους) deus ipse in-
· terque sororem (Τιμολέου) Pythius in longa carmina veste sonat. Ἀπο-
· μίμημα ἐν τῷ Βατικανῷ, D. A. K. I. Taf. 32.

Περὶ τοῦ Σμινθέως Στράβ. 13. σ. 117 Τχ.ν· » Τὸ σύμβολον τὸ τὴν ἐτοιμότητα
· τοῦ ὀνόματός σοῦον, ὁ μῦς ὑπόκειται τῷ ποδὶ τοῦ ξοάνου. — Καὶ Ἐρμῆ;
· Σκόπα ἔργον, Ἀνθελ. Πλαν. 4, 192.

3. Plin. 36, 5, 7: Sed in maxima dignatione, Cn. Domitii delubro in
· Circo Flaminio, Neptunus ipse et Thetis atque Achilles, Nereides su-
· pra delphinas et cete et hippocampas sedentes; item Tritones chorus-
· que Phorci et pristis ac multa alia marina, omnia ejusdem manus,
· praeclarum opus etiamsi totius vitae fuisset. Περὶ τοῦ μύθου πρὸς Köhler,
· Mém. sur les Iles et la Course d'Achille. Pétersb. 1827. Sect. 1.

§. 151. Ἄν τὸ περιβόητον σύστημα τῆς Νιδῆς καὶ τῶν παί- 1
· δων (ἐν τῷ ναῷ τοῦ Σωσιανοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Ῥώμῃ) Σκόπα ἦν
· τέχνη, ἢ Πραξιτέλους, ἡμφισβήτουν ἤδη αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Θαυ- 2
· μάζεται ἐν αὐτῷ πρὸ πάντων ἡ συστολὴ καὶ εὐλάβεια καὶ κο-
· σμὶς αἰδώς, ἣ ὁ δημιουργὸς ἐμετρίασε τὴν παράστασιν συμβεβη-
· κότης τόσον ἐκπληκτικοῦ καὶ φρικώδους· αἰσθανόμεθα μὲν εἰς τὰ
· πρόσωπα τῆς μητρὸς καὶ τῶν παιδῶν τὸν τε ἠθικὸν καὶ τὸν φυ-
· σικὸν πόνον, βλέπομεν τὸν φόβον τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, τὴν
· λύπην καὶ ἀπελπισίαν τῆς μητρὸς, τὴν ἀλγυδὸν τῶν ἐληθέντων
· καὶ ἀποθνησκόντων παιδῶν· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι σωφρόνως
· ἔμμετρα, κόσμια, ἐπιεικῆ καὶ πρᾶα, καὶ διὰ τοῦτο ὡραία καὶ
· θαυμαστά· οὔτε τὸ ἠθικόν, οὔτε τὸ φυσικόν πάθος ὑπερβαίνει
· πούποτε τὴν τόσον λεπτὴν γραμμὴν τοῦ κάλλους. Συνελόντι
· εἰπεῖν, οἱ Νιοβίδαι εἰσὶ μὲν θνητοὶ ἄνθρωποι, ὑποκείμενοι εἰς τὴν
· ἀήττητον δύναμιν τῶν θεῶν, φέρουσι δὲ τὴν τύχην ταύτην
· μετὰ γενναιότητος ἱρωικῆς καὶ σχεδὸν ἰσοθέου. Μολονότι δὲ 3

περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ καθολικοῦ συστήματος ὑπάρχει ἀμφιβολία, διαγιγνώσκονται ὁμῶς ἐν αὐτῷ βεβαίως μερικά τινες ἐλάττονες συστάσεις.

1. Plin. 36, 5, 8: Par haesitatio est in templo Apollinis Sosiani, Niobae liberos morientes Scopas an Praxiteles fecerit. Ὑπὲρ Πραξιτέλους: Ἀνθολ. Πλαν. 4, 129. Auson. Epitaph. Her. 28. Ὑπὲρ Σκόπα· Winckelm. W. 1839. I. S. 13. — Ὁ ναὸς τοῦ Σωσιανῶ Ἀπόλλωνος πῦσαν ἐπὶ Ἰδρύθῃ ὑπὸ Γ. Σωσίου, ὅς ἐπὶ Μ. Ἀντωνίου ἐπῆρχε τῆς Συρίας (πρὸς Δίων. Κάσ. 49, 22 καὶ Πλίν. 13, 11). — Τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον ἦν καὶ ἐν Ἀθήναις ἐν τῷ ὑπὲρ τὴν κορυφὴν τοῦ θεάτρου σπηλαίῳ. Πανσ. 1, 21, 5: « Ἀπόλλων ἐν αὐτῷ καὶ Ἄρταμις » τοὺς παῖδάς· εἰσιν ἀναιρούντες τοὺς Νιόβης. »

Οἱ πλείστοι ἀνδριάντες τοῦ συστήματος· τούτου (δώδεκα τὸν ἀριθμὸν) εὐρέθησαν κατὰ τὸ 1583 ἐν Ρώμῃ, καὶ ἀνάκεινται νῦν ἐν Φλωρεντίᾳ· ἄλλοι δέ τινες, ἐν διαφόροις Μουσείοις τῆς Εὐρώπης ὑπάρχοντες, ἀνέκτισαν ἴσως εἰς τὴν αὐτὴν σύστασιν, ἢ τοὐλάχιστον εἰσὶν ἀπομιμήματα τῶν πρωτοτύπων. Τὸ σχῆμα τῆς συστάσεως φαίνεται ὅτι ἦν ἐξ ἀρχῆς τριγωνικόν· ἔθεν τινες νομίζουσιν, ὅτι ἀνέκειτο ἐν τῷ ἀετῷ ναοῦ τινος. Πρὸς περὶ τούτου τοῦ ζητήματος Thiersch, Epochen S. 368 flgg. Ἀλλὰ μήπως τὸ ἐν Ἀθήναις σύστημα ἦν τὸ ἀρχέτυπον; Οἱ τούτου ἀνδριάντες, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν ἰχνῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου, ἐστήκεσαν ἐν δυαδὶ ἢ τρισὶν ἐφεξῆς· σειραῖς· θαυμάσιον ἀνυψομέναις.

2. Περὶ τῆς ιδέας τοῦ ὅλου πρὸς ἔτι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀνεφερόντων, καὶ πλείονα ἐπιγράμματα, Ἀνθολ. Πλαν. 4, 130-34. Auson. l. 1. 27-29. — Τούτοις σοφισμένους καὶ ὡς γνησίους ἀναγνωρίζουσιν ἀνδριάντας ἰδ. D. A. K. I. Taf. 33. 34.

3. Περὶ τῆς καθολικῆς διαθέσεως καὶ τῶν μερικῶν συστάσεων ἢ συμπλεγμάτων ἰδ. Thiersch. l. 1. S. 315. 368 flgg. Müller, Hdb. §. 126, καὶ τὴν αὐτὴν ἀναφερομένην βιβλιογραφίαν. Πρὸς ἔτι. A. Lit. Z. 1835. N. 108.

- 1 §. 152. Ὁ Πραξιτέλης ὡσαύτως εἰργάζετο κυρίως ἐκ λίθου λευκοῦ, καὶ διαφερόντως ἐπλάττεν ἀντικείμενα ἐκ τοῦ κύκλου τοῦ
- 2 Διονύσου, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἔρωτος. Ἐν ταῖς πολυαριθμοῖς εἰκόσιν, ὅς ἐπορίσατο ἐκ τοῦ πρώτου τῶν εἰρημένων κύκλων, συγκατεμίχθη τῷ Βακχικῷ ἐνθουσιασμῷ καὶ τῷ ἀκολάστῳ ᾗθει ἄκρα τις
- 3 χάρις καὶ εὐάρεστος ἰλαρότης. Οἱ τοῦ Πραξιτέλους Ἔρωτος ἦσαν τὰ ἐντελέστατα πρότυπα ὥραιας καὶ ἐρασμίας παιδικῆς ἡλικίας, καὶ τῆς γυνῆς τοῦ Ἀφροδίτης τῷ ἀκαλύπτῳ σωματικῷ κάλλει ἐπιπολάζει εὐφροσύνη τις ἐκφρασις ἡμέρου καὶ πόθου
- 4 ἀνωτέρα τῆς διὰ μόνων τῶν αἰσθήσεων χαμερποῦς ἡδονῆς. Μο-

λαταῦτα πρέπει νὰ ὁμολογῶμεν, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα, συγκρινόμενα πρὸς τὰ τῆς ἀρχαιοτέρας σχολῆς ἔνθεα καὶ σεμνοπρεπῆ δημιουργήματα, ἐν γένει προτιθενται ρᾶλλον τὴν παράστασιν τοῦ σωματικοῦ κάλλους, ἢ θείου τινὸς ἤθους· καὶ εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἴσως οὐκ ὀλίγον ὁ συνήθης βίος τοῦ Πραξιτέλους καὶ τῶν συγχρόνων τεχνιτῶν, οὔτινες τὰ πολλὰ διήγον ἐν ἐταίραις, καὶ ἐν τοῖς πλάσμασί των ἀπεμιμοῦντο τὰς ἐκείνων χάριτας. — Ἄλλο περίφημον τοῦ Πραξιτέλους ἔργον ἦν ὁ Ἀπόλλων ὁ ἐπικαλούμενος *Σαυροκτόνος*, οὗ καὶ ἡ μορφή καὶ τὸ σχῆμα πλησιάζουσι πρὸς τὴν εὐπρεπεστέραν τῶν Σατύρων μορφήν. Ἐν γένει δὲ ἐποίησεν ὁ ἀρχηγέτης οὗτος τοῦ νεωτέρου Ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, καθὼς καὶ ὁ τοῦ προγενεστέρου ἀρχηγέτης Φειδίας, σχεδὸν μόνον θεῶν ἀγάλματα.

1. Plin. 34, 19, 10: Praxiteles quoque marmore felicior, ideo et clarior fuit; καὶ 36, 4, 5: Marmoris gloria superavit etiam semet. Πρβ. Propert. 3, 7, 15. Stat. Sylv. 4, 6, 26. Διόδ. 26 (ἀποσπ.) σ. 512: « Πραξ. » ὁ καταμίξας ἄκρως ταῖς λιθίναις ἔργοις τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. »

2. Ἀγάλματα τοῦ Διονυσιακοῦ κύκλου. Διόνυσος ἐν Ἡλιδι, Π. 6, 26, 1, ἴσως ὁ χαλκιεὺς ἐν νεανικῷ σχήματι, ἐν ὃ Καλλίστρ. 8. περιγράφει, κισσῷ ἐστεμμένος καὶ νεβρίδα περιεζωσμένος, ἐρεῖδων τὴν λύραν (?) τῷ θύρῳ, ἀπαλὸν τι καὶ μεμνῆς ἐλέπων. Ἐπίεισε δὲ τὸν αὐτὸν θεὸν καὶ ἐν πρεσβυτέρῳ σχήματι, Plin. 34, 19, 10: Liberum patrem, et Ebrietatem, nobilemque unā *Satyrum*, quem Graeci Περιερότης cognominant. (Ἄδελφον δὲ ἀν ἦναι οὗτος ὁ ἐν τῇ ὁδῷ τῶν Τριπόδων, Π. 1, 20, 1. Ἀθῆν. 13, σ. 591). Ἀπομίμῃμα τοῦ Περιερότου νομίζεται ὁ τῷ στελέχει προσανακλιμένος καὶ ἀναπαυόμενος ἀπὸ τοῦ αὐλεῖν, ἐν πολλοῖς Μουσείοις (δύο ἐν Βερολίῳ). Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 35. Πρβ. Winckelm. W. (1839) I. S. 139 flgg. Ἄλλος Σάτυρος ἐν Μεγάροις, Π. 1, 43, 5. Σειληνοί, Ἀνθ. Παλ. 9, 756. Μαινάδες, Θυιάδες, Plin. 36, 5, 5. Πάν ἀσπὲν ἐπγρμένος, καὶ Νύμφαι γελῶσαι, καὶ Δανάη, λίθου Παρίου, Ἀνθολ. Παλ. 6, 317. Πλαν. 4, 262. Ἐρμῆς φέρων Διόνυσον νήπιον, Π. 5, 17, 1· οὔτινες ἴσως ἀπομίμῃμα τὸ ἀνάγλυφον παρὰ Zoega, Bassir. I, 3.

3. Ἐρωτες. α. Ἐν Παρίῳ, λυγθίνος, γυμνός. Plin. 36, 5, 5. — β. Ἐν Θεσπιαῖς, λίθου Πεντελησίου, παῖς ἐν ὄρῳ, ἔχων πτέρυγας χρυσᾶς. Π. 9, 27, 3. Λουκ. Ἐρωτ. 11. 17. Ἀνάθημα Φρύνης (Ἀνθ. Παλ. 6, 260), ἀνεκομισθὲν ὑπὸ Καλιγούλα καὶ αὐθις ὑπὸ Νέρωνος, καὶ ἀνέκειτο ὕστερον ἐν Ῥώμῃ in Octaviae scholis (Plin. l. l.). Περὶ τούτου Cic. Verr. 4, 2, 4: propter quem Thespieae visuntur. Ἐν Θεσπιαῖς ἀνέκειτο ὕστερον μίμημα ἐκείνου, τέ-

χνη Μηνειόρου (Πλυσ. αὐτ.). Ἰουλιανὸς ὁ Αἴγ (Ἀνθ. Πλαν. 4, 203) συγγίει ὑπ' ἀγνοίας τὸν ἐν Θεσπιαῖς χαλκοῦν ἔρωτα τοῦ Λουσίππου καὶ τὸν λιθινὸν τοῦ Πραξιτέλους. — γ', Λίθινος ἔρωτος ἐν Μεσσάνια, παρεμπερὴς τῷ Θεσπιάσι, Cic. Verr. l. 1. — δ', καὶ ἐ, Δύο χαλκοῖ ἔρωτες (Καλλίστρ. Ἀγαλμ. 4, 11), ὁ μὲν ἀναπαυόμενος (Iacobs. p. 693), ὁ δὲ διαδιδόμενος. — Ἀπομιμήματα τοῦ τῶν Θεσπιέων ἔρωτος ἴσως ὁ ἐν Ῥώμῃ κορυμνός, ὁ ἔχων τὴν κόμην ἐν κροβύλῳ ἀναδεδεμένην (M. Pio. Cl. 1, 12), ὁ ἐν Νεαπόλει ἐντελέσερος (M. Borbon. 6, 25), καὶ ἄλλος ἐν τῷ Βρ. Μουσείῳ. Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 35, 144. 145.

Ἀφροδίτη α. Ἡ ἐνδεδυμένη (velata specie) ἦν οἱ Κῆροι προσέκοντο. Plin. 36, 5, 5. — β'. Ἡ ἐν Κνιδῷ ἡ γυμνὴ, ἐκ Παρίος λύγδου, ἥτις ἀνέκειτο παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης Εὐπλοίας, ἐν « νεῷ ἀμφιθύρῳ » (Λουκ. ἔρωτ. 13. « περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ, » Ἀνθ. Πλαν. 4, 160. Πρβ. Plin. l. 1. Aedicula ejus tota aperitur, ut conspici possit undique effigies deae --; nec minor ex quacunque parte admiratio est) ὕστερον δὲ ἦν, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ἐν Βυζαντίῳ. Ταύτην περιγράφει ὁ Λουκ. ἔρωτ. 13 καὶ Εἰκον. 6: « Σεσηπότι γέλῳτι μικρὸν ὑπομειδῶσα. — Ὀφρύων τὸ εὐγραμμὸν καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ φαιδρῷ καὶ κεχαρισμένῳ. — Πᾶν δὲ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀκάλυπτον, οὐδεμιᾶς ἐσθῆτος ἀμπεχούσης, γεγύμνωνται, πλὴν ὅσα τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ τὴν αἰδῶ λεληθότως ἐπικρύπτειν. — Τῶν δὲ τοῖς ἰσχυαῖς ἐνεσφραγισμένων ἐξ ἐκατέρων τύπων οὐκ ἂν εἴποι τις, ὡς ἡδύς ὁ γέλως. Μερεῦτε καὶ κνήμης ἐπ' εὐθὺς τεταμένῃς ἀχρι ποδὸς ἡκριθωμένοι ῥυθμοί. » Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης βλέπομεν ἡδῆ, ὅτι ἡ Πραξιτέλους Ἀφροδίτη δὲν ἦν ἡ σεμνὴ Οὐρανία τοῦ Φειδίου, ἀλλὰ μᾶλλον γλυκυμειλὴς τις καὶ σχεδὸν ἑταῖρα. Ἀπομιμήματα ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν Κνιδίων εἰς τιμὴν τῆς Πλαυτίλλης ἐπὶ δακτυλιοῖς (Lippert, Dactyl. I, 1, 81), καὶ κατὰ τὸν Μύληρον, τὸ ἐν τοῖς Βατικανοῖς κήποις ἀγαλμα (Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 35. F. 146. a-d). Ἡ γυμνότης αἰτιολογεῖται, διότι λουομένη ἀπέθετο τὴν περιβολήν. Περὶ τοῦ ζητήματος, ἂν ἦναι καὶ ἡ Μεδικαία Ἀφρ. μίμημα τῆς Κνιδίας, Ἰδ. Thiersch. l. 1. S. 288, καὶ τὴν λοιπὴν εἰς τὴν ἱστορίαν παρὰ Μυλλέρῳ, Hdb. §. 127, 4. — γ'. Χαλκὴ Ἀφρ. τοῦ Πραξίτ., Plin. 34, 19, 10. — δ'. Λιθὴν ἐν Θεσπιαῖς, Π. 9, 27, 4. — ε. Ἄλλη Πραξ. Ἀφροδ. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς τῷ Λάτμῳ, Στέφ. ἐ. λ. Ἀλεξάνδρεια. — Πειθὼ καὶ Παρήγορος ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀφρ. Πράξιδος ἐν Μεγάρῳ, Π. 1, 43, 6.

4. Ὁ Πραξίτ. ἐμμήθη (Κλήμ. Πρετρ. σ. 35. Ἀρνόβ. κ. ἐθν. 6, 18) ἐν τῇ Ἀφροδίτῃ τὴν Κρατίναν· κατ' ἄλλους δὲ τὴν Φρόνην, ἥς ἐποίησε καὶ λιθινὴν εἰκόνα εἰς Θεσπίας (Π. 9, 27, 4) καὶ ἄλλην ἐπίχρυσεν εἰς Δελφούς (Π. 10, 14, 5. Ἀθῆν. 13, σ. 591). Ἠγάπησε δὲ καὶ τὴν Γλυκέραν (Στράβ. 9 σ. 263 Τγν), καὶ ἐπλάσε (Πλιν.) signa flentis matronae et meretricis gauditis. — Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τεχνῖται πολὺ ἐχρῶντο ἑταῖραις (Ξεν. Ἄπομν. 3, 11, 1. 2. Ἀθῆν. 13, σ. 588) ἢ ἐπλάττοντο προπλάσματα κατὰ ζῶντα παραδείγματα (π. Φειδίου Πλούτ. Περ. 13).

5. Plin. 34, 19, 10: Fecit et puberem Apollinem (ἐκ χαλκοῦ) subrepenti lacertae cominus sagitta insidiantem, quem *Sauroctonon* vocant.

Πρβ. Mart. Epigr. 14, 172. Λίθινα ἀπομιμήματα πολλά (Winckelm. M. I. 1, n. 40. M. Pio Cl. I, 13)· ἐν χαλκοῦν ἐν τῇ Ἀλβανικῇ ἐπαύλει· καὶ ἐπὶ δακτυλολίθων (Millin, Pierr. grav. pl. 5). Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 36.

6. Ἄλλα Πραξιτέλους θεῶν ἀγάλματα παρὰ Sillig. C. A. p. 387. — Ἐποίησα δὲ καὶ εἰκόνας (C. I. G. I. n. 1604), γύναιον σπιλούμενον (Τατιαν. κ. Ἑλλ. σ. 122), στέφανον, εἰσφόρον (Plin. 34, 19, 10) καὶ Κρυάτιδας (αὐτ. 36, 5, 5. Τὸ ὄνομα τῶν Καρυατίδων δὲν ἀπαντᾷται πρὸ τοῦ Πραξιτ. [πρβ. ἡμῶς §. 148. σημ. 1]· ἔθεν γίνεται πιθανόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος εἰσήγαγε τὸν τύπον τῶν εἰς τὴν πλαστικὴν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, μετὰ τὸν ἀνδραποδισμὸν τῆς πόλεως τῶν Καρυῶν ἐπὶ τῆς Ἐπαρινώνδου εἰς Λακωνικὴν ἐκστρατείας, Ξεν. Ἑλλ. 7, 1, 28, ἣν δ. Βιτρ. 1, 1, 5 τῷ Περσικῷ πολέμῳ συγγέει). — Τὰ Πραξιτέλους λίθινα ἀγάλματα ἐδέοντο καὶ χρῶσμενης γανώσεως (circumlitio), καὶ αὐτὸς ὁ δημιουργὸς ἔκρινε κάλλιστα ἐκείνα, ἃ ὁ περίφημος ζωγράφος Νικίας περιγάνωσας (Plin. 35, 40, 28). Πρβ. Müller, Hdb. §. 310, 5. Wiegmann, Malerei der Alten S. 96-117. Letronne, peint. murale p. 399. Κατωτ. §. 164 σημ. 5.

§. 153. Ὁμοίαν ἐν τῇ τέχνῃ ὁδὸν ἐξάδισε καὶ ὁ Λεωχάρης, 1
 ὅστις ἐποίησε τὸν Γανυμήδην, τὰ Διὸς παιδικὰ, ἀνκρπάζομενον 2
 ὑπὸ τοῦ ἀετοῦ. Περισσότερον ἔτι προτίθεται ἡ τέχνη τὴν ἐπιδεί- 2
 ξιν τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐν τῇ πλάσει τῶν καλουμένων Ἑρ-
 μαφροδίτων, ὧν ὁ τύπος φαίνεται ὅτι διευτυπώθη ὑπὸ τοῦ Πολυ-
 κλέους. Σύγχρονοι τοῦ Πραξιτέλους ἦσαν ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ 3
 Βρύαξις, οἵτινες ὁμοῦ μετὰ Σκόπα καὶ Λεωχάρους τὸ ἐν Ἀλι-
 καρνασσῷ Μουσσωλεῖον (μετὰ Ὀλ. 106, 4) γλυπτοῖς ἔργοις 4
 ἐπεκόσμησαν. Ὁ Λεωχάρης καὶ ὁ Βρύαξις ἐποίησαν ἤδη καὶ εἰκό- 4
 νας Μακεδονικῶν ἡγεμόνων· καὶ τὸ σύνολον εἰργάζοντο τότε οἱ 5
 Ἀθήνησι πλάσται πλείστους ἀνδριάντας. — Εἰς τὴν αὐτὴν νεω- 5
 τέραν Ἀττικὴν σχολὴν ἀνήκουν καὶ αἱ ἐν ἀναγλυφῇ Νίκαι αἱ 5
 πτερωταὶ ἐπὶ τοῦ περιβύτου ναὸν τῆς Ἀπτερού θωρακείου, καὶ ἡ 5
 ζωφόρος τοῦ χορηγικοῦ μνημεῖου τοῦ Αυσικράτους.

1. Plin. 34, 19, 17: Leochares (ἐποίησεν ἐκ χαλκοῦ) aquilam sentien-
 tem quid rapiat in Ganymede, et cui ferat, parcentemque unguibus (φει-
 δορέναις ὀνύχεσσι, Νόν. Δικν. 15, 281) etiam per vestem. Πρβ. Στράτωνος
 ἐπιγρ., Ἀνθ. Παλ. 12, 221. Mart. Epigr. 5, 56. Ἡ αὐτὴ ὑπόθεσις συγῆ ἐν
 τοιχογραφίαισι, Plaut. Menaechm. 1, 2, 34· καὶ ἐπὶ νεμισμάτων τῶν Δαρ-
 δανέων, Choix. Gouff. II. pl. 67, 28. Ἀπομιμήματα λίθινα ἐν Ἐφεσῇ καὶ
 Ῥώμῃ (D. A. K. I. 36) καὶ ἐν Τεγέᾳ.

2. Plin. 34, 19, 20: Polycles (ὁ πρεσβύτερος, ἔδ. A. Ltr. Zt. 1835. N. 108) Hermaphroditum nobilem fecit. — Περὶ τῶν ἐν τοῖς Μουσείοις σωζομένων Ἑρμαφροδίτων ἔδ. σχολ. εἰ; Winckelm. W. (1839) I. S. 136 flgg.

3. Plin. 36, 5, 9: Scopas habuit aemulos eadem aetate Bryaxin et Timotheum et Leocharem, de quibus simul dicendum est, quoniam pariter caelaverunt Mausoleum (Ὀλ. 106, 4).

4. Ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰκόνες Ἀμύντου, Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Ὀλυμπιάδος καὶ Εὐρυδίκης, ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, Λεωχάρους ἔργα, Π. 5, 20, 5. — Σέλευκος χαλκοῦς Βρυάξιδος, Plin. 34, 19, 13. — Λεωχάρους καὶ Σθένειδος πέντε εἰκονικὸι ἀνδριάντες ἐπὶ μιᾷς ἐκείσεως ἐν Ἀθήναις, Kunstbl. 1840 N. 32. — Κηφισόδοτος καὶ Τίμαρχος οἱ Πραξιτέλους ἐπέπνησαν ξυλῖνας εἰκόνας τοῦ Λυσιάρχου καὶ τῶν παιδῶν, αὐτ. N. 12.

5. Τὸ θωρακεῖον περὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀπτερου Νίκης (§ 100, 12) ἔχει προτύπους Νίκας πτερωτὰς βουθυτούσας, καὶ τρόπαιον ἀνεγειρούσας (ὡς γίνεταί ὅλῳ ἐκ τῶν νεωστὶ εὐρεθέντων τεμαχίων), τῆς καλλίστης ἐργασίας τοῦ Πραξιτέλειου αἰῶνος. Ross, T. der Nike Taf. 13. Ἀπομιμήματα πλείονα αὐτ. σελ. 18. G. M. 54, 257. — Ἡ ζωφόρος τοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους ἔχει τὸν Διόνυσον καὶ τοὺς Σατύρους τοῦ τιμωροῦντας τοὺς Τυρρηνούς πειρατάς. Stuart I. ch. 4. D. A. K. I. 37. — Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς φαίνεται εἶναι καὶ οἱ παλαισταί, ἴσως ἔργον τοῦ νεωτέρου Κηφισοδότου (Plin. 36, 5, 6: symplegma, -- digitis corpori verius quam marmori impressis), D. A. K. I. Taf. 36.

- 1 §. 154. Οἱ κορυφαῖοι τῆς σχολῆς ταύτης εἶδομεν ὅτι αἰεὶ διετήρουν ἔτι τὸν τρόπον καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς τοῦ Φειδίου τέχνης, καθόσον καὶ αὐτοὶ ἐσπούδαζον κυρίως, ἐν τοῖς ἀγάλμασι τῶν θεῶν ἢ ἄλλων μυθολογικῶν προσώπων νὰ παριστάνωσι τὴν οἰκείαν ἐκάστου διάνοιαν καὶ τὸν νοερὸν (ψυχικὸν) βίον των· ὁ δὲ Εὐφράνωρ καὶ Λύσιππος διεδέχθησαν μᾶλλον τὴν τῶν περὶ τὸν Πολύκλειτον αἴρεσιν (τὴν Ἀργεῖο-Σικυωνίων σχολήν), ἥς τὸ κύριον ἀντικείμενον ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε μᾶλλον ἢ παράστασις σωματικοῦ κάλλους καὶ ἡρωϊκῆς καὶ ἀθλητικῆς ῥώμης. Ἐκ τῶν ἡρώων διετύπωσεν ὁ Λύσιππος τὴν τοῦ Ἡρακλέους ιδεάν εἰς νέον τινὰ ῥυθμὸν, καὶ ἐξεπόνησε τὸ γιγαντιαῖον σῶμα τοῦ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀγῶνων κεκμηκότος μὲν καὶ ἀναπαυομένου, ἀλλ' οὐδὲν ἥττον ἀηττήτου ἥρωος ἐν αὐτῷ τῷ σχήματι, ὅπερ ἡ μετα-
- 2
- 3 γενεστέρα τέχνη αἰεὶ ἐμυμήσατο ὡς ἀρχέτυπον κανόνα. Ἀθλητῶν

ἀνδριάντες οὐκέτι κατεσκευάζοντο τότε τοσοῦτοι, ὅσοι καὶ πρό-
τερον (μολονότι καὶ ὁ Λύσιππος ἐποίησεν ἐξ τοιούτους)· ἀντ'
αὐτῶν δὲ ἐδόντο οἱ τότε χρόνοι εἰκόνων βασιλέων καὶ ἡγεμόνων.
Θαυμαστοὶ ἦσαν μάλιστα οἱ Λυσίππου ἀνδριάντες τοῦ μεγάλου 4
Ἀλεξάνδρου, ἐν οἷς κατῴρθωσεν ὁ δημιουργὸς νὰ μιμηθῇ καὶ
αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα τῆς μορφῆς εἰς τρόπον ὥστε συνέτεινον
εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἥθους. Ἄλλοι δὲ σύγχρονοι πλάσται, οἷον 5
ὁ Λυσίππου ἀδελφὸς Λυσίστρατος, ὅστις πρῶτος ἀπετύπωσε
πρόσωπα εἰς γύψον, προστίθεντο μόνην τὴν ἀπαράλλακτον μίμη-
σιν καὶ ἀπόδοσιν τῆς φυσικῆς μορφῆς.

1. Cic. Brut. 86, 296 (πρὸς Petron. Sat. 83): Polycletus Doryphorum
sibi Lysippus magistrum fuisse ajebat. Ἐποίησε δὲ, καθὼς ὁ Πολύκλειτος
(§. 145. σμ. 3), καὶ Ἀποξυόμενον (destringentem se, Plin. 34, 19,
6). ὅθεν συγγέγονται καὶ τὰ ἔργα ἀμφοτέρων, Sillig. C. A. p. 254. N. 7.

2. Euphranor (ὡς ζωγράφος) primus videtur expressisse dignitates
heroum, Plin. 35, 40, 25. — Ἡρακλεῖς Λυσίππου (ἴδ. Sillig. p. 259)
α', ὁ τῷ ῥιπάλῳ ἐπεριδόμενος, κλισιακὸς ἀνδριάς (Hercule Farnese; M.
Borb. III, 23. 24), εὐρεθεὶς ἐν τοῖς Καρακάλλα θέρμεις, ἀπομίμημα τοῦ Ἀθη-
ναίου Γλύκωνος, ὡς δεικνύει ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ αἰλου ἀντιτύπου (Bianchini,
Palazzo dei Cesari tav. 18). Ἄλλα ἀπομιμήματα ἐν ἀγάλμασι, σφραγίσιν καὶ
νομίσμασιν ἡ κεφαλὴ μόνη ἐν Λονδίῳ, Marbles of the Brit. M. I, 11. ἴδ.
D. A. K. I. 38. F. 151-55. — β', Ἡρακλῆς ἀναπαυόμενος ἐπὶ συντελειοθεῖσι
τοῖς ἀγῶσι, κολοσσὸς ἐν Τάραντι, ὅν ὁ Φάβ. Μάξιμος μετῆνεγκεν εἰς τὸ Καπιτώ-
λιον (Πλούτ. Φαβ. Μαξ. 22. Liv. 9, 44. Plin. 34, 18) ὕστερον δὲ ἐν Βυζαν-
τίῳ (Νικήτας, Ἀγάλμ. Κωνσταντινουπ. 5, σ. 12 ed Wilken). Ὁ Ἡρακλῆς ἐκάθη-
το σύννευς ἐπὶ κεφίῳ (διὰ τ. ὅς Αὐγείου καπρεῶνας), ἐφ' οὗ ἡ λεοντὴ, ἐπερεί-
δων τὸν ἀρ. βραχ. ἐπὶ τὸ καμπθὲν γόνυ, ἐν ᾧ ἡ δεξιὰ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δ. σκέλους.
Συχνὰ ἐπὶ σφραγίδων Lippert, Dact. I. 285-87. II, 231. Suppl. 344-46.
D. A. K. I. 38. F. 156. — γ', Ἡρακλῆς δαμασθεὶς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ ἀφω-
πλισμένος (Ἀνθελ. Πλαν. 4, 103): ἐμοῖόν τι ἔργον ἐπὶ δακτυλιοθήκων Lippert
I. 280. 281. II. 225-27. Suppl. 331. D. A. K. αὐτ. 157. — δ'. Μικρὸς
χαλκοῦς Ἡρακλῆς (ἐπιτραπέζιος), ἐν Stat. Sylv. 4, 6 καὶ Martial. 9, 44 πα-
ριγράφουσιν ἴσως τὸ πρότυπον τοῦ καλουμένου κορμού (Torso di Belvedere).

3. Ὁ Λύσιππος ἐπλάσε καὶ τῶν ἐπτά σοφῶν ἀνδριάντας καὶ Αἰσώπου, Ἀνθελ.
Πλαν. 4, 332.

4. Plin. 44, 19, 6: Fecit et Alexandrum Magnum multis operibus, a
pueritia ejus orsus. — Horat. Epist. 2, 1, 239 (περὶ Ἀλεξάνδρ.): Edicto

vetuit, ne quis se praeter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera Fortis Alexandri vultum simulantia. Περί τῆς φημιζομένης ταύτης ἀπαγορεύσεως πρὸς Plin. 7, 38. Sillig. p. 66. N. 24.

Περὶ τῶν Λυσίππου εἰκόνων Ἀλεξάνδρου Πλούτ. Ἀλεξ. 4: » Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν
» τοῦ σώματος οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὅφ' οὐ μόνου
» καὶ αὐτὸς ἤξίου πλάττεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ μάλιστα πολλοὶ τῶν διαδόχων ὤσε-
» ρον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμούντο, τὴν τ' ἀνάτασιν τοῦ αὐχένος εἰς εὐώνυμον
» ἤσυχῃ κεκλιμένου, καὶ τὴν ὑγρότητα τῶν ὀμμάτων, διατετήρηκεν ἀκριβῶς ὁ
» τεχνίτης. » Αὐτ. π. τῆς Ἀλεξ. ἀρετῆς 2, 2: » Μόνος γὰρ οὗτος (Λύσιππος)
» κατεμήνυε τῷ χαλκῷ τὸ ἦθος αὐτοῦ, καὶ συνεξέφερε τῇ μορφῇ τὴν ἀρετὴν.
» οἱ δ' ἄλλοι τὴν ἀπαστροφὴν τοῦ τραχήλου, καὶ τῶν ὀμμάτων τὴν διάχυσιν
» καὶ ὑγρότητα μιμῆσθαι θέλοντες, οὐ διεφύλαττεν αὐτοῦ τὸ ἀρρενωπὸν καὶ
» λεοντωδές. »

Εἰκὼν Ἀλεξάνδρου ἔχουσα λόγχην, Πλούτ. π. Ἰσ. καὶ Ὀσίρ. 24. Ἰδ. Ἀνθολ.
Πλαν. 4, 119-122. Ἄλλη Ἀλεξάνδρου εἰκὼν ἐφ' ἵππου (ὡς οἰκιστοῦ, φαίνεται,
τῆς Ἀλεξανδρείας) εἶχε τὴν κόμην ἀκτίνων δίκην περιχυθεῖσαν. Λιδά. Ἐκφράσ.
τόμ. 4. σ. 1120 Reisk. Περὶ τοῦ συνήθους τύπου τῶν Ἀλεξάνδρου ἀνδριάντων
ἰδ. Appul. Florid. p. 118 Bip. Ἐν τῶν κυρίων γνωρισμάτων εἶναι ἡ ἀναστὰς
τῆς κόμης (Πλούτ. Πομπ. 2. τρίχωμα ἀνάσπλλον, Πλούτ. 4, 138. frons reli-
cina), καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς. Ἡ κεφαλὴ τῆς εἰκόνης τῆς τὴν
λόγχην ἐχούσης ἐπὶ Μακεδ. νομισμ. τῶν Αὐτοκρατόρων (Cousinéry, Voy. I.
pl. 5. n. 3. 5. 8) ἀμφιμίσμα δὲ ἴσως ὁ ἐκ Γαβίων ἀνδριάν. Ἰδ. τοῦτον καὶ
ἄλλας τοῦ βασιλέως εἰκόνας D. A. K. I. Taf. 39. 40. N. 158-70, πρὸς Mül-
ler, Hdb. §. 129. Anm. 4.

Ὁ Λύσιππος ἐποίησε καὶ δύο περιφρήμας συστάσεις τῶν περὶ τὸν Ἀλεξάνδρον
Alexandri venationem (λέοντος κυνήγιον, Πλούτ. Ἀλεξ. 40, συνεργασαμένου
καὶ τοῦ Λεωχάρους) καὶ turmam Alexandri in qua amicorum ejus imagi-
nes summa omnium similitudine expressit (τοὺς ἐπὶ τῷ Γρανικῷ πεσόντας;
Μακεδόνας, Πλούτ. Ἀλεξ. 16. Ἀρρίαν. Ἀναβ. 1, 16, 7. πρὸς. Vell. Pat. 1,
11, 3). — Ἴππος Λυσίππου, Ἀνθολ. Παλ. 9, 777. — Περτωκὸς λέων ἐν Λαμ-
ψακῷ, Στράβ. 13, σ. 94 Τχv.

5. Plin. 35, 44: Hominis imaginem gypso e facie ipsa primus omnium
expressit ceraque in eam formam gypsi infusa emendare instituit Lysi-
stratus. Hic et similitudinem reddere instituit; ante eum quam pulcher-
rimas facere studebant (ἀλλὰ κατὰ τοῦτο σφάλλεται ὁ Πλίνιος: ἰδ. §. 148.
σημ. 2).

- 1 §. 155. Διὰ τῆς ἀκριβοῦς παρατηρήσεως τῆς φύσεως καὶ
τῆς ἐπιμελοῦς μελέτης τῶν ἔργων τῶν προγενεστέρων δημιουρ-
γῶν οἱ περὶ τὸν Λύσιππον προήγαγον τὴν τέχνην ἔτι περὶ τινα
πάρεργα (argutiae operum)· ἰδίως μνημονεύεται, ὅτι ὁ Λύσιπ-

πος ἐποίει τὴν κόμην φυσικώτερον, ἵσως ἐπὶ τὸ γραφικώτερον. Ἄλλο ἰδίωμα τῆς σχολῆς ταύτης τοῦ Εὐφράνωρος καὶ Λυσίππου 2 ἦν, ὅτι ἐποιοῦν τὰ σώματα ἐπιμηκέστερα καὶ ἰσχυρότερα τῆς φυσικῆς ἀναλογίας, ἐπὶ σκοπῷ μάλιστα νὰ ἐξάירωσι τοὺς εἰκονικοὺς ἀνδριάντας ὑπὲρ τὸ ἀληθινὸν μέτρον, διὰ νὰ φαίνωνται μεῖζονες, μεγαλειότεροι καὶ ἡρώϊκώτεροι· ἀκολουθοῦντες κατὰ τοῦτο τὸν κανόνα τῶν ἀρχαιοτέρων τεχνιτῶν τῆς ἐτὶ Αἰγυπτιαζούσης ἐποχῆς, καὶ μάλιστα τῶν ζωγράφων, καθὼς οἱ μεταγενέστεροι πάλιν ἐμιμήσαντο αὐτοὺς τούτους. — Πρὸς τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς 3 ἡ περὶ τοὺς κολοσσοὺς φιλοτιμία, ἥτις ἤρξατο ἤδη κατὰ τὰς προλαβούσας ἐποχάς, καθίστατο ἀεὶ γενικωτέρα, καὶ ὁ Εὐφράνωρ καὶ ὁ Λυσίππος ἐποίησαν πολλοὺς τοιοῦτους.

1. Περὶ τῆς Λυσίππου μιμήσεως τῆς φύσεως Plin. 34, 19, 6: Eum (Εὐφράνον τὸν ζωγράφον) interrogatum (παρὰ τοῦ Λυσίππου), quem sequeretur antecedentium, dixisse demonstrata hominum multitudine, naturam ipsam imitandam esse, non artificem. Ἐμελείηται δὲ καὶ τὰ τῶν προτέρων τεχνιτῶν ἔργα (Varro L. L. 9, 13, p. 468 Speng.: Neque enim Lysippus artificum priorum potius est vitiosa secutus quam artem), οἷον τὸν Πολυκλείτου Δορυφόρον (§. 154. σημ. 1). — Plin. l. l.: Propriae hujus videntur esse argutiae operum, custoditae in minimis quoque rebus. Περὶ τῆς κόμης κατ. σημ. 2. Τὴν ἀλήθειαν (veritas) ἐπαινεῖ ἐν αὐτῷ μάλιστα καὶ τῷ Πραξιτέλει ὁ Κυντιλ. 12, 10.

2. Plin. 35, 40, 25: Euphranor primus videtur expressisse dignitates heroum et usurpasse symmetriam. Sed fuit in universitate corporum exilior, capitibus articulisque grandior (τὸ αὐτὸ περὶ Ζεύσιδος, 35, 36, 2). — Καὶ περὶ Λυσίππου Plin. 34, 19, 6: Statuariae arti plurimum traditur contulisse, capillum exprimendo, capita minora faciendo, quam antiqui, corpora graciliora siccioraque, per quae proceritas signorum major videretur. Non habet Latinum nomen symmetria, quam diligentissime custodivit, nova intactaque ratione quadratas (§. 145. σημ. 4.) veterum staturas permutando; vulgoque dicebat, ab illis factos quales essent homines, a se, quales viderentur esse (πρὸς §. 15. σημ. 3). — Ὁ Λυσίππος ἐλέγετο ποιῆσαι πεντακάσια πρὸς τοὺς χιλίοις πλαστικά ἔργα (Plin. 34, 17)!

3. Κολοσσοὺς κατεσκευάσαν καὶ ὁ Κόναχος (§. 107. σημ. 2), ὁ Κάλαις (Στράβ. 7, σ. 110 Τχ. ν.), ὁ Φαιδίας (§. 140 142) καὶ ἄλλοι ἐγίνοντο δὲ τῶρα συχνότεροι. Ὁ Εὐφράνωρ ἐποίησε καὶ κολοσσοὺς (Plin. 35, 40, 25)· ὁ Λυσίππου Ζεὺς ἐν Τάραντι ἦν 40 πῆχεις ὕψηλος (Plin. 34, 18. Περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλέους Plin. ib. Πλούτ. Φαβ. Μαξ. 22).

4. Σφραγιδογλυφία καὶ νομισματική.

- 1 §. 156. Ἡ δακτυλιογλυφικὴ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν, διὰ τῆς αἰε ἀλξινούσης χρήσεως σφραγίδων καὶ τῆς περὶ ἐντέχνως γεγλυμμένους δακτυλίου πολυτελείας καὶ ἐπιδείξεως, ἔλαβε μεγίστην ἐπίδοσιν, καὶ ἐξήρθη σχεδὸν εἰς τὸν κολοφῶνά της.
- 2 Ὀνομασί δὲ γνωρίζομεν μόνον τὸν *Πυργοτέλην*, ὅστις ἔγλυφε τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὰς σφραγίδας, καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ Ἀπολλωνίδην καὶ Κρόνιον. Τινὲς τῶν ἐν ταῖς ψήφοις γλυφῶν ἐμφαίνουσι τὸν σεμνότερον τῆς Φειδικῆς σχολῆς ῥυθμόν· αἱ δὲ πλεῖστοι μιμουῦνται μᾶλλον τὴν διάνοιαν καὶ τὸν τρόπον τῆς Πραξιτελείου ἐργασίας.

1. Περὶ τῆς χρήσεως ψήφων γεγλυμμένων ἐν σφραγίδι καὶ δακτυλίοις ἴδ. ἀνωτ. §. 122. σημ. 2. 3. Οἱ μουσικαὶ διεκόσμου καὶ τὰ ὄργανά των ψήφοις γλυπταῖς Ἀριστοφ. Ἰππ. 532. Δουκ. πρὸς ἀπαίδ. 8. 9. 10. Iuven. 6, 381. Πρβ. καὶ Αἰλ. Π. Ι. 12, 30. Plin. 37, 3. — Δακτύλιοι γεγλυμμένοι ὡς ἀναθήματα ἐν τοῖς ἱεροῖς (Ὁλ. 95.) C. I. G. I. n. 150. § 33. §. 37 (« ὄνυξ μέγας » τραγελάφου πριαπίζοντος) καὶ § 50 (σφραγίδες πολλὰι χρυσοῦ· δακτυλίου· ἔχουσαι, ἐν αἷς ὄνυξ, ἱάσπις, σφραγίς ὑαλίνη).

2. Plin. 34, 4: (Alexander) vetuit in gemma se ab alio scalpi, quam a *Pyrgotele*, non dubie clarissimo artis ejus. Πρβ. αὐτ. 7, 37. Περὶ τῶν σωζομένων (ὡς νομίζεται) γλυφῶν τοῦ Πυργοτέλους Winckelm. W. (1839) I. S. 413 flg. — Περὶ Ἀπολλωνίδου καὶ Κρονίου Plin. 37, 4. Τοῦ Ἀπολλωνίδου σώζεται γλυφὴ ἔχουσα ἐὼν γεγωνατισμένην. Ἔργα τῆς ἐποχῆς ταύτης, D. A. K. I. 40, 171-76.

- 1 §. 157. Ἀνάλογος ἦν καὶ τῆς νομισματογλυφικῆς ἡ π. ὁδός· κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν. Εὐρίσκονται μάλιστα νομισμάτων τύποι θαυμαστοῦ κάλλους ἐν πόλεσι καὶ χώραις, ὅπου ἄλλοθεν
- 2 δὲν γνωρίζομεν ὅτι ἦνθησαν αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι. Τῶν μὲν Ἀθηνῶν τὰ νομίσματα καὶ ἄλλων τινῶν πόλεων διαφυλάττουσι κατ' ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς ἔτι τὸν ἀρχαῖον καὶ ὑπόσκληρον ῥυθμόν των· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον τμήμα, μετὰ τὸν Πελοπ. πόλεμον, ἔλαβε καὶ ἡ νομισματογλυφία ἄκραν ἐπίδοσιν, καὶ τὰ νομίσματα μάλιστα τῶν Σικελικῶν πόλεων ἔμειναν, ὡς πρὸς τὴν εὐπρέπειαν
- 3 καὶ τὸ κάλλος τῶν τύπων, μέχρι τῆς σήμερον ἀπαράμιλλα. Πρὸς

τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ἤρξαντο καὶ νὰ διακρινώσι νίκας ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀγῶσιν ἢ ἄλλα ἀξιοσημεῖωτα ἱστορικὰ συμβάντα, διὰ τῶν τύποις τῶν νομισμάτων· ὥστε ταῦτα, ἐκτὸς τῆς σπουδαιότητος ἣν ἔχουσιν ὡς μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, καὶ ὡς πηγαὶ μυθολογικῶν καὶ γεωγραφικῶν γνώσεων, γίνονται πρὸς τούτους καὶ αὐτόχρονα πηγαὶ ἀξιολόγων ἱστορικῶν εἰδήσεων.

1. Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἤρξαντο καὶ οἱ Ἕλληνες πρῶτον νὰ κόπτωσι νόμισμα χαλκεῦν, κατὰ γε τοὺς νομισματολόγους. Eckhel, D. N. I. p. XXX sqq. Böckh, Metrol. Unters. S. 340.

2. Τὰ Ἀττικὰ νομίσματα ἐπίτηδες διετήρουν τὸν ἀρχαῖον καὶ ἀτεχνόν τύπον τῶν (§. 123. σημ. 3) καὶ ὕστερον ἔτι. Διογ. Λαέρτ. 7, 7, 18: » Ἐφα· » σκε δὲ (ὁ Ζήνων) τοὺς μὲν τῶν ἀσολείων λόγους, καὶ ἀπρητισμένους, ὁμοίους » εἶναι τῷ ἀργυρίῳ τῷ Ἀλεξανδρινῷ· εὐσεφάλους μὲν καὶ περιγεγραμμένους, » καὶ κατὰ τὸ νόμισμα, οὐδὲν δὲ διὰ ταῦτα βελτίονας. Τοὺς δὲ τούναντιον » ἀφομοίους τοῖς Ἀττικαῖς τετραδράχμοις, εἰκὴ μὲν κεκομμένους, καὶ σολείους, » καθέλκειν μέντοι πολλὰς τὰς κεκαλληγηραμμένας λέξεις. » Ἄλλα τοῦ πρώτου τμήματος τῆς ἐποχῆς ταύτης νομίσματα εἶναι· πολλὰ τῶν Κορινθίων· τὰ τῶν Ἀργείων τὰ ἔχοντα τὸν λύκον· τὰ τῶν Σικυωνίων (Ann. d. Inst. II. p. 336) ἐφ' ὧν ἡ Χίμαιρα· ἐκ δὲ Σικελίας· τὰ τῶν Σελινουντίων ἐφ' ὧν οἱ ποταμοὶ Σέλιος καὶ Ὑψας (Ὀλ. 80-94)· τὰ τῶν Ναξίων τὰ ἔχοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ πωγωνίου τοῦ Διονύσου καὶ τὸν γεραιὸν Σάτυρον, καὶ τὰ τῶν Ἀκραγαντίων ἐφ' ὧν δύο αἰετὶ ἐπὶ λαγῷ καθήμενοι (πρ. Ὀλ. 93, 3). — Μετὰ δὲ τὸν Πελοπ. πόλεμον, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Πελοκαλειτείου ἐργαστηρίου, τὰ ὥραϊα ἀργύρια τῶν Φειεατῶν καὶ Στυμφαλίων, καὶ περὶ Ὀλ. 104 τὰ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων τὰ ἔχοντα κεφαλὴν Διὸς καὶ Πάνκ' ὕστερον δὲ ἀρχίζουσι τὰ ὑποδεέστερα νομίσματα τῆς Μεγάλης Πόλεως καὶ Μεσσήνης. Περὶ τὴν 100 Ὀλ., ὅτε ἡ Ὀλυνθος προΐσατο τοῦ κοινοῦ τῶν Χαλκιδίων, συνειθίζοντο ἐκεῖ τὰ Χαλκιδικὰ ἀργύρια τὰ ἔχοντα κεφαλὴν Ἀπόλλωνος καὶ κισσόαν (Cadavène, Recueil pl. 1, 28). Ἀξιόλογα εἶναι καὶ τὰ τῶν Ὀπουντίων νομίσματα, καὶ πολλὰ τῶν Θετταλῶν, Λεσβίων, Κῶων καὶ Κρητῶν, τὰ τε τοῦ βασιλέως Φιλίππου καὶ τῆς πόλεως Φιλίππων. Κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν ἀνέκυον εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν πολλὰ τῶν Ταραντίνων, Ἡρακλεωτῶν, Θουρίων, Ἐλεατῶν καὶ Μεταποντίνων· τὰ δὲ κάλλιστα πάντων εἰσὶ τὰ μεγάλα πεντηκοντάλιτρα τῶν Συρακουσίων (Müller, Etrusker I. 327. Ann. d. Inst. II. p. 81. πρβ. ἀνωτ. §. 123. σημ. 4). Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Τιμολέων (Ὀλ. 109, 2) ἀνενέωσε τὰς σχέσεις τῶν Συρακουσῶν μετὰ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου, φαίνεται ὅτι ἐκίπησαν ἐκεῖ τὰ πολλὰ νομίσματα τὰ ἔχοντα τὴν Κορινθιακὴν Ἀθηνᾶς κεφαλὴν καὶ τὸν Πήγασον (R. Rochette, Ann. d. Inst. I. 311 sqq.). — Ἰδ. D. A. K. I. Taf. 41. 42. Πλείονα εἰκονίσματα ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν Combe, Mionnet, Millingen, R. Rochette, Cadavène, Cousinéry καὶ ἄλλων.

3. Περὶ Φιλίππου Πλούτ. Ἀλεξ. 4: » Φίλιππος - τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἀρμάτων (ἐνεχάραττε) τοῖς νομίμασιν. » Περὶ τοῖς ἐπὶ Σικελικῶν νομισμάτων. — Οἱ Ἀρκάδες, καταλαβόντες τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ διαρπάσαντες τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀφ' ὧν ἐμισθοδότουσαν τοὺς στρατιώτας, ἐνεχάραττον τοῖς νομίμασι τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, καὶ τὸν ἴδιον αὐτῶν θεὸν Πάνα, καθήμενον ἐπὶ τοῦ Κρονίου ὄρους καὶ ἐκπέμποντα τὸν τοῦ Διὸς ἀετὸν. Πρβ. Müller, Ann. d. Inst. VII. p. 167-72.

5. Γραφικὴ.

- 1 §. 158. Ἡ γραφικὴ προήχθη, κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν, εἰς τόσῃν τελειότητι, ὥστε οἱ παλαιοὶ ἔκρινον αὐτὴν παράμιλλον τῆς πλαστικῆς. Ἡ δὲ τῶν ἀρχαίων γραφικὴ πάντοτε μετεἴχε τῆς πλαστικῆς περισσότερον ἢ τῶν νεωτέρων ἢ ζωγραφία, καθότι περὶ πλείονος ἐποιεῖτο τὰς μορφὰς ἢ τὰς ἀπὸ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς ἐνεργείας· διαφυλάττουσα ἀπ' ἐκείνης τὸ ἀκριβὲς καὶ αὐστηρῶς περιγεγραμμένον τῶν μορφῶν, τὸ εὐκρινῶς κεχωρισμένον τῶν διαφόρων ζωδίων, ἵνα μὴ συγχέωνται τὰ περιγραμμάτα των, τὴν ἴσην διάχυσιν καὶ τὸ ἐκτενὲς τοῦ φωτὸς, καὶ,
- 3 συνελόντι εἰπεῖν, τὸν συγγενῆ ἐκείνῃ τρόπον τῆς συνθέσεως. Διακρίνονται δὲ πάλιν, ἐντὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης, τρεῖς περίοδοι ἢ σχολαί.

2. Quinet. 8, 5, 26: Artifices etiam quum plura in unam tabulam opera contulerunt, spatiis distinguunt, ne umbrae in corpora cadant (εἰς τρόπον ὥστε ἡ σκιά τοῦ ἐνὸς ζωδίου δὲν ἐπασκότηζε τὰ τοῦ ἑτέρου περιγράμματα).

α. Ἀττικὴ ἢ Ἑλλαδικὴ σχολή.

- 1 §. 159. Ὁ πρῶτος τεθναμασμένος ζωγράφος ἦν Πολύγνωτος
- 2 ὁ Θάσιος, ἐν Ἀθήναις οἰκῶν, καὶ φίλος τοῦ Κίμωνος. Ἐγραφε κυρίως μεγάλας μυθολογικὰς καὶ ἱστορικὰς γραφάς, καὶ ἐπαινεῖται ὡς ἡθογράφος, ἤγουν ὡς εὐστόχως ἀποδοὺς ἐν τῇ γραφῇ τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐκάστου προσώπου· χαρίεστατα δὲ
- 3 ἦσαν καὶ αἱ τούτου γυναικῶν εἰκόνες. Αἱ ἐν ναοῖς τε καὶ στοαῖς μεγαλογραφίαι τοῦ Πολυγνώτου ἦσαν ἀρχιτεκτονικῶς καὶ συμμέτρως διατεθειμέναι, καὶ ἐνέφαινον, ἅμα τῇ μυθολογικῇ πολυμαθείᾳ, καὶ τὴν σεμνὴν καὶ θρησκευτικὴν τοῦ τεχνίτου διάνοιαν.

νος Μίκωνος. Ἀριστοφῶν Πολυγνώτου ἀδελφεός. Εὐριπίδης (ὁ τραγωδοποιός, ἴδ. Eurip. vita, ed. Elmslejus). Τιμαγόρας Χαλκιδεύς 83. Πάναινος Ἀθην., Φειδίου ἀδελφιδεύς, π. 83 86. Ἀγαθάρχος σκηνογράφος καὶ τοιχογράφος (ἴδ. §. 133. σημ. 4. 136. σημ. 1) γεννηθεὶς π. 488 πρ. Χρ., ἤμασε π. 80-90. Ἀγλαφῶν Ἀριστοφῶντος (ὡς φαίνεται) υἱός, π. 90. Κηφισόδωρος, Φρύλις, Εὐθύνορ Ἐφέσιος, Δημόφιλος Ἱμεραῖος, Νησείας Θάσιος, 90. (Διογ. Λαέρτ. 2, 125). Νικάνωρ καὶ Ἀρκεσίλαος Πάριοι, ἐγκαυταί, π. 90. Διονυσόδωρος ἐν Μελίτῃ οἰκῶν, ἐγκυτῆς ἀρχιτεκτονικῶν ποικιλιμάτων (ἐν τῇ Ἐρεχθείῳ, Ὀλ. 93. ἴδ. ἀνωτ. §. 135. I. 4). Ζεύξιππος Ἡρακλειώτης π. 90 (πρὸς Heindorf. ad Plat. Protag. p. 495). Κλεαγόρος Φιλάσιοι 91 (Ξεν. Ἀνάξ. 7, 8, 1. Letronne l. l. p. 149). Ἀπολλόδωρος Ἀθην. γεννηθεὶς π. Ὀλ. 75 (Letronne l. l. p. 289 sqq.) ἔως π. 93.

Ἐν τῇ Ποικίλῃ στοῦ (Π. 1, 15, 2. 10, 10, 2. Πλούν. Κίμ. 4. braccatis illita Medis, Pers. 3, 53) ἦσαν γεγραμμένα· ἅ, ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ, ὑπὸ Μίκωνος (ἢ Παναινού; Πολυγνώτου;), οἱ στρατηγοὶ ἐκατέρων ἐν εἰκονικῇ ἐμοσίτητι, οἱ Πλαταιεῖς ἔχοντες κυνᾶς Βιωτίας (Δημ. κ. Νεαίρ. σ. 1377). Τῇ μάχῃ ἐγκατεμύχθησαν θεοὶ τε καὶ ἥρωες. β', ἡ Τρεΐας ἁλωσις καὶ ἡ δίκη περὶ τοῦ Κασάνδρας εἰσαγωγῆς, ἔργον Πολυγνώτου. γ', Ὁ Ἀθηναίων καὶ Ἀμαζόνων πόλεμος, Μίκωνος γραφή. δ', ἡ ἐν Οἰνῇ μάχῃ (Π. 10, 10, 2). Αἱ γραφαὶ αὗται, ὡς φαίνεται, ἐν σάνισιν. Συνέσ. Ἐπίστ. 54 καὶ 135. R. Rochette, Lettres sur la peint. I. p. 32 sqq. Ἰδ. ὁμοῦς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐναντίας γνώμης λόγους, Letronne, peint. mur. p. 194 sqq.

Ἐν δὲ τῇ Θησεύς ἱερῇ πάλιν ἡ πρὸς τὰς Ἀμαζόνας μάχῃ, ὁ Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν πόλεμος, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς Θησεύς ἱστορίας, γραφαὶ Μίκωνος (Π. 1. 17, 2 κ. ε.).

2. Περὶ Διονυσίου Ἀριστ. Πονητ. 2 (ἀνωτ. §. 158. σημ. 2). Αἰλ. Π. I. 4, 3: « Τὰ τοῦ Διονυσίου, πλὴν τοῦ μεγέθους, τὴν τοῦ Πολυγνώτου τέχνην ἐμμεῖστο εἰς τὴν ἀκρίβειαν, πάθος καὶ ἥθος, καὶ σχημάτων χρησιν, ἱματίων λεπτότητας καὶ τὰ λοιπά. » Ὁ Πλούτ. Τιμολ. 36 ἀποκαλεῖ τὰ ζωγραφημὰ τοῦ « ἐλθεβιασμένα καὶ κατὰπεινα. » Ὁ Διονύσιος ἦν ἄρα ἐν τῇ « γραφικῇ μικρολόγος τις καὶ πολυπράγμων, καθὼς Δημήτριος ὁ ἀνθρωποποιός (§. 148, 2) ἐν τῇ πλαστικῇ ἔθεν καὶ ἐπεκλήθη (Plin. 35, 37) ἀνθρωπογράφος.

- 1 §. 160. Ὁ δὲ πρῶτος, δὲ βαθυτέρον μελετήσας τὰς τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιᾶς ἐνεργείας ἀπέδιδε ταύτας ἐν ταῖς γραφαῖς,
- 2 ἦν Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἐπικληθεὶς σκιαγράφος. Κατὰ τοῦτο πιθανὸν ὅτι ὠρμήθη ἀπὸ τῆς διοπτικῆς τοῦ Ἀγαθάρχου (§. 133. σημ. 4) σκηνογραφίας· φαίνεται δὲ, ὅτι ἀμελῶν τῆς τῶν περιγραμμάτων ἀκριβείας προετίθετο μόνον νὰ ἀπατήσῃ

τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν θεωμένων δι' ἀντιφανείας τινὸς καὶ οἶνει ἀπαυγάσματος τῆς ἀληθείας (ὅθεν καὶ οἱ παλαιοὶ κρίνουσιν ἦττον ἐπιεικῶς περὶ τῆς σκιαγραφίας ἐν γένει). ἀλλὰ ἦν ἀνάγκη νὰ διατρέξῃ ἡ τέχνη, ἐν τῇ ἐπὶ τὸ κρεῖττον προόδῳ τῆς, καὶ τοῦτο τὸ στάδιον.

1. Πλούτ. πότερον Ἀθηναῖοι κ. ἐ. 2: » Ἀπολλόδορος -- πρῶτος ἐξευρών » φθορὰν καὶ ἀπόχρωσιν σκιᾶς, Ἀθηναῖος ἦν· εὖ τοῖς ἔργοις ἐπιγέ- » γραπταί· Μωμήσεται τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. » Ἡσύχ. ἐ. λ. (Ἄλλοι δὲ περὶ Ζεῦξιδος· Luminum umbrarumque rationem invenisse Zeuxis dicitur, Quintil. 12, 10). Neque ante cum tabula ullius ostenditur quae teneat oculos, Plin. 35, 36, 1.

2. Περὶ τῆς στενῆς συγγενείας τῆς σκιαγραφίας πρὸς τὴν σκηνογραφίαν Schneider, Ecl. phys. Annot. p. 265. Τὰ σκιαγραφήματα μόνον μακρόθεν καὶ ἐν τακτῇ τινὶ ἀποστάσει ὁρώμενα παρίχοντο συνεχοῦς γραφῆς· ὅψιν, ἐγγύθεν δὲ ἐφαίνοντο ἀσυνάρμοστα. Πλάτ. Παρμεν. σ. 165: » Οἷον ἐσκιαγραφημένα, ἀπο- » στάντι μὲν, ἐν πάντα φαινόμενα -- προσελθόντι δέ γε, πολλὰ καὶ ἕτερα, καὶ » τῷ τεῦ ἐτέρου φαντάσματος ἑτεροῖα καὶ ἀνόμοια ἑαυτοῖς. » Πρβ. Φαίδ. 69. Θαιάρ. 208. Διὰ ταῦτα (Πολιτ. 10, σ. 602): » σκιαγραφία γενητείας οὐδὲν ἀπο- » λίσπει, » καὶ (Κριτίκ. σ. 107): » σκιαγραφία ἀσαφὴς καὶ ἀπατηλός. » Πρβ. Ἀριστοτ. Πρῶτ. 3, 12 (» πόρρωτόν ἐστιν ὅρα »).

β. Ἰωνικὴ ἢ Ἀσιαρὴ σχολή.

§. 161. Ἀπὸ Ζεῦξιδος ἀρχεῖται ἡ δευτέρα τῆς τελειοτέρας 1
ζωγραφίας περίοδος, καθ' ἣν ἡ τέχνη προήχθη μέχρι ἐντελοῦς 2
ἀπάτης τῶν αἰσθήσεων. Τὸ νεοφανὲς δημιουργημάτων ἐπὶ το- 2
σοῦτον κατωρθωμένων ἐπροξένει θαυμασμόν, καὶ ὁ πολὺς ἔπαι-
νος ἀπέδειξε τοὺς τεχνίτας τόσοις ὑπερφηάνους, ὥστε ἐνόμιζον 3
τὰ ἔργα τῶν ἀνεκτίμητα· μολονότι ἡ τέχνη τῶν μετέστη ἤδη 3
ἀπὸ τῆς σεμνότητος καὶ ἀξιοπρεπείας καὶ ἠθικῆς αὐστηρότητος
τῆς προτέρας ἐποχῆς ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἡδονικὸν καὶ τῶν αἰσθήσεων
θωπευτικόν. Τοιοῦτος ἦν μάλιστα ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἰωνικοῦ ἐργα- 4
στηρίου, ὅπερ κατὰ ταύτην τὴν περίοδον ὑπερίσχυσε.

1. Περὶ τῆς τοιαύτης ἀπάτης (illusion, πλάνης τῆς ὄψεως, Πλάτ. Πολ. 10, 602) ἴδ. Πλάτ. Σοφ. 234. Πολιτ. 10, 598: » Παιδᾶς τε καὶ ἄφρονος ἀνθρώπου, » εἰ ἀγχὺς εἴη ζωγράφος, γράψας ἂν τέκτονα καὶ πόρρωθεν ἐπιδεικνύς, ἐξαπα-

• τῶν ἂν τῷ δοκεῖν ὡς ἀληθῶς τέκτονα εἶναι. • Πρβ. τὸ διήγημα περὶ τῶν Ζεῦ-
ξιδος σταφυλῶν καὶ τῆς Παρῤῥασίου ἐθόνης (παραπετάσματος), Plin. 35, 36, 3,
καὶ ἄλλα ὅμοια.

2. Ὁ Ἀπολλοδώρου ἐφόρει ὑπ' ἀλαζονείας ὑψηλὴν τιάραν, καθὼς οἱ δυνατοὶ
τῶν Περσῶν (Ήτύχ.). Περὶ Ζεύς. Plin. l. l. 2: Postea donare opera sua in-
stituit, quod ea nullo satis digno pretio permutari posse diceret, sicut
Alcmenam Acragantinis, Pana Archelao. Τὴν δὲ Ἑλένην ἐπεδείκνυν ἐπὶ
μισθῷ (Αἰλ. Π. l. 4, 12). Περὶ Παρῤῥασίου Plin. l. l. 5: Nemo insolentius
et arrogantius usus est gloria artis. • Ἀβρεδίατος, Ἀθῆν. 12, σ. 543. Πρβ.
Letronne l. l. p. 388 sq.

3. Plin. l. l.: (Parrhasius) pinxit et minoribus tabellis *libidines* (ἀρχὴ
τῆς πορνογραφίας) eo genere petulantis joci se reficiens. Παράδειγμα παρὰ
Suet. Tiber. 44. Ovid. Trist. 2, 524. Κλήμ. Ἀλεξ. Προτρ. 4. σ. 40. Lobeck,
Aglaoph. p. 606.

4. Ζεῦξις Ἡρακλεώτης (ἢ Ἐφέσιος, ἀπὸ τῆς ἐκεῖ διαμονῆς, ἔπου καὶ ἐπ'
Ἀγησιλάου, Ὀλ. 95, 4, ἦσαν πλείστοι ζωγράφοι, Ξεν. Ἑλλήν. 3, 4, 17), ἐγεν-
νῆθη π. 78, 2=464 πρ. Χρ., καὶ ἤκμασε μέχρι τῆς 96 Ὀλ. (ἴδ. Letronne
l. l. p. 289 sqq.). Παρῤῥάσιος Εὐθύνορος Ἐφέσιος, γεννηθεὶς π. 77, 2, μέ-
χρι 95. Τιμάνθης Κύθνιος (ἢ Σικυώνιος) καὶ Κολώτης Τῆιος, κατὰ τοὺς
αὐτοὺς χρόνους. Εὐξενίδας, Ἰδαίος, π. 95. Παύσω ν (ἀνωτ. §. 158. σημ. 2)
π. 95. Ἀνδρικούδης Κυζικηνός 95-100. Εὐπομος Σικυώνιος (πρβ. §. 155.
σημ. 1) 95-100.

- 1 §. 162. Ὁ Ζεῦξις, ἐξοικειωσάμενος τὰ Ἀπολλοδώρου περὶ
τὴν σκιαγραφίαν εὐρήματα καὶ διαπονήσας ταῦτα περαιτέρω,
διεκριθὲν μάλιστα θεῶν καὶ ἡρώων γραφαῖς, καὶ διέπρεψεν οὐχ
ἥττον ἐν τῇ παραστάσει γυναικείου κάλλους (Ἑλένη ἐν Κρότωνι)
ἢ θείας μεγαλειότητος (Ζεὺς ἐπὶ θρόνου): μολονότι κατὰ τὸ ἦθος
ἐλείπετο τοῦ Πολυγνώτου (§. 159, σημ. 2). Ἐγραψε δὲ καὶ οἰκίας.
- 2 Τοῦ Παρῤῥασίου ἡ τέχνη ἦν ἔτι τελειότερα, καὶ αἱ τῶν γραφῶν
τοῦ ὑποθέσεις πολύτροποι καὶ παμποίκιλοι: οἱ πολυχρίθμοι τοῦ
θεοὶ καὶ ἥρωες (οἷον ὁ Θησεὺς) ἐθεωροῦντο σχεδὸν ὡς κανόνες
τῆς τέχνης, ὡς ὁ Πολυκλείτου Δορυφόρος ἐν τῇ πλαστικῇ.
- 3 Τοῦτον δὲ ἐνίκησεν ἐν ἀγῶνί τινι ὁ εὐφύεστατος Τιμάνθης, οὗ-
τινος θαυμαζόμενον ἔργον ἦν ἡ Ἰφιγενείας θυσία.

1. Περὶ τῆς Ἑλένης Val. Max. 3, 7. ext. 3. Αἰλ. Π. l. 14, 47. Περὶ τοῦ
Διὸς Plin. 35, 36, 2: Magnificus est Jupiter ejus in throno, adstantibus

diis; et Hercules infans dracones strangulans, Alcmena matre coram pavente et Amphitryone (ιδ. G. M. 97, 430). Περιφημος ἦν ἡ Κενταύρων οἰκονόμεια (Δεσμ. Ζεύξιδι· ἀπομίμνημα ἐπὶ δακτυλιοῦ, D. A. K. I. 43, 203).

Ζεύξις ἐξωγράφησα τὴν Ἀρχαίου οἰκίαν τετρακοσίων μῶν, Αἰλ. II. I. 14, 17. Πρβ. Letronne l. I. p. 284 sqq.

2. Περὶ τοῦ Παρθασίου Plin. ib. 5: Primus symmetriam picturae dedit, primus argutias vultus, elegantiam capilli, venustatem oris, confessione artificum in lineis extremis (τοῖς περιγράμμασι) palmam adeptus. (Αἱ γραφαὶ τοῦ κανόνες, Κυντλ. 12, 10.) -- Pinxit et Demon Atheniensium, argumento quoque ingenioso, Debebat namque varium, iracundum, injustum, inconstantem, eundemque exorabilem, clementem, misericordem, gloriosum, excelsum, humilem, ferocem fugacemque et omnia pariter ostendere. Ἀλλόκοτον περὶ τούτου ἰδέαν ἔχει Qu. de Quincy, Mon. restitués, II. p. 71 sqq. — Παρθασίου (Φιλοκτήτης, Ἀνθολ. Πλαν. 4, 111. — Περὶ τῆς ὑπερφηφίας τοῦ Παρθασίου (· ἀνυπέβλητος δὲ πέπληγεν οὖρος ·) ἀνωτ. §. 161 σημ. 2.

3. Γραφικοὶ ἀγῶνες μνημονεύονται Quinct. 2, 13. Plin. 35, 36, 3. 5. Ἐν Κορίνθῳ, Πράξ. Ἀποστ. 15, 13. Ἐν Σάμῳ, Αἰλ. II. I. 9, 11. Ἀθῆν. 12. σ. 543. — Περὶ Τιμανθίου Plin l. I. 6: Timanthi vel plurimum affuit ingenii. Ejus enim est Iphigenia, oratorum laudibus celebrata, qua stante ad aras peritura, cum moestos pinxisset omnes, praecipue patrum, et tristitia omnem imaginem consumsisset, patris ipsius vultum velavit, quem digne non poterat ostendere. (Ἀπομίμνημα ἐν Πομπήᾳ, D. A. K. I. Taf. 44, 206· καθὼς τοῦ δεδεμένου Μαρσύου, Marsyas religatus, ἴσως ἢ ἐν Ἡρακλείῳ γραφῇ, αὐτ. 43, 205). Sunt et alia ingenii ejus exemplaria, veluti Cyclops (dormiens in parvula tabella: cujus et sic magnitudinem exprimere cupiens, pinxit juxta Satyros, thyrso pollicem ejus metientes. Atque in omnibus ejus operibus intelligitur plus semper quam pingitur.

с. Σικνωρία σχολή.

§. 163. Παρὰ τὴν Ἰωνικὴν ταύτην τῶν περὶ Ζεύξιν καὶ Παρθάσιον σχολὴν ἀνεφάνη μετ' ὀλίγον ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἡ Σικνωρία σχολή, ἥς ἀρχηγέτης ἐγένετο Πάμφιλος ὁ Ἀμφιπολίτης. Οὗτος πρῶτος ἀπῆτει ἀπὸ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐπιστημονικῆς, κυρίως μαθηματικῆν προπαιδείαν, φιλοσοφικὴν περὶ τῆς τέχνης θεωρίαν, καὶ μεγίστην ἀκρίβειαν καὶ δεξιότητα περὶ τὴν δι' ἀπλῶν περιγραμμάτων γραφίδα. Κατὰ τούτους τοὺς χρόνους 3

ἐτελειοποιήθη, δι' Ἀριστείδου τοῦ Θηβαίου καὶ Πανσίου τοῦ Σικυωνίου, καὶ ἡ ἐγκαυστική ζωγραφία, ἣν ὅμως καὶ ὁ Πολύγνωτος καὶ ἄλλοι παλαιότεροι ἤδη εἶχον μετέλθει.

1. » Οἱ Σικυωνικοὶ ζωγράφοι, » παρ' Ἀθῆν. 5. σ. 196. » Ἦνθαι γὰρ ἐτι δοῖα τῆς » Σικυωνίας μύσης καὶ χειρουργαφίας, ὥς μόνη ἀδιάφορον ἐχούσης τὸ καλόν, » Πλούτ. Ἀράτ. 13. Πολέμωι ὁ περιηγητὴς ἔγραψε περὶ τῆς ἐν Σικυῶνι ποικίλης » σταβῆς, κτισθείσης π. Ὀλ. 120. Ἀθῆν. 6, 253. 13, 577.

Ζωγράφοι: Πάμφιλος Ἀμφιπολίτης, Εὐπόμπευ τοῦ Σικυωνίου (§ 161. σημ. 4) μᾶθ., 97-107. Ἀριστείδης ὁ Θηβαῖος, Εὐξείδα μᾶθ., ἐγκαυτής, π. 102-112. Λεόντιον, συγχρόνως. Πανσίος Σικυώνιος, Παμφίλου μᾶθ., ἐγκαυτής, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡλικίαν. Ἐφορος Ἐφέσιος καὶ Ἀρκισίλαος (ἀπὸ τοῦ Ἰωνικοῦ ἐργαστηρίου) π. 103. Εὐφράνωρ ὁ Ἰσθμῖος (εἰργάζετο ὅμως ἐν Ἀθήναις καὶ συναριθμεῖται τοῖς Ἀττικοῖς, Πλούτ. πότ. Ἀθῆναῖοι 2), πλ. καὶ ἐγκαυτής, 104-110. Κυδίας Κύβησιος ἐγκ. 104. Πύρρων Ἠλείος π. 105. Ἐχίων, Θηρίμαχος (§ 149, 2) π. 107. Ἀριστόδημος 107. Ἀντίδοτος Εὐφράνωρος μᾶθ., ἐγκαυτής 108. Ἀριστόλαος Πανσίου, ἐγκ. 108. Μελάμβριος Παμφίλου μᾶθ., π. 104-112. Κτησίδημος π. 103. Φιλόχορος Ἀθῆν., Αἰγίχιον ἀδελφός, 109. Γλαυκίων Κορίνθιος π. 110. Ἀλκίμαχος 110. Ἀπελάτης Κολοφώνιος, μᾶθ. Ἐφόρου καὶ Ἀρκισίλαου (ἀπὸ τῆς Ἰωνικῆς) καὶ Παμφίλου (ἀπὸ τῆς Σικυωνίας σχολῆς), 106-118 (πρβ. Tölken, Amalthea 3. S. 123). Νικόμαχος Ἀριστεδήμου (Σικυων. σχολ.), 110 καὶ Νικίας Νικομήδου Ἀθῆν., Ἀντιδότου μᾶθ., ἐγκαυτής (ἐγκαίει τὰ Πραξιτέλους ἀγάλματα, §. 152. σημ. 6), 110-118. Ἀμφίων 112. Ἀσκληπιόδωρος Ἀθῆν. 112. Θεομνήστος 112. Θέων Σάμιος π. 112. Καρμανίδης Εὐφράνωρος μᾶθ. 112. Λεωνίδας Ἀθηναῖος, Εὐφράνωρος μᾶθ. 112 (ἔγραψε καὶ περὶ ἀνιολογιῶν, Εὐς. εἰς Ὀμ. ἱ. 2, 508). Πρωταγένης Καυνός πλ. καὶ ζωγρ., 112-120. Ἀθηνίων Μαρωνείτης, Γλαυκίωνος μᾶθ., ἐγκ. π. 114. Γρύλλων π. 114. Ἰσμηνίας Χαλκιδεὺς π. 114.

2. Περὶ Παμφίλου Plin. 35, 36, 8 (ἴδ. τὰ Πρὸλεγ. §. 3, σημ. 3. § 5. σημ. 3). Praestantissimus ratione, κατὰ Κυντίλ. 12, 10. Μισθὸν, ἐπραττε τοὺς μαθητὰς τάλκτον ἐν δεκκετ'α. — Τὴν ἀκρίθειαν μᾶλλον τῶν περιγραμμάτων ἢ τὴν λεπτότητα τῶν ἀπλῶν γραμμῶν φαίνεται ὅτι ἀφορᾷ τὸ διήγημα περὶ Ἀπελλοῦ καὶ Πρωταγένης, Plin. l. l. §. 11. Müller, Hdb. §. 139. Ann. 3.

3. Ἀθῆναι μὲν εἶναι, πότε ἡ ἐγκαυστική πρῶτον εὗρέθη. Plin. 35, 11, 39: Ceris pingere ac picturam inungere quis primis excogitaverit, non constat. Quidam Aristidis inventum putant, postea consummatum a Praxitele. Sed aliquanto vetustiores encaustae picturae exstiterē, ut Polygnoti et Nicanoris et Arcesilai Pariorum. Πρβ. Letronne l. l. p. 395 sqq. Ὅτι δὲ εἶναι πολλῶν παλαιότερα τῆς ἐποχῆς τοῦ Πολυγνώτου, μαρτυρεῖ ἡ στήλη τοῦ Ἀριστίωνος, ἔργον Ἀριστοκλέους (§. 89, σημ. 2) ἐφ' ἧς αἱ ἐπὶ τοῦ θώρακος ποικιλίαι (μαίανδροι, ἀστὴρ καὶ ἄλλαι) ὁρῶνται ἐγκαυμένοι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ἑν καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ναῶν ἀρχιτεκτονικὰ ποικίλματα,

§. 164. Ἐκ τῶν δημιουργῶν ἐκείνων διεκρίθη Ἀριστείδης ὁ 1
Θηβαῖος ὡς δεινὸς γράφειν τὰ ἥθη καὶ τῆς ψυχῆς τὰ πάθη· ὁ 2
δὲ Πανσίλας ὑποκείμενος γραφαῖς παιδῶν, ζώων καὶ ἀνθρῶν (πε-
ριβόητον ἔργον ἢ στεφανοπῶλις)· ὁ Εὐφράνωρ ἔγραψεν ἄριστα 3
θεοὺς καὶ ἥρωας (οἷον τὸν Θησέα)· τὸν Μελανθίου (ἀπὸ τοῦ 4
Σικυωνίου ἐργαστηρίου) ἔκρινεν ὁ Ἀπελλῆς μακροῦ ἄριστον περὶ
τὴν σύνθεσιν (dispositio, ἀρμόδιον διάθεσιν) τῶν γραφῶν· ὁ δὲ 5
Νικίας (ἀπὸ τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς σχολῆς) ἐποίει ἐξόχως με-
γάλας ἱστορικὰς γραφὰς, ναυμαχίας καὶ ἵππομαχίας. Τοῦ Ἐχίω- 6
ρος ἐπαινεῖται νύμφης νεογάμου εἰκόν.

1. Plin. 35, 36, 19: Aristides omnium primus (?) animum pinxit et sensus hominis, quae vocant Graeci *ethe* (ἴδε ἕμως §. 159, 2), item perturbationes (θόρυβον ψυχῆς, πάθη). Hujus pictura est oppido capto ad matris morientis e vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque sentire mater et timere, ne emortuo lacte sanguinem lambat. Πρβ. Ἀνθολογ. Παλ. 7, 623.

2. Περὶ τῆς Στεφανοπώλιδος ἢ Στεφανηπλόκου (Γλυκεράς) καὶ τοῦ μέλανος θοῆς τοῦ Πανσίου Plin. 36, 40, 23. 24. Idem et lacunaria primus pingere instituit, nec cameras ante eum taliter adornari mos fuit. Κατὰ τοῦτο δὲ σφάλλεται ὁ Πλίνιος· διότι πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ Πανσίου ἐξωγραφούνητο οὐ μόνον ποικιλία ἐν τοῖς καλύμμασιν, ἀλλὰ καὶ εἰκόνες ἢ ζῶδια (ὁ ροφικοὶ πίνακες). Ἡσύχ., ἐ. λ. κουράς, ἐγκουράς. Ἰδ. Letronne, l. l. p. 321 sqq. 476 sqq.

3. Περὶ Εὐφράνωρος §. 155. σημ. 2. Οὗτος ἔγραψεν ἐν τῇ Ἀθήνῃσι σοφ. τοῦς δώδεκα θεοῖς, καὶ Θησέα, καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην (Π. 1, 3, 2, 3. Πλούτ. πρῶτ. Ἀθην. 2. Εὐστάθ. εἰς Ἰλ. 1, 528. Val. Max. 8, 11. ext. 5.)

4. Περὶ Μελανθίου Plin. 35, 36, 8. 10, καὶ 7, 32. Πλούτ. Ἀράτ. 13.

5. Περὶ Νικίου Sillig. C. A. p. 295 sqq. Οὗτος ἐγκαυστικῶς ἐγάνου (circumlinebat) τὰ Πραξιτέλους λίθινα ἀγάλματα. Plin. 35, 40, 28. Wiegmann l. l. S. 115. Letronne l. l. p. 398. 491.

6. Plin. 35, 36, 9: Echionis — nova nupta verecundia notabilis. Πρβ. τὴν γραφὴν τῶν καλουμένων Ἀλδοβρανδίνων γάμων, D. A. K. I. Taf. 43, 205.

§. 165. Οἱ δὲ κορυφαῖοι πάντων ἦσαν ὁ μέγας Ἀπελλῆς καὶ 1
ὁ Πρωτογένης. Ἐκείνος ἤνωσε τὰ πλεονεκτήματα τῆς πατρίδος
τοῦ Ἰωνίας -- τὸ φύσει ἐπίχαρι καὶ ἐπαγωγόν, καὶ τὸ τοῦ χρω-
ματισμοῦ ἀνθρῶν καὶ μεγαλοπρεπές -- μετὰ τῆς ἐπιστημονικῆς

- 2 αὐστηρότητος τῆς Σικυωνίας σχολῆς. Ἡ χάρις ἦν ὁ Ἀπελλῆς συνήθει ἐαυτῷ ὡς φυσικὸν δῶρον καὶ ἐκαυχᾶτο ὅτι τὴν εἶχεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον, διέλαμψεν ἐξόχως ἐν τῇ περιβοήτῳ γραφῇ τῆς
- 3 *Αναδυομένης*. Ἐξωγράφει δὲ προσφυῶς καὶ ἡρωϊκὰ ἀντικείμενα, μάλιστα εἰκόνας Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν στρατηγῶν ἐκείνων, οἷον *Ἀλέξανδρον κεραυνοφόρον*. Ἐπεχείρησε δὲ νὰ μιμηθῇ καὶ τὰ πλέον δυσμίμητα φαινόμενα τῆς φύσεως, οἷον βροντὴν, ἀστραπὴν, κεραυνοβολίαν καὶ τὰ τοιαῦτα.

1. Εἰς τὸ ἀνθρῶν τοῦ χρωματισμοῦ καὶ τὸ γλαφυρὸν τῆς γραφίδος τινῶν ζωγράφων, καὶ τὸ τοῦτο ἀντίθετον ὑπόσκηλον ἄλλων, ἀποβλέπει τὸ τοῦ Εὐφράνους (Πλούτ. Πότ. Ἀθηναῖοι 2): « Εὐφράνωρ τὸν Θεσεία τὸν ἐαυτοῦ » τῷ Παρράσιου παρέβαλε λέγων, τὸν μὲν ἐκείνου βόδα θεωροῦναι, τὸν δὲ ἐαυτοῦ κρέα βόεια· τῷ γὰρ ὄντι γλαφυρῶς ὁ Παρράσιου γέγραπται κ. ἐ. « Ὁ δὲ Ἀντίδοτος, ὁ Ἀθηνίων καὶ ὁ Παισίου υἱὸς Ἀριστολάος ἦσαν *severi et duri in coloribus*, Plin. 35, 40, 29. 31. Ἐν γένει φαίνεται ὅτι τὰ χρώματα τῶν Ἀπ' Ἰωνίας ζωγράφων ἦσαν μᾶλλον ἀνθηρά, τῶν δὲ Σικυωνίων αὐστηρά.

2. Plin. 35, 36, 10: Omnes prius genitos futurosque postea superavit Apelles. -- Praecipua ejus in arte venustas fuit, cum eadem aetate maximi pictores essent: quorum opera cum admiraretur, collaudatis omnibus, deesse iis unam Venerem dicebat, quam Graeci Charita vocant; cetera omnia contigisse, sed hac soli sibi neminem parem.

Ἡ Ἀναδυομένη ἀνέκειτο ἐν τῷ τῶν Κῶων Ἀσκληπιδίῳ (« γράμμα Κωῶν, Καλλιμ. Ἀποσπ. 254), μετεκομίσθη δὲ ὑπ' Αὐγούστου εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τοῦ Καίσαρος, ὅπου ἕως ἐπὶ τῆς Νέρωνος ἤδη βασιλείας διέφθαρτο. Κατὰ μὲν τινας ὁ τεχνίτης ἀπεγράφετο αὐτὴν ἀπὸ τῆς Καμπάπης (Plin. 35, 36, 12) ἢ Παγκάτης (Αἰλ. Π. Ι. 12, 34), κατὰ δὲ ἄλλους (Ἀθην. 13, 590) ἀπὸ τῆς Φρύνης. Ἐπιγράμματα εἰς αὐτὴν Ἀνθολ. Παν. 4, 178.82.

3. Plin. 1. 1. 15: Pinxit et Alexandrum Magnum, fulmen tenentem, in templo Ephesiae Dianae, viginti talentis. Digiti eminere videntur et fulmen extra tabulam esse. Πρὸ Πλούτ. π. Ἰσιδ. καὶ Ὀσίρ. 24. Ἀλεξ. 4. Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης 2, 3. — Καὶ ἐν τῷ Εὐφράνωρ ἐπαινεῖται « τὸ εὐσκόιον καὶ τὸ εὐπνοῦν καὶ τὸ εἰσέχον τε καὶ ἐξέχον » (Φλίστρ. Ἀπολλων. Τυαν. 2, 9), καὶ ἐν τῷ Νικίᾳ, ut eminent e tabulis picturae (Plin. 35, 40, 28). — Ὁ Ἀπελλῆς ἀπεγράφετο καὶ ἐαυτὸν, Ἀνθολ. Παλ. 9, 595.

4. Plin. 1. 1. 17: Pinxit et quae pingi non possunt, tonitrua fulgetraque: Bronten, Astrapen, Ceraunoboliam appellant. Πρὸ Φλίστρ. Εἰκόν. 1, 14, μ. τῶν Οὐελκέρου σχολίων σ. 289.

Ἡ Κηρυκὶς τῆς ἀστραπῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ ἐκείνη ἡ ἡρώδης ἡ ἡρώδης ἡ ἡρώδης

§. 166. Τὸν *Πρωτογένην* προήγαγεν εἰς δόξαν πρῶτος αὐτὸς 1
ὁ μεγαλόψυχος καὶ φθόνου ἄμοιρος Ἀπελλῆς, αὐτοδίδακτον ἐξ
ἀρχῆς γενόμενον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιμελέστερον τοῦ δέοντος περὶ
τὴν ἀκριβοῦς μίμησιν τῆς φύσεως. Τὰ ἔργα του ἦσαν ὀλιγάριθμα
μὲν, ἀλλὰ πολύτιμα· πρὸ πάντων ἐθαυμάζετο ὁ Ἰάλυσος. — Εἰς 2
ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνήκει καὶ ὁ διὰ τὴν ζωηρότητα τῶν φαν-
τασιῶν του (visiones) διάσημος ζωγράφος Θέων.

1. Plin. 35, 36, 10: Dixit (Apelles) omnia sibi cum illo (Protophene) paria esse, aut illi meliora: sed uno se praestare, quod manum ille de tabula non sciret tollere: memorabili praecepto, nocere saepe nimiam diligenti m. πρβ. Petron. 83: Protophene rudimenta cum ipsius naturae veritate certantia non sine quodam horrore tractavi.

Περὶ τοῦ Ἰαλύσου (ἥρωος ἀρχηγέτου τῆς ὁμωνύμου πόλεως) μετὰ τοῦ κυνός του, Plin. I. I. 20. Πλούτ. Διμ. 22. Ἐτερον δὲ ταύτης γραφὴ ὁ Σάτυρος παρ' ῥεστώς στύλῳ (ἀναπαυόμενος, Plin.), ἐπὶ δὲ τῷ στύλῳ πέρδιξ ἐφειστήκει κ. ἄ. π., Στράβ. 14. σ. 194 Τχv.

Ἄλλο (νεωστὶ πελυθρύλλητον) Πρωτογένους ζωγράφημα ἦν ἡ Παράλου καὶ Ἡμιονίδος (Ἀμμωνιάδος;) ἡ Ναυσικίας γραφὴ ἐν τῷ Ἀθηνῆσι Προπυλαίῳ. Plin. I. I. πρβ. Letronne I. I. p. 164 sq. R. Rochette, Lettres sur la peint. I. p. 56 sqq. Böckh, Att. Seewesen S. XVIII flg.

2. Περὶ Θεωνος Quintil. 12, 10. Γραφαὶ του· ἡ Ὁρέστου μυτροκτονία (Plin. 35, 40, 40. Πλούτ. πῶς δεῖ ποιῆμ. ἀκούειν 3. πρβ. R. Rochette, M. I. p. 177), καὶ ὁπλίτης ἐκβοηθῶν (Διλ. II. I. 2, 44).

Κεραμογραφία.

(Ίδ. D. A. K. I. Taf. 43—46).

§. 167. Τῶν μεγάλων τούτων δημιουργῶν ἡ θαυμαστὴ τέ- 1
χνη, καθόσον δηλαδὴ συνίστατο εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ φωτὸς καὶ
τῆς σκιάς, καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν καὶ τοὺς προσφθεῖς τόνους τῶν
χρωμάτων, ἀπόλωλεν ἡμῖν σὺν αὐτοῖς τοῖς ζωγραφήμασιν· ἀλλὰ
δυνάμεθα ἔτι νὰ σχηματίζωμεν ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς συνθέ-
σεως καὶ τῆς γραφίδος ἐκείνων τῶν ἔργων ἐκ τῶν γραπτῶν ἀγ-
γείων τῆς ἐποχῆς, ὧν περ αἱ γραφαὶ (κίτρινα ἐπὶ μέλανος ἐμβα-
δοῦ), καίτοι ὥς ἐπὶ τὸ πλεόν ἔργα ἀδύζων μόνον χειροτεχνῶν, 2
εἶναι ὅμως πολλάκις ἀπόγραφα ἐκείνων. Ἐν ταῖς κεραμογραφί-

αἱς δυνάμεθα μάλιστα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας τῆς ἐργασίας τρόπους· α', γραφὰς τοῦ ἀρχαιοτέρου ἐτι ρυθμοῦ, ἐχούσας γραφίδα αὐστηρὰν, σύμμετρον καὶ λίαν ἐπιτετηδευμένην· β', ἄλλας τῆς Πολυγώνωτειον ἴσως τέχνης γραφὰς, ὧν ἡ γραφὴ ἀφελὴς μὲν, ἀλλ' ἐλευθέρη καὶ σὺν τῇ χάριτι καὶ μέγεθος ἔχουσα· γ', παραδείγματα λίαν ἐπιμελοῦς καὶ σχεδὸν μικρολόγου μιμήσεως τῆς φύσεως, κατὰ τὸν τοῦ Διονυσίου (§. 159. β. 2) τρόπον· τέλος δὲ δ', γραφὰς τόσον εὐπεριγράφους καὶ χαριέσσας καὶ οἰονεὶ ἀπαλὰς, ὥστε φαίνονται ὅτι εἶναι μιμήματα ἔργων τῆς Ἰωνικῆς σχολῆς τῆς ζωγραφίας.

2 α'. Παραδείγματα τοῦ πρώτου εἶδους· Πηλεὺς ἀρπάζων τὴν Θέτιν μεταξὺ τῶν Νηρείδων, ἐπὶ ἀγγείῳ ἐκ Νώλης, M. I. d. Inst. I. 37. Ἀπόλλων καὶ Ἡρακλῆς (: Ἀπ. καὶ Ἰδας;) μαχόμενοι, ἀγγεῖον ἐξ Ἀκράγαντος, αὐτ. 20. πρβ. *Annal.* II. p. 194. IV. p. 393. *Bullet.* 1831. p. 132. Προσειδὼν τὴν νῆσον Νισύρον τῷ γίγαντι Ἐφιάλτῃ ἐπιβάλλων, ἐπὶ ἀγγείῳ Σικελικοῦ, *Millingen*, *Un. Mon.* 1. 7.

β'. Γένεσις τοῦ Ἐριχθονίου, ἀγγεῖον ἐξ Ὀλκίου, M. I. d. Inst. I, 10. 11. Αἴας καὶ ἕκτωρ χωριζόμενοι ἐκ τῆς μονομαχίας, (ὄμ. Ἰλ. 7, 274 κ. ε.), ἐξ Ὀλκίου, αὐτ. 35. 36. Ἀπόλλων κτείνων τὸν Τιτυόν, ἐξ Ὀλκίου, αὐτ. 23. πρβ. *Ann.* II. p. 225. Ἀπόλλων ἐπὶ πτερυγῶ τοῦ τρίποδος διαπλέων τὴν θάλασσαν, ἐξ Ὀλκίου, M. I. d. Inst. I. 46. *Ann.* IV. p. 333. Κροῖσος (ΚΡΟΕΥΟΣ) ἐπὶ τῆς πυρᾶς (πρβ. ἀνωτ. §. 124, 4. η'), ἀνέκει ἴσως μᾶλλον εἰς ταύτην τὴν ἐσχάτην. — Ἐργαστήριον χαλκοπλαστῶν, ἐν ᾧ κατασκευάζονται δύο κολοσσιαῖοι χαλκοῦ ἀνδριάντες (Ἄρης καὶ Ἀλεξάνδριος;) ἐπὶ κύλικος ἐξ Ὀλκίου· ἐν δὲ τῇ κύλικι Ἡρακλῆς παραδίδους Θέτιδι τὰ Ἀχιλλέως ὄπλα. *Gerhard*, *Trinkschalen des Berliner Museums* Taf. 9. 12. 13. Πρβ. τοῦ αὐτοῦ *Neuerworh. antike Denkm.* I. N. 1608. S. 34 flgg.

γ'. Κύλιξ Σωσίῳ (ΣΟΣΙΑΣ ΕΠΟΙΕΥΕΝ), ἔχουσα γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ πυθμένος Πάτροκλον τρωθέντα καὶ ἐπιθεύμενον ὑπ' Ἀχιλλέως, ἐν ἀκριβοὶ μιμήσει καὶ τῶν παραμικρῶν παρέργων τῶν τε σωματίων καὶ τῆς ἐνδυμασίας. M. I. d. Inst. I. 24. Πρβ. *Gerhard*, *Berlins Antike Bildw.* I. N. 1030. S. 322 flgg.

δ'. Ἀκταίων, Κάστωρ, Θησεύς καὶ Τυδεὺς κωνηγετούντες, τὸ ἀγγεῖον ἴσως ἐκ Νώλης, *Millingen*, *Uned. Mon.* 1, 18. — Τὸ κάλλιστον ἀγγεῖον τοῦ εἶδους τοῦτου νομίζεται ἡ μεγάλην ὑδρίαν τοῦ Μειδίου (ΜΕΙΔΙΑΣ ΕΠΟΙΗΣΕΝ), ἐν τῷ *Brit. Μουσείῳ*, ἐφ' ᾗ εἰσι γεγραμμένοι οἱ Διόσκουροι ἀρπάζοντες τὰς Λευκιπποῦ θυγατέρας· ὁ Ἡρακλῆς παρὰ ταῖς Ἑσπερίαις Μηδεῖα καὶ Αἰθήνης· χαμικὴ τελετή. *Hancarville*, *Ant. Etr.* II, 127-30. *Gerhard*, *Notice sur le vase de Midias*, B. 1840. 4.

Περὶ ψηφοθετημάτων (mosaïque).

§. 168. Καθὼς οἱ τοῖχοι τῶν ναῶν, στοῶν καὶ οἰκῶν διε- 1
 νοσμοῦντο γραφαῖς, εἴτε ἐντοιχείοις, εἴτε ἐν σάνισιν, αἱ δὲ ὀρο-
 φαὶ γραπτοῖς ποικίλμασιν ἢ ὡσαύτως γραφαῖς (πίναξιν ὀροφικοῖς,
 §. 164. σημ. 2.), οὕτως ἐδίδοντο καὶ τὰ ἐδάφη τῶν εἰρημένων 2
 ἱερῶν καὶ οἰκημάτων ἀναλόγου τινὸς κόσμου. Ἐπειδὴ δὲ εἰκόνες
 ἀπλοῖς χρώμασι γεγραμμέναι οὐδαμῶς ἐδύναντο νὰ ἀντέχωσιν 3
 εἰς τὴν ἀπὸ τῶν ποδῶν τρίψιν, ἔπρεπε νὰ εὗρεθῇ ἄλλο τι εἶδος
 ζωγραφημάτων συγκεκριμένων ἐκ στοιχείων σκληρῶν καὶ οὐκ εὐ-
 φθάρτων. Οὕτως εὗρεθῇ ἡ ψηφοθετικὴ, ἥτις ἀπεργάζεται 3
 θετήματα (ψηφολογήματα, ἐμβλήματα, Γαλλ. mosaïque),
 συνθέτουσα μικρὰς καὶ ποικιλοχρόους ψήφους εἰς ὁμοίωσιν γρα-
 πτῶν εἰκόνων. Τὸ ἀρχαιότατον γνωστὸν παράδειγμα φαίνεται 4
 ὅτι εἶναι τὸ ἐν τῷ Ὀλυμπίᾳ ναῷ τοῦ Διὸς ψηφολόγημα· ἀλλὰ 5
 κατὰ τὸ δεύτερον ἤδη τμήμα τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς ἐγένετο ἡ
 χρῆσις τοιούτων ἔργων κοινοτέρα, ὥστε ἀπαντῶνται ἤδη καὶ ἐν
 ἰδιωτικαῖς οἰκίαις.

2. Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον ἤδη εἶδος τι ψηφοθετημάτων
 (Champ. Figeac, Egypte p. 200. α), καθὼς ἐγνώριζον καὶ νὰ κατασκευά-
 ζωσι ψήφους χυτὰς (» λίθινα χυτὰ, » ἀνωτ. §. 40. σημ. 2.).

3. Ψηφοθέτης, C. I. G. II. n. 2025. — Ψηφοθέτημα, Λατίν.
 opus tessellatum, emblema vermiculatum ἢ ἀπλῶς emblema, Varro R. R.
 3, 2, 4. Cic. de Orat. 3, 43. Plin. 36, 25, 60-64. Ὅταν τὰ ἐμβλήματα
 ᾄδωσι ἐπὶ ἐδαφῶν, καλεῖνται καὶ δάπεδα ἐν ἀβακίσκοις. — Παρὰ δὲ
 τοῖς μεταγενεστέροις μουσειώσις (μουσεῖωσις), ὅθιν pictum de musivo
 (Spartian. Pescenn. 6) καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις musaico, Mosaik. Πρβ. Cam.
 Spreti, Compendio istor. dell' arte di comporre i musaici. Rav. 1804.

4. Ἐσφαλμένως νομίζουσι (Müller, Hdb. §. 163, 6 καὶ ἄλλοι), ὅτι τὰ
 πρῶτα ψηφοθετήματα ἦσαν τὰ τοῦ Σώσου ἐν Περγῇ (κατωτ. §. 189) ἐπὶ
 τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀτταλιδῶν· ἡ δὲ τέχνη αὕτη εἶναι πολλῶν παλαιότερα παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν (ἰδ. Letronne Peint. murale p. 307 sqq.). Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους
 τοῦ προνάου τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς (§ 135. II 8) εὗρεθῇ ἔμβλημα
 συνθετὸν ἐκ ποικιλοχρῶν πεταμίων ψήφων, καὶ ἀπεικονίζον θαλασσίους δαίμονας
 (Τρίτωνα σαλπίζοντα, οὗτιμος ἐπὶ τῆς οὐρᾶς· κάθεται μικρὸς Ἔρως)· αἱ δὲ γρα-
 φαὶ αὗται περιλαμβάνονται ποικίλμασιν ἀρχιτεκτονικαῖς τὸν αὐτὸν τρόπον εἰρ-

γασμένοις. — Ὁμοιον ἔργον φαίνεται ὅτι ἦν ἐν τῷ ἔτι ἀρχαιοτέρῳ ναῷ τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, Σχολ. Λουκ. π. ὀρχήτ. 39: » Λέγουσιν ἐν Δελφοῖς ὁμφαλὴν » εἶναι ἐπὶ τοῦ ἰδρύου τοῦ νεώ· περὶ δὲ αὐτὸν αἰετοὺς γεγράφθαι ἀπὸ συν- » θέσεως λίθων » (κατὰ δὲ τὸν Σχολ. Πινδ. Πύθ. 4, 6, ἀνέκειντο χρυσοῦ αἰετοὶ παρὰ τὸν ὁμφαλόν). Πρβ. Lobeck, Aglaoph. p. 1003. Letronne l. l. p. 314. — Ἀλλὰ ὑπῆρξαν ἤδη καὶ σφόδρα λεπτὰ ψηφροθετήματα τοιοῦτο φαίνεται ὅτι ἦν τὸ » πινάκιον » ἐν τινὶ δακτυλίῳ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, Boeckh. ad C. I. G. I. n. 150. §. 33.

5. Διογένης ὁ Κύων (κατὰ Διογ. Λαέρτ. 6, 32), » εἰσαγαγόντος τινος αὐ- » τὸν εἰς οἶκον πολυτελεῖ, καὶ κωλύοντος πτύσαι, ἐπειδὴ ἐχρέμψατο, εἰς τὴν » ὄψιν αὐτοῦ ἔπτυσεν, εἰπὼν χεῖρον τόπον μὴ εὐρηκέναι. » Τὴν αἰτίαν προσ- » θέτει ὁ Γαληνός, Προτρεπτ. 8. σ. 35 ed. Koehler: » τοὺς γὰρ τοίχους ἅπαν- » τας ἀξιολόγους γραφαῖς κακοσμήσθαι, τὸ δ' ἔδρασθαι ἐκ ψήφων πολυ- » τελεῶν συγκεῖσθαι, θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας. » Πρβ. τὸ αὐτὸ διήγημα περὶ Ἀριστίππου, Διογ. Λαέρτ. 2, 75. Ἐπαινῶνται δὲ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως » τὰ ἀνθία τῶν ἰδρυῶν, » Ἀθην. 12, σ. 542. Πρβ. Letronne l. l. καὶ p. 474.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΠΟΧΗ.

Ἀπὸ Ἀλεξάνδρου μέχρι ἀλώσεως Κορίνθου.

Ὀλ. 111-158, 3 (πρ. Χρ. 336-146)

1. Προλεγόμενα.

§. 169. Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων 1
διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, ἡ τέχνη, οὐκέτι εὐρίσκουσα ἱκανὴν
ἐμψύχωσιν καὶ τροφήν εἰς τὰς παλαιὰς μητροπόλεις τῆς, παρε-
δόθη κατ' ἐξοχὴν καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῶν νικητῶν. Διαβᾶσα δὲ καὶ αὐτὴ, σὺν τοῖς στρατεύμασι τοῦ 2
Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του, εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀσίας,
ἀπέδειξεν ἐκεῖ τὰ θαύματά τῆς. Μεγάλαι πόλεις ἐκτίσθησαν, ἐν
ταῖς χώραις τῶν βαρβάρων, δι' Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων· οἱ πατέριοι 3
τῶν Ἑλλήνων θεοὶ ἀφιδρύθησαν ἐν νέοις καὶ μεγαλοπρεπέσι ναοῖς·
καὶ αἱ αὐλαὶ τῶν Πτολεμαίων καὶ Σελευκιδῶν, τῶν Περγαμηνῶν 4
βασιλέων καὶ ἄλλων ἀνάκτων, παρείχον ἀπεράντους ἀσχολίας
εἰς τεχνίτας παντὸς εἶδους.

1. Μάχη ἐν Χαιρωνείᾳ, Ὀλ. 110, 3. — Φιλίππου θάνατος 111, 1. — Ἀλέ-
ξανδρος ἀπέθανεν 114, 1. — Οἱ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι ἄρχονται νὰ προσαγο-
ρεῦνται βασιλεῖς, 118, 2. — Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία, ἀπὸ 124 Ὀλ. — Μάχη
ἐν Σελλασίᾳ, 139, 3 (221 πρ. Χρ.). — Ὁ Τ. Κοῖντιος Φλαμίνιος ἀνακηρύττει,
ἐν τῇ τῶν Ἰσθμίων ἐορτῇ, τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων, 146, 1. — Ἄλωσις καὶ
ἐμπρησμός Κορίνθου, 158, 3.

2. Ἀλεξάνδρεια ἡ πρὸς Ἰσθμὸν τῆς Κιλικίας, Ὀλ. 111, 4· ἡ ἐν Αἰγύπτῳ 112,
1 (Ste Croix, Examen des histor. d'Alex. p. 286), ἡ ἐν Ἀρίοις καὶ ἡ ἐν
Ἀραχώταις, 112, 3, καὶ ἄλλαι πολλαὶ (Στεφ. ἐ. λ. Ἀλεξάνδρεια. R. Rochette,
Colonies Grecques IV. p. 101 sqq.). — Ἀντιγόνεια (ὑστερον Ἀλεξάνδρεια)
τῆς Τρωάδος, Φιλαδέλφεια, Στρατονίκεια, Δοκίμεια καὶ ἄλλα κτίσματα ἐν τῇ
Μικρᾷ Ἀσίᾳ· ἐν δὲ τῇ Συρίᾳ Ἀντιγόνεια 118, 2, Ἀντιόχεια πρὸς τῷ Ὀρόντῃ,
119, 4, συγχρόνως Σελεύκεια πρὸς τῷ Τίγριτι καὶ ἄλλαι πόλεις (Müller,
Antiq. Antioch. p. 24 sqq.). — Ἐν τῇ Εὐρώπῃ· Κασάνδρεια, 116, 1· Θεο-
σαλονίκη· ἡ ἐν τῷ Ἄθῳ Οὐρανόπολις, κτίσμα Ἀλεξάρχου, τοῦ Κασάνδρου ἀδελφοῦ
Chois. Gouff. Voy. II. pl. 15).

3. Παράδειγμα τῶν εἰρημίων ἡ Δάφνη, ἱερὸν Ἀπόλλωνος Πυθίου παρ' Ἀντιόχειαν, π. Ὀλ. 120 (Müller, l. 1 p. 42 sqq.). Οἱ Σελευκίδαι ἐνομιζόντο ἀπόγονοι τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ διαφερόντως ἐλάτρουεν τὸν θεὸν τοῦτον· ὅθεν καὶ ἀπέδωκαν εἰς τὸ τῶν Μιλησίων Διδυμαίων τὸ Κανάχου ἄγαλμα (§ 107. σημ. 2), ὅπερ ὁ Ξέρξης εἶχεν ἀπ' αὐτοῦ (Π. 1, 16, 3. 8, 46, 2), καὶ ἐπερψαν πολλὰ ἀνθήματα εἰς τὸ αὐτὸ ἱερὸν (Boeckh. ad C. I. G. II. n. 2832).

4. Οἱ Πτολεμαῖοι εὐνοῦσι καὶ ὑπερασπίζονται τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν τέχνην μέχρι Πτολ. Ζ' Φύσκιος (τοῦ καὶ Εὐεργέτου Β'), μεταξύ 146-131 πρ. Χρ. (Parthey, Das Alexandr. Museum, B. 1838, S. 89 flg.). Ἐκ δὲ τῶν Σελευκιδῶν Σέλευκος Α' καὶ Β', Ἀντίοχος Γ' καὶ Δ', καὶ ἐν Περγᾷ Ἀτταλὸς Α' καὶ Εὐμένης Β'. Πρὸς τοὺς καὶ οἱ ἐν Συρακούσαις τύραννοι Ἀγαθόκλης καὶ Ἰέρων Β', καὶ ὁ Ἀγαθοκλέους γαμβρὸς Πύρρος ὁ Ἡπειρώτης (Περὶ τῶν πολλῶν ἐν Ἀμ-βρακίᾳ τεχνουργημάτων ἰδ. Πολύβ. 22, 13. Liv. 38, 9). Περὶ Πλούτ. π. τῆς Ἀλεξ. τυχ. 2, 1: «Τεχνῶν δὲ καὶ φύσειν ἀγαθῶν αὐξήσιν εὐμένεια καὶ τιμὴ καὶ φιλοanthρωπία θαυμάσιος ἐκκαλεῖται».

Πόσον ἐπλήθυναν τότε οἱ δημιουργοὶ πάσης τέχνης, τεταμιεύμεθα ἐκ τινῶν μαρτυριῶν. Ἐπαυλθὼν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς Ἐκβάτανα ὁ Ἀλέξανδρος (κατὰ τὸν Πλούτ. Ἀλεξ. 72) «πάλιν ἦν ἐν ῥεάτροις καὶ πανηγύρεσιν, ὅτε δὴ τρισχί-
λίων αὐτῷ τεχνιτῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀφικνέμενων. » Καὶ μετὰ τὸν ἐν Ῥόδῳ γενόμενον σεισμόν (Ὀλ. 139, 1), ὃς κατέβαλε καὶ τὸν Κολοσσόν, Πτο-
λεμαῖος Δ' ἀπέστειλε τοῖς Ῥοδίοις (Πολύβ. 5, 89): «εἰς τὴν τοῦ Κολοσσίου κα-
τασκευὴν τάλαντα τρισχίλια, οἰκοδόμους ἑκατὸν, ὁπουργῶν τριακο-
σίους καὶ πεντήκοντα.»

- 1 §. 170. Διὰ τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἀσίας παρετάθη μὲν, νοερῶς τε καὶ πραγματικῶς, ὁ ὀρίζων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης· ἀλλὰ συγχρόνως ἐγεννήθη καὶ ἐν αὐτῇ, ἡ μάλιστα ἀνεπτύχθη ἐπὶ πλεόν, ὁ ἔρωσ τῶν κολοσσίων ἔργων καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολυ-τελείας, καὶ τοῦτο οὐκ ἄνευ ἐλπίδος τῆς αὐτάρκειας εὐρυθμίας καὶ
- 2 ἀγνῆς καλλονῆς τῆς ἀρχαιοτέρας ἐργασίας. Ἡ δὲ θρησκεία ἐγένετο καὶ ἐνταῦθα πάλιν σῶτερον τῆς τέχνης, κωλύουσα τὴν ἐντε-λῆ μίξιν καὶ συγχώνευσιν τῆς μετὰ τῆς τέχνης τῶν θαρσάρων.
- 3 Ἐν τοῖς πλείστοις ἐκείνων τῶν νέων βασιλείων τῆς Ἀσίας διετη-ρήθη ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀρχοντος ἑθνους, τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν ἀρχομένων καὶ ὑπηκόων θαρσάρων· κατὰ τὴν Αἴγυπτον π. χ. περιωρίζετο τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον σχεδὸν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὀλίγας ἄλλας παραθαλαστίους πόλεις, καὶ μόνον ὀλίγοι τινὲς θεοὶ τῶν ἀλλοφύλων, ὡς ὁ Σέραπις καὶ ἡ Ἴσις,

ἡξιώθησαν ὑποδοχῆς καὶ λατρείας παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Τὰ δὲ 4
κύρια σχολεῖα καὶ ἐργαστήρια τῆς τέχνης, καὶ οὕτως εἰπεῖν ἡ
πάτριος ἐστία τῆς, ἔμεινάν ἐτι ἐν τῇ Ἑλλάδι, οἷον ἐν Σικυῶνι,
ἐν Ἀθῆναις καὶ ἀλλαχοῦ.

3. Τὸν χωρισμὸν τοῦτον τῶν ἔθνων, ἐπὶ τῆς τῶν Πτολεμαίων βασιλείας (§. 28, 4), μάρτυροῦσι τινὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον εὐρεθέντων ἐπιγράμμάτων καὶ μάλιστα πολλοὶ πάπυροι (πρβ. Champ. Figeac, Egypte p. 46 sqq.). — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἤρξατο ἡ λατρεία τοῦ ἐκ τοῦ Πόντου Σεράπιδος, καὶ ἐκείθεν εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (Παυσ. 1, 18, 4)· αὐτοῦ συνεχυνεῦθη καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγαθεδαίμονος καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Κνέφιδος (§. 42. σημ. 3). Μολοντοῦτο τὰ τῶν Πτολεμαίων νομίσματα δὲν ἔχουσιν ἄλλους ξενικοὺς θεοὺς, παρὰ τὸν ἐκ παλαιῶ ἐξελληνισθέντα Ἀμμῶνα (Eckhel, D. N. I, 4. p. 28)· ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν νομῶν νομίμασιν ἔπεισι συχνὰ Αἰγυπτιακοὶ θεοὶ (πρβ. §. 42. σημ. 3). — Καὶ ἡ Ἀντιόχεια τῆς Συρίας εἶχε πολίτευμα ὅλως Ἑλληνικόν, θουλήν καὶ δῆμον καὶ φυλὰς, καὶ ἐκκλησίαν ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ δὴ καὶ τὰ ἱερά τῆς ἦσαν Ἑλληνικά· μὴν ἡ ἴσις ἔλαβε ναὸν ἐπὶ Σελεύκου Β', καὶ ἡ Χαλδαϊκὴ ἀστρολογία εἰσῆχθη πρῶτα.

4. Ἐπὶ Ἀράτου ἐγένετο ἔμπορία τεχνουργημάτων ἐκ Σικυῶνος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Πλούτ. Ἀράτ. 12. 13. Ἀθῆν. 5. σ. 196. — Διὰ τοὺς Ἀντιοχεῖς εἰργάζετο ὁ Ἀθηναῖος Βρύαξις (§. 153, 4) καὶ ὁ Σικυῶνιος Εὐτυχίδης (κατωτ. §. 183. σημ. 5).

171. Τοιαύτη ἦν, ὡς ἐν συνόψει, ἡ τύχη τῆς Ἑλληνικῆς τέ- 1
χνης κατὰ τὴν ἐνεστώσαν ἐποχὴν. Κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν ἐξέ-
τεινεν, ἐπὶ τῶν πτερυγίων τῆς νίκης, τὴν ἐπικράτειάν τῆς ἐφ'
ὅλην σχεδὸν τὴν οἰκουμένην· πραγματικῶς δὲ ἤρξατο ἐν ταύτῳ 2
νὰ παρακμάζῃ καὶ νὰ παρανθῇ. Ἡ τέχνη δὲν ἐνεψυχοῦτο πλέον 2
ὑπὸ τοῦ καθαροῦ καὶ νεανικοῦ πυρὸς τῆς φιλοτίμου ἀμίλλης καὶ
τοῦ ἐλευθεροῦ συναγωνισμοῦ, καθὼς εἰς τὰς ἡμέρας τῆς αἰφνι-
δίας καὶ θαυμαστῆς ἐπιδόσεώς τῆς μετὰ τὰ Περσικὰ (§. 126.
127)· οὐδὲ ὑπεθάλπετο ἐτι ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος ἐνθουσιασμοῦ,
ὅστις εἰς τὰς ποτὲ ἐλευθέρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐγεγόνει ἐν
τῶν πρωτίστων ἐλατηρίων τῆς ἀλλ' ὑπεδουλώθη εἰς τὴν ὑπη- 3
ρεσίαν ἀτομικῶν προστατῶν, καὶ ἠναγκάζετο πολλάκις νὰ ἐκ-
πληροῖ τὰς ἀπειροκάλους καὶ ἐφημέρους φαντασίας των, οἷον
ἐν ταῖς συνόδοις, τοῖς συμποσίοις καὶ ἄλλαις αὐλικαῖς ἐορταῖς

καὶ τελεταῖς τῶν βασιλέων, ὅπου ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐδαπανῶντο μέγισται ποσότητες χρημάτων, καὶ ἀπαιτεῖτο μᾶλλον ἐξωτερικὴ πολυτέλεια καὶ μεγαλοπρέπεια, ἢ ἐσωτερικὴ καλλονὴ καὶ τελειότης τῶν ἔργων. Ὅταν δὲ ἡ εἰκαστικὴ τέχνη παραιτῆται τοῦ δημιουργεῖν μόνιμα καὶ ἐν ἐκείνοις καλὰ μνημεῖα, καὶ καταβαίνει εἰς ἐκπλήρωσιν ἐφημέρων φαντασιῶν, τότε ἐκδύεται τὸν θεῖον αὐτῆς χαρακτῆρα καὶ καταντᾷ θάνατος δούλη.

2. Περὶ τῆς ἐμφυχώσεως τῆς τέχνης διὰ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας πρὸς ἀνωτ. §. 127, 1. Heeren, Ideen III, 1. S. 513. Περὶ δὲ τοῦ χαρακτῆρος τῆς παρούσης ἐπεχῆς Heyne, De genio Saeculi Ptolemaeorum, Opusc. Acad. I. p. 114.

3. Παραδείγματα τοιούτων πρὸς καιρῶν τελετῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν βασιλέων παρέχονται αἱ περιγραφαὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀθωνείων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπὶ Πτολεμαίου Β' (Θεοφρ. 15, 112 κ. ἐ. πρὸς. Groddeck, Antiq. Versuche I. S. 103 flgg.). τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου πᾶσι ταῖς θεαῖς, ἐξόχως δὲ τῷ Διονύσῳ καὶ τῷ Ἀλεξάνδρῳ, τελεσθείσης πομπῆς (Καλλιζενος παρ' Ἀθην. 5. σ. 196 κ. ἐ. πρὸς. κατωτ. §. 175, 2), καὶ τῆς πομπῆς Ἀντιόχου τοῦ Δ' (Πολύβ. 31, 3, 13).

Περὶ Ἀλεξάνδρου ἡδὴ λήγει ὁ Πλούταρχος (Ἀλεξ. 72) ὅτι ἄτοπα καὶ δαπανηρὰ σοφίζόμενος καὶ συμμηχανώμενος τοῖς τεχνίταις διέτριβεν.

- 1 §. 172. Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων ἐξωτερικῶν καὶ πολιτικῶν αἰτιῶν τῆς ἀρχομένης φθορᾶς καὶ πτώσεως τῆς τέχνης, συνετέλεσαν εἰς τοῦτο καὶ ἄλλαι αἰτίαι ἐσωτερικαὶ καὶ ὀργανικῶς
- 2 ἀναγκαῖαι. Ὑπάρχει γενικὸς νόμος εἰς τὴν φύσιν τοῦ παντός, ὅτι πᾶν γενόμενον ἔχει μίαν μόνον νεαράν ἡλικίαν, καὶ ταύτην βραχείαν. Πᾶν γενόμενον, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀναπτύξεως καὶ τελειότητός του, κατὰ τοῦτον τὸν φυσικὸν καὶ ἀπαραίτητον θεσμὸν ἄρχεται νὰ καταβαίνει πάλιν. Διαμένει ἴσως ἱκανὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης ἐκείνης βαθμίδος, καὶ μόνον βραδέως καὶ ἀνεπαίσθητως ἄρχεται νὰ καταρρέπῃ· ἀλλὰ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν προχωρεῖ καὶ δὲν ἀνυψοῦται πλέον, καὶ ὅτι ἐξ ἅπαντος καὶ κατ' ἀνάγκην οφείλει νὰ καταβαίνει. Ὁ νόμος οὗτος ἰσχύει ἐπὶ παντός ὀργανικοῦ καὶ φθαρτοῦ ὄντος, ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καθ' ἑκάστους, καὶ ἐπὶ ἐθνῶν ὁλοκλήρων· ἰσχύει δὲ οὐχ ἥττον καὶ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ὄντων, καὶ

ἐπὶ τῶν δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Τὰ γράμματα, ἡ 3
ποίησις, αἱ ἐπιστῆμαι καὶ ἡ λοιπὴ παιδεία τινὲς ἔθνους ἔχουσι
τὴν νεότητα, τὴν ἡβην, τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν καὶ τὸ γῆρας τῶν
ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ εἰκαστικαὶ δημιουργίαι. Τὴν γενικὴν ταύτην
τύχην συνεμερίσθη καὶ τῶν Ἑλλήνων ἡ τέχνη. Διαμείνασα πολὺν
χρόνον οἶονεῖ εἰς τὰ σπύργα τῆς πατροπαράδοτου ἀρχαίας ἐρ-
γασίας, ἔκαμε κατὰ τὴν δευτέραν ἐποχὴν (οὕτως εἰπεῖν τὴν νεό-
τητα της) ταχείας καὶ θαυμαστὰς προόδους, καὶ ἔδειξε κατὰ
τοὺς αἰῶνας τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Πραξιτέλους ὅλον τῆς τῷ ὥριμον
κάλλος καὶ τὴν ἀνδρικήν ῥώμην· νῦν δὲ πλησιάζει ἤδη τὸ γῆ-
ρας, μακρόθεν μὲν καὶ κατ' ἀρχὰς σχεδὸν ἀνεπαισθήτως· ἀλλ'
ὅμως πλησιάζει. Ὁ κύκλος τῶν ἀληθῶς προοδευτικῶν ἐφευρέσεων
καὶ τῶν ἐνδεχομένων ἐπινοημάτων καὶ δημιουργημάτων σχεδὸν
συνεπεπλήρωτο· οἱ κορυφαῖοι ἐκάστου κλάδου τῆς τέχνης εἶχον
φανῆ, ὥστε νέα ἐπίδοσις οὐκέτι ἦν δυνατή· καὶ οἱ Ἕλληνες ὤφει-
λον νὰ εὐχαριστῶνται, ἐὰν ἐδύναντο νὰ διατηρῶσι τὴν τέχνην
εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε φθάσει στάσιν. Ἀλλ' ἀντὶ τούτου αἱ τότε 4
πολιτικαὶ περιστάσεις, μολοντί κατὰ τὸ φαινόμενον λίαν ὠφέ-
λιμαι καὶ εὐμενεῖς, διέφθειραν μᾶλλον τὴν τέχνην, καὶ ὑπε-
ρερεθίζουσαι τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἐπὶ τὸ
προάγειν ἀεὶ τι νέον, ἐξησθένησαν αὐτὴν καὶ ἐπετάχυναν τὴν
ἀρχὴν τῆς πτώσεώς της. Οὐκέτι δυναμένη νὰ ἐπιδίδῃ καθ' ὕψος
καὶ κατὰ βάθος, ἐπέδωκεν εἰς τὸ πλάτος, καὶ οὕτως κατήν-
τησε νὰ παραλύηται. Τότε ἤδη ἤρξαντο αἱ ἀπὸ τῶν κανόνων τῆς
τέχνης παρεκτροπαί, καὶ ἡ θήρα καινοφανῶν μορφῶν καὶ ἀεὶ
νέων ἐπινοημάτων, ὧν τὴν ὁμάδα ἀπαντῶμεν κατὰ τὴν ἐφεξῆς
ἐποχὴν ὡς Ῥωμαϊκὴν ἐργασίαν. — Ἀλλὰ καθὼς στερεὸν καὶ με- 5
γαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα οὐχὶ τόσον εὐκόλως βιάπτεται καὶ παν-
τελῶς φθείρεται ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου· οὕτως ἀντειχε
καὶ τὸ ὑγιὲς καὶ ῥωμαλέον σῶμα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἐπὶ πολ-
λὸν ἔτι χρόνον, καὶ τὰ δημιουργήματά της ἔμειναν ἔτι ἐπὶ πολ-
λοὺς αἰῶνας σπουδῆς καὶ θαυμασμοῦ ἄξια.

2. « Γενομένου παντὶ φθορά ἐστι, » Πλάτ. Πολ. 8, σ. 546.

3. Φιλόσοφος τις ιστοριογράφος παρηγόρησεν ἡδὴ, ὅτι εἰς πᾶν εἶδος ἐπιστήμης καὶ παιδείας οἱ ἀλλήλῳς ἔχουσι νόες ἐντὶς βραχέος χρόνου διαστήματος ὁμοῦ ἐφάνησαν, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ἐπὶ τῶν τεχνῶν. Vell. Patere. 1, 17: Hoc idem (δῆλ. eminentissima ingenia in idem artium temporis spatium congregari) evenisse -- *plastis, pictoribus sculptoribusque*, si quis temporum institerit notis, reperiet, et eminentia cujusque operis artissimis temporum claustris circumdata. — Ἄμα τῷ τέλει τῆς ἐποχῆς ταύτης οἴχεται καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Πλουτάρχιος λέγει (8, 52, 1), ὅτι μετὰ τὴν Φιλίππειον εἰς ἀδρανὴ ἀγχιθὼν φορὰν ἔληξεν ἡ Ἑλλάς.

4. Ἡ τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς τέχνη ἐγένετο τὸ ἀληθινὸν ἀρχέτυπον τῆς τέχνης τῶν Ῥωμαίων. Πρβ. κατωτ. §. 175, 4.

5. Τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης φησὶ εἰρημένα ἰσχύουσι κυρίως ἐπὶ τῆς ἡγεμόνος τέχνης, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἦττον δὲ προφανὲς ἐγένετο ἡ φθορὰ καὶ ἥττων ταχία ἢ πτώσις τῶν κυρίως εἰκαστικῶν τεχνῶν. Ἀναντίλεκτον εἶναι, ὅτι ἐν τῇ πλαστικῇ καὶ ἐν τῇ ζωγραφίᾳ ὁ θεὸς σπινθήρ γενναίου ἐνθουσιασμοῦ καὶ τὸ δῆμιον πνεῦμα τῶν προγενεστέρων ἐποχῶν κατὰ καιρὸς ἀνέλαμψε καὶ ἀνέβη σὲ πάλιν, καὶ ὅτι αἱ τέχναι αὗται μέχρι τοῦ αἰῶνος τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν Ἀντωνεινῶν προήγαγον ἐπὶ ἀληθινὰ ἀριστουργήματα (οἷον τὸν Φαρνεσιανὸν ταῦρον, τὸν Λαοκόωντα, τὸν Ἀπολλωνίου Ἡρακλεῖα, τὸν Νεῖλον, τοὺς Ἀντιόχου ἀνδριάντας) καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἔχουσι δίκαιον ὅσοι ἀποφαίνονται ὡς ἀδιάφορον τῆς ἀρετῆς τῆς ἀρχαίας τέχνης διάρκειαν ἐπὶ ἑξακόσια ἔτη, ἀπὸ Περικλέους μέχρι Ἀδριανοῦ (πρῶτος ὁ Βισκόντης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Θύριος, Epochen S. 270 flgg. 338), ἐν γένει δὲ παρατηρεῖται καὶ περὶ τὴν εἰκαστικὴν τέχνην ἡ ἐπὶ τὸ χεῖρον βεβή, προδηλότατα ἴσως περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν νομισμάτων (πρβ. Thiersch S. 360).

2. Ἀρχιτεκτονική.

- 1 §. 173. Τὸ ὄνομα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς συμπεριλαμβάνει, κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν, καὶ πλείονας ἄλλας ἐπιστήμας καὶ δημιουργίας, κοινὸν ἐχούσας θεμέλιον τὴν τῆς μαθηματικῆς καὶ γεωμετρίας γνῶσιν, καὶ τὴν τούτων ἐφαρμογὴν ἐπὶ τὴν κατασκευὴν βιωφελῶν ἔργων. Τοιαῦται ἦσαν, ἐκτὸς τῆς κυρίως οἰκοδομητικῆς, καὶ ἡ μηχανικὴ, ἡ πολεμικῶν ὀργάνων ποίησις, ἡ μεταλλευτικὴ, ἡ ὑδραυλικὴ καὶ εἴ τινες ἄλλαι, ὅθεν καὶ τοὺς τούτων δημιουργοὺς συναριθμοῦμεν τοῖς ἀρχιτέκτοσι.

2. Ἀρχιτέκτονες Δεινοκράτης (Δεινοχάρης, Χειροκράτης, Στασιπράτης), ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, π. Ὀλ. 112. Σύγχρονοί του Κλεομένης Ναυκρατίτης, Ολύμπιος, Ἐρατέης, Ἡρών, Ἐπίθεμος (πρβ. Müller, Hdb. §. 149. Anm. 2). — Ξεναῖρος, ἐπὶ Σελεύκου Α', π. 119 (σὺν αὐτῷ Ἀνταῖος, Περίττας,

Ἀναξικράτης, ἴδ. Müller, Antiqq. Antioch. p. 27), — Χαρίκλῆς ἀρχιτ. (?) ἐν Ἀθήναις, π. 115 (ἴδ. §. 176 σημ. 2). — Σώστρατος Κνίδιος π. 115 (Hirt II. S. 160). — Δέκμος Κροσσούτιος Ποπλίου υἱός, Ῥωμαῖος, π. 151, πρ. Χρ. 175 (§. 178: IV. ιδ'). — Γ. καὶ Μ. Στάλλιοι καὶ Μελάνοι π. 180, πρ. Χρ. 65-52 (§. 178. IV. ιγ'). — Ἀπροσδιόριστου ἡλικίας: Ἀμφίλοχος Λάχου Ῥόδιος (Clarke, Travels II, 1, p. 228). Ἀσκληπιάδης Ἀττάλου Κυζικηνός, ἐν Σαμοθράκη (C. I. G. II. n. 2158). Κλέων Περιλείδα Λακεδαιμόνιος (C. I. G. I. n. 1458).

Μηχανοποιοὶ μᾶλλον ἢ ἀρχιτέκτονες: Κράτης Χαλκιδεύς, μεταλλευτὴς, π. 112 (§. 177, 3). — Πολύειδος Θετταλὸς καὶ οἱ τούτου μαθηταὶ Χαίρειας καὶ Διάδης, δημιουργοὶ πολεμικῶν μηχανῶν, ἐπὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου (Vitg. 10, 19 ἢ 10, 13, 3 Schneid. Præf. Turneb. Advers. 23, 31). — Ἰερώνυμος π. 115 (§. 177. σημ. 1). — Ἐπίμαχος, Διοκλείδης Ἀβδηρίτης, Διόγνητος Ῥόδιος, μηχανοποιοί, π. 119 (§. 177. σημ. 1). Ἀρχιμήδης Συρακόσιος, Ἡρακλείδης Ταραντίνος, Ἀρχίας Κορίνθιος, μηχανοποιοὶ καὶ ναυπηγοί, π. 141 (§. 177. σημ. 1). — Κτησίβιος Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ τούτου υἱός Ἡρών, ὑδραυλικοί, μεταξὺ 169-116 πρ. Χρ. (αὐτ.).

§. 174. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἥτις μέχρι τοῦδε κύριον σχεδὸν 1
ἔργον εἶχε τὴν ναοποιίαν, κατὰ τὴν παρούσαν ἐποχὴν ἀσχολεῖ-
ται μᾶλλον περὶ τὸ βιωφελές καὶ πρόσφορον, περὶ τὴν πολυτέ-
λειαν τῶν βασιλέων καὶ τὴν ἰδρυσιν καὶ μεγαλοπρεπῆ διευθέτη-
σιν πόλεων ὁλοκλήρων. Τὸ πλεόν ἀξιωμαζόμενον νέον κτίσμα 2
ἦν ἡ Ἀλεξάνδρεια, οἰκοδομηθεῖσα κατὰ τὴν διαγραφὴν τοῦ
Δεινοκράτους, οὗτινος αἱ εὐτολμοὶ ἰδέαι ἦσαν ἄξιοι τῆς μεγαλε-
πνέου διανοίας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ καταλλήλότης καὶ σύμμε- 3
τρος καλλονὴ τοῦ διαγράμματος τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὸ με-
γαλοπρεπές καὶ κολοσσιαῖον τῶν ἐν αὐτῇ δημοσίων οἰκοδομῶν,
δικαίως ἀπέδειξαν τὴν νέαν ταύτην πόλιν οἶοναι ἀρχέτυπον πα-
ράδειγμα ἄλλων κτισμάτων. Οὐχ ἥττον δὲ μεγαλοπρεπὴς καὶ 4
ἀξιοθέατος, διὰ τὸ γραφικὸν μάλιστα τῆς θέσεως, ἦν καὶ ἡ Ἀντιό-
χεια, ἥτινος τὰς πολυτελεῖς κατασκευὰς ἐμιμήσαντο καὶ ἄλλαι
πόλεις ἕως εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων.

2. Ὁ Δεινοκράτης (§. 173. σημ. 2.) ἀνεκαίνισε καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν (§. 100. I. 1), καὶ ἐπρότεινε νὰ μετασχηματίσῃ τὸν Ἄδων τὸ ὅρος εἰς εἰκόνα τοῦ Ἀλεξάνδρου (Πλούτ. π. τῆς Ἀλεξ. τύχης 2, 2. Ἀλεξ. 72. Δούκ. ὑπὲρ τῶν εἰκόν. 9. πρὸ. Vitg. 2 praeef. §. 2: ad te cogitationes et formas assero di-

gnas tua claritate). Περί τοῦ μυθώδους μαγνητικοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρσινόης Plin. 34, 42. Valcken. ad Theocr. Adon. p. 355. 6).

3. Περί Ἀλεξάνδρείας Hirt, Gesch. d. Bauk. II. S. 78. 166. Διόδ. 17, 51. Πλούτ. Ἀλεξ. 26. Στράβ. 17. σ. 426 Τυχν.: » Ἄπασα ὁδοὶ κατατέ-
» μνται, ἱππηλάταις καὶ ἄρματιηλάταις· δυοὶ δὲ πλατυτάταις, ἐπὶ πλείον ἢ πλεί-
» θον ἀναπεπτομέναις· αἱ δὲ δίχα καὶ πρὸς ὁρθὰς τέμνουσιν ἀλλήλας. » Τὸ
ἀξιολογώτατον τῆς πόλεως τμήμα ἦν τὸ καλούμενον Βρούχιον, ἐν ᾧ τὰ ἀνάκτορα,
τὸ Ἀλεξάνδρου Μαυρσωλεῖν (» Σῆμα »), τὸ Μουσεῖον (Parthey, Das Ale-
xandr. Museum. B. 1838), ἐν δὲ τῇ κάτω πόλει τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἱερὸν
τοῦ Σεράπιδος. Ἐν τῇ προκειμένη νήσῳ ὁ Φάρος, εἰκοδομηθεὶς ἐπὶ Πτολεμ. Α'.
Σωτήρος ὑπὸ Σωστράτου. Αἱ ἰδιωτικαὶ οἰαίαι ἔχον οἴκους καμαρωτοὺς, καὶ ἐδά-
φη ἐκ κονιάματος ἢ λιθόστρωτα (rudere aut pavimentis, Hirtius B. Ale-
xandr. 1, 3). Ἡ Ἀλεξάνδρεια vertex omnium civitatum (Amm. Marcell.).

4. Ἰδ. τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης κτίσεως (ἐπὶ Σελεύκου Α', ἀρχιτεκτονίσαντος
Ξεναίου) καὶ τῆς ἐφεξῆς αὐξήσεως τῆς Ἀντιοχείας παρὰ Μυλλέρῳ, Antiqq.
Antiochenae, commentt. II. Gotting. 1839. 4. Τὸ θαυμαστότατον πάντων
κατασκευάσμα ἦν ἡ τετράστιχος στοὰ, ἔχουσα 36 σταδίων μήκος, καὶ
συγκειμένη τέσσαρσι κίονων σίχρσι, δι' ὧν ἐσχηματίζοντο τρεῖς παράλληλοι δρό-
μοι (ἔμβολοι). Τούτων ὁ μὲν μεσαῖος ἦν ὑπαίθρος, οἱ δὲ ἐκστέρωθεν ἐμβόλοι
ἐστεγασμένοι (ὑπόροφοι). Ὅπου δὲ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἰθυτενὴς στοὰ ἐτέμνετο δι'
ἄλλων ἐγκαρτίων δρόμων, ἦσαν τετράπυλα (arcus triumphales) ὑπερφ-
κοδομημένα. Πρὸ. Müller, l. I. 22. p. 56 sqq. Ὅμοιαι τούτων κατασκευαὶ ἐν
ἄλλαις πόλεσι τῆς Συρίας, εἰς ἐν Πάμφυλῳ καὶ ἐν Γεράζοις· ἰδ. p. 60 sqq.
Ἐν τῇ κυρίῳ· Ἑλλάδι ἀνοικοδομήθη κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἡ Σικυων
ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ (ὕδον Δημητριάς), Ὀλ. 119, 2 (Διόδ. 20,
102. Πλούτ. Δημητρ. 25. Gompf, Sicyonie. I. p. 60 sq.)

1

175. Ἡ κτίσις τοσούτων νέων πόλεων, ἔχουσιν μεγαλοπρεπῆ
ἀνάκτορα καὶ ἱερά, καὶ μυριάδας ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, ἔδωκε κατὰ
τὸ εἶκος ἀφορμὴν εἰς τὴν τέχνην, ἀντὶ τῶν λίαν ἀφελῶν οἰκη-
μάτων τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, νὰ σπουδάσῃ περισσότερον περὶ
τὴν τῶν οἰκῶν ἐπικόσμησιν διὰ γλυπτῶν ἔργων, γραφῶν, χρυ-
σώσεων κ. τ. τ., οἷους εὕρισκόμεν αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἐν Ῥώμῃ
κατὰ τὰς τοῦ Βιτρούβιου περιγραφάς· καὶ ἔκτοτε ἄρχονται τὰ
ὀνόματα τῶν Κυκληνῶν, Κορινθιακῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν οἰ-
κῶν (salles). Παραδείγματα τοιαύτης πολυτελοῦς καὶ μεγαλο-
πρεποῦς ἀρχιτεκτονικῆς παρέχονται αἱ περιγραφαὶ τῆς Διογυσια-
κῆς σκηνῆς Πτολεμαίου Β' καὶ τῆς θαλαμηγοῦ νεὸς Πτολεμαίου

2

Δ'. Πρὸς ψυχαγωγίαν δὲ καὶ τέρψιν τῶν λαῶν, ἡ τῆς δημοσίου 3
ὠφελείας χάριν, κατεσκευάζοντο καὶ θέατρα, ἱππόδρομοι, λου-
τρῶνες (thermae), γυμνάσια, κρήναι (τὰ κκλούμενα Νυμφαία)
καὶ ἄλλα ὅμοια ἔργα. Ἐν ταύταις δὲ καὶ ἄλλαις κατασκευαίς 4
τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς ἐπενοήθησαν ἤδη καὶ διετυπώθησαν πολλοὶ
περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν νεωτερισμοί, καὶ προτελήθησαν νέαι
μορφαὶ καὶ νέα ποικιλιμάτων εἶδη, δι' ὧν μετερρύθμισθη ἡ οἰκο-
δομητικὴ εἰς ἐκεῖνον τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας, ὥστε ὕστερον
ἡγάθησαν καὶ περδεύθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ὃν διὰ ταῦτα συ-
νήθως μὲν, οὐκ ὀρθῶς δὲ προσαγορεύομεν Ῥωμαϊκόν.

2. Περὶ τῆς Διονυσιακῆς σκηνῆς διὰ τὴν πομπὴν τοῦ Πτολεμαίου,
Καλλιξ. παρ' Ἀθην. 5, σ. 196 κ. ἐ. Caylus, Mém. de l'Ac. des Inscr. 31,
p. 96. — Περὶ τῆς θαλαμηγοῦ νεῶς τοῦ Δ' Πτολεμαίου, Καλλιξ. αὐτ.
σ. 204 κ. ἐ. Ἐν ταύτῃ ἦσαν πολλοὶ οἶκοι, κοιτῶνες, συμπόσια καὶ ἄλλα χω-
ρίσματα, μεταξὺ ὧν καὶ « νὰς Ἀφροδίτης Θεοειδῆς, » καὶ « οἶκος Βακχικὸς
» τρισκαίδεκάκλινος, περίπτερος: » πάντα δὲ ταῦτα ἐλέφαντι καὶ χρυσῷ καὶ πο-
λυτέλει λίθοις περιτῶς διακεκισμημένα.

3. Νυμφαῖα ἐκαλοῦντο κατασκευάσματα εἰς ὁμαίωσιν ἀντρων, ὁστράκοις
καὶ κόγχαις διακεκολλημένα, ἐν αἷς ἀνέκειντο Νυμφῶν ἀγάλματα ὠκεδομαῦντο
δὲ ἐπὶ κρήναις ἢ ὑδραγωγείαις. Ἰδ. Müller, Antiqq. Antioch. p. 59. 71. —
Ἐν Ἀθήναις γυμνάσιον Πτολεμ. Β', στεαὶ τῶν βασιλέων Εὐμένους καὶ Ἀντάλου,
ἰδ. κατ. §. 178 5. IV. — Ἐν Δῇῳ στεαὶ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου (Γ'), γυ-
μνάσιον τῶν Μιθριδατῶν βασιλέων, Ross, Inselreise I. S. 33.

4. Müller l. l. p. 1: Romanis fortasse ob eam solam causam quaedam
inventata tribuimus, quod Macedonum aetatis quae illi imitati sunt magni-
fica opera e terris evanuerunt. Πρὸ. αὐτ. p. 73, καὶ Ross, Inselreise I.
S. 153.

§. 176. Οὐχ ἥττον μεγαλοπρεπῆ τῶν ἀνακτόρων καὶ οἰκιῶν 1
ἦσαν καὶ τὰ μνημεῖα τῆς ἐποχῆς ταύτης. Τὸ περιφριμώτατον
τούτων ἦν τὸ ἐν Ἀλικαρνασσῷ Μανυσσωλείον, μνημεῖον τοῦ σα-
τράπου τῆς Καρίας Μανυσσώλου, ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς χήρας του
Ἀρτεμισίας, ὥστε καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐποιήθησαν
ἀπομιμήματα. Τοιοῦτος πολυτελὴς τάφος ἦν καὶ τὸ τῆς Πυθιο- 2
ρίκης μνημεῖον, παρὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα ἱερὰν ὁδόν. Τῆς
δὲ περὶ τὴν ἐκφορὰν τῶν νεκρῶν φιλοτιμίας καὶ δαπάνης τὸ μά-

λίτῃ ἀξιωμακρόνουντο παράδειγμα ἦν ἡ πυρὰ τοῦ Ἡφαιστῖωνος, ἔργον Δεινοκράτους, εἰς ἣν κατανέλαθησαν 12000 τάλαντα.

1. Ὁ Μνῦσώλης; (ΜΑΥΣΣΩΛΛΟΣ, C. I. G. II n. 2691. c) ἀπὸ ἀνεν ὄλ. 106, 4. Ἀρχιτέκτονες τοῦ μνῆματος; Πυθαίος (§. 135. III 15) καὶ Σίτυρος; (Vitr. 7 praef. 12). Τὸ μνῆμα ἐν τῷ ἐπὶ τὰ θυμιάτων. Plin. 36; 4, 9: Patet ab austro et septemtrione sexagenos (ἄλλως: centenos denos) ternos pedes, brevius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim (ἄλλως: CCCCXI); attollitur in altitudinem viginti quinque cubitis; cingitur columnis triginta sex. Pteron vocavere -- Supra pteron pyramis altitudine inferiorem aequavit, viginti quatuor gradibus in metae cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Haec adjecta centum quadraginta pedum altitudine totum opus includit. Περὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὑψηλῶν ἔργων Δειωχάρους, Σκόπτα, Τιμαίου καὶ Βρυσηίδος (§. 153, 3) 13. Plin. I. I. Vitr. 2, 8, 11. Δειψανα τῶν ἀναρχίων τοῦτων ἐν τῇ ἀκρῇ τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, νῦν Βοδρουῦν, Ion. Antiqu. II pl. 2. add Choix. Gouff. I pl. 98. Κορμὲς Κερυάτιδος αὐτόθι, Bullet. d. Inst 1832. p. 168. Ὅμοιοι τάφοι ἐν Πάλαστῳ Ἰνῇ, τῆς Ἑλένης, Παισ. 8, 16, 3. τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἀρχιερέως Σίμωνος, Ἰώσηπ. Ἀρχ. Ἰουδ. 13, 6.

2. Τὸ μνῆμα τῆς Πυθιονίκης, ἐν τῷ δήμῳ Ἑρμοῦ, ἀνάμνησον τοῦ Κηφισοῦ καὶ τοῦ Ποικίλου ὄρους; Παισ. 1, 37, 4), ἡ ναὸς Ἀφροδίτης, καὶ φιλοδομήθη ὑπὸ τοῦ Μακεδόνης Ἀρπάλου ἐπὶ τῇ ἑρμῶνι ἐταίρῃ του, ἐργασθεῖσαντος αὐτὸ τοῦ Χαρκιεύου (ἔρχεται ?) τριάκοντα τάλαντων. Πλούτ. Φων. 22. Δικαίταρχος καὶ Θεόπομος παρ' Ἀθην. 13. σ. 596 κ. ε. (Οὐδεὶς συγγέειν τὸ τῆς Πυθιονίκης μνῆμα τῷ τῆς Φίλης Ἀφροδίτης ναῷ, ἐν Θείᾳ. οὕτως ἔχνη τινὰ σῶζονται. Παισ. αὐτ. Ἀθην. 6. σ. 255. C. I. G. I. n. 507-509).

3. Πλούτ. Ἀλεξ. 72. Διόδ. 17, 115: « φιλοδόμησε τετράπλευρον πυρᾶν, » σταδίαίς εὐσις ἐκάστης πλευρᾶς εἰς τριάκοντα δὲ δόμους διελόμενος τὸν τόπον, καὶ καταστρώσας τὰς ὁροφὰς κωνικῶν στελέχειν, τετράγωνον ἐποίησε » πᾶν τὸ κατασκευάσμα -- τὸ ὕψος ἦν ὅλου τοῦ κατασκευάσματος πένχεις » πλείους τῶν ἑκατὸν τριάκοντα. » (Παραμυθεῖς ἴσως ἡ πυρὰ τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, ἔργον Τιμαίου, Ἀθην. 5. 206.) Περὶ Qu. de Quincy, Mon. restitués II. p. 105.

- 1 §. 177. Μεγίστας προόδους εἶχε κάμει καὶ ἡ μηχανική, ἥτις διὰ συνεργείας τῆς τεκτονικῆς καὶ οἰκοδομητικῆς ἀπέδειξε τότε ἀληθινὰ θαύματα. Τοιαῦτα ἦσαν ἡ ἀρμάμαξ, ἐφ' ἧς μετεμίσθη ὁ Ἀλεξάνδρου νεκρὸς· ἡ ἐλέπολις Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ ἄλλαι πολεμικαὶ μηχαναί· τὰ γιγάντια πλοῖα
- 2 Πτολεμαίου Δ' καὶ Ἰέρωνος Β' καὶ τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀξιο-

λογα ὑδροβλιὰ κατασκευάσματα ἐπὶ Πτολεμαίου Φύσκωνος. —
Καὶ δὴ καὶ ἡ μεταλλευτικὴ (Bergbau) ἤχμαζε κατὰ ταύτην 3
τὴν ἐποχὴν. Ἐμφανὴς μεταλλευτὴς ἐγένετο ἐπὶ Ἀλεξάνδρου
Κράτης ὁ Χαλκιδεὺς, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὰς ὑπο-
γαίους ἐκροὰς τῆς Κωπαίδος λίμνης.

1. Ἡ ἀρχιτέκτων (Διόδ. 18, 26-28), ἱερώνυμος κατασκευαστὴς (Ἀθην. 5, σ. 206). Ἰδ. Qu. de Quincy, Mon. restitués II. p. 1. — Ἡ ἐλέγκας, Ὀλ. 119, 1, ἔργον Ἐπ' ἀρχῶν (Vitr. 10, 16, 4) ἡ Διοκλείδου τοῦ Ἀβδηρίτου (Ἀθην. αὐτ.). ἢ ἀπέκτισσε δι' ἑνὸς τοῦ Ῥοδίου. — Μηχαναὶ Ἀρχιμήδους ἐν Συρακούσαις, Ὀλ. 141, 3. καὶ Ἡρόκλητον τοῦ Ταραντίνου ἐν Ῥόδῳ, τοῦ εὐρόντος τὴν καλουμένην σφύρακιν. Πλούτ. 13, 4. Ἀθην. 14, σ. 634. Πλούτ. 5, 7. — Περὶ τῆς Πτολεμαίου νεώς Ἀθην. 5, σ. 503: «Τὴν τεσσαράκοντῃ ναὺν κατασκευάσας ὁ Φίλιππος, τὸ μῆκος ἔχουσαν διακοσίων ὀγδοήκοντα πηγῶν, ὧτά δὲ καὶ «τριάκοντα ἀπὸ παρόδου ἐπὶ παρόδου, ὕψος δὲ ἑξῶς ἀκριστοῦ τεσσαράκοντα «ὧτά πηγῶν κ. ἐ. «Ἡ ἱέρωνος ναῦς, αὐτ. σ. 206.

2. Περὶ Κτιστοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ Πτολεμ. Ζ', Vitr. 10, 12, 13 (10, 7 Schneid.). Ὁ οὐκ καὶ μαθητὴς τοῦ Ἡρώων, Böckh, Metrol. Unters. S. 8.

3. Κράτης ὁ μεταλλευτὴς (ἡ τακτοῦχος, Διόγ. Λαερτ. 4, 23) ἀνεκάθηρε τὰ ἐμψράγματα τῆς Κωπαίδος λίμνης (Στράβ. 9, σ. 258) ἢ διετάφρευσεν τὴν λίμνην (Στέρ. ἢ λ. Ἀθήναι). Ἔργα αὐτοῦ νεμίζονται τὰ κατὰ κόσμον καταβαίνοντα ὀρύγματα μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς πόλεως Λαυρυμνῶν. Ἄλλως Forchhammer, Hellen. I. S. 168. Ulrichs, Reisen I. S. 209 flgg.

§. 178. Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι καὶ ἡ οἰκοδόμησις ναῶν καὶ 1
ἱερῶν παντάπασιν δὲν παρεμελεῖτο εἰς ἐποχὴν τόσον φιλοτικόδο-
μον, ὥςτις μάλιστα καὶ ἐδείχθη τόσον φιλότιμος καὶ μεγαλοδω-
ρος πρὸς τοὺς θεοὺς. Ὁ Κορινθιακὸς τῆς ἐργασίας τρόπος ἐξε- 2
νίκησεν αἰ μᾶλλον νὰ γίνῃ ὁ συνήθης, ἅτε ἐπιδεικτικώτερος ποι-
κίλων καὶ πολυτελῶν καλλωπισμῶν καὶ ἡ ἐργασία αὕτη διευ-
πάθη τότε εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ὃν οἱ Ῥωμαῖοι ἀρχιτέκτονες
ὕστερον παρεδ' ἔχθησαν ὡς κανόνα. Οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς χώ- 3
ραις ναοὶ οἱ ἰδρυμένοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλέων, καθὼς καὶ
τὰ λοιπὰ μνημεῖα τῶν, ἠφάνισθησαν σχεδὸν τελείως, χωρὶς νὰ
ἀφ' ἧσων ἔχουσιν ἐν δὲ τῇ λ. ιη' Ἑλλάδι σώζονται ἔτι οἰκοδο- 4
μήματα τινα καὶ ἐρείπια τῆς ἐποχῆς ταύτης, μάλιστα ἐν Ἀθή-

5 ναις, ἀς ξένοι καὶ φιλέλληνες ἐπιστεῖς ἐφιλοτιμοῦντο τότε νὰ κοσμήσωσιν, ὡσὰν ἐν συναγωνισμῷ, διὰ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν.

2. Ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν κίωνων κατασκευάζοντο τότε τὰ τῶν κιοκράνων φύλλα καὶ αἱ ἑλικες, ἥ καὶ ἐλόκληρα τὰ κιοκράνα (§. 48. σημ. 2) πολλακίς ἐκ χαλκοῦ (ἐν τῇ Ὀκταεῖα στοᾶ καὶ ἐν τῷ Παρθέῳ ἐν Ῥώμῃ. Plin. 34. 3, 7), ἥ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ (= κεφαλαὶ Κορινθιοურγεῖς, ἐλέφαντι καὶ χρυσῷ διακεκοσμημένοι, Ἀθην. 5. σ. 205).

3. Ν α οὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης. I, ἐν Ἀσίᾳ.

α', Νὰς Ἀπόλλωνος ἐν Ἀάφνῃ πλησίον Ἀντιοχείας (§. 169. σημ. 3), κατὰ τοὺς Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀποστάτου χρόνους ἀμφιπρόστυλος (?), ἔχων καὶ ἐντὸς τοῦ σηκοῦ στήχους κίωνων (Müller, Antiqq. Antioch. I. 17, p. 47).

β', Νὰς Βήλου καὶ Ἀτρυγάτιδος (Διὸς καὶ Ἥρας) ἐν Ἱεραπόλει ἢ Βαμβύκῃ, Ἱδρυμα Σρατονίκης (π. Ὀλ. 123). πρότυπον τῶν ἐν Παλμύρα οἰκοδομῶν. Ἐνδεθεν δὲ ὁ νῆς οὐκ ἀπλὸς ἐστὶ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ θάλαμος ἄλλος πεποιήται ἄνοδος καὶ ἐς τοῦτον ὀλίγη, θύρῃσι δὲ οὐκ ἡσκηται, ἀλλ' ἐς ἀντίον ἀπας ἀναπέπταται ἐς μὲν ὧν τὸν μέγαν νῆον πάντες εἰσέρχονται, ἐς δὲ τὸν θάλαμον εἰ ἱεῖς μόνων (καθὼς ὕστερον ἐν ταῖς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαις). Δουκ. π. τῆς Συρίας θεοῦ 31.

γ', Εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν πιθανόν ἐτι ἀνήκει καὶ ὁ ἐν Κυζίκῳ μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Διὸς, οὗ τοῖς ἀρμῶς τῶν λίθων ἐνέμοιστο μέγας χρυσοῦς. Plin. 36, 22: Durat et Cyzici delubrum, in quo filum aureum commissuris omnibus politu lapidis subiecit artifex, eboreum Iovem dicaturus intus, coronante eum marmoreo Apolline. (Ὁμοίον τι εἰκάζει περὶ ναοῦ τινος ἐν Νικαίᾳ ὁ Fellows, Asi. Min. p. 111.) Οἱ τοῦ ἐν Κυζίκῳ ναοῦ κίονες ἦσαν τετραργυροὶ τὸ πᾶχος, ὕψος δὲ πεντήκοντα πηγῶν, ἕκαστος πέτρας μιᾶς· κατερρίφη δὲ ὑπὸ σεισμῷ ἐπὶ Ἀντωνίνῳ τοῦ Εὐσεβοῦς, ὅστις ἀνεκαίνισεν αὐτὸν εἰς τιμὴν τοῦ Ἀδριανοῦ (Δίων Κασσ. 70, 4. Ἀριστείδ. Πηνηγ. Κυζ. I. σ. 241). — Τὸν τῆς Ἀπολλωνίδος ναὸν ἐν Κυζίκῳ (ἴδ. §. 181, 3) φεκοδήμυσεν Ἄτταλος Β', εἰς τῶν τεσσάρων αὐτῆς υἱῶν, μετὰ Ὀλ. 155, 3. Περὶ τῆς κατασκευῆς τῆς πόλεως ἐν γένει Πλίν. αὐτ. Στράβ. 12, σ. 69. 14, σ. 195 Τχν. (ἀνωτ. §. 137. σημ. 2).

δ'. Ἐρείπιον Δωρίου κατασκευῆς ἐν Ἀλικαρνασσῷ (Chois. Gouff. I. pl. 99), μεταγενέστερον, ὡς φαίνεται, τοῦ Μαυσσώλου, καὶ ἀτελεστέρας ἤδη ἐργασίας.

4. Π. Ἐν Σικελίᾳ· ἐ, ναὸς Διὸς Ὀλυμπίου ἐν Συρακούσαις, κτίσμος Ἱέρωνος Β'. Διόδ. 16, 83. Cic. Verr. 4, 53: Templum egregium Iovis Olympii.

ε', Ἐρείπια Σολοῦντος, τὰ μὲν Κορινθιακῆς, τὰ δὲ Δωρίου ἐργασίας. Serradifalco, Cenni sull' antica Solunte. Palermo 1831. Πρβ. Müller, A. L. Z. 1835, N. 106.

III. 'Εν τῇ κυρίως Ἑλλάδι ζ', ἱερὸν ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν Σικίνῳ, μικρὸς ναὸς ἐν παραστάτιν, ἔχων ἐναντίον τοῦ καινοῦ νομίμου τὴν εἰσόδον πρὸς δωμαῶν. Οἱ Δῶριαι κίονες ἐπίβεβηκασιν ἐπὶ σπειρῶν Ἀττικουργῶν· τὸ ἐπιστύλιον λεῶν ἢ ζωφόρος σχηματίζει σπείραν (torus) ἐξοιδάινουσιν· τὸ γείσον ἔχει ὀδόντας τῆς Ἰωνικῆς ἐργασίας. Ἰδ. (Ρουσσίου) Ἀρχαιολ. τῆς νήσου Σικίνου Ἀθῆν. 1837. Τοῦ αὐτοῦ Inselreise I. S. 150 flgg.

η'. Μικρὸς Δῶριος ναὸς εἰς Κατάκιον τῆς Κερκύρας, 66×40 ποδ., περίπτ. ἐξάστ. διάστulos (τὰ μεταστύλια ἐπέκεινα πέντε ἐμβατῶν)· αἱ κίονες 11 ποδ. 2 δακτ. ὕψηλοι, ἔχοντες κάτωθεν 2 ποδ. 1 δακτ. διάμετρον. Ἡ ζωφόρος χωρὶς τριγλύφων. Alterth. v. Athen, Suppl. 3 Lief. Taf. 4-8. Klenze, Reise S. 10 flgg. Müller, A. L. Z. 1835. N. 106.

θ', 'Εν Ἀήλῳ Δῶριος στοὰ Φλῆπου τοῦ Δημητρίου (τοῦ καὶ Γ' ἢ Μισορωμίου). Alterth. v. Athen. Lief. 5. Taf. 5. Αὐτοῦ καὶ ἐρείπια γυμνασίου, ἴσως Μιθριδάτου Ε' ἢ ΣΓ'. Πρβ. Ross, Inselreise I. S. 32-34.

5. IV. 'Εν Ἀθήναις ἀνέκρουσιν εἰς τὴν ἐνεσῶσαν ἐποχὴν καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς προσεχούς περιόδου (μέχρι τῆς Αὐγούστου βασιλείας) τὰ ἐξῆς οἰκοδομήματα.

ι. Τὸ γυμνάσιον Πτολεμαίου Β' τοῦ Φιλαδέλφου, οὐπὲρ ἐρείπιον νομίζεται ὁ ἀνισόδομος τεῖχος ἀνέμεσον τοῦ γυμνασίου τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄρεως (Παυσ. 1, 17, 2. Boeckh. ad C. I. G. I. n. 360. Ρῶς, τὸ Θησεῖον κ. ε. σ. 21).

ια. Ἡ Εὐμένους στοὰ παρὰ τὸ θέατρον (Vitr. 5, 9, 1) καὶ ἡ Ἀττάλου στοὰ (Ἀθῆν. 5. σ. 212· ἀν. ἴσως δὲν ἦναι μίξ καὶ ἡ αὐτή).

ιβ. Τὸ Ὀλυμπίειον (§ 100, II, 9) μεταποιηθὲν (περὶ 175 πρ. Χρ., 577 a. u. c.) ὑπὸ Ἀντίοχου Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦ· εἰς τὸν Κορίνθιον κόσμιν, διὰ τοῦ Ῥωμαίου ἀρχιτέκτονος Δίμκου Κοσσουτίου Vitr. 7 praef. §. 15: Antiochus rex cum in id opus impensam esset pollicitus, cellae magnitudinem et columnarum circa dipteron collocationem, epistyliorumque et ceterorum ornamentorum ad symmetriam distributionem, magna solertia scientiaque summa civis Romanus Cossutius nobiliter est architectatus. Πρβ. Boeckh. ad C. I. G. I. n. 363, καὶ p. 433.

ιγ. Τὸ Περικλέους ὠιδεῖον (§. 132 σημ. 3), κατακλινὲς ὑπ' Ἀριστίωνος κατὰ τὴν Σύλλα π. λιορκίαν ('Ολ. 173. 3, πρ. Χρ. 86), ἀνεκκινήθη ὑπ' Ἀριστοβάρου Β' βασιλέως τῆς Καππαδοκίας, μεταξὺ 689 καὶ 702 a. u. c., ἀρχιτεκτονούντων Γ. καὶ Μ. Σταλλίων, καὶ Μελανίππου. Vitr. 5, 9, 1. Boeckh. ad C. I. G. I. n. 357.

ιδ. Τὸ ὠρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, πύργος ὀκτάγωνος ἔχων δύο διαστούλους προστάσεις Κορινθ. ἐργασίας. καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς στέγης Τρίτωνα χαλκῶν, ὃς ἐστρέφετο κατὰ τοῦ αἵε φουσῶντος ἀνέμου. Ἐκτίσθη τοιούχιστεν πρὸ 35 πρ. Χρ. (διότι γίνεται μνεία αὐτοῦ παρὰ Οὐάρρωνι, de R. R. 3, 5; Πρβ. Plin. 18, 5. Leake, On some disputed positions p. 191). Ἰδ. Vitr. 1, 6, 4. Stuart I. ch. 3. 'Εν Ῥώμῃ ἦν ἀπεμύμημα, ἔχον ὁμῶς δώδεκx ἀνέμων ζῶδια ἀντὶ ὀκτώ. Polenus, Exercit. Vitr. II, 2, p. 179.

3. Πλαστική.

- 1 §. 179. Κατ' ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἕως περὶ τὴν 120 Ὀλ. καὶ ἐπέκεινα, ἦνθησαν ἔτι οἱ ἄμειοι ἢ ἔμμειοι μαθηταὶ τοῦ Πραξιτέλους, καὶ πρὸς τούτοις ἡ Σικυωνία σχολή τῶν περὶ τὸν Λύσιππον, ἥτις κυρίως μετέτρεχε τὴν χαλκοπλαστικὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν τελειότητα τῆς καὶ εἰς φιλόκαλον τῆς ἐργασίας ρυθμόν· ὁ Εὐθυκράτης μάλιστα ἀπέκλινεν ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν αὐστηρότητα πλέον ἢ κατὰ τὴν αἰσθησὶν τῶν τότε ἀνθρώπων.
- 2 Μετὰ ταῦτα δὲ ἔπαυσε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου, ἡ συχὴ χρῆσις καὶ σὺν αὐτῇ καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς χαλκοπλαστικῆς, ὥστε ἡ τέχνη (μολονότι ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡσκαίετο ἔτι ἐπὶ τινα χρόνον ὑπὸ διασήμεων δημιουργῶν) ἐν γένει περιέπετεν εἰς ὀλιγωρίαν· ἕως οὗ περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς, ὅτε ὁ ἕρως τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἤρξατο νὰ διαδοῖται εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ ἡ χαλκοπλαστικὴ διὰ τῆς μελέτης καὶ μιμήσεως τῶν ἀρχαίων δημιουργημάτων, ἐξωγογηθῇ πάλιν καὶ ὡς ἀνανεώσῃ, μάλιστα ἐν Ἀθηναίς. — Τεχνίτας τῆς περιόδου ταύτης γνωρίζομεν οὐκ ὀλίγους, ἐν μέρει ἐξ ἐπιγραφῶν ἀλλὰ ἡ ἡλικία πολλῶν δὲν δύναται νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς.

1. Περὶ Εὐθυκράτους τοῦ Λυσίππου Plin. 34. 19. 7: (Euthycrates) constantiam potius imitatus patris quam elegantiam austero maluit genere quam iuundo placere.

2. Ἰδ. τὸ πολυθρόλλον χωρίον τοῦ Πλινίου, 34, 19 init.: Cessavit deinde ars (μετὰ τὴν 120 Ὀλ.), ac rursus Olympiade centesima quinquagesima sexta revixit, cum fuere longe quidem infra praelictos (πολλὰ ὑποδεσμεύει τῶν προειρημένων τεχνιτῶν τοῦ 5 καὶ 4 πρ. Χρ. αἰῶος), pro atiamen, Anaeus (Antheus), Callistratus, Polydes, Athenaeus, Callixenus, Pythocles, Pytheas, Timocles. Το χωρίον τοῦ ὁ πρώτος ἐρῶς ἐρμήνευται ὁ Βισκόντης καὶ ὁ Θύρσος (Epochen S 286). Ἡ τοῦ Πλινίου μαρτυρία κυρίως μὲν ἐπιλέπει τὴν χαλκοπλαστικὴν ἀλλὰ ὅρα ταύτην, ὅτε ἡγεμόνι τότε πάσης τῆς ἀδριαντοποιίας, εἰκὸς ἐστὶν ὅτι καὶ ἡ λιπυπλαστικὴ παρεμείληται καὶ αὐτὴν παραχρῶδα μετὰ τὴν 120 καὶ 155 Ὀλ. ἐποχὴν, ἕως ὅτου ἡ τέχνη, ἐνθῦσα νῦν ἐμφύχασιν, ἀνεβίωσε πάλιν. Πρβ. καὶ Müller, A. Lit. Z. 1835. N. 109. 110.

4. Δημιουργοὶ (πρβ. καὶ τοὺς τελευταίους τῶν §. 149 εἰρημένων, οἵτινες καθέκασιν ἔτι εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν): Ἀριστόδημος πλ. 118. Νικόμαχος ἀδριαν.

τεπ. ἐν Ἀθήναις, περὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου (Ross. Lettr. à Mr Thiersch. p. 16. Kunstbl. 1840. N. 12). Εὐτυχίδης Σικυώνης, Αυσίππου μαθ., πλ. καὶ ζωγρ. 120. Δαίππης, Βέδας (? Bēda) καὶ Εὐθυκράτης, Αυσίππου υἱοί, καὶ Φοίνης, Αυσίππου μαθ., πλάσται 120. Ζευξίδης Σικυώνιος μαθ., πλ. 120 (Welcker, Kunstbl. 1827. N. 82). Δαϊμόντης Σικυώνιος πλ. 120. Πολύευκτος ἐν Ἀθήναις, πλ. π. 120 (?). Χάρης Αινίδης, Αυσίππου μαθ., πλ. 122-123. Ἀπολλώνιος καὶ Ταυρίσκος Τρολλιανί, λιθεῖσι (ἀπὸ τοῦ Ῥοδίου ἐργατηρίου, ἀλλ' ἀπρισδιορίστου ἡλικίας: ἴδ. § 181, 2). Πράξι- τέλης ὁ νεώτ., πλ. 123 (? ὁ ἐν τῇ Θεωφράστου διαθήκῃ παρὰ Διευ. Λαερτ. 5, 52 p.). Ἡετίων ἢ Ἀετίων τερψιτ., καὶ πλ. π. 124 (Θεοκρ. Ἐπιγρ. 7. Καλλίμ. Ἐπιγρ. 26. Φιλόγον π. Θεομασίον 3, σ. 129 in Paradoxogr. We- sterml.). Τισικράτης Σικυώνιος, Εὐθυκράτους μαθ., λιθεῖ. 125. Πίστων πλ., σύγχρονος Τισικράτους (?). Κόννατος Σικυώνιος Εὐτυχίδου μαθ., λιθεῖ. 125. Ἐρμολῆς Ῥόδιος, πλ. 125. Πυρόμαχος (? Φυρμ. ἢ Φυλόμα. p.) πλ. καὶ ζωγρ. 125-135. Εὐνοκράτης Τισικράτους (ἢ Εὐθυκράτους) μαθ., πλ. 130. Ισίωνος, Στρατόνικος, Ἀτίσχος πλ., π. 135 καὶ ὑστερον. Μίκων Νικηράτου Συρακόσιος, πλ. 142. Κλεομένης Ἀπολλοδώρου καὶ Κλεομένης Κλεο- μένους Ἀθηναίου, λιθεῖ, μετὰ 145 (Thiersch. S. 288 flgg.). Ἀγνώστη: πλ. 144. Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ βασιλέως Περσέως υἱός, τορυγῆ: ἐν Ῥωμῇ, 153 (Πλάυτ. Αἰμ. Παύλ. 37). Ἀνθεύς, (? Ἀνταῖος), Καλλίστρατος, Ἀθηναῖος, Καλλιθέος, Πυθοκλῆς, Πυθίας, Σταδίου, πλάσται. Πολυκλῆς ὁ νεώτ' Ἀθηναῖος, Στα- διάρχου μαθ., πλ. Τιμοκ. ἢ καὶ Τιμαρχίδης υἱὸς Πολυκλέους (Παυσ. 10, 34, 3. 4), πλ. καὶ λιθεῖ. 155 (Pz. Müller, A. lat. Z. 1835. N. 110). Οἱ Τιμαρ- χίδου υἱοί, λιθεῖ. 158. Ἀγασίας ὁ παλαιός, Ἀγασίας Μανουαίου (π. 170, πρ. Χρ. 100) καὶ Ἰγασίας Ἡρακλείδου τὸς πατὴρ, Ἐφέσιοι, ἴδ. §. 182. σμ. 3. Pz. ἐπὶ περὶ ἄλλων τινῶν τεχνιτῶν κατωτ. §. 184-185.— Ἀν- δριανταπειτὴ ἐξ ἐπιγραφῶν Ἀδάμας Ἀθηναῖος, Διοσφορέας καὶ Μεσσήνιος αἱ Ἀδάματος, μετὰ 152 (C. I. G. II n. 2294). Ἡρακλείων Μύρωνος Ἀθην., ἐκγονος τοῦ παλαιοῦ Μύρωνος, μετὰ 152; ib. 2284. 2793. Μακεδὼν Διο- νυσίου Ἡρακλεώτης (ib. 2060). Ἄταλος Ἀθηναῖος Παυσ. 2, 19, 3. C. I. G. I. n. 1146. Ξενοφίλος καὶ Στράτων Ἀργεῖοι (Παυσ. 2, 23, 4. Ros., I. G. I. fasc. I n. 58). Ὑψις Ἀλικαρνασσεύς, Lebas, Inscr. Gr. et Lat. 5, cahier p. 128.

§. 180. Ἀπὸ τοῦ ἐν Σικυῶνι Αυσίππειου ἐργατηρίου προῆλ- 1
θεν ἡ Ῥοδιακὴ τῆς τέχνης σχολή, Χάρητος τοῦ Αινίδου, ὃς
παρὰ Αυσίππου ἐδιδάχθη, κατασκευάσας τὸν μέγιστον τῶν
ἐκαστὸν τοῦ Πλάτου κολοσσῶν ἐν τῇ τότε θαλαττοκρατούτῃ Ῥόδῳ,
ἥτις ἀπὸ τῆς πολιορκίης τοῦ Δημητρίου (Ὀλ. 119, 1) μέχρι
τῆς διὰ Κασσίου πορθήσεως (184, 2) μ. γὰρως ἔκτισε καὶ ἐγέν-
ετο ἡ ἐστία τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Καθὼς δὲ τὸ Ῥοδιακὸν 2

τῆς εὐγλωττίας διδασκαλεῖον ἦν κομψότερον καὶ ἐπιδεικτικώ-
τερον τοῦ Ἀττικοῦ, καὶ μᾶλλον τῇ Ἀσιανῇ ῥητορικῇ συγγενές·
οὕτως εἶναι πιθανόν ὅτι καὶ ἡ εἰκαστικὴ τέχνη ἐν Ῥόδῳ διέφερε
τῆς Ἀττικῆς διὰ τῆς τάσεως μάλιστα ἐπὶ τὸ ἐπιδεικτικόν καὶ
μεγαλοφανές.

1. Περὶ τοῦ τῶν Ῥωδίων κολοσσοῦ, Σημωνίδου ἐπίγρ. ἐν Ἀνθολ. Πλαν. 4, 82 :
• Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ἐπτάκις δέκα Χάρης ἐποίει πύγεων ὁ Δίνδιος. • Πρὸ.
Στράβ. 24. σ. 194 Τχγ. Ἀνθολ. Παλ. 6, 171. Plin. 34, 18: Septuaginta
cubitorum altitudinis fuit. Hoc simulacrum post quinquagesimum sextum
annum (Ὀλ. 139, 1) terrae motu prostratum, sed jacens quoque mi-
raculo est. Pauci pollicem ejus amplectuntur. Majores sunt digiti quam
pieraeque statucae. Vasti specus hiant defractis membris. Spectantur intus
magnae molis saxa, quorum pondere stabiliverat constituens. Duodecim
annis (Ὀλ. 122, 1-125, 1) tradunt effectum CCC talentis, quae contule-
rant ex apparatu regis Demetrii relicto, morae taedio, obsessae Rho-
do (ἐκ τῆς Ἑλεπόλιδος ἐπικληθείσης μηχανῆς, §. 177. σημ. 1). Οἱ Σαρακενοὶ
ἐλόντες τὴν Ῥόδον 653 μ. Χρ. ἐπώλησαν τὰ λείψανα τοῦ κολοσσοῦ πραγματευτῇ
τινι, ὅστις ἀπεκόμισεν αὐτὰ ἐπὶ 900 καμήλων (Κεδρηνίς). — Ἐνα τῶ. ἄλλων
κολοσσῶν τοῦ Ἡλίου εἶχε ποιήσει ὁ Λύσιππος, Plin. 34, 19, 6. Πρὸ. Meurs.
Rhod. 1, 16.

- 1 §. 181. Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν ἀνήκει
καὶ τὸ περιβόητον σύμπλεγμα τοῦ *Λαοκώοντος* καὶ τῶν υἱῶν
του, διότι εἴ.αι ἔργον Ῥωδίων τεχνιτῶν· ἀλλὰ παρ' ἄλλων ἀπε-
- 2 δείχθη ἱκανῶς, ὅτι ἐποιήθη κατὰ τὸν πρῶτον μ. Χρ. αἰῶνα. Πι-
θανώτερον δὲ καὶ σχεδὸν ἀναντιρρήτον εἶναι, ὅτι ἄλλο θαυμα-
σμένον σύμπλεγμα, ὁ *Φαρνεσιανὸς* καλούμενος ταῦρος (il toro
Farnese), εἶναι ἔργον τῆς Ῥωδικῆς σχολῆς. Παριστάνει δὲ τὸν
Ζῆθον καὶ τὸν Ἀμφίωνα, προσδόντας τὴν Δίρκην τῷ ταύρῳ, καὶ
ἐποιήθη μὲν ὑπὲρ Τραλλιανῶν τεχνιτῶν, μετεχομίσθη δὲ ἐκ Ῥό-
- 3 δου εἰς Ῥώμην. Ὁ μῦθος οὗτος ἦν τότε προσφιλέης ὑπόθεσις τῆς
εἰκαστικῆς τέχνης ἐν τῇ Μινυρᾷ Ἀσίᾳ, ὡς σύμβολον φιλοστοργίας
καὶ εὐσεβείας παιδῶν πρὸς τὰς μητέρας· καὶ ὡς τοιοῦτο ἐπιείρ-
γαστο καὶ ἐν ἀναγλυφῇ ἐπὶ τοῦ ἐν Κυζίκῳ ναοῦ τῆς Ἀπολλω-
νιάδος (§. 178. I. γ'), οὗτινος οἱ τύποι πάντες παρίστανον
ὅμοια παρδείγματα τῆς εἰρημένης ἀρετῆς, ἐκ τῆς μυθολογίας
τε καὶ ἱστορίας.

1. Ὁ Βιγ-ελμάννος (Werke 1839. I. S. 410 flgg.), ὁ Μύλλερος (Hdb. §. 156) καὶ ἄλλοι θέτουσιν ἐξ εἰκασίας τὸν Λαοκόωντα εἰς τοὺς χρόνους τοῦτου: ἰδ. δὲ περὶ τῶν λόγων δι' οὓς πρέπει νὰ τιθῇ εἰς τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ Τίτου (79-81 μ. Χρ.) Thiersch, l. l. S. 318. 322-31. Ἐξ ἁπαντὸς δὲ εἶναι δημιούργημα τοῦ Ῥοδιακοῦ ἐργαστηρίου (τῶν Ῥοδίων Ἀγησάνδρου, Πολυδώρου καὶ Αἰθιοδώρου, Plin. 36, 4, 11), ὅπερ φαίνεται ὅτι διαφερόντως ἡγάπα τὸ ὑπερφύεῖς καὶ δεινὸν καὶ ἐκπληκτικόν.

2. Plin. 35, 4, 10: Zethus et Amphion ac Dirce et taurus, vinculumque, ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii et Taurisci (Περὶ τοῦ μύθου πρὸς καὶ τὴν ἐξῆς σημ.). Το ἔργον τοῦτο ἐπεσκευάσθη, ὡς φαίνεται, ἤδη ἐπὶ Καρακάλλῃ, καὶ πάλιν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, προυσθείσας καὶ τῆς Ἀντιόπης. Maffei, Raccolta 48. G. M. 140, 513. D. A. K. I. Taf. 47.

3. Ἡ αὐτὴ πρᾶξις ἐπὶ νομίσμ. τῶν Θουαταιρηῶν, καὶ ἐπὶ δακτυλιοῖσιν, D. A. K. αὐτ. — Ἐν τῷ ναφ' τῆς Ἀπολλωνιάδος (πρὸς περὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῆς Πολύβ. 23, 18) ἦσαν « στυλοπινάκια περιέχοντα ἀναγλύφους ἱστορίας » ἡγοῦν πρόστυπα ζώδια ἔχοντα ἅλα ἐμείας ὑποθέσεις, οἷον τὸν Διόνυσον ἀνάγκιστα τὴν Σεμέλην εἰς τὸν Ὀλύμπον· τὸν Τηλέφον ἀνευρίσκοντα τὴν μητέρα Αὔρην· τὸν Κλέοβην καὶ τὸν Βίωνα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα· μεταξύ τούτων δὲ καὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος μῦθον, Ἀνθ. Παλ. 3, 7: « Ἀμφίων καὶ Ζῆθε, δύο στυλακείμενα, « Δίρκεν Κτείνετε τάνδ' ὀλέτιν ματέρας Ἀντιόπας, Δέσιμιον ἦν πάρος εἶχε διὰ « ζήλημό α μῆνιν· Νῦν δ' ἰκέτις αὐτὴ λίσσας ὀδυρομένη. Ἄγε καὶ ἐκ ταύροις « καθάπτετε δίπλακα σερῆν, Ὅρα δέμας σύρη τῆςδε κατὰ ξυλόχου » (πρὸς Propert. 3, 13, 37). Ὁ πλάστιγς τοῦ ἐν Κυζίκῳ τύπου φαίνεται ὅτι ἔχεν ἤδη τὸ σύμπλεγμα τῶν Τραϊλιανῶν λιθεῖων ὡς παράδειγμα πρὸ ὀφθαλμῶν (ὅθεν ἐπιτεταί ὅτι ἦν παλαιότερον τοῦ Ὀλ. 155, 3). ἰδ. Müller, Ann. d. Inst. XI. p. 287-92, ὅπου ἐξεδόθη καὶ τεμάχιον ἐκτύπου ψήφου (cameo) τοῦ Μουσειῶν τῆς Νεαπόλεως, ἔχον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀναγεγραμμένην.

§. 182. Ἄλλη κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔδρα τῆς τέχνης ἦν ἐν Περ- 1
γάμῳ, ἀφ' οὗ συνέστη ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸ τῶν Ἀτταλίδων
βασίλειον. Ὁ ἐπιφανέστατος τεχνίτης τοῦ ἐργαστηρίου τούτου ἦν
ὁ *Πυρρόμαχος*, ὃς ἐποίησεν ἀξιόλογον τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἀγάλμα
εἰς τὸ ἐν Περγάμῳ μεγαλοπρεπὲς ἱερὸν τοῦ εἰρημένου θεοῦ. Ὁ 2
αὐτὸς συμμετέσχε καὶ τῇ κατασκευῇ τῶν διαφόρων συστημά-
των χαλκῶν ἀνδριάντων, ἅτινα ἀνετίθησαν ὡς τρόπαια τῶν νι-
κῶν Ἀττάλου Α' καὶ Εὐμένους Β' κατὰ τῶν Κελτῶν ἢ Γαλιτῶν.
Ἀπομιμήματά τινων τῶν ἀνδριάντων τούτων πιθανὸν ὅτι ὑπάρ-
χουσιν ὁ τε καλούμενος *ἀποθνήσκων μονομάχος* (il gladiator

3 moribundo) καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοίως πηλητικά ἔργα. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους φαίνεται ὅτι καὶ ἐν τῇ τότε πλοσσίᾳ Ἐφέσου ἠνθισεν ἀξιόλογος τεχνιτῶν διαδοχή, οἵτινες εἰργάζοντο παρεμφερῆ μαχῶν καὶ πολέμων ἀντικείμενα, ἀρ' ὧν θαυμάσιν ἐτι περ εἰν ἔργον, ὁ Βορρειατὸς καλούμενος μοιομάχος (il gladiatore Borghese), ἄξιος νὰ συμπαραβάλληται τοῖς τοῦ Αὐσιπτείου ἐργαστηρίου δημιουργήμασι.

1. Ὁ Πυρομάχου (Φυλεμάχου;) Ἀσκληπιός, « περιζῶντος ἄρμα » περιττῶς κατεσκευασμένον, Πλάτ. 32, 25, 4. Διόδ. Ἀποσπ. σ. 588. Μιμήματα ἐπὶ νομισμάτων τῶν Περσικῶν (Chois Gouff. Voy. II. pl 5)· εἰς μάλιστα συνάδει τὸ ἐν Φλωρεντίᾳ ἄρμα (Gal. di Fir. 27), Ἰδ. D. A. K. I, 48. Fig. 219. a. b. — Τοῦ Φυλεμάχου μνημονεύεται καὶ ἀκόλαστον τι ἔργον, Πρίαπος γονυπετῶν ἑκπρόσθεν Χάριτος, Ἀπολλ. Πλιν. 4, 239. Ὁμοίον σύμπλεγμα (ἀνδρὶς γονυπετὴς καὶ γυναικὶς), εὐρεθὲν ἐν Ἀθήναις, εἶχε πρόκην ὁ ἡγμονεύσας τῆς Βλαχίας Κύρ. Ἰ. Καρατζῆς. Ἰδ. Kunsth. 1836. N. 40.

2. Plin. 34, 19, 24: Plures artifices fecere Attali et Eumenis adversus Gallos proelia, Isigonus, Pyromachus, Stratoniceus, Antigonus, qui condidit volumina de sua arte. Καὶ ἐν Ἀθήναις, πρὸς τῷ Νεῶν ταίρι τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπὲρ τοῦ θεάτρου (Πλούτ. Ἀγῶν 60), « Γαλατῶν τὴν ἐν Μυρίᾳ αἰσθρὰν ἀνέθηκεν Ἄτταίς, » Πλιν. 1, 25, 2. Τῶν δὲ Κέλτικῶν τούτων ἀνδριάντων ἀπομίμημα νομίζεται τώρα ὁ ἀποθνήσκων μονομάχος, ὃν ὁ μύσταξ, ὁ τρόπος τῆς κόμης καὶ ὁ ποῖός τινος τραχήλου στρεπτός (torques) ἀποδεικνύουσι Κέλτην ἢ Γερμανὸν (πρὸς τοὺς τύπους Γερμανῶν ἐπὶ σφοδρὸν τινα ἐν Ῥώμῃ, M. I. d. Inst. I. 30 31 Ann III. 287 sqq.). Πρῶτος ἀνιχνώσας τοῦτο ὁ Ni by, Osserv. sopra la statua volg. app. il Glad. mori. R. 1821, ὁρθότερον δὲ ὁ R. Rochette, Bull. universel, Sect. VII Août 1830. Εἰκονίσματα. M. Cap. 3, 67. Piranesi, Statue 36. D. A. K. I 48, 217. Ὁμοίως κερμὸς ἐν Δρέσδῃ. Leplat pl. 79. H Hase, Verzeichniss n. 227. Προσέτι τὸ τῆς Λαυδοβισιανῆς ἐπιτύχως (villa Ludovisi) σύμπλεγμα τὸ ἐπικλήθειν Ἀρρία καὶ Παίτρος (Plin. Epist. 3, 16), ὅπερ παριστάνει ἐάρετον κτείνοντα τὴν γυναικα καὶ ἐαυτὸν, νὰ ἀπερμήσῃ τὴν ἀρχαίωσιν. Piranesi 9. Maffei 60. 61. D. A. K. αὐτ. 218. Hase. A. Lit. Z. 1835. N. 109.

3. Οἱ τρεῖς ἐξ Ἐφέσου Ἀγασίπαι (ὁ Δωσιθέου, ὃς ἐποίησε τὸν Βορρειατὸν μεγαμάχον ὁ Μεγασίπαι, C. I. G. II. n. 2285. b' καὶ ὁ τρίτος, Ἡρακλὲς δὲυ πατήρ, ἐπὶ ἀνδοιάντις ἐν Παρισίαις, Louvre 411) φησίνταί ὅτι ἀνήκουσι πάντες εἰς τὴν αὐτὴν τεχνιτῶν οἰκογένειαν. Ὁ Βορρειατὸς μονομάχος (ὃν ὁ Λέσσιγγς ἐνόμισεν Χ. θρίαν, ἄλλαι ἀθητικὴν, ἄλλοι σφιριτοπαίκτην, ἄλλαι δολιχοδρόμην) ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ πύλωνος ἐπὶ ἀπεικάζει στρατιώτην πεζο-

μαχρύντα, δε τῇ περὶ ἐκταμένη ἀσπίδι καὶ τῷ δόρατι ἢ ξίφει ἀλύνεται τὴν πρὸς τὴν ἰσπίδα τινός· ὥστε ἀνέκεινται εἰς μείζονά τινα σύστασιν μαχρύνων. Piranesi 13. Maffei 75. D. A. K. I. 48, 216.

§. 183. Τὰ θεῶν ἀγάλματα ἐν τοῖς ἀφιδρυθεῖσι παρὰ τῶν 1
Μακεδονικῶν βασιλέων ναοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν κατασκευάζοντο
μᾶλλον ἐν τῷ διὰ παραδόσεως καθιερωμένῳ τύπῳ καὶ κατὰ μι-
μησιν περιφύρου τινός παραδείγματος, ἢ κατὰ νέας καὶ ἰδιο-
τρόπους τῶν τεχνιτῶν ἰδέας. Ἀλλὰ νέον ἀντικείμενον, νέον εἶδος 2
προβλημάτων διὰ τὴν εἰκαστικὴν τέχνην ἦσαν τὰ εἰκονικά τῶν
βασιλέων ἀγάλματα, ὧν τότε συχνὰ κατασκευάζοντο· καὶ αὗται
αἱ εἰκόνες, καθότι δηλαδὴ πολλοὶ τῶν βασιλέων ἀφωμοιοῦντο
ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν πρὸς τινὰς θεοὺς, καὶ ἐδανείζοντο τὸ σχῆμα,
τὴν στολὴν καὶ τὰ λοιπὰ γνωρίσματα παρὰ τούτων, τῷ ὄντι
ἀνεπετάνουν τῇ εἰκαστικῇ τέχνῃ νέον καὶ οὐκ ἄγονον ἰδεῶν κί-
κλον. Αἱ πρῶται μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον τεχνιτῶν γενεαὶ προήγα- 3
γον ἀναμφιβόλως ἔτι ἱκανὰ τῆς Λυσιππείου ἐργασίας ἄξια καὶ
μεγαλουργὰ πλάσματα τοῦ εἰρημένου εἵδους· πόσον δὲ τιχέως
αἱ εἰκόνες καὶ παρὰ τὰς τῶν Σελευκιδῶν, τῶν Πτολεμαίων καὶ
τῶν τῆς Μακεδονίας βασιλέων ἤρξαντο νὰ ἀποκλίνωσιν ἐπὶ τὸ
χεῖρον καὶ κατήντησαν εἰς χυδαίους καὶ φαύλους τύπους, ὁρά-
ται σαφέστατα ἐν τοῖς νομίμασι τῶν δυναστειῶν τούτων. Εἰς 4
τοῦτο συντέλεσε κατὰ πολλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τῆς κολακείας ἀπαι-
τουμένη ταχύτης τῆς ἀπειργασίας, ἥτις ἐγέννησεν ὀλιγομίαν (πρὸς
κ.τ. §. 188 περὶ τῶν ταχυγράφων) καὶ δι' ὁμοίου· λόγους ἤρ-
ξατο τότε ἢ ἢ ὀλεθρία συνήθεια τοῦ μεταρρυθμίζειν ἢ μετα-
γράφειν ἀνδράντας καὶ εἰκόνας εἰς ὄνομα καὶ τιμὴν ἑτέρων τι-
νῶν, μεταβληθείσης μόνης τῆς κεφαλῆς ἢ πολλάκις μόνης τῆς
ἐπιγραφῆς. Παρὰ δὲ πρὸς τῶν βασιλέων εἰκόνας ἐπλάττοντο τότε 5
συχνὰ καὶ ἀγάλματα πόλεων ἢ ἐπαρχιῶν (αἱ Τόλται Πόλεων
καλούμεναι)· ἰδέα οὐδαμῶς ἄγονος, καθότι ἐκάστη πόλις ἐχα-
ρακτηρίζετο διαφόρως, κατὰ τὴν τοπικὴν τῆς θέσιν, ἢ κατὰ τὰ
προϊόντα τῆς, ἢ κατ' ἄλλας τινὰς φυσικὰς ἢ ἠθικὰς ιδιότητας τῆς.

1. Ὁ Ἀκφνῆιος Ἀπόλλων τοῦ Βρυξέλεως, κολοσσίου ἀκρόθιον ἀγαλ-

μα, ἣν παρεμφερέστατον τῷ Μουσαγέτῃ Ἀπόλλωνι (τῷ ὕστερον Παλᾶτινῳ ἐπικληθέντι, § 150, 2) τοῦ Σκόπᾳ, πλὴν ὅτι τῇ ἐτέρᾳ χεὶρὶ ἐκράτει φιάλην (Λιβάν. λόγ. 61. Τόμ. 3. σ. 344 Reisk.: « τὴν φιάλην, τὴν κίδαριν [διορθ. κίδαριν], τὸν ποδῆρα χιτῶνα -- ἀπαλότητα δερῆος ἐν λίθῳ, ζωστήρα περὶ τῷ στήθει, συνάγοντα χιτῶνα χρυσοῦν, ὡς αὐτοῦ τὰ μὲν ἐλκάνειν, τὰ δὲ ὑπανίστασθαι. -- ἐφάκει ἄντοι μέλος -- φαίνεται καὶ σπένδειν ἀπὸ τῆς χρυτῆς κοῦθου » κ. ἑ. σ.) Ἰδ. Müller, Ant. Antioch. I 17. p. 47 sq. Ἐπὶ νομίσματος, D. A. K. I, 49, 220. h. Παρομοίως ἦν καὶ τὸ χρυστελεφάντινον ξόανον τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὅπερ Ἀντίοχος Α' ὁ Ἐπιφανὴς ἐν Ἀθήνῃ ἀέθηκεν, ἀπαχάλακτον μίμημα τοῦ Φειδίακου Νικηφόρου Διὸς. Müller, I I. I. 24. p. 62 sqq. Ἐπὶ νομίσματος τοῦ Ἐπιφανοῦς, D. A. K. I, 49, 220. k. — Τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἄγαλμα τοῦ Σεραπίδος λέγεται ὑπὸ Κλήμητος (Προτρ. σ. 14 Συβ.) ἔργον Βρυτίδου. ὑπὸ δὲ Ἰουλίῳ Οὐαλερίου (de R. G. Alex. I. 35) τοῦ ἀρχιτέκτονος Παρμενῶνος.

2. Τὸ ἀφομοιοῦν βασίλεις καὶ ἄλλους ἐξόχους ἄνδρας θεοῖς καὶ ἥρωσιν, ἣν ἤδη παλαιοὶ ἐθιμον, οὐ μόνον παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ὧν οἱ βασίλεις ἀπεικάζοντο ἐν σχήματι θεῶν καὶ μετὰ θείων γνωρισμάτων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι (ὡς μαρτυρεῖ τὸ τεθεὶν τῷ Περικλεῖ ἐπώνυμον τοῦ Ὀλυμπίου). Εἰς δὲ τὴν πλαστικὴν τῶν Ἑλλήνων εἰσῆλθῃ ἡ συνήθεια αὕτη τότε, παρασχόντος τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸ παράδειγμα ταῖς μετ' αὐτὸν Μακεδονικαῖς δυναστείαις. Ἔς μάλιστα καὶ ζῶν ἔτι ἐμμεῖτο ἡ ὑπεκρίνετο διαφορὰς θεοῦ. Ἀθῆν. 12, σ. 537: « Ἐριππος δὲ φησιν, ὡς Ἀλέξανδρος καὶ τὰς ἱερὰς ἐσθῆτας ἐφόρει ἐν τοῖς δαίμοσι, ὅτε μὲν τὴν τοῦ Ἄμμωνος πορφυρίδα, καὶ περισχιδαῖς καὶ κέραια, καθάπερ ὁ θεὸς, ὅτε δὲ καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἣν καὶ ἐπὶ τοῦ ἄρματος ἐφόρει πολλὰκις, ἔχων τὴν Περσικὴν στολὴν, ὑποφαίνων ἄνωθεν τῶν ὤμων τὰ τε τξεν καὶ τὴν σιθωνν. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἑρμοῦ --- πολλὰκις δὲ καὶ λεοντὴν καὶ ῥόπλιν, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς. » Ἐν τοιοῦτῳ σχήματι ἤζην καὶ πλάττεσθαι ὑπὸ τῶν δημιουργῶν (Κλήμ. Προτρ. 4. σ. 16 Συβ.) καὶ ἐν Οὐιμπῳ εἶδεν ὁ Πausanias ἀνακείμενον ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν σχήματι Διὸς (Π. 5, 24, 3). Ὅθεν γίγεται πιθανόν, ὅτι καὶ τῶν συγχρόνων ἤδη ἀνθρώπων ἡ κολλαεὶα ἢ ἀληθινὴ εὐσεβεὶα ἀπείκαζεν αὐτὸν μετὰ θείων συμβόλων καὶ εἰς τοῦτο ἐπιστηριζόμενοι ἀναγνωρίζομεν ὡς εἰκόνα τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτὴν κεφαλὴν τὴν ἔχουσαν κέρας Ἄμμωνος καὶ διχόχημα, ἐπὶ τῶν καλῶν νομισμάτων τοῦ Λυσίμαχου (ἥτιν ἐπὶ μεταγενεστέρων νομισμ. τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων κατὰ τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους καὶ παραγέγραπται ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ) καὶ ἑ, τὴν κεφαλὴν τὴν ἔχουσαν λεοντὴν (σπανιώτερον δορὰν ἐλεφάντου), ἐπὶ ἄλλων τινῶν νομισμάτων. Ἰδ. D. A. K. I. 39. 161-67. Πρβ. περὶ τοῦ ζητήματος τούτου Eckhel, D. N. II p. 108. Arneth, Wien. Jahrb. 47. S. 171 (ἐστάσεις περὶ τῆς λεοντῆς). Visconti, Iconogr. II. p. 43. Choix. Gouff. II. p. 41. Stieglitz, Archäol. Unterh. II. S. 107. Cadalvène, Rec. des méd. p. 107. 260. Cousinéry, Voy. dans la Macéd. I. p. 229. pl. 3-5. Mionnet, Suppl. II. pl. 8. III. pl. 10. Müller, A. Lit. Z. 1835. N. 110. Rathgeber, Ann. d. Inst. Arch. X. p. 291 sqq. — Μετὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπλάτ-

τετο καὶ Δημήτριος ὁ Πολιορκ., ὡς νέος Διόνυσος καὶ Ποσειδῶνος υἱός, ἔχων κέρατα ταύρου, καὶ ἐν τῷ συνήθει σχήματι τοῦ Ποσειδῶνος, ἀναθείς τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ πέτραν (χαλκοῦν ἀγκυμάτιν ἐξ Ἐρκουλιάνου, D. A. K. I. 50. 221. α') ὡσαύτως ταυροκέρωτες Σέβευκος Α' (Ἀππιαν. Συρ. 57. ἐπὶ νομισμ., D. A. K. I. 49. 220. m) καὶ Ἄτταλος Α' (Παυσ. 10, 15, 2). τραγεκέρωτες δὲ, διὰ τοὺς περὶ Κάρανου μύθους, διάφοροι θαυλιεῖς τῶν Μακεδόνων (Visc., Iconogr. II. p. 61. 69. 341)· οἱ δὲ Ἐπιφανεῖς ἐπικληθέντες ἔχοντες ἀκτίνας ἡλίου (Ἀντίοχος Δ', D. A. K. I. 49. 220. l) καὶ ἄλλοι τιῶς (Visc. l I. p. 337). Δυσίμαχος ἀφωμιούτο ὅλος τῷ Ἡρακλεῖ (Ἀνθολ. Πλαν. 4, 100).

3. Ἡ εἰκονογραφία τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι ἐν γένει ἱκανῶς ἐπισφαλής καὶ ἀβέβαιος (μάλιστα τῶν Πτολεμαίων), καὶ φαίνεται ὅτι σώζεται μόνον ἑλγαι εἰκόνες αὐτῶν. Τεμάχιον προτομῇ Δημ. τοῦ Πολιορκ. (Πλούτ. Δημ. 2: « ἰδέεαι καὶ κάλλιπαι προσώπου ἦν θαυμαστός καὶ περιττός, ὥστε τῶν πλατότων » καὶ γραφῶτων μεθένα τῆς ὁμοιότητος ἐφικέσθαι ») ἐν Παρίσις, Louvre N. 680 Χαλκῇ προτομαὶ Πτολεμαίου Α' καὶ τῆς γυναίκας τοῦ Βερενίκης, ἐξ Ἐρκουλιανῶν. Visc. pl. 52 (D. A. K. I. 50. 222. 223) Ἄλλαι ἦσαν ἀναμφίβολοι, Antich. di Ercol. V. tv. 61 sqq. M. Borb. VII, 12.

4. Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ ἀνήγειραν οἱ Ἀθηναῖοι ἐντὸς τριακοσίων ἡμερῶν 360 εἰκόνας χαλκᾶς. Διερ. Λαέρτ. 5, 75. — Παραδείγματα τοῦ μεταρρύθμιζεν ἢ μεταγράψεν τοὺς ἀνδριάντας (Π. 1, 2, 4, καὶ 18, 3, 2, 9, 7 καὶ 17, 3. « μεταβίνει τὸ ἐπιγράμμα, » 8, 9, 5) συχνὰ ἐν ἐπιγραφαῖς, Ross, Lettre à Mr. Thiersch p. 12 Kunstbl. 1840. N. 12. 32. Πρὸς Πλούτ. Ἀντών. 60. Cic. ad Att. 6, 1, 26. Müller, Hdb. §. 158. Anm. 4.

5. Τεταύτης προσωποποιήσεως πόλεων καὶ δῆμων ὑπῆρξαν καὶ παλαιότερα ἤδη παραδείγματα, οἷον τῆς Σπάρτης, ἔργον Ἀριστάνδρου, ἀνωτ. § 110. σημ. 2. τοῦ δῆμου τῶν Ἀθηναίων, Λεωχάρους ἔργον, Παυσ. 1, 1, 3 (πρὸς §. 162 σημ. 2). Συχνότερα δὲ ἐγένοντο κατὰ τὴν ἐκείνων ἐποχὴν. Περιβόητος ἦν ἡ Τύχη Ἀντιοχείων, Εὐτυχίδου ἔργον, ἐκ χαλκοῦ, (Π. 6, 2, 4)· γυνὴ εὐρύπτελος, στεφανῆν ἐπικειμένη πυργωτὴν, καθήμεν ἐπὶ πέρας (τοῦ Σιλπίου ὄρους), τῇ δεξιᾷ κρατοῦσα στάχυας ἢ κιάδον φοίνικος· πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῆς ὁ ποταμὸς Ὀρόντης, ἐν σχήματι νεανίου, ἀνιστάμενος ἐκ τοῦ ρεύματος. Ἀνέκειτο δὲ ἐν ναϊδῶ πανταχόθεν ἀνοικτῶ (τετρακκινίῳ), παρεστώτων ἐκατέρωθεν Σελέου καὶ Ἀντίοχου καὶ στεφανομένων αὐτῶν. Ἰδ. Müller, Antiqq. Antioch. I, 4. p. 34-38. Ἀπομίμημα λίθινον ἐν τῷ Βατικανῷ, καὶ ἀπόγραφα ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων. D. A. K. I. Taf. 49. Ὁμοίαι ἡ Τύχη Ἀλεξανδρείας, στεφανοῦσα τὴν γῆν, ἥτις πάλιν ἐστεφανοῦν τὸν Ἀλέξανδρον. Διδν. IV. σ. 1113 Ρεῖσκ. — Ὁ Εὐτυχιδὴς ἐποίησε καὶ ἄγαλμα τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα· Ἀνθολ. Παλ. 9, 709. Plin. 34, 19, 6. — Ἄλλα παραδείγματα· Πολύβ. δ. 83: « (ἱερῶν Β' καὶ Γ' ἐλῶν) ἔστησαν ἀνδριάντας ἐν τῷ Ῥοδίων δαίματι, στεφανοῦμενον τὸν Δῆμον τῶν Ῥοδίων ὑπὸ τοῦ Δήμου τῶν Συρακούσιων » —

ἔν Ὀλυμπίᾳ Ἑλλὰς καὶ Ἡλίδ, ἡ μὲν στεφανοῦσα Ἀντίγονον Διόσυντα καὶ Φίλιππον Ι', ἡ δὲ Διὰ ἡ-τρὶον Πολιορκ. καὶ Πτολεμαίων Α', Παισ. 6, 16, 3. — ἔν Δελφοῖς ἡ γυναικὶς ἀγάλμα ὀπισμαίνεις, ἡ Αἰτωλὶα δῆθεν, » Π. 10, 18, 7. — Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ, κατασκευάσας ἱερῶν νεών, — κύκλῳ » τὰς πόλεις περίεστησε τοῦ ἀγάλματος, ὅσαι ἀντιποιεῦνται τοῦ Ὁμήρου, » Αἰλ. Π. Ι. 13, 21.

- 1 §. 184. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους κατασκευάζοντο, μάλιστα ἐν τοῖς βασιλείαις τῶν φιλοκάλων ἡγεμόνων τῆς Αἰγύπτου, Συρίας καὶ Σικελίας, καὶ ἄπειρα πλῆθη ἀργείων καὶ σκευῶν ἐκ μεταλλῶν, σφυρηλάτων καὶ τορευτῶν, ἐχόντων πρόστυπα ζώδια ἐπειρασμένα (aurum et argentum caelatum, vasa caelata), οἷον κρατῆρες, ποτήρια, κίσται, κ. τ. τὸ δὲ ἄλλος τῆς τέχνης ταύτης εἶχεν ἤδη παρελθεῖ, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεκράτησαν
- 2 τῆς Ἀσίας. — Συγγενῇ τοῖς τορευτοῖς ἔργοις ἦσαν καὶ τὰ φιλοτεχνήματα τῶν μικροτέχνων καλουμένων, οἵτινες ἐφιλοτιμούντο νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν δημιουργικὴν δεξιότητά των καὶ τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας των διὰ μικρῶν καὶ περιέργων τεχνασμάτων.
- 3 — Καὶ αὐτόματα (μηχανικῶς αὐτοκίνητα) ἀγάλματα κατασκευάσθησαν ἤδη ἐπὶ Πτολεμαίου Β' Φιλαδέλφου.

1. Ταῦτα χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη (luremata) ἐποιήθησαν ὅμως καὶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἡδὴ ἐποχὴν ὑπὸ Μύρωνος, Φειδίου, Μυῦς καὶ ἄλλων διασημῶν τεχνιτῶν (πρὸς Becker, Gallus I. S. 144). Πολλὰ ταῦτα ὑπῆρχον ἤδη ἐν τοῖς ἱερῶν χρήμασι τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι Ἀθηνᾶς (Böckh, Staatsh. II. Bd. C. I G. I. n. 137-159), καὶ τότε, περὶ Ὀλ. 90-106, ἐξήσαν ἤδη καὶ ὁ ἐπιφανέστατος τορευτὴς Μέντωρ, οἷτινες ἐθαυμάζοντο τὰ Μεντορουργῆ ποτήρια σύγχρονος δὲ αὐτοῦ ἐγένετο ἴσως καὶ ὁ Βήνθης (Καρχηδόνιος ἢ Καρχηδν.); Εἰς τὴν παρεῦσαν δ' ἐποχὴν φαίνονται ὅτι ἀνῆλθουσιν Ἀκράχας, Ἀντίπατρος, Στρατόνικος, Ταυρίσκος Κυζικηνός. — Περὶ Ἀντίχου Α' Ἀθην. 5, σ. 193: » μάλιστα δὲ πρὸς τοῖς ἀργυροκοπίαις εὗρίσκετο καὶ χρυσοχοεῖαι, εὐρη- » σιλογῶν καὶ φιλοτεχνῶν πρὸς τοὺς τορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας. »

2. Αἰλ. Π. Ι. 1, 17: » Ταῦτα ἄρα ἐστὶ τὰ θαυμάζόμενα Μυρμηκίδου τοῦ Μιλησίου καὶ Καλλιμάχου τοῦ Λακεδαιμονίου, τὰ μικρὰ ἔργα. » Τέθριππα μὲν ἐποίησαν ὑπὸ Μυῖας καλυπτόμενα, καὶ ἐν σπασμῶι δίεστιχον ἐλα- » γείων χρυσοῖς γράμμασιν ἐπέγραψαν. ἔν, ἐμοὶ δοκεῖν, ὁ σπουδαῖος οὐδέτερον » ἐπανεῖναι: τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ ταῦτα, ἢ χρόνου παρανόημα; » Πρὸς Plin. 7, 21. 36, 4, 15, Ἀθην. 11, σ. 782. Ὁ πλαιῖος Θεόδωρος ὁ Σάμιος ἐλέγετο ἤδη ποιῆσαι ταῦτα. Ἰδ. πλείνα παρὰ Βουκίφ, C. I. G. I. p. 872 sq.

3. Καλλιξ., παρ' Ἀθην. 5, σ. 198: ἄγαλμα Νύσης δευτέρῳ καθήμενον - - ἀίστατό μηχανικῶς, οὐδὲ οὐ τὰς χεῖρας προάγειν κ. ἑ. - Μήπως καὶ τὰ τοῦ πολιστοῦ Δαυδαίου, τοῦ μαθητοῦ τῶν πολυμηχανῶν Αἰγυπτίων, πολυτελέστατα ποικίματα (Πλάτ. Μέν. 97) ἦσαν τοιαῦτα αὐτόματα;

§. 185. Ἀλλὰ μ' ὅλην τὴν ἐμφύχουσιν τῶν τεχνιτῶν ἀπὸ 1
μέρους τῆς πολυτελείας καὶ μ' ὅλας τὰς ἀνεξαντλήτους χορη-
γίας τῶν βασιλέων, φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ εἰκαστικὴ τέχνη τῶν
Ἑλλήνων ἐν τοῖς χρόνοις Φιλίππου τοῦ Μισσορωμαίου καὶ Ἀντιό-
χου Γ' τοῦ Μεγάλου διέφθαρτο ἤδη καὶ ἀπέκλινεν ἐπὶ τὸ χεῖρον,
διότι αἱ μεγάλα καὶ ζωοφόροι ἰδέαι ἐξέλιπον. Περὶ δὲ τὰ μέσα 2
τῆς δευτέρας πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἡγοῦν πρὸς τὰ τέλη τῆς
ἐποχῆς ταύτης, ἀνεφάνησαν πάλιν, κυρίως ἐν Ἀθήναις, πλάσται
τε καὶ λιθεῖς, οἵτινες, καίτοι ὑποδεέστεροι τῶν προγενεστέρων,
ἐμορφώθησαν ὅμως δ' αὖ μελέτης καὶ μιμήσεως τῶν ἀρχαίων ἐρ-
γων, καὶ πῦρον ἤδη ἐμφύχουσιν καὶ ἱκανῶς ἀσχολίας διὰ τῆς ἀρ-
χομένης τότε περὶ τὰς τέχνας φιλοτιμίας τῶν Ῥωμαίων. Μετα- 3
ξὺ τούτων τῶν ἐπὶ τῶν θωπῶν τῆς πλαστικῆς διαπρέπει Κλεομέ-
νης ὁ Ἀθηναῖος, οὔτινος ἔργον εἶναι ἡ περιβόητος Μεδικαία
Ἀφροδίτη, ἐν ἣ θυμωζόμεν τὴν εὐστοχον ἐπὶ τὸ κρεῖττον διά-
πλασιν τῆς ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους (ἀ. 152, 4) διατετυπωμένης
ἰδέας. Ὁ Κλεομένης εἶχεν ὁμώνυμον υἱόν, ὃν περὶ σώζεται ἀξιόλο- 4
γος λίθινος ἀνδρὶς, ὁ κοινῶς καλούμενος Γερμανικός· οἱ δὲ μιμη-
ταὶ τοῦ Λυσίππου, οἱ Ἀθηναῖοι Γλύκων καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Νέσο-
ρος, πιθανόν ὅτι καθήκουσιν ἤδη εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
Κορίνθου χρόνους. Κατ' ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς ἐποικήθησαν 5
καὶ οἱ τύποι τῶν ὀκτὼ ἀνέμων ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησι ὥρολογίου τοῦ
Ἀνδρονίκου (§. 178. IV. ιγ'), ὧν ἡ μὲν ἰδέα εἶναι ἐπαινετὴ, ἡ
δὲ ἀπεργασία ἱκανῶς ἀργὴ καὶ ἀτελής.

[1. Περὶ ἀνωτ. §. 171. 172. Thiersch, S. 360.

2. Περὶ τῆς 155 ἐτι Ὀλυμπιάδος οἱ πλάσται Πικυκλῆς καὶ Τιμοκλῆς (ἰδ. ἀνωτ. 179. σμ. 2. 3). Πρὸς τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς ἔχουσι καὶ ῥητὰς ἤδη μαρτυρίας περὶ ἀμυδιᾶς σχέσεως τῆς Ἑλλ. καὶ τῆς Ῥωμ. τέχνης: Ἀντίοχος Δ' οἰκοδομαί τὸ Ἀθήνησι Ὀλύμπιον διὰ τοῦ Ῥωμαίου ἀρχιτ. Κοσσουτίου (§. 178. IV. ιε'), καὶ πέντε καὶ εἴκοσι περίπου ἔτεσιν ὕστερον μεταχειρίζεται Κόντιος Μίτιλλος ὁ

Μακεδονικῆς ἐν Ῥώμῃ τὸν Σαλαμίνιον Ἑρμόδωρον (πρβ. Sillig. s. v.) καὶ ἄλλους Ἕλληνας ἀρχιτέκτονας. Περί τὰς αὐτὰς δ' οἰκοδομὰς τοῦ Μετέλλου ἐργάζονται καὶ ἀνδριαντοποιοὶ καὶ λιθεῖστές· ὁ Πολυκλῆς, ὁ Τιμαρχίδης καὶ οἱ τούτου υἱοί, ὁ Διονύσιος καὶ Φιλίσκος ὁ Ῥόδιος προσέτι οἱ Λακεδαιμόνιοι Σάβρας καὶ Βάτραχος. Plin. 36, 4, 10 καὶ 14. πρβ. Müller, Hdb. §. 180, Anm. 2.

3. Κλεομένης Ἀπολλοδώρου Ἀθηναῖος, ὁ ποιήσας τὴν Μεδικὴν Ἀφροδ. (κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτῆς) πιθανὸν ἔτι ἐγένετο καὶ ὁ δημιουργὸς τῶν Θεσπιῶδων, ὃς εἶχεν ὁ Ἀσίνιος Πολλίων. Plin 36, 4, 10. πρβ. Thiersch, S. 287 flgg. Ἡ Μεδικεῖα Ἀφροδίτη συνετέθη πάλιν ἐξ ἑνδεκα τεμαχίων· μόναι αἱ χεῖρες καὶ μέρος τῶν θραχιόνων ἐπεσκευάσθησαν. Τὰ ὅσα εἶχον ἐνώδια, καὶ ἡ εὐπρεπὴς διατεθειμένη κόμη ἦν περίχρυσος. D. A. K. I, 50, 224.

4. Κλεομένης ὁ Κλεομένους ἐποίησε (κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν) τὸν ἐν Παρισίῳ (Louvre N. 712) ἀνδριάντα, ὃν κοινῶς καλεῖσι Γερμανικόν, ὁ δὲ κόμη· Κλάρακ ὠνόμασε Μάριον Γρατιδιανόν, καὶ ὁ Θύριος (Epochen S. 290 flgg.) Κοῖντιον Φλαμίνιον (ἀλλ' ἡ εἰκὼν τοῦ Φλαμίνιου ἐπὶ χρυσοῦ στατήρος, D. A. K. I, 65. 344, διαφέρει μεγάλως τοῦ ἀνδριάντος τούτου). Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, παριστάνει βίβαια Ρωμαϊκὸν τινα ἢ Ἕλληνα τῆς μεταγενεστέρας ἐποχῆς, ὃς διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀναβελῆς καὶ διὰ τοῦ σχήματος χαρακτηρίζεται ὡς ῥήτωρ δημηγορῶν. Ἡ μὲν ἀπεργασία εἶναι ἐπιμελεστάτη, ἀλλ' ὁ ἀνδριάνς δὲν ἔχει ψυχὴν καὶ ἦθος. D. A. K. I, 50, 225. — Ὁ μὲν Γλύκων ὁ ποιήσας τὸν Φαρνειαγόνδον Ἡρακλέα κατὰ μίμησιν τοῦ Λουσιππείου τύπου (§. 154. σημ. 2), καὶ Ἀποκλῶνιος ὁ Νίστορες, οὗτινος ἔργον ἐστὶν ὁ θαυμαστός Ἡρακλεὺς κορμὸς (Torso di Belvedere; Müller, Hdb. §. 411, 3) καὶ ἕτερος Ἀσκληπιὸς ἀνδριάνς ἐν Ῥώμῃ (Spon, Misc. erud. antiq. p. 122), κατὰ τὰ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν ἔργων τούτων πλειογραφικὰ τεκμήρια, μάλιστα διὰ τὸ σχῆμα τοῦ Π, ἀνυμφέως καθήκουσιν ἤδη εἰς τὴν ἐξῆς ἐποχὴν. πρβ. Thiersch, l. I. S. 295. 332 flgg.

5. Id. Stuart, Ant. of Athens I. ch. 3. Millin, G. M. pl. 75-77, n. 315-323.

4. Σφραγιδογλυφία καὶ Νομίσματα.

- 1 §. 186. Ἡ περὶ σφραγίδας καὶ δακτυλιολίθους πολυτέλεια ἤρξετεν ἔτι κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν διὰ τῆς ἐπικρατησάσης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μάλιστα ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Σελευκιδῶν, συνηθείας τοῦ ἐπικρατεῖν τορευτὰ ἔργα, οἷον ἐκπώματα, κρατῆρες, λυχνία, ἢ κόσμον γυναικεῖον, διαδήματα, ψέλλια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ψήφους γλυπταῖς καὶ πολυτίμοις (ἔργα λιθοκόλλητα, διὰ λίθου).
- 2 Πρὸς ταύτην τὴν χρῆσιν, ὡς καλλωπίσματα μόνον πρὸς ἐπικό-

σμησιν ἄλλων τεχνουργημάτων, ἐγλύφοντο αἱ ψῆφοι οὐκ ἐν εἰσοχῇ (intaglio) ὡς σφραγίδες, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ἐν ἐξοχῇ (cameo, δακτυλιόλιθοι ἐκτυποὶ, πρόστυποι)· καὶ διὰ τοιαύτας γλυφάς προετιμῶντα ψῆφοι ποικιλόχροοι, μάλιστα ὄνυχες πολύχρωμοι. Ὅσῳ μεῖζων ἡ ψῆφος, τόσῳ πολυτιμότερον τὸ ἐξ αὐτῆς ἔργον· καὶ ὑπῆρξαν μάλιστα ἐκπώματα καὶ φιάλαι διὰ παντὸς ἐξ ἐνὸς λίθου γεγλυμμένοι (σχύφοι ὀνύχινοι). Ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἐποχῆς ταύτης σώζονται ἔτι τινὲς πρόστυποι δακτυλιόλιθοι, ἀληθινὰ θαύματα τοῦ τε κάλλους τῆς γραφίδος ἕνεκα καὶ τῆς τελειότητος τῆς ἀπεργασίας.

1. Ἐν τῇ Περίδι, Ἀθην. 11, σ. 781: « Παρμενίων συγκεφαλαιούμενος τὰ Περσικὰ λάφυρα· Ποτηρίων (φησὶ) λιθοκόλλητων σταθμὸς τάλαντα Βαθυλόνια » νσ' μναὶ λδ'. » Καὶ ὁ ἀλαζὼν τοῦ Θεοφράστου (Χαρ. 23) λέγει ὅτι στρατεύσας μετὰ Ἀλεξάνδρου, πολλὰ λιθοκόλλητα ποτήρια ἐκόμισε, » καὶ ὅτι οἱ τεχνῖται οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ » βελτίους εἰσὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. — Περὶ τῆς παρὰ τοῖς Σελευκίδαϊς εὐπορίας τοιούτων κεκμηλίων Cic. Verr. 4, 27. 28.

3. Τοιαῦτα ἀγγεῖα ἐκ μιᾶς πολυτελοῦς ψήφου, Cic. Verr. 4, 27: Vas vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata, cum manubrio aureo, ἦν κατωτέρω καλεῖ trullam gemmeam. Καὶ ἐν τῷ ταμείῳ τοῦ μεγάλου Μιθριδάτου (Ἀππιαν. Μιθρ. 115): „ δισχίλια ἐκπώματα λίθου τῆς ὀνυχίτιδος λεγομένης εὐρέθη χρυσοκόλλητα, καὶ φιάλαι καὶ ψυκτήρες πολλοὶ καὶ ῥυτὰ κ. ἱ. „

4. Ὁ κάλλιστος τούτων τῶν λίθων, καὶ ἐντελεστάτης ἐργασίας, εἶναι ὁ καλούμενος cameo Gonzaga, νῦν ἐν Περτροπόλει, σχεδὸν ἡμιποδιαῖος τὸ μήκος, ἔχων τὰς κεφαλὰς Πτολεμαίου Β' Φιλadelphou καὶ Ἀρσινόης Α' (Visc. Iconogr. pl. 53) ἢ κατ' ἄλλους Πτολεμαίου Α' Σωτήρος καὶ Εὐρυδίκης (D. A. K. I, 51. 226). Πρβ. Thiersch, S. 287. — Ὁμοίον ἔργον ὁ ἐν Βιέννῃ ὄνυξ, ἔχων τὰς κεφαλὰς Πτολεμ. Β' καὶ Ἀρσινόης Α'. Eckhel, Choix de pierres gravées pl. 10. D. A. K. αὐτ. 227. — Ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ (ἴσως) Ἀρσινόη Β', ἐπὶ δακτυλιόλιθου ἐν Βερολίῳ, αὐτ. 228. — Ἡραῖος δακτυλιόλιθος, πρῶν τῆς αὐτοκρατορίας Ἰωσηφίνης, ἔχων τὰς κεφαλὰς Δημητρίου Α' καὶ Λαοδίκης, βασιλέως τῆς Συρίας, αὐτ. 229. — Ἀχάτην ἐντεχνότατα γεγλυμμένον, τοῦ βασιλέως Πύρρου, περιγράφει ὁ Plin. 37, 3: (Pyrrhus) habuisse traditur achaten, in qua novem Musae et Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque singulis sua redderentur insignia.

§. 187. Προφανέστερα καὶ εὐκρινέστερα, ἢ ἐν πᾶσι τοῖς λοιποῖς τεχνουργήμασι, παρατηρεῖται ἡ παρακμὴ καὶ ἀρχομένη πτώ-

- σις τῆς τέχνης ἐν τοῖς νομίσμασι τῶν Μακεδονικῶν βασιλείων.
- 2 Κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐμφαίνουσι τὰ νομίσματα ἔτι καλὴν γραφίδα καὶ ἐπιμελῆ ἀπεργασίαν, οἷον τὰ Ἀλεξάνδρου, Φιλίππου Ἀρριδαίου, Ἀντιγόνου καὶ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, Λυσιμάχου, Σελεύκου Νικάτορος, Ἀντίχου Σωτήρος καὶ Θεοῦ· διαφερόντως δὲ διαπρέπουσι τὰ ἐν Σικελίᾳ κεχαραγμένα, τῶν βασιλέων Ἀγαθοκλέους, Ἰκέτα καὶ Πύρρου, ὡς λίαν εὐπερίγραφα, καίτοι ἦττον μεγαλουργὰ τῶν προγενεστέρων.
- 3 Πολλῶν ἤδη καταδεέστερα γίνονται τὰ μὲν Μακεδονικὰ ἀπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, τὰ δὲ Συριακὰ ἀπὸ Ἀντιόχου Γ', καθὼς καὶ τὰ Σικελικὰ ἐπὶ Ἰέρωνος Β' καὶ τῶν περὶ αὐτὸν (Φιλίστιδος, Γέλωνος, Ἰερωνύμου). Τὰ τῶν Πτολεμαίων νομίσματα ἐν γένει μὲν εἶναι ἀφιλόκαλα, διακρίνονται δὲ καὶ μεταξὺ τούτων τὰ παλαιότερα ὡς καλλίονα. Αἱ αὐταὶ σχεδὸν παρατηρήσεις ἰσχύουσι καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν αὐτονόμων Ἑλληνίδων πόλεων μετὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου χρόνους· πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι μὲν ἱκανῶς εὐπερίγραφα, ἀλλὰ ἡ ἀρχαία τελειότης τῆς τέχνης καὶ τῆς ἀπεργασίας ἐλλείπει ἤδη.
- 4

1. Ἰδ. εἰκονίσματα νομισμάτων τῆς ἐποχῆς ταύτης, D. A. K. I. Taf. 52-54.

2. 3. Ἀπὸ Ἀλεξάνδρου ἄρχεται τὸ ἔθιμον τοῦ ἐγχαράττειν τοῖς νομίσμασι τὰς τῶν βασιλέων εἰκόνας· καὶ τοῦτο εὐκολύνει μὲν τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν διάταξιν, ἐνίοτε δὲ φέρει καὶ μεγάλα προσκόμματα, διὰ τὸ ὁμώνυμον πολλῶν βασιλέων, καθὼς τῶν Πτολεμαίων. Χρησιμωτάτη εἶναι ἐνταῦθα ἡ συλλογὴ ἀντιτύπων (εἰς θεῖον) τῶν νομισμάτων τοῦ Β. Γαλλικοῦ Μουσείου, ὑπὸ Μιοννέτου. Συγγράμματα· Vaillant, Seleucidarum imperium καὶ Hist. Ptolemaeorum. Froehlich, Ann. regum Syriae. P. van Damme, Rec. de méd. des rois Grecs.

4. Σπουδαῖα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης εἶναι τὰ νομίσματα τῆς συμπολιτείας τῶν Ἀχαιῶν, Ὀλ. 133-158 (Cousinéry, sur les monn. d'arg. de la ligue Achéenne), οἱ καλούμενοι Κιστοφόροι τῆς ἐντὸς τοῦ Ταύρου Ἀσίας, περὶ Ὀλ. 130-140 (Neumann, N. V. II. p. 35. tab. 1), τὰ μεγάλα ἀργυρὰ νομίσματα τῶν Ἀθηναίων καὶ Ῥοδίων, ἅπερ εὐκόλως διακρίνονται ἀπὸ τῶν προγενεστέρων, καὶ ἄλλα.

5. Γραφική.

§. 188. Ἡ γραφικὴ περὶ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐνεστώ-
 σης ἐποχῆς ἡσκήτο μὲν ἔτι ἐπιμελῶς ὑπὸ τεχνιτῶν τῶν τριῶν 2
 μεγάλων σχολῶν, αἵτινες ἤνθησαν κατὰ τὴν προηγουμένην περίο-
 δον· ἀλλ' οὐδείς τῶν τότε ζωγράφων ἐφίκετο τῆς ἀρετῆς καὶ δό-
 ξης τῶν δισκήμων ἐκείνων δημιουργῶν. Ἐν αὐτῇ τῇ Σικυωνί, τῇ 3
 κυρίως ἐστὶα τῆς τότε γραφικῆς, ἐθαυμάζοντο περὶ τὴν 134
 ἤδη Ὀλυμπιάδα μᾶλλον τὰ τῶν προγενεστέρων ἔργα, ἢ κατε-
 σκευάζοντο νέα. Ἡ τέχνη ἐξητυτέλισθη, προϊεμένη τὰ μεγάλα μυ-
 θολογικὰ καὶ ἱστορικὰ προβλήματα (χρηστογραφία), καὶ κατα-
 βαίνουσα ἐκ τῶν ναῶν εἰς τὰ πορνεία καὶ ἐπὶ τὴν παράστασιν
 σωματικῆς τρυφῆς καὶ χαμερπῶν ἡδονῶν (οἱ καλούμενοι πορνο- 4
 γράφοι). Ἄλλοι πάλιν ἔγραφον γελοίας παρῳδίας ἐστῶν μύθων,
 κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς μέσης κωμωδίας, ἢ πολιτικούς χλευα-
 σμούς καὶ ἄλλα σκώμματα (carricatures). Μία τῶν αἰτιῶν τῆς
 πτώσεως τῆς τέχνης ἦν καὶ ἡ ἐπιπόλαιος ταχύτης τοῦ γράφειν, 5
 εἰς ἣν περιέπεσον οἱ τεχνῖται, οἱ μὲν ὑπ' ἀκορέστου κερδοσκοπίας,
 οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὑπὸ τῶν προσκαίρων ἀπαιτήσεων ἐν ταῖς ἐφη-
 μέροις πομπαῖς καὶ τελεταῖς τῶν βασιλικῶν αὐλῶν. Τὰ τοιαῦτα
 ἦσαν κυρίως ἔργα τῆς σκηνογραφίας, ἥτις ὅμως εὗρισκε (ὡς 6
 τοιχογραφία) καὶ ἄλλὰς μᾶλλον πρεπούσας ἐαυτῇ ἀσχολίας περὶ
 τὴν ἐπικόσμησιν τῶν οἰκῶν καὶ διαιτῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν
 ἡγεμόνων. Μετὰ τῆς τοιχογραφίας συνέχεται καὶ ἡ τότε πρῶ-
 τον ἀναφανείσα τοπειογραφία (peinture de paysage) καὶ ἡ ῥυ-
 παρογραφία ἢ ῥωπογραφία (peinture de genre, Stilleben).

1. Quinct. 12, 10: Floruit circa Philippum et usque ad successores
Alexandri pictura praecipue, sed diversis virtutibus. Πρβ. Plaut. Poenul.
 5, 4, 116, ὅπου οἱ τότε ζωγράφοι λέγονται πολλῶν καταδεέστεροι Ζεῦξιδος καὶ
 Ἀπελλοῦ. — Ἐπιφανεῖς τεχνῖται τῆς ἐποχῆς: Ἀντίφιλος Αἰγύπτιος, Κτη-
 σιδῆμου μαθ., 112-116 (ἔγραψε τὸν Ἀλέξανδρον παῖδα, ἀλλ' ἐνδέχεται ὅτι
 ἀπεγράψατο τὴν εἰκόνα ἀπὸ ἄλλης γραφῆς). Ἀριστείδης Ἀριστείδου τοῦ Θηβαίου
 υἱὸς καὶ μαθ., π. 113. Κτησίλοχος Ἀπελλοῦ ἀδελφὸς καὶ μαθ. (Ἰωνικ.
 ἔργαστ.), 115. Ἀριστείδης Νικομάχου ἀδελφὸς καὶ μαθ. (Σικυων. ἔργαστ.),
 π. 116. Νικοφάνης καὶ Πανσανίας (Σικυων.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς, ὡς φαίνεται,
 χρόνους. Φιλόξενος Ἐρετριεὺς καὶ Κορύθας, Νικομάχου μαθηταὶ (Σικυων.)
 π. 116. Ἐλίνη Τίμωνος, συγχρόνως. Ἀριστοκλῆς Νικομάχου υἱὸς καὶ μαθ. (Σι-

κων.) π. 116. Ὀμφαλίῳ Νικίου μαθ. (Ἀττ. σχολῆς) π. 118. Νικέῳ καὶ Ἀρίστων, Ἀριστείδου τοῦ Θηβαίου υἱοὶ καὶ μαθ., 118. Ἀντορίδης καὶ Εὐφράνωρ, Ἀριστείδου (Ἀρίστωνος;) μαθ., 118. Περσεὺς Ἀπελλοῦ μαθ. (Ἰωνικ.) 118. Ἀρκεσίλαος Τισικράτους μαθ. π. 119. Κλησίδης 120 (?) Ἀρτέμων 120 (?). Διογένης 120. Μύδων Σολεύς, Πυρομάχου τοῦ πλάστου μαθ., 130. Νεάλλης Σικυώνιος 132. Λεοντίσκιος (Σικυων. σχ.) π. 134. Τιμάνθης νεώτ., Σικυώνιος, 135 (?). Ἐρίγνος (Ἡρίγνος?) ὁ Νεάλλικος χρωματοτρίβης, 138. Ἀναξάνδρα Νεάλλικος, 138 (Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. 4. σ. 523). Πισσίας Ἐριγόνου μαθ. (Σικυων.) 144. Θεόδοτος ζωγρ. ἐν Ῥώμῃ, κατὰ τὴν τοῦ πεινκτοῦ Ναεῖου ἡλικίαν, μετὰξὺ Ὀλ. 135-143, Festus v. Penem (Letronne, Peint. mur. p. 469). Ἡρακλείδης Μακεδών, νεῶν ζωγρ., ἐγκ. 150. Μνητρόδωρος, ἐν Ἀθήναις, φιλόσοφος καὶ ζωγρ. 150 (Plin. 35, 40, 30). Δημήτριος Ἀλεξανδρεὺς, τοπειογράφος, ἐν Ῥώμῃ π. 155, πρ. Χρ. 158 (Διόδ. Exc. Vatic. 2, p. 84 Mai. πρῶ. Val. Max. 5, 1, 1. Letronne, l. l. p. 469).

2. Περί τῆς Σικυωνίας σχολῆς ἴδ. ἀνωτ. §. 170, 4.

3. Ἡ ζωγραφία ἱστοριῶν (Geschichtsmalerei), μεγαλογραφία (Vitr. 7, 5, 2) ἢ χρηστογραφία (Πλούτ. Ἀράτ. 13). ἴδ. Letronne l. l. p. 264. 467 sq.

Πορνογραφίαν ἐκάλουν τὰς ἀκολάστους καὶ ἀσελγεῖς γραφάς (libidines) ὧν ἤρξαστο ἦδη ὁ Παρξάσιος (§. 161. σημ. 3). Ἀθήν. 13, σ. 567: «Οὐκ ἂν ἁμάρτοι δέ τις σέ καὶ πορνογράφον καλῶν, ὡς Ἀριστείδην καὶ Πausανίαν, ἐτι δὲ Νικοφάνη τοὺς ζωγράφους. Μνημονεύει δὲ αὐτῶν ὡς ταῦτα καλῶς γραφόντων Πολέμων περὶ τῶν ἐν Σικυῶνι πινάκων.» Πλούτ. πῶς δεῖ ποιημ. ἀκούειν 3: «Χαιρεφάνης (ἐγραψεν) ἀκολάστους ὁμιλίας γυναικῶν πρὸς ἄνδρας.» Τοιούτων γραφῶν κατηγορεῖ ὁ Propert. 2, 5, 19-28.

Παραδείγματα παρωδιῶν καὶ σκωπτικῶν γραφῶν, Ζεὺς καὶ Ἑρμῆς παρὰ τῇ Ἀλκυόνῃ, G. M. 108. b. 428. Πυγμαῖοι μαχόμενοι γεράνοις, αὐτ. 165, 600.—Αἰλ. Π. I. 13, 21: «Γαλάτων-ἐγραψε τὸν μὲν Ὀμηρον αὐτὸν ἐμοῦντα, τοὺς δὲ ἄλλους ποιητάς τῃ ἐμψυμένῃ ἀρυσμένους.» Πλούτ. βασιλ. ἀποφθεγμ. σ. 42 Τχν.: «Τιμῶδες εὐτυχὲς ἐνομιζέτο στρατηγὸς εἶναι» καὶ φθονοῦντες αὐτῷ τινες «ἐξωγράφουν τὰς πόλεις εἰς κύρτον αὐτομάτως ἐκείνου καθεύδοντος εἰςδυομένας.» Πρῶ. π. τῆς Ἡρόδ. κακοηθ. 7. Σουίδ. ε. λ. Τιμῶδες.

4. Ἀγάθαρχος ἦν ἦδη τοιοῦτος ταχυγράφος. Πλούτ. Περ. 13: «Ἀγαθάρχου τοῦ ζωγράφου μέγα φρονοῦντος ἐπὶ τῷ ταχὺ καὶ βραδίως τὰ ζῆα ποιεῖν, ἀκούσαντα τὸν Ζεῦξιν εἰπεῖν Ἐγὼ δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ.» Ἄλλοι ταχυγράφοι ἦσαν ὁ Πausανίας, οὗτινος μνημονεύεται ἡμερήσιος πίναξ (Plin. 35, 40 init.: Daturus celeritatis famam, absolvit uno die tabellam, quae vocata est Hemeresios, puero picto), ἰδίως δὲ ὁ Νικόμαχος καὶ ὁ τοῦτου μαθητὴς Φιλόξενος, ὅστις λέγεται ἐπινοῆσαι καὶ συντομωτέραν τινὰ μέθοδον τῆς γραφικῆς (Plin. 35, 36, 22: Hic celeritatem praeceptoris secutus breviores etiamnum quasdam picturae compendiaras invenit. Πρῶ. Petron. 2: Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Aegyptiorum auda-

cia tam magnae artis compendiarium invenit. Εἰς τί ἄρα συνίστατο αὕτη ἡ *compendiaria* ?). Παρόμοιοι τούτων ταχυγράφοι καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ τέχνῃ, οἱ Luca fa presto προσαγορευόμενοι.

6. Περὶ ῥυπαρογραφίας Plin. 35, 37: Pyreicus (ἀγνώστου ἡλικίας) humilia secutus, humilitatis tamen summam adeptus est gloriam. Tonstrinas sutrinasque pinxit, et asellos, et obsonia, ac similia: ob hoc cognominatus Rhyparographos, in iis consummatae voluptatis. Quippe eae pluris veniere, quam maximae multorum. (Περὶ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου Propert. 3, 7, 12: Pyreicus parva vindicat arte locum.) Ὀμοίας γραφάς, ὧν μάλιστα, ἀγρευμάτων, ὀπώρας, τρογαλίων καὶ ἄλλων ἐδεσμάτων περιγράφει ὁ Φίλοστρ. Εἰκ. 1, 13 καὶ 2, 26, Ἐννία ἀποκαλῶν ταῦτα, ἅτε δῶρα παρὰ φίλων ἀλλήλοις διαπεμπόμενα (πρβ. Vitruv. 6, 7, 4: Hospitibus -- mittebant pullos, ova, olera, poma reliquasque res agrestes. Ideo pictores ea -- picturis imitantes xenia appellaverunt). Τὸ εἶδος τοῦτο ζωγραφίας μικρῶν καὶ εὐτελῶν πραγμάτων (genre), ἡ συμβάντων καὶ πράξεων ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου (Stilleben) ἐκαλεῖτο καὶ ῥωπογραφία, καὶ ἀντιστοιχεῖ ἐν τῇ τέχνῃ τρόπον τινὰ τῇ θεωρικῇ ποιήσει, ἥτις τότε ἤμαζε διὰ Σώφρωνος (Ὀλ. 90), Θεοκρίτου (Ὀλ. 124) καὶ ἄλλων, καὶ ἥτις ποιητικῶς ἀπειργάζετο παρομοίας μίμησεις (εἰδύλλια, genre) ἐκ τοῦ βίου τῶν ταπεινότερων ἀνθρώπων. Πρβ. ἐπίγρ. Λεωνίδα, Ἀνθολ. Παλ. 6, 355: Ἄ μάτρη ζῶν τὸν Μίκυθον, οἷα πενιχρά, Βάκχῳ δωρεῖται, ῥωπικὰ γραψκμένα. Βάκχε, σὺ δ' ὑψόης, τὸν Μίκυθον· εἰ δὲ τὸ δῶρον Ῥωπικόν, ἀλιτὰ ταῦτα φέρεי πενία. Καὶ παρὰ Κικέρωνι (Ep- ad Att. 15, 16) ῥωπογραφία δὲν σημαίνει γραφὴν τῶν τόπων (paysage), ἀλλὰ μᾶλλον τοιαύτην εἰδυλικὴν εἰκόνα ἡσύχου ἐν ἀγροικίᾳ βίου. Τὰς δὲ τόπων γραφάς (topiarium opus) ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες τοπειῖα (topia, Vitruv. 7, 5, 2), καὶ ἴσως καὶ τοπειογραφίας· τὸν δὲ τοιούτων δημιουργὸν τοπειογράφον (Διοδ. ἀποσπ. ἐν Exc. Vatic. II. p. 84 Mai. Id. Letronne p. 468 sq.). — Ὁ Οὐέλκρος (ad Philostr. p. 397) παντελῶς ἀποδοκιμαζεῖ τὸ ὄνομα τῆς ρυπαρογραφίας, ἀποδεχόμενος μόνον τὸ τῆς ῥωπογραφίας.

1

§. 188. β. Ὅτι ἡ ψηφοθετικὴ τοῦλάχιστον κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἡδὴ περίοδον ὑπῆρξεν ἐν Ἑλλάδι, ἀπεδείχθη ἀνωτέρω (§. 168). Λαβοῦσα δὲ ταχεῖαν ἐπίδοσιν κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν, φίλην πάσης μεγαλοπρεπείας καὶ πολυτελείας, δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὴν μίμησιν ἐδραφῶν ἀσαρώτων (οἷς διέπρεψε Σῶσος ὁ Περγαμηνὸς) ἢ εἰς τὴν ἀπεργασίαν ἄλλων μᾶλλον 2 ῥωπικῶν γραφῶν· ἀλλ' ἐπεχείρησε καὶ νὰ ἀπομιμηθῇ μεγαλο- 3 γραφίας, ἀγῶνας Ὀμηρικῶν ἡρώων καὶ μάχας Ἀλεξάνδρου. — Ἡ δὲ κεραμογραφία τούναντίον, ἡ πρότερον τόσον ἀνθήσασα,

περιέπεσεν εἰς ὀλιγορίαν, καὶ ἤρξατο κατὰ τούτους τοὺς χρόνους νὰ ἐκλείπῃ· τάχιον μὲν ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις, βραδύτερον δὲ ἐν τισιν ἐπιπολῆς μόνον ἐξελληνισμέναις χώραις τῆς Κάτω Ἰταλίας, μάλιστα ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ καὶ τῇ Λευκανίᾳ· ἀλλὰ τὰ τῶν τόπων τούτων ἀγγεῖα, ὄντα ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν λίαν ὑψηλὰ καὶ ἰσχνὰ, καὶ ἔχοντα γραφίδα λίαν ἐπιτετηδευμένην καὶ φιλόκομπον, προφανέστατα μαρτυροῦσι διὰ τῆς βαυλίου σκευασίας τῶν τὴν βαθεῖαν πτῶσιν τῆς τέχνης.

1. Περὶ Σώσου (ἀπροσδιόριστου ἡλικίας) Plin. 36, 60: Celeberrimus fuit in hoc genere Sosus, qui Pergami stravit quem vocant *asaroton oecoon*, quoniam purgamenta coenae in pavimento; quaeque everri solent, veluti relicta fecerat parvis e testulis (ἐξ ὀστράκων ἤγουν τεμαχίων γῆς. ὀπτῆς) tinctisque in varios colores. Mirabilis ibi columba bibens et aquam umbra capitis infuscans. Apricantur aliae scabentes sese in canthari labro. (Μίμημα τῶν περιστερῶν τούτων τὸ ἐκ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀδριανοῦ ψηφροθέτημα, M. Cap. 4, 69. D. A. K. I, 55, 274).

2. Ἐν τῇ νηΐ Ἰέρωνος Β' (§. 17 7, 1) εἶχον τινὲς τῶν θαλάμων, „ δ ἄ π ε δ ο ν „ ἐν ἁ θ α κ ῖ σ κ ο ῖ ς συγχείμενον ἐκ π α ν τ ο ῖ ω ν λ ῖ θ ω ν, ἐν οἷς ἦν κατε-, „ σκευασμένος πᾶς ὁ περὶ τὴν Ἰλιάδα μῦθος θαυμασίως, „ Ἀθῆν. 5, σ. 207. — Σάτυρος ψηφιδωτὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ, „ ἐκ λίθου ἄλλοθεν ἄλλης συμπερτὸς, „ Ἀνθ. Πλαν. 4, 247. — Εἰς ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν πιθανὸν ὅτι ἀνήκει καὶ τὸ θαυμαστὸν ψηφιδόθημα ἐκ ποικιλοχρῶν μαρμαρίνων ψήφων, ὅπερ τῇ 24 Ὀκτ. 1831 ἀνεκαλύφθη ἐν Πομπηΐᾳ ἐν τῇ casa del Fauno καλουμένην οἰκίᾳ, ἔχον ζωροτάτην εἰκόνα μάχης τινὸς Ἀλεξάνδρου πρὸς Δαρεῖον (οἷας ἔγραψαν καὶ ὁ Φιλόξενος καὶ ἡ Ἑλένη)· ὡς ἔοικεν, τῆς ἐν Ἰσσοῦ (Curt. Ruf. 3, 27)· ὁ μὲν Δαρεῖος ἐφ' ἄρματος, ὁ δὲ Ἀλεξάνδρος ἐφ' ἵππου, διελαύνων τῷ δόρατι τῶν τινα πολεμίων· περὶ αὐτοὺς ἄλλοι μαχόμενοι, τετρωμένοι καὶ νεκροί. M. Borbon. 8. tv. 36-45. D. A. K. I, 55, 273. Πρβ. A. Lit. Z. 1835. N. 110.

3. Τοῦ μὲν Νωλαίου κεράμου τὰ πλεῖστα, ἔχοντα σχήματα εὐπρεπῆ, χαρίεσσαν γραφίδα, καλὸν γάνωμα καὶ εὐάρεστον χρῶμα ἐρυθρόξανθον, πιθανὸν ὅτι ἀνήκουσιν ἔτι εἰς τοὺς Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου χρόνους, ὅτε οἱ Νωλαῖοι σφόδρα ἔτι ἐλλένηζον (Διον. Ἁλικ. Ρ. Α. 15, 5)· τὰ δὲ τῆς Ἀπουλίας ἀγγεῖα (ἐκ Βαρίου, Ρούβου, Κανυσίου), ὡς ἐπὶ τὸ πλεόν ὑπερμυκήν τὰ σχήματα, καὶ τὰ παρόμοια τῆς Λευκανίας (Armento), εἰσὶ μεταγενεστέρας ἡλικίας, ὅτε τὰ Σαβελλικά καὶ Ὀπικά ἔθνη τῆς ἐνδοτέρω Ἰταλίας, ἅμα τῇ τρυφῇ καὶ πολυτελείᾳ τῶν Ἑλλήνων, παρέλαβον καὶ τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἤδη ἀποκλίνας τέχνην (μετὰ τοὺς Πύρρου τοῦ Ἠπειρώτου χρόνους). Τεχνήρια τούτων τὰ τῶν γραφῶν ἀντικείμενα, ὅτι μὲν ἀκόλαστα ὄντα καὶ ἀσελγῆ, ὅτι δ' ἀναφερόμενα εἰς τὰ βασιλικά ὄργια, ὃν ἡ μεγάλη κατάχρησις παρὰ τοῖς Ἰταλιώταις προσκαλέσατο (566 a. u. c., πρ. Χρ. 188) τὸ περιθόητον ψήφισμα τῆς Ρώμης γερούσις περὶ τῶν Διονυσίων (S.C. de Bacchanalibus, Liv. 39, 18. 19. Gerhard, Bull. 1829. p. 173. Ann. d. Inst. III. p. 101). Πρβ. καὶ R. Gargiulo, Cenni sui vasi Italo-Greci. Nap. 1831. tv. 9. 10. D. A. K. I. Taf. 56.

Δίου. — Μόμιος ἐν Κορίνθῳ, Ὀλ. 158, 3. Περὶ τῆς ἀπαιδευσίας του Vellej. 1, 13: Mummius tam rudis fuit, ut capta Corintho, cum maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac statuas in Italiam portandas locaret, juberet praedici conducentibus, si eas perdidissent, novas eos reddituros. Πρβ. Πολύβ. 40, 7. — Πολλὰ τεχνουργήματα εἰσήχθησαν καὶ ἐκ Καρχηδόνης.

3. Πρβ. Plin. 33, 53. 37, 6.

4. Ὁ Σύλλας κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον αἰρεῖ καὶ λεηλατεῖ τὰς Ἀθήνας (Ὀλ. 173, 2) καὶ τὴν Βοιωτίαν, καὶ διαρπάζει τὰ ἱερὰ χρήματα τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν, τῆς Ἐπιδαύρου (Παυσ. 9, 7, 4. Πλούτ. Σύλλ. 12). — Ὁ Λεύκολλας, περὶ Ὀλ. 177, οἰκαιοποιεῖται πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα. — Οἱ Μιθριδάτου στρατηγοὶ πορνεύουσι τὴν Ἀἴλιν. — Οἱ πειραταὶ (Κίλικες) ἱεροσυλοῦσι (πρὸ Ὀλ. 178, 2) ἀπειραρίθμους ναοὺς. Πλούτ. Πομπ. 24. — Ὁ Πομπήσιος ἐν τῷ ἀπὸ Μιθριδάτου θριάμβῳ (179, 4) εἰσκομίζει εἰς Ῥώμην πλῆθος πολυτελῶν κειμηλίων, δακτυλιοθήκας, μαργαρίτας κ. τ. τ. Plin. 37, 6.

5. Περὶ Βέρρου οἱ Κικέρωνος λόγοι. Οὐχ ἥττον διήρπαζον καὶ ἄλλοι διοικηταὶ τὰς ἐπαρχίας· ὁ Ἀππίος Κλαύδιος τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους (Cic. pro domo 43). Γν. Δολαβέλλας, ὁ Κικέρωνος γαμβρὸς, τοὺς ναοὺς τῆς Ἀσίας (Cic. Phil. 11, 2) καὶ ἄλλοι. Ζωηρὰν εἰκόνα τῶν τοιούτων διαρπαγῶν σχεδιάζει ὁ Iuvenal. 8, 100:

Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
Numorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti
Multus ubique labor: rarae sine Mentore mensae.
Inde Dolabellae atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres referebant navibus altis
Occulta spolia et plures de pace triumphos.

Μεταξὺ τῶν Αὐτοκρατόρων διεκρίθησαν ὁ Καλιγούλας (Suet. Caj. 22. 34), καὶ ὁ Νέρων, ὅστις ἐκ μόνων τῶν Δελφῶν ἀπεκόμισε 500 ἀνδριάντας. Παυσ. 10, 7, 1: » Ἐμελλεν ἄρα (τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν) οὐδὲ τῆς Νέρωνος ἐς πάντα ὀλιγογωρίας ἀπειράτως εἶχειν· ὅς τὸν Ἀπόλλωνα πεντακοσίας θεῶν ἀναμῖξ ἀφείλετο » καὶ ἀνθρώπων εἰκόνας χαλκᾶς. » Πρβ. Iuvenal 7, 203. Μολαταῦτα ὑπελείποντο ἐτι μυριάδες ἀγαλμάτων κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Plin. 37, 17: Rhodi etiamnum tria millia signorum esse, Mucianus ter consul prodidit; nec pauciora Athenis, Olympiae, Delphis superesse creduntur. Καὶ ἐπὶ τῶν ὕστερον Αὐτοκρατόρων οὐ μόνον ἔπαυσαν αἱ διαρπαγαί, ἀλλ' ὁ Τραϊανὸς, ὁ Ἀδριανὸς καὶ οἱ Ἀντωνεῖνοι πάλιν ἐπεκόσμησαν τὴν Ἑλλάδα πολλοῖς καὶ ἀξιολόγοις ἔργοις.

νίους, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς ἡττης τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς πορθή-
σεως Κορίνθου. Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοσούτων ἀριστουργημάτων³
τῆς τέχνης διεδόθη καὶ εἰς τοὺς μεγιστάνας τῶν Ῥωμαίων ὁ
ἔρωσ τοιούτων ἔργων· καὶ οὕτως ἤρξαντο μετὰ τὸν Ἀχαικὸν πό-
λεμον οἱ στρατηγοὶ καὶ διοικηταὶ νὰ ἀρπάζωσι μᾶλλον δι' ἐχυ-
τοὺς, ἢ διὰ τὸ κοινόν, μεταχειριζόμενοι πολλάκις βιαιότατα καὶ
παρανομώτατα μέσα. Μεγάλας πορθήσεις ὑπέφερεν ἡ Ἑλλάς ἔτι⁴
κατὰ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, διὰ τοῦ Λευκόλλου, τοῦ Σύλλα
καὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Μιθριδάτου· ἄλλα πολλὰ ἠράνισεν ὁ πει-
ρατικὸς πόλεμος. Οὐδ' ἐσέβοντο ἔτι τοὺς ναοὺς οὐτ' εὐλαβοῦντο
ἱεροσυλίας· ἐν ᾧ πρότερον τὸ κοινὸν τῶν καλουμένων γεφυροποιῶν
(ἀρχιερέων, collegium pontificum) ἐφρόντιζε νὰ μὴ γίνωνται
τοιαῦτα ἀσεβήματα· ἀλλὰ διήρπαζον ἐξ ἴσου καὶ ἱερὰ ἀναθήματα⁵
καὶ θεῶν ἀγάλματα. Μετὰ ταῦτα ἔπαυσαν μὲν οἱ πόλεμοι ἐν τῇ
Ἑλλάδι, ἡ δὲ ἐξαγωγή τεχνουργημάτων ἐξηκολούθει οὐδὲν ἥττον
καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, διὰ τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν (ὡς τοῦ
μιαροῦ Βεῤῥου) καὶ ὕστερον διὰ τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων, ἀπὸ
Αὐγούστου μέχρι Δομιτιανοῦ. Πολλὰ μυριάδες ἀγαλμάτων, ἀν-
δριάντων, τύπων, πινάκων καὶ ἄλλων ἔργων τῆς Ἑλληνικῆς τέ-
χνης μετετέθησαν οὕτως εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τὰς ἐπαύλεις τῶν
Ῥωμαίων.

1. Περὶ τῆς μετριοφροσύνης τοῦ Μαρκέλλου (Ὀλ. 142, 1) Cic. Verr. 4, 3,
52. Περὶ Φαβίου (Ὀλ. 142, 4) Liv. 27, 16. Στράβ. 6, σ. 43 Τχν. Πλούτ. Φαβ.
22. Ὁ Μάρκελλος διέπεμψε καὶ ἀναθήματα εἰς Ἑλληνικοὺς ναοὺς, οἷον εἰς Σα-
μοθράκην, Πλούτ. Μαρκ. 30.

2. Τ. Κοϊντίος Φλαμίνιος, θριαμβεύσας κατὰ Φιλίππου Γ' (Ὀλ. 146, 3)
εἰσήγαγε πολλὰ ἔργα ἐκ τῶν πόλεων αἰτίνες τὰ τοῦ βασιλέως ἐφρόνουν. — Α.
Σπιπίων Ἀσιατικὸς, κατὰ Ἀντιόχου Γ' (Ὀλ. 147, 4), φέρει vasa caelata, tri-
clinia aerata, vestes Attalicas. Ἰδ. Plin. 33, 53. 37, 6. Liv. 39, 6. —
Φούλβιος Νωβιλίωρ (148, 1) εἰσάγει ἀπ' Ἀμβρακίας καὶ τῶν Αἰτωλῶν 285 χαλ-
κᾶς εἰκόνας, λιθίνας δὲ 230 (πρβ. Πολύβ. 22, 13, 9. Liv. 38, 9. 44), καὶ πί-
νακας (Plin. 35, 36, 4). — Παρομοίως Γν. Μάνλιος (148, 2) ἀπὸ τῶν ἐν
Ἀσίᾳ Γαλατῶν (τορεύματα καὶ ψηφοθετήματα, Plin. 34, 8. 37, 6), Δ. Αἰμίλιος
(153, 2) ἀπὸ Περσέως (250 ἀμάξας πλήρεις τεχνουργημάτων), Κο. Καικίλιος
Μέτελλος ὁ Μακεδονικὸς ἀπὸ Ψευδοφιλίππου (158, 2), μάλιστα ἀνδριάντας ἐκ

1. *Id.* ἐν γένει Völkel, Ueber die Wegführung der alten Kunstwerke nach Rom. 1798. — Sickler, Gesch. der Wegnahme vorzügl. Kunstwerke u. s. w. 1803. — Petersen, Allg. Einleitung in die Archäologie S. 19 flgg. — Müller, Hdb. §. 164. 165.

2. Π. γ. αἱ ἀρπαγαὶ Παλλᾶδιων (ὡς ἀγαλμάτων πολιούχου θεοῦ) τοῦ Ἡρακλέους τῆς Ταυρικῆς Ἀρτέμιδος, κ. τ. τ. Αἱ καλούμεναι *deorum evocationes* (ἐξ Οὐδῶν, Liv. 5, 22. Πρβ. Plin. 28, 4). Ἐν τοῖς Σοφοκλέους Ξοανηφόροις ἀπεκρίνον αὐτοὶ οἱ θεοὶ τὰ ξιανὰ τῶν ἐξ Ἰλίου. Ἀλλὰ παραδείγματα μετακινήσεως ἀγαλμάτων ὑπ' εὐσεβείας, Πaus. 8, 46. Πρβ. Gerhard, Prodrum S. 142.

3. Ὁ Εὐρέξης ἐπέπρησε πολλὰ ἱερὰ (Π. 1, 1, 4. 10, 35, 2), ἀπεκρόμισε ἐκ τοῦ Διδυμαίου τὸν Κανάχου Ἀπόλλωνα (§. 169, σημ. 3) καὶ ἐξ Ἀθηνῶν τοὺς ἀνδριάντας τῶν τυραννοκτόνων (§. 109. σημ. 1).

4. Πορθῆσαι τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, Θουκ. 1, 114. 2, 21. 23. Πaus. 3, 7, 9. — Οἱ Φωκεῖς κατεχώνευσαν ἢ ἄλλως διήρπασαν τὰ ἐν τῷ Δελφικῷ ἱερῷ χρυσὰ ἀναθήματα, Π. 10, 7, 1. Ἀθῆν. 13, σ. 605.

6. Οἱ Αἰτωλοὶ ἐπύρηνσαν ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ πολέμου (μετὰ Ὀλ. 139, 4) τοὺς ἐν Δωδώνῃ καὶ ἐν Δίφ ναοὺς, τὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἐν Τανάρῳ, τὸ Ἡραῖον τῶν Ἀργείων, τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος πλησίον Μαντινείας, καὶ ἄλλα. *Id.* Πολύβ. 4, 18. 62. 67. 5, 9. 11. 9, 34. 35. — Φίλιππος Γ' κατέστρεψε καὶ ἐλεηλάτησεν ἐπανειλημμένως τὰ περὶχωρὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς (Διόδ. ἀποσπ. σ. 573. Liv. 31, 24. 26). Ὁ αὐτὸς ἐπυρπόλησε δις τὸ Θέριμον τῆς Αἰτωλίας, Πολύβ. 5, 9: „Τὰς τε στοὰς ἐνεπύμπρασεν, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀναθημάτων τῶν διεφθέρων, ὅντα πολυτελῆ τὰς κατασκευαῖς. — οὐ μόνον δὲ τῷ πυρὶ κατέλυσαν ἀνδριάντας, ὄντας οὐκ ἐλάττους δις χιλίων πολλοὺς δὲ καὶ διεφθέρων, „ πλὴν ὅσαι θεῶν ἐπιγραφὰς ἢ τύπους εἶχον τῶν δὲ τοιούτων ἀπέσχεον. „ Καὶ αὖθις ὕστερον, Πολύβ. 11, 4. Ὁμοίαν ἐποίησεν ὁ Φίλιππος φθορὰν τῶν ἱερῶν τῆς Περγάμου, αὐτ. 16, 1. Ἄλλους πάλιν ναοὺς τῆς Ἀσίας ἐρήμωσε (π. 156, 3) Προυσίας ὁ Βιθυνίας βασιλεὺς (αὐτ. 32, 25).

- 1 §. 190. Οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὶ κατ' ἀρχὰς ἤρπαζον ἢ μετεκρόμουν τὰ ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τεχνουργήματα μετὰ συστολῆς τινος καὶ μετριοφροσύνης, μόνον ὅσον γε στολίσαι τοὺς θρίαμβους αὐτῶν ἢ ὅσον ἐπικοσμηῆσαι τὰ δημόσια οἰκοδομήματα τῆς Ῥώμης (ὡς ὁ Μάρκελλος ἐκ Συρακουσῶν, καὶ ὁ Φάβιος Μάξιμος ἐκ Τάραντος). Πολλῶς ἔτι πλείονα εἰσήγαγον οἱ κατὰ τὸν
- 2 δεῦτερον πρ. Χρ. αἰῶνα συνεχεῖς θρίαμβοι, ἀπὸ τῶν πολέμων πρὸς Φίλιππον Γ', Ἀντίοχον Γ', τοὺς Αἰτωλοὺς, τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας, τὸν Περσέα, τὸν Ψευδοφίλιππον καὶ τοὺς Καρχηδο-

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Πορθήσεις καὶ διαρπαγαὶ τῆς Ἑλλάδος.

§. 189. Μέχρις ἐνταῦθα παρατηρήσαμεν τὴν γένεσιν, ἀνά- 1
πτυξιν καὶ πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, μέχρι τῶν πρώτων
σημείων τῆς πτώσεώς της, καὶ ἀνεφέραμεν ἀπειραρίθμους τεχνί-
τας καὶ τὰ δημιουργήματά των· πολλῶ δ' ἔτι πλείονα σιωπη-
λῶς παρήλθομεν. Εἰκὸς ἄρα, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πανταχοῦ ἔγμεν ἀξιο-
θεάτων ἔργων, ἀπὸ τῶν φημιζομένων Κυκλώπων καὶ τῶν περὶ
τὸν Δαίδαλον μέχρι τῶν δημιουργῶν τῆς Ῥοδιακῆς καὶ Περγα-
μηνῆς σχολῆς· ὅτι ἦν πλήρης ναῶν καὶ ἱερῶν, θεάτρων καὶ γυμνα-
σίων, ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων, γραπτῶν πινάκων καὶ πολυτελῶν
τορευμάτων. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς ἡ τέχνη διετέλει δημιουργοῦσα
ἀεὶ νέα ἀριστουργήματα, διετέλουν ἀφ' ἑτέρου ὁ μακρὸς αἰὼν, οἱ
ἀλλεπάλληλοι πόλεμοι καὶ ἱερόσυλοι ἄρπαγες, ἀφανίζοντες, φθεί-
ροντες καὶ διαφοροῦντες τὰ ἔργα τῆς τέχνης.

Κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς ἤδη χρόνους ἀφηρπάζοντο ἡ μετεκινοῦντο 2
θεῶν ἀγάλματα ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἢ δι' ἄλλους θρησκευτικοὺς
λόγους. Ὁ Ξέρξης καὶ οἱ Μῆδοι κατέστρεψαν μὲν ναοὺς καὶ ἱερά 3
ὑπὸ μίσους καὶ ἔχθρας, ἀπήγαγον δὲ ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας,
τῆς τέχνης χάριν, ἢ διὰ πολιτικὰ αἷτια. Πολλῶ ἔτι πλείονα τε- 4
χνουργήματα ἠφάνισαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων, ὃ τε
Πελοποννησιακὸς καλούμενος καὶ ὁ Φωκικὸς ἢ ἱερὸς (Ὀλ. 106,
2-108, 3, πρ. Χρ. 354-345), καθ' ὃν οἱ Φωκεῖς διὰ σπάνιν
 χρημάτων κατέκοψαν τὰ χρυσᾶ ἐν Δελφοῖς ἀναθήματα εἰς νόμι-
σμα. Ὁ Διονύσιος ἐγύμνου τοὺς ναοὺς, διὰ τὴν μισθοδοτήσῃ τοὺς 5
στρατιώτας, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κατέσκαψε τὰς Θήβας. Χεῖρον ἔτι 6
ἐγένετο τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν ἐνεσῶσαν ἐποχὴν, ἅτε ἐκλειπούσης
ἀεὶ μᾶλλον τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ ἱερά των εὐσεβείας. Οἱ
ἀγριώτεροι πάντων ἦσαν οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Μακεδόνες, μάλιστα
Φίλιππος ὁ Δημήτριου ὁ Μισορώμαιος ἐπικληθεὶς. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν
ἐποίησαν ἄλλο ἢ τὴν μὴ μὲν ἔχουσαν τούτους.

